BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota 50192

Inventar 50862

Nº Curent 50192 Format .....

Nº Inventar A24629 Anul .....

Secția Depozit III Raftul .....

Doc.

MAIORUL C. GĂVĂNESCUL
DIRECTOR DE STUDII ŞI PROFESOR LA ŞCOALA SUPERIOARĂ DE RĂSBOIU
MAIORUL I. MANOLESCU
ŞEF DE STATMAJOR LA COMANDAMENTUL II TERITORIAL
ŞI PROFESOR LA ŞCOALA SUP. DE RĂSBOIU

1914-1915

RĂSBOIUL CEL MARE

ANGLIA. BELGIA.
FRANŢA. JAPONIA.
MUNTE-NEGRU.
RUSIA. SERBIA.

AUSTRO-UNGARIA.
GERMANIA. o o o o
TURCIA. o o o o o o

DONAŢIUNEA CAROL I

VOLUMUL I

CAUZE. CONSIDERAŢIUNI GENERALE. PREGĂTIREA RĂSBOIULUI. ORGANIZAREA ARMATELOR.
OPERAŢIUNILE PÂNĂ LA FEBRUARIE 1915. OBSERVAŢIUNI ŞI DISCUŢIUNI.
HĂRŢI ŞI CROCHIURI.

BUCUREŞTI
INSTITUT DE ARTE GRAFICE «UNIVERSALA» I. IONESCU
Strada Covaci No. 14 Telefon 4/56
1915

Inv. A. 24.629

MAIORUL C. GĂVĂNESCUL
DIRECTOR DE STUDII ȘI PROFESOR LA ȘCOALA SUPERIOARĂ DE RĂSBOIU

MAIORUL I. MANOLESCU
ȘEF DE STATMAJOR LA COMANDAMENTUL II TERITORIAL
ȘI PROFESOR LA ȘCOALA SUP. DE RĂSBOIU

1914-1915

RĂSBOIUL CEL MARE

ANGLIA-BELGIA
FRANȚA-JAPONIA
MUNTE-NEGRU
RUSIA-SERBIA

AUSTRO-UNGARIA
GERMANIA
TURCIA

508662

DONAȚIUNE
FUNDAȚIUNEA UNIVERSITARĂ CAROL I

VOLUMUL I

CAUZE. CONSIDERAȚIUNI GENERALE. PREGĂTIREA RĂSBOIULUI. ORGANIZAREA ARMATELOR.
OPERAȚIUNILE PÂNĂ LA FEBRUARIE 1915. OBSERVAȚIUNI ȘI DISCUȚIUNI.
HĂRȚI ȘI CROCHIURI.

BUCUREȘTI
INSTITUT DE ARTE GRAFICE «UNIVERSALA» I. IONESCU
Strada Covaci No. 14 Telefon 4/56
1915

940.3/4 "1914/1915"
355.48(4) "1914/1915"
9(4)6
9(4).1914/1915"
940.421/426

CONTROL 1953

Bib[illegible]itară
Cota 50 192

Pc 40/10

B.C.U."Carol I" – Bucuresti
C50862

CĂRŢI CONSULTATE

Publicaţiunile Revistei Infanteriei, relative la războiul european revăzute, complectate şi reproduse în întregime.
Revista „România Militară".
Von Rottmann, Hauptmann im Königl. Sächs. 8 Inf. Rgt. Heere und Flotten aller Staaten der Erde 1914.
Dr. Felix Feldmann. — Flottentabellen der feindlichen und der neutralen Seemächte 1914.
Major Carlowitz Maxen. — Einteilung und Dislocation der Russischen Armee und Flotte 1914.
Hauptmann L. Schmidt. — Kurze militär-geographische Beschreibung Russlands.
Correspondance diplomatique Royamme de Belgique.
" " France.
" " gouvernement Britanique.
" " Allemande.
Comandant G. Cogneț. — Le probleme des réserves.
Der Krieg. Wirtschaftiches, Statistisches, Technisches. München. 1914.
Les armées de principales puissances. 1913.
Les nouvelles pièces de l'artillerie Allemande.
Gabriel Hanotaux. — La guerre 1914.
Almanach Hachette 1915.
" Gotha 1915.
Lt. Colonel A Grouard. — La guerre eventuelle.
Colonel Boucher. — L'Allemanque en Péril.
" " La France victorieuse dans la guerre de demain.
Science et la vie. Ianuarie 1915.
Corespondenţa relativă la „Criza Europeană". Traducere din englezeşte de *D. Mitrany.*
Maior în rezervă Cost C. Pietraru Fazele războiului actual".
Publicaţiunile franceze ale librăriei Berger Levrault *Pages d'Histoire.*
„Războiul şi politica Germană" de *Dr. Paul Rohrbach.*
General Crăiniceanu Gr., „Cauzele războiului european".
Colonel Teodorescu, „Geografia Militară" vol. I şi II.
S. Mehedinţi „Europa" Geografie.
Cantuniari „Geografie".
Revistele: L'illustration, Le panorama, Lectures pour tous, Excelsior, Je sais tout, Războiul popoarelor, Săptămâna războiului, Gazeta ilustrată, Democraţia şi Revista publicaţiunilor partidului conservator.
Ziarele: Le Temps, Le Journal, Corriere dela Sera, Universul, Adevărul, Viitorul, Epoca.

B.4825

Exemplarele poartă semnătura autorilor și un număr de ordine

Colonel, Românul

Maior Flandeck

CUVÂNT ÎNAINTE

Deşi toată lumea vorbeà şi se pregăteà de un răsboiu general, nimeni nu se aşteptà ca el să vie aşà de repede şi ca el să se desfăşoare sub o aşà formă; prea puţini îl doreau, şi mai toţi se cutremurau numai la gândul posibilităţii unui răsboiu universal; totuş, el a venit.

Isbucnirea aşà de repede a acestui mare răsboiu, cel mai mare pe care l-a imaginat chiar scriitorii de poveşti, a surprins pe toată lumea; iar forma sub care se desfăşoară, ameţeşte chiar minţile cele mai fantaziste; turbură inimile cele mai tari; şi va pune pe gânduri chiar pe umanitariştii cari credeau şi mai cred încă în desfiinţarea răsboiului.

A studià acest răsboiu, înseamnă a studià întreaga lume, în toate ramurile desvoltării sale, însă, în primul rând, înseamnă a studià pregătirea poporului şi a armatei, din întreitul punct de vedere: organic, intelectual şi sufletesc, căci numai datorită pregătirii în aceste trei direcţiuni, asistăm azi la faptul neînchipuit şi extraordinar ca un singur popor, poporul german, să steà în luptă încă în picioare după opt luni de răsboiu, cu aproape întreaga lume şi să facă adesea ca balanţa victoriei să încline înspre armele lui. Dacă nu va reuşì, şi simptome sunt destule, aceasta se va datorà altor cauze, iar nu lipsei de pregătire, care, va rămâne în istoria lumei, ca exemplul cel mai clasic ce s'a putut înregistrà până acum.

Studiind cu amănunţime acest răsboiu, în toate direcţiile, nu numai din punctul de vedere al operaţiilor propriu zise, se va vedeà, în mod nediscutat, că dreptul de a trăì al naţiunilor nu poate fi înăbuşit cu forţa, pe vecie, şi că, naţiunile sunt chemate, ca mai curând sau mai târziu, să se întruneasca la un loc, fiecare, într'un stat unitar de sine stătător; iar statele create în decursul timpurilor prin combinaţiuni de politică externă, sau prin dreptul pumnului, menite sunt să piară.

Asemenea, studiul acestui răsboiu va mai învederà, încă-odată, mai mult, şi cu mai multă putere de astădată, că statele care nu ştiu să se apere cu forţa, menite sunt să piară, sau să fie ruinate, tot de forţă. Studiul lui va servì sociologilor să

găsească calea desvoltării paralele a tuturor forțelor intelectuale, fizice și morale ale poporului, precum și legile de desvoltare și organizare a instituțiilor corespunzătoare celor trei elemente ale progresului: știința, simțirea și forța. Și, în sfârșit, studiul lui va mai servì pentru a se demonstrà și mai bine și mai puternic, că instituția militară constituie o față principală și de neînlăturat din viața unui popor și din principiile de progres.

Un studiu amănunțit al acestui războiu cere o muncă de ani de zile și o desvoltare care depășește mult marginele obișnuite; însă, până atunci, se impune și simțim nevoia să fim orientați asupra mersului general al operațiunilor, asupra punctelor ce se pot discutà în jurul lor și asupra pregătirii acestui războiu.

In lucrarea de față, cetitorul va găsì toate elementele necesare pentru a-și face o ideie destul de completă despre mersul războiului, despre pregătirea lui și despre rezultatul probabil ce-l va aveà. Pe această osătură generală se va puteà brodà diferitele detalii ce se vor arătà ulterior, se vor puteà continuà descrierile, în fine, se vor puteà face corecturile ce eventual ar necesità.

S'a putut dà o desvoltare mai mare cestiunilor ce se cunoșteau dinainte, ca: organizare, pregătirea teritoriului, pregătirea poporului, condițiunile geografice ale teritoriului, iar asupra părților relative la operațiuni propriu zise, s'au dat numai rezumatele culese din puținele buletine oficiale publicate de beligeranți și din lucrările pe cari am putut pune temei. Chiar așà rezumate, și tot se vor puteà urmărì destul de bine operațiunile și bătăliile, și, în tot cazul, vor puteà servì ca piedestal solid publicațiunilor următoare, ce ne-am propus a scoate.

Fiecare capitol este însoțit de amănunțite discuțiuni și considerațiuni, cari, pot slujì, din toate punctele de vedere, și călăuzì, pe tot românul, militar sau nu, mai ales dacă, eventual, armata ar fi chemată să-și facă datoria, în înfăptuirea idealurilor naționale.

AUTORII.

PARTEA I

CAPITOLUL I

CHESTIUNI GENERALE INTRODUCTIVE

1. Pretextele şi cauzele războiului european

După o sută de ani dela sguduirea Europei, din cauza războaielor napoleoniene, se iveşte actualul război, mai zguduitor, mai crâncen şi mai îndârjit, atât prin motivele cari l'au provocat, cât şi prin efectivele ce luptă şi mijloacele de cari se servesc luptătorii. Este războiul cel mai mare şi mai crâncen, pe care l'a înregistrat până acuma istoria omenirii.

Dacă ar fi să se cerceteze cu deamănuntul cauzele cari au provocat acest război, ar urmà să se ieà foaie cu foaie istoria popoarelor europene şi să se urmărească, dela origine până astăzi, toate frământările prin cari au trecut. Cu alte cuvinte, ar urmà să se facă un istoric al tuturor cauzelor cari au turburat până acuma aceste popoare, ca să se vadă care din acele cauze nu au încetat de a existà încă, şi au contribuit la provocarea acestui război.

A cercetà cauza actualului război, numai în conflictele ivite în ultimii ani şi în ultima zi, înseamnă a privì chestiunea numai la suprafaţa ei.

Acest război,—mai mult decât toate celelalte războaie

de până acum,—a fost provocat de o serie de pretexte apropiate şi de multe cauze îndepărtate.

2. Pretextele aprôpiate ale răsboiului

Asasinarea Archiducelui Frantz Ferdinand şi a soţiei sale, la Sarajevo, în ziua de 15/28 Iunie 1914[1]), a dat prilej diplomaţiei austriace să acuze guvernul sârbesc că patronează propaganda contra Monarchiei Austriace şi că are intenţiuni contrare intereselor Monarchiei.

In urma unei instrucţiuni, întreprinsă de autorităţile austriace, după atentat, guvernul austro-ungar s'a crezut îndreptăţit să trimită celui sârb, în ziua de Joi, 23 Iulie, ora 6 seara, o notă ce ieşeà cu totul din obişnuinţa diplomatică[2]).

Remiţând această notă, Ministrul Austro-Ungariei a mai adăugat că: In cazul când nota nu va fi integral acceptată până în 48 ore, are ordinul să părăsească Belgradul cu întreg personalul legaţiei.

Tonul energic al acestei note, cuprinsul ei cu pretenţiuni chiar de atingerea suveranităţii, precum şi faptul că, până în ajunul prezentării ei, presa austriacă lăsase a se înţelege că nota va fi conciliantă, a deslănţuit o furtună ameninţătoare pentru pacea Europei.

Faţă de cuprinsul acestei note, guvernul sârbesc erà pus în alternativa: sau de a se umilì, primind, odată cu condiţiunile notei, controlul austro-ungar în afacerile interne ale Serbiei, ceeace echivalà cu pierderea suveranităţii; sau de a o refuzà, ceeace însemnà răsboiul. Cele 48 ore expirau Sâmbătă 25 Iulie, ora 6 seara.

Deşì termenul erà foarte scurt, guvernul sârb, în urma unui consiliu, ţinut sub preşidenţia Regelui Petru, a înmânat, în ziua de 25 Iulie, ora 3 p.m., (cu 3 ore

[1]) Archiducele şi soţia sa venise să asiste la manevrele cari aveau loc aci şi care fuseseră de mult proectate. Atentatul s'a comis astfel: în drumul spre primăria Serajevo, un tânăr, Cabrilovici, asvârlă o bombă pe care însă archiducele o prinde în mână şi o asvârlă în stradă unde a explodat, rănind câţiva ofiţeri. Arhiducele şi a urmat drumul şi a asistat la ceremonia dela Primărie. La întoarcere un alt tânăr, elev de liceu, Princip, omoară pe Arhiduce şi pe soţia sa, cu focuri de revolver.

[2]) Nota a fost remisă d-lui Paciu, Ministru de Finanţe, în lipsa d-lui Pasici care se găsea în turneu electoral. — A se ceti nota la Anexe.

înainte de termen), ministrului austro-ungar dela Belgrad, răspunsul, prin care acceptă toate punctele notei austriace, în afară de acela în care se atingeà suveranitatea statului Sârb, fiindcă, conform constituției sârbești, nu se permite amestecul străin în afacerile interne ale regatului.

Chiar și asupra acestui punct, Serbia erà gata să cedeze, dacă Austro-Ungaria ar fi arătat că aceasta intră în obiceiurile diplomatice.

Guvernul sârbesc a mai adăogat următorul aliniat conciliant:

„In cazul, în care guvernul imperial și regal austriac, nu va fi satisfăcut de acest răspuns, guvernul regal al Serbiei considerând că, este în interesul comun, să nu precipite soluțiunea acestei chestiuni, este gata, ca totdeauna, să accepte o înțelegere pacinică, fie remițând această chestiune la deciziunea Tribunalului dela Haga, fie marilor puteri, cari au luat parte la elaborarea declarațiunii pe care guvernul Serbiei a făcut-o la 18/31 Martie 1909"[1]).

---

1) Adică atunci când Serbia a recunoscut anexarea Bosniei și Herțegovinei.

A doua zi după remiterea răspunsului, Prințul Alexandru, regentul Serbiei, a adresat Țarului Alexandru al Rusiei, următoarea telegramă:

Conștientă de datoriile ei internaționale, Serbia, din primele zile ale acelei oribile crime, a declarat că o condamnă și că e gata să înceapă o anchetă pe teritoriul ei, dacă în cursul procesului instruit de către autoritățile austro-ungare, se va dovedi complicitatea vreunui supus sârb.

Totuș cererile conținute în nota austro-ungară sunt umilitoare pentru Serbia și incompatibile cu demnitatea ei ca Stat independent. Așa, ni se cere pe un ton peremptoriu o declarație a guvernului, publicată în „Monitorul Oficial" și un ordin de zi al suveranului către armată, prin care să înăbușim spiritul ostil împotriva Austriei și să ne facem nouă înșine dojeni de o slăbiciune criminală, pentru uneltirile noastre perfide.

Ni se mai impune apoi să admitem funcționari austro-ungari în Serbia pentru a participa, împreună cu ai noștri la facerea instrucțiunei și pentru a supraveghea la executarea celorlalte condițiuni arătate în notă. Ni s'a dat un termen de 48 ore pentru a accepta totul, contrar, legațiunea Austro-Ungară va părăsi Belgradul.

Suntem gata să primim acele condițiuni cari vor fi compatibile cu situațiunea unui stat independent, precum și pe acelea la cari ne va sfătui M. V. Toate persoanele cari vor fi dovedite că au luat parte la atentat vor fi aspru pedepsite de noi.

Totuș unele cereri ale Austro-Ungariei nu vor putea fi îndeplinite fără anume schimbări în legislația noastră, lucru care cere timp. Ni se dă un termen prea scurt.

S'ar putea ca, după expirarea termenului, să fim atacați de armata Austro-Ungară care se concentrează la frontiera noastră. Ne e imposibil să ne apărăm și rugăm pe M. V. de a ne da ajutorul Său, cât mai curând cu putință.

Cu toate acestea, baronul Giesel, ministrul Austro-Ungariei, la o jumătate de oră după remiterea notei de către Serbia, a părăsit Belgradul, împreună cu întreg personalul legațiunii, pentru motivul că, n'a primit, la ora fixată, un răspuns satisfăcător. Sarcina îngrijirii supușilor austro-ungari a fost lăsată reprezentantului Germaniei. Astfel s'a rupt relațiunile diplomatice între aceste două țări.

Cuprinsul notei nu a fost cunoscut de puterile triplei înțelegeri decât a doua zi dimineața, după remiterea ei, când a fost cunoscut de toate cabinetele. Cabinetele dela Petersburg, Paris și Londra, au rămas surprinse și imediat au pornit demersuri pentru a moderà acțiunea Austro-Ungară și a înlesnì Serbiei formularea unui răspuns satisfăcător. Germania pretinde, de asemenea, că nu a cunoscut cuprinsul notei mai înainte, dar că a aprobat-o când a cunoscut cuprinsul.

Rusia a propus o prelungire a termenului de predarea răspunsului. Anglia a propus discutarea diferendului într'o conferință diplomatică la Londra, unde s'ar fi întrunit ambasadorii puterilor, rămânând ca chestiunile ce nu s'ar fi putut deslegà acolo, să fie supuse tribunalului de arbitraj dela Haga.

Însă, pentru ca diplomația europeană să se găsească în fața unui fapt îndeplinit, Contele Berchtold, în ziua de 28 Iulie, a comunicat cabinetelor europene declarația de răsboiu ce Austro-Ungaria făceà Serbiei, ca urmare a nesatisfacerii punctelor din nota dela 25 Iulie st. n.

Iată textul acestei declarații:

„Guvernul regal al Serbiei, nerăspunzând în chip satisfăcător, notei ce i se remisese de ministrul Austro-Ungariei la Belgrad, cu data de 23 Iulie 1914, guvernul imperial-regal se vede în necesitatea de a vegheà însuș la salvgardarea drepturilor și intereselor sale, și să recurgă, într'acest scop, la forța armelor. Austro-Ungaria se consideră, deci, din acest moment, în stare de răsboiu cu Serbia".

In această zi, Regele Petru dă un manifest către poporul său, în care zice, între altele:

„...Cu credință în Dumnezeu atotputernic și nădejde

în simpatia întregii lumi civilizate, în victoria definitivă şi în dreptatea noastră; cu credinţă în ajutorul marilor noastre rude şi amicilor fideli, să primim, alături cu vitejii noştrii fraţi sârbi din Muntenegru, lupta ce ne-a fost impusă.

In istoria noastră sunt multe pilde, când sârbul unit poate învinge pe duşmani mult mai mari. Să arătăm încă odată, că Sârbul ştie să se jertfească pentru patria sa.

Sârbi! apăraţi cu toată puterea propriul vostru cămin şi naţiunea sârbă!...".

Pretextele următoare, cari au provocat conflagraţiunea europeană, s'au ivit astfel:

Opinia publică europeană, surprinsă de gravitatea evenimentelor ce se desfăşurau, a început a se manifestă pentru şi contra acţiunei Austro-Ungare.

Presa austro-ungară şi o parte din cea germană, începù o campanie furioasă contra Serbiei, învinovăţind şi pe Rusia. Această campanie de presă şi acuzările aduse Rusiei, dădù prilejul lui Sasonov să deschidă o discuţiune, relativă, cu ministrul de afaceri al Austro-Ungariei. Din această discuţiune, a reeşit, pedeoparte, că Austria are intenţiunea să facă învestigaţii cu privire la asasinat, chiar pe teritoriul sârbesc, la care, Sassonov a răspuns: „Noi, Rusia, am suferit multe atentate pregătite pe teritoriul străin, dar, niciodată n'am pretins să întrebuinţăm procedee, ca cele pe cari le pretinde presa D-voastră, pentru Serbia...".

Presa engleză cereà moderaţiune din partea Austro-Ungariei, iar Serbiei, ca în limitele suveranităţii, să satisfacă cererile Monarchiei. Ziarele engleze, reamintesc, însă, că Monarchia Austro-Ungară are intenţiunea de a provocà o ceartă, care să deà naştere unui războiu dorit, pentru motive cari n'au nimic de face cu crima dela Serajevo.

Discutând politica austro-ungară mai departe, presa engleză accentuiază că, după cum rezultă din cele ce se scriu la Viena şi Pesta, ţinta urmărită de Monarchie, însemnează sfârşitul statelor libere între Marea Neagră, Adriatică şi Egee.

Presa italiană spune că Italia urmăreşte cu mare băgare de seamă desfăşurarea conflictului, neputând să rămână nepăsătoare, faţă de eventualele primeneli, ce s'ar puteà naşte dintr'un răsboiu, de care, de altfel, doreşte ca Europa să fie ferită.

Presa franceză arată că, concesiile anterioare, făcute de Franţa cerinţelor Austro-Ungare, nu au avut decât cele mai rele rezultate, căci au provocat din ce în ce cerinţe mai mari. Tocmai pentru motive de echilibru european, ziarele franceze găsesc că ar trebuì opusă cea mai hotărîtă rezistenţă, pretenţiilor austro-ungare, căci, în mod vădit, diplomaţia austriacă, scontează vreo nouă capitulaţie. Tot ce s'a făcut în ultimii ani, au încurajat-o la aceasta.

Presa celorlalte state din Europa, şi a statelor balcanice, de asemenea, a luat chestiunea în discuţiune, pronunţându-sc unele categoric contra tendinţelor germano-austriace, altele contra tendinţelor ruso-franceze, în fine, cele mai multe, pronunţându-se pentru neutralitate, în cazul unui conflict.

Paralel cu acţiunea presei, s'a început interveniri diplomatice, între state, chiar dela 23 Iulie, (ziua remiterii notei către Serbia).

Germania, prin ambasadorul ei, d-l de Schoen, a făcut o intervenţie la Paris, în ziua de 25 Iulie, pentru localizarea conflictului, însă, în aşà mod, încât mai mult impuneà aplanarea decât o solicità, căci ziceà: „Guvernul german socoate că chestiunea actuală este o afacere de regulat exclusiv între Austro-Ungaria şi Serbia, şi că, puterile au cel mai serios interes să o restrângă la cele două părţi interesate. Guvernul german doreşte cu ardoare, ca conflictul să fie localizat, *orice intervenţie a vreunei puteri, trebuind să provoace, prin jocul firesc al alianţelor, urmări incalculabile*".

La 26 Iulie a făcut un demers identic la Londra şi St.-Petersburg.

Intre Impăratul Wilhelm şi Ţarul Niculae, s'a urmat schimb de scrisori, cu stil împăciuitor şi curtenitor, dar cu fond provocator, dela 28 Iulie până la 1 August, când Germania a declarat răsboiu Rusiei.

In fine, în urma polemicelor presei, a manifestărilor

popoarelor, a activității diplomatice și a gândurilor ascunse ale diferitelor guverne, în timp de o lună, începând dela 28 Iulie, s'a început cea mai mare catastrofă ce a înregistrat istoria omenirii: Războiul european, războiul cel mare.

3. Cauzele depărtate ale războiului

a) *Inarmarea exagerată a puterilor europene.*

Unele statistice arată că armatele europene ajunseséră aproape la 5 milioane efectivul de pace, și 21 milioane efectivul de război. Aceste efective considerabile, precum și materialul necesar, pentru ele, apăsau simțitor pe bugetele țărilor, întindeau coarda din ce în ce mai mult, deci, era fatal să sosească un desnodământ. In ultimul timp, flota europeană atinsese 2500 vase de războiu cu 17.000 guri de foc și peste 500.000 combatanți, ceeace apăsà enorm pe finanțele statelor. La aceasta, se adaogă cheltuelile enorme provocate de ultimele invențiuni tehnice, de armatele de aer, de nevoia întăririlor și a armării fortificațiilor, etc.

Datoria publică a statelor europene, atinsese 164 miliarde. Mare parte fiind făcută pentru acoperirea nevoilor cu înarmările.

Negreșit că era momentul când se punea întrebarea: Până când? iar răspunsul venea dela sine: „In curând". Aceste sforțări uriașe și trecute de marginile putinței, trebuiau să deà naștere la dezlănțuiri sângeroase.

In ultimul timp, (1912—1914), Germania produsese în interiorul ei un fel de încordare neobișnuită, prin creditele extraordinare ce ceruse pentru mărirea și înzestrarea armatei, așà încât, fiecare german, prin deschiderea războiului, așteptà o ușurare. Motivul de predilecție al înarmărilor, era: Pericolul slav în Europa; piedici serioase în comerțul mondial.

Alături de aceasta, serviciul de 3 ani în Franța, pregătirile Rusiei, în urma războiului cu Japonia, îngrijiau mult pe Germania, mai ales că Austro-Ungaria, aliata sa, nu făceà progrese sub raportul pregătirii militare.

Economiștii francezi demonstrează că Germania tre-

buia să aleagă între ruină şi războiu. Gabriel Hanotaux, zice:

„Germania vede cu îngrijorare crescândă cum se prelungeşte o criză economică şi financiară, care ar fi putut să o conducă la catastrofe imediate. O lună şi jumătate, înaintea declaraţiei de războiu, un financiar, prieten al Impăratului, consilierul său cel mai sigur, confidentul său intim, d-l Ballin, formulă în termeni precişi, în ziarul cel mai oficios din Berlin, doctrina imperialismului industrial, strâns legat de ruină sau de războiu".

„Acest avertisment solemn nu făceà decât să confirme sentimentele răspândite totdeodată în publicul agrarian şi în publicul industrial: Germania suferă şi nu depinde decât de voinţa sa de a pune capăt suferinţelor".

„Del altfel, guvernul însăş nu arătà el singur cu degetul singura ieşire posibilă? De zece ani, cheltuelile militare creşteau în proporţie îngrozitoare. In plină criză economică, când întreaga Germanie se plângeà, tocmai atunci, cereà, deodată, claselor bogate, o contribuţie militară, ridicându-se la un miliard şi jumătate de mărci. Fiecare înţelege şi tremură, dar nimeni nu murmură. Războiul e aproape, se ziceà, şi drept scuză, se adăogà: „Asta nu mai poate dăinuì, Războiul dacă trebuie, să se facă, să se sfârşească odată!".

b) *Combinaţiile politice de alianţe şi contra-alianţe*

După 1870, echilibrul european părea stabilit, ceeace nu conveneà politicei lui Bismarck, care urmăreà egemonie şi dominaţiune asupra Europei.

Pentru ruperea echilibrului, Bismarck reuşeşte a încheià tripla alianţă cu Austria şi Italia[1]).

Nu trecù însă mult şi sosì reacţiunea, adică: Alianţa Rusiei cu Franţa şi înţelegerea acesteia[2]) cu Anglia[3]).

1) Pe Italia a putut s'o alipească exploatând neînţelegerile ce existau atunci între Franţa şi Italia pentru unele chestiuni în Mediterana.

2) Franţa ca să-şi consolideze alianţa cu Anglia a renunţat la Egipt, splendida cucerire a lui Napoleon I Cu modul acesta piedicele ce punea Anglia contra tendinţelor Rusiei către Turcia, s'au micşorat, întrucât Anglia prin posesia Egiptului, avea mai puţine interese în Turcia Europeană.

3) S'a făcut înţelegerea la 8 Aprilie 1904, ca rezultat al vizitei Regelui Eduard III la Paris în 1903.

Cât timp a trăit regina Angliei deşi conducătorii englezi preconi-

(Tripla Înțelegere). Această alianță, pe care n'a putut-o împiedecă Germania, amenință tendințele de dominațiune ale Germaniei. Trebuià o contra măsură: apropierea politicei statelor balcanice, ceeace s'a făcut, apropiind la început pe România[1]), și mai târziu pe Bulgaria și Turcia. Dar în balanța opusă, treceà Japonia, ca aliată a Angliei. Falimentul politicei de echilibru atingând interesele Germaniei, trebuià o altă măsură: Germania va dominà Europa, nu numai prin alianțe, dar și prin organizarea forțelor ei, ceeace a dat naștere la noui împrumuturi și la impozitul pe venit, primit de proprietarii germani cu resemnare, deși îi apăsà greu[2]). A se vedeà la capitolul „Organizarea armatei", proiectele de organizare și înarmările în ultimii ani.

c) *Tendințele de individualizare și independență a naționalităților.*

In urma răsboiului din 1912, popoarele slave din Monarchia Austro-Ungară, întrevăzând perspectiva realizării idealelor lor, încep să se frece la ochi, ca după un somn lung[3]), ceeace nu conveneà Austriei.

Cele cinci amestecuri de rasse din Austro-Ungaria: (Maghiari, Cehi, Slavi, Germani și Români), au contribuit mult, deși indirect, la apropierea desnodământului european. Austro-Ungaria, nu este un stat cu consistență politică, ci o aglomerație violentă de popoare și rasse diferite, cari nu pot privì cu indiferență momentul desfacerii[4]).

---

zau și simțeau nevoia înțelegerei cu Franța, totuși, pentru a nu turbura pe bătrâna regină, temporizau soluțiunile. După urcarea pe tron a lui Eduard VII. Germania nu a crezut că va reacționa așa repede Anglia, de oarece îl credea pe Eduard puțin serios, fiindcă își ducea viața în petreceri înainte de urcarea pe tron.

1) Pe România a alipit o grație resentimentului ce aveau Români pentru Ruși din cauza răpirei Basarabiei precum și prin demonstrarea pericolului slav pentru interesele României și ale latinității.

2) Bismark a cărui politică era defensivă și a cărui metodă era zâzania între statele europene, fu silit a se retrage la 1890, lăsând cârma acelor cu politica mondială.

3) General Crăiniceanu. Op. citat.

4) Austria nu a avut niciodată succese de răsboi, dar a avut succese diplomatice, anexând în loc de a cuceri.

Dinastia Habzburgică s'a întemeiat în Austria la 1273 când Rudolf de Habsburg, rege al Germaniei, a delegat fiilor săi stăpânirea Austriei,

Ungaria încă cu mulți ani înainte urmăreà să capete o dominațiune absolută în politica Austriei. Contele Tisza și Berchtold, reprezentanți ai călcâiului maghiar, în politica dualistă, au socotit momentul oportun de a inaugurà o politică de imperialism maghiar.

Germania fiind îngrijată de curentele naționaliste din Alsacia și Lorena, a luat, în ultimul timp, măsuri de represalii, ceeace a atâțat spiritul răsboinic din provînciile renane, răscolind astfel cenușa focului revanșei, din Franța[1]).

Belgia și Olanda au arătat, în anii din urmă, un interes vital în politica de oprire a expanziunii germane, care, pentru a stăpânì bine granița Franței, și pentru a se apropià de coastele Angliei, s'ar fi putut gândì, într'un moment dat, la anexarea acestor două state mici.

d) *Revendicări teritoriale; reabilitări morale.*

Dorința de revanșă a Franței și drepturile ei asupra Alsaciei și Lorenei, înăbușite o jumătate de secol în piepturile poporului francez, trebuiau să isbucnească odată.

Unele eșecuri suferite de diplomația germană, între anii 1905—1911, în diferite chestiuni coloniale și incidente europene, au dat naștere unui spirit de revanșă, contra acelora cari o contrariau. Algesiras, în special, a fost o mare înfrângere pentru germani, când, la rezul-

Styriei și Carnioliei. La 1522 Carol Quintul cedă posesiunile Germane, ale casei de Austria, fratelui său Ferdinand care mai moștenește și dela moartea soției sale, regatul Bohemiei și pe acel al Ungariei. *La 1699 acest imperiu se mărește cu Transilvania.* La 1772 și la 1795 la prima și a doua împărțire a Poloniei își anexă Galiția. *In acest interval fusese răpită și Bucovina 1777.* La 1810 i se cedă Iliria, Dalmația, Lombardia și Veneția. Pe acestea din urmă le-a pierdut la 1859 și 1866.

1) Cauza adevărată a războiului actual este dată de relațiile dintre popoare, de urile de rasă care au fost confirmate în chip măestrit atâta timp. Europa trăește în pace de aproape 43 ani, dela marele războiu din 1870.

Dar în acest timp s'a grămădit mereu materie dăunătoare în adâncul sufletelor popoarelor. Mai ales a lucrat în acest sens desvoltarea ideei naționale care a frământat tot mai puternic conștiința maselor etnice. Această idee întărită și aruncată în lumea europeană la 1848, a determinat pe Napoleon al 3-lea la urmările războiului Crimeei sprijinind pe Români, apoi sprijinind Italia la 1859, deslănțuind apoi războiul din 1866 și 70—71. După 66 s'a dat avânt rasei maghiare. (Xenopol „Noua Revistă Română“ No. 10, 1914, Septembrie).

tatul votului secret, s'a văzut: pentru politica germană 2 voturi, (Germania-Austria); iar pentru Franța, restul voturilor, șapte, chiar și Italia, aliata Germaniei.

Mărirea teritoriului Serbiei în 1912, contra intereselor Austriei, a stârnit, de asemenea, un sentiment de ură austro-ungară contra Sârbilor și contra Rușilor, cari au susținut pe Sârbi.

Interesele pentru realizarea idealurilor naționale ale unora din popoarele europene, au contribuit la enervarea europeană și la grăbirea desnodământului.

Danemarca a nutrit și nutrește ura pentru provinciile Schleswig și Holștein, ce i le-a răpit Germania, la anul 1864.

La 1908, Austro-Ungaria, profitând de revoluțiunea junilor turci și de faptul că Rusia nu se restabilise încă după înfrângerea din războiul cu Japonia, a anexat, în mod formal, Bosnia și Herzegovina. Serbia ar fi declarat de atunci războiu, însă, nu comptă pe sprijinul Rusiei. Rusia nu numai că nu erà în stare de a dà sprijin Serbiei, dar încă a fost umilită,—prin atitudinea agresivă a Germaniei,—pronunțându-se formal că nu va dà ajutor Serbiei.

Principiul politicii: „*Putere fără dreptate*", aplicat de puterile mari, a nesocotit drepturile neamurilor și ale unor provincii, născând în acestea dorința emancipării. Dacă n'a isbucnit războiul când cu Burii, când cu Bosnia, când cu Agadir, când cu Tripolis, trebuià să isbucnească odată.

e) *Tendința Rusiei către Mediterana în conflict cu interesele economice austro-germane.*

Rusia a luptat întotdeauna pentru supremația absolută în Peninsula Balcanică, până în Adriatica. Dar Germania s'a opus. La congresul din Berlin, Germania s'a opus de a se dà drept Muntenegrului să aibă o flotă, tocmai în vedere de a nu lăsà pe Rusia să-și întindă influența acì. La pacea dela Bucureşti, Germania a stăruit pentru creațiunea statului albanez, tot în scopul de a micșorà influența Rusiei către Adriatica. Muntenegrul,

care ocupase Scutarii, a trebuit să-l restituie Albaniei, în fața răsboiului cu care erà amenințat de Austria.

In diferite congrese ce au avut loc dela răsboaiele napoleoniene, până în prezent, s'a pus piedici Rusiei pentru realizarea tendințelor ei către Dardanele și Adriatica, ceeace a înăsprit relațiunile Rusiei cu puterile care-i puneau aceste piedici. Prin o dibace intervenire a politicei franceze, Anglia, care nu vedeà cu ochi buni politica Rusiei către Dardanele, astăzi nu mai are motivul să se opună mult asupra acestei chestiuni. Această stare de lucruri, nu convine, însă, Germaniei, care vede, în ocuparea Dardanelelor, de către Ruși, piedica comerțului ei către Asia Mică, prin linia Bagdad-Golful Persic.

Germania, pierzând speranța de ocupațiuni în Maroc, și în special speranța stăpânirii portului Agadir, a îndreptat privirile ei complete către Marea Adriatică, și către Marea Mediterană. De acì interesul de a susține până la sacrificiu politica Austro-Ungariei, de oarece, pentru un moment, nu se puteà gândì la alipirea provinciilor germane, Carintia, Stiria, Carniolia, Tirolul, Istria și Dalmația, cari sânt sub stăpânirea Austriei[1]). Tot de acì s'a înăsprit, în timpul din urmă, relațiunile Germaniei cu Rusia, ale căror interese economice se întâlneau, fatal, în Dardanele. Interesele panslavismului se ciocnesc puternic în Dardanele cu ale principiului german: *„Drang nach Osten"*, care, tot pe acì își căutà drum spre Bagdad.

Rusia, la 1913, a voit să intre cu trupele sale în Arabia Otomană, pentru a forță pe Turcia să primească condițiunile aliaților din Balcani. Insă, Germania, s'a opus, de oarece Rusia ar fi pretins să pue mâna pe Peninsula Anatoliei și ținuturile Mesopotamiei, ceeace însemnà că Turcia să nu mai poată figurà ca stat independent. Negreșit, această opunere a Germaniei a indispus pe Rusia.

f) *Interesele economice ale Angliei în conflict cu acele ale Germaniei.*

Dela 1870 încoace, Germania, prin o muncă metodică și rodnică, a ajuns la o mare înflorire economică. Din

1) Nu este de mirare a se realiza această alipire chiar-acum cu ocazia tratatului ce va urma acestui răsboiu.

țara exclusiv agricolă, devenì cea mai mare țară industrială, capabilă de a îndestulà omenirea cu produsele ei industriale. Paralel cu această desvoltare, mergeà și organizarea armatei, a armamentului și a forței navale. Această desvoltare a industriei, precum și marea natalitate germană[1]), aduse nevoia de expansiune colonială. Conducătorii politici ai Germaniei, filozofii, intelectualii în școalele germane[2]), înrădăcinau în poporul lor idealul supremației mondiale: *„Deutschland Uber Alles"*. Evident, că asemenea idealuri a putut să prindă, la un popor energic, sănătos și ambițios, ca cel german, mai ales că suprafața germană începuse a devenì mică, față de populația în creștere, iar produsele industriei germane trecuse cu mult nevoile interne.

In ultimii 40 de ani, industria germană atinsese un export de 20 miliarde mărci, dela $5^1/_2$ miliarde, cât fusese înainte. Marina de comerț germană, care luase o desvoltare uriașe, pătrunsese în coloniile engleze și în Anglia, cu produsele germane. De acì a luat naștere măsura Lordului Churchil, că produsele germane nu pot intrà în Anglia și pe teritoriile ei coloniale, fără „Made in Germany", crezând că prin aceasta se va micșorà cererea.

Anglia, simțindu-se amenințată de Germania în dominațiunea asupra Mărilor, a profitat de orice ocaziune ce i s'a ivit, pentru a scăpà de supremația forțelor germane și de concurența ei comercială și industrială, căutând, în special, a cercuì Germania, pe apă, prin superioritatea flotei ei navale, iar pe uscat, prin o politică contrarie intereselor germane.

---

1) La 1870 avea 10 milioane locuitori, iar la 1915 are 70 milioane. Escedentul nașterilor este de 1 milion cel puțin.

2) Iată ce propovăduiau pedagogii germani: Atunci când drapelul Germaniei va acoperi și proteja sub cutele lui acest imens imperiu, cui va aparține oare sceptrul universului? Cine-și va impune voința celorlalte națiuni, slăbite sau în decadență? Nu va fi oare Germania aceea care va avea misiunea să asigure pacea lumii? Rusia colos imens și în formație, cu picioarele de lut, va fi preocupată de greutățile ei euonomice și lăuntrice. Anglia, mai tare în aparență de cât în realitate, va vedea cum i se desprind coloniile și se va slei în lupte sterile. Franța frământată de certurile ei interne și de luptele de partid, se va înămoli tot mai adânc într'o definitivă decadență. Cât despre Italia ea are destulă treabă ca să-și asigure hrana fiilor ei....

Viitorul deci, este al Germaniei, la care se va alipi Austria dacă ține să mai trăiască.

Germania, văzând tendnițele Angliei de a o încercui economicește a luptat, pedeoparte, prin organizarea militară pentru a-și face drum cu forța, la nevoie; iar pe de altă parte, a lucrat prin educație și propagandă, pentru a naște un curent de ură contra Angliei.

Impăratul Wilhelm, scrià, în 1900, pe pavilionul german dela expoziția franceză: „Nu uità germane, că imperiul tău este pe mare".

Toate aceste conflicte economice între Anglia și Germania, a făcut pe cei mai mulți cercetători ai cauzelor actualului războiu, să spună: „Politica lui Wilhelm al II-lea pentru atingerea idealului imperialist german, precum și politica lui Eduard al VII-lea, pentru a împiedică imperialismul german, sunt adevăratele cauze ale acestui războiu european[1]).

g) *Interesele economice ale puterilor europene în colonii.*

Intrigile întrebuințate de puterile interesate în Egipt, Tunis, Algeria și Maroc, pentru a provocà răscoale, au dat naștere, în ultimii ani, la conflicte între puterile europene, cari au întunecat atmosfera păcii.

In conflictul marocan, din anul 1911, Germania, neavând înarmarea completă și fiind strânsă din toate părțile de capitalul francez și englez, ce circulà pe piețele ei, a fost silită să cedeze Franței[2]) (Agadir), Această împrejurare a jignit, pedeoparte, amorul propriu al Germaniei, iar pe de altă parte, i-a turburat calculele comerciale asupra cuceririlor coloniale în Maroc, de cari aveau nevoie.

In diferite discuțiuni oficiale, prințul de Bülow și cancelarul Bethmann Hollweg, a spus pe față neajunsurile ce întâmpină tendințele coloniale justificate ale germanilor: „In locul Marocului ni se oferă o țară bântuită de boala somnului, (Congul), pretutindeni avântul comerțului german se lovește de alte expanziuni".

---

[1]) Deci *Weltwitschland und Weltpolitik* al Germanilor, în luptă cu *World-wide-interets* al englezilor a dat naștere acestui războiu.

[2]) Germania prin surprindere a ocupat Agadirul, însă, în urmă fiind strânsă de Anglia și Rusia, a trebuit să se retragă, primind în schimb o parte din Congul francez.

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITARA "CAROL I" BUCUREŞTI

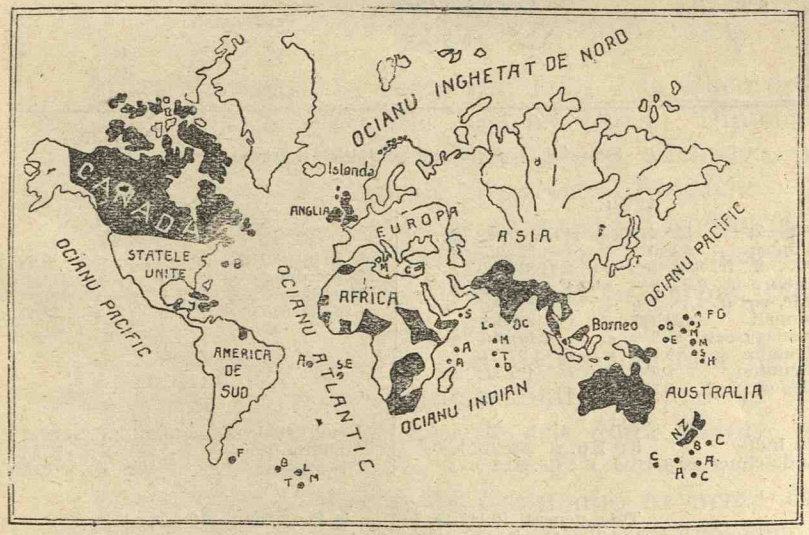
Iată dar că, la început, lupta se dădeà pe calea economică[1]).

In schiţele A, B şi C de acì, arătăm situaţiunea coloniilor celor trei puteri mari, Anglia, Franţa şi Germania, pentru a se observà că, în adevăr, Germania are o suprafaţă foarte mică de colonii, ceeace îi sugrumă avântul comerţului şi industriei sale, ceeace a şi forţat-o să îndrepte politica sa către o dominaţiune a Oceanelor.

Ocuparea regiunii Kiaotceao, de către germani, în 1897, vizitele Kaizerului în 1898 la Constantinopole, Erusalim şi Damasc, trimiterea ofiţerilor germani în Turcia, şi telegrama de felicitare a Impăratului către Preşedintele Kruger al Transvaalului, precum şi proiectul din 1900, pentru sporirea flotei germane, au înăsprit relaţiunile între Anglia şi Germania, prin urmare, şi între aliaţii acestora.

Schiţa A. Coloniile Engleze.

(ceea ce este înegrit)

1) După prima abdicare a lui Napoleon, după congresul dela Viena, Englezii în mândria lor ziceau: Nu trebue să se tragă nici o singură lovitură de tun pe ocean fără voia Angliei.

In tot veacul 19 Anglia a fost prietena Germanici de oare ce aceasta nu făcea atunci politică colonială.

Suprafața și populațiunea coloniilor engleze este de :

MEDITERANA

Gibraltar	5 k.p.	și	18446 locuitori
Malta	300 «	»	216617 »
Cipru[2])	9282 «	»	282388 «

ASIA

India și dif. insule	5.250.000 k. p.	și	324.369.000 loc.

AFRICA

Diferite colonii și insule	5.675.800 k.p.	și	36.210.000 l.

AMERICA

Canada și diferite[1]) col. și insule	10.499.600 k.p.	și	9.545.000 l.

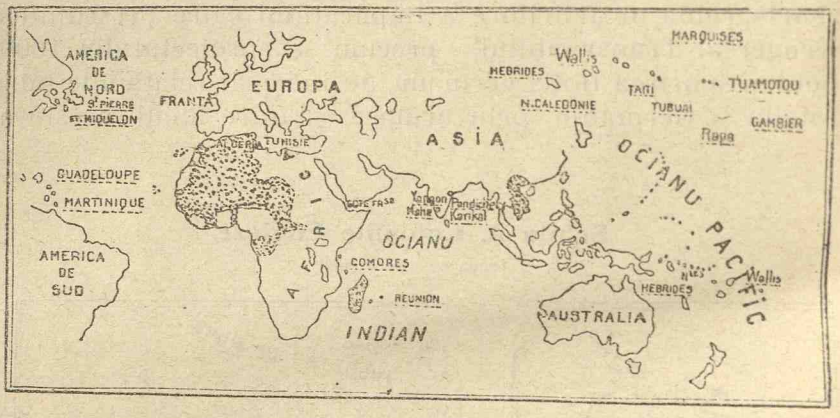
AUSTRALIA

Australia și dif. insule	29.705.000 k.p.	și	377.118.000 l.

Total general 51.139.910 km. p. și 747.829.451 locuitori

Schița B. Coloniile Franceze

(ceeace este punctat)

Suprafața și populația coloniilor franceze este :

AFRICA

Algeria	575.239 k.p.	și	5.563.823 loc.
Tunisu	120.000 »	»	1.923.217 »
Afr. oc. fr.	3.941.900 »	»	11.338.000 »
Sahara fr.	2.394.200 »	»	467.000 »
Afr. eq. fr.	1.478.900 »	»	8.940.000 »
Somali	120.000 »	»	208.100 »
Madagascar	585.300 «	»	1.404.881 »
Comore	2.168 »	»	97.750 »
Réunion	1.930 »	»	173.822 »
Iles oc. Ind.	3.487 »	»	— «

ASIA

In Indii	509 k.p.	și	282.379 loc.
Indo-china fr.	803.050 »	»	16.990.209 »

AMERICA

Il Piere și Miquelo	291 k.p.	și	6.482 l.
Il Guadelupe	1.780 »	»	202.430 »
Martinica	987 »	»	184.034 »
Guiana franceză	78.900 »	»	49.009 »

OCEANIA

Noua Caledonie	19.823 k.p.	și	50.680 l
Stabilim. Oceania	4.740 »	»	30.974 »
Diverse	262 »	»	6.000 »

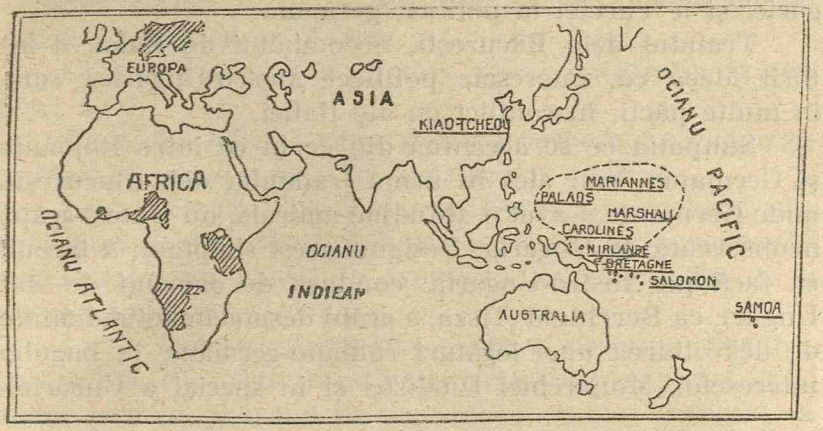
Total general 10.113.000 km. p. și 49.627.000 locuitori[3])

1) Canada i s'a dat Angliei la 1863 cu pacea dela Paris. In urmă a ocupat și India în care avea piciorul pus din secolul 16.

2) Insula Cipru s'a dat Angliei prin tratatul dela Berlin (1878) asigurându-i-se astfel drumul la indii.

3) La aceasta se poate adăoga și Marocul cu o suprafață de 439.240 km. p. și cu o populație de 8.000.000 locuitori.

Schița C. Coloniile Germane

Suprafața și populația coloniilor germane este :

AFRICA				OCEANIA			
Togo	87.200 k.p.	și	1.000.000 l.	Noua Guinee	242.476 k.p.	și	534.860 loc.
Camerun	750.600 »	»	3.778.700 »	Samoa	2.572 »	»	37.265 »
Sud est Africa	835.100 »	»	81.800 »				
Africa or. ger.	995.000 »	»	10.000.000 »	ASIA			
				Kiao-Tcheou	552 k. p.	și	169.000 loc.

h) *Tratatul dela București*

Mărirea Serbiei, în urma tratatului dela București, a fost o lovitură în interesele Austro-Ungariei. Diplomația rusească a îngenunchiat, oarecum, pe cea austriacă, prin susținerea intereselor Serbiei și umilirea Bulgariei.

Mărirea Muntenegrului și apropierea frontierei lui de cea sârbă, în Sandgeacul Novibazar, a dat naștere la o dorință vie de unire a Muntenegrului cu Serbia, ceeace nu puteà convenì Austro-Ungariei.

Politica îndoielnică a Austro-Ungariei față de România, a răcit oarecum relațiunile dintre aceste două state, ceeace s'a putut exploatà apoi de cele două alianțe, pentru a grăbì răsboiul.

Vizita Țarului Nicolae la Constanța, în urma campaniei din 1913, a dat de gândit politicei austro-germane și a contribuit la comentarii în presa europeană, comentarii ce au avut darul de a enervà pe interesați.

Relațiunile amicale ale Greciei cu Serbia și România, nu conveniau politicei austro-germane. De acì, a luat naș-

tere reacțiunea bine pronunțată, pentru apropierea Bulgariei și a Turciei la politica germană.

Tratatul dela București, necombătut de Italia, a întărit ideea că, interesele politicei Austro-Ungariei, sunt, în multe părți, în conflict cu ale Italiei.

Simpatia ce se accentuă din ce în ce între România și Germania, mai ales în urma tratatului dela București, unde Germania a avut o atitudine amicală, nu puteà scăpà neobservată de Ungaria. Desigur, acest simptom, a trebuit să facă pe Austro-Ungaria condusă de oamenii de stat Unguri, ca Berchtold, Tisza, a grăbì desnodământul, înainte de desvoltarea unei legături româno-germane, în paguba intereselor Monarchiei Dualiste și în special a Ungariei.

i) *Lupta pentru existență*

Desvoltarea uriașă a științii a înmulțit produsele și populația, pe continentul european, dând naștere luptei pentru existență. Această stare de lucruri a complicat problemele economice, a înăsprit relațiunile, a forțat țările industriale să-și caute debușeuri pentru producția lor, a dat naștere unei diplomații comerciale, care nu a cruțat nimic și nu a ținut seamă de nici o considerațiune morală, când a fost vorba de a-și găsì debușeuri și partizani.

Astfel, popoarele fiind escitate de diferitele cauze, arătate până acì, precum și de lupta pentru existență materială, abià așteptau pretextul să răstoarne prejudecățile civilizației și să deà pe față adâncurile sufletești, care le rodeau, războindu-se pentru a-și găsì mântuirea. Aproape la fiecare ceas și în fiecare punct al Europei, ajunsese la modă cuvintele: „De ar venì un războiu, să ne scape de toate aceste greutăți!".

Recurgând la o comparațiune, pentru a încheià acest capitol, putem spune că: *Asasinatul dela Serajevo a adus conflagrațiunea europeană, întocmai precum un simplu guturai aduce complicațiuni grave într'un corp nesănătos.*

2. Declarațiile de războiu și de neutralitate.

Dela asasinarea Arhiducelui Frantz Ferdinand, până la remiterea notei Austro-Ungare către Serbia, au trecut 26 zile. Dela remiterea notei până la declararea de războiu a Austro-Ungariei contra Serbiei, au trecut 5 zile;

iar dela această primă declarare, s'au produs, în 29 zile, încă 14 declaraţii de răsboiu; iar în Octomvrie s'a declarat şi răsboiul cu Turcia.

Datele la care s'au produs aceste declaraţii de răsboiu, sunt:

La 15/28 Iulie, Austria declară răsboiu Serbiei, pretextând că nu s'a răspuns satisfăcător la notă;

La 1 August, ora 7 seara, Germania declară răsboiu Rusiei, pretextând că Rusia a refuzat de a suspendà mobilizarea, nu numai la frontiera austriacă, dar şi la cea germană;

La 3 August, Germania declară răsboiu Franţei, pretextând că aviatorii militari francezi au violat teritoriul german, sburând pe deasupră-i: unul a încercat să distrugă construcţiunile dela Wesel, alţii au fost zăriţi în regiunea Eiffel; iar altul a aruncat bombe pe calea ferată Karlsruhe-Nüremberg;

La 3 August, Germania declară răsboiu Belgiei, pretextând că i se refuză trecerea pe teritoriul Belgiei, necesitate ce nu poate fi oprită de nici o lege;

La 3 August, Anglia declară răsboiu Germaniei, pretextând că nu s'a ţinut de angajamentul luat de a nu călcà neutralitatea Belgiei[1]);

La 4 August, Austria declară răsboiu Rusiei, pretextând că a fost atacată de trupele ruseşti;

Până la 29 August, se mai fac următoarele declaraţiuni de răsboiu:

Muntenegrul declară răsboiu Austriei;

Serbia declară răsboiu Germaniei;

Franţa declară răsboiu Austriei, pretextând că Austria se găseşte în răsboiu cu buna aliată a Franţei; iar trupe austriace s'au văzut la frontiera Franţei;

---

[1]) Independenţa şi neutralitatea Belgiei a fost semnată la 1831.

La 1866, în schimbul neutralităţei Franţei, Benedetti propunea acesteia obligaţiunea de a da ajutor Franţei în caz că ar voi să treacă prin Belgia sau să o cucerească şi când vreo altă putere ar declara răsboiu Franţei (Alusie la Anglia). Bismark a publicat acest document la 1870 din care cauză Anglia s'a alarmat şi a declarat din nou că neutralitatea Belgiei este sacră şi că Anglia o va apăra. După aceasta a urmat alte declaraţiuni scrise în 1871 prin care Franţa şi Prusia se obligau a respecta neutralitatea Belgiei; iar Anglia se angaja la cooperare cu armata ei contra aceluia care va viola neutralitatea Belgiei. De aci motivul de răsboi din 1914.

Muntenegrul declară războiu Germaniei;

Japonia declară războiu Germaniei, fiindcă aceasta n'a răspuns, în termenul acordat, de a părăsi Kiaotchiao, în mâinile Japoniei, cu toate vasele de războiu şi fără nici o despăgubire;

Anglia declară războiu Austriei;

Egiptul declară războiu Germaniei;

Austria declară războiu Japoniei;

Austria declară războiu Belgiei;

La 15/28 Octomvrie, Turcia provoacă pe Rusia[1]), fără declarare de războiu, iar Rusia îi declară războiu la 21 Octomvrie.

Statele în neutralitate:

Olanda, Danemarca, Elveţia, Suedia, Norvegia, Italia, România, Grecia, Bulgaria, Spania şi Portugalia.

3. Invinovăţiri şi desvinovăţiri asupra provocării războiului european.

Beligeranţii desfăşură o energie uimitoare pentru a aruncă vina conflagraţiunii europene, unii asupra celorlalţi. Am puteà spune că se desfăşură, în acest câmp de argumentaţiune, tot atâta energie, câtă se desfăşură pe câmpul de luptă.

Nici un războiu până acum nu a provocat aşà discuţiuni aprinse, în această direcţiune, şi nu a consumat atâta energie pentru acest scop.

Această energie se desfăşură în trei direcţiuni:

a) Prin presă şi publicaţiuni de propagandă, se întreţin zilnic discuţiuni şi se aruncă acuzaţiuni de către unii asupra altora;

b) Intelectualii celor două grupe de beligeranţi fac

1) A scufundat vasul puitor de mine „Prut" avariind şi două contra torpiloare ce-l escortau.

La 16 Octombrie un crucişetor turc a bombardat portul Teodosia ar vasul Hamidie a impus comunei Novorossysk, ameninţând cu bombardarea, să i se dea veniturile fiscale.

proteste, publică broşuri şi memorii asupra cauzei conflagraţiunii europene, căutând, prin argumente filozofice, sociale şi economice, să arunce vina unii pe ceilalţi;

c) Diplomaţia, publică acte diplomatice, comentându-le, acolo unde este nevoie, pentru a reuşi să convingă că războiul a fost provocat de grupul adversar[1]).

Vom încercà a dà o idee generală asupra punctelor generale pe cari le exploatează cele două partide, în această luptă de învinovăţiri şi desvinovăţiri.

A.—Ce spune dubla alianţă

1. *Presa politică aduce următoarele acuzaţiuni:*

a) Că Ruşii şi Englezii au urmărit crearea unei Serbii mari, pentru a pune un duşman permanent în coasta Austriei, pentru a produce ruperea teritoriilor slave din Austro-Ungaria, şi pentru a face din Serbia puterea conducătoare a Balcanului;

b) Că Englezii au aţâţat întotdeauna, ca şi acuma, popoarele europene, unele în contra altora, în scop de a slăbì egemonia germaniei şi a ţine pe celelalte popoare în dependenţă politică;

Anglia s'a războit cu Spania, cu Olanda, cu Franţa, în acest scop; războiul ruso-japonez a fost pus la cale de ea. In fiecare caz, Anglia a tras profit pentru ea;

c) Că Anglia încă de acuma 20 de ani, a lovit necontenit, direct sau indirect, în creşterea şi înflorirea Germaniei, urmărind ca Germania să fie învinsă fără vreo cheltuială pentru Anglia;

d) Că, prin intrigi, a atras uşor de partea ei pe Rusia, Franţa şi Danemarca, exploatând, pentru Franţa, nenorocita idee de revanşă, ceeace a făcut pe francezi să plătească şi înarmarea Rusiei cu peste 15 miliarde;

e) Că Anglia a încercat, deseori, să rupă legăturile austro-germane, dar văzând că nu reuşeşte, a recurs la

1) Francezii = Cartea galbenă.
Germanii = Cartea albastră.
Ruşii = Cartea portocalie,
Englezii = Cartea albă.
Belgienii = Cartea cenuşie.

amenințarea Austriei prin atitudinea țărilor vecine, pentru a forța pe Germania, indirect, să-și vadă de propriile ei interese. Primul pas, în acest sens, a fost chestiunea Tripolitaniei, ademenind pe Italia să o ocupe și să deschidă războiu Turciei, cu consimțimântul mutual dela St.-Petersburg și Paris.

Prin această țesătură a obținut:

1. Imbunătățirea relațiunilor dintre Franța și Italia;

2. Ingenunchiarea Turciei, care se afirmà din ce în ce, ca aliată a Germaniei;

3. Un început de înăsprire a relațiunilor între Germania cu Italia și Austria, cari, deși aliatele Italiei, nu au putut vedeà cu ochi buni înfrângerea Turciei și ocuparea Tripolitaniei;

4. Golirea Balcanului de o parte din armatele sale, prin urmare posibilitatea începerii conflagrațiunii în Balcani, cu șanse pentru realizarea politicei engleze;

f) Că, în Rusia, cu aurul englez, s'a creat partidul de răsboiu al Marilor Duci; că, în Franța, grație unor mari întreprinderi engleze, grație unei prese bine întreținută și unor politiciani influienți, atrași de englezi, s'a creat, de asemeni, partidul revanșei *contra* Germaniei;

g) Că, după incidentul marocan din 1911, Germania a căutat să stabilească un acord cu Anglia, dar aceasta urmăreà gânduri ascunse. Bethman Hollweg, în Reichstag, ziceà:

„După criza din 1911, sentimentul popular a silit pe guvernanții englezi să se apropie de Germania. După o îndelungată muncă am isbutit, în sfârșit, să cădem de acord asupra unor deosebite chestiuni de interese contestate, cu privire la Africa și la Asia anterioară.

Aceasta trebuià să micșoreze probabilitățile unui conflict politic între Anglia și Germania. Lumea este mare și oferă destul loc, pentru ca două popoare ca noi, să-și arate puterile într'o luptă pacinică, iar nu răsboinică. Acesta a fost, în totdeauna, principiul susținut de politica germană. Insă, în vreme ce noi negociam astfel, Anglia căută necontenit să strângă tot mai mult relațiunile ei cu Franța și cu Rusia. A fost deciziv faptul că s'au încheiat, între aceste state, în afară de chestiuni po-

litice, şi acorduri, din ce în ce mai solide, pentru cazul eventual al unui războiu pe continent. Anglia urmăreà aceste negocieri, pe cât erà cu putinţă, în secret. Nu am neglijat de a atrage atenţia Angliei, încă dela începutul lui Iulie 1914, dând a înţelege guvernului englez că cunoaştem negocierile lui secrete cu Rusia, cu privire la convenţiunea maritimă";

h) Că, răspunderea materială pentru acest războiu, o are Rusia, dar pe cea morală, o pune în spinarea Angliei, şi iată de ce:

a) Dacă Anglia ar fi declarat, fără echivoc, că conflictul Austro-Sârb nu trebuie să devină o cauză de conflagraţiune europeană, atunci acţiunea partidului războinic din Rusia ar fi fost paralizată;

b) Cu toate afirmaţiunile sale de pace, Anglia a lăsat să se înţeleagă că e de partea Franţei, deci de partea Rusiei, ceeace a contribuit ca în Rusia să nu mai existe nici o frână;

c) Deşi oamenii de stat englezi declarau, înParlament, că nu au nici un tratat şi nici o convenţiune, ce ar legà Anglia într'o anume direcţie, totuş, ei au lăsat să se producă acest războiu, pentru că vedeà în el ocaziunea binevenită de a distruge nervul vital al marei sale concurente pe pieţele mondiale.

2. *Economiştii şi sociologii spun următoarele:*

a) Că războiul acesta, dus de Anglia contra Germaniei, nu este popular în Anglia. Germania se sprijină pe protestul profesorilor universitari din Oxford, în care spun ei: Că mergerea Angliei alături de Rusia contra Germaniei, ar fi un păcat contra civilizaţiei;

b) Că nu consideraţiile sentimentale au făcut pe Anglia să declare acest războiu Germaniei, ci teama că desvoltarea Germaniei va fi în dauna militarismului naval al Angliei. Toate statele Europei au simţit greutatea dominaţiunii acestui militarism naval al Angliei. Franţa a suferit la Fashoda, Turcia în Egipt. Anglia, prin posesia Gibraltarului, a canalului de Suez, a Maltei şi a Ciprului, a transformat Marea Mediterană într'un lac britanic;

c) Că, dacă în ultimii 40 de ani, industria germană

n'ar fi făcut colosalele progrese pe cari le-a făcut; dacă Marea Britanie nu şi-ar fi văzut pieţele coloniilor şi ale Metropolei, învadate de produsele industriei germane; dacă articolele, purtând marca impusă de Lord Churchil, „Made in Germany", n'ar fi fost preferate pe pieţele engleze, celor cu marca „Made in England", dacă marina de comerţ germană n'ar fi realizat uriaşa desvoltare, calitativ şi cantitativ, care-i permiteà să concureze serios marina comercială engleză, dacă, în fine, comerţul extern anual german, n'ar fi crescut în ultimii 40 ani dela 5½ miliarde, la 20 miliarde mărci, Anglia ar fi rămas, probabil, neutră, ca în 1870;

d) Mai spun că politica engleză este nesinceră către naţiunile străine, şi chiar către însăş naţiunea engleză. Mai spun că englezii nu consideră ca motiv de răsboiu, decât pierderile comerciale; comerţul, zic, ei, este însăş sângele vieţii noastre. Din această cauză, au provocat ei acest răsboiu, de oarece Germania le ameninţà comerţul lor.

3. *Diplomaţia germano-austriacă, în discuţiunile şi în actele diplomatice publicate, spune următoarele:*

a) Că Franţa a violat neutralitatea Belgiei, înaintea ei, şi că a călcat teritoriul german înaintea declaraţiei de răsboiu.

Mai o acuză că în timpul când tratà pentru aplanarea conflictului, Franţa luà măsuri de pregătire militară;

b) Că Germania a mobilizat în urma Franţei şi după ce a avertizat pe Franţa.

După ce Germania, prin ministrul său din Berna, primise, la 19 Iulie, ştirea că 80.000 rezervişti francezi fuseseră trimişi la graniţa de Est, d-l Schoen a primit însărcinarea de a spune guvernului francez că, Germania va fi constrânsă la măsuri de protecţiune, şi că „starea de răsboiu" va trebuì să fie decretată, dacă Franţa ar continuà cu pregătirile ei de răsboiu. Aceasta n'ar însemnà mobilizarea, a zis d-l Schoen, dar ar mărì şi mai mult tensiunea, ceeace nu ar fi conform cu dorinţa noastră, de oarece noi sperăm în continuarea păcii;

c) Că Austria a ordonat mobilizarea generală în ziua de 31 Iulie, pe când Rusia o ordonase încă dela 28 Iulie, contra Austriei, şi dela 30 Iulie, contra Germaniei;

d) Că Germania n'a declarat războiu Belgiei, decât numai după ce a fost respinsă propunerea de a i se lăsà liberă calea armatelor germane, cu obligaţiunea integrităţii teritoriului belg şi a plătirii imediate a eventualelor stricăciuni şi rechiziţiuni.

De acì Germania scoate şi argumentul, că Belgia n'ar fi fost atât de intransigentă, dacă n'ar fi avut asigurări formale dela Londra;

e) Că guvernul rusesc, ignorând declararea solemnă a Austro-Ungariei, că nu urmăreşte cuceriri teritoriale în Serbia, şi din contră, mobilizând atunci când tratativele diplomatice aveau şanse de reuşită, şi declarând, încă dela 30 Iulie, Franţei, că războiul este inevitabil, a făcut tot ce i-a stat prin putinţă de aprovocà acest războiu;

f) Acuză pe Schebeko, ambasadorul rus dela Viena, că a dat, la Petrograd, în ziua de 29 Iulie, o telegramă falşă, cu intenţiunea de a grăbì mobilizarea Rusiei; telegrama conţineà neadevărul următor: „Decretul de mobilizare generală a Austriei, a fost iscălit";

g) Că Anglia ieşise din neutralitate, încă dela 2 Aug, de când a declarat că este cu Franţa. Deci, declararea de războiu, ce a făcut Germaniei, pentru motivul că Germania a călcat, la 3 August, neutralitatea Belgiei, nu poate fi socotită decât ca un pretext, pe care-l căută Anglia de mult timp;

h) Că mobilizarea a o jumătate din armata rusească, în timpul când tratativele diplomatice între Viena, Petersburg, Berlin şi Londra erau mai active, decât oricând, nu poate aveà nici o scuză, şi nici o explicaţie. Numai acest pas al Rusiei a forţat pe Austria,—care nu mobilizase decât jumătate din armata sa, — să-şi mobilizeze toată armata;

i) Că Germania, în dorinţa de a menţine pacea, nu luase nici o măsură de mobilizare, până la 30 Iulie, deşì în acel timp, cei 400.000 cazaci ruşi, ce erau mobilizaţi, puteau pătrunde în orice clipă pe teritoriul prusian, spre a distruge căile de comunicaţie;

j) Că, încă dela 26 Iulie, primind veşti sigure despre pregătirile militare ale Rusiei, a comunicat acesteea pe deoparte, că Austro-Ungaria, prin mobilizarea ei, nu intenţionează o atingere teritorială a Serbiei; iar pe de altă parte, că Germania se vede nevoită a luà măsuri analoge. Insă, aceste măsuri nu pot fi altele decât mobilizarea armatei, iar mobilizarea înseamnă răsboiul;

k) Că, deşi Rusia făceà declaraţiuni că nu s'au luat măsuri de mobilizare decât înspre graniţa austriacă, pentru cazul când Serbia ar fi forţată, totuş, ştiri sigure nu lăsase nici o îndoială că Rusia făceà pregătiri însemnate şi spre graniţa germană, (la Kovno erà proclamată starea de asediu);

l) Că, deşi Germania, la 29 Iulie, a primit asigurări liniştitoare din partea şefului de stat major rus, deşi a primit o telegramă din partea Ţarului, prin care-i cereà să facă tot posibilul de a oprì pe Austria să meargă prea departe, deşi Impăratul a primit propunerea şi a pus jaloanele unei acţiuni diplomatice la Viena, totuş, la 30 Iulie, vine ştirea oficială că Rusia mobilizează contra Austriei Cu toate acestea, Impăratul, odată cu telegrama, prin care anunţà pe Ţar că o mobilizare contra Austriei, face imposibil rolul de mijlocitor al Germaniei, totuş, în acel moment, sprijineà încă, cu căldură, acţiunea împăciuitoare la Viena.

Cum însă, tot atunci, vine ştirea că s'a decretat mobilizarea întregei armate şi flote ruseşti, Impăratul adresează Ţarului o ultimă telegramă, prin care-i comunică că siguranţa statului îl sileşte să ià măsuri de apărare, şi că el, Ţarul, va fi răspunzător pentru catastrofa ce ameninţă lumea.

In fine, Germania publică, între alte multe acte, şi următoarea telegramă, prin care probează că, deşi la 30 Iulie, Rusia mobilizase întreaga armată, deşi erà cazul de a nu mai amână mobilizarea nici o zi spre a nu riscà să turbure toate planurile de operaţie, întocmite de statul major, totuş, a făcut o supremă sforţare de a menţine pacea, amânând mobilizarea pentru 2 August[1]). Iată cu-

1) Se zice 2 August, de oarece mobilizarea s'a decretat la ora 5 p. m. în ziua de 1 August, însă ea nu putea începe decât în noaptea de 1—2 August.

prinsul telegramei, dată de Bethmann Hollweg, ministrului german dela Petrograd, în seara de 31 Iulie:

„Cu toate că tratativele de mediaţie sunt încă în curs, şi cu toate că noi n'am luat, până în acest moment, nici o măsură de mobilizare, în nici un mod, Rusia a mobilizat întreaga ei flotă şi armată; a mobilizat, deci, şi contra noastră. Din cauza acestor măsuri, suntem siliţi, pentru siguranţa imperiului, să proclamăm „starea pericolului ameninţător al războiului", ceeace încă nu înseamnă mobilizarea. Mobilizarea va trebui, însă, să se facă, în caz că Rusia nu va încetă, până în 12 ore, orice măsuri pregătitoare de război, şi nu ne va dà explicaţii precise în această privinţă".

La ora 12, în noaptea de 31 Iulie, telegrama a fost înmânată d-lui Sassonov, însă, Rusia nu a răspuns la ora 12, în ziua de 1 August, din care cauză, în ziua de 1 August, la orele 5 după amiazi, Germania a decretat mobilizarea.

4. *Filozofii şi intelectualii germani mai spun următoarele:*

a) Că războiul dus de germani nu este un război barbar, ci un război leal, un război revoluţionar, un război contra acelora cari au constituit graniţe vamale între uscat şi apă, război necesar pentru libera desvoltare a societăţii capitaliste, condiţiune absolut necesară pentru mersul către o societate mai perfectă.

Ei spun, că ceeace se condamnă, sub cuvântul de *Imperialismul german,* nu este altceva, decât măsurile juste pe cari Germania le-a luat ca să facă războiul sfânt al dreptului de vieaţă economic fără bariere vamale[1]);

b) Că Anglia a pornit acest război din dorinţa de a se opune desvoltării economice a Germaniei; iar nici de cum din dorinţa de a ajută şi respectă libertăţile statelor mici şi drepturile naţionalităţilor, precum afirmă.

La 1911, când se redeschisese chestiunea Marocului,

1) A reuşit înjghebarea unităţii germane graţie desfiinţării barierelor vamale între diferitele state germanice înainte de 1866. Nu cumva tot de aci s'au inspirat conducătorii germani pentru a reuşi politica lor mondială ?

Anglia însăşi pregătise 160.000 oameni, pe cari să-i debarce la Anvers, spre a cădeà în spatele Germaniei.

Anglia a violat neutralitatea micei Republici Niagara, în anul 1848, când a voit să pună mâna pe Canalul de Panama;

c) Că Ţarul Nicolae nu a fost destul de tare, pentru a nu cedà presiunilor periculoase şi nesincere din interiorul Rusiei, şi se sprijină pe următoarea constatare făcută de d-l White[1]):

„...Dintre suveranii Europei, Nicolae al II-lea e acela care se aseamănă cu Carol al IX-lea al Franţei; acel Carol al IX-lea, care sub influienţa familiei sale, a rudelor sale, bărbaţi şi femei, sub influienţa curtenilor şi a preoţilor, s'a pretat să aprobe baia de sânge din noaptea Sfântului Bartolomeu. E mai mult ca sigur că, pedeapsa îl va ajunge şi pe Nicolae al II-lea, şi pe casa sa...".

Ca să probeze că Ţarul a fost împins la răsboiu, de curentul răsboinic panslavist, citează următoarele rânduri, din telegrama Ţarului către Impăratul Wilhelm: „Prevăd că nu peste mult timp va trebuì să cedez inzistenţelor din jurul meu, şi, în mod fatal, va trebuì să iau măsuri, cari vor duce la răsboiu...";

d) Că, răspunderea acestui răsboiu o poartă partidul răsboinic rus, din care fac parte mulţi Duci, oameni de stat şi diplomaţi ruşi, ca: fostul ministru şi actualul ambasador la Paris, Iswolski, prim ministrul actual, d-l Sassonoff, fostul ambasador rus la Viena, Schebeko, etc.;

e) Că, tipul răspândit în Anglia, este acela al parvenitului, şi că totul este acolo spoială şi falşitate. Acolo fiecare vrea să ajungă bogat; în vieaţă preţuieşte numai ceeace străluceşte, iar în cultură, numai ceeace se poate transformà în succes şi în bani. Mai spun că Englitera este condusă de o oligarchie, care nu are nimic comun cu poporul de jos.

f) Noi, — zic germanii, — nu am intrat în răsboiul acesta, ca în anul 1870, când aveam avantajul experienţelor, dobândite în cursul a două vic-

1) O lucrare publicată de d. White, în ultimul timp asupra cauzelor actualului răsboiu.

torii precedente. La începutul luptelor, iarăş, noi nu dispuneam de oameni, în care caz, cei rămaşi acasă, cât şi conducătorii, să poată privi cu aceeaş încredere, precum au putut-o face generaţia trecută, când oamenii au fost chemaţi la arme în contra Franţei. Chiar şi diplomaticeşte, acest războiu, nu a putut fi pregătit, în aşà fel, precum fusese pregătit cel din 1870, din care a ieşit Germania unită. Deci, reese, cu destulă preciziune, că noi nu am dorit războiul, şi că el ne-a fost făcut plocon, pentru ca să putem fi din nou martori ai unirii noastre lăuntrice şi ai avântului poporului nostru, cu ajutorul căruia vom luptà până la extrem, pentru asigurarea poziţiunii noastre de popor universal. Nimic n'ar fi fost mai periculos şi mai grav, decât dacă războiul acesta ar fi fost evitat de rândul acesta, pentru a revenì apoi, după un termen de doi, trei ani, când, inimicii noştrii ni-ar fi putut pune în faţa unei puteri cu mult mai însemnate decât acuma.

g) Că interesele Angliei, faţă de Germania, au fost date, încă de mult pe faţă, printr'un articol, publicat în revista săptămânală „Saturday Reviev", din Londra, care sună în felul următor: „Gelozia comercială va provocà, cu timpul, prin nenumăratele mici incidente, cel mai mare războiu ,pe care l-a văzut omenirea vreodată. Dacă Germania ar fi ştearsă mâine depe hartă, atunci, poimâine, nu s'ar găsì englez pe glob, a cărui avere să nu se fi dublat. Unele popoare s'au războit anii îndelungaţi, numai din cauza unui oraş sau din cauza unui drept oarecare de moştenire... Oare să nu aibă ele dreptul de a conduce un războiu din cauza unui comerţ care se urcă în fiecare an la 5 miliarde?".

B.—Ce spune tripla înţelegere.

La aceste învinovăţiri, puterile triplei înţelegeri răspund:

a) Că Austria a ales intenţionat data emiterii notei în timpul când Preşedintele Republicei Franceze şi Preşedintele consiliului erau lipsă din Franţa, (în vizite la Rusia, Suedia, Danemarca, Norvegia), pentru a nu dà timp de reculegere;

b) Că, generalul Moltke, şeful de stat major, ar fi

zis, în 1913: „Trebuie lăsate la o parte ideile vechi ale responsabilității agresorului, să apucăm înaintea principalului nostru adversar, și de îndată ce va fi 9—10 șanse de războiu, noi trebuie să-l acceptăm fără a mai aștepta, pentru a sdrobi în chip brutal orice rezistență". (Scriitorii germani spun că Moltke n'ar fi vorbit astfel).

c) Că Impăratul Wilhelm, în ultimii ani, întrebuința des expresia: „Trebuie să veghem ca praful nostru de pușcă să fie uscat". Deci, totul era pregătit pentru războiu, iar asasinatul dela Serajevo, trebuia să servească drept pretext;

d) Sir Grey a mai propus ulterior Germaniei, ca în cazul când Rusia, Austria și Serbia ar mobilizà, armatele lor să nu treacă frontiera, și să se deà timp Angliei, Franței, Germaniei și Italiei să exercite mediațiunea lor, întrunindu-se la Londra.

Franța publică acte prin cari probează că a susținut cu o răbdare neobosită, sforțările Angliei și Rusiei, pentru o mediațiune a celor 4 puteri, dar că Germania a evitat sistematic această mediațiune;

e) Că dubla alianță a voit să deà naștere acestui războiu, înainte ca Franța să-și realizeze proiectele de noua organizare și înzestrare a armatei și înainte ca Rusia să-și termine nouile perfecționări în armată și căile ei ferate;

f) Se mai acuză Austria, că intenționat a exagerat pretențiunile în nota către Serbia, și a dat un termen scurt, pentru ca să nu se mai poată luà înțelegere între diferitele state europene, asupra atitudinei de luat și pentru ca să complice situațiunea între puterile doritoare a menține pacea europeană;

g) Că Franța, în strânsă legătură cu Rusia și Anglia, a unit toate sforțările lor, pentru a înlătură catastrofa, pe care atitudinea puterilor germanice o făceau de temut.

Pentru a demonstrà aceasta, publică în cărțile diplomatice, telegramele ce s'au dat și discuțiunile ce au urmat între guvernele triplei înțelegeri pentru a se solidarizà să împiedice puterile germanice de a-și accentuà atitudinea lor provocatoare, și să nu le lase a dà naștere războiului;

h) Că d-l Sassonoff, ministrul de externe al Rusiei, cu 32 ore înainte de expirarea termenului de răspuns al Serbiei, a cerut Austriei o prelungire a termenului pentru ca să deà timp de a se întreprinde cevà, măcar cât de cât, pentru a prevenì consecinţele incalculabile şi deopotrivă de nefaste pentru toţi, ce ar puteà rezultà din modul de acţiune al guvernului austro-ungar;

i) Că Anglia la început a socotit că nu are nici un motiv de a se amestecà în chestiunea Serbiei, şi că a acceptat numai solidaritatea de a intervenì, alături cu Franţa şi Rusia, pentru a aplanà o conflagraţiune europeană.

Mai arată note şi telegrame, din cari reese că Sir Grey a propus Germaniei să ià iniţiativa unui demers la Viena, pentru a oferì o mediaţiune între Austria şi Serbia, a celor patru puteri, cari nu sunt direct interesate, (Anglia, Germania, Franţa şi Rusia), dar că, Germania a refuzat propunerea, în ziua de 25 Iulie, comunicând-o prin Prinţul Lichnowscky;

j) Că în vremea acestui refuz, a urmat următoarele discuţiuni:

Sir Edward Grey, a întrebat pe Prinţul Lichnowsky, dacă, într'un caz când Austria şi Rusia ar mobilizà, Germania şi-ar menţine rolul de a se unì cu Anglia, Franţa şi Italia, pentru mediaţiune. Ambasadorul german a răspuns, că el n'o crede, fiindcă atunci nu va mai fi vorba de neînţelegeri între Viena şi Belgrad, ci de un conflict între Viena şi St.-Petersburg.

k) Rusia probează că baronul Machio, secretarul general al ministerului de externe, a primit foarte rece pe Prinţul Kudaceff, însărcinatul de afaceri al Rusiei, care aveà însărcinarea de a cere prelungirea termenului acordat Serbiei.

Când Prinţul Kudaceff a spus că este contrar curtoaziei internaţionale de a cere cuivà să împiedici un diferend, fără a i se dà timp să studieze şi fără a i se dà piese justificative, baronul Machio, a răspuns: „Uneori interesul te scuteşte de a fi curtenitor";

l) Franţa spune că telegrama ce a dat la timp ministrului francez dela Berlin, de a susţine propunerea

Rusiei, pentru prelungirea termenului, a fost remisă acestuia, de către poșta berlineză, după trecerea termenului acordat Serbiei; iar Rusia spune că d-l Jagow, a răspuns, trimisului Rusiei, d-l Broniewsky, că intervenirea pentru prelungire este tardivă;

m) Rusia publică telegrama, prin care probează că a sfătuit stăruitor pe Serbia, să solicite mediațiunea guvernului britanic. Mai publică documente, prin care arată că a stăruit, până în ultimul moment, pentru o soluție pacinică și că nu a încetat un moment de a face pe Austria să recunoască că sunt unele puncte din notă, cari jignesc Serbia, dar cari, modificate ca formă, ar aplană conflictul, însă, Austria a refuzat revenirea asupra formei notei;

n) Franța și Anglia publică acte, prin cari probează că Germania a refuzat aceste prime propuneri, pe motivul că: însărcinarea ambasadorilor Italiei, Franței și Germaniei, de a căută, împreună cu Sir Grey, mijloacele de a rezolvì dificultățile actuale, ar însemnà instituirea unei conferințe, pentru a tratà afacerile dintre Austria șiSerbia, ceeace nu este admisibil.

Astfel, primele propuneri ruse și engleze, întâmpinând, la Viena și la Berlin, refuzuri sau obiecțiuni, Sir Edward Grey, la 29 Iulie, cere Germaniei să propună o formulă, care să facă cu putință o intervenție amicală a celor patru puterì, Anglia, Franța, Germania și Italia, în conflictul ce amenință să cuprindă Europa.

El adaogă: „Această formulă, pe care ar propune-o Germania, oricare ar fi ea, îndată ce ar îngăduì să se păstreze pacea, va fi admisă de către Anglia, Franța și Italia". Se știe, pe de altă parte, că Rusia luase de mai înainte acelaș angajament;

o) Franța, spune că Germania nu numai că nu a părut dispusă a dà Austriei sfaturile amicale, pe care situațiunea ei le impuneà și o autorizà să le formuleze, dar chiar s'a interpus, în zilele din urmă, între cabinetul din Viena și între puterile cari tratau direct cu Austro-Ungaria în acest senz;

p) Francezii acuză pe Germani, pe deoparte, că au făcut jocul dublu; au provocat și pregătit războiul, iar pe

dealtăparte că au amăgit opinia asupra intenţiunilor ei de pace; aşà, Francezii, acuză pe Germani, că au contribuit chiar la redactarea notei şi că i-au cunoscut conţinutul, deşi oficialitatea germană se prefăceà că nu ştie nimic. Cu 2 zile înainte de remiterea notei, d-l Jagow, asigurà pe ministrul Serbiei şi al Franţei, că nu ştie nimic, Atunci, ministrul Franţei i-a spus: „Declaraţiile d-v. mă surprind, căci nu par de loc a fi în conformitate cu ceeace împrejurările ne-ar face să credem". Mai spun francezii, că în acel timp, declaraţiile contelui Tisza, în Parlamentul ungar, asigurà liniştea: nu e nici un motiv a se crede că evenimente grave ar fi inevitabile, sau măcar probabile. Şi, cu toate asigurările ce se dădeau, ministrului francez la Ballplatz, că: „Tonul şi cererile cari vor fi formulate în nota austriacă, îngăduie să se spere într'o deslegare pacinică, totuş, în Germania şi Austria, se făceau pregătiri de răsboiu.

In fine, tripla înţelegere susţine această acuzare şi pe motivul că guvernele triplei înţelegeri nu au fost anunţate despre remiterea notei către Serbia, decât Vineri dimineaţa, la ora 10, deşi nota fusese remisă de Joi d. a.;

q) Se mai acuză Austria că a dorit răsboiul, după cum reese şi din cuprinsul notei, care nu admiteà decât două soluţiuni: sau unrefuz, sau o acceptare. O a treia ipoteză, care să înlesnească o înţelegere, nu există. O parte din măsurile ce se cereau Serbiei, fiind inacceptabile, pentru demnitatea şi suveranitatea Serbiei, erà natural să urmeze un refuz din partea Serbiei, deci, aceasta a dorit-o Austria, când a formulat pretenţiuni inacceptabile. La aceasta se mai adaogă consimţământul german asupra notei, cum reese din declaraţia d-lui Jagow, secretar de stat la afacerile externe, care a zis: „Nota este energică, dar o aprob".

Anglia spune că purtarea Austriei este totdeodată şi provocatoare şi imorală; ea nu s'ar fi purtat niciodată astfel, dacă Germania nu ar fi fost prealabil consultată;

r) Franţa, Anglia şi Rusia, susţin, pedeoparte, că au depus toate sforţările pentru a ajunge la o soluţie pacinică a crizei, până în momentul când Germania, prin brusca ei declaraţie de răsboiu, a distrus cele din urmă

şanse pentru salvarea păcii, iar pe dealtăparte, că Germania nu s'a arătat grăbită să primească intervenirea către Austria pentru mediaţiune, tărăgănând şi sustrăgându-se sistematic dela acţiuni loiale în acest sens;

s) Franţa acuză Germania de gânduri ascunse şi aduce următoarele probe:

Mercuri, 29, Suveranul rus, constatând eşecul stăruitor al încercărilor de evitarea conflictului european şi faţă de mobilizarea şi declararea de răsboiu austriacă, temându-se că Serbia va suferì o sdrobire militară, notărì, cu titlu provizoriu, mobilizarea trupelor din patru regiuni militare, adică numai a formaţiunilor înşirate dealungul frontierei austro-ungare.

Făcând aceasta, el avù grija să înştiinţeze guvernul german, că această măsură limitată şi fără de caracter ofensiv, faţă de Austria, nu e în nici un fel îndreptată contra Germaniei.

Cu toate acestea, Suveranul german, care, dela 24 ale lunei, nu luase parte, prin nici un act, la străduinţele împăciuitoare ale triplei înţelegeri, adresă Suveranului rus un ultimatum, la 31 Iulie, pretinzând că Rusia ar fi ordonat mobilizarea generală a armatelor sale şi cerând ca, în termen de 12 ore, să fie oprită această mobilizare.

Această cerinţă ,cu atât mai jignitoare, cu cât, mai înainte cu câtevà ore, Impăratul Nicolae al II-lea, într'un gest de încredere spontanee, ceruse Impăratului Germaniei mediaţiunea sa, se produceà în clipa când, după cererea Angliei şi cu ştiinţa Germaniei, Suveranul rus primeà o formulă care să poată pregătì o regulare prietenească a conflictului Austro-Sârb, şi a dificultăţilor austro-ruse, prin oprirea simultană a operaţiunilor şi pregătirilor militare;

ş) Tripla înţelegere mai acuză Germania că încă dela 25 Iulie dimineaţa, adică înainte chiar de expirarea termenului acordat Serbiei de Austria, Germania consemnase garnizoanele sale din Alsacia şi Lorena.

In aceeaş zi chiar, pusese în stare de înarmare lucrările din apropierea frontierei. La 26, orânduise, la căile ferate, măsurile pregătitoare pentru concentrare. La 27 făcuse rechiziţii şi aşezase trupele sale de acoperire.

La 28, chemările individuale de rezerviști începuseră, iar elementele îndepărtate de frontieră fuseseră apropiate.

Toate aceste măsuri, urmărite cu metodă, puteau să ne mai lase îndoială asupra intențiunilor Germaniei?;

t) Anglia se justifică că n'a voit războiul prin faptul că, încă dela 29 Iulie, i se telegrafiase dela Paris și din Rusia că dacă Anglia ar spune precis că va intervenì, alături de Franța și Rusia, desigur, Germania ar lăsà calea tergiversărilor și ar intervenì către Austria, în senzul aplanării conflictului;

f) Tripla înțelegere mai publică acte, prin cari probează că Germania, hotărîtă să facă războiul, a vrut, în două rânduri, să dizolve tripla înțelegere, pentru a distruge izolat cele trei puteri în stare să se opună egemoniei sale. A încercat întâiu să separe Anglia de Franța și de Rusia, iar mai în urmă a încercat să obțină neutralitatea Angliei și Franței.

Pentru prima încercare, ministrul Angliei la Berlin, raportà următoarele:

„Am fost rugat să vizitez pe Cancelar. Excelența Sa îmi spuse că dacă Rusia ar atacà Austria, o conflagrație ar puteà fi inevitabilă, dată fiind obligațiunile cari impun Germaniei alianța ei cu Austria. El continuă conversația făcând mereu oferte ademenitoare, pentru a-și asigurà neutralitatea britanică. Imi spuse că, după concepția sa, despre principiul esențial al politicei britanice, Marea Britanie n'ar consimți niciodată să se ție deoparte și să privească nepăsătoare la sdrobirea Franței, într'un eventual conflict. Scopul Germaniei însă, nu este acesta. Dacă neutralitatea Marei Britanii ar fi asigurată, guvernul ar primì toate asigurările că guvernul imperial nu urmărește nici o cucerire teritorială în paguba Franței, presupunând că războiul ar isbucnì și că ar ieșì învingătoare Germania.

„Am pus Excelenței Sale o întrebare, în privința coloniilor franceze. El îmi răspunse că nu poate luà un angajament la fel, cu privire la aceasta".

Pentru a doua încercare, Franța publică următoarele acte, pentru a probà că s'a încercat o intrigă germană între Franța și Anglia.

Sub pretextul unei neînțelegeri, ea încearcă să ob-

ţină, prin Anglia, neutralitatea Franţei. La Berlin nu se renunţase la speranţa de a aveà întâiu în faţă Rusia singură, sau Franţa şi Rusia, izolate de Anglia.

In aceeaş zi, cancelarul german însărcină pe Prinţul Lichnowsky să facă următoarea declaraţie la Foreign-Office:

„Germania e gata să primească propunerile engleze, dacă Anglia garantează, cu forţele sale militare şi navale, neutralitatea franceză în conflictul ruso-german. Mobilizarea germană s'a făcut azi, ca răspuns la provocările ruseşti şi înaintea sosirii propunerilor engleze. In consecinţă, concentrarea noastră la hotarele Franţei, nu poate fi modificată. Garantăm, de altfel, că până Luni, 3 August, orele 7 seara, nu vom trece graniţa franceză, dacă primim până atunci asentimentul Angliei".

In sfârşit, Wilhelm al II-lea intervenì el însuş, la 1 August, cu o telegramă către Regele Angliei, insinuând cum că Anglia ar fi primit propunerea cancelarului. Iată telegrama:

„Am primit comunicarea guvernului vostru, care-mi oferă neutralitatea Franţei, sub garanţia Marei Britanii; De această ofertă erà legată chestiunea de a se şti dacă, sub această condiţie, Germania nu va atacà Franţa. Din motive tehnice, mobilizarea mea, care s'a ordonat azi, pe ambele fronturi, Răsărit şi Apus, trebuie să se efectuieze după pregătirile începute".

„Contraordine nu se pot dà, şi telegrama Voastră a venit, din nenorocire, prea târziu. Dar, dacă Franţa oferă neutralitatea sa, care va fi garantată de armata şi flota engleză, nu voiu atacà Franţa şi voiu întrebuinţà trupele mele aiurea. Doresc ca Franţa să nu manifesteze nici o nervozitate. Trupele depe frontiera mea, sunt oprite în acest moment, prin ordine telegrafice şi telefonice, în drumul lor de înaintare dincolo de frontiera franceză.

Răspunsul nu întârzià. Regele George telegrafiă:

„Răspunzând telegramei voastre, pe care am primit-o acuma, cred că suntem în faţa unei neînţelegeri, produsă în urma unei sugerări, făcută în cursul unei conversaţii amicale între Prinţul Lichnowsky şi Sir Edward Grey, când discutau cum că s'ar puteà amânà un conflict armat

între Germania şi Franţa, până ce s ar găsi un mijloc de înţelegere între Austro-Ungaria şi Rusia. Sir Edward Grey va întâlni mâine dimineaţă pe Prinţul Lichnowsky, pentru a stabili că a fost în adevăr o neînţelegere din partea acestuia din urmă".

A fost, în adevăr, o neînţelegere, sau pur şi simplu, o nouă încercare de a băgà zizanie între Franţa şi Anglia!?! Precis nu o ştie nimeni. Oricum ar fi, Germania nu a reuşit să separe tripla înţelegere, şi cancelariatul se mărginì să publice, în Gazeta Germaniei de Nord, următoarea explicaţie telegrafiată de Prinţul Lichnowsky:

„Sugerările lui Sir Edward Grey, bazate pe dorinţa din partea Angliei, de a păstrà neutralitatea, au fost făcute fără o prealabilă înţelegere cu Franţa, şi, de atunci, au fost părăsite ca neavenite". (Cartea galbenă, anexa II).

u) Intelectualii triplei înţelegeri, spun că Germania atentează la libertăţile Europei şi că Franţa apără şi acuma aceste libertăţi, precum le-a apărat în totdeauna.

Mai spun că Franţa, doritoare de pace şi de progres pentru Europa şi pentru omenire, a purtat o jumătate de veac în pieptul ei rana adâncă deschisă de Germania, făcând jertfe şi acte de abnegaţiune, în discuţiunile provocate de germani, în 1903,1906, 1908 şi 1911, şi mai ales în 1912, când Germania şi Austria formulase, împotriva Greciei şi Serbiei, cerinţi inadmisibile.

Că răsboiul actual este răsboiul a două principii:

a) Unul reprezentat de germani: acela al forţii distrugătoare, al dominaţiunii, al superiorităţii capitalului;

b) Altul reprezentat de francezi: acela al libertăţii popoarelor, al nevoii de răsuflare a naţiunilor.

Că Impăratul Wilhelm s'a folosit de fiorul ce a pătruns Austria, din cauza asasinatului dela Serajevo, precum şi de politica ungurească, pentru a împinge pe Austria în răsboiu contra Serbiei.

Că în 1912—1913, când Austro-Ungaria luase o atitudine ofensivă, Impăratul Wilhelm a zis: „Se face prea mult sgomot cu sabia mea". Tot aşà ar fi putut zice şi anul acesta, dacă nu ar fi avut intenţia de a provocà răsboiul.

Acuză pe conducătorii germani, că se călăuzesc de

principiile barbare şi imorale: „Necesitatea nu are legi", şi „Tratatele sunt fiţuici de hârtie".

Că Germania a suferit de atletism politic, şi că ţineà să se măsoare cu puterile ce-i stăteau în cale, pentru a obţine şampionatul mondial.

Că dorinţa de invazie mondială a germanilor este perfect asemănătoare cu năvălirile medievale. Inmulţirea populaţiei peste măsură, în raport cu teritoriul şi cu munca depusă, au împins pe germani la nevoia de invazie, întocmai precum cauze asemănătoare împingeau la invazie pe vechii barbari.

* * *

Incheiem şi acest capitol cu o altă comparaţie: *Când o clădire sare în aer chibritul, care aprinde iarba de puşcă cărată la temelia ei e numai prilejul, care dă drumul energiei distrugătoare cuprinsă în iarba de puşcă. Vinovaţii sunt aceia cari au cărat necontenit iarbă de puşcă la temelia clădirii şi au făcut cu putinţă ca toată trăinicia ei, să atârne de aprinderea unui chibrit*[1]).

[1]) Scrisoarea I Brătescu Voineşti „Politica".

CAPITOLUL II.

PREGĂTIREA DE RĂSBOIU A BELIGERANȚILOR

Generalități. — Un popor, ca să fie bine pregătit de războiu, trebuie să lucreze în trei direcțiuni:

a) Să pregătească armata;

b) Să pregătească poporul;

c) Să pregătească teritoriul.

d) Să pregătească politica externă.

Aşădar, din aceste trei puncte de vedere, vom studiă pregătirea de războiu a adversarilor. Ca să se ştie mai dinainte în ce constă aceste pregătiri, le arătăm acì în trăsuri generale:

1. *Pregătirea armatei,* constă în: a) *Pregătirea materială,* adică înzestrând-o cu tot ceeace-i trebuie, ca: efective, cadre, material, echipament, armament, depozite, etc.; b) *Pregătirea morală,* adică întreținerea și desvoltarea spiritului războinic şi al spiritului militar, precum şi desvoltarea unei puternice discipline; c) *Pregătirea intelectuală,* adică stabilirea unei unități de doctrină, atât în ceeace privește conducerea, cât și în ceeace privește execuția; d) *Pregătirea practică,* adică continua aplicare a regulamentelor și continua antrenare cu greutățile războiului, atât pentru trupa activă, cât şi pentru elementele dela vatră.

2. *Pregătirea poporului,* constă în întreținerea spiritului războinic, în întărirea ideei de patrie, şi a idealelor naționale, în desvoltarea sentimentului datoriei, în esactitate, punctualitate, iubirea pentru serviciul militar, întărirea credinții religioase, în cultul oamenilor mari ai neamului, în respectul tradițiilor, etc., în buna stare economică a poporului, în buna armonie dintre clasele so-

ciale, în cultura solidă a celor de sus, în știința de carte a celor de jos. In această privință, cu ocaziunea cercetării neajunsurilor întâmpinate cu mobilizarea din 1913, ziceam:

Pregătirea războinică a poporului a fost neglijată cu desăvârșire.

Așà dar, la lucru doamnelor, dacă mâine doriți statui; la lucru, d-lor învățători, profesori și preoți, dacă vreți să bine-meritați dela patrie; nu mai interveniți pentru scutiri de concentrări, de manevre și de serviciul militar. d-lor fii de politiciani, de bogătași, etc., iar dv., cei cu puterea, nu mai încurajați astfel de porniri, dați credite pentru pregătirea de războiu a tineretului, înainte de 21 ani, pentru menținerea pregătirii de războiu a elementului dela vatră, etc., d-lor dela cârma țării, căci așà se face pregătirea de războiu a poporului. Azi nu am mai adăogà decât: priviți la armata germană și luați de acolo învățăminte asupra modului cum se fac cele trei pregătiri de care vorbim acì.

3. *Pregătirea teritoriului*, constă în desvoltarea rețelelor de căi ferate și șosele, având în vedere interesele strategice, în existența de hărți, în întreținerea și desvoltarea lucrărilor de artă, în lucrările de fortificație, în navigabilitatea vaselor, în parcul de vagoane și de mașini, în numărul mare al vehiculelor automobile.

In această privință, iată ce spune d-l General Hârjeu, în studiul său, „Pregătirea armatei pentru războiu":

Nu e de ajuns a aveà o armată bună și numeroasă. Armatei trebuie să i se deà încă și mijloacele trebuincioase, pe cari să-și sprijine operațiunile, fie că împrejurările ar sili-o să ducă războiul printr'o defensivă strategică, fie că nimic nu ar împiedica-o să ià, dela început, ofensiva strategică.

Fără o marină de războiu, puternică și bine pregătită, Japonezii nu ar fi putut, oricât de superioară li-ar fi fost armata de uscat, să transporte teatrul de operațiuni în Coreea și Mandciuria, și să siliască pe Ruși a primì războiul nepregătiți și în condițiuni de inferioritate prea necumpănită. De asemenea, și armata rusească, fără un punct de sprijin, ca puternica cetate maritimă, Port-

Arthurul, nu ar fi putut, în condițiunile atât de inegale, în cari s'a găsit la începutul campaniei, să țină piept ofensivei japoneze, să câștige timp, pentru a dobândi echilibrul numeric, care-i lipseà, și să neutralizeze, prin protecțiunea oferită de escadra rusă din Extremul Orient, grosul puterii maritime a Japoniei.

O țară nu se poate zice că e organizată militărește, dacă, pe lângă puterea armată, nu și-a pregătit apărarea teritoriului și nu dispune de mijloace pentru a-și apără fruntariile fluviale și maritime, în caz când ar aveà asemenea fruntarii.

Vom studià, dar, fiecare pregătire în parte, la fiecare din țările beligerante.

1. Pregătirea armatelor

ARMATA ENGLEZA

Recrutarea

Legea militară din 1907, „Teritorial Army", împarte forțele militare engleze, în: *a)* Armata de operații; *b)* Armata teritorială.

1. *Armata de operații*, este destinată a operà afară din Regat și constituie adevărata forță militară, organizată din timp de pace, a Angliei.

Ea cuprinde: *a)* Armata permanentă; *b)* Rezerva armatei permanente; și *c)* Rezerva specială.

Recrutarea armatei se face, în mod esclusiv, prin angajări voluntare. Durata serviciului, în armata permanentă și în rezerva ei, este de 12 ani, din cari, 3—5 sau 9 ani, se pot face în rezervă.

Se poate angajà în armată oricine, cu o bună conduită; dacă angajarea se face pe 21 ani, are drept la pensie.

Vârsta la care se primesc angajările, este cuprinsă între 18—25 ani; iar durata minimă a angajării, este: infanteria și cavaleria, 7 ani; artileria, 6 ani; artileria de cetate, 8 ani; geniu, 2 ani; serviciile, 2—3 ani.

Efectivul armatei permanente, la 1 Ianuarie 1913, erà, aproximativ, 185.000. La această se adaugă şi armata de Indii, de aproape 80.000.

Rezerva armatei permanente, se compune din: aceia liberaţi din armata permanentă, şi cari urmează a-şi împlini restul angajamentului de 12 ani; din aceia cari, după 12 ani de serviciu, se reangajează încă pe 4 ani, în rezervă. Aceşti rezervişti primesc o soldă de 0,60 b., pe zi, şi pot fi chemaţi în fiecare an, câte 12 zile, pentru instrucţie, precum şi în caz de mobilizare.

Efectivul rezervei erà, la 1 Ianuarie 1913, de aproape 140.000 oameni.

Rezerva specială.—Acì se angajează tinerii între 17—35 ani; iar angajamentul se face pe 6 ani, putându-se reangajà încă pe 4 ani, până la vârsta de 40 ani. Aceşti angajaţi fac, la început, o instrucţie de 5 luni, la un depozit al unui corp activ, şi apoi sunt chemaţi în fiecare an la corpul unde comptează, pentru câte 15 zile, executând, în plus, şi 6 zile tragere.

Efectivul rezervei speciale, erà de, aproximativ, 70 mii oameni.

2. *Armata teritorială,* este creaţiunea lui Haldane, şi nu este altcevà, decât vechile corpuri de voluntari şi de yeomanry, transformate. Ea se recrutează, asemenea, prin angajări voluntare de 4 ani, şi prin reangajări până la vârsta de 40 ani, subofiţerii 50 ani. Angajamentul este reziliabil, plătindu-se cheltuielile făcute până atunci. In caz de mobilizare, rezilierea nu este permisă. Angajările, se prelungesc cu un an, din oficiu, în caz de pericol naţional.

Instrucţia acestei armate se face: în primul an, 20 şedinţe; anii următori, 10 şedinţe, în plus o perioadă de 8—15 zile într'un câmp de instrucţie.

Efectivul total erà de aproape 300.000 oameni, cu aproape 10.000 ofiţeri.

Rezerva armatei teritoriale. Există aproape numai ca plan, pe hârtie. La 1 Ianuarie 1913, comptau, în această categorie, 884 oameni.

Rezerva naţională, cuprinde:

a) Clasa de veterani, — ofiţeri şi soldaţi, — inapţi

de a face o campanie, totuş, păstraţi ca membrii în rezerva naţională, din cauza situaţiei lor şi a influienţei sociale;

b) Clasa ofiţerilor şi soldaţilor, cari au făcut angajamentul de a apără metropola, în caz de răsboiu;

c) Clasa care cuprinde pe toţi cari se pun, fără nici o restricţiune, la dispoziţia autorităţii militare, şi primesc de a luptà, fie în metropolă, fie în afară.

Aceia din categoriile b şi c, au şi angajamente scrise, după ce au fost constataţi, ca fizic, de o comisie medicală.

Pentru fiecare înscris din categoria b, se plăteşte, de către stat, câte 6.25 anual, ca primă; iar pentru aceia din categoria c, câte 12,50.

Organizarea şi administrarea armatei teritoriale şi a rezervelor sale, se face de către „Associations de Comtés".

La mobilizare, oamenii din rezerva naţională, sunt îmbrăcaţi, armaţi şi echipaţi, şi pot fi întrebuinţaţi pentru completarea rezervei speciale sau la armata teritorială.

*
* *

Lord Roberts, învingătorul din Africa de Sud, sprijinit de lord Kitschner, actualul ministru de răsboiu, au arătat, de nenumărate ori, *pericolul* la care este expusă Anglia, faţă de o debarcare prin surprindere, întreprinsă de Germania, mai ales după ce, armata de operaţie permanentă, ar fi părăsit metropola, pentru a merge să lupte în altă parte.

In adevăr, după plecarea corpului expediţionar, nu ar mai fi rămas în Anglia, decât, cel mult,100.000 oameni, mai mult sau mai puţin pregătiţi, cu cari trebuià a se face faţă unei armate de debarcare de cel puţin 200.000 luptători de 1-iul ordin.

Hipoteza unei debarcări germane şi greutatea de a-i face faţă pe uscat, s'a demonstrat complet în manevrele navale din 1910 şi 1912, cari rezultate au fost cu îngrijire ascunse publicului. In astfel de condiţii, sau corpul de expediţie nu puteau părăsì ţara, sau trebuiau luate măsuri de reorganizarea armatei pe alte principii, şi în special, să se introducă serviciul militar personal şi obligator ca în toate ţările din lume.

Vocea puternică şi patriotică a lordului Roberts, a avut un mare răsunet în Anglia, însă, ea a fost acoperită de declaraţia următoare, făcută dela tribuna parlamentului, de însuş *ministrul de răsboiu,* colonelul Seely:

„Lipseşte armatei teritoriale 16% din efectivul său; dacă oare acest efectiv ar fi cu 16% mai mare, am fi noi, în o mai mare siguranţă? Siguranţa câştigată, care ar decurge din sporirea efectivelor, are ea o valoare aşà de mare, încât să trebuiască să o facem, atacând vechiul nostru sistem de înrolări prin angajări voluntare?

„Este o mare greşeală, în a se gândì cinevà, că, pentru a pune ţara la adăpost contra unui pericol, singurul mijloc este, de a se luà locuitorii pacinici dela ocupaţiunea lor obicinuită, şi de a-i vărsà în rândurile armatei. Pentru ţara noastră, cu cât va fi mai mic numărul mobilizabililor, cu atâta sunt mai mari şansele de succes.

„*Cum să spunem ţării, că va trebuì să adopte serviciul obligatoriu, numai în vederea unei situaţiuni, care, chiar dacă există, ea nu este iminentă?*".

Nici nu şi-a putut cinevà închipuì că evenimentele îl vor desminţì aşà de repede, şi îi vor arătà că a văzut numai prin ochii politicianului, chestiunea, iar nu prin ochii patriotului şi specialistului, cum o văzuse bătrânul lord Roberts.

Se poate face o comparaţie între declaraţia ministrului de răsboiu german şi a cancelarului respectiv, în 1913, şi această declaraţie a ministrului de răsboiu englez.

1. Armata activă

A.—*Infanteria*

4 Regimente de gardă, (2, a 3 batal.; 1, a 2 batal.; 1, a 1 batal.);
2 Regimente de carabinieri (Rifle);
69 Regimente de linie.

Total: 75 Regimente, cu un total de 157 batalioane. Din aceste forţe, se găsesc în metropolă numai 83 batalioane; iar celelalte se găsesc: *In Egipt şi Africa de Sud,* 22 batalioane; *în India de Est,* 52 batalioane.

Regimentele sunt formate pe unul, două şi trei batalioane; iar batalionul pe opt companii.

In ordinul dat pe armată, în 16 Septemvrie 1913, s'a prevăzut, că dela 1 Octomvrie 1913, toate batalioanele de infanterie activă să fie organizate pe 4 companii; fiecare companie să fie comandată de un maior sau căpitan călare, cu un căpitan ajutor; compania să fie împărţită în 4 secţii, comandate fiecare de câte un locotenent sau sublocotenent; companiile vor fi denumite în batalion prin literile A, B, C, D, iar secţiile, prin numerile dela 1—16, în batalion.

Fiecare batalion, în timp de pace, are: 24 ofiţeri, 5 funcţionari, 95 subofiţeri şi 680 trupă; iar batalioanele de gardă, au acelaş efectiv, însă, personalul ofiţeresc şi subofiţeresc, sporit la: 29 ofiţeri, 98 subofiţeri.

Rezerva armatei permanente. Pe lângă cele 69 regimente de infanterie de linie, sunt ataşate *101 batalioane* de rezervă. Aceste batalioane au, fiecare, un cadru permanent de 8 ofiţeri, 1 funcţionar, 48 subofiţeri şi muzicanţi, şi 40 oameni. Cadrele şi batalionul de rezervă, servă ca depozit de recrutare pentru batalioanele de linie, întărindu-le, la mobilizare, cu personalul trebuitor.

La mobilizare, batalioanele de rezervă primesc, dela regimentele de linie, pe toţi oamenii cari prisosesc, sau cari urmează a fi instruiţi (recruţi), în vederea războiului, şi îi dă, în schimb, oamenii săi instruiţi.

Armament, muniţie, echipament şi unelte. — Infanteria este înarmată cu puşca Lee Enfield, cu magazin demontabil, à 8 cartuşe. Greutatea ei este de 3,700 kgr. şi de calibru 7,7 m.m. Viteza iniţială, 660 m. Inălţătorul gradat până la 2.000 yards (1829 m.). Muniţia trasă, este un glonţ ascuţit, cu o greutate de 11,8 25, cu o viteză iniţială de 725 m. şi o săgeată de 2,05 la 800 m.

Infanteria are următoarea muniţie: pe soldat, 150 cartuşe; la rezerva regimentară, 100; la coloanele de muniţii, 1-iul eşelon, 50; coloanele de muniţii de al 2-lea eşelon, 50; parcul divizionar, 100; pe liniile de comunicaţii, 100. Total = 550 cartuşe de armă.

Din 1912 se experimentă o nouă armă şi se dăduse

ca încercare la unele unităţi. Primele încercări dând rezultate foarte bune, a şi fost pusă în serviciu pela începutul anului 1913, la trei regimente: la al 5-lea dragoni ai gărzii, regimentul Suffolk şi regimentul de puşcaşi regal. Este probabil, că de atunci să fi primit şi celelalte regimente această armă, aşà că întreaga infanterie a armatei active, trebuie să o aibă astăzi.

Această armă nouă, este ceva mai lungă ca Lee Enfield, şi are o traectorie mai razantă. Glonţul tras este ascuţit, asemuitor glonţului D., franţuzesc. La 457 m., (500 yards), glonţul găureşte o placă de oţel de 9,35 m.m.

Mitraliera.—Fiecare batalion dispune de câte o secţie de mitraliere, à două piese.

Pentru mitraliere este alocată următoarea muniţie: la piesă câte 3.500; la rezervă regimentară, 16.000; coloanele de muniţii, eşelonul 1-iu, 5.000; coloanele de muniţii, eşelonul al 2-lea, 5.000; parcul divizionar, 6.000; liniile de comunicaţii, 14.000. Total = 49.500 lovituri.

Echipamentul.—Cascheta plată, bluză, pulpare de postav, bocanci. Echipamentul de campanie este de mod. 1908, şi făcut din o pânză de bumbac impermeabilă. Se compune dintr'un centuron, port-baionetă, bretele, două buzunare pentru cartuşe, (câte 75 de buzunar), un săculeţ pentru bidon, un toc pentru unealtă şi un sac pentru merinde. Sacul se poate separà de restul echipamentului. Greutatea încărcăturei este de 20,800 kgr.; cu cele 120 cartuşe, distribuite în plus, înainte de începerea luptei, se atinge greutatea de 24,567 kgr.

Unelte.—Fiecare soldat de infanterie are asupra sa o unealtă portativă, asemenea şi sergenţii.

In afară de aceasta, se mai află:

La companie, un măgar, care poartă un topor, 9 târnăcoape, 14 lopeţi, care însoţeşte compania în tot momentul în luptă;

La batalion, două trăsuri, ducând în total: 24 topoare, 76 târnăcoape, 8 cleşti, 110 lopeţi, un ferăstrău, 4 cosoare, 20 seceri. Aceste trăsuri merg cu trenul de luptă al batalionului;

La brigadă, o trăsură, care poartă: 1 topor, 80 târnăcoape, cu un cioc, 9 cleşti, 3 târnăcoape şi 120 lopeţi.

B.—*Cavaleria*

3	Regimente	cuirasieri de gardă;
7	„	dragoni de gardă;
3	„	dragoni;
12	„	husari;
6	„	lăncieri.
31		Total, regimente de cavalerie, à câte 3 şi 4 escadroane şi o secţie de mitralieră. Regimentele de gardă sunt à 4 escadroane.

Din acestea, 19 regimente sunt în metropolă; 3 în Egipt şi în Africa de Sud; 9 în Indiile de Răsărit.

Efectivul regimentelor de cavalerie, este:

Regimentele din gardă: 24 ofiţeri, 2 funcţionari, 90 subofiţeri, 316 oameni şi 276 cai.

Celelalte regimente din metropolă au efectivele mult sporite: 26 ofiţeri, 2 funcţionari, 109 subofiţeri şi trompeţi, 578 oameni şi 515 cai; (cele din Egip şi din Indii, 470 oameni şi 479 cai).

Trei regimente de cavalerie, formează o brigadă.

Armament, remontă şi echipament. — Cavaleria este înarmată cu carabine, cu sabie şi lance.

Carabina, sau puşca scurtă, cum i se zice în Anglia, este de acelaş sistem cu arma infanteriei.

Lancea este întrebuinţată numai de regimentele de lăncieri.

Mitraliera.—Noua mitralieră, de tip. Maxim, este construită de casa Vickers. Are o greutate sub 13 kgr., deci putând fi transportată uşor peste câmp; şi poate trage mult timp fără ca să se încălzească prea mult ţeava. Acest din urmă progres a fost realizat graţie unui rezervor cu apă, care înconjoară ţeava, şi un condensator special. Se poate, astfel, trage până la 30.000 cartuşe cu aceeaş ţeavă, fără nici o oprire a mecanismului.

Remonta.—Din întreg numărul de 1.600.000 de cai din ţară, cu vârsta de 4 ani, numai 450.000, sunt proprii serviciului militar.

Caii pentru armată sunt cumpăraţi de o comisie, pe cât posibil, primăvara, şi apoi ţinuţi în ferme de creştere până la vârsta de $4^1/_2$ ani. In Octomvrie al anului

cu vârsta de 4½ ani, sunt repartizați la corpuri. Un an și jumătate se face dresajul lor. Numai la vârsta de 6 ani intră, propriu zis, în serviciu.

Prețul unui cal este, în mijlociu, de 1.200 lei.

Pentru cazul de mobilizare, ministerul de răsboiu, are un număr de 30.000 cai, ai anumitor proprietari, cari țin caii lor la dispoziția armatei, în schimbul unei prime, date anual de către stat. Acești cai sunt asigurați. Ei pot fi chemați la fiecare doi ani, pentru câte o perioadă de instrucție, ce nu poate trece de o lună.

Armata activă, la mobilizare, are nevoie de 44.000 cai. Acest număr redus este datorit desvoltării celei mari, ce a luat tracțiunea mecanică.

Armata teritorială are nevoie de 86.000 cai.

Imbrăcămintea.—Ținuta de campanie este la fel cu a infanteriei: culoarea kaki închisă.

C.—*Artileria*

Artileria engleză, a armatei de operații, cuprinde:

29 Baterii călărețe. Efectivul de pace al acestor baterii este de 5 ofițeri, 21 subofițeri, 130 oameni și 80 cai.

147 Baterii montate, de câmp, cu acelaș efectiv;

8 Baterii de munte, cu un efectiv de 5 ofițeri, 30 subofițeri, 100 oameni și 70 cai.

Tot.: 184 Baterii. Numărul de piese în baterie, obicinuit, este de 6; sunt unele baterii cu câte 4 piese.

In afară de acestea, artileria de câmp, armata de operații engleză, mai are încă 110 companii de artilerie de cetate, din cari, 12 batalioane sunt de artilerie grea, à câte 4 piese bateria.

Din toată această artilerie, următoarele baterii sunt afară din metropolă:

a) In Egipt și în Africa de Sud, trei baterii de câmp, o baterie călăreață, o baterie de munte și 28 companii din artileria de cetate;

b) In Indiile de Est, 45 baterii de câmp, 11 baterii călărețe, 8 baterii de munte și 27 companii din artileria de asediu.

Armament, muniţii, unelte şi echipament.—Materialul de artilerie, pe care îl întrebuinţează armata engleză, este:

Tunurile de câmp sunt cu tragere repede, de calibru 89 m.m., închizătorul cu şurup.

Tunurile bateriilor călăreţe sunt cu tragere repede, de calibru 76,2 m.m., şi având acelaş închizător, ca acelea de câmp.

Tunurile de munte sunt formate din material vechiu, cu tragere înceată, de calibru 6,25 c.t.m, (construite în anul 1882).

Artileria grea este înarmată cu obuzierul de 125 m.m.

Muniţii.—Bateria călăreaţă dispune, de următorul aprovizionament:

176 Lovituri de piesă la chesoane; 220 la coloana de muniţii a grupului; 150 la parcul divizionar; 454 pe linia de etape.

In total, o piesă de artilerie călăreaţă, dispune de 1.000 lovituri.

Bateria montată are: 176 la chesoane; 76 la coloana de *muniţii* de grup; 128 la coloana de muniţii divizionară; 150 la parcul divizionar; 470 pe liniile de etape.

In total, 1.000 lovituri.

Un obuzier, la diferitele eşeloane arătate mai sus, dispune de 800 lovituri; iar un tun din artileria grea, are un număr de 500 proiectile.

Imbrăcămintea de campanie este la fel cu a infanteriei.

D.—*Trupe tehnice*

Trupele tehnice se compun din:

93 Companii, împărţite pe următoarele specialităţi: pionieri, telegrafie, căi ferate, pionieri de cetate, geniu de coastă şi companii de telegrafie.

Din aceste companii, următoarele sunt în afara metropolei: In Egipt şi în Africa de Sud, sunt 20 companii; iar în Indiile răsăritene, este una.

Efectivul de răsboiu, al unei companii, este de 6 ofiţeri şi 209 trupă.

Impărţirea armatei active in comandamente

Intreaga armată activă şi cu rezerva ei, constituiesc şase divizii active, armată de expediţie. Această armată, mai este prevăzută cu:

Una divizie de cavalerie; două brigade de infanterie, călare; unul sau mai multe batalioane neindivizionate; companii de telegrafie cu fir şi fără fir; companii de aerostaţie; echipaje de poduri şi trupe de comunicaţii.

Fiecare divizie, cuprinde:

3 Brigade de infanterie, à 4 batalioane;
3 Companii de infanterie călare;
24 Mitraliere (de batalion câte 2);
3 Grupe de artilerie montată;
1 Grup de obuziere, à 3 baterii, (18 piese);
1 Baterie grea, (4 piese);
1 Coloană divizionară de muniţiuni;
2 Companii de săpători;
1 companie de semnalizatori;
1 Tren divizionar;
3 Ambulanţe de câmp.

Efectivul unei divizii, este: 18.667 oameni, 6.120 cai, 76 tunuri, 24 mitraliere, 837 trăsuri, 4 automobile; iar efectivul întregei armate, este de, aproximativ, 160.000.

Compunerea unei divizii de cavalerie:

4 Brigade de cavalerie, à 3 regimente, (24 mitraliere);
2 Grupe de artilerie călăreaţă, à 2 baterii, (24 tunuri);
4 Detaşamente de geniu călări;
1 Escadron de semnalizatori;
Servicii.

Efectivul unei divizii de cavalerie este de: 471 ofiţeri, 9.388 oameni, 9.994 cai, 596 trăsuri, etc.

Efectivul total, de pace, al armatei active, este:

10.000 ofiţeri—180.000 oameni, în metropolă şi în colonii, în care intră şi Egiptul cu Africa de Sud, însă, fără Indii);
3.500 ofiţeri— 80.000 oameni, în Indii — după cum se va arătă;
300 ofiţeri— 8.800 oameni, în corpul colonial.
Total: 13.800 ofiţeri—268.800 oameni.

Efectivul de mobilizare se capătă cu oamenii din rezerva specială şi cu aceia ai armatei de rezervă.

Efectivul de mobilizare, numai al armatei active de expediţie, este de, aproximativ, 150—160.000, fără a socoti unităţile din Egipt, din Africa de Sud, din India şi din colonii, şi fără a mai socoti unităţile rămase în metropolă, pentru apărarea ţării, până la formarea unităţilor de teritoriali, şi cari pot fi socotite, acestea din urmă, la 120.000 luptători.

2. Armata teritorială

Armata teritorială este destinată a apără teritoriul metropolei, în special după plecarea armatei de expediţie.

Ea este formată din voluntarii şi din „yeomanry imperiali",—cavalerie care îşi procură singură caii,—şi trebuie, la mobilizare, să alcătuiască:

14 Divizii, 14 brigade de infanterie călare, şi trupe pentru apărarea coastelor.

O divizie teritorială este compusă din:

3 Brigade de infanterie, fiecare à câte 3 regimente;
1 Regiment de yeomanry;
3 Divizioane artilerie de câmp;
1 Divizion obuziere, à 3 baterii;
1 Baterie artilerie grea;
2 Companii de pionieri;
1 Companie de telegrafie.

O brigadă de infanterie călare, este compusă din:

3 Regimente de yeomanry;
1 Baterie călăreaţă.

Trupe neindivizionate sunt:

26 Batalioane infanterie;
13 Batalioane de ciclişti;
5 Companii telegrafie fără fir, cu fir şi proiectoare.

Trupele pentru apărarea coastelor cuprind:

76 Companii artilerie de cetate;
6 Batalioane artilerie grea;
24 Companii pionieri.

Efectivul total al armatei teritoriale, la mobilizare, trebuie să fie, în cifră rotundă, de 330.000, adică:

12.523 ofiţeri teritor.-volunt.—307.375 teritor.-volunt.
631 ofiţeri activi 2.348 sub-of. activi;
Tot. 13.154 ofiţeri 309.759 trupă.

Armata de India, de Canada, de Australia, Uniunea Sud-Africană şi de Noua Zeelandă

Coloniile engleze, deşi se bucură de o autonomie destul de mare, contribuie cu forţele lor la apărarea teritoriului colonial şi la sporirea forţelor armatei de expediţie engleze.

Este ceva şi mai curios, încă: In timp ce serviciul militar obligator a fost respins în Anglia, care este direct ameninţată de inimici puternici, a fost introdus în toate coloniile engleze, — afară de India, — care se bucură de autonomie.

Armata de India

In afară de armata activă engleză, dislocată din timp de pace, din Anglia, în India, şi care s'a văzut mai sus, se mai găseşte acì şi armata propriu zisă indiană, recrutată dintre indigeni.

Recrutarea se face prin angajări voluntare, pentru o durată de 21 ani de serviciu. Aceasta constituie armata activă.

In afară de armata activă, în India, mai este o armată de rezervă, formată din vechii soldaţi, cari, de bunăvoie, se supun obligaţiunilor militare, — chemaţi la anumite perioade de instrucţie, — în schimbul unei solde cam de 5 lei pe lună pe tot anul.

Forţele totale, aflate în India, sunt:

A.—*Armata activă engleză:* 52 batalioane infanterie, 9 regimente de cavalerie; 45 baterii artilerie, din care, 3 de obuziere; 11 baterii călăreţe; 8 baterii de munte; 27 companii de artilerie de cetate.

B.—*Armata activă indigenă:* 136 regimente de infanterie, a 1 batalion, batalionul a 8 companii. (Este probabil că azi, sunt transformate în regimente a 2 batalioane; iar batalioanele a 4 companii); 39 regimente de cavalerie, cele mai multe pe 4 escadroane şi una secţie de mitraliere; 4 escadroane de escortă ale guvernatorului general şi ale guvernatorilor din Bombay, Bengal, şi Madras; 12 baterii de munte, a câte 6 piesee; o companie

artilerie de cetate; 38 companii tehnice; 11 companii sanitare; 21 detaşamente de grăniceri pentru poliţie.

Toate aceste forţe sunt împărţite în două armate: de Nord şi de Sud, cu un total de 10 divizii, fiecare à câte 5 divizii.

Efectivul de pace al tuturor acestor trupe, este:

80.000 Armată engleză activă;
170.000 Armată indigenă activă;
22.000 Detaşamentele de poliţie la graniţe.

Total: 272.000.

Efectivul de răsboiu la mobilizare, rămâne aproape acelaş, pentru armata activă engleză; în schimb, armata indigenă activă este sporită cu aproximativ 35.000 oameni, din rezervă, cu trupele de ajutor ale prinţilor indigeni, vasali, cu corpul voluntarilor, şi cu miliţia de grăniceri. Adică:

80.000 Armată engleză activă;
220.000 Armată indigenă activă;
100.000 Trupele de ajutor ale prinţilor indigeni;
40.000 Corpul voluntarilor;
13.000 Miliţia grăniceri.

Total: 475.000.

Sau, în cifră rotundă, 500.000 oameni, cu unităţi prevăzute din timp de pace şi încadrate, în mare parte, cu ofiţeri şi subofiţeri englezi.

Cel puţin jumătate din aceste forţe pot fi expediate afară din India ,pentru a operà pe teatrele de operaţii fie din Europa, în Franţa, fie în Asia, spre Golful Persic; fie în Africa, în Egipt, la Canalul de Suez.

Este probabil că acest număr să fi crescut foarte mult, în urma angajărilor voluntare, făcute în ultimile luni şi al sprijinului dat de numeroşii prinţi indieni, vasali, credincioşi ai Angliei. S'ar puteà admite, cu oarecare aproximaţie, că efectivul total al forţelor aduse din India, pe teatrele de operaţii din Europa şi Africa, să atingă cifra de cel puţin 500.000 oameni.

Canada

Canada are, ca armată, o miliţie *obligatorie* pentru toţi cetăţenii între 18—60 ani.

Această durată de serviciu este împărțită în patru clase:

1. Celibatarii, între 18—30 ani;
2. Celibatarii, între 30—45 ani;
3. Căsătoriții, între 18—45 ani;
4. Toți bărbații între 45—60 ani.

Această miliție se împarte în: *miliția activă* și miliția de rezervă.

Miliția activă, cu o durată de 3 ani, iar restul în rezervă, are un cadru permanent de 4.500 oameni și350 ofițeri, împărțită în următoarele unități:

1 Regiment de infanterie de 10 companii; 2 regimente de cavalerie, à 2 escadroane; 2 baterii călărețe; 5 Companii artilerie de cetate; pionieri, tren, sanitari, etc.

Restul miliției active, cuprinde: 97 regimente de infanterie, à 8 companii; 32 regimente de artilerie, à 4 escadroane; 10 escadroane independente; 10 divizioane de artilerie, à 2—3 baterii; 4 baterii independente; 7 regimente de artilerie de cetate și artilerie grea; 5 companii pionieri de câmp; 1 secție telegrafie; 15 companii de tren; sanitari, etc.

Toate aceste forțe sunt împărțite, din timp de pace, în 6 divizii.

Fiecare divizie cuprinde:

3 Brigade de infanterie, à 4 batalioane;
1 Regiment de cavalerie;
3 Divizioane de artilerie;
1 Divizion de obuziere;
1 Companie de artilerie grea;
1 Companie pionieri.

In plus, armata mai are: o divizie de cavalerie, à 5 brigade, fiecare brigadă à 3 regimente, cu o baterie călăreață și o companie pionieri.

Efectivul de pace al miliției canadiene, este de 70.000 oameni; efectivul de mobilizare al întregei armate, este de cel puțin 130.000 oameni.

Din acest efectiv, cel puțin 2/3 poate fi adus în Europa.

In afară de aceste forțe existente, organizate din timp de pace, se poate presupune, că în urma noilor angajări de voluntari, efectivul să fi sporit mult, iar în

Europa să se fi transportat până acum, sau să fie pe punctul de a se transportă, cel puțin 100—150.000 canadieni, foarte buni luptători.

Australia

Serviciul militar, în Australia, începe chiar cu copii de școală, Așà:

Copii dela 12—14 ani, fac o preparație militară de 120 ore, pe an;

Cadeții, — 14—18 ani, — trebuie să facă 4 zile de exerciții, 12 jumătăți de zile, 24 exerciții de noapte, pe an;

Tinerii, între 18—24 ani, fac parte din forța militară și sunt chemați, pe an, câte 16 zile, din care, 8 într'un câmp de instrucție. Tinerii ce fac serviciul la marină, artilerie și geniu, fac instrucție, în fiecare an, pe perioade de 25 zile.

In afară de această categorie de tineri, care formează adevărata forță a Australiei, mai sunt și voluntarii pe 6 ani cari fac instrucție numai câte 12 zile pe an.

Toți cetățenii, în principiu, până la vârsta de 26 ani, trebuie să răspundă chemărilor anuale.

După noua lege de organizare, pusă în aplicare de 2—3 ani, Australia urmă ca în anul 1919 să aibă, în total:

23 Brigade de infanterie, à 4 batalioane;
31 Regimente de cavalerie;
50 Baterii de artilerie, à câte 4 piese;
7 Baterii de obuziere grele, à 4 piese;
14 Companii de pionieri;
7 Companii de telegrafie și diferite legături;
40 Companii de tren;
13 Companii de artilerie de cetate.

Toate aceste forțe, urmau a fi cuprinse în 6 divizii; iar efectivul total de mobilizare, trebuià să atingă, cel puțin, 150.000 oameni.

Din aceste unități, o bună parte a căpătat ființă, așà că este de presupus că, cel puțin 80.000—100.000 de armată australiană, foarte buni luptători,—să fi fost dejà adusă, sau va fi adusă, fie în Europa, fie în Egipt, fie împărțită.

FUNDAȚIUNEA CAROLI

Uniunea din Africa de Sud

Uniunea din Africa de Sud, cuprinde: Colonia Cap, Natal, Transvaal şi Orange.

După legea din 1912 ,toţi cetăţenii dela 17—45 ani, sunt supuşi serviciului militar.

In afară de micile detaşamente engleze, ce constituiesc corpul de ocupaţiune, Uniunea întreţine o forţă permanentă, compusă din 5 corpuri de infanterie călare, fiecare cu câte o baterie şi având un efectiv total de 2.500 oameni; această forţă mai poate fi sporită şi cu voluntari din miliţie.

Miliţia se împarte în trei clase:

a) *Miliţia armată,* cuprinde pe cetăţenii între 17—25 ani şi cari urmează o anumită instrucţie. Efectivul acestei miliţii este de 20—25.000 oameni;

b) *Rezerva de miliţii;*

c) *Rezerva naţională,* care cuprinde pe toţi oamenii între 16—60 ani.

Din cauza revoltelor interne, este puţin probabil că vor puteà fi aduse ceva unităţi, din Africa de Sud, în răsboiul din Europa.

Noua Zeelandă

In Noua Zeelandă este exact aceeaş lege militară, ca şi în Australia.

Forţele militare, după completa desvoltare a legii din 1912, va trebuì să aibă următoarele unităţi:

4 Brigade de infanterie, fiecare à 4 batalioane şi fiecare batalion à 8 companii şi o secţie de mitraliere; 4 brigade de puşcaşi călări, fiecare à 3 regimente şi fiecare regiment à 4 escadroane şi o secţie mitraliere; 4 divizioane de artilerie, fiecare à 4 baterii şi bateria à 4 tunuri; 4 companii de pionieri; 4 companii de semnalizări; 3 companii de artilerie de cetate.

Toate aceste forţe urmau a fi grupate în 4 divizii; iar efectivul de răsboiu trebuià să atingă 120.000 oameni.

Din aceste forţe, este probabil că, cel puţin, 2 divizii să se fi îndreptat pe teatrele de răsboiu din Occident.

Efectivul total de mobilizare al armatei engleze în războiul actual

Nu se poate ştî, nici pe departe, care este efectivul de mobilizare al armatei engleze, în războiul actual; de asemenea, nici numărul unităţilor. Se ştie, numai că, parlamentul englez a pus la dispoziţia ministrului de războiu, lord Kitschner, fonduri pentru organizarea unei armate de 3.000.000. Pe de altă parte, se mai ştie că autorităţile superioare militare s'ar fi exprimat că, războiul abiă va începe în luna Maiu 1915, când Englezii vor aveà în linie, 6 armate de operaţii, à câte 3 corpuri de armată.

Aceste 18 corpuri de armată, dacă Anglia va parvenì să le alcătuiască, — oameni sunt, — să le încadreze şi să le echipeze, vor constituì o forţă de 750.000—800.000 oameni, — excelenţi luptători, — socotind efectivul unui corp de armată de 40.000 oameni.

Dat fiind ajutorul real, ce-l dă coloniile autonome, metropolei, în războiul actual, se poate vedeà că, această cifră nu este prea exagerată.

Aşà, vom aveà efectivele următoare, date ca un minimum:

1. Armata de expediţie a metropolei, socotind atât armata activă cu rezerva, cât şi armata teritorială	400.000
2. Armata de India	200.000
3. Armata de Canada.	100.000
4. Armata de Australia	100.000
5. Armata de Noua Zeelandă	50.000
Total . .	850.000

Acest efectiv se poate socotì, oricât am fi de severi în judecarea şi aprecierea noastră, că există, sau că va există în luna Aprilie, sau mai târziu, — „când va începe războiul", — pe teatrul de operaţii din Franţa. El va fi încadrat şi echipat, căci de 7 luni, toate fabricile din lume lucrează numai în această direcţie, şi până la Maiu, mai sunt încă două luni.

La spatele acestei armate de operaţii, de 1-ia linie, trebuie să se găsească, — tot în Franţa, — încă 4—500.000

oameni, englezi, canadieni, indieni, australieni, etc., pentru umplerea golurilor.

Afară de aceste armate, Anglia trebuie să mai aibă, în Egipt, cel puțin, 100.000 oameni, — trupe din metropolă, trupe localnice, trupe de australieni, de indieni, etc., — vreo 30—40.000 înspre Golful Persic, precum și forțele din Africa de Sud.

In Anglia, pentru apărarea coastelor, trebuie să fie asemenea, o armată formată, în mare parte, numai din teritoriali și din rezerva națională.

Considerându-se întregul efectiv, atât al metropolei, cât și al coloniilor, chemat să opereze pe teatrele de operații sau lăsat în colonii, se poate deduce că, el este cel puțin de 2.000.000 oameni, și cu tendințe de a crește, prin instruirea nouilor voluntari.

Viitorul ne va arătă, dacă ne-am înșelat în aprecierea noastră, credem, însă, că aprecierea este în minus, față de realitate.

ARMATA BELGIANA

Recrutarea și împărțirea anilor de serviciu

Conform nouei legi de recrutare din 1913, August 30, propusă de guvernul d-lui de Broqueville, serviciul militar este obligator pentru toți cetățenii belgieni.

Această lege, a „serviciului generalizat", a înlocuit legea din 1909, „un fiu de familie".

Totuș, această lege, dă încă dreptul la multe scutiri, temperând aplicarea serviciului general. Astfel, se acordă scutiri sau dispense familiilor sărace, sau acelora cari au avut de suportat dejà greutățile serviciului militar.

După această nouă lege, contingentul anual este fixat la 49% din numărul înscrișilor. Dacă socotim că numărul încorporaților a fost, în toamna anului 1913, de 33.000, — afară de 2.000 voluntari, — se poate deduce că, numărul înscrișilor a fost de aproape 70.000 tineri.

Serviciul militar se împarte în: *a)* Armata activă cu rezerva ei; și *b)* Garda civică, cu o durată totală de 50 ani, împărțiți în modul următor:

a) *Armata activă şi rezerva ei,* (numită miliţie).— Tinerii încorporaţi fac serviciul activ: 15 luni la infanterie; 12 luni la administraţie şi servicii; 21 luni la artileria montată şi tren; 24 luni la cavalerie şi artileria călăreaţă. După terminarea serviciului activ sub arme, tinerii comptează, încă, în armata activă, până la completarea a opt ani de serviciu; dela această dată, încă cinci ani comptează în rezerva armatei active.

Prin urmare, numărul total al contingentelor mobilizabile este de 13. Dacă se socoteşte, în cifră rotundă, deducându-se pierderile, un contingent de 32.000 oameni, (în care intră şi voluntarii), se vede că efectivul oamenilor mobilizabili ,pentru armata activă, este de 400.000.

b) *Garda civică.*—Se împarte în două categorii: 1-iul ban, cuprinde pe toţi tinerii între 21—32 ani, cari, deşi susceptibili de a face serviciul militar, nu au fost recrutaţi, fiindcă n'au intrat în proporţia stabilită şi au avut motive de dispensă, de scutire. Al 2-lea ban, cuprinde toţi oamenii între 33—50 ani.

Organizarea marelui comandament

Regele, conform constituţiei, este comandantul de căpetenie al tuturor forţelor de uscat şi de apă ale regatului. El este ajutat de:

a) Consiliul superior al apărării naţionale, compus din ministrul de războiu, cei şase comandanţi ai diviziilor active, şeful statului major general, comandanţii cetăţilor Anvers, Liège, Namur, comandantul superior al jandarmeriei şi un locotenent general din garda civică.

b) Ministerul de războiu.

c) Statul major general. (Infiinţat în 1910, Iunie 26).

La mobilizare, regele ia comanda întregei armate, şi este ajutat de şeful statului major general.

Armata activă

A.—*Infanteria.*—Infanteria belgiană cuprinde:

20 Regimente active, (infanterie de linie, vânători, carabinerie, şi grenadiri), a 3 batalioane, unul a 4 batal.=61;

20 Regimente active, cadre, a 3 batalioane. . =60;
Batâlioane de infanterie pentru cetăți . . . =60;

Fiecare regiment de infanterie are câte o companie de mitraliere, à 3 secții de câte 2 piese. Modelul întrebuințat este Maxim 1911.

Efectivul de pace al companiilor, este de 3 ofițeri, 72 trupă; iar efectivul de mobilizare de 4 ofițeri și 260 trupă.

La mobilizare, din toate aceste regimente de infanterie, se alcătuiesc 20 brigade, à 2 regimente à câte 3 batalioane, pentru armata de operație; iar regimentele se formează astfel: batalioanele din fiecare regiment sunt formate din primele două companii ale sale și din alte două companii bis, ce alcătuiește, la mobilizare; celelalte două companii dela fiecare batalion, împreună cu alte două companii noui create, intră în compunerea regimentului cadru, ce iâ ființă la mobilizare.

Sistemul, prin urmare, este al desdoirei.

Pentru apărarea cetăților, se mobilizează 60 batalioane de infanterie de cetate.

Armament, unelte, muniții. — Infanteria belgiană este armată cu pușca Mauser, md. 1889, de calibru 7,65 m.m., cu repetiție. Magazinul fix, cu 5 cartușe, nepermițând lovitură cu lovitură. Greutatea armei este de 3,900 kgr.; are o lungime de 1,275 m.; iar baioneta, 0,25 c.m.

Mitraliera este sistem Maxim, md. 1911, de acelaș calibru cu al armei infanteriei.

Unelte.—Fiecare companie are: 100 lopeți Linemann, 12 cosoare, 6 ferăstrae articulate, 1 clește, o pilă, și 2 clești de tăiat sârmă.

Muniții.—Fiecare infanterist poartă asupră-i: 120 cartușe; la cehsonul de batalion se mai găsește încă 51; iar la secția de muniții, câte 68.

B.—*Cavaleria.*—Cavaleria belgiană cuprinde, (guizi, lăncieri și vânători), à câte 4 escadroane. La mobilizare, această cavalerie, se împarte: *a)* Câte un regiment la fiecare divizie a armatei de operații; *b)* Restul de șase regimente, alcătuiesc o divizie de 3 brigade, à 2 regimente.

Efectivul de pace, al unui escadron, este: 5 ofițeri,

130 trupă şi 130 cai; iar la mobilizare: 5 ofiţeri, 165 oameni şi 170 cai.

Armament, remontă.—Cavaleria belgiană este armată:

Carabina Mauser ,md. 1889, de acelaş model cu al armei de infanterie.

Lancea, — purtată numai de regimentele de lăncieri,— de bambu şi cu o lungime totală de 2,85 m.

Sabia curbă, pentru lăncieri şi vânători, şi sabia dreaptă, pentru guizi.

Remonta.—Resursa cavaleriei, în ţară, se ridică la 300.000 cai. foarte puternici.

Efectivul normal, în timp de pace, este pentru cavalerie şi artilerie, de 10.000 cai. Aceşti cai se cumpără de către comisii de remontă, o parte din ţară, şi o parte din străinătate, cu un preţ care nu este sub 1.000 lei.

Statul întreţine depozite de remontă, pentru creşterea şi aclimatizarea cailor tineri, cumpăraţi. Aceste depozite constituiesc un prim stoc, pentru întâmpinarea nevoilor la mobilizare.

Pentru mobilizare, armata are nevoie, aproximativ, de un total de 40—45.000 cai, împreună cu aceia existenţi din timp de pace.

C.—*Artileria.*—Artileria belgiană cuprinde: 6 regimente de artilerie divizionară, à câte 6 baterii, (2 baterii sunt obuziere şi una tunuri lungi); 20 divizioane de artilerie de câmp, à câte trei baterii, cari intră în compunerea organică a brigadelor mixte; 12 baterii de rezervă şi 4 baterii călăreţe.

Numărul total al bateriilor, trebuiă să fie, după legea din 1913, de 117. La începutul războiului nu au dispus de mai mult de 54 baterii active, 12 de rezervă şi 4 călăreţe, adică de 70 baterii, à câte 4 tunuri.

Pentru apărarea cetăţilor, Belgia dispune de 15 batalioane artilerie de cetate, cu 51 baterii active, 27 baterii de rezervă, şi 3 baterii de depozit.

Efectivul de pace al unei baterii montate, este de: 4 ofiţeri, 7 subofiţeri, 84 trupă, 12 cai de şea, 40 cai de ham.

Bateria montată, de rezervă, are: 3 ofiţeri, 6 oameni, 8 cai, 3 piese.

Bateria călăreață, are: 4 ofițeri, 9 subofițeri, 109 oameni, 76 cai de șea, 38 de ham.

La mobilizare, bateriile montate, au: 5 ofițeri, 168 oameni, 157 cai, și 4 tunuri; iar celelalte: 5 ofițeri, 180 oameni, 216 cai, 4 tunuri.

Artileria de cetate este împărțită: 8 batalioane la Anvers, (30 baterii active, 20 de rezervă); 4 batalioane la Liège, (12 baterii active, 4 de rezervă); 3 batalioane la Namur, (9 baterii active, 3 de rezervă).

Artileria de câmp întrebuințează tunul Krupp, de 75 m.m., cu tragere repede și cu scuturi.

Muniția de care dispun, în primul aprovizionament, este de 259 lovituri de fiecare piesă, în chesoane și antetrenuri; iar la secțiile de muniții, aproape câte 101 lovituri. În total, câte 360 lovituri.

D.—*Trupe tehnice:* Trupele tehnice ale armatei active belgiene, sunt: 6 batalioane pionieri, a câte două companii; una companie de pionieri pe biciclete; o companie telegrafie; o companie căi ferate; o companie aerostație; o companie aviație; iar pentru cetăți, mai sunt încă opt batalioane de pionieri de cetate, din care 4 sunt active și 4 de rezervă.

Impărțirea armatei active în comandamente

Efectivul total de pace al armatei belgiene, este de, aproximativ, 50.000 oameni.

La mobilizare, armata activă cuprinde: *a)* Armata de operații; *b)* Armata de cetate.

Armata de operații, cuprinde 6 divizii de armată și una divizie de cavalerie.

Una divizie de armată cuprinde: trei brigade mixte, (diviziile 3 și 4 au câte 4 brigade mixte), de infanterie; un regiment de cavalerie divizionară; un regiment de artilerie divizionară, (trei grupuri: 2 de obuziere și 1 de tunuri); un batalion de pionieri divizionar; subzistență; ambulanțe, etc.

Una brigadă mixtă are: două regimente de infanterie a câte 3 batalioane; un grup de 3 baterii de artilerie montate.

Divizia de cavalerie se compune din: 3 brigade a 2 regimente, (câte două de guizi, husari şi lăncieri), şi un regiment de jandarmerie; un grup de trei baterii călăreţe; un batalion de ciclişti; o companie de pionieri ciclişti; o coloană uşoară de munte; o coloană de automobile ambulanţă.

Efectivul total, la mobilizare ,al armatei de operaţie, este de 150.000 oameni.

Odată cu armata de operaţie, se mobilizează şi armata de cetate.

Această armată cuprinde: 61 batalioane de infanterie de cetate; 17 batalioane de artilerie de cetate; 8 batalioane de pionieri de cetate şi toate celelalte servicii necesare.

Efectivul total, al armatei de cetate, este socotit la, aproximativ, 130.000 oameni.

Pentru umplerea golurilor ivite, mai rămâne încă, aproape 100.000 oameni, din cele 13 contingente mobilizabile.

Garda civică nu are constituite unităţi din timp de pace. Se formează, însă, la mobilizare, mici detaşamente în majoritate formate numai din infanterie, destinate fie de a menţine ordinea internă, fie de a contribuì la apărarea naţională.

* * *

Faţă de o populaţie de 7.500.000 şi de un budget general al statului, de aproape 800 milioane lei, Belgia nu are decât o armată de 42—45.000 oameni, pe picior de pace, şi de 150.000 pe picior de răsboiu; iar pentru întreţinerea acestei armate nu se luà, din budgetul general al statului, decât numai à 11-a parte. Ba, încă, acest efort Belgia nu l'a făcut decât numai cu începere din 1913, toamna, după introducerea nouiei legi de recrutare şi de organizare; până atunci, efectivul armatei erà şi mai redus, atât cel de pace, cât şi cel de răsboiu; iar budgetul nu treceà de 50.000.000, adică a 13—14-a parte din budgetul general.

Dacă s'ar face o comparaţie cu sforţările făcute de Germania şi de Franţa, — cele două mari ţări, care şedeau deoparte şi de alta a Belgiei, — şi dacă am socotì

10% din populație, și a patra parte din budget, și pentru Belgia, ca și pentru acele țări, vedem că forța Belgiei ar fi trebuit să fie: efectiv de pace, 100.000 oameni; iar efectivul de războiu, de aproape 700.000 oameni, din cari, cel puțin, 350.000 luptători în armata de operație, restul formând puternice garnizoane în cetăți; iar nu cum s'au prezentat în războiul actual. Budgetul ordinar, al ministrului de războiu, ar fi trebuit, în astfel de condiții, să fie de, aproximativ, 200.000.000 lei.

In astfel de condiții, dacă s'ar fi prezentat Belgia, în războiul actual, este greu de crezut că, Germania, sau oricare altă țară, ar fi încercat să-i calce neutralitatea. Cu cheltuielile ce ar fi făcut, în timp de pace, ar fi evitat pagubele de miliarde ce a suferit, dupe urma unui războiu dezastruos, ca acesta.

Aceasta, poate servì de lecție și altora, pe viitor, căci, perioada înarmărilor și a militarismului, încă, nu a trecut; iar dezarmarea nu formează, decât numai idealul utopiștilor.

---

1. ARMATA FRANCEZA

Recrutarea și împărțirea anilor de serviciu (legea din 1913)

Serviciul militar este personal și obligator pentru toți francezii, cu nici un fel de dispensă, afară de incapacitate fizică, bine stabilită.

Durata serviciului este astfel stabilită: armata activă trei ani; rezerva armatei active 11 ani; armata teritorială 7 ani; rezerva armatei teritoriale 7 ani. Total 28 ani.

In fiecare an, tinerii cari au împlinit 19 ani, în anul precedent, sunt trecuți pe tablourile de recensământ la primăriile respective:

a) După propriile lor declarații, (respectiv părinții sau tutorii), în urma publicațiunilor afișate ale primăriilor,

în care publicaţiuni se cere ca să se facă aceste declaraţii; aceia cari nu fac declaraţia necesară, sunt supuşi la pedepse foarte serioase;

b) Din oficiu, după registrul stării civile, sau după informaţiile date de jandarmeria locală.

Aceste tablouri cuprind pe toţi tinerii născuţi francezi sau naturalizaţi.

Toate aceste tablouri sunt afişate în comunele respective, până la 15 Ianuarie, cel mai târziu.

Tinerii, cărora le vine rândul a fi înscrişi, sunt datori să verifice ei singuri înscrierea în tablou, în ceeace îi privesc.

Tinerii francezi născuţi în Franţa dar cari locuiesc, în acel moment, în colonii, sunt înscrişi pe tabelele de recensământ ale comunei unde locuiesc, cerând ştergerea lor,—oficial,—depe tablourile comunei unde s'au născut.

Serviciile auxiliare.—Acì sunt trecuţi numai aceia cari au un defect de organizaţie, ce-i fac improprii serviciului activ.

Amânaţii.—Sunt amânaţi numai cei recunoscuţi slabi. Dintre aceştia, cei recunoscuţi buni, în primul an următor, fac serviciul trei ani; aceia cari sunt recunoscuţi buni, în ceilalţi ani, fac numai doi ani; iar aceia cari au fost amânaţi trei ani, fac serviciul numai un an.

Reformaţii sunt din nou văzuţi anii următori şi urmează regulile amânaţilor; dacă sunt mai pe urmă luaţi, li se socoteşte timpul de reformat ca serviciu activ.

Susţinătorii familiilor.—Aceia recunoscuţi ca atari, primesc, pentru familiile lor, dela stat, o alocaţie zilnică de 1,25 lei, sporită de fiecare copil sub 16 ani, cu 0,50 bani. Cererile se adresează de către familii direct primăriilor locale.

Funcţionarii statului.—In serviciu, timpul servit se consideră şi la înaintare în slujba respectivă şi la pensie.

Organizarea Marelui Comandament

Şeful suprem al armatei este Preşedintele Republicei. Ministrul de răsboiu este răspunzător, în faţa Parlamen-

tului şi a ţării de administrarea şi buna organizare a forţelor militare.

Şeful statului major general, care este numit prin decret prezidenţial, în urma propunerii ministrului de răsboiu şi după avizul consiliului superior, are sarcina pregătirii armatei pentru răsboiu, din punctul de vedere al instruirii, înarmării, mobilizării şi, propunând ministrului toate chestiunile de organizare şi de cheltueli. El este, în timp de pace, vice-preşedintele consiliului de răsboiu, care lucrează sub prezidenţia, fie a ministrului de răsboiu, fie chiar a Preşedintelui Republicei.

El este ajutat de doi sub-şefi de stat major.

La mobilizare, şeful statului major general trece de drept în funcţia de generalisim; cel mai vechiu dintre sub-şefii de stat major, devine Maior general, — şef de stat major al generalisimului —; iar al doilea sub-şef de stat major, rămâne pe lângă ministerul de răsboiu, pentru a supraveghiă serviciile dinapoi ale armatei, de orice categorie[1]).

In acest mod, marele principiu: *„Acela care pregăteşte armata în timp de pace, să o conducă şi la răsboiu"*, este perfect aplicat la francezi. Al doilea sub-şef de şef de stat major, face, în tot momentul, legătura între generalisim, — armata de operaţie, — şi Minister—bani.

1. Armata activă

A.—*Infanteria.* — Infanteria cuprinde:

a) *173 regimente de linie,* dintre cari 164 regimente à 3 batalioane, şi restul à 4 batalioane.

Regimentele corpurilor 2, 6, 7, 20 şi 21, cari sunt

1) Japonezii au rezolvat tot cam aşa chestiunea Comandamentului: In timp de pace şi răsboiu Mikado este şeful suprem al trupelor de apă şi uscat. La mobilizare, şeful de statmajor general, ia comanda tuturor trupelor de operaţie; iar subşeful de statmajor trece ca şef de statmajor. In răsboiul Ruso-Japonez 1904–1905, Generalul Oyama, fost şef de statmajor, în timp de pace, a fost generalisim; iar Kodama fost sub şef de statmajor, în timp de pace, a fost şef de statmajor.

la frontiera de Est, au efectivele întărite; celelalte, efective normale. (Efectiv normal 140 oameni de companie; efectiv întărit 200 oameni de companie);

b) *31 batalioane de vânători* à 6 companii, toate cu efectivele întărite;

c) *4 regimente de zuavi,* cu un număr foarte variabil de batalioane, având însă cel puţin câte 3 batalioane;

d) *9 regimente tiraliori algerieni* „Turcoşi", cu batalioane, idem variabile, mergând până la 6 batalioane de regiment;

e) *2 regimente Legiunea străină;*

f) *5 batalioane infanterie uşoară,* numiţi „Joyeux et Zéphires";

g) *Regimentul de Sapeurs-pompiers* de Paris.

Totalul batalioanelor de infanterie al armatei active este de 638 batalioane.

Armamentul, unelte, muniţiuni şi echipamentul infanteriei.—Infanteria franceză este înarmată cu puşca „Lebell", 86 md. 93, adică adoptată în 1886 şi perfecţionată în 1893, de calibru 8 m.m.

Greutatea armei este de 4 kgr. 240, fără baionetă; 4 kgr. 680 cu baioneta.

Noul glonţ D. cântăreşte 12,5 gr.; încărcătura de 3 gr.; greutatea cartuşului de 27 gr.; viteza glonţului este de 720 m. pe secundă; cu tir eficace până la 3000 m., şi cu bătaie maximă până la 4200 m.; glonţul are, la 2400 m., o viteză de 155 m. pe secundă.

Fiecare regiment de infanterie, are, în timp de pace, câte 2 secţii de mitraliere, iar la mobilizare, câte o companie à câte 3 secţii, adică, fiecare batalion cu câte o secţie à 2 piese, sistem Hotchkiss şi Pateaux.

Noul model de echipament constă dintr'un sac moale, format din o pânză englezească, „Mills", şi susţinut pe spate prin bretele largi şi moi, cari nu supără pe soldat în nici o mişcare. Toate uneltele şi ustensilele sunt agăţate tot la spate, prin bretele din aceeaş pânză; iar cartuşierele, bidoanele, etc., pot fi fixate la centură şi scoase, fără a deranjà întreg echipamentul. Toate vasele pentru mâncare sunt făcute din aluminiu; în acest mod, greutatea purtată de soldat s'a scăzut la aproape 20 kgr.

B.—*Cavaleria.*—Cavaleria cuprinde:

a) 12 regimente de cuirasieri, armaţi cu sabie şi carabine;

b) 32 regimente de dragoni, armaţi cu sabie, carabine şi lance;

a) 23 regimente vânători călări, armaţi cu săbie şi carabine;

d) 14 regimente de Husari, armaţi cu sabie şi carabine;

e) 4 regimente de vânători de Africa, armaţi cu sabie şi carabine;

f) 6 regimente de spahii.

Total 91 regimente, din care cele de spahii sunt a cel puţin 5 escadroane şi unul de depozit; iar celelalte, à câte 4 escadroane şi unul de depozit.

Efectivul de pace al tuturor regimentelor de cavalerie este aproape la fel şi atinge:

1 Escadron: 5 ofiţeri, 147 trupă şi 165 cai;

1 Regiment: 35 ofiţeri, 750 trupă şi 770 cai pentru trupă, şi 48 cai pentru ofiţeri.

Regimentele de spahii se recrutează aproape în mod excluziv din posesiunile din Africa de Nord; numai cadrele sunt de francezi.

Regimentele de vânători de Africa se recrutează dintre francezii stabiliţi în Algeria şi din angajaţii voluntari francezi;

g) 21 escadroane de remontă.

Numărul total al escadroanelor este de 455 escadroane. Din cele 91 regimente de cavalerie, numai 31 sunt date corpurilor de armată, iar restul de 60 de regimente, formează 10 divizii de cavalerie independentă, compusă fiecare din:

6 regimente cavalerie în 3 brigade, à câte 2 regimente;

Un grup de două baterii călăreţe şi un grup de 3 plutoane de ciclişti.

Efectivul de pace al bateriilor călăreţe este: 175 oameni; iar al celor 3 plutoane de ciclişti: 8 ofiţeri şi 318 oameni.

Armamentul, unelte și echipamentul cavaleriei.—Toți călărețiii sunt armați cu sabia, lungă de 95 c.m., pentru cuirasieri și dragoni, și de 90 c.m., pentru cavaleria ușoară.

Lancea.—Dragonii o au de bambu, de o lungime de 2,90 c.m. și grea de 1,85 kgr. (A germanilor este de tub de oțel, lungă de 3,20 c.m.).

Cavaleria, același model, sistem și calibru ca și arma de infanterie. Lungimea carabinei este de 0,95, în timp ce a infanteriei este de 1,30 m. Intrebuințează aceeaș muniție.

Revolverul. — Ofițerii, subofițerii, trompeții, sunt armați cu revolvere md. 1892.

Mitraliere.—Unele regimente au și mitraliere pe roate.

Casca.—Se face din oțel cromat și brunat; este destul de rezistentă contra loviturilor de sabie și gloanțelor de șrapnel. Ea apără și ceafa contra ploaiei și soarelui. Are o greutate de 350 gr.

Cuirasa.—Este purtată numai de cuirasieri. Este făcută tot din oțel cromat, rezistând la 300 m., chiar contra gloanțelor de infanterie.

Greutatea suportată de un cal de cuirasieri este de 128 kgr., de acela al unui dragon, de 115 kgr.; iar de acela al unui vânător sau husar numai de 107 kgr.

C.—*Artileria.*—Artileria cuprinde:

a) 11 regimente artilerie pedestră; fiecare regiment cu un număr variabil de baterii. Astfel: regimentul 1 (Dunkerque), 7 baterii; regimentul 2 (Havre-Cherbourg), 9 baterii; regimentul 3 (Brest, La Rochelle), 6 baterii; regimentul 4 (Paris, Lorient), 9 baterii; regimentul 5 (Verdun), 13 baterii; regimentul 6 (Toul, Bessançon), 12 baterii; regimentul 7 (La Nice), 5 baterii; regimentul 8 (Epinal), 6 baterii; regimentul 9 (Belfort), 7 baterii; regimentul 10 (Marseille), 7 baterii; regimentul 11 (Briançon), 8 baterii.

Două grupe, în Algeria și Tunisia, de câte 4 baterii fiecare;

b) 64 regimente de câmp, a trei-patru grupe fiecare;

c) 2 regimente de munte cu 19 baterii;

d) 5 regimente artilerie grea de 6—7 baterii;
e) 5 grupe pentru Algeria şi Tunisia.
Numărul total al bateriilor este de 818.

Artileria pedestră este întrebuinţată la apărarea coastelor şi a cetăţilor; efectivul unei baterii este de 3 ofiţeri şi 110 oameni.

Artileria de câmp şi acea de munte intră în compunerea armatei de operaţie; fiecare baterie are un éféctiv normal de 3 ofiţeri, 150 oameni; iar acelea cu efectivul sporit, de 3 ofiţeri şi 175 oameni.

Bateriile montate au câte 60—100 cai, în timp de pace; iar cele călăreţe 120 cai; acelea de munte, 70 catâri şi 14 cai.

Numărul total de baterii se împarte:
30 baterii de coastă;
68 baterii de cetate;
618 baterii de câmp 75 m.m.;
24 baterii montate 155 m.m.;
14 baterii de munte;
30 baterii călăreţe;
34 baterii grele.
818 total.

Armamentul artileriei.

Tunul şi proiectilul.—Artileria de câmp are tunul de 75 m.m. (618 baterii), tunul scurt de 120 m.m. şi tunul scurt cu tragere repede de 155 m.m., Rimailho.

Tunul de 75 m.m. trage cu *şrapnel* de 7,250 kgr., cu 300 gloanţe.

Obuzul explozibil.—Cu o greutate de 5,350 kgr. şi care conţine o încărcătură interioară de 0,850 gr. de melinită, ce îi dă o putere de spargere extraordinară, putând ucide vieţuitoare, fără a le atinge, ci numai prin puterea comoţiunei şi vibraţiunilor aerului.

Artileria de munte întrebuinţează calibrul 80 m.m. şi este purtat pe spinarea catârilor: unul încarcă piesa (105 kgr.), alţi doi, afetul şi roţile, al patrulea muniţia.

Artileria grea, întrebuinţează tunul scurt de 120 m.m., care trage un obuz mitralie de 20 kgr. 350 gr.

Tunul scurt, Rimailho, de 155 m.m., cu tragere re-

pede; bateria este formată numai din două piese; poate trage un obuz-mitralie şi încărcat cu melinită de 45 kgr., din care aproape 12 kgr. numai melinită.

Chestiunea obuzierului uşor de câmp, a fost rezolvită la francezi prin adopţiunea unui dispozitiv destul de ingenios, inventat de Maiorul Malandrin, care dispozitiv, un fel de plachetă, se adaptă la focosul proiectilului şi, prin rezistenţa ce opune aerului, în timpul când proiectilul se deplasează, îl face să cadă mai iute şi deci traiectoria să fie mai curbă.

In acest mod, tunurile de câmp pot fi întrebuinţate şi ca guri de foc cu tragere curbă. Se pare că acest expedient nu mulţumeşte pe prea mulţi ofiţeri de artilerie, deşi cheltuiala făcută, — 500.000 în loc de câtevà zeci de milioane, — mulţumeşte pe unii politiciani.

Pentru artileria de cetate şi asediu se dispune de:

a) Tunuri scurte de 155 m.m. cu tragere înceată;

b) Tunuri lungi de 120 şi 138 m.m.;

c) Mortiere de 220 m.m. şi 270 m.m., care trage un obuz lung de 71 c.m. de oţel, cântărind 150 kgr. şi conţinând 35 kgr. de crésilită, (explozibil mai puternic decât melinita). Acest obuz produce în pământ o pâlnie de 5 m. adâncime pe 10 m. de diametru la bază;

d) Baterii de coastă, care sunt armate şi servite de marinarii dela Cherbourg, Brest, Toulon şi Bizerte şi întrebuinţând tunurile de 190 c.m. şi de 240, lung.

Se atrage atenţia, asupra micului număr de baterii grele de câmp; abià 5 regimente pentru 22 corpuri de armată, — câte un divizion de corpul de armată, — mai ales că nu se dispuneà nici de un obuzier uşor.

Tunul de 105 m.m.—De curând,—1913, — Francezii au adopta un tun lung, de 105 m.m., pentru câmp, care are o bătaie de 9—10 klm. Se stabilise ca fiecare corp de armată în afară de cealaltă artilerie, să aibă câte un grup de 2 baterii şi 4 piese din acest material.

D. — *Trupe tehnice*

Trupele tehnice, de cari dispune Franţa, sunt grupate în „*8 Regimente de geniu*". Fiecare regiment are 3—4 batalioane şi fiecare batalion 3, 4 şi 5 companii.

Companiile se împart pe specialităţi, în modul următor:

a) Companii de săpători, la armata de operaţii, 82 din care 10 sunt în Africa;

b) Companii de săpători, pentru cetate şi asediu, 16, din care 1 este în Tunisia;

c) Companii de săpători, — căi ferate, — 10, din care 3 sunt în Africa. Aceste 19 companii formează regimentul al 5-lea de geniu;

d) Companii de săpători, — telegrafişti, — 17, din care 3 sunt telegrafia fără fir-radiotelegrafie. Aceste 17 companii formează al 8-lea regiment de geniu;

e) Batalionul 1 din regimentul 1 de geniu, este un batalion de aerostaţie.

Companiile dela literile c, d şi e sunt companii de specialităţi; toate celelalte companii dela a + b = 98, sunt instruite pentru a face lucrări de sapă, mine şi întindere de poduri militare, fiind prevăzute şi cu materialul necesar.

Echipajul de poduri al unui corp de armată dispune de un material cu care se poate întinde un pod de 108 m. lungime.

Telegrafia fără fir lucrează, — în afară de alte staţii, — în turnul Eiffel, de unde se transmite ştiri pe un cerc cu 3.000 klm. rază; postul de acì este format din 1 ofiţer şi 12 subofiţeri şi soldaţi. Posturile Verdun, Toul, Epinal, Belfort, pot transmite până la 1.000 klm.

In afară de acestea, mai sunt alte mici staţiuni fixe, care nu depăşesc cu transmisiunea de 200 klm.; iar la armata de operaţie, sunt „posturi radiotelegrafice automobile", cu putere de 50—300 klm.

Impărţirea armatei active în comandamente

Toate aceste forţe de uscat sunt grupate în brigade, divizii, corpuri de armată, iar la mobilizare şi armate.

Franţa are teritoriul organizat în 21[1]) corpuri de

1) Corpurile de armată sunt repartizate:
Corpul 1 Lille, 2 Amiens, 3 Rouen, 4 Le Mans, 5 Orléans, 6 Chalons, 7 Besançon, 8 Bourges, 9 Tours, 10 Rennes, 11 Nantes, 12 Limoges, 13 Clermond-Ferrand, 14 Lyon, 15 Marseille, 16 Montpellier, 17 Toulouse, 18 Bordeaux, 19 Alger, 20 Nancy, 21 Epinal.

armată, în plus corpul de armată colonial, adică în total 22 corpuri cu 48 divizii. Din trupele coloniale, însă, se pot face cel puțin 2 corpuri de armată.

In general, un corp de armată francez se compune:

Două divizii a 2 brigade de infanterie, fiecare brigadă a 2 regimente și fiecare regiment a 3—4 batalioane și o companie mitraliere.

Fiecare divizie mai dispune de un regiment de artilerie à 3 divizioane, à câte 3 baterii à 4 piese.

Corpul de armată mai are:

a) Unul sau mai multe batalioane de vânători, à 4—5—6 companii, fiecare batalion având 1 secție mitraliere și detașamentul de bicicliști;

b) Un regiment de cavalerie à 4 escadroane, cu 1 escadron de depozit, cu plutonul de săpători și cu 2 mitraliere;

c) Un regiment de artilerie de corp, à 4 divizioane à 3 baterii, à 4 piese;

d) Un batalion de geniu, à 2—4 companii;

e) Un escadron de tren, à 3 companii;

f) Jandarmeria.

Efectivul de pace al armatei, este de aproximativ 700.000, fără ofițeri, — 29.000, — aceasta după adoptarea serviciului pe trei ani.

Efectivul de mobilizare al unui corp de armată, este aproximativ 40.000, iar al *întregii armate active*, de aproape 1.200.000.

2. Trupele franceze din Coloni

Franța mai dispune, tot ca armată activă:

a) *In Indo-China:*

3 Regimente infanterie colonială, total 10 batalioane; 4 regimente infanterie tonchinoasă, a 3 batalioane; 1 regiment infanterie anamită, a 4 batalioane; 2 regimente artilerie colonială, cu 6 baterii de câmp; 6 baterii de munte și 7 baterii de coastă; 2 companii de lucrători artileriști; 2 companii de geniu, localnici;

b) *In China:* 1 regiment infanterie, a 2 batalioane; 1 baterie, (câmp și munte);

c) *In Africa de Est:* 2 batalioane de coloniali, a 4 companii; 3 regimente infanterie din Madagascar, cu 10 batalioane; 1 batalion senegalez; 1 regiment artilerie, colonial; 2 companii de lucrători artileriști;

d) *In Africa de Vest:* 1 batalion infanterie colonială, a 3 companii; 4 regimente infanterie senegaleză, 11 batalioane; 3 batalioane senegaleze; 1 escadron spahii senegalezi; 1 regiment artilerie colonial, cu 5 baterii; 1 companie de lucrători; 1 secție de geniu;

e) *In Africa ecuatorială:* 2 regimente infanterie, cu localnici, total 5 batalioane; 2 batalioane infanterie, cu localnici, total 12 companii; 1 escadron spahii senegalezi; 1 baterie de munte;

f) *In Noua Caledonie:* 1 batalion infanterie, a 2 companii;

g) *In Antile:* 2 companii infanterie colonială; 1 baterie de coastă;

h) *In Africa de Nord:* 14 batalioane infanterie senegaleză; 1 escadron de spahii senegalezi; 6 companii de transportori, senegalezi.

3. Armata de rezervă

In afară de armata activă, care va fi chemată să suporte primele lovituri, Franța mai are organizată, din timp de pace și armată de rezervă.

Fiecare regiment activ, la mobilizare, alcătuiește și câte un regiment de rezervă, cu cadrele ce le are, destinate și existente, din timp de pace, și anume: 1 Locot.-colonel, 2 Maiori, 6 Căpitani, toți activi, 6 adjutanți, 36 sergenți, aceștia asemenea activi; restul se completează cu ofițeri din rezervă, în special prevăzuți pentru aceste unități. Coloanele asemenea există.

Astfel Franța are:

173 Regimente infanterie de rezervă, à 3 batalioane;
8 Regimente infanterie de rezervă, coloniale;
4 Regimente zuavi, infanterie de rezervă;
31 Batalioane vânători de rezervă;
36 Regimente de cavalerie de rezervă, a 4 escadroane;
30 Escadroane de rezervă;

15 Baterii de artilerie de rezervă, la fiecare corp de armată.

Aceste baterii, la mobilizare, se grupează: 1 regiment de 6 baterii pe lângă corpul de armată respectiv, sporind numărul de guri de foc; iar restul de 9 baterii formează un regiment, ce se alătură diviziei de rezervă, cum vom arătă mai jos;

11 Divizioane de artilerie pedestră de rezervă.

Detaşamente de geniu, de rezervă.

Aceste forţe, la mobilizare, formează:

2 Regimente de infanterie alcătuiesc o brigadă de infanterie ,ce se alătură pe lângă corpul de armată respectiv; aşà că un corp de armată activ are, la mobilizare, 5 brigade de infanterie; iar celelalte 6 regimente, alcătuiesc 3 brigade şi se constituiesc în o divizie de fiecare corp de armată, cu un reg. de artilerie, à 9 baterii şi cu toate serviciile, prevăzute din timp de pace.

Aşà că la mobilizare, armata franceză, pe lângă cele 22 corpuri de armată active, à 5 brigade infanterie şi à 9+9+12+6 r. baterii, (36×4:144), 144 tunuri, mai dispune şi de 21 divizii, à câte 3 brigade infanterie, cu câte un regiment de artilerie à 9 baterii şi cu cavaleria şi celelalte servicii necesare.

Prin urmare, un corp de armată va aveà:

1—2 Batalioane vânători;
10 Regimente infanterie, — 30—34 batalioane;
2 Regimente artilerie, à 9 baterii;
1 Regiment artilerie, à 12 baterii;
1 Regiment artilerie, à 6 baterii (rezervă);
1 Regiment cavalerie, etc., etc.

Pentru completarea acestor unităţi, active şi rezervă, Franţa dispune de 14 contingente. Socotind contingentul, în cifră rotundă, scăzând şi pierderile la 200.000 oameni, ar aveà, aproximativ, 3.000.000 oameni.

Incadrarea unităţilor existente ar cere, aproximativ, 2 milioane oameni; iar restul de 1 milion, ar rămâne pentru completarea golurilor.

4. Armata teritorială

Franța mai dispune și de trupe teritoriale:

145 Regimente infant. teritorială, à 3—6 batalioane; și fiecare batalion cu câte o secție de mitraliere;

7 Batalioane vânători teritoriali, cu câte una secție de mitraliere;

14 Batalioane de zuavi teritoriali, cu câte una secție de mitraliere;

17 Escadroane de dragoni, teritoriali;

19 Escadroane de cavalerie ușoară;

3 Escadroane vânători de Africa;

57 Divizioane artilerie de câmp, teritoriali;

2 Divizioane artilerie de munte;

12 Divizioane artilerie pedestră;

21 Batalioane geniu, teritoriali;

7 Depozite de geniu, teritoriali;

20 Escadroane de tren, teritoriali.

Servicii, paza cetăților, frontiere, pădurari, etc.

Pentru alcătuirea acestor unități, se dispune de 7 contingente, socotindu-se contingentul à 150.000 oameni, se ajunge la peste un milion de oameni, iar pentru umplerea golurilor, se dispune de încă alte 7 contingente

Socotind că Franța va luà pentru apărarea teritoriului său, 10—12 la sută din populația europeană de 39.000.000, se ajunge la un număr de, aproximativ, $4^1/_2$—$4^3/_4$ milioane de oameni, susceptibili de a luptà, fără a socotì marile rezerve din colonii: Alger, Tunis, Maroc, Senegalia, Madagascar, Indo-China, etc., cari pot sporì acest număr cu aproape 1 milion de luptători de elită.

ARMATA JAPONEZA

Recrutarea și împărțirea anilor de serviciu

Legea de recrutare datează din 1896, și cu modificări, făcute în anii 1899 și 1904.

Serviciul militar este personal și obligator pentru toți cetățenii Japonezi, afară de escluderile și excepțiile prevăzute în lege.

Durata serviciului militar este dela vârsta de 17—40 ani.

Armata japoneză cuprinde următoarele categorii:

1. Armata activă, (Guéneki), cu rezerva sa, (Jobi);
2. Rezerva de recrutare, (Hoju);
3. Armata de rezervă, (Kobi);
4. Armata teritorială, (Kokumin), de 1-ia şi a 2-a categorie.

Durata serviciului militar, începând dela vârsta de 21 ani, este:

1. *Guénéki.* Pentru toate armele trei ani, afară de infanterie, care face numai doi ani.

Infanteria face anul al treilea în concediu; trenul face numai 6 luni; iar voluntarii, ce sunt destinaţi a se face ofiţeri, fac un an şi sunt pregătiţi special;

2. *Jobi.* Toţi proveniţi din Guénéki, patru ani şi patru luni, sau cinci ani şi patru luni, dacă sunt din infanterie;

3. *Kobi.* Toţi proveniţi din Jobi, zece ani;

4. *Kokumin*, 1-ia categorie cuprinde pe toţi tinerii ce au făcut serviciul militar activ, şi durează până la vârsta de 40 ani.

Totalul anilor de serviciu 19.

5. *Kokumin,* de a 2-a categorie, cuprinde pe toţi tinerii între vârsta de 17—40 ani, cari, din diferite cauze nu au făcut parte din nici o categorie a armatei;

6. *Hoju,* (rezerva de recrutare). Cuprinde pe toţi tinerii recunoscuţi buni şi foarte buni, şi cari n'au fost încorporaţi, fiindcă erau prea mulţi, faţă de cerinţele armatei. Ei capătă, însă, o instrucţie specială, şi sunt asemuiţi categoriei Ersatz-reservă a germanilor.

Contingentul înscrişilor în 1909 şi prezentat la comisia de revizie, erà de 559,317, în care intrà şi 102.864 amânaţi din anul precedent.

Cifra contingentului încorporat anual, este fixată prin decret imperial şi a fost cuprins, în anii din urmă, între 100.000 şi 110.000.

Efectivul de pace este de 280.000—300.000 oameni.

Organizarea marelui comandament

Mikado este şeful suprem al armatei şi marinei. El este ajutat: de consiliul mareşalilor; de consiliul militar; de statul major general; de ministerul de răsboiu; de inspectoratul general al învăţământului militar.

Consiliul mareşalilor, (4 în 1910), este prezidat de Impărat şi îşi dă avizul asupra chestiunilor capitale;

Consiliul militar, prezidat de Impărat, cuprinde: Mareşalii, ministrul de răsboiu, al marinei, şeful statului major general al armatei, acela al marinei, generalii şi amiralii hotărîţi de împărat.

Acest consiliu studiază principalele chestiuni, relative la preparaţiunea de răsboiu.

Statul major general. Şeful statului major general depinde numai de împărat; iar ofiţerii de stat major, depind numai de el, precum şi generalii comandanţi de divizii, în ceeace priveşte pregătirea de mobilizare şi operaţiile.

La mobilizare, şeful de stat major general ià, prin delegaţie, comanda armatei, iar primul sub-şef de stat major, ià funcţia de şef de stat major.

Din acest punct de vedere, se aseamănă cu organizaţia marelui comandament francez.

1. Armata activă

A. — *Infanteria*

Infanteria japoneză cuprinde:

a) Patru regimente de gardă a 3 batalioane. .	12
b) Şaptezeci şi două regimente de linie . . .	216
c) Brigada de Corea, a 2 regimente	6
d) Batalioanele de pază ale căiei ferate din Estul Chinei	6
e) Batalioanele detaşate, (6 Formosa, 1 Tsuşima, 1, Pe-Tchi-li)	8
Total . .	248

Efectivul de pace este de companie: 5 ofiţeri, 12 subofiţeri, 10 brigadieri şi 121 oameni, adică un efectiv total de 5 ofiţeri, şi 15 gradaţi şi soldaţi.

Batalionul are 22 ofiţeri şi 604 gradaţi şi soldaţi; regimentul are 68 ofiţeri, 1.882 gradaţi şi 14 cai.

Efectivul de răsboiu este: 5 ofiţeri, şi 235 oameni de companie; 22 ofiţeri şi 1.019 oameni de batalion; 69 ofiţeri şi 3.067 trupă de regiment.

Fiecare regiment de infanterie are şi câte un detaşament de 6 mitraliere, ştafete călări şi biciclişti.

Trenul regimentar este format din animale de cărat.

Armament, muniţii, unelte şi echipament.

Infanteria japoneză este armată cu noua armă md. 1905, de calibru 6,5 m.m. Această armă este o transformare a armei cu care au făcut răsboiul cu Ruşii. Baioneta are forma unui pumnal. Arma trage glonţul ascuţit; încărcătorul are 5 cartuşe; greutatea armei cu baioneta, 4,264 kgr.; fără baionetă, 4,059 kgr.; lungimea armei cu baioneta, este 1,659 m.; fără baionetă, 1,276 m. Viteza iniţială, aproape 800 m. Inălţătorul gradat până la 2.200 m.

Ofiţerii sunt armaţi cu sabie şi revolver.

Bombe de mână.—Infanteria japoneză dă o deosebită atenţiune instrucţiei asvârlirii bombelor de mână. Bombele întrebuinţate au o greutate de 800 gr. şi lungimea de 56 c.t.m. Distanţa de asvârlit este 40 m., mijlociu. Stupila nu se pune la bombă, decât când se voieşte a se întrebuinţă.

Mitraliera infanteriei, este de sistem Hotchkiss, purtate pe cai. Sunt fără scut,—cele dinainte aveau; au acelaş calibru ca şi arma infanteriei.

Muniţiuni.—Infanteristul poartă asupra lui 150 cartuşe. La primul eşelon al trenului regimentar, compus din 54 cai, se transportă 50 cartuşe de om. Inainte de începerea acţiunei, se distribuie oamenilor aceste cartuşe, iar eşelonul merge de se reaprovizionează dela secţiile cu muniţiuni de infanterie. Aceste secţii sunt în număr de 4 de fiecare divizie, şi fiecare are câte 60 de trăsuri.

Unelte.—Două treimi din efectivul companiei, poartă lopeţi; cealaltă treime, poartă târnăcoape, topoare sau ferăstrae. Aşă că, fiecare soldat are câte o unelţă portativă. In plus de aceasta, 50 de soldaţi din companie, au

foarfeci pentru tăiat sârmă; iar la trenul de luptă al regimentului mai sunt unelte mari: 48 lopeți, 16 târnăcoape și 8 topoare.

Fiecare soldat mai poartă încă cu el un sac special, destinat a fi umplut cu pământ, pentru a-i sluji ca adăpost, sau sprijin pentru armă.

Echipamentul.—Infanteristul japonez poartă raniţa de piele, pe care se află: mantaua, o pereche de bocanci, gamela de aluminiu, cu două zile hrană, orez, o pătură de campanie, un sac de pesmeți, un bidon de aluminiu, centuronul, cu 3 cartușiere, unelta portativă, foaia de cort rufăria de schimb, necesarul.

Raniţa mai cuprinde un sac special, destinat a înlocui raniţa când soldatul trebuie să o lepede, fie pentru marșuri lungi, fie pentru luptă. Acest sac special, se poartă în bandulieră, pe umărul drept, cu extremitățile înodate pe piept. In el se pun: cartușele toate, hrana de rezervă și obiectele cele mai necesare. Mantaua, înfășurată în foaia de cort, se poartă, în acest caz, în bandulieră, pe umărul stâng. Raniţa cu restul efectelor, este transportată pe trăsuri sau sunt lăsate sub paza cuivà, până după terminarea luptei.

Greutatea totală purtată, este de 29,60 kgr. cu hainele.

Ţinuta de campanie este de culoare kaki, de postav, iarna; de pânză, vara. Cascheta, tunica-bluză cu buzunare, Mantaua cu buzunare și capușon; bocanci și pulpare.

B.—*Cavaleria*

Cavaleria cuprinde:

a) Un regiment de gardă	1
b) Douăzeci și șase de regimente de linie . . .	26
Total . .	27

Din acestea: 19 regimente, (1—12, și 7—22), sunt regimente divizionare și sunt a 3 escadroane; celelalte 8 regimente, (13—16 și 23—26), formează 4 brigade, constituind cavaleria independentă. Aceste regimente sunt a 4 escadroane.

Efectivul de pace și de răsboiu al unui escadron, este de: 6 ofițeri și 176 oameni de trupă, (31 necombatanți).

Fiecare regiment de cavalerie mai are un detaşament de mitraliere şi un detaşament de telegrafişti.

Detaşamentul de mitraliere are 8 piese de regiment la regimentele cavaleriei independente şi 4 piésé la regimentele divizionare.

Trenurile cavaleriei sunt formate numai din animale

Remonta.—Resursele ţării în cai buni, pentru răsboiu, sunt reduse. Numărul total al cailor, este aproape 1.500.000, dar numai o foarte mică parte sunt buni pentru răsboiu.

Se aduc cai din America şi din Australia. Cele şapte depozite de remontă, şi cari depind de ministerul de răsbăiu, sunt însărcinate cu aprovizionarea armatei cu caii necesari.

Armament, muniţii, unelte, echipament.

Armament.—Cavaleria poartă: *a)* Sabia cu teacă de metal; *b)* Carabina, care este acelaş model cu arma infanteriei; are o greutate de 3,5 kgr.; are înălţătorul gradat până la 2.000 m.; are şi o baionetă de 440 grame, (ca la germani).

Ofiţerii au sabie şi revolver.

Muniţiuni.—Fiecare călăreţ poartă câte 105 cartuşe, împărţite: câte 30 în cele două cartuşiere şi 45 în coburi.

Mitralierele sunt purtate pe cai, ca şi la infanterie.

Unelte.—Fiecare escadron are câte 12—16 topoare şi ferăstrae, precum şi un mic aprovizionament de explozibil, pentru distrugeri.

Echipament.—Harnaşamentul calului cuprinde şeaua cu coburi şi frâu. Coburii au două zile hrană de rezervă. La spatele şeii sunt aşezate mantaua şi foaia de cort. Carabina se poartă în bandulieră pe umărul stâng; bidonul în bandulieră, pe umărul drept. La centuron sunt cele două cartuşiere.

Subofiţerii au şi binocluri.

C.—*Artileria.*

Artileria japoneză se compune din:

a) Artileria montată, 25 regimente à 6 baterii, bateria a 6 tunuri şi 6 chesoane, (un regiment este de gardă)=150;

Din aceste regimente, 19 sunt regimente divizionare; restul de şase regimente, reunite, două câte două, formează trei brigade independente.

In fiecare regiment, 27 chesoane de muniţii, constituiesc o rezervă regimentară de muniţii;

b) *Artileria de munte*, compusă din trei grupe a trei baterii, şi în plus două baterii independente, trimise în insula Formosa. Bateriile a 6 piese.

In răsboiul cu Ruşii, jumătate din regimentele de artilerie, erau armate cu artilerie de munte; este probabil că acuma vor alcătuì unităţi speciale de munte;

c) *Artileria călăreaţă*, patru baterii, câte una pentru cele 4 brigade de cavalerie independentă;

d) *Artileria grea de câmp*, cuprinde 6 regimente, cu un total de 33 baterii, bateriile a 4 piese. Regimentele sunt alcătuite din două grupe, fiecare grup a câte 3 baterii: o baterie de tunuri şi 2 baterii de obuziere;

e) *Artileria de cetate*, cuprinde 24 batalioane, împărţite la forturi şi cetăţi şi formând, în timp de răsboiu, două parcuri de asediu.

Efectivul de pace al unei baterii montate, este de: 5 ofiţeri, 123 trupă şi 62 cai; o baterie de munte; 5 ofiţeri, 122 trupă, 37 cai. La mobilizare, o baterie montată: 154 trupă, 112 cai; o baterie de munte: 146 trupă, 96 cai, ofiţerii aceiaşi.

Armament, muniţii, unelte, echipament.

Armament.—Artileria montată are tunul md. 1905, de 75, cu tragere repede, de oţel, sistem Krupp. Inălţătorul, cu lunetă astronomică, este gradat până la 6.200 m. Peste această distanţă, se trage cu nivelul. Bătaia maximă întrece 7.900 m. Focosul este gradat până la 7.900 m. Are scuturi de 3,6 ctm. Numărul gloanţelor în şrapnel, este de 210, a câte 16,6 gr.

Artileria călăreaţă, are un tun de câmp, md. 1909, perfecţionat.

Artileria de munte, este un material nou, md. 1909, de calibru 75 m.m., cu tragere repede şi transportat pe animale de purtat.

Artileria grea de câmp, cuprinde obuziere de 12 şi

de 15, şi tunuri de 10,5. Obuzierele trag la aproape 6000 şi cu o viteză de 390 m. pe secundă, un şrapnel, care cuprinde 575—945 gloanţe, iar greutatea totală a proiectilului, fiind de 20—30 kgr.

Tunul de 10,6, trage cu o viteză iniţială de 725 m., la 11.000 m., un proiectil de 22 kgr., şi cu focosul gradat la 9.400 m.

Artileria de asediu, cuprinde următorul material: mortiere de 9 şi de 15; obuziere de 9 şi de 28 ctm.; şi tunuri de 9 şi 15. Aceste piese sunt, în general, din ultimile sisteme Krupp şi Schneider.

Nouile piese, cari vor mai intră în compunerea parcurilor, vor fi: piese de 21 ctm. şi mitraliere Kolt No. 1, de 1 ctm. 25, destinate, acestea, a trage contra personalului adăpostit înapoia sacilor cu pământ.

Soldaţii sunt armaţi cu arma infanteriei; ofiţerii, au sabie şi revolver.

Muniţii.—Artileria de câmp: ante-trenul, 36 lovituri de piesă; la chesonul bateriei, 100 lovituri de piesă; la rezerva regimentului, 75 lovituri. Total, 211 lovituri, numai la regiment.

La celalt material, numărul loviturilor variază.

Unelte.—Fiecare baterie dispune de 85 unelte.

Echipament.—Soldaţii de artilerie, au sacul la fel cu al infanteriei; aceia cari merg pe jos, duc sacii pe antetrenuri.

D.—*Trupe tehnice*

a) 19 Batalioane de pionieri, câte unul de divizie, batalionul a 3 companii; efectivul este de: 5 ofiţeri, 248 trupă. La mobilizare, fiecare batalion are un echipaj de poduri, pentru 53 m. lung., şi 8 m. larg. Fiecare armată mai are, în plus, un pod de 300 m.

b) Un regiment de căi ferate a 4 batalioane, a 4 companii;

c) Un batalion aerostaţie;

d) Un batalion telegrafişti de câmp. La mobilizare, constituiesc detaşamente de telegrafişti pentru fiecare divizie şi pentru staturile majoare de armată. Fiecare detaşament poate construi aproape 40 klm. de linie.

Acest batalion mai are un detaşament de telefonişti, şi unul de telegrafie fără fir;

e) Nouăsprezece batalioane tren, a câte 3 companii. Fiecare batalion, la mobilizare, înhamă: 4 secţii de hrană, fiecare secţie cuprinzând hrana pe o zi; 4 secţii muniţii de infanterie; 3—4 secţii muniţii de artilerie; 6 spitale de campanie.

Impărţirea armatei active în comandamente

La mobilizare se alcătuiesc, din toate unităţile active, 19 divizii; iar 3—4—5 divizii, vor alcătuì o armată. Numărul diviziilor în armată este foarte variabil.

Una divizie cuprinde:

Două brigade de infanterie a 2 regimente, a 3 batalioane, şi fiecare regiment cu câte o companie de mitraliere a 6 piese.

Un regiment de cavalerie a 3 escadroane şi un detaşament de 4 mitraliere.

Un regiment de artilerie a 6 baterii a 6 tunuri.

Un batalion pionieri.

Un batalion de tren, (2 companii).

Armatelor li se mai alătură regimentele de artilerie independente, cavalerie independentă, artilerie grea, de munte, etc., după necesitate.

O divizie are, deci: 12 batalioane, (11.000 arme); 3 escadroane, (450 săbii); 36 tunuri; 28 mitraliere; sau, ca efectiv: 18.500 trupă, 500 cai, 1.760 trăsuri.

Efectivul total al armatei active mobilizate, este de, aproximativ, 550—600.000.

2. Armata de rezervă

Japonia nu are, din timp de pace, formaţiuni pentru unităţi de rezervă, cum sunt la francezi şi la germani. Toate unităţile de rezervă de cari va aveà nevoie, se vor alcătuì numai la mobilizare, întrebuinţând parte din cadrele cele multe ale unităţilor active. Este probabil că, prin lucrările de pregătirea mobilizării, să fie hotărîte aceste unităţi, precum şi cadrele lor, fiindcă se vorbeşte

că, la mobilizare, fiecare regiment activ va mobilizà şi câte unul de rezervă.

Prin urmare, numărul diviziilor de rezervă va fi de 19, ca şi al celor active, adică 228 batalioane infanterie, 57 escadroane cavalerie, 114 baterii artilerie şi 19 batalioane de geniu.

Pentru toate aceste unităţi, există şi oameni instruiţi şi material ,precum şi echipament, pregătit din vreme.

In afară de aceasta, este probabil că, Japonia, într'un nou răsboiu, va porni campania numai cu unităţile active, sporite cu foarte puţine trupe de rezervă, (ca şi în 1904—1905), şi numai după o trecere de câtevà luni, 2—3, va aduce şi unităţile de rezervă în acţiune.

Japonia, mai alcătuieşte şi unităţi de rezervă, compuse numai din infanterie,—brigade sau regimente,—pe care le pune sub comanda diviziilor; în acest mod, scuteşte formarea coloanelor şi staturilor majoare.

Efectivul total al armatei de rezervă, urmează a fi, aproape egal cu al armatei active; iar întregul efectiv al armatei de operaţii, activă cu rezervă, se ridică la aproape 1.200.000 de oameni.

In adevăr, numărul contingentelor acestor două elemente, este de 19, şi, considerând fiecare contingent a 100.000, cel puţin, se ajunge la 1.900.000, fără a mai socotì rezerva de recrutare. Din aceştia, 1.200.000 vor intrà în compunerea armatei, iar restul de 7—800.000, vor constituì efectivul necesar umplerii golurilor ivite la armata de operaţie.

*
* *

La mobilizare ,se mai creiază şi trupe de depozit: 76 batalioane; 27 escadroane; 25 baterii; 19 companii de geniu; 19 companii tren.

*
* *

Armata teritorială, cuprinde tinerii între 17—40 ani, cari nu aparţin armatei active sau al celei de rezervă; ei sunt destinaţi a apărà teritoriul şi pentru menţinerea ordinei interioare.

ARMATA MUNTENEGREANA

Recrutarea și împărțirea anilor de serviciu.

Serviciul militar obligatoriu dela 18—62 ani.

Anii de serviciu sânt împărțiți astfel:

Recruții dela 18—20 ani, fac parte din „*clasele de recrutare*", și fac instrucție cel puțin câte 2 luni, și cel mult 12 luni pe an.

Armata activă, dela vârsta de 20 ani până la 52 ani împliniți, adică 33 ani. Toți tinerii ce intră în această categorie, se împart în două grupe:

In prima intră toți tinerii cari sunt în condiții foarte bune pentru serviciul militar; iar în a doua, restul tinerilor, cari sunt ceva mai slabi, sau cari au vreun defect de conformație.

Instrucția primei categorii constă din 10 zile anual, sau 15 la manevre; iar pentru a doua categorie, din 4 zile anual.

Rezerva, cuprinde pe toți bărbații între 53 și 62 ani.

Modul de trai și de vieață al Muntenegrenilor, fac din ei foarte buni luptători și din naștere soldați. Pentru ei, proporția luptătorilor se poate ridică la 20—25% din numărul întreg al populației. Insuși femeile iau parte la lupte, fie la coloane, fie chiar trăgând cu arma.

* * *

In timp de pace, armata muntenegreană este împărțită în 4 divizii,—12 brigade infanterie; o brigadă de artilerie; 4 baterii cadre, fiecare cu 3 ofițeri, 50 trupă și 20 cai; un detașament de mitraliere pentru școală, de 4 piese; o companie de mitraliere.

* * *

Armata muntenegreană este o armată teritorială, la care ia parte tot cetățeanul valid al Muntenegrului.

Musulmanii sânt scutiți de serviciul militar, plătind în schimb o taxă militară.

Teritoriul muntenegrean este împărțit în 4 divizii, (Cetinge, Podgorița, Niksici, Kolacinu).

Sâmburele de unităţi cadre se compune din:

Garda Regelui: 130 oameni pe jos şi călări.

4 Batalioane şcoala, corespunzătoare celor 4 divizii, cu un efectiv de 250 oameni fiecare, 15 ofiţeri şi 60 subofiţeri.

4 Baterii cadre, având fiecare 3 ofiţeri, 50 oameni şi 20 cai.

1 Companie mitraliere.

1 Companie telegrafie.

1 Companie pionieri.

Cadre permanente mai are pe ofiţerii din servicii speciale şi stat major. O parte dintre comandanţii de divizii, de brigade, batalioane, companii şi baterii, sânt tot permanenţi, însă, sânt chemaţi numai la anume epoci, comptând, ca şi trupa, la vatra lor.

Organizarea Marelui Comandament

Şeful suprem al armatei este Regele.

Ministrul de răsboiu este responsabil, către Rege. El este ajutat de către ofiţerii serviciilor speciale şi funcţionari.

Intre ofiţerii serviciilor speciale se găsesc şi acei de stat major.

Unităţile şi împărţirea lor în comandamente

4 Divizii de infanterie a 3 brigade fiecare.

Brigada compusă din: 4—6 batalioane a 4—8 companii, 1 pluton cavalerie, 1 divizion de 4 mitraliere, 1 baterie de munte (4 piese). Brigada mai are: 1 pluton de pionieri, 1 pluton de telegrafie, şi 1 pluton de cercetaşi.

Fiecare divizie mai are, sub comanda sa imediată: una sau două baterii de câmp, una baterie de munte, o baterie de obuziere, un pluton de pionieri, un pluton de telegrafie, un pluton de cercetaşi, intendenţă şi servicii.

In total, Muntenegrenii au: 62 batalioane, 12 companii de mitraliere, 16 baterii de munte, 4 baterii de câmp, 4 baterii obuziere.

Efectivul batalioanelor variază între 400—800 oameni.

Totalul forţelor active: 45.000—50.000 infanterie.

de către 5 batalioane de disponibili, din a 2-a clasă. Are şi 5 companii de etape.

Armament, muniţie

Infanteria: Puşca cu magazie rusească, de 3 linii (7,62), precum şi cu alte puşti de sistem mai vechiu, între cari şi Berdan. La începutul anului 1914, aveà 115,000 arme, dintre cari 38.000 cu repetiţie.

Artileria: Tunuri de câmp, Krupp, de 8,7 c.m.; tunuri de munte, Krupp, de 7,5 c.m.

Cadre şi instrucţie

Recrutarea ofiţerilor şi gradelor inferioare, se face în mod foarte serios pentru armele lor teritoriale.

Subofiţeri, (Dezetsar): Soldaţii cu 3 ani serviciu în armata activă, recomandaţi de comandanţii lor ierarhici, urmează 30 zile şcoala de cadre la divizie. Dacă sânt admişi, după aceste 30 zile, sânt chemaţi a instruì 2 clase de recruţi şi apoi numiţi de Ministerul de răsboiu, ca subofiţeri. Obligatorie etatea numai 23 ani şi gradul de caporal, este mai mare decât de subofiţer, şi se obţine în aceleaş condiţiuni, însă având cel puţin 24 ani etatea.

Ofiţerii sânt recrutaţi din grade inferioare sau din cei cari au urmat şcoale speciale în străinătate, sau cursurile speciale din ţară.

Gradele inferioare pot devenì ofiţeri după 3 ani în gradul de caporali, dacă a luat parte la manevre, şi după ce urmează un curs preparatoriu de 8 luni, cel puţin, şi a instruit 2 clase de recruţi. Etatea minimă 31 ani.

Ceilalţi devin ofiţeri la etate şi mai mică, dacă au urmat şcoala preparatorie a elevilor ofiţeri din ţară, sau dacă depun un examen corespunzător cursurilor din acea şcoală.

Ofiţerii de stat major se recrutează în mod special, din sublocotenenţii cari au cursul secundar, cari au provenit din şcoale de ofiţeri sau din vreo şcoală din străi-

nătate, şi cari au urmat cursurile speciale ale ofiţerilor armatei muntenegrene.

După ce depun examenul corespunzător, sânt avansaţi locotenenţi şi apoi trimişi a urmà o şcoală în străinătate.

Tot cam astfel se recrutează şi ofiţerii pentru servicii speciale.

Ofiţerii nu se pot căsătorì fără autorizaţiunea ministerului.

ARMATA RUSA

Recrutarea şi împărţirea anilor de serviciu

Serviciul militar personal obligatoriu. Legea prevede excepţiuni reduse foarte mult. Excepţiile sunt: scutiri, amânări ,dispense, reduceri de serviciu,

Sistemul de recrutare este naţional.

Indatorirea serviciului militar dela 22—43 ani, (12 ani), cu excepţiune pentru cazaci, cari fac 18 ani şi cazacii de Uraïi, 21 ani.

Anii de serviciu împărţiţi astfel:

a) Dela 22—24 ani în infanteria şi artileria de câmp, sub arme; dela 25—31 ani în rezervă, categoria 1-ia[1];

b) Dela 22—25 ani cavaleria, artileria călăreaţă, geniul, căi ferate, grăniceri, sub arme dela 26—32 ani, în rezervă, categoria 1-ia; dela 33—38 ani în rezervă, categoria a 2-a, iar dela 39—43 ani, în miliţii;

c) Dela 22—26 ani, marina sub arme, dela 27—29 ani în rezervă, categoria a 2-a; iar dela 32—43 ani, în miliţie;

d) Cazacii de Don: la 21 ani intră în anul de pregătire. Dela 22—33 ani fac serviciu efectiv 12 ani, împărţiţi în 3 chemări: chemarea 1-ia pentru trupele de linia 1-ia; chemarea a 2-a şi a 3-a, pentru trupele de rezervă. Dela 34—38 ani, nu fac nici o concentrare, în timp de pace; iar după 38 ani, rămân în miliţie, până la epuizarea forţelor făcându-se control 10 ani;

1) Rezerva categoria I a completează armata activă; iar rezerva categoria II-a serveşte pentru formarea unităţilor de rezervă.

e) Cazacii de Urali: la 20—21 ani intră în anii de pregătire. Dela 22—36 ani, fac serviciul efectiv de 15 ani, împărțiți în 2 chemări: chemarea 1-ia dela 22—24 ani, și chemarea a 2-a, dela 25—36 ani. Dela 37—41 ani, în rezervă; iar dela 41 ani înainte, trec în miliție, unde rămân până la epuizarea forțelor;

f) Neîncorporații pentru lipsa de vacanțe, și scutiții, apți pentru serviciul militar, trec deadreptul în miliție, chemarea 1-ia, fiind chemați de 2 ori la instrucție, dela 22—25 ani; iar dela 26—43 ani, disponibili, pentru unități de linia 1-ia;

g) Scutiții din lipsa de aptitudini, însă buni de serviciu, precum și scutiții indispensabili familiilor, trec direct în miliție, dela 22—43 ani.

Elementele armatei sunt:

Armată regulată: trupe de linie și de gardă, rezervă, (zapas), și miliție, (opolcenie).

Armată neregulată: trupe de cazaci: Don, Caucaz, Cubau, Astrahan, Orembourg, Urali, Siberia, Semeritinsk, Transbaikal, Amur, Usiruk, Irkusk și Eniseisk.

Miliția permanentă: de Cubau și Daghestan.

Teritoriul Rusiei este împărțit în 13 circumscripții militare: 9 în Europa și 4 în Asia. Fiecare circumscripție sub un ofițer general comandant, în timp de pace, al tuturor trupelor și serviciilor, aflate pe teritoriul circumscripției[1]).

Organizarea Marelui Comandament

Șeful suprem al armatei este Țarul. Ministrul de răsboiu are autoritate asupra tuturor serviciilor armatei; el supune suveranului toate chestiunile, pe care acesta și le rezervă.

Există o casă militară a Impăratului cu vot consultativ.

---

1) Circumscripția Petersburg: corpul de gardă, C. 1, 18, 22. Diviziile 1 și 2 de gardă.

Circumscripția Volna: C. 2. 3, 4, 20. Diviziile de cavalreie 2 și 3. Brigada 1 cavalerie de gardă independentă.

Circumscripția Varșovia: C. 6, 14, 15, 19, 23. Diviziile de cavalerie 4, 13, 14, 6, 15, 7. Divizia 1 Cazaci Don. Brigada 2 cavalerie independentă de gardă.

Tot ministrul de războiu este preşedintele consiliului superior de războiu, compus din 24 membrii, numiţi de Ţar. Acest consiliu are vot consultativ.

Statul major general formează o direcţiune din ministerul de războiu, împărţită, la rândul ei, în mai multe secţiuni şi birouri. In timp de pace, şeful statului major, lucrează cu Impăratul, prin intermediul ministrului de războiu.

In timp de războiu, statul major general formează statul major al Comandantului superior al armatelor de operaţiune.

Compunerea armatei

Infanteria

1.—*Regimente active.*

In Europa şi Caucaz:

a) 12 Regimente gardă, 16 regimente grenadieri, 208 regimente infanterie, à 4 batalioane;

b) 4 Regimente tiraliori gardă (2 batalioane), 40 regimente tiraliori, (2 batalioane), 1 regiment garda Ţarului, (2 batalioane), 24 batalioane cazaci Cuban.

In Asia:

22 Regimente tiraliori de Turchestani, à 2 batalioane;
44 Regimente tiraliori de Siberia, à 2 batalioane.

2.—*Regimente de rezervă*[1]).

200 Regimente à 4 batalioane, care se formează la mobilizare.

1). Trupele de rezervă înainte de 1905 erau unităţi cu cadre constituite din timp de pace în companii, batalioane, regimente şi brigade. Aceste unităţi se redublau la mobilizare. Tot aşa erau organizate unităţile de artilerie de rezervă şi trupele technice. Această organizare s'a găsit defectuoasă după 1905 şi s'a schimbat în sensul următor: unităţile de rezervă să fie mobilizate de unităţile active corespunzătoare, în care scop cadrele unităţilor active să fie întărite. Actualmente are fiecare regiment activ câte un ofiţer superior, 12 ofiţeri inferiori şi 24 subofiţeri pentru mobilizarea unităţilor de rezervă.

3.—*Milițiĭ.*

320 Drujuni (batalioane), chemarea 1-ia;
320 Drujuni (batalioane), chemarea a 2-a;
20 Drujuni infanterie de cetate, chemarea 1-ia;
20 Drujuni infanterie de cetate, chemarea a 2-a.

Total batalioane:

1278 Batalioane active;
24 Batalioane cazaci Cuban;
800 Batalioane de rezervă;
680 Batalioane de miliție;
347 Batalioane de depozit.

Tot. 3129 Batalioane total.

La mobilizare, fiecare regiment activ, formează un batalion de depozit cu 4—8 compănii, cari servesc a completă golurile la regimentele active.

Dăm acì efectivul unităților de infanterie rusă în timp de pace și în timp de răsboiu:

Intre trăsuri sunt: 77 trăsuri bucătărie, 16 trăsuri de aprovizionare, 5 trăsuri de hrană, chesoane de 1 și 2 cai și trăsuri administrative pentru efecte de prima necesitate, (corturi, vesele, archivă, material, reparații, bucătării); trăsuri de aprovizionare, trăsuri hrană, trăsuri farmacie, trăsuri ambulanțe și trăsuri bagaje.

Armament.—Arma Nosini, md. 1891, calibrul 3 linii, 7,62 m.m., cu repetiție și încărcător cu 5 cartușe, baioneta se poartă fixată la armă. Greutatea armei cu baioneta, 4,299 kgr., cartușul 25,7 gr., glonțul 13,73 gr. Incărcătura 2,40 gr., pulbere fără fum. Gradația înălțătorului 2,700 pași; iuțeala inițială 625 m., la 25 m. de gura țevii; prin adaptarea glonțului ascuțit, s'a sporit viteza inițială. In ultimul timp, s'a adoptat la armă curea. Ofițerii, revolvere sistem Nagent, md. 1895, calibrul 7 m.m., sabia purtată în bandulieră.

Muniții: 120 cartușe pe om, în 2 cartușiere și în un sac mic, purtat peste umăr. La trăsuri, câte 66 cartușe de armă.

Mitraliere înhămate 72 cordoane à 250 cartușe; 18.000
La parcul de artilerie al diviziei 72 cordoane à 250 cartușe: 18.000.

Denumirea	TIMP DE PACE						TIMP DE RĂSBOIU							
			Trupe						Trupe					
	Ofiţeri	Impiegaţi	Subofiţeri	Soldaţi	Total	Cai	Ofiţeri	Impiegaţi	Subofiţeri	Soldaţi	Total	Trăsuri	Chesoane	Cai	Mitraliere
Comp. efect. normal	4	—	7	108	115	1	4	—	20	217	237	1	1	4	—
Comp. efect. mărit	4	—	20	170	190	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Reg. a 4 batalioane	70	7	117	1756	1873	76	79	7	324	3697	4021	79	29	220	8
Reg. a 2 bat. norm.	33	4	90	1093	1173	43	35	—	5165	1833	1998	41	12	113	4
Reg. a 2 bat. mărit	33	4	98	1521	1619	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Comp. mitraliere înhămată	3	—	4	34	38	16	5	—	11	89	100	8	5	40	8
Companie mitraliere purtată	2	—	4	23	27	7	3	—	7	54	61	3	82	31	4
Drujina miliţie . .	—	—	—	—	-	—	14	—	81	902	983	14	2	48	—
Batalion depozit .	—	—	- -	—	- -	—	- -	—	—	—	1000	—	—	—	—

1). Corpurile de trupă aflate pe frontieră cu efectivele mărite.
2) Samara.

Mitraliere purtate, 72 pachete à 250 cartuşe: 18.000, se mai găsesc cartuşe la parc. art. div. şi parcul local al corpului de armată.

Unelte la companii.—Portative: lopeţi 140, topoare 30, târnăcoape, securi 30.

La trăsură: lopeţi 16, topoare 8, târnăcoape, securi 60.

Compania mitraliere: lopeţi 35, topoare 8, târnăcoape, securi 8.

La trăsuri comp. mitraliere: lopeţi 8, topoare 4, târnăcoape, securi 8.

La toate trăsurile corpurilor de trupă, ½ din numărul conductorilor, sânt prevăzuţi cu lopeţi şi târnăcoape portative.

Material telefonic.—Pentru fiecare regiment, 9 aparate cu 10 klm. 600 linie. Pentru divizie, sau brigadă nedivizionată, 9 aparate şi 20 klm. de linie. De corp de armată, 5 aparate cu 15 klm. linie. Materialul telefonic este transportat pe trăsuri la trenul de luptă al formaţiunilor.

Echipament.—Fiecare infanterist poartă asupra sa: o unelţă, un sac de pânză cu hrana şi efecte de prima necesitate, un bidon cu pahar, mantaua, pânza de cort cu beţele, 2 cartuşiere la centiron şi una la piept, o unelţă, gamela şi încălţămintea de schimb.

Cavaleria.

a) Regimente active:

108	Regimente a 6 escadroane	— 648	escadroane	şi sotnii
13	Regimente a 4 escadroane	— 52	„	„
3	Divizioane a 2 escadroana	— 10	„	„
1	Reg. cavalerie Amur a 3 esc.	— 3	„	„
10	Sotnii independente	— 10	„	„
3	Regimente Grăniceri	— 36	„	„
1	Regiment escorta Ţarului	— 4	„	„
	Jandarmi	— 7	„	„
		Total 770	„	„

b) Regimente de rezervă:

53 Regimente de rezervă chemarea 1-ia, (347 sotnii, şi
45 Regimente de rezervă chemarea a 2-a, (265 sotnii).

c) Regimente de depozit:

9½ Regimente cu 192 escadroane; în timp de pace cu 64 escadroane;

55 Escadroane de cazaci;

1 Escadron Filand.

Total 237 escadroane şi sotnii, din care 66 pe jos.

Totalul escadroanelor:

840 Escadroane sotnii active;

347 Sotnii cazaci chemarea 1-ia;

265 Sotnii cazaci chemarea a 2-a.

1452+237 Escadroane şi sotnii de depozit=1689 total.

Armament.—Sabie şi carabină Nossini, md. 1891, calibru 3 linii 7,62 m.m. cu baionetă şi teacă, rândul al 2-lea; rândul întâiu, lance, introdusă de curând. Cazacii Cubani şi Terek, pistoale şi hangere. Sergenţii majori, corniştii, revolvere calibru 7,62 m.m. Ofiţerii, sabie şi revolvere. Sabia, teacă de lemn, acoperită cu piele şi cu garnitură de metal, este purtată în bandulieră.

Muniţie.—Pe oameni 40 cartuşe, la trăsuri 23 cartuşe de om, cazacii 60 cartuşe, cartuşe revolver 20 la oameni.

Unelte.—Escadron, portative: lopeţi 20, topoare 20, La trăsuri: lopeţi 2, topoare 2.

Echipament.—Călăreţul poartă la şea, înainte, cobura, sacul cu grăunţe (1 zi), mantaua, o unealtă; iar înapoi, poartă plasa de fân, peria, ţesala, efecte de prima necesitate, încălţămintea de schimb, pătura şi gamela.

Material explozibil.—La regiment: 60 cartuşe metalice cu piroseilină umedă, 20 încărcături piroseilină uscată, în cutii de zinc. La regimente cavalerie din circumscr. Vilna-Varşovia 840 cartuşe metalice cu piroseilină umedă şi 400 încărcături piroseilină uscată, în cutii de zinc. La trăsuri se poartă 1464 cartuşe piroseilină umedă şi instrumente pentru distrugere de căi ferate.

Material telefonic.—Pentru un regiment de cavalerie 2 apartae cu 2 klm. linie.

Remonta.—Resursele sunt destul de mari, căci sunt peste 21.000.000 cai în Rusia, de Europa şi peste 5 milioane în Asia.

Caii necesari armatei se aleg de anumite comisiuni,

care sunt permanente în marile centre producătoare şi temporale în alte regiuni. Afară de aceasta, în Rusia se lasă mare latitudine şi corpurile sânt autorizate a cumpără singure caii necesari, după anume condiţiuni şi pe un preţ fixat de comisiunile pe regiuni.

Pentru ofiţerii de cavalerie şi artilerie.—Fiecare ofiţer trebuie să aibă un cal proprietate personală şi un altul de serviciu, dat de stat. Fondurile necesare pentru cumpărarea de cai ofiţereşti, se dau de corp, dintr'un fond, numit de remontă, şi pentru care ofiţerul plăteşte o mică dobândă.

Caii declasaţi dela artilerie sau cavalerie, sânt trecuţi corpurilor pedestre, în schimbul unei sume destul de mici.

Artileria

3 Brigade artilerie gardă, (18 baterii);
3 Divizioane artilerie gardă, (11 baterii);
4 Brigade artilerie grenadieri, (24 baterii);
52 Brigade artilerie linie, active, (316 baterii);
38 Brigade de rezervă, (228 baterii);
80 Baterii artilerie de miliţie;
11 Brigade tiraliori Siberia, (82 baterii);
16 Divizioane artilerie tiraliori Siberia, (46 baterii);
12 Divizioane artilerie călăreaţă, (24 baterii);
4 Baterii independente;
11 Divizioane artilerie călăreaţă de munte (27 bat.);
19 Baterii călăreţe cadre;
33 Divizioane de obuziere, (68 baterii);
7 Divizioane artilerie grea, (21 baterii);
193 Baterii de depozit.

Total: 108 brigade artilerie, 311 divizioane, 875 baterii de câmp, 47 baterii de munte, 40 baterii călăreţe, 14 baterii de munte călăreţe, 47 baterii de cazaci călări, 107 baterii obuziere uşoare, 31 baterii obuziere grele.

Bateriile montate cu efectiv normal au, în timp de pace: 4 ofiţeri, 180 trupă, 51 cai şi 4 tunuri, 8 chesoane, 4 cai de baterie, 1 afet rezervă, 2 care telefoane, 4 trăsuri bagaje; iar în timp de răsboiu, au: 6 ofiţeri, 266 trupă, 244 cai şi 8 tunuri, 16 chesoane şi toate trăsurile indicate mai sus.

Bateriile de obuziere, călăreţe şi de munte, au 6 tunuri, iar artileria grea de câmp, are 4 tunuri.

Trupele de cetate sunt organizate unele pe regiuni îmbrigadate, iar altele pe batalioane şi companii, având pe lângă ele companii de săpători de mine şi secţii de telegrafie.

Impărţirea armatei în comandamente.

Armata rusă este compusă, în timp de pace, din: 27 corpuri de armată în Europa, (1—25+1 gardă+ grenadiri); 3 corpuri de armată în Caucaz (1—3) şi 7 corpuri de armată în Siberia, (1—2 Turkestan; 1—5 Siberian).

Total 37 corpuri de armată[1]).

Proiectul din Aprilie 1914, prevede 40 corpuri de armată, à câte 2 divizii.

Rezerva organizată în 38 divizii, putând fi întrunită şi în corpuri de armată.

Pe lângă aceste divizii de rezervă, se mai formează încă 20 de miliţii, chemarea 1-ia şi 20 de miliţii, chemarea a 2-a.

Corpul de armată se compune din: 2 divizii, 1 divizie sau 1 brigadă de cavalerie, un divizion de obuziere, 1 batalion de săpători, o jumătate sotnie cazaci, parc de muniţie, convoiu sanitar, pentru 210 răniţi, infirmerié de cai, convoiu de subzistenţă, brutărie mobilă cu 44 cuptoare.

Corpurile de armată depe lângă frontieră, au şi câte

1) Actualele corpuri de armată sunt dislocate astfel:
Circ. Kiew: C. 9, 10, 11, 12, 21. Div. cav. 9, 10, 11, 12.
Circ. Odesa: C. 7, 8. Divizia 8 cavalerie.
Circ. Moscova: C. 5, 13, 17, 25. Corpul Grenadiri. Divizia 1 Cavalerie Grenadiri. Brigada 1 şi 2 cavalerie independentă
Circ. Kazan: C. 16, 24. Cazacii de Orenburg, Ural şi Astrahan. Divizia 5 Cavalerie.
Circ. Don: Cazacii de Don.
Circ. Caucaz: C. 1, 2, 3 de Caucaz. Divizia cavalerie 1, 2 şi 3 Cazaci Caucaz. Divizia 1 Cavalerie Caucaz.
Circ. Turchestan: C. 1 şi 2 Turchestan. Div. 1 Cazaci Turchestan.
Circ. Omsk: Divizia 11 trăgători Siberieni şi Cazaci de Siberia.
Circ. Irkusk: C. 2 şi 3 de Siberia. Brigada Cazaci Trans-Baikal.
Circ. Amur: C. 1, 4, 5 Siberiene. Brigada Cazaci Usuri. Cazacii de Amur.

ARMAMENT

ARMAMENT	Aflat la :	Proectile	Date Balistice	OBSERVAȚIUNI ASUPRA MATERIALULUI
Tun cu tragere repede Putilov Md. 00 și 09. Calibru 7.62.	Artileria de câmp și călăreață	Șrapnel 260 gloanțe și obuze greut. proect. 6500 kgr.	V. Inițială 590 m. Bătaia maximă 6400 m. 16 lovituri pe minut	Închizător cu șurub sistem Schneider. Frână hidraulică și recuperator cu resorturi metalice. Recul 1.08 m. Aparat de ochire cu goniometrul și lunetă panoramică. Greutatea tunului cu antetren încărcat 1980 kgr. Scut. 3 m/m.
Tun de munte cu tragere repede Obuhov Md. 1904. Calibru 7.62.	Artileria de munte	Șrapnel 260 gloanțe obuze, greutatea proect. 6500 kgr.	V. Inițială 380 m. Bătaia 4500 m.	Frână cu 2 cilindre fixate în leagăn și recuperator cu resorturi. Afetul se descompune 2 părți, greutatea 327 kgr. sapă de călcăi, scuturi demontabile. Pentru transport 6 cai.
Tun de munte cu trasere repede Schneider Danglis Md. 1909.		Șrapnel 280 gloanțe și obuze greutatea proect. 6590 kgr.	V. Inițială 300 m. Bătaia 6400 m.	Țeava compusă din 2 părți. Închizător cu șurub escentric Schneider. Frână hidraulică indep. Recuperator cu lichid și aer comprimat. Sapă rabatabilă și fixă, scut demontabil. Aparat de ochire cu înălțător independ. Pentru transport 6 cai.
Obuziere Krup Md. 1902. Putilov 1904, Obuhov 1905. Calibru 12.09.	Artileria de câmp Div. obuz. ușoare	Șrapnel și obuz.	Bătaia 6400 metri	Fără scut materiale vechi.
			V. Inițială 335 m. Bătaia 7680 m. 8 lovituri pe minut	Închizător cu șurub escentric. Frână hidraulică și cu recuperator. Luneta panoramică, ochire în direcție prin culisarea afetului pe osii.
Obuziere grele Schneider. Calibru 15.	Artileria: de armată; Diviz. obuziere grele	Șrapnel 683 gloanțe obuz. cu focos dublu efect. gr. proectilului 29.53 kgr.	V. Inițială 232 m. Bătaia 3400 m. cu obuz 2400 cu șrapnel	Material introdus de curând pentru a înlocui materialul vechi de asediu.
Tunuri 42 linii Schneider. Calibru 10.67.				
Tunuri calibru 106 m. Tunuri » 152 m/m. Obuziere » 152 m/m. Mortiere » 203 m/m. Mortiere » 228 m/m. Mortiere » 280 m/m.	Arlilerie de asediu			Material de curând introdus.

Toate trupele de artilerie cu sabie și revolver.

o brigadă de tiraliori cu 1 divizion de artilerie de 3 baterii.

Corpul de armată are, normal: 32 batalioane (28,000 combatanţi); 24 escadroane şi sotnii (3.500 săbii), şi 16 baterii (120 tunuri).

In total, efectivul corpului de armată este: 1.058 ofiţeri, 154 funcţionari, 40.000 combatanţi, 4.200 necombatanţi, 13.000 cai, 3.900 trăsuri.

Divizia se compune din 2 brigade de infanterie[1]), 1 brigadă artilerie, 1 brigadă parc de artilerie, 1 ambulanţă divizionară şi 2 spitale mobile, o coloană de subzistenţă şi o brutărie mobilă, (22 cuptoare). La necesitate, i se mai dă 6 spitale de rezervă.

Divizia are: 16 batalioane (14.000 baionete), 32 mitraliere, 6 baterii, (48 tunuri), şi o jumătate sotnie de cazaci.

In total: 491 ofiţeri, 67 funcţionari, 18.900 combatanţi, 1.900 necombatanţi, 4.900 cai, 1.400 trăsuri.

Diviziile de miliţii se formează pe 2 brigade (à 8 drujini fiecare batalion), + un regiment cazaci, cu 4 sotnii + 1 divizion artilerie, à două baterii + o companie săpători.

Brigada de infanterie.—Brigada de infanterie se compune din: 2 regimente à 4 batalioane fiecare, plus 16 mitraliere, având efectiv: 159 ofiţeri, 14 funcţionari, 7.500 combatanţi, 340 necombatanţi, 481 cai, 187 trăsuri.

Brigadele de tiraliori, care formează unităţi separate, cum vom vedeà mai jos, se compune din: 4 regimente à 2 batalioane fiecare, o coloană de subzistenţă şi spital de rezervă, după necesitate, având următorul efectiv: 230 ofiţeri, 50 funcţionari, 9.700 combatanţi, 960 necombatanţi, 2.067 cai şi 672 trăsuri.

Divizia de cavalerie se compune din: 2 brigade de cavalerie (à 2 regimente de 6 escadroane şi 1 detaşament mitraliere fiecare), şi 1 divizion artilerie călăreaţă, de 2 baterii à 6 tunuri.

Efectivul normal al unei divizii este de 170 ofiţeri,

1) Pentru a cunoaşte numerile regimentelor unei divizii, se înmulţeşte numărul diviziei cu 4 şi se ia încă 3 numere ce precede rezultatul. Ex.: Dia. 40×4=160: Are regimentele 160, 159, 158, 157.

38 funcționari, 4.200 combatanți, 280 necombatanți, 4.970 cai și 230 trăsuri.

Diviziile de cavalerie intră în compunerea corpului de armată. La mobilizare se pot întruni 2—3 divizii, pentru a formă corpuri de cavalerie, după necesitate.

Sunt și brigade independente de cavalerie.

Regimentele de cazaci de categoria a 2-a și a 3-a, se întrunesc pe brigade și formează 15 divizii de rezervă, de cazaci, din care 10 divizii în Europa.

Brigada de artilerie.—Există brigade de artilerie de gardă, à 2 și 3 divizioane, brigade de artilerie de grenadieri a 2 divizioane, (3 baterii), brigade de artilerie de rezervă, à 2 divizioane, — mai toate divizioanele à 3 baterii, — brigade de artilerie de tiraliori de Siberia, à 3 divizioane, de câte 3 baterii.

Mai există: divizioane independente de artilerie călăreață; baterii independente; divizioane de artilerie dé munte, divizioane de artilerie călăreață de munte, și de cazaci; divizioane de obuziere; divizioane artilerie grea de câmp; baterii de depozit; cadre și trupe de cetate.

Artileria din apropierea frontierelor are efectivul mărit, din timp de pace.

Serviciul sanitar cuprinde:

a) Ambulanțele de regiment, sanitare și veterinare, care dau primul ajutor în marș, staționare și luptă;

b) Ambulanțele de divizie și brigade de tiraliori, care formează postul principal de ajutor, operații chirurgicale, pansamente, transportă bolnavi și răniți, la spitalele apropiate.

Fiecare divizie are o companie de brancardieri;

c) Spitalele de campanie, mobile și de rezervă, având fiecare câte 10 locuri pentru ofițeri și 200 pentru trupă, Sunt 8 spitale de acestea, pentru fiecare divizie, (4 mobile și 4 de rezervă), însă, numai două din ele aparțin direct diviziei; celelalte aparțin inspectoratului general;

d) Detașamente sanitare de profilaxii și dezinfectare. Unul de corp de armată pentru profilaxie și câte unul de divizie, pentru combaterea epidemiilor;

e) Coloane sanitare de transport, pentru 60 oameni culcați și 140 șezând. Una de corp de armată;

f) Trenul şi vase sanitare în zona operaţiilor, cu 1.500 locuri; iar în zona etapelor cu 400 locuri;

g) Farmacii de companie, cu rezerve de pansamente; şi instrumente. Se stabilesc în zona operaţiilor şi în zona etapelor;

g) Serviciul veterinar şi al remontei, Are lazarete veterinare, la corpurile de armată, şi la divizii. La etape are câte un lazaret pentru fiecare corp de armată.

Afară de acestea, înfiinţează câte un depozit de 65 cai la divizii, şi la fiecare armată câte unul cu 10% cai din efectivul total al armatei. Câte odată, se înfiinţează la corpul de armată.

Mai există: Societatea Crucea Roşie, care organizează secţiuni de ambulanţe, spitale, trenuri, puse la dispoziţia serviciului sanitar al fiecărei armate.

Spitale de cetate, pentru 20 ofiţeri şi 400 trupă, spitale şi ospicii permanente.

Serviciul subzistenţelor.—Are un intendant general, un intendant al intendenţei etapelor, intendanţii de corpuri de armată şi de divizii, cu biurourile şi personalul necesar. Ca depozite şi convoiuri, afară de trenurile corpurilor de trupă, are:

a) *Brutării de campanie,* (mobile şi de etape). Cele mobile sunt la divizii, cele 22 cuptoare şi 73 trăsuri de etape nu au tren;

b) *Coloanele de subzistenţă,* la divizii, brigade de trăgători, corpuri de armată, corpuri de cavalerie şi armate;

c) *Magazii de etape,* servesc pentru reaprovizionarea trupelor la trecerea prin acele puncte;

d) *Magazii intermediare,* se instalează când distanţa între magaziile principale şi punctele de distribuţie este peste 4 etape;

e) *Magaziile de distribuţie,* destinate a reaprovizionà zilnic trupele, instalându-se la ½—2 zile de marş;

f) *Magazii principale,* instalate pe baza de aprovizionare.

*
* *

Cu privire la efectivul total al armatei ruse, putem face următoarea socoteală:

3.082 batalioane	—	3.082.000	infanteriști
1.452 escadroane	—	217 800	călăreți
1.161 Baterii de câmp cu trupe de asediu	—	350.000	artileriști
Trupe de geniu	—	150.000	
	Total	3.799 800	
Se adaogă 20% trupele combatante ale serviciilor		76 000	
Se adaogă trupele de depozit	—	456.000	
	Total	5.115.800	

In cifră rotundă, Rusia poate mobilizà cel puțin 5½ milioane din cei 17.000.000 mobilizabili, dacă socotim 10% din totalul populațiunii.

Cadre și instrucție

Ofițerii de stat major se recrutează din absolvenții Academiei imperiale de răsboiu, Nicolae. Acì se primesc ofițeri subalterni de toate armele, după 3 ani serviți la trupe și 2 concentrări, făcute. Școala durează 3 ani. Anul al treilea formează un curs complimentar și este urmat de elevii din al doilea an, cari depun un nou examen.

Ofițerii de trupă se recrutează din surse: din grade inferioare, care urmează 2 ani școala de Junkeri, din tineri civili și din elevii de școalele militare, cari urmează în școalele de cadeți 2 ani și din fiii înalților demnitari și nobili, cari urmează în școala pajilor 9 ani[1]).

Ofițerii de rezervă provin din ofițeri activi, din voluntari, din tinerii recrutați condițional și din subofițerii reangajați.

Există diferite școale speciale pentru ofițeri, (de tir, de artilerie, de cavalerie, de geniu, de drept, dé électrotehnică, de aerostație, de aviație, de conducerea automobilelor).

Detașamente de mitraliere se reunesc anual, pentru instrucție. In fiecare an se trimite de corpurile de trupă un ofițer superior și 2—4 inferiori, pentru a urmà instrucția lucrărilor de geniu.

1) Șeapte ani învățământ general și doi ani învățământ militar.

Subofițerii se recrutează dintre oamenii de trupă, cu cel puțin 4 ani vechime, cari au urmat plutonul de instrucție, ce se formează la regiment, în fiecare an.

Există școale de subofițeri pe divizii de infanterie și brigade de infanterie, unde se prepară subofițerii pentru reangajare.

ARMATA SARBA

Recrutarea și împărțirea anilor de serviciu

Sârbii, după războaiele din 1912—1913, au pus în aplicare o nouă organizare pe 10—12 divizii, în loc de 5 divizii, cum fusese până în 1913[1]). Evenimentele îi surprinde în curs de organizare și de executare de comenzi de materiale, astfel că, în 1914, vor comptă pe vechea organizare de 5 divizii și pe sâmburele ce creiase pentru nouile divizii, 5 regimente de infanterie, pe cari le va completă și organizà acum, pentru a aveà 10—12 divizii, în loc de 5.

Serviciul militar personal și obligatoriu.

Durata serviciului este împărțită în trei banuri, și anume;

1-iul Ban dela 21—31 ani, inclusiv, din care: Infanterie 1½ în activitate, iar restul în rezervă, cavaleria, și și artileria, 2 ani în activitate și restul în rezervă. Sânt și excepții de reducerea serviciului activ, la 1 an sau la 6 luni;

Al 2-lea Ban, (rezerva), dela 32—38 ani, inclusiv;

Al 3-lea Ban (milițiile), dela 39—45 ani, inclusiv, precum și tinerii dela 18—21 ani. Acest element este destinat pentru cetăți și serviciile dinapoi.

Inaintea războiului din 1912—1913, teritoriul erà împărțit în 5 divizii. Acum, însă, erà în curs împărțirea în 10 regiuni de divizii.

---

1) Legea de organizare din 1895 cu modificările aduse la 1898, care împărțea teritoriul vechiului Regat în 5 circumscripții de divizii și anume: Morava, Drina, Dunărea, Semendria, Timok. Fiecare divizie împărțită în 4 circumscripții de batalioane.

Organizarea Marelui Comandament

Regele este șeful suprem al armatei, iar Prințul moștenitor este inspector general al armatei.

Există o comisiune militară superioară, prezidată de Rege și compusă din 9 membrii, (generali și coloneli, numiți pe 3 ani), cari își dau avizul asupra chestiunilor de organizare, armament, mobilizare, etc.

Ministrul de răsboiu are în sarcina sa chestiunile militare generale, tehnică, administrația, serviciul administrativ, justiția militară.

Șeful de stat major, are operațiunile, armamentul, instrucția, apărarea teritoriului, mobilizarea, transporturile și studiul armatelor străine.

Compunerea armatei

Armata este formată din cele 3 arme combatante, geniu, jandarmerie, stabilimente de artilerie și geniu, sanitari și justiția militară.

Aceste elemente, arme și servicii, le găsim formate pe unități, în felul următor:

Infanterie: 26 regimente infanterie de 1-iul Ban, à 4 batalioane, (4 comp.); 15 regimente infanterie de al 2-lea Ban, a 3 batalioane, (4 comp.); 15 regimente infanterie de al 3-lea Ban, a 4 batalioane; 17 batalioane de recruți și comitagii. Câte o companie mitraliere de fiecare regiment, (2 secții). 1 Companie gardă Regală. Batalioanele au aproximativ, 1.000 combatanți, iar compania 220—250.

Fiecare regiment a mobilizat o companie mitraliere a 2 secții, (pe cât se știe, nu au avut mitraliere pentru toate regimentele).

Cavalerie: 4 regimente de cavalerie, (a 4 escadroan), pentru divizia de cavalerie.

25 Escadroane de cavalerie divizionară, (câte 3 escadroane, pentru diviziile de 1-iul Ban și 2 escadroane, pentru diviziile de al 2-lea Ban).

1 Escadron gardă regală.

Cai mici. Echipamentul și harnașamentul adus, în parte, de oameni. Escadronul de 140—150 săbii.

Artileria: 5 regimente de 1-iul Ban, (3 divizii de câte 3 baterii, a 4 tunuri cu tragere repede. Schreider 7.5.

5 sau 6 Regimente artilerie de al 2-lea Ban, având una divizie pe 3 baterii cu tragere repede și 1 divizion de 3 baterii Debange.

3—4 Divizioane à 3 baterii cu tragere repede de munte, (se zice că un divizion a rămas în Macedonia).

9 Baterii de munte cu tragere înceată.

1 Regiment obuziere 12 c.m., tragere repede, de 3 divizioane a 3 baterii, (bine înhămate cu cai robuști).

3 Baterii obuziere cu tragere înceată.

2 Baterii obuziere de 155 c.m.

6—7 Baterii mobilizate cu artileria tragere repede, luate dela Turci. (Au luat 30 baterii, însă nu au putut fi reparate).

4—500 lovituri de tun. Lipsă de cai. Multe au fost înhămate cu boi.

Diferite trupe și servicii

1 Batalion pionieri, 1 companie minari, 2 companii de căi ferate, 1 echipaj poduri, 2 batalioane artilerie de cetate, 2 companii pirotehnie, 26 companii grăniceri, 2 batalioane jandarmi, 2 secții telegrafie, poștă, trupe intendență, spital.

Impărțirea armatei în comandamente

S'au format 11 divizii, compuse astfel:

5 Divizii de 1-iul Ban, compuse fiecare astfel: 4 regimente a 4 batalioane + 3 escadroane + 1 regiment artilerie a 3 divizioane + 1 companie sanitari + ½ batalion pionieri + 1 coloană muniții de infanterie + 1 coloană muniții de artilerie + coloană de subzistență, (7 secții) + brutărie, poștă, spital, depozit.

5 Divizii de al 2-lea Ban, compuse ca cele de mai sus, cu deosebirile următoare: Regimentele de infanterie à 3 batalioane, numai 2 escadroane cavalerie, regimentelé de artilerie numai 1—2 divizioane, lipsind poșta, spitalele și depozitele.

1 Divizie mixtă (suplimentară).

1 Brigadă mixtă, constituită aproximativ, ca mai sus, din cele 6 regimente de 1-iul, Ban, ce prisosesc.

Efectivul unei divizii de 1-iul Ban: 20,000, iar al unei divizii de al 2-lea Ban, 16.000.

Divizia de cavalerie: 4 Regimente à 4 escadroane+1 secţie pionieri + 1 secţie telegrafie + 1 divizion artilérie călăreaţă.

In total: Circa 240 batalioane, 40 escadroane, 120 baterii = 300.000—330.000 oameni.

Efectivul de pace, după budgetul din 1913, erà: 2.394 ofiţeri 2.312 subofiţeri şi 33.610 soldaţi.

Armament, muniţie, unelte

Infanteria de 1-iul şi al 2-lea Ban: Arma Mauser cu repetiţie, iar al 3-lea Ban: O parte cu Mauser şi restul cu arme turceşti, cu repetiţie şi arme Berdan. Milițiile teritoriale cu arme vechi.

Cavaleria: Carabina Mauser 7 m.m.

Artileria de câmp: Tunuri cu repetiţie, Schneider, 7,5 şi tunul Krupp cu repetiţie, capturate dela Turci.

Obuzierele: Schneider de 12 şi 15 c.m.

Artil. de munte: Tunuri cu tragere repede, Schneider.

Afară de acestea, mai dispune de 270 tunuri „De Bauge", cu tragere înceată, (8 m.m.), 42 tunuri de munte „Debange", precum şi un număr oarecare de obuziere, destinate pentru divizioanele unităţilor de al 3-lea Ban şi pentru cetăţi.

Dispuneà, circa, de 4—500 lovituri de tun, pentru artileria cu tragere repede.

In general lipsă de muniţiuni pentru artilerie.

Armamentul nu a fost încă pus în bună stare, după cele 3 campanii precedente; totuş, experienţa întrebuinţării lor, va compensà starea lui rea[1]).

---

1) Se spune că Sârbii la începutul campaniei aveau următorul stoc de armament:

Infanteria 190.000 Mauser Md. 99 şi 907; aproximativ 10.000 arme cu repetiţie luate dela Turci; 120.000 arme vechi Mauser şi Berdan Ruseşti. Mai dispunea de 228 mitraliere.

Artileria: 83 baterii Schneider cu repetiţie de 75 m/m=332 tunuri. 30 Baterii Krupp cu repetiţie (dela Turci)=120 tunuri 452 piese.

13 Baterii obuziere Schneider de 12 c/m=52 obuztere şi 12 baterii obuziere (dela Turci)=30 obuziere (83 piese).

2 baterii obuziere de 15 c/m tragere repede (8 obuziere) şi 9 baterii de munte Schneider cu tragere repede (36 piese).

Cadre şi instrucţie

Recrutarea ofiţerilor se face din trei surse: Din subofiţerii cari îndeplinesc anume condiţiuni şi cari dau un examen, din absolvenţii Academiei militare din Belgrad, unde sânt admişi tinerii între 17—20 ani, urmând 4 ani în şcoală, şi din tinerii absolvenţi ai şcoalelor militare din străinătate. Ofiţerii de rezervă se recrutează dintre foştii ofiţeri activi, şi tinerii recrutaţi condiţional, după un curs preparatoriu de 5—6 luni, şi după un examen. Se recrutează, în lipsă ,şi dintre foştii subofiţeri.

Statul major formează un corp special, având o avansare deosebită. Ofiţerii de stat major se recrutează dintre absolvenţii şcoalei superioare a Academiei militare dela Belgrad. Sânt admişi, în această secţiune, prin concurs, ofiţerii subalterni de toate armele, având 3 ani la trupă.

Instrucţia ofiţerilor de infanterie şi cavalerie se com-pletează în şcoala de tragere dela Belgrad.

Instrucţia ofiţerilor şi a trupei, în general bună, graţie experienţei făcute în războaiele precedénte, graţie éforturilor făcute cu câţivă ani înainte, precum şi graţie exerciţiilor făcute până la şcoala de companie, în 1914, cu cei 16.000 oameni, recrutaţi din noul teritoriu.

Lipsă de muniţii; lipsurile în organizare au fost simţitor înlocuite, prin entuziasmul poporului sârbesc, prin experienţa războiului şi prin sprijinul populaţiunei din Bosnia şi Hertzegovina.

ARMATA AUSTRO-UNGARĂ

Recrutarea şi împărţirea anilor de serviciu

Serviciul militar pentru ambele monarhii, este personal şi obligatoriu încă dela legea din 1868.

Indatorirea serviciului militar este dela 19—42 ani, şi începe dela 1 Ianuarie al fiecărui an. Anii de serviciu împărţiţi astfel:

Dela 19—21 ani, la dispoziția Ministerului de răsboiu;
Dela 21—23 ani, infanteria sub arme;
Dela 21—24 ani, cavaleria și artileria sub arme;
Dela 23—33 ani, infanteria în rezervă;
Dela 23—31 ani, cavaleria și artileria în rezervă;
Dela 31 și 33 la 42 ani, infanteria, cavaleria și artileria în landstrum.

Landstrum-ul formează 1-ia chemare, dela 33—37 ani, precum și cei cari nu au trecut prin serviciul activ, dela 19—42 ani; iar a doua chemare, dela 38—42 ani, pentru toți. Landstrum-ul nu se cheamă decât la răsboiu.

O parte din contingent, destinat pentru armata comună, iar o parte pentru armata Regatului Ungar, și Imperiului Austriac, (landwehr). Anii de serviciu în landwehr. împărțiți aproximativ, ca și în armata comună.

Organizarea Marelui Comandament

Impăratul este comandantul șef al tuturor forțelor Imperiului Austro-Ungar. In afară de aceasta, pentru câtetrele felurile de armate, Impăratul face numirile de ofițeri, până la căpitani inclusiv, de medici, de comptabili și de intendență. Tot Impăratul aprobă regulamentele, gratierile și pedepsele.

Cancelaria militară este organul intermediar între Impărat și cele trei ministere de răsboiu.

Ministrul de răsboiu al Imperiului, (armata comună), este responsabil, în fața delegaților, pentru actele relative la comandamentul și administrația armatei comune și a trupelor bosniace.

Șeful de stat major este sub ordinele directe ale Impăratului, însă, pentru unele cazuri, este obligat a supune chestiunile prin ministerul de răsboiu.

Atribuțiunile statului major sunt: formațiunile de răsboiu ale armatei, mobilizarea, drumurile de fier, comunicațiile, pregătirea de răsboiu, recrutarea, instrucția și repartiția ofițerilor de stat major.

Unitățile armatei și organizarea lor

In Austro-Ungaria există trei feluri de armate, și anume:

Armata activă comună Imperială şi Regală;
Landwehr-ul Imperial-Regal cu Landstrum-ul său, şi Landwerhr-ul ungar (Honvezi), cu Landstrum-ul său;
Marina cade în sarcina armatei comune.

In timp de pace, Landwehr-urile atârnă direct de ministrul monarhiei respective, cu obligaţiunea de a se ţine în ministerul de răsboiu toate chestiunile de organizare, instrucţie, materiale, efective, şi disciplină. In timp de răsboiu, Landwehr-urile sunt puse sub comandamentele hotărîte de Impărat.

1-ia Linie:

Armata activă comună.

102 Regimente a 4 batalioane	408	batalioane
4 Regimente bosniace a 4 batalioane	16	„
4 Regimente Tirol a 4 batalioane	16	„
26 Batalioane de vânători	26	„
1 Batalion de vânători bosniac	1	„

Landwehr-ul Austriac şi Ungar

37 Regimente landwer austriac a 3 batalioane	111	batalioane
3 Regimente landwer Tirol a 3 batalione	9	„
32 Regimente landwer ungar a 3 batalioane	96	„
1 Batalion bosniac	1	„

Linia a 2-a:

110 Batalioane de marş	110	batalioane
41 Regimente landsturm austriac a 3 bat.	123	„
32 Regimente landsturm ungar a 3 bat.	96	„

Linia a 3-a:

Batalioane Landstrum a 2-a chemare. . 73 batal.

Total general infanterie . . 1093 batal.

la care s'a mai adăugat şi 27 compănii de depozit dela batalioanele izolate (vânători).

Regimentele de infanterie au companii de mitraliere à 4 secţii, precum şi un pluton de pionieri.

Batalionul are 4 companii şi compania 4 plutoane.

Armamentul infanteriei, unelte şi muniţiuni

Arma cu repetiţie, 8 m.m., Manlicher, md. 1895. Înălţătorul gradat dela 600—2600 m. Iuţeala iniţială 620 m. Mai există, la unele trupe, arma cu repetiţie de 8 m.m., md. 1895 (Repetier-Stutzen), cu bătaia de 2.400 m. La ambele, încărcător cu 5 cartuşe.

Mitraliera Schwartzlose de 8 m.m., transportate pe cai. Iuţeala iniţială 580 m., cu 400 lovituri pe minut. Scut de oţel şi afet de 18,500 kgr.

Compania de infanterie are 96 lopeţi mici, 32 târnăcoape şi 16 foarfeci.

Compania de pionieri are 64 târnăcoape, 128 lopeţi mari, 8 foarfeci, 158 unelte de cizmărie, 1.600 m. sârmă, 176 kgr. ecrasit.

Plutonul de pionieri al infanteriei are 32 târnăcoape mari, 32 lopeţi mari, 64 foarfeci, 64 unelte de cismărie, 400 m. sârmă de fier şi 29 kgr. ecrasit.

Infanteristul: 120 cartuşe asupra lui, 20 la samarul de companie şi 40 la chesonul de companie. (Samarul poartă 2.160 cartuşe, iar chesonul 9.450). La coloanele de muniţii, mai sunt 60 cartuşe de om. In total: 340 cartuşe de infanterist.

Infanteriştii de munte au 80 cartuşe la samarele de companie şi 40 la samarele coloanei. Total: 120 cartuşe.

Subofiţerii, pionierii şi bicicliştii infanteriei, au, asupra lor, 40 cartuşe de armă şi 30 de pistol automat, Conductorii de trăsuri 20 cartuşe.

Compania de biciclişti are 120 cartuşe, asupra oamenilor şi 80 la automobilul companiei.

Mitralierele au, la samarele unităţii de tragere, 10.000 cartuşe şi la 2 chesoane, dela coloana de muniţii, 8.000—18.000 cartuşe.

Total: 18.000 — 20.000 cartuşe de mitralieră.

Cavaleria.

Linia 1-ia:

42 Regimente armată comună a 6 escadr.	252	escadroane
6 Regimente landw. austriac a 6 escadr.	36	„
10 Regimente landw. ungar a 6 escadroane	60	„
1 Divizion Dalmaţian	5	„

Linia a 2-a:

90 Escadroane landsturm	90 escadroane
Total	443 „

Regimentul de cavalerie are 2 divizioane à 3 escadroane fiecare, 1 pluton pionieri şi 1 pluton telegrafie. Cele mai multe regimente au şi 4 mitraliere în 2 plut.

Armamentul şi muniţia cavaleriei.

Carabina cu repetiţie, md. 1895 de 8 m.m. Eră proiectat a i se adoptă o baionetă, care să se culce pe ţeavă. Incărcător de 5 cartuşe.

Pistolul cu repetiţie de 8 m.m., cu magazia de 10 cartuşe, având bătaia până la 100 m. Viteză iniţială 300 m.

Sabia cu mâner, cu o singură ramură lată şi îndoită.

Mitraliera cavaleriei nu are scut şi se poartă pe un cal. Servanţii şi conductorii călări. Muniţia se poartă pe 3 cai şi la un cheson de muniţie.

Călăreţii au 80 cartuşe asupra lor şi la cal, pentru carabină, precum şi 30 cartuşe pentru pistolul cu repetiţie.

Cei 9 pionieri ai escadroanelor de cavalerie, au 4 lopeţi mici, 2 târnăcoape mici, 16 foarfeci de sârmă, 3 unelte de lemnărie, 10 saci de plutire.

Plutonul de pionieri al regimentului de cavalerie, are 4 târnăcoape mari, 4 lopeţi mari, 5 securi, 2 ferestrae, 2 foarfeci, 2 gente de unelte, material explozibil, material de distrugere.

Regimentul mai are 2 staţii telefonice şi 2 staţii optice.

Trenul de luptă: 6 samare cu muniţie, 2 samare cu explozibile, 6 bucătării de campanie.

Trenul regimentar: 20 trăsuri aprovizionare (3 la escadron), 7 trăsuri de bagaje, 7 trăsuri materiale.

Escadronul are: 5 ofiţeri, 10 subofiţeri, 163 combatanţi şi 7 necombatanţi, Fiecare escadron are câte 9 pionieri călări.

Regimentul de cavalerie are 2 divizioane à 3 escadroane fiecare, 1 pluton pionieri şi un pluton telegrafie. Cele mai multe regimente au şi 4 mitraliere în 2 plutoane.

Artileria.

Linia 1-ia:

42	Reg. de câmp arm. com.	a 5	bat.:	210	bat.	a 6	tunuri:	1260
14	Reg. obuz, ușoare „	a 4	„	56	„	a 6	„	336
9	Diviz. căl. armată „	a 3	„	27	„	a 4	„	108
14	Div. obuz. grele „	a 3	„	42	„	a 4	„	168
8	Div. tun. Land Austr.	a 2	„	16	„	a 6	„	96
8	Div. ob. uș. „ „	a 2	„	16	„	a 6	„	96
8	Reg. tun Land. Ungar	a 4	„	32	„	a 6	„	192
1	Div. căl. „ „	a 3	„	3	„	a 4	„	12
10	Reg. artilerie munte	a 6	„	60	„	a 4	„	240
1	Div. artilerie de munte	a 2	„	2	„	a 4	„	8

Linia a 2-a:

42 Batalioane de marș a 6 tunuri 42 bat. cu 252 tun. arm. com.
14 Batalioane de marș a 6 tunuri 14 bat. cu 84 tun. arm. landw.
Total 250 baterii cu 2854 tunuri de câmp.

Regimentul de artilerie se compune din 2 divizioane. Divizionul 1-iu cu 1 baterie, iar divizionul al 2-lea, cu 3 baterii.

Bateria are 6 tunuri. Bateriile călărețe au 4 tunuri. Divizionul călăreț de 3 baterii.

Armamentul și muniția artileriei.

Tunul de câmp, 48 m.m., cu tragere repede, (greutatea 2.272 kgr.), Iuțeala de tragere 20 lovituri pe minut. Trage șrapnele de 9 kgr. cu 316 gloanțe și obuze brizante de 6.680 kgr.

Obuzierul de câmp, de 100 m.m., cu tragere accelerată, transformat din cel vechiu. In proiect înlocuiă cu obuzier cu tragere repede. Greutatea 2.400 kgr. Iuțeala de tragere 6 lovituri pe minut. Trage șrapnele de 12.395 kgr., cu 450 gloanțe, obuze de 14.700 kgr. și obuze de mână. Bătaia maximă 5.600—6.100 m.

Obuzierul de munte M⁰ 8, calibru 10, și M⁰ 10, calibru 10⁴. Bateria de obuziere de munte are muniția purtată pe 80 samare.

Obuzierul greu, de 150 m.m., cu tragere înceată. In

curs de înlocuire cu unul cu tragere repede. Greutatea de 2.630 kgr. Trage şrapnele de 36.900 kgr., cu 380 gloanţe; obuze de 38.750 kgr. şi mitraliera cu 612 gloanţe.

Tunul are, la antetren şi cheson, 126 lovituri, (30 obuze şi 96 şrapnele).

Oubzierul uşor are 123 lovituri, (51 obuze şi 72 şrapnele); iar

Obuzierele grele 72 lovituri la cheson, (48 obuze şi 24 şrapnele).

Afară de aceasta, fiecare piesă are, aproximativ, la coloanele dinapoi, 500 proiectile.

Efectivele de războiu ale diferitelor unităţi

Unitatea	Ofiţeri	Trupă			Cai		Total general		
		Subofiţ.	Combat.	Necomb.	Comb. (călăreţi)	Necomb.	Trupă	Cai	Tîrăsuri
Corp. Arm.	1323	1890	42110	21000	(săbii) 900	16600	65000	17500	4400
Divizia Inf.	432	625	15775	4600	450	4550	20000	5000	1200
Div. cav. .	215	300	3500	5200	3800	2800	9000	6600	630
Reg. Inf. .	104	160	4040	400	268	120	4600	388	97
Batalion .	25	34	968	98	50	10	1100	70	14
Companie	4	7	245	11	—	9	263	9	2
Escadron .	5	10	163	7	165	17	180	180	6
Baterie . .	5	11	162	7	140	—	180	140	19

1) Corpurile 15 şi 16 au numai două divizii.

Pionieri, săpători, specialităţi

9 Batalioane de pionieri à 4 companii;

14 Batalioane de săpători à 4 companii;

1 Batalion de pionieri à 2 companii;

Compania de mine, de râuri, 1 companie;

1 Regiment de căi ferate cu 12—16 companii şi diferite detaşamente de specialităţi de căi ferate.

Mai multe unităţi de telegrafie, de campanie, cu fir şi fără fir, pentru toate comandamentele, începând dela corpurile de armată.

Detaşamente de aviaţie, de aeroplane, şi baloane, la toate armatele şi chiar la corpuri de armate.

* * *

In rezumat, puterea armatei Austro-Ungare, în timp de răsboiu, s'ar ridică la:

1.093 Batalioane cu aproximativ 1.093.000 combat.;
443 Escadroane cu aproximativ 72.000 călăreţi cobatanţi;
520 Baterii cu aproximativ 85.000 combatanţi şi 2.854 tunuri de câmp;
30 Batalioane de pionieri şi specialităţi, cu proximativ 30.000 combatanţi.

Adică un total aproximativ, de 1.280.000 oameni combatanţi, la cari, adăugându-se necombatanţii şi serviciile toate, aproximativ 500.000 oameni, ar dà un total de 1.780.000 oameni, la cari adăugându-se şi părţile sedentare şi stabilimentele, ar puteà ajunge, aproximativ, un maximum de 2.000.000 oameni.

Impărţirea armatei în comandamente

Armata Austro-Ungară, în timp de răsboiu, compusă din: 16 corpuri de armată, 9 divizii infanterie, à două brigade de 2 regimente fiecare şi 11 divizii de cavalerié. Acestea formează armata de 1-ia linie.

Trupele de a doua linie se grupează pe brigăzi sau divizii, după felul operaţiunilor şi al ipotezelor de răsboiu, precum şi după necesităţile impuse în fiecare caz special.

Corpul de armată: 3 divizii, (à 3-a de landwehr), şi 1 divizion de obuziere grele, à 3 baterii, 1 escadron de tren, ca escortă, 1 escadron tren, 3 secţii telegrafie, 1 secţie ambulanţă, mai multe compănii de săpători şi pionieri, 1 spital mobil veterinar, depozit mobil de cai, parcul de tren, depozit de vite, brutării de corp de armată, ateliere de corp de armată, magazii de subzistenţă, secţie de ambulanţă de rezervă, coloane de echipajii de unelté, spital de campanie, parc de muniţii de corp de armată,

Afară de aceste servicii, organizate special pentru fiecare corp de armată, i se mai poate dă, după nevoie: infirmerii de campanie, echipaje de poduri, parc de aerostație și aviație, stații de telegrafie fără fir.

Divizia: 2 brigade infanterie, à 2 regimente fiecare, de 4 batalioane, 1 brigadă artilerie, compusă din 1 regiment de câmp, 1 divizion obuziere, 2 escadroane divizionare, 1 secție telegrafie, 1 escadron tren, 1 coloană subzistență, 1 secție manutanță, 1 secție ambulanță, 1 parc de muniție divizionar.

Divizia de cavalerie se compune din: 2 brigade à 2 regimente fiecare, afară de divizia 1-ia, (Temișoara), care se compune din 3 brigade.

Cadre și instrucție

Recrutarea ofițerilor se face din trei resurse:

a) Tineri între 17—20 ani, cu anume cursuri secundare, cari au absolvit una din Academiile militare[1]). Cursul 3 ani în aceste academii;

b) Tineri de 14—17 ani, cari au urmat una din școalele de cadeți, timp de 4 ani, și apoi au trecut la corp, ca elevi de ofițeri (cadeți). De acì sânt avansați, pe măsura vacanțelor și numai după ce sânt agreați de ofițerii corpului;

c) Grade inferioare, soldați, și chiar tinerii civili, cari depun un examen de cursurile școalelor de cadeți, și cari, apoi, trec la corpuri ca elevi de ofițeri, fiind supuși condițiunilor de mai sus.

Recrutarea ofițerilor de stat major se face numai din absolvenții școalei de răsboiu, unde urmează 3 ani. După terminarea acestei școale, sânt trimiși la stagiu, într'un corp de trupă. De acì trec la statul major, pentru încercare.

Ofițerii de rezervă se recrutează dintre cei démisionați din armata activă, dintre cadeții cari părăsesc ser-

1) Copii de militari urmează în școala pregătitoare 4 ani. De aci sunt admiși în școlile militare superioare unde urmează 3 ani; iar de aci trec în Academiile militare. Acei cari nu sunt capabili de a urma în Academiile militare sunt trimiși la o școală de cadeți.

viciul activ, numiţi locotenenţi de rezervă şi dintre voluntarii pe un an, după un examen special şi numai dacă sânt agreaţi de corpul ofiţeresc. In regulă generală, nu se fac avansări printre ofiţerii de rezervă.

Subofiţerii sânt recrutaţi numai dintre oamenii de trupă, după 6 luni de serviciu, şi se întăresc în gradul de caporal, care este considerat ca un fel de sergent. Caporalul este avansat zugsfuhrer, după un an vechime. Dintre aceştia, se fac reangajările, după anume condiţiuni.

Instrucţie.—Instrucţia superioară se capătă de ofiţeri în şcoala superioară de răsboiu, pentru serviciul de stat major.

Completarea instrucţiei ofiţerilor combatanţi, se face prin şcoalele de corp de armată, deschise dela 1 Noemvrie la 30 Iunie, al fiecărui an, pentru locotenenţii cu o anume vechime.

Mai este cursul de informaţiuni pe timp de 4 luni, pentru căpitanii candidaţi de maiori.

Şcoala de tragere dela Buck, pe unde trec toţi ofiţerii armatei austro-ungare, fiind chemaţi în serii.

Afară de aceste şcoale, mai există încă şcoale de specialităţi, de echitaţie, de gimnastică, de sky, cursuri de limbi, etc. Intre altele, se prevede anual câte 12 bursé pentru trimiterea ofiţerilor în voiaj de instrucţie.

Instrucţia trupei, în afară de programul normal, se mai face şi în câmpurile permanente de instrucţie tactică şi tir, în număr de opt, precum şi la marile manevre.

Rezerviştii, landwehr-ul şi honvezii, sânt chemaţi la anume perioade, pentru împrospătarea instrucţiei.

ARMATA GERMANĂ

Recrutarea şi împărţirea anilor de serviciu

Serviciul militar este personal şi obligator pentru toţi cetăţenii; el începe dela vârsta de 20 ani împliniţi şi se termină la 39 împliniţi. Cine se angajează înainte de 20 ani, trebuie să servească 19 ani, în armată, din anul intrării sale.

Serviciul militar cuprinde:

A.—*Armata permanentă:* a) *Sub arme,* pentru cavalerie şi artileria călăreaţă, 3 ani; pentru infanterie şi toate celelalte arme şi servicii, 2 ani şi 6 luni; b) *In rezerva armatei permanente,* pentru cavalerie şi artileria călăreaţă, 4 ani, pentru infanterie şi toate celelalte arme şi servicii, 2 ani şi 6 luni.

B.—*Landwehr: a)* Landwehri de 1-iul ban. 5 ani;
d) Landwehrii de al 2-lea ban . . . . . 7 ani.
Total. . . 19 ani

Aceia cari au făcut serviciul sub arme în cavalerie şi artileria călăreaţă, adică 3 ani, precum şi voluntarii dela celelalte servicii, nu fac decât trei ani în Landwehr-ul de 1-iul ban.

C.—*Ersatzreserve,* (rezerva de depozit), 12 ani şi 6 luni. Acì sunt clasaţi toţi tinerii cari, deşì sunt buni pentru serviciul militar, însă, nu au fost încorporaţi, din cauza numărului de sorţ prea mare, sau fiind susţinătorii familiei, sau cari, pentru un moment, nu sunt tocmai apţi pentru serviciul militar.

Ei sunt destinaţi a completă armata activă în caz de mobilizare şi a formă diferite unităţi, fie pentru înlocuirea unităţilor active, fie pentru a luă parte la operaţii.

D.—*Landsturm: a)* Landsturm-ul de 1-iul ban. Serviciul dela 17—39 ani. Acì sunt trecuţi toţi tinerii declaraţi buni, şi neîncorporaţi pentru diferite motive, nici în armata activă, nici în rezerva de depozit, (Ersatzreservă). Tot acì trec şi aceia cari au făcut serviciul 12 ani şi 6 luni, în Ersatzreservă;

b) Landsturm-ul de al 2-lea ban, 6 ani, dela vârsta de 39—45 ani, şi cuprinde toate clasele, provenind din Landwehrii de al 2-lea ban şi din Landsturm-ul de 1-iul ban.

Perioadele de instrucţie ale claselor dela lit. A., B., C. şi D.—Rezerviştii sunt chemaţi la instrucţie două perioade de câte opt săptămâni.

Landwehr-ul de 1-iul ban: este chemat două perioade de câte 14 zile. Nu trebuie uitat, însă, că toţi aceştia au făcut serviciul activ sub arme.

Rezerva de depozit. (Ersatzreserve). Acestora li se dă o instrucție foarte îngrijită: Prima chemare 10 săptămâni; a doua chemare 6 săptămâni; a treia chemare 4 săpt.

Landsturm-ul de 1-iul și de al 2-lea ban, nu mai este chemat la instrucție. Ei sunt chemați sub arme, de către Impărat, numai în caz de războiu.

*
* *

Tinerii prezentați consiliului de revizie în anul 1911, au fost în număr de 1.271.384, și cari au fost astfel împărțiți:

826 Excluși;
35.500 Reformați;
734.563 Amânați;
39.531 Veniți înainte de termen;
460.964 Recunoscuți buni.
1.271.384 Total.

Aceștia din urmă — buni de serviciu, — au fost repartizați:

a) *Serviciul activ:* Armata de uscat 207.741
Armata de apă 13472

b) *Rezerva de depozit:* Armata de uscat . . 92.143
Armata de apă 2,589

c) *Landsturm-ul de 1-iul ban* 142.307

iar restul de 734.563, rămâneau să se prezinte anul următor în fața consiliului, odată cu noul contingent, care, în regulă generală, trece de 550.000 tineri.

Organizarea Marelui Comandament

Regele Prusiei și Impărat al Germaniei, este șeful tuturor forțelor militare de uscat și de apă ale întregului Imperiu.

El ,ajutat de: cabinetul său militar, de ministerul de războiu și de marele stat major, prepară trupa pentru războiu și îi asigură mobilizarea, alcătuiește organizarea și îi face instrucția. In războiu, el este Comandant suprem, având ca ajutor pe șeful Marelui stat major.

Compunerea armatei

Armata activă

La 28 Martie 1913, la mai puțin de un an după votarea legii militare din 1912, guvernul german depune pe biuroul Reichstagului, un proiect de lege, care sporeà din nou efectivul de pace al armatei germane, și măreà numărul unităților de diferite arme.

Proiectul, între altele, ziceà:

„Evenimentele ce se desfășoară acuma în Balcani, au modificat echilibrul puterilor europene. Intr'un răsboiu, care poate să-i fie impus, Germania va trebuì, poate, să-și apere frontierele contra mai multor puteri, etc...

„Forța armatei noastre nu a crescut în aceeaș proporție cu a populației noastre; o mare parte din contingent rămâne neîntrebuințată, cu toate că serviciul militar este personal și obligator pentru toți cetățenii. Aceasta trebuie să fie, de azi, o realitate. Armata trebuie să fie compusă, în mare parte, din tinerii neînsurați; iar nu ca acum, când avem sub drapel bărbați însurați și cu copii, în timp ce alții, tineri, stau acasă, etc.

„Ideea directoare a proiectului este, deci, de a încorporà, în fiecare an, cât mai mulți dintre tinerii găsiți buni. Pentru un moment, efectivul încorporaților anual va trebuì sporit cu 63.000, etc.

„Acest spor, nu trebuie privit din punctul de vedere al creerei nouilor unități, ci al sporirii efectivului de pace la unitățile existente, etc.

„Pentru a asigurà instrucția numeroaselor rezerve, este absolut necesar a se sporì corpul ofițeresc și al subofițerilor".

Generalul von Heeringen, ministrul de răsboiu, în susținerea proiectului în Reichstag, ziceà, între altele: „Superioritatea nu stă numai în număr, dar mai ales în valoare și în organizare. Sporirea efectivelor de pace, perfecționează nu numai mijloacele de instrucție, dar înlesnește și ajută, în o largă măsură, mobilizarea noastră; ea îmbunătățește, în acelaș timp, atât armata de operație, cât și diferitele rezerve".

Iar cancelarul imperiului, Bethmann-Holweg, în a-

ceeaș chestiune, ziceà, susținând proiectul: „Poporul care nu vreà să fie gata, și-a terminat rolul său în lume. Istoria nu ne arată, în nici un timp, popoare, cari să fi fost sdrobite sub greutatea înarmărilor; în schimb, ne arată pe foarte multe altele, cari au pierit, fiindcă nu s'au gândit decât la lux, la bogății, petreceri și au neglijat cu totul apărarea lor. Germania, în caz de răsboiu, vreà să fie în picioare, până la ultimul om".

In acelaș timp ziarele, foarte răspândite și foarte multe, ale marei societăți, Wehrverein, (Liga apărării germane), credincioase programului lor: de a susține, pe lângă Parlament și în fața poporului, imediata realizare a tuturor măsurilor susceptibile de a sporì și îmbunătățì armata, cereau, pentru viitor:

1. Principiul serviciului obligator să nu aibă altă restricțiune, decât aptitudinea fizică; iar numărul anual al recruților, să urmeze pe al populațiunii;

2. Cele mai tinere clase din Ersatz-reserve, să primească o instrucție suficientă;

3. Să se alcătuiască două noui corpuri de armată;

4. Să se alcătuiască, din timp de pace, diviziile de cavalerie;

5. Instrucția ofițerilor de rezervă să se perfecționeze, în vederea intrării în campanie;

6. Să se amelioreze din nou situația subofițerilor, liberați din armată, și a veteranilor;

7. In sfârșit, pentru ca nici un soldat inimic să nu poată călcà sfântul pământ german, să se cultive și să se desvolte, fără încetare, spiritul răsboinic și patriotic în țară, și să se ajungă, ca spiritul națiunii să fie acela al armatei.

Cheltuielile ce au necesitat modificările aduse de légea din 1913, s'au ridicat la enorma cifră de 1.613 milioane, ce urmà a se cheltuì în anii 1913—14—15. Desvoltarea completă urmà să fie gata în 1915.

Cheltuielile erau: a) *permanente,* 491 milioane lei, la început, și apoi câte 232 milioane anual, cu începere din 1915, în budgetul ministerului de răsboiu; b) *cheltuieli, odată pentru totdeauna,* 1.122 milioane, din care 1.105 milioane pentru armata de uscat.

După acest proiect de lege, armata activă germană, în timp de pace, aveà:

36.000 Ofițeri;
110.000 Subofițeri;
661.000 Soldați;
6.000 Funcționari superiori;
4.000 Funcționari inferiori;
18.000 Voluntari pe un an.

Total: 835.000, la cari, dacă se mai adaugă și sporul încorporării recruților în 1915, se ajunge la efectivul de 870.000, cât erà prevăzut în proiectul de lege.

A.—*Infanteria:*

a) Infanteria cuprinde 217 regimente, toate à câte 3 batalioane; la mobilizare toate regimentele vor fi, probabil, à 4 batalioane. Socotit à 3 batalioane. . . 651
b) Batalioane de vânători 18
c) Batalionul de instrucție, cu oameni detașați din toate corpurile de trupă 1
Total batal. . . 670

Efectivul de pace al acestor batalioane, este de două feluri, ca și în Franța: a) *Efectiv întărit,* având de fiecare batalion câte 22 ofițeri și 721 trupă, adică de fiecare companie câte 5 ofițeri, 20 subofițeri și 160 trupă; b) *Efectivul slab,* având de fiecare batalion câte 18 ofițeri și 641 trupă, adică de fiecare companie câte 4 ofițeri, 18 subofițeri și 142 trupă.

Numărul total al batalioanelor cu efectiv întărit, este de 299, adică aproape jumătate din numărul total de batalioane.

La mobilizare, efectivul unui batalion este: 25 ofițeri și 1.000 trupă.

Armament, unelte și echipament.—Infanteria este armată cu pușca md. 1898, de calibru 7,9 m.m., și care poartă și baioneta de acelaș model.

Infanteria este înarmată cu pușca md. 1898, de calibru 7,9 m.m., și care poartă și baioneta de acelaș model.

Această armă este cu tragere repede, având un încărcător cu 5 cartușe și putându-se întrebuința și ca

armă cu tragere simplă. Inălțătorul este gradat până la 2.000 m.

Greutatea armei, fără baionetă, este de 4.100 kgr., și are o lungime de 1.25 m.; iar cu baioneta, 4.530 kgr.; lungimea baionetei este de 0.65 c.m.

Cartușul este de md. 1898 S.; cântărește, în total, 23,7 gr. Glonțul S., care cântărește 10 gr., este dintr'un miez de plumb moale, învelit într'o cămașe de oțel și o alta din aramă și nichel.

Viteza inițială este de 860 m.; săgeata cu înălțătorul de 500 m., este de 50 m.

Mitraliera.—Fiecare regiment de infanterie are o à 13-a companie de mitraliere, compusă din 3 secții. Numărul total al pieselor, trebuie să fie, la armata activă, de îndoit al aceluia al batalioanelor=1340; sistemul este Maxim, și întrebuințează aceeaș muniție ca și arma infanteriei. Răcirea țevii se face prin apă, ca și la mitraliera română.

Fiecare companie de mitraliere, înhamă 6 mitraliere și 3 chesoane; fiecare cheson are câte 15.000 cartușe.

Pistolul automat, Parabellum, de calibru 9 m.m., md. 1908, îl au toți ofițerii, Feldwebelii, vice-Feldwebelii, subofițerii, port-drapelul și tamburul-major.

Unelte.—Infanteria poartă următoarele unelte: Fiecaré companie câte 100 lopeți, 10 târnăcoape și 5 topoare; la trenul de luptă se mai află: unelte mari, câte 30 lopeți, 15 târnăcoape, 15 topoare, 12 ferăstrae și 24 topoare mari; la trenul regimentar: 230 lopeți, 65 târnăcoape, 30 topoare, 30 topoare mari, 6 ferăstrae de mână și 2 ferăstrae mici.

Un regiment de 3 batalioane, dispune de 1839 unelte, în total.

Echipamentul și îmbrăcămintea.—Ținuta de campanie este gris, pentru infanterie și gris-verde, pentru vânători. Coifura este aceeaș, ca și înainte, — casca cu vârf deasupra,—acoperită cu ștofă de culoare gris.

Ofițerii trebuie să poarte aceeaș ținută, ca și trupa.

Greutatea raniței, cu toate efectele, arma și muniția, este de 19,4 kgr., iar cu foaia de cort, 21 kgr.

Pentru greutatea purtată, se mai adaugă hainele=5—6 kilograme.

B.—*Cavaleria.*—Cavaleria germană cuprinde:

1 Regiment de gardă; 9 Regimente de cuirasieri prusieni; 1 Regiment saxon; 1 Regiment carabinieri saxoni; 2 Regimente bavareze.	*Cavalerie grea*
27 Regimente ulani; 31 Regimente dragoni; 24 Regimente husari; 6 Regimente vânători; 8 Regimente uşoare bavareze.	*Cavalerie uşoară*

Total: 110 regimente.

Fiecare regiment este à câte 5 escadroané, adică un total de 550 escadroane.

Efectivul de pace al acestor escadroane, este acélaş pentru toate, adică: 4 ofiţeri, (jumătate din escadroane au câte 5), 16 subofiţeri, 3 trompeţi, 128 trupă şi 145 cai, în afară de caii ofiţereşti, (7).

Efectivul, pe picior de răsboiu, al unui escadron, este de 150 săbii.

Armament, remontă, unelte şi echipament. — Armamentul este acelaş pentru toată cavaleria, şi anume:

Lancea, de tub de oţel, lungă de 3,20 m.;

Sabia, dreaptă.

Subofiţerii poartă lancea, sabia şi pistolul automat.

Carabina, md. 1898 şi care trage aceeaş muniţie, ca şi arma de infanterie; înălţătorul gradat pânăla 2.000 m.; lungimea totală este de 1.10 m.; greutatea de 3.500 kgr.; viteza iniţială de 870 m.; bătaia maximă, teoretic, 4.000 m.; săgeata cu înălţătorul de 500 m. este 0,52.

Baioneta.—Fiecare călăreţ poartă, la centuron,—chiar când este călare,—şi baionetă, ca şi a infanteriei, şi care se adaptă la carabină în lupta pe jos. Sabia este fixată la şea, unde este lăsată în lupta pe jos.

*
* *

Remonta se face de către comisii speciale, trimise în

tot Imperiul. Caii cumpăraţi sunt ţinuţi în depozite de creştere (17 în Prusia, 2 în Saxa, 1 în Wurtemberg, 5 în Bavaria), până împlinesc 4—5 ani, când sunt daţi corpurilor.

In mod general, cavaleria îşi remontează caii din Prusia orientală şi Hanovra, iar artileria de câmp, din Holştein, Oldemburg; în timp ce artileria grea din Schleswig şi Ţările renane.

Preţul mijlociu al calului, a fost de 1.322 lei.

Efectivul total al cailor, pentru timp de pace, este socotit la, aproximativ, 180.000,—inclusiv caii ofiţereşti,— iar cumpărările anuale sunt cam de 15—18.000 cai.

Pentru mobilizarea armatei active, Germania mai are nevoie, de aproximativ, 450.000 cai.

Recensământul cailor se face la fiecare 10 ani; iar clasarea, anual, de către comisii mixte. Fiecare corp de armată are o anumită regiune, de unde să-şi facă rechiziţiile şi să le pregătească.

*
* *

Unelte.—Fiecare regiment poartă, *pe cai*, 32 toporaşe, 32 lopeţi şi 16 ferăstrae mici; *la trenul de luptă:* 6 lopeţi, 3 târnăcoape, 5 topoare, 2 topoare mari, 2 ferăstrae, 32 cartuşe explozibile; *la trenul regimentar:* 8 lopeţi, 16 târnăcoape, 15 topoare.

Un regiment à 5 escadroane, are, în total, 160 unelte.

Echipamentul.— Uniforma de campanie: Cuirasierii, casca cu vârf, acoperită cu postav gris; Ulanii, şapca de piele, şi având passepoalul şi gulerul de culori diferite, indicând origina: Saxonă, bavareză, prusiană; Dragonii, casca; Husarii, kolback. Hainele sunt aproape identice pentru toţi, cu foarte mici deosebiri.

C.—*Artileria.*—Artileria germană cuprinde:

a) Artilerie de câmp: 100 regimente montate, à 6 baterii şi bateria à 6 piese=600 baterii;

b) Artilerie călăreaţă, bateriile à 4 piese=33 baterii;

c) Artileria pedestră, 26 regimente, fiecare regiment à 2—3 batalioane, şi fiecare batalion à 4 baterii. Total: 53 batalioane à 4 baterii=212 baterii.

Efectivul de pace al unei baterii montate, este de două feluri, întărit și slab. Efectivul întărit al unei baterii este: 4 ofițeri, 20 subofițeri, 123 trupă și 200 cai; iar efectivul slab, al unei baterii montate, este de: 4 ofițeri, 18 subofițeri, 106 trupă și 75 cai. Efectivul bateriei călărețe,—4 piese,—este de: 4 ofițeri, 19 subofițeri, 118 trupă și 144 cai. Numărul total al bateriilor montate, cu efectiv întărit, este de 288, adică aproape jumătate din numărul total de baterii.

Regimentele de artilerie pedestră sunt repartizate câte unul de fiecare corp de armată,—unele chiar 2,—și sunt înarmate cu material greu de 15, de 21 și tunuri de 10 și de 13 c.m. Artileria aceasta este repartizată la una sau la ambele divizii și este sub ordinele comandantului de divizie respectiv.

Armament și echipament.—Materialul de artilerie, pe care îl întrebuințează armata germană, este:

A.—*Artileria montată*: a) *Tunul de câmp,* de calibru 77 m.m., cu tragere repede, sistem Krupp, md. 1896 m. A., adică transformat după modelul din 1896 cu tragere accelerată.

Viteza inițială este de 465 m.; iuțeala de tragere atinge 20 lovituri pe minut, de tun. Se întrebuințează două feluri de proiectile: *a)* Șrapnelul are o greutate de 6,850 kgr. și conține 300 gloanțe à 10 gr.; *b)* Obuzul, de aceeaș greutate și având 155 gr., explozibil intern, numit explozibil 88.

Tubul cartușului este separat de proiectil, și conține 570 gr. pulbere. Greutatea tunului, în baterie, este de 945 kgr., (1.140 kgr. acel franțuzesc); iar înhămat, 2.130 kgr.

b) *Obuzierul ușor de câmp,* de calibru 105 m.m., md. 1898, cu afet rigid și cu sapă de călcâiu. Lungimea țevei, 12 calibre. Trage cu încărcătură maximă, și cu 330 m. viteză inițială, un șrapnel de 12,800 kgr., și care are 500 gloanțe, à câte 10 gr.; iar cu încărcături variabile, un obuz de 15.700 cu 1.480 kgr. explozibil 88.

Atât șrapnelul, cât și obuzul, au focos cu dublu efect; iar obuzele au adesea, la focos, un dispozitiv de întârzierea exploziei cu $^6/_{10}$ din secundă; de curând s'a adoptat proiectilul unic.

Tubul cartușului este de alamă și are pulberea împărțită în 7 încărcături.

Iuțeala de tragere este de, aproximativ, 6 focuri pe minut; bătaia maximă de 7.000 m.m.

Numărul total al tunurilor de câmp și al obuzierelor, la o divizie germană, este: 54 tunuri de 77 m.m., (9 baterii à 6 piese) și 18 obuziere de 105 m.m., (trei baterii à 6 piese) = 72 piese.

B.—*Artileria pedestră.* Un număr variabil de piese intră în alcătuirea artileriei pedestre. Toată această artilerie poartă numele de artileria grea de corp de armată, sau de asediu. Ea cuprinde:

a) *Obuzierul greu de câmp, 15 c.m.* Cu tragere repede și cu recul pe afet. Trage un obuz în greutate de 39,500 kgr., care conține 7.300 kgr. explozibil, și armat cu un focos percutant.

Iuțeala de tragere este de 2—3 lovituri pe minut; bataia de 7.400 m. Greutatea piesei înhămate este 2.838 kgr.; greutatea piesei în baterie, 2.100 kgr. Lungimea țevii, 11 calibre.

O baterie cuprinde 4 piese, opt chesoane, 1 car de baterie și una trăsură pentru observații.

Fiecare corp de armată are câte un batalion à 4 baterii, din acest material, adică 16 obuziere, care se adaugă, prin urmare, la acele 144 ușoare, (tunuri și obuziere ușoare), și fac 160 guri de foc de corp de armată. Cam 6 piese de 1.000 oameni.

b) *Mortierul de 21 c.m.* De câțivă ani, Germanii au transformat vechiul mortier de 21, cu afet rigid, în o piesă cu tragere repede. Această piesă, ca și obuzierul de 15, face parte din artileria grea de câmp, însă este repartizată la armată. Roțile sunt prevăzute cu „centuri de roți", iar tirul se execută fără platformă.

Obuzul tras are o greutate de 119 kgr.

Lungimea țevii este de 10 calibre. Unghiul de tragere, maxim, 70°. Greutatea piesei, în baterie, este de 5.450 kgr. Greutatea proiectilului, 119 kgr.; greutatea încărcăturii de explozie, 15 kgr. Viteza inițială, maximă, 300 m.; bătaia maximă 8—9.000 m. Bateriile à 4 piese.

c) *Tunul lung, de 10 c.m.* Tragere repede; trage un

obuz de 18 kgr., sau un şrapnel cu 680 gloanţe a 11 gr. Greutatea tunului, în baterie, 2.700 kgr., greutatea ante-trenului încărcat, 702 kgr. Lungimea ţevii, 30 calibre; bătaia maximă 10.300 m., cu o viteză iniţială de 586 m.

Bateria cuprinde 4 tunuri, 8 chesoane, (fiecare cu câte 56 cartuşe), 1 car de baterie şi o trăsură pentru observator.

d) *Tunul lung, de 13 c.m.* Cu tragere repede, ţeava reculând; roţile pot fi prevăzute cu centuri.

Bătaia maximă 13 klm.; viteza iniţială 700 m.; greutatea proiectilului, 40 kgr. Şrapnelul are 1.100 gloanţe.

e) *Tunul lung, de 15 c.m.*, destinat a înlocui pe acel de 13 c.m.

f) *Obuzierul de 28 c.m.* Lungimea ţevii, 12 calibre şi are trei frete, din care una are nişte urechi, care servă a se legà frâna şi recuperatorul.

Greutatea piesei, în baterie, 13.900 kgr.; greutatea piesei, cu ante-trenul, 14.290 kgr.; greutatea afetului, 8.160 kgr.; greutatea ţevii, 6.130 kgr.; greutatea proiectilului, 340 kgr.; viteza iniţială, maximă, 340 m.; bătaia maximă, 10.100 m.;

g) *Tunul scurt de 42 cm.m.* Mortierul şi afetul său, este aşezat pe un cadru metalic, susţinut înainte şi înapoi de câte un vagon platformă, special făcute pentru a suportà greutăţile cele mai mari. Platforma dinapoi are o macara învârtitoare, pentru ridicarea, în special a proiectilelor şi aducerea lor la camera tunului. Intregul acest dispozitiv, măsoară 18 m. lungime, cu 4 m. înălţime, deasupra şinelor. Trenul mai cuprinde o locomotivă şi două vagoane: unul pentru personal, şi unul pentru muniţiuni, şi este dus până la locul de unde urmează a începe tragerea. Pentru aceasta linia, pe care se transportă, trebuie din nou balastată, şi în mod special. Două ridicătoare hidraulice, foarte puternice, sunt aşezate aproape sub afet, pentru a dà stabilitatea în momentul tragerii. Darea focului se face dela distanţă, cu ajutorul electricităţii.

Proiectilul tunului este de 42 c.t.m., măsoară 1,40 m., adică cam 3 calibre şi ceva. Lungimea piesei, de aproape 8 m., adică 19 calibre. Greutatea proiectilului, — dedusă prin comparaţie cu a mortierului Schneider de 28 c.t.m.,

(275 kgr.), a tunului de marină de 370 m.m., (560 kgr.), şi a noului tun de 100 tone, Armstrong, de 438 m.m., (970 kgr.), — este de, aproximativ, 800 kgr.

Nu s'au aflat date asupra încărcăturii şi bătăiei. Se crede, însă, tot prin deducere, că încărcătura este cuprinsă între $^1/_{20}$—$^1/_{40}$ din greutatea proiectilului; iar bătaia cu mult superioară mortierului de 28 francez, care este de 8.300 m. Poate să fie dublă.

* * *

Pe frontiera de Vest, germanii posedă două mari parcuri de asediu: unul la Metz şi celălalt la Rastatt-Strassburg; în special cel dela Metz, este considerabil. Aceste parcuri de artilerie sunt constituite cu gurile de foc, arătate la lit. b, c, d, e, f şi g dela B.

Unelte.—Fiecare baterie de câmp are următoarele unelte: 38 lopeţi, 31 târnăcoape, 33 topoare, 7 topoare mari şi 1 ferăstrău.

Bateria de obuziere de 15 c.m., are: 93 lopeţi, 43 târnăcoape, 19 topoare, 3 topoare mari, 4 ferăstrae de mână şi 2 ferăstrae subţiri.

Bateria de mortiere: 112 lopeţi, 52 târnăcoape, 31 topoare, 7 topoare mari, 4 ferăstrae de mână, şi 2 ferăstrae subţiri.

Muniţiuni.—Tunul de câmp de 77 c.m., dispune, în prima linie, de următoarele muniţii de fiecare piesă: 138 lovituri la baterie, 120 la coloana uşoară, (trenul de luptă), şi 139 la coloanele de muniţii. Total: 400 lovituri.

Obuzierul de 105 c.m. are un total de 234 lovituri; iar obuzierul de 150 c.m. are 432 lovituri.

Uniforma.—Aceeaş, ca şi la infanterie; în loc de vârf la cască, se află o bulă.

C.—*Trupe tehnice:*

Trupele tehnice în armata activă germană, sunt:

a) *Pionieri:* 27 batalioane à 4 companii, pentru fiecare corp de armată câte un batalion, afară de corpul 3, (Berlin) şi corpul 3 bavarez, (Nürnberg), cari au câte 2 batalioane. Fiecare batalion având şi o secţie de proiectoare.

La mobilizare, fiecare batalion al corpului de armată, dă câte o companie fiecărei divizii şi una corpului de armată, precum şi un echipaj de poduri;

b) 8 Regimente pionieri de cetate, a câte 2 batalioane, adică 16 batalioane =40 comp. şi 8 secţii de proiectoare. Aceste regimente sânt răspândite în cetăţile frontiere: Königsberg, Posen, Münster, Coblentz, Strassbourg, Metz, Frankfurt a. M. şi Allenştein.

c) Nouă batalioane de *căi ferate,* în plus 4 noui regimente à două batalioane;

d) Trupe de telegrafie, în număr de 10 batalioane, adică 43 companii, din care 16 cu telegrafie fără fir şi 9 companii de telefonişti de cetate;

e) Aerostaţie, în total 6 batalioane, cu 17 companii, din care 15 sunt în special destinate pentru dirijabile, socotind câte o companie pentru două dirijabile;

f) Automobilişti, formând un batalion şi în plus o *companie;*

g) Aviaţia.—Cinci batalioane de aviaţie.

* * *

Impărţirea armatei active în comandamente

Totalitatea *forţelor active* ale Germaniei sunt grupate, din timp de pace, în opt armate, cuprinzând fiecare următoarele corpuri de armată:

Armata 1	1, 17, 20	Armata 5	8, 14, 15
„ 2	G. 12, 19	„ 6	4, 11, 13
„ 3	7, 9, 10	„ 7	16, 18, 21
„ 4 . . 3 prus.	1, 2, 3 bavarez	„ 8	2, 5, 6

Garda Berlin

C. 1. Königsberg
„ 2. Stettin
„ 3. Berlin
„ 4. Magdeburg
„ 5. Posen
„ 6. Breslau
„ 7. Münster
„ 8. Coblentz
„ 9. Altona
„ 10. Hanovra
„ 11. Kassel
„ 12. Drezda-Saxon

C. 13. Stuttgart
„ 14. Karlsruehe
„ 15. Strasburg
„ 16. Metz
„ 17. Dantzig
„ 18 Frankfurt a. m.
„ 19 Leipzig-Saxon
„ 20. Allenstein
„ 21. Sarrebruck

1 B. München
2 B. Würzburg } Bavareze
3 B. Nürnberg

Pe lângă aceste corpuri de armată active, la mobili-

zare, vor mai fi şi alte corpuri de armată de rezervă, de Landwehri şi alte multe mici unităţi din Landsturm. (Se va vedeà: armata de Landwehri şi Landsturm).

Fiecare corp de armată activ are compunerea următoare:

a) Două divizii, compuse fiecare astfel: Un batalion vânători. (divizia 1-ia); două brigade de infanterie, à 2 regimente, à 3 batalioane; 3—4 escadroane; 1 brigadă de artilerie de câmp, à 2 regimente, à 6 baterii, bateria à 6 tunuri, (54 tunuri de 77+18 obuziere de 105 m.m.); 4 coloane de muniţii divizionare; 1 companie de pionieri; 1 echipaj de poduri; 1 companie sanitară;

b) Elemente neindivizionate: 1 companie de pionieri; 1 echipaj de poduri pentru corpul de armată; 1 detaşament de telegrafie; 4 coloane muniţii de infanterie; 8 coloane muniţii de artilerie; 12 coloane cu proviziuni; 2 depozite de remontă mobile; 12 spitale de câmp; 2 coloane de bucătărie de câmp;

c) Un batalion artilerie grea de câmp, compus din 4 baterii à 4 piese şi 8 coloane de muniţii;

d) Un detasament, (eventual), de aerostaţie;

e) Un batalion de tren.

Din cele patru regimente de cavalerie ale unui corp de armată, la mobilizare, se alcătuieşte:

Un regiment formează cavaleria corpului de armată; celelalte trei regimente intră în compunerea diviziilor de cavalerie. Escadronul al 5-lea serveşte numai pentru completarea efectivului de mobilizare. Germania alcătuieşte, la mobilizare, 12 divizii de cavalerie, a câte 6 regimente, cu un total de 312 escadroane.

Efectivul total al unui corp de armată activ, mobilizat, este, în cifră rotundă, 42.000 oameni, 14.000 cai şi peste 3.000 trăsuri, din care peste 1.000 sunt pentru artilerie.

Dacă se face socoteala celor 25 corpuri de armată active, împreună cu diviziile de cavalerie, care se formează la mobilizare şi cu toate celelalte unităţi, care aparţin armatelor, se poate spune că, armata activă, mobilizată, atinge 1.500.000—1.600.000 oameni.

Pentru atingerea acestui efectiv, armata activă dispune de 7 contingente ale armatei permanente, la care

se adaugă cele 12 contingente Ersatzeserve. Socotind cele 7 contingente ale armatei permanente, câte 230.000 oameni,—deduse pierderile,—se obţine 1.600.000 oameni; iar pentru cele 12 contingente din Ersatzreserve, à cel puţin, câte 100.000, se obţine 1.200.000 oameni, sau, în total, 2.800.000 oameni cari constituie forţa de 1-ia linie a armatei germane. După încadrarea şi mobilizarea tuturor unităţilor active, mai le rămâne deci o rezervă de peste 1 milion oameni, pentru umplerea golurilor ivite la această armată, prin pierderile din lupte, sau din boli.

Este puţin probabil că acest excedent să fi fost în întregime păstrat, numai pentru umplerea golurilor, ci o parte să fi fost întrebuinţat, fie pentru formarea celui de al patrulea batalion, la fiecare regiment activ, sau pentru formarea de unităţi de rezervă, de infanterie, cari să se alăture corpurilor de armată corespunzătoare. Dacă se păstrează numai un plus de 6—700.000, se crede că ar fi suficient pentru umplerea golurilor, iar restul de 500.000 ar fi înglobat în armata activă, care s'ar ridică astfel, la un număr de peste 2.000.000 oameni.

II. Armata de Landwehri

S'a văzut că în Landwehr-ul de 1-iul şi al 2-lea ban, nu sunt trecuţi decât aceia cari au făcut serviciul în armata activă. Landwehr-ul începe dela vârsta de 27—28 ani şi durează până la 39 ani, adică 12 contingente.

Efectivul total al acestor contingente, socotit cel puţin 200.000 oameni contingentul, se ridică la peste 2.500.000 oameni. Acest efectiv urmează ca, la mobilizare, să alcătuiască unităţi de Landwehri, ce sunt destinate a operà odată cu armata activă.

Pentru încadrarea acestor unităţi, sunt destinate cadre complimentare, cari fac serviciul obicinuit la regimentele active, iar la mobilizare intră în compunerea unităţilor de Landwehri. La fiecare regiment de infanterie activ, se găseşte, din timp de pace, budgetar, următorul cadru complimentar: 1 locot.-colonel, 3 ofiţeri superiori şi 4 căpitani, cari ar constituì comandamentul regimentului, al celor 3 batal. în regiment şi a câte o companie în batalion.

In afară de aceste grade ofițerești active, prevăzute în budget, pentru unitățile de Landwehri, fiecare companie de infanterie activă va mai dà, pentru unitatea de Landwehri corespunzătoare, încă 1—2 ofițeri din cei 4, ce-i are, și 4—5 subofițeri reangajați, din cei 18 ce are. Pe lângă aceste grade, trebuiesc socotiți și gradații trecuți în Landwehri, și cari au făcut serviciul activ sub arme, precum și ofițerii de rezervă, pregătiți în mod special pentru această armată.

In acest mod văzută chestiunea, se poate deduce, că și unitățile de Landwehri vor fi aproape tot așà de bine pregătite, ca și unitățile active.

Nu se știe încă, sigur, care este numărul unităților de Landwehri, ce se vor fi organizat la mobilizare; se știe, însă, că prin legea din 3 Iulie 1913, când s'a creiat și inspecția a 8-a de armată, și când s'au creiat atâtea noui unități la armata activă, s'au creiat și 15 noui inspectorate de Landwehri, ce se vor fi organizat la mobilizare; se știe ridicat la numărul de 40 inspectorate de Landwehri, cari sunt destinate a alcătuì cele 40 unități de Landwehri, pe care Germania le va mobilizà.

Ce vor fi aceste unități? Divizii? Corpuri de armată? Presupunând că vor fi divizii, vor alcătuì, în total, 20 corpuri de armată de Landwehri, a câte 2 divizii.

Din timp de pace sunt alcătuite, de fiecare inspectorat de Landwehri, următoarele comandamente și unități, corespunzătoare unei divizii:

Infanterie, 12—16 batalioane;
Cavalerie, 3 escadroane;
Artilerie, 6—12 baterii, (fără artilerie grea);
Pionieri, 1 companie.

Servicii:

2 Coloane muniții de infanterie;
4 Coloane muniții de artilerie;
1 Echipaj de poduri;
1 Grup de telegrafiști;
1 Companie sanitară;
4 Spitale;
2 Coloane de subzistență;

3 Coloane de bagaje;

1 Bucătărie de campanie, cu depozitul de vite.

Efectivul de mobilizare al unei astfel de divizii de Landwehri, ar fi, aproximativ, 21.500 oameni, 4.500 cai și 900 trăsuri; sau: 16.000 puști, 450 săbii, 48—72 tunuri.

Se vor formà, cel puțin, 40 asemenea unități,—dacă nu 50,—adică de fiecare divizie activă câte o divizie de Landwehri.

Considerând că se vor formà numai 25 corpuri de armată de Landwehri,—două divizii pentru un corp de armată,—și considerând efectivul arătat mai sus, se poate deduce că, forța armatei de Landwehri, nu va depăși de 1.500.000 oameni. Restul oamenilor, până la 2.800.000, vor servì pentru umplere agolurilor și creiarea de unități mici de infanterie,—batalioane, regimente și chiar brigade,—ce se vor alătură, fie unităților active, fie unităților de rezervă, fie că vor operà izolat în linia a II-a.

III. Armata de Landsturm

Numărul total al oamenilor ce sunt înscriși în Landturm-ul de 1-ia și a 2-a chemare, este de aproape 4 milioane.

Nu se știe dacă Germania are cevà organizat, ca unități pentru o armată de a 3-a linie. Este probabil că nu; iar marele număr al acestor oameni, va servì numai ca rezervoriu pentru alimentarea unităților active, de rezervă și de Landwehri. Cel mult, se pot alcătuì unități mici —detașamente,—pentru paza ordinei interioare, pentru paza căilor de comunicație, a lucrărilor de artă, a coastelor, a cetăților, fără a se avea pretenția să se alcătuiască unități de 1-iul ordin, cu care să se facă operațiuni pe o scară întinsă.

Efectivul total de mobilizare al armatei germane

Socotind proporția de 12% din întreaga populație, se vede că populația validă, care ar puteà face răsboiul, ar fi de aproape 8—8.500.000 oameni. Din socotelile făcute mai sus, aproape tot la aceeaș cifră s'ar ajunge.

Unităţile încadrate, pentru operaţii, sunt limitate. Nu s'ar puteà niciodată admite că întreg acest număr ar putea fi organizat în corpuri de armată sau divizii, fiindcă nu se poate nici încadrà, nici echipà şi nu li se pot dà nici serviciile, cari formează adevăratul suflet al unei unităţi.

Dacă am presupune că Germania ar utilizà, din întregul acest număr, de peste 8.000.000 de oameni, numai 6.000.000 de oameni pentru alcătuirea corpurilor de armată, s'ar obţine un număr de 150 corpuri de armată!? Şi, dacă am socotì un număr de 1.000 ofiţeri, de fiecare corp de armată, s'ar ajunge la colosala cifră de 150.000 ofiţeri!? pentru încadrarea acestor 150 corpuri de armată. Pe când, Germania, nu dispune decât de 36.000 ofiţeri activi şi de 25.000 de rezervă.

Un corp de armată, pentru a puteà merge, mai are nevoie de cel puţin 12.000 cai, de 3—4.000 trăsuri, de coloane, de spitale, de parcuri, de tot felul de servicii, de staturi majore, cari, *în mod absolut,* nu pot fi improvizate, chiar dacă răsboiul ţine un an, căci, în tot acest timp, toată activitatea este îndreptată în a reface ceeace s'a pierdut şi stricat în luptă, dela corpurile de armată şi unităţile existente din timp de pace.

Oameni, şi chiar instruiţi, există peste suficient; numărul unităţilor mari, însă, este limitat şi nu poate fi depăşit, fără un mare pericol.

De aceea, credem că, numărul total al corpurilor de armată, socotind şi unităţile de rezervă şi al celor de Landwehri, nu poate fi depăşit, la germani, de 75 şi poate chiar sub această cifră. Ceeace este, însă, probabil, este că sunt multe mici unităţi, formate, sub forma de detaşamente mixte, sau numai de unităţi de infanterie, care sunt înglobate în marile unităţi, la divizii, la corpurile de armată, sau la armate. In tot cazul, efectivul armatei de operaţie, în nici un caz nu poate fi întrecut de 4.000.000 oameni, în cari intră toate unităţile mari: active, de rezervă, de Landwehri şi Landsturm.

In afară de această massă formidabilă, Germanii mai pot aveà, azi, după 7 luni de răsboiu, cel mult încă 2.000.000 de oameni, din cari o parte se instruiesc în

interior, pentru a luà locul celor ce vor dispare; iar alții cari apără lucrările de artă, cari fac paza ordinei interioare a țării, cari fac garnizoana unor cetăți și locuri întărite. etc.

Prin urmare, forța totală combativă, azi, a Germaniei, nu poate întrece de 6.000.000 de oameni, fiindcă din cele 8.500.000 ce rezultă din proporția de 12% din populație, trebuie dedus 2.500.000, morți, grav răniți și prizonieri, pierderi cauzate atât pe frontul de Vest, cât și pe acela de Est.

ARMATA TURCA

Recrutarea și împărțirea anilor de serviciu

Intrând și Turcia în războiu, trebuie să spunem câtevà cuvinte și despre armata ei, deși nu avem, și nu putem aveà, însă, date în ceeace privește situația acestei armate, după războiul balcanic. Datele, însă, ce le putem dà, asupra forțelor armatei turcești, dinaintéa războiului balcanic, pot prezentà un interes nu numai istoric, dar și de actualitate, căci, în ceeace privește organizarea, propriu zisă, a armatei otomane, puține se vor fi schimbat în acest scurt timp. Se vor fi înmulțit, sau scăzut, numărul unităților; se vor fi sporit sau micșorat efectivele în oameni, animale și materiale, dar organizarea va fi rămas aceeași.

Legea fundamentală de recrutare, a armatei turce, datează din 1880, căreia i s'au adus modificări în 1886, 1888, 1904, 1907 și pentru ultima dată, în 1909.

După această lege, și în special după articolele adiționale, din 1904, serviciul militar este personal și obligator pentru toți cetățenii otomani. Nemahomedanii sunt, însă, scutiți de serviciul militar, în schimbul unui impozit de 1.125 lei. Fiecare recrutat, după trei luni de serviciu activ, poate fi scutit de restul serviciului, în schimbul unei taxe de 50 lire turcești. In special, în mobilizarea din anul 1914, s'au chemat, la început, toți oamenii, de orice categorie, între vârsta de 21—45 ani. Numărul, însă, al

oclor veniți, — 1.500.000, aproximativ, — întrecând cu mult peste nevoile armatei și peste putința de a-i încadrà, echipà, instruì, armà, li s'au dat drumul la mai mult de jumătate, în schimbul a diferite taxe, variind între 40—100 lire, după persoană.

Durata serviciului militar este de 24 ani, adică dela vârsta de 21 până la 45 ani, împărțiți în modul următor:

1) Armata activă (Nizami) . .	Sub arme	3 ani
	Rezerva armatei active (Ichtiat)	6 ani
2) Armata de rezervă (Redifi)	1 a categorie	9 ani
	2-a categ coprinde toți oamenii între 21—39 ani. cari n'au aparținut nici unui element al armatei	
8) Armata de milițiî teritorială (Mustafizi)	Coprinde toți oamenii cari au făcut serviciul în Nizami și Redifi	6 ani
	Total	24 ani

Intrucât în Turcia nu s'au făcut lucrările de pregătirea mobilizării, în mod regulat și metodic, ca în toate celelalte țări, și dat fiind că, însuși recensământul populației lasă foarte mult de dorit, nu se știe care a putut fi numărul tinerilor înscriși anual pentru recrutare. S'ar puteà deduce, cu oarecare aproximație, că ar fi putut fi cuprins între 150—180.000 anual, din cari, însă, nu se recrutau, decât, cel mult, o treime, dat fiind că efectivul de pace al Turciei nu depășeà 200.000 oameni.

Ofițerii sunt foarte prost plătiți; pentru a le venì în ajutor, li se dă dela stat haine, și chiar rații de hrană în natură, pornind dela o rație pentru sublocotenent, și mergând până la 15 rații, pentru mușir.

După constituție, Sultanul este șeful tuturor forțelor turcești de uscat și de apă. La mobilizare, ministrul de răsboiu exercită comandamentul efectiv al armatei, având sub ordinele lui pe ceilalți comandanții de armate și fiind ajutat de șeful statului major general.

Armata activă (Nizami)

A.—*Infanteria.*—Infanteria activă turcă, după noua organizație, care prevedeà împărțirea tuturor forțelor în 13 corpuri de armată a câte trei divizii, iar divizia pe trei regimente a câte 3 batalioane, trebuià să cuprindă, în cifră rotundă:

117 Regimente de infant. a 3 batalioane.	351	batal.
13 Regimente de vânători, de fiecare corp de armată câte unul	39	„
Batalioane de vânători independente, câte unul de fiecare divizie	39	„
Total. .	429	batal.

Acesta era numărul total de batalioane, ce trebuiă să aibă armata activă turcă, când noua organizație și-ar fi produs efectul său.

In realitate, numai corpurile de armată din Europa și depe coasta Asiei, din apropiere de Euroopa, aveau organizarea mai completă; celelalte lăsau foarte mult de dorit, din toate punctele de vedere.

După informațiile ce avem, numărul total al batalioanelor, nu depășeau de 337; iar efectivul de pace, varià între 300—500 oameni de batalion. La mobilizare, efectivul batalionului urmà să atingă 800 oameni.

Armament, muniții, unelte, echipament. — Infanteria turcă este armată cu pușca Mauser, md. 1890, de calibru 7,65 m.m., cu încărcător de 6 cartușe. Numărul total al acestor arme nu trece de 300.000, iar pentru armarea tuturor batalioanelor, chiar din armata activă, se întrebuințează și armele Martini, din cari au cam 150.000. (In răsboiul balcanic au pierdut, prin luarea prizonierilor de către Bulgari, Sârbi, Greci, Muntenegreni, peste 250.000 de arme Mauser). Din aceste arme trebuie să se deducă armele destinate jandarmeriei, școalelor, detașamentelor dela frontieră, cam 70—80.000. Rămâne deci, cel mult, 370—380.000 de arme pentru armarea infanteriei. (Nici numărul total de batalioane active).

Muniții. — Ca regulă generală, fiecare infanterist urmà să aibă asupră-i câte 120 cartușe; apoi, câte 48 la trenul de luptă al regimentului și câte 131 la coloanele de muniții divizionare. Un total de 379 de cartușe. Este probabil că Turcii nici nu au mai avut alte muniții, decât acestea, fiindcă nici nu au mai avut posibilitatea să mai aducă altele. Dat fiind marele consum de muniții din luptele actuale, — altora nu le sunt suficiente nici câte 1.500 cartușe de armă, — se poate deduce în ce stare se găsește armata turcă.

Unelte.—Uneltele sunt purtate pe samare. Fiecare batalion are câte 64 lopeți, 64 târnăcoape, 64 topoare.

Echipament.—Noua uniformă, pentru toate armele, este din postav galben-verde, vestă cu buzunare și cu un rând de șase nasturi de metal. Pantalonul de aceeaș culoare ca vesta. Betrite late, aplicate pe gulerul răsfrânt, cu culori diferite, arată arma: infanteria, culoarea fondului; vânători, verde măsliniu; cavaleria, gris cenușiu; artileria, albastru închis; mitralierele, verde; geniu, albastru; căi ferate, albastru deschis; tren, roșu; sanitari, negru. Coifura este un talpack în astrachan, culoarea kaki. Fundul de postav, în culoarea armei respective.

B.—*Cavaleria.*—Cavaleria turcă a armatei active, trebuià să cuprindă câte o brigadă de 2—3 regimente, a 5 escadroane, de fiecare corp de armată. Numărul total al escadroanelor active trebuià să fie de 195. Toate probabilitățile sunt, că numărul real este cu mult sub 195. Efectivul de pace al escadronului nu treceà de 100călăreți; iar la mobilizare, trebuià să atingă efectivul de: 6 ofițeri, 150 trupă și 140 cai.

Cavaleria este armată cu sabie și cu carabină Mauser, cu încărcător, acelaș md. ca și arma infanteriei. Pentru completarea armamentului, mai dispune de vechile carabine Mauser, de 9,5 m.m.

C.—*Artileria.*—Artileria armatei active turce, trebuià să cuprindă: *a)* Câte un regiment de 4 baterii, pentru fiecare divizie, adică un număr de 39 regimente de artilerie; *b)* Câte două divizioane de artilerie de munte, a câte trei baterii de fiecare corp de armată, adică 78 baterii de munte; *c)* Câte un divizion de obuziere, a câte 3 baterii de fiecare corp de armată, adică 39 baterii, cu obuziere; *d)* Cinci divizioane a trei baterii, artilerie călăreață, adică un total de 15 baterii; *e)* In afară de acest material de câmp, armata turcă mai dispune de 9 regimente artilerie de cetate și de 10 batalioane independente, cu care face serviciul la artileria cetăților: Adrianopole, Bosfor, Dardanele, Erzerum, etc.

Materialul de artilerie întrebuințat, este: *a)* Tunul cu tragere repede, sistem Krupp, de 75 m.m. și cu scuturi. Acest material este întrebuințat în armata de câmp și o

parte din artileria de munte; *b)* Vechiul tun Krupp, de 87 m.m., cu afet rigid şi fără sapă; *c)* Obuziere de 12 ctm., Krupp; tunuri de munte, o parte, sistem Schneider, Creuzot; *d)* Tunuri pentru cetăţi, de calibre foarte diferite şi de sisteme şi modele şi mai diferite.

D.—*Trupe tehnice.*—Armata activă dispune de următoarele trupe tehnice: 13 batalioane de pionieri, câte unul de fiecare corp de armată; 13 companii telegrafie; 13 batalioane de tren, asemenea câte unul de fiecare corp de armată; un regiment a 3 batalioane de căi ferate şi o companie independentă în Hedjaz.

Trupe de cetate sunt: 3 batalioane de pionieri, unul de minari.

Organizarea armatei active în comandamente

Totalitatea forţelor active turceşti s'au împărţit, prin noua organizare şi noua împărţire a teritoriului, după războiul balcanic, în 13 corpuri de armate. Aceste corpuri de armate au următoarele reşedinţe: 1, Constantinopol; 2, Adrianopol; 3, Rodosto; 4, Smirna; 5, Konia; 6, Aleppo; 7, Iemen; 8, Damasc; 9, Erzerum; 10, Erzindjau; 11, Wan; 12, Mossul; 13, Bagdad.

Corpurile de armată sunt grupate în cinci inspecţiuni, cu reşedinţele la: 1, Constantinopol; 2, Smirna; 3, Erzerum; 4, Bagdad; 5, Damasc. Aceste inspectorate sunt propuse că vor fi viitoarele comandamente de armate; este probabil, însă, că la mobilizare, gruparea să fie cu totul alta, după împrejurări.

Turcii, prin legea din 1909, au pus bazele unei noui organizări şi împărţiri ale comandamentelor. Au admis şi pus în aplicare sistemul ternar: fiecare regiment a 3 batalioane; trei regimente alcătuiesc o divizie, — au suprimat, deci, brigada —; trei divizii formează un corp de armată; 2—3—4 corpuri de armate constituiesc o armată.

Principiul acestei organizări a fost susţinut de mulţi organizatori şi scriitori militari de valoare, între cari şi Gilbert, în lucrarea sa: „Lois et institutions militaires". Generalul Bonnal, asemenea, a preconizat-o, zicând, între altele: „Armonia şi în muzică, nu iese decât din ansamblul a cel puţin trei instrumente".

Este greu, pentru celelalte armate europene, să-şi schimbe vechea organizare. Turcia, însă, care o porneà acuma pe drumul organizării, a putu să o facă.

Fiecare corp de armată cuprinde: trei divizii; o brigadă de cavalerie a 2—3 regimente, a câte 5 escadroane şi cu câte un divizion de artilerie călăreaţă a 2 baterii; un regiment de vânători cu câte o companie de mitraliere; două divizioane artilerie de munte, a câte 3 baterii; un divizion obuziere, a 3 baterii; un batalion de pionieri; o companie de telegrafie; o companie de tren.

Fiecare divizie trebuià să cuprindă: 3 regimente de infanterie a câte trei batalioane şi cu câte o companie de mitraliere; un batalion de vânători; un regiment de artilerie, a 4 baterii.

Forţa unei divizii erà de: 10 batalioane şi 4 baterii; iar a unui corp de armată, erà: 33 batalioane; 12+6+3=21 de baterii; 10—15 escadroane cu 2 baterii călăreţe; trupe tehnice.

Efectivul unui corp de armată se ridică la 40—45.000 oameni, cel mult.

Efectivul total al armatei active, erà:

Efectivul de pace între 200—250.000 de oameni; iar efectivul de mobilizare, al armatei active, nu depăşeşte de 450—480.000 de oameni, fiindcă nu toate corpurile de armată au 3 divizii, şi nici toate diviziile a 3 regimente.

Armata de rezervă (Redifi) şi armata de miliţii (Mustafizi)

Prin proiectul de reorganizarea armatei, se prevedeà, în afară de armata activă, şi alcătuirea unei armate de rezervă, care să opereze alături de armata activă.

In trăsături generale, se prevedeà ca fiecare regiment activ să mobilizeze şi câte un batalion de Redifi; ba, se mergeà chiar mai departe: câte 6 companii. Se presupunem că numărul batalioanelor de Redifi s'ar puteà ridică la 642. In acelaş timp, se alcătuiau şi un număr de batalioane de Mustafizi.

Cavaleria de Redifi, asemenea, erà în proiect, să deà

cel puțin 12 regimente a 4 escadroane și în plus 24 regimente de hamidie, cavaleria neregulată din triburile kurzelor și arabe, și organizate, aproximativ, în felul cazacilor ruși, adică în regimente de același trib.

Toată această armată a rămas numai pe hârtie; din lipsă de cadre, de echipament, arme, bani, etc., etc., nu a luat ființă nici la mobilizare. Abiă s'a putut mobilizà armata activă.

2. 3. ARMATELE DE APA ŞI ARMATELE DE AER.

Anglia

Armata de apă

Dacă pentru armata de uscat s'a găsit un ministru englez, care să spună că nu este nevoie de o sforțare, de un sacrificiu, mai mare decât se face, apoi, unanimitatea politicianilor și a tuturor englezilor, a fost pentru marină, ca ea să fie atât de puternică, încât să deà siguranță absolută metropolei.

Se știe, că din punctul de vedere al producțiunii agricole, Anglia este o țară eminamente de import, și dimpotrivă, în ceeace privește industria. In astfel de condiții, este ușor de înțeles, că Anglia va puteà trăi, ca mare putere, numai atâta timp, cât va aveà stăpânirea mărilor. O debarcare pe coastele Angliei, în astfel de condiții, ar fi un dezastru.

In același timp, guvernanții englezi s'au gândit că superioritatea numai asupra unuia din adversari nu ar fi totdeauna și în toate timpurile suficientă, fiindcă aliațele se pot schimbà și rupe dintr'odată echilibrul. De aceea, politica maritimă engleză a admis principiul „two power standard", adică, flota engleză trebuie să fie cel puțin tot așà de puternică, ca cele două flote ce vin imediat după ea, întrunite.

Inimicul cel mai periculos, și care începuse să aducă îngrijorare Angliei, erà Germania. S'au încercat, de către politicianii englezi, să se ajungă la o înțelegere cu ea, pentru limitarea construcțiilor navale. Neajungându-se la

nici un rezultat, atunci Anglia a pus în aplicare un program foarte simplu, în acelaş timp foarte costisitor, dar sigur: „Two keels to one", adică, de fiecare vas pus în lucru de către Germani, Anglia va pune două.

S'a văzut, la armata de apă germană, că Germanii ajunseseră a pune în fiecare an în serviciu: trei dreadnought-uri, două crucişătoare uşoare, 12 torpiloare şi contratorpiloare şi 6 submarine. Faţă de acest program german, Anglia, conform cu hotărîrea luată, trebuiă să construiască dublu.

Pentru ca să-i vină mai uşor, în lupta aceasta, Anglia a cerut şi coloniilor sale autonome să-i deà ajutorul lor, în construirea de vase mari de răsboiu, şi a i le pune la dispoziţie la nevoie. In adevăr, la acest apel, a răspuns: Canada, Australia, Noua Zelandă şi Malaesia, cu câte un program naval. Malaesia a dăruit un dreadnought, Australia şi Noua Zelandă, au, astăzi, câte 1—2 crucişătoare cuirasate, de tonajul cel mai mare, (19.100 tone); iar în câţivà ani, fiecare din aceste ţări îşi vor aveà flota lor, destul de puternică, cu care vor puteà chiar ajutà metropola.

Este de remarcat că toate nouile construcţii sunt de tonagii din ce în ce mai mari şi cu artilerie din ce în ce mai puternică. Aşà, cele 4 cuirasate de clasa Iron Duke, care au intrat în serviciu la finele anului 1914, sunt de câte 25.000 tone, cu o viteză de 23 mile şi cu tunuri de 34 şi de 15. Cuirasatele ce sunt acuma în şantier, vor aveà, cel puţin, 26—27.000 tone, cu o viteză de 25 mile şi armate cu tunuri de 38. (Căldările încălzite cu păcură). Acelea cari vor urmà, vor atinge tonajul de 29.000—30.000, cu o viteză nu mai mare de 24, însă, cu armament mai puternic, încălzite, însă, tot cu cărbuni, ca şi acelea mai vechi.

Pentru marile crucişătoare cuirasate, se observă acelaş lucru. Tiger, cel mai nou din crucişătoarele cuirasate, are 28.960 tone, 30 mile viteză şi armat cu 8 tunuri de 34 şi 12 de 15; tot aşà şi cu celelalte de categoria lui.

Crucişătoarele uşoare, ce se construiesc, au, în mijlociu, 5.000 tone, o viteză de 26 mile şi armament, 9 tunuri de 15 ctm.

Crucişătoarele uşoare, cele mai iuţi, ce se construiesc, au 3.600 tone şi o viteză de 30 mile; iar acuma, se construiesc o serie de opt crucişătoare uşoare de câte 8.740 tone, cu o viteză de 30 mile şi armate cu 2 tunuri de 15 şi 4 de 10 ctm.

Contratorpiloarele actuale, în construcţie, sunt între 1.000—1.400 tone, cu o iuţeală de 35 mile şi armate cu 4 tunuri de 10 ctm. şi 4 tuburi de torpile.

Submarinele, de utimul tip, F., sunt cu un tonaj între 940 şi 1.200, şi vor aveà o viteză de 20 mile la suprafaţă, de 12—14 mile pe sub apă, putându-se scufundà în 4—5 minute, şi armate cu două tunuri de 57 sau 75 ctm.

La cele trei escadre active şi două de rezervă ale Germanilor, Anglia, pune în faţă cele trei flote „Home Fleets", cu opt escadre şi fiecare cu un număr mai mare de vase şi mai superioare.

Vasele cele mari, de cari dispune azi Anglia, sunt:

Câte vase	NUMELE VASELOR	Lansate	Tonaj	Lungimea în metri	Puterea în cai	Iuţeala	Echipaj	Armament
	Mari cuirasate „Dreadnought"							
2	Queen Elisabeth,—Warspete . . .	1913	29000	183	58000	25	1200	8:38.1—16:15.2
4	Emperor of India, Benbow, Iron Duke, Marlboroug	1912	28000	177	29000	22	1200	10:34.3 -12:15.2
1	Crin (fost Residie turcesc)	1913	23100	160	26500	21	900	10:34.3—16:15.2
1	Azincourt (comandat de Brazilia) cump. de Turcia numit Osman I	1913	28000	195	32000	22	1100	10:30.5—20:15.2
1	Almirante Latore (fost p. Kili) .	1913	28450	190	40000	23	1075	10:35.6—16:15.2
4	King Georg V. Centurion, Ajax, Audacious	1911—12	27000	169	27000	22	900	10:34.3—16:10.2
4	Orion, Conqueror, Monarche, Tunderer	1910—11	23000	166	27000	22	900	10:34.3—16:10.2
3	Neptun, Colosus, Hercules . . .	1910	20300	155	26600	21.5	900	10:30.5—18:10.2
3	St. Vicent, Vanguard, Colingwod .	1908—09	19560	152	21500	22	870	10:30.5—18:10.2
3	Bellerophon, Superb, Temeraire .	1907	18900	149	23000	22 5	800	10:30.5—16:10.2
1	Dreadnought	1906	18200	149	23000	21.5	800	10:30.5—16:10.2
27								
	Mari Crucişătoare Cuirasate de tip. „Dreadnought"							
1	Tiger	1913	28960	201	87100	30	900	8:34.3—12:15.2
3	Lion, Princess-Royal, Queen Mary	1910—12	26500	201	72500	28	900	8:34.3—16:10.2
2	Australia, Noua Zeelandă (date de Colonii)	1911	19500	169	32000	25	1100	8:30.5—16:10.2
4	Invincible, Indomitable, Inflexible, Indefatigable	1907—09	17500 19050	178	40000	23	1075	8:30.5—16:10.2
37								

Total 37 de cuirasate şi crucişătoare cuirasate, toate de tip Dreadnought, şi super-dreadnought, la care trebuie să se mai adauge cel puţin 2—3 terminate în ultimul timp, adică 40.

In afară de aceste puternice vase, cele mai mari şi mai moderne, care există, Anglia mai are încă 48 cuirasate, de escadră, foarte puternice şi construite înainte de 1906 şi cu un tonaj variind între 13.160—16.800, cu viteză 18—19,4 mile, şi cu un armament, fiecare: 4:30.5, 4:23 şi 12:5.

Apoi, 29 crucişătoare cuirasate, între 9.960—14.830 tonaj, cu 22—24 mile viteză şi cu 4 sau 2 tunuri de 23 şi 10—16 de 15.

82 Diferite alte crucişătoare protejate; 253 contratorpiloare; 29 torpiloare cu tonaj mare; 81 submarine şi foarte multe alte vase mai mici.

Tonajul acestor vase de luptă se ridică la 2.700.000 t.

Numărul tunurilor mai mari de 10 ctm., 3.000.

Numărul tunurilor de toate calibrele, se ridică la peste 6.000.

Tuburi de lansat torpile, 1.800.

Echipajul, în cifră rotundă, 150.000—160.000.

In construcţie, mai sunt 6 mari cuirasate de escadră, tip Iron Duke, 6 crucişătoare cuirasate, 6 submarine, etc.

Totalitatea acestor forţe se împarte în modul următor, pentru operaţii:

Flota 1-ia: Patru escadre, 1, 2, 3 şi 4, fiecare a 8 vase mari cuirasate; 1-ia escadră de crucişătoare cuirasate, a 4 vase; a 2-a şi a 4-a escadră de crucişătoare; una (1-ia) escadră de crucişătoare uşoare; 1, 2, 3, 4 flotile de contratorpiloare, fiecare cu câte o escadră de 20 vase cel puţin, (89 vase); 8 flotile de submarine (64 vase).

Flota a 2-a: Escadra a 5-a de vase de linie cuirasate, a 8 vase; ascadra a 6-a de vase de linie cuirasate, a 5 vase; a 5-a şi a 6-a escadră de crucişătoare a 2—3 crucişătoare cuirasate; a 2-a escadră de crucişătoare uşoare a 4 vase; a 6-a, a 7-a, a 8-a şi a 9-a escadră de torpiloare şi vase mici, (96 vase).

Flota a 3-a: Escadra a 7-a şi a 8-a de cuirasate de linie, cu 16 vase; escadra a 7-a de crucişătoare cuirasate, cu 6 vase; a 8-a şi a 12-a escadră cu 25 vase crucişătoare; flotilele 6—9 de torpiloare, a câte 20 de vase; 1—8 flotile de submarine, de putere variabilă.

In Mediterana are: Escadra a 2-a de crucişătoare mari, cuirasate de luptă; 1-ia escadră de crucişătoare; o escadră de crucişătoare uşoare; şi vasele anexe, cu un total de 22 vase.

Armata de aer.

Anglia şi-a îndreptat ochii spre această nouă armă mai târziu decât Franţa şi decât Germania. Răsboiul a surprins-o în mijlocul preparativelor şi al desvoltării programului ce-şi făcuse.

Anglia, ca şi celelalte state, utilizează şi dirijabilele, — mai uşoare ca aerul, — şi aeroplanele, — mai grele ca aerul.

Dirijabilele.—In 1913, ministerul de răsboiu al Angliei arătă, dela tribuna Parlamentului, că Anglia nu poate să adopte marele dirijabile rigide: „Armata engleză, este un corp de expediţie. Este imposibil să ne gândim a întrebuinţă un instrument de răsboiu, aşă de gigant, cum este dirijabilul rigid, Zeppelin, de ex. Transportarea sa ar prezentă aşă mari dificultăţi, — dacă chiar s'ar puteă face, — încât, nici nu trebuie să ne gândim. Am decis, deci, că armata noastră trebuie dotată cu dirijabile mici, susceptibile de a fi împachetate şi aşezate pe vapoarele noastre sau pe automobile, şi trimise acolo unde prezenţa lor este necesară".

Dirijabilele pe cari le posedă Anglia, în momentul începerii răsboiului, erau:

1. Un dirijabil, construit în Franţa, — 10.000 m.^{3}. Motorul dând o putere de 360 cai şi o iuţeală de 68 klm. pe oră;

2. *Astra*, cevă mai mic ca precedentul, dar mai iute. Motorul aveă o putere de 400 cai; viteza a fost de 82,5 klm. pe oră;

3. Un dirijabil mic, de 1.000 m.^{3}, pus în mişcare de un motor de 40 cai şi dând o iuţeală de 55 klm. pe oră;

4. *Eta,* 3.500 m.^{3}; 180 cai putere; viteză, 73 klm.;

5. *Delta*, 5.300 m.^{3}; 180 cai putere; viteză 71 klm.;

6. *Gamma,* 3.400 m.^{3}; 60 cai putere; viteză 45-47 klm.;

7. *Beta,* 1.200 m.^{3}; 50 cai putere; viteză 50 klm.

Se pare, însă, că Englezii au adoptat la dirijabilele lor un dispozitiv secret, care le face superioare tuturor celorlalte, prin aceia că sunt susceptibile să se urce foarte repede.

Aviația.—In anul 1912 s'a înființat, în Anglia, corpul regal de aviație, — Royal Flying Corps, — în acelaș timp cu creiarea unei școli de aviație la câmpul Salisbury.

O insignă, așezată pe partea stângă a pieptului, deasupra decorațiilor, îi arată pe membrii acestui corp. Insigna poartă deviza: „Per Ardua ed Astra", aprobată de Rege.

Aparatele se cumpărau, la început, din Franța; în urmă, treptat-treptat, au început a se fabrică în Anglia; iar la ultimul meeting de hydro-aeroplane, ținut la Monaco, Anglia a obținut o mare victorie internațională cu biplasul său, *Sopswith,* construit în întregime în țară.

Conform programului din 1912, corpul de aviație trebuiă să dispună de 7 escadrile de aeroplane, fiecare escadrilă a trei secții de câte 4 aparate, și cu câte unul de rezervă, de fiecare secție. In total, câte 15 aparate o escadrilă.

Pela jumătatea anului 1913, Anglia dispuneà de 150 aparate de sburat, și de 130—140 piloți buni. Este probabil că, până la sfârșitul anului 1914, numărul, atât al aparatelor, cât și al piloților, să se fi dublat.

In timpul răsboiului, unul din faptele de seamă ale piloților englezi, este bombardarea marilor uzine de Zeppelin-uri dela Friedrichshafen. Trei piloți ofițeri, locotenenții Briggs, Bobington și Sippe, plecând din Belfort, s'au separat, și urmând direcții deosebite, s'au întâlnit cu toții deasupra lacului Constanța, de unde au bombardat uzinele și, cauzându-le mari stricăciuni, recunoscute chiar de Germani. Doi din aviatori, — cei doi din urmă, — s'au înapoiat la Belfort, fără să fi fost atinși; conducătorul, cel dintâiu, a avut aparatul lovit și nevoit să ateriseze, a fost făcut prizonier.

In afară de aceste aparate, pentru armata de uscat, Anglia a fabricat un număr foarte mare de hydroaeroplane, destinate a coopera cu vasele de răsboiu. Numărul lor este necunoscut până acuma. Unul din faptele de seamă al hydro-aeroplanelor, este atacul dela Cuxhaven. (Se va vedeà la operațiile maritime).

Franța

Armata de apă

Politica navală, urmată de Franța, în urma înțelegerii cu Anglia, a fost, construirea unei flote, cu care să aibă dominația în Mediterana, în fața flotelor italiene și austro-ungare, unite.

Programul din 1912, prevedeà ca, până în 1917, Franța să aibă 17 cuirasate mari, de tip dreadnought, cari, împreună cu cele 6 de tip Danton, (18.320 tone, 4 t. de 30.5, 12 ts. de 24) și, împreună cu alte 5, de tip Patrie, (14.870 tone, 4 ts. de 30.5 și 10 de 16), să formeze o flotă de 28 vase de linie.

Din acel program, Franța a realizat o bună parte: Azi are:

a) 4 Vase de tip Dreadnought, (Jean Bart, Courbet, France, Paris), cu câte 23.500 tone și cu câte 12 ts. de 30.5 în 6 turele;

b) 3 Vase de tip Dreadnought, (Bretagne, Provence, Lorraine), lansate în 1913, și cari trebuie să fie gata de luptă în acest timp. Ele au acelaș tonaj, cu cele dela a; artileria, însă, este de 12 ts. de 34 în 5 turele;

c) 4 Vase de tip Dreadnought, (Flandre, Gascogne, Languedoc și Normandie), puse în șantier în 1914 și care, probabil, că vor fi gata până la finele anului 1915, sau începutul anului 1916. Acestea au un tonaj de 25.000 tone; iar armamentul compus din 12 ts. de 34, în 3 turele axiale;

d) 6 mari cuirasate, (Danton, Mirabeau, Voltaire, Condorcet, Diderot, Vergniaud), cu: 18.320 tone; 20.7, mile viteză; 858 oameni echipaj; armament: 4 t. 30,5 și 12 t. 24;

e) 14 Cuirasate de escadră, mai vechi, construite între anii 1893—1907 și cu viteză de 17—19,5 mile; iar ca armament: tunuri de 30.5, de 27.4, de 16.4, de 14.

Pentru completarea programului de 17 Dreadnought-uri, Franța mai trebuie să pună în construcție încă 6 mari cuirasate, cari, poate, au și fost puse, sau poate vor fi, în curând.

Numărul total de vase, de cari dispune azi Franța, este:

25 Cuirasate, (construite între 1893—1912), şi cu tonajul între 11.900—23.500, dacă şi cele dela litera b sunt gata, atunci are 28;

22 Crucişătoare cuirasate, (1892—1908), cu tonaj de 4.800—14.100 tone;

12 Cuirasate protejate, (1888—1900), cu tonaj de 2.000—8.300 tone;

2 Cuirasate neprotejate, (1897—1901), cu tonaj de 1.300—1.600 tone;

6 Canoniere;

84 Contratorpiloare, cu tonaje între 280—900 tone;

14 Torpiloare mari;

145 Torpiloare;

60 Submarine şi submersibile.

Majoritatea acestei flote este în Mediterana.

In construcţie, în afară de marile vase de linie arătate mai sus, Franţa mai are multe alte vase mai mici, între cari se notează, vase eclerori, cu peste 5.000 tone; torpiloare de escadră, cu 800 tone; şi peste 28 submarine şi submersibile, din cari, ultimul tip, au un deplasament de 800 tone şi cu o viteză, la suprafaţă, de 18—20 mile; iar sub apă, 12 mile.

Budgetul marinei atingeà cifra de 510.000.000 franci, iar efectivul, în ofiţeri şi trupă, de 74.000.

Numărul total al vaselor marinei franceze, este de aproximativ, 400, cu un tonaj de aproape 850.000, cu un număr de 3.000 guri de foc de diferite calibre şi cu peste 900 tuburi de lansat torpile.

Armata de aer.

Franţa dispune de o armată de aer destul de puternică.

Cu începere din 1913, Aprilie, un decret prezidenţial, aeronautica a fost separată de direcţia geniului, unde fusese înglobată, şi a format, de atunci, o direcţie specială în ministerul de răsboiu, ca *o a 5-a armă.*

Aceste unităţi, în ceeace priveşte disciplina generală, serviciul exterior, instrucţia *tactică* şi mobilizarea, sunt puse sub autoritatea comandanţilor de cetăţi sau a co-

mandanţilor de corp de armată pe teritoriul căruia se află.

Inspectorul acestei arme, inspectează şi dirije instrucţia numai din punct de vedere tehnic, având sub supravegherea sa imediată şcolile şi stabilimentele respective, şi fiind în legătură directă cu ministerul de răsboiu.

Personalul aviatic cuprinde 7 companii şi 10 secţii de aviaţie, cu o companie de conductori. Efectivul total, în timp de pace, este de 3.400 oameni, din care 500 din serviciul auxiliar. Companiile şi secţiile sunt repartizate în 3 grupe, (Versailles, Reims, Lyon). Fiecare grup, condus de un colonel sau locot.-colonel, dispune de un număr oarecare de câmpuri de experienţă şi centre de aviaţie.

Aşà:

Grupa 1-ia, Versailles: Versailles, Saint-Cyr, Buc, Châteaufort, Etampes, Villacoublay, Nancy, Toul, Vincennes, Corbeaulieu;

Grupa a 2-a, Reims: Reims, Châlons-sur-Marne, Douai, Verdun, Maubeuge, Le Crotoy;

Grupa a 3-a, Lyon: Lyon, Ambérieu, Belfort, Camp d'Avoi, Pau, Epinal.

Dirijabile.—Dirijabilul este, pentru un moment, un instrument de recunoaştere, de mare valoare, mai ales pentru distanţele mari.

Franţa dispune de următoarele dirijabile:

1 Spiess, — rigid, se apropie ca formă de Zeppelin,— 16.800 metri cubi;

3 Lebaudy, (7—10.000 m^3); 2 în construcţie, (10—17.000 metri cubi);

5 Astra, (3—9000 m.^{3}); 2 în construcţie (23 m.^{3});

2 Clément-Bayard, (9.000 m.^{3}); 2 în construcţie, (22.000 m.^{3});

4 Zodyac, (1.400—9.400 m.^{3}); 5 în construcţie, (10—17.000 metri cubi);

1 Fleurus, (17.000 m.^{3}); 1 în construcţie, (17.000 m.c.).

Total: 16 construite; 12 în construcţie. De tipul Spiess 3 în construcţie, cu câte 20.000 m.^{3}.

Timpul de construcţie al unui mare dirijabil, nu trece de 3 săptămâni, lucrându-se şi noaptea, aşà că este

probabil, că azi să fie gata toate aceste cincisprezece, şi poate şi altele, puse în şantier.

Aeroplane.—Franţa are aeroplanele sale organizate în escadrile a câte 8 aparate la unităţile mari, şi cetăţi; şi a câte 3 aparate, pentru diviziile de cavalerie.

Numărul total al avioanelor trebuie să fie cam în preajma lui 800, dat fiind că timpul de fabricaţie al unui aparat, este foarte scurt.

Nouile aparate sunt prevăzute cu motoare fixe foarte puternice, chiar de 200 cai, cari pot urcà foarte repede, (2.000 m. în 16'), şi foarte sus, greutăţi mari: un tun de 37 m.m. sau o mitralieră, aparate de telegrafie fără fir, pentru depărtarea de până la 50 klm., bombe de aruncat, peste 100 kgr., şi un observator, care mânuieşte aceste aparate, în timp ce pilotul are grija numai a conducerii.

Un serviciu mare a făcut aeroplanele, artileriei, în observarea loviturilor şi în descoperirea obiectivelor.

Japonia

Armata de apă

Japonia ocupă o situaţie geografică, în Extremul Orient, aceeaş pe care Anglia o ocupă în Europa.

Viitorul cel mare al acestei ţări, a fost înţeles, de către patrioţii ţării şi de aceea politica ei este îndreptată înspre dominaţia Pacificului, şi pentru acapararea comerţului Chinei. In drumul lor, s'au lovit de Rusia, pe care au înlăturat-o; un alt inimic, mai periculos, apare la orizont: Statele-Unite. Acestea, de când au pus stăpânire pe Filipine, şi şi-au afirmat interesele în China, stânjenesc foarte mult înaintarea japonezilor spre idealul lor.

Este probabil că, nu va trece multă vreme, şi un conflict armat va isbucnì între aceste două ţări.

In această eventualitate, Japonia se pregăteşte,—ca şi Statele-Unite,—nu numai pe uscat, dar şi pe apă, fiindcă un răsboiu cu adversara sa, se va rezolvì, în primul rând, pe apă.

In conflictul actual, Japonia îşi plăteşte două polite: prima este o poliţă de răsbunare, faţă de Germania, care,

în 1895, după războiul Japoniei cu China, s'a opus la întinderea Japoniei, şi, în unire cu Rusia şi Franţa, a făcut ca primul tratat de pace, încheiat cu China, să cadă. A doua poliţă, este o poliţă de recunoştinţă faţă de Anglia, care i-a dat tot sprijinul în războiul din 1904—905 contra Rusiei, sprijin atât moral, cât şi financiar, ba chiar eră pe punctul să-i dea şi armat.

Forţele navale, de cari dispune azi Japonia, sunt:

Patru vase, tip. Dreadnought-uri, (Settsu-Kawachi-Aki-Satsuma), de tonaj între 19.500—21.760 şi armate cu 12/30.5 şi 10/15, 8/12, sau 4/30.5, 12/25.4 şi 8/15, 12/12.

Mai are în construcţie alte patru mari superdreadnought-uri, de tip. Fusi, cu 30.000 tonaj şi armate cu tunuri de 37. Acestea vor fi gata, probabil, la sfârşitul anului 1915, sau, cel mai târziu, la începutul anului 1916.

In afară de aceste cuirasate, Japonia mai are, în serviciu, două crucişătoare dreadnought, (Kongo, şi Hiyei), de câte 27.000 şi armate cu 8/35,6 şi 16/15,2; iar în construcţie mai are, de acelaş tip, încă trei, cari trebuiau să fie gata, sau vor fi în curând.

Pe lângă aceste vase, de tipul cel mai puternic, Japonia mai dispune: 12 mari cuirasate, construite înainte de 1906; 13 mari crucişătoare cuirasate, construite înainte de 1907, precum şi alte multe vase de diferite tonaje.

Construieşte acum eclerori de 5.000 tone şi cu viteze de peste 30 mile; torpiloare între 800—1.100 tone şi submarine, de câte 490 tone, tip. Laubeuf, aproximativ 10.

Armata de aer

Japonia şi-a îndreptat atenţia şi asupra armatei de aer. Mai multe aparate au fost cumpărate din Franţa, Germania şi Statele-Unite ,iar acuma, însuşi industria japoneză lucrează în această direcţie.

Un batalion de aerostaţie, a 2 companii, asigură acest serviciu la armată. Un corp de ofiţeri aviatori a luat fiinţă din anul 1912 şi este probabil că, azi, a ajuns la o desvoltare destul de mare.

Numărul aparatelor în serviciu, nu se ştie care este.

Rusia

Armata de apă

După războiul nenorocit cu Japonia, din 1904—1905, Rusia, în urma dezastroaselor înfrângeri pe Mare, unde a pierdut aproape întreaga flotă, cade aproape cu totul, din rândul marilor puteri navale şi rămâne într'un rang, mult inferior, în această privinţă.

Curând după războiu, un program de reconstruirea flotei, se alcătuieşte şi începe, încetul cu încetul, flota de războiu rusă, să reiă fiinţă.

Programul general stabilit, prevede, însă, părăsirea Oceanului Pacific; iar toată atenţia se îndreaptă spre apele europene. In primul rând, programul stabileşte că, pe Marea Neagră, superioritatea să fie, în mod absolut, de partea flotei ruse; odată, însă, cu construcţia flotei din Marea Neagră, trebuie să se grăbească şi construcţia flotei din Marea Baltică. Acì, însă, este greu de tot a se căpăta supremaţia, întrucât Germania a căpătat un bun avans şi nu ar mai puteà fi ajunsă.

Faţă cu această hotărîre, Rusia a pus programele de construcţie în aplicare, şi astăzi dispune:

I. *In Marea Baltică*

4 *Mari cuirasate tip Dreadnought,* (Gangut, Petropawlowsk, Poltava, şi Sebastopol), cari au fost gata şi intrate în serviciu pe la jumătatea anului 1914, adică la începutul războiului. Aceste cuirasate au următoarele date: 23.370 tone; 23 mile viteză; 1.100 echipaj; armament: 12 t. 30,5; 16 t. 12;

2 *Mari cuirasate moderne,* (Impăratul Paul I, Andrei Persmoswany), construite în 1910. Au următoarele date: 17.700 tone; 18 mile viteză; 933 echipaj; armament: 4 t. 30,5; 14 t. 20.3; 12 t. 12.

In afară de aceste cuirasate moderne, Rusia are, în Marea Baltică, încă două cuirasate mai vechi, de un tonaj între 12—13.500.

Tot în Marea Baltică, Rusia are 3 crucişătoare cuirasate, cu un tonaj între 12—15.413 tone; iar în construcţie,

are patru, din cele mai mari crucişătoare cuirasate, tip Dreadnought, din lume. Aceste vase, (Borodino, Navarin, Ismail, Kimburu), vor aveà un tonaj de 32.500 tone, cu o viteză de 28 mile şi armate cu tunuri de 35 ctm.; nu vor fi, însă, gata, decât spre sfârşitul anului 1915.

In afară de aceste vase, Rusia mai are, în serviciu, foarte multe vase mai mici: crucişătoare protejate, torpiloare, contra-torpiloare, submarine; iar în construcţie, are, din aceste vase, de tipul cel mai nou, adică: contra-torpiloare, de 1.300 tone şi 32—35 mile viteză; vase eclerori cu un tonaj de 6.500 şi viteză peste 30 mile; submarine, între 680—1.000 tone.

Este fapt, însă, că oricâte sforţări ar face această flotă, va rămâne, în cursul războiului, mult inferioară, faţă de flota germană.

II. *Flota Marii Negre*

Rusia, pe Marea Neagră, are o superioritate sdrobitoare, faţă de toţi riveranii la un loc; fiindcă singură Turcia, are o flotă care s'ar puteà numì de războiu, mai ales după ce Göeben a intrat în această flotă; celelalte state: România şi Bulgaria, nu comptează ca forţe navale.

Rusia are acì, următoarele vase:

7 Cuirasate, construite între 1892—1900, şi cu un tonaj compus între 9.020—13.500; viteză, variind dela 16 la 17,5 mile pe oră; iar ca armament, tunuri de 30,5, de 25,4, de 20,3 şi de 15.

In afară de aceste cuirasate, destul de bune, în special faţă de Turcia, Rusia mai are, în construcţie, patru mari cuirasate, de tip Dreadnought, (Impărăteasa Maria, Impăratul Alexandru III, Ecaterina II şi Impărăteasa Elisabeta). Toate aceste vase au un tonaj ce trece de 22.500 tone şi armate cu câte 10 sau 12 tunuri de câte 3.05 sau de 35 cm., cum ar fi cel din urmă. Dintre aceste vase, primul şi al treilea, au fost lansate pe apă în 1913 şi, probabil, că vor fi gata în anul acesta, dacă nu sunt chiar; celelalte două, vor trebuì şă fie gata anul acesta.

Pe lângă cuirasate, Rusia, mai are şi 4 crucişătoare cuirasate, cu tonaj între 6.650—7.600 tone; precum şi

un mare număr de alte vase de diferite mărimi, ca: 36 torpiloare şi contra-torpiloare, 11 submarine, cu tonaje între 200 şi 700 tone, precum şi alte mici vase; iar în construcţie, un mare număr de diferite vase, din tipul cel mai modern.

*
* *

Pe Oceanul Pacific, Rusia, deşi a părăsit întâietatea, totuş, îşi întreţine o flotă, care ar aveà mai mult rol defensiv, dedus din micul număr al vaselor de tonaj mare, şi din marele număr al vaselor de tonaj mic. Aşà, sunt: 2 crucişătoare; peste 30 torpiloare; şi 15 submarine.

Armata de aer.

In această direcţie, asemenea, armata rusă nu erà prea mult înaintată, la începutul răsboiului.

Ca dirijabil, Rusia posedă unul de tip „Astra" care, însă, nu este de o mare valoare militară.

Din contră, în direcţia aviaţiei, deşi nu sunt prea mult înaintaţi, totuş, stau destul de bine.

La declararea răsboiului, Rusia posedà aproape 350 aparate de sburat, de diferite tipuri: Blériot, Morane, Farmann, Nieuport, Deperdussin, etc.

Pentru anul 1914, erau comandate un număr de 400 aparate, toate de tip militar francez; iar creditele erau dejà acordate, în sumă de 4 milioane de ruble.

O şcoală de aviaţie a fost înfiinţată, pe la sfârşitul anului 1912, unde veneau ofiţeri şi trupă, pentru a se iniţià în această direcţie. Şcoala erà condusă de un ofiţer superior, cu un ajutor şi 4 ofiţeri subalterni, ca instructori. Şcoala aveà o durată de opt luni,—1 Aprilie, 15 Noemvrie,—şi erà urmată de 15 ofiţeri, însoţiţi de 2 soldaţi, buni meseriaşi, un mecanic şi un tâmplar. Cel puţin jumătate din aceşti meseriaşi, se făceau şi ei piloţi.

Pentru obţinerea brevetului de pilot, candidatul trebuià să răspundà la următoarele probe: Un sbor cu o durată minimă de $1^1/_2$ oră, urmând un itinerar fixat pe hartă şi cu o înălţime minimă de 1.200 m.; să coboare

într'un sbor planat de 500 m., iar oprirea să o facă la 150 m., de un punct ales dinainte; apoi, o urcare şi apoi iarăş o descindere, în spirală, şi cu motorul stins.

Este de remarcat, în direcţia aviaţiei, experienţele ce s'au făcut de către inginerul rus, Sikorsky, cu giganticul său aparat. Acest aparat, biplan, are instalat, între planuri, o cabină mare, în care pot şedeà 7—8 persoane. Aparatul a fost numit „Ilia-Muramètz", şi are 182 m.² de suprafaţă; este pus în mişcare de 4 motoare, a câte 100 cai; fiecare motor pune în mişcare câte o elice, aşezate două câte două, de fiecare parte a fuselajului. Cabina este blindată, precum şi toate părţile vii ale aparatului.

Este singurul specimen, în felul acesta, şi Ruşii speră să le deà rezultate foarte bune.

Austro-Ungaria

Armata de apă

Pentru dominaţia, pe apă, a Adriaticei, se duce o luptă tacită de construiri navale, între Italia şi Austria. Fiecare din aceste două mari puteri vor să-şi valorifice drepturile, prin sprijinul unei puternice flote de răsboiu. Este drept, însă, că Italia a luat mult înaintea rivalei sale, şi azi, Austria, pentru a o puteà ajunge, va trebuì să lucreze mult şi intens.

Ambele aceste două mari puteri, făcând parte din tripla alianţă, — Germania, Austro-Ungaria şi Italia, — trebuiau ca, flotele lor întrunite să aibă stăpânirea Mării Mediterane, adică să fie superioare flotei Franţei şi escadrei engleze, reunite.

După cât se ştie, programul naval al Austro-Ungariei, cuprinde opt mari vase de luptă, de tip Dreadnought, în afară de alte vase mai mici: crucişătoare, torpiloare şi contra-torpiloare, submarine, etc.; iar Italia, se străduieşte a construì un număr îndoit. In acest mod, Italia va aveà superioritatea în Adriatica; iar alături de Austria, speră să aibă superioritatea, sau cel puţin să egaleze forţele franco-engleze din Mediterana.

Din programul trasat, numai patru mari cuirasate sunt gata, (Viribus Unitis, şi Tegethof, în 1913; iar Prinţ

Eugen şi Szent Istvan, — Sft. Ştefan, — în 1914, spre sfârşit), intrase în serviciu. Celelalte patru mari cuirasate, conform programului, sunt dejà pe şantier şi vor fi gata abia în 1916.

Numărul total al vaselor de răsboiu, de cari dispune Austro-Ungaria, sunt:

a) Patru mari cuirasate, de tip Dreadnought, (Viribus Unitis, Tegethof, Prinţ Eugen şi Sft. Ştefan, au un tonaj de 20.000 tone; viteză de 22 mile, şi armate cu 12 t. 30,5, în patru turele;

b) 12 Cuirasate de escadră, tip mai vechiu, şi construite între anii 1895—1910. Aceste vase sunt armate cu tunuri de 30,5 sau de 28; de 24, de 16, şi de 10. Viteza lor variază între 15—18 mile;

c) 14 Crucişătoare de diferite tonaje;

d) 100 Torpiloare şi contra-torpiloare de diferite modele şi tonaje;

e) 11 Submarine.

In construcţie, sunt cele patru mari cuirasate, cari vor avea un tonaj de 25—28 tone şi vor fi armate cu tunuri de 35.

In afară de aceste vase, mai sunt în construcţie: trei eclerori, de câte 3.500 tone şi iuţeală de 27 mile; 6 torpiloare mari de câte 800 tone şi altele de 250 tone; precum şi un oarecare număr, — 5-6, — submarine.

Pentru aceste construcţii, s'a votat, în toamna anului 1913, un credit de 426 milioane, din cari, 280 milioane destinate pentru cele patru mari cuirasate, (70 milioane, unul); iar restul pentru celelalte vase.

Numărul total al vaselor de orice categorie, este:

204 vase, cu un tonaj de 360.000, cu aproximativ, 1.500 tunuri, de toate calibrele şi cu un echipaj de aproape 25.000.

Pe Dunăre, Austro-Ungaria, dispune de următoarele vase:

a) Şase monitoare cuirasate, cu elice, având fiecare câte: 550 tone, echipaj 70—100 oameni, şi armate cu tunuri de tragere repede, de diferite calibre, un obuzier de 120 şi mitraliere; numărul total al tunurilor, la toate monitoarele, este de 45;

b) Şapte vedete-eclerori, destinate serviciului de recunoaşteri şi de legătură între monitoare şi între ţărmuri. Fiecare vedetă are un echipaj de, 1 ofiţer şi 10 oameni, şi sunt armate cu mitraliere.

Această flotă dunăreană, este superioară flotei sârbe, dar inferioară flotei româneşti, care are vase mai moderne şi mai bine armate.

Armata de aer.

Armata de aer a Austro-Ungariei, este inferioară celorlalte mari state europene.

In urma manevrelor mari din 1912, la cari luase parte şi o secţie de aeronautică, cu trei escadrile de aeroplane,—16 aparate,—rezultatele fiind satisfăcătoare, s'a hotărît organizarea unui concurs de aviaţie la Fischamed. Concursul fiind concludent pentru unele aparate, s'au şi comandat 24 aeroplane, Etrich şi 10 Lohner-Daimler.

Inspre mijlocul anului 1913, armata de aer cuprindeà, aproximativ, 50 aparate de sburat—biplane, în majoritate,—şi cu motoare de 90—120 cai.

In anul 1914, acest număr erà aproape dublu şi se crede că, de fiecare corp de armată, să se fi putut dà câte o escadrilă de trei aparate, precum şi pentru direcţia superioară a armatelor, asemenea, câte 2—3 escadrile.

In tot cazul, deşi aparatele puse în serviciu sunt destul de numeroase şi destul de puternice, totuş, Austro-Ungaria rămâne înapoia Franţei, Germaniei, Angliei, şi chiar a Rusiei, şi în această direcţie.

Germania

Armata de apă

Germania vreà să aibă o flotă puternică, cu care să poată face faţă inimicului celui mai puternic.

Intr'un timp relativ scurt, Germania a întrecut pe toate celelalte state,—afară de Anglia,—cu armata de apă, şi dădeà de gândit chiar şi Angliei. Este de admirat,perseverenţa cu care s'a lucrat şi în această direcţie, şi, aceasta cu atât mai mult, cu cât poporul german, — de felul lui, — nu prea este marinar.

„Deutschland über alles", şi „Viitorul nostru este pe Mare", împreună cu marile societăţi înfiinţate, prin voinţa Impăratului, pentru popularizarea ideei marine, şi-au dat roadele mai curând decât s'a aşteptat oricine.

Contratorpiloare şi torpiloare au fost duse pe Rin, până aproape de Elveţia; serbări au fost date în cinstea lor, serbări, la cari, Impăratul asistă ca şi la regatele ce se făceau anual la Kiel şi la Hamburg. Impăratul desemnă siluetele vaselor de răsboiu engleze, celé mai puternice, în faţa acelor germane, şi arătă tuturor diferenţă cea mare ce există între aceste două puteri.

Pentru a se vedeà saltul colosal, făcut de Germania, în această direcţie, se arată acì un tablou al marinei la diferite date:

1873: Aproape nici nu contà ca putere maritimă;

1897: 9 Cuirasate; 4 crucişetoare cuirasate; 10 torpiloare; 20.000 echipaj, (diferite vase);

1914: 36 Cuirasate, din care 16 de tip. Dreadnought; 15 crucişetoare cuirasate, din care 4 Dreadnought; 140 torpiloare; 75.000 echipaje; 40 submarine;

La completarea programului din 1913, adică în anul 1921: 40 Cuirasate, toate tip. Dreadnought; 21 crucişetoare, toate tip. Dreadnought; 144 contratorpiloare, de peste 1.000 tone; 100.000 echipaje; 72 submarine, cu 1.000 t. In plus, încă alte multe vase de diferite categorii.

Acest program urmà să fie gata în 1921, adică în 8 ani dela data programului.

O lege nouă a duratei vaselor, stabileà vârsta cuirasatelor. Dreadnought-ul la 20 ani şi a celorlalte vase scăzute, treptat cu importanţa; toate şantierele erau aşà aranjate şi amenajate, încât, în fiecare an se puteà pune în serviciu următoarele vase: 3 dreadnoughte; 2 crucişetoare mici; 6 torpiloare; 6 contratorpiloare şi 6 submarine, adică cam 23 vase, în total, de toate categoriile.

Astăzi, flota germană cuprinde:

5 Cuirasate tip dreadnought, (Kaiser, Friedrich der Grosse, Kaiserin, König Albert, Printz Regent Luitpold), lansate în 1913 şi cu tonajul de 24.700; viteză, 23 mile; armament: 10/30,5, 14/15,50, 12/8,8, t. l. t.; echipaj, 1.079;

4 Cuirasate tip dreadnought, (König, Grosser Kurfürst, Margraf şi Ersatz-Branndenburg), lansate în 1914, şi probabil că sunt aproape gata. Tonajul, 26.000; armamentul ca la cele de mai sus; viteză, 24 noduri;

4 Cuirasate tip dreadnought, (Helgoland, Ostfriès-land, Thüringen, Oldenburg), lansate în 1909—1910, cu tonajul, 22,800; viteză, 21 mile; armamentul: 12/30,5, 14/15,45, 14/8,8, 6 t. l. t.; echipaj, 1.106;

4 Cuirasate tip dreadnought, (Nassau, Westfallen, Rheinland, Possen), lansate în 1908, cu tonajul, 18.900; viteză, 20.5 mile; armamentul: 12/28,45, 12/15,45, 16/8,8, 6 t. l. t.; echipaj, 965;

17 Cuirasate mari de tip dreadnought. Este probabil că, 1—2 vase din clasa König, să nu fie încă gata. In afară de aceste vase moderne, Germania mai are:

5 Cuirasate de clasă Deutschland, lansate în 1904, şi cu câte 13.200 tonaj; armamentul: 14/28, 14/17,40, 20/8; viteză, 19 mile;

5 Cuirasate de clasă Braunschweig, lansate în 1902, acelaş tonaj şi armament, ca cele Deutschland; viteză, cu ½ milă mai mică;

5 Cuirasate, clasa Witelsbach, lansate în 1900; tonajul, 11,800; armamentul: 4/24,50, 18/15,40, 12/8,8; viteză, 18 mile;

5 Cuirasate, clasa Kaiser Frederich III, ca şi clasa de mai sus.

37 Total general de cuirasate.

4 Crucişătoare dreadnought, (Derfflinger, Moltke, Göeben, Seydlitz), lansate în 1910—12—13; tonaj, 23—25—28.000; armamentul: 10/28, 12/8,8, 4 t. l. t.; viteză, 28,5 mile. Dintre acestea, Göeben a trecut la Turci;

9 Crucişătoare cuirasate mai mici;

43 Crucişătoare protejate, precum şi multe alte vase mici, ca: torpiloare, contratorpiloare, canoniere, submarine, etc.

Tonajul întregei flote germane, actuale, atinge cifra de 1.000.000 tone; iar artileria este:

136 piese de 305;
126 „ „ 280;
46 „ „ 240;
44 „ „ 210;
140 „ „ 150;
516 „ „ 150.

1008 Piese de artilerie de calibru mare; iar dacă se socotesc şi acelea de calibru mai mic, se ajunge la aproape 2.500 guri de foc.

Toate aceste forţe sunt împărţite în următoarele escadre:

I. *Flota de luptă din Europa*

a) Flota activă de luptă:
1 Vas amiral;
3 Escadre à câte 8 vase cuirasate;
8 Crucişătoare mari;
18 Crucişătoare mici.
2 Escadre à câte 8 cuirasate;
4 Crucişătoare mari;
14 Crucişătoare mici.

II. *Flota din apele străine*

8 Crucişătoare mari;
10 Crucişătoare mici.

La fiecare din flote, se adaugă torpiloarele, contratorpiloarele şi submarinele.

Germania, însă, în urmărirea programului său, a pus în construcţie un mare număr de alte vase, astfel:

4 Cuirasate mari, de peste 26.000 tone; cu artileria de 38 şi cu viteză de 25 mile;

3 Crucişătoare mari, cu 30.000 tonaj; viteză de 30 mile şi artileria de 34;

4 Crucişătoare protejate;

12 Contratorpiloare, cu tonaj de peste 1.000; viteză de 32—35 mile;

Submarine, un număr însemnat, nu poate, însă, fi su-

perior de 12, (durata de construcție, în total, cel puțin 1 an), și cu un tonaj de 800—1.000 tone; cu viteză, 17—20 mile la suprafață, 12 mile sub apă; cu două tunuri de 57; și raza de acțiune, 2.000 klm.

Pe lângă flotă este alăturat și un serviciu aeronautic, format din dirijabile, aeroplane și hidroplane, cari se completează una prin alta.

Durata de fabricațiune este:

Pentru marile cuirasate, 2—2½ ani, în Germania; în celelalte state, nu mai puțin de 3 ani. Toate cuirasatele noui sunt cu turbine. Celelalte vase mai mici, se fac mai repede, ajungând până la 1½ an, pentru contratorpiloarele și submarinele cele mari, de ultimul tip.

Armata de aer

Paralel cu înarmările extraordinare, făcute pe uscat și pe apă, Germania și-a îndreptat privirile și înspre aer. Flota aeriană germană este compusă din: dirijabile și din aeroplane.

Trupele organizate din timp de pace și prevăzute în budget, sunt: 6 batalioane cu 16 compănii, pentru dirijabile și 5 batalioane pentru aeroplane.

Dirijabilele.—Tipurile de dirijabile, admise în armata germană, sunt: Zeppelin, Schutte-Lanz, Gross și Parseval.

Un Zeppelin este format din o carcasă de aluminiu, în interiorul căreia se află 16 balonete pentru hidrogen. Nacelele sunt prevăzute cu câte două platforme pentru câte o mitralieră. O a treia platformă este așezată deasupra dirijabilului și se urcă acolo prin un coș metalic oval și o scară. Pe această ultimă platformă se poate așezà și un tun mic. In dirijabil mai sunt instalate aparate de telegrafie fără fir și aparate de lansat bombe.

Un Schutte-Lanz este tot rigid, dar este făcut din lemn, ceeace îl face mai greu, deși este mai rezistent.

Gross, este semi-rigid; iar Parseval, este moale.

La începutul lunei August 1914,—începutul războiului, —Germania aveà următoarele dirijabile:

Sistem	Cubaj	lungime	diametru	cai putere	helice	viteză oră	Locul de staţionare
Zeppelin 1	19.500	141	14.80	450	4	77	Metz
„ 2	17.800	148	14	450	4	76	Colonia
„ 3	17.500	148	14	450	4	78	Metz
„ 4	19 500	141	14.80	450	4	77	Drezda
„ 5		idem		idem			Iohanisthal
„ 6		idem		idem			Leipzig
„ 7	22.000	156	14.80	800	4	80	Potsdam
„ 8		idem		idem			

Două super-zepelinuri erau în construcţie şi destinate marinei.

L. 3	27.00	158	16 80	800	4	85
L. 4	32 000	158	16.80	1000	4	90

2 Gross. Basenach 6.000
13.000
2 Parsenal 9—10.000
1 Vech 9.100
21 Total dirigiabile militare.

Fabrica dela Friedrichshafen, lucrând zi şi noapte, poate dà gata un dirijabil în 3 săptămâni. Este de presupus că, în cele 7 luni de războiu, să fi putut gătì, aproximativ, 9 alte Zeppelin-uri; iar industria privată, încă 10 altele, de diferite sisteme. Adică, dacă nu a pierdut nici unul, ar puteà aveà azi, 40 dirijabile gata de a intrà în acţiune. Este de presupus că, cel puţin 10 să se fi pierdut.

Armamentul Zeppelin-urilor este mitraliera, pusă,— la cele noui,—pe o platformă, deasupra; şi bombele; iar echipajiile au arme automate.

Hangarele de aterizare, în număr de 40, sunt în anumite localităţi, grupate mai toate spre frontiere; au, însă, şi 6 hangare demontabile.

Aeroplanele.—Aeroplanele germane existente, sunt de diferite tipuri, ca: Etrich, Rumpler, Harlau, Ajo, Gottha, Albatros, Aviatik, etc. In urmă, s'a adoptat, ca tip militar, *numai biplanele* de tip Albatros, Aviatik şi L. V. G., (Luftschift-Verkehr-Gesellschaft).

Aceste aparate au un motor fix de 100 cai, cu o viteză ce trece de 100 klm., (125—130), pe oră şi pot urcà, în 25', până la 2.000 m. (Cele franceze, în 16').

Dela 1 Aprilie 1913, piloţii sunt formaţi şi de cele 20 case de fabricare, în afară de şcolile de piloţi militari, aşà că este de prevăzut, că în 1914—15. numărul piloţilor să fie destul de mare.

Un corp de aviatori voluntari, a luat fiinţă în acelaş

an, şi este considerat ca o rezervă a armatei, fiind organizaţi după aceleaşi regule, ca ale corpului de automobilişti voluntari.

Aviatorii militari, în timp de răsboiu, trebuie să fie la dispoziţia administraţiei militare. In timp de pace, ei trebuie a se prezentă la manevre, pentru cel mult 10 zile pe an, precum şi să urmeze anumite cursuri de instrucţie.

In schimb, li se dau următoarele indemnităţi:

Pentru fiecare aparat, administraţia militară plăteşte comitetului director al corpului de aviatori voluntari, o subvenţie de 3.000 mărci; pentru fiecare zi de serviciu, voluntarii primesc câte 40 mărci, ce slujesc numai pentru locuinţa şi întreţinerea persoanei; consumările aparatului, suportându-le administraţia armatei.

Pentru acoperirea cheltuielilor de transport cu aparatul, până la locul unde trebuie să se prezinte, li se dau câte 200 mărci de aparat.

Nu sunt admise decât aparatele de tip militar.

Li se serveşte o pensie, care, în caz de accident, se dă văduvei sau copiilor.

Aeroplanele trebuie să satisfacă următoarele condiţii: *a)* Să fie în întregime construite în Germania şi cu material german; *b)* Să se întrebuinţeze numai 5 oameni şi 2 ore pentru montaj, şi 1 oră pentru demontaj; *c)* Să nu aibă mai mult de 14,5 m. lărgime; 12 m. lungime, şi 3,5 m. înălţime; *d)* Un motor de 100 cai; iar pilotul să-l poată pune în mişcare fără să se deà jos depe locul său; *e)* Să se poată închide, provizoriu, sgomotul motorului; *f)* O viteză de 90 klm. pe oră, cel puţin, putându-se reduce la 75 klm., fără ca aparatul să înceteze de a sburà orizontal; *g)* Să poată duce carburant pentru 4 ore; *h)* Să ridice o greutate de 200 kgr., cel puţin, în care să se cuprindă pilotul şi observatorul; să sboare dupe un rulaj, de cel mult 100 m. pe teren şi să atingă 800 m. în 15'; *i)* Aterisajul pe un teren defavorabil; *j)* Un sbor planat, cu motorul stins, la 500 m.; *k)* Să permită instalarea de bombe şi lansarea lor, precum şi instalarea de aparate fotografice.

La manevrele imperiale din 1913, au fost chemaţi

36 aviatori voluntari, ce au adus servicii foarte mari unităţilor pe lângă care au fost alăturaţi.

La mobilizare, fiecare corp de armată are o escadrilă de 6 aparate, şi o alta, tot de 6 aparate, de rezervă. Cetăţile, diviziile de cavalerie, comandamentele de armată şi comandamentul superior, asemenea, sunt prevăzute cu cel puţin câte o escadrilă de 6 aparate şi cu o alta în rezervă de trei aparate.

Numărul total al aeroplanelor în acţiune, azi, după 7 luni de războiu, se socoteşte a fi, aproximativ, de 5—600 (socotindu-se cele pierdute şi cele nou construite).

Marina dispune, pentru supravegherea coastelor, în afară de dirijabile, care au portul de staţionare la Hamburg, şi de un oarecare număr de hidroaeroplane.

* * *

Trenuri automobile.—O atenţie tot aşà de mare, a dat Germania şi trenurilor automobile, subvenţionând pe proprietari şi făbrici. In 1913, erau înscrise în controalele armatei, 7.700 automobile; precum şi un număr destul de mare de trenuri-automobile, compuse din trăsura motrice şi o remorcă. Primele erau, în mijlocie, de 5.000 mărci, pentru camioanele ce aveau un motor de 35 cai şi o capacitate de 6,3 m.

Turcia

Armata de apă

Turcia a lăsat şi marina să putrezească, tot aşà cum au lăsat şi armata de uscat. Evenimentele o găsesc tot aşà de puţin pregătită şi în direcţia aceasta. Comandase din vreme, două mari vase cuirasate, de tip superdreadnought, în Anglia; ele au fost, însă, oprite de guvernul englez. In schimb, Germanii au refugiat două vase din Mediterană, la ei, şi le-au pus în serviciul lor. Aceste două vase sunt: Goeben, crucişător cuirasat, tip Dreadnought, şi Breslau, un mic crucişător protejat.

Dacă armata de uscat turcă, chiar aşà slabă cum este organizată, poate intrà în socoteală şi dă de lucru adversarilor, apoi armata de apă, nici nu comptează. Singurul

vas de luptă modern, foarte bun, este Goeben, de 23.000 tone, cu o viteză de 28,5 mile şi înarmat cu 8 tunuri de 28 şi altele mai mici. Acest vas, însă, a fost avariat de flota rusă, în o întâlnire, ce a avut-o cu ea, în Marea Neagră; iar acuma în urmă, lovind o mină, a fost scos afară din serviciu. Se zice că tunurile au şi fost demontate şi trimise să armeze bateriile din Dardanele.

Toate celelalte vase, foarte vechi, nu intră în socoteală. Flota rusă are asupră-le o superioritate sdrobitoare; despre celelalte flote, Anglo-Franceză, nici nu se mai vorbeşte.

Considerând şi vasele Göeben şi Breslau, situaţia întregei flote turce, considerând toate vasele, este:

Numărul vaselor, 33;

Tonajul, socotind şi Göeben, care, singur are 23.000 tone, 60.000 tone;

Numărul tuturor tunurilor de calibru mare şi mijlociu: 77, cu 55 tuburi de lansat torpile;

Pe lângă aceasta, trebuie ţinut socoteală de vechimea de construcţie a vaselor: unele din ele, de 40 ani; iar cele mai noui, de 24 ani.

Armata de aer

Turcii au un Parseval de 2.200, ^{3} m. ^{4} şi câtevà aparate de sburat.

4. PREGĂTIREA DE RĂSBOIU A POPORULUI ŞI A TERITORIULUI[1])

Anglia

Poporul englez fiind despărţit de trunchiul Europei prin Mare, a avut, în mod natural, o solidaritate naţională puternică, trăind în Archipeleagul ei, întocmai ca într'o cetate bine apărată, cu toate că sub raportul etnic şi religios, ei sunt deosebiţi.

Poporul englez se trage din Celţi, (cei dintâiu locui-

1) Pentru poporul japonez nu s'a mai făcut aci nici o descriere. Educaţia şi pregătirea acestui popor fiind bine cunoscute din răsboiul trecut.

tori ai Angliei), din Anglo-Saxoni, veniţi mai în urmă şi din Normani, cari, vorbind limba franceză, au dat limbei engleze unele cuvinte de origină latină.

Cu privire la confesiuni, sunt 60% anglicani[1]), 17% sunt catolici; iar restul sunt împărţiţi între diferite secte protestante.

Irlandezii, nefiind de aceeaş rassă şi neavând aceeaş limbă şi confesiune, ca englezii, s'au luptat continuu pentru neatârnarea lor.

Din amestecul de rasse, în Anglia, a ieşit un popor cam tăcut, însă, plin de mândrie şi de încăpăţânare, la lucru.

„...Cum e clima, aşà se pare şi poporul. Potolit şi cam închis. Nu are nici veselia oamenilor din ţările de Miază-Zi, nici liniştea blândă a germanilor, şi mai de grabă un fel de asprime semeaţă. Englezul, închis de sute de ani în insulele sale, şi ieşind de acì numai pentru negoţ şi pentru răsboaie, s'a deprins să vadă ţara sa neatinsă de străini, şi de aceea priveşte pe celelalte popoare cu mândrie.

Cu privire la învăţământ, se spune că englezii nu cred atât de mult în folosul cărţii. Ei au pus şi pun preţ pe educaţia morală şi pe destoinicie. La englezi, fiul cel mai mare moşteneşte averea; iar ceilalţi, trebuie să-şi croiască singuri drumul în vieaţă, deci să se ridice singuri prin munca şi prin propriile forţe, trecând în alte ţări, după negoţ.

Aşà se face, că poporul englez şi-a întins afacerile şi apoi stăpânirea sa peste ţări şi mai depărtate.

Englezul e peste tot acelaş, cu aceeaş mândrie de sine. Pentru măsurarea pământului, ei au voit ca meridianul cel dintâiu, să fie cel ce trece pe lângă Londra. Pe când toată lumea tinde să măsoare cu metrul, el măsoară cu măsurile sale vechi. Când aiurea statul tinde să facă şcoli la fel, în Anglia educaţia e cât se poate de liberă. Când aiurea toţi cetăţenii sunt datori să facă serviciul militar, englezii angajează oameni cu plată. Până şi în locuri mărunte, ei cată să fie deosebiţi de alţii.

1) Ca şi catolicii dar nu recunosc pe Papa.

Bunăoară, pe când europenii se luptă cu arme de fier, englezii socotesc că lupta cu pumnul, (boxul), e cea mai vrednică, (o luptă care, în multe privinți, aduce aminte obiceiurile dela Greci și Romani).

Cursele de cai, întrecerile cu luntrea, sau cu vaporul pe Mare, vânătoarea de-a călări după vulpi, toate aceste sporturi bărbătești, au făcut pe englezi pilda tuturor celor ce cred că binele unui neam stă mai întâiu de toate, în desvoltarea omului în așà chip, încât să nu aștepte mult dela alții, ci să se razime mai întâiu de toate pe puterile sale. Englezii chiar și au o vorbă, care să exprime gândul acesta, care le e scump lor. Selfmann, înseamnă, în graiul lor, omul care ajunge singur să fie ceva, adică se ajută singur pe sine.

Ca să caracterizăm bine principiul călăuzitor al educațiunii în Anglia, reproducem primele și ultimele rânduri din Edmond Demolins[1]), asupra superiorității Anglo-Saxonilor:

In primele rânduri, zice:

„Contrastul între Anglia și celelalte națiuni ale Occidentului, se arată, începând cu școala. Acest contrast este isbitor, și permite a se cunoaște dela rădăcini cauzele adânci ale superiorității anglo-saxone. Fiecare popor își organizează educațiunea sa, conform cu obiceiurile și apucăturile sale; educațiunea, la rândul ei, influiențează asupra stării sociale...".

In ultimele rânduri, după ce analizează educațiunea în Germania, în Franța și în Anglia, și după ce arată cum se deosibesc educațiunile din aceste țări, zice:

Școala și întocmirile sociale în Anglia urmăresc rezultatul următor:

„Tu vei agonisì pâinea ta în sudoarea frunții tale". Această vorbă nu este numai temeiul puterii sociale, dar și puterea vieții morale în Anglia... Popoarele care caută să ocolească, prin diferite mici combinațiuni, această lege a muncii personale și intensă, suferă o scădere, o inferioritate morală; astfel, Pielea Roșie, în raport cu Orientul;

1) In ce sta superioritatea Anglo-Saxoniei.

astfel, Orientul, în raport cu Occidentul; astfel, popoarele latine şi germane ale Apusului, în raport cu popoarele anglo-saxone".

*
* *

Anglia are 45.370.550 populaţie, pentru o suprafaţă de 315.000 klm. pătraţi, ceeace dă 144 locuitori pentru un kilometru pătrat.

Natalitatea celor născuţi vii este de 881.000, ceeace dă 2.44 pentru 100 locuitori.

*
* *

Afară din Europa, Anglia are în stăpânire aproape un sfert din faţa uscatului. E cea mai mare împărăţie din câte au fost până azi în lume. In ceeace priveşte starea economică generală, se poate înţelege din faptul că: 1/6 din comerţul lumii, şi 1/4 din comerţul Europei, e în mâna englezilor.

Starea economică, în general, a Angliei, este foarte bună, deşi în parte, fiecare locuitor nu se împărtăşeşte din această stare înfloritoare. Pământul e în mâna unei minorităţi foarte bogate, (vreo 900 proprietari).

In timpurile mai vechi, lâna şi agricultura formau comerţul principal al Angliei, Agricultura e şi azi în floare.

Vitele Angliei sunt de cea mai bună rassă, şi sunt cumpărate şi de alte ţări. Oile pentru lână şi boii pentru măcelărie, sunt recunoscuţi în toată lumea.

Pământul Angliei fiind bogat în cărbuni, fier şi alte metale; iar oamenii de ştiinţă ai Angliei, având spiritul inventiv, şi producător, s'a desvoltat în Anglia cea mai mare industrie din lume.

In această privinţă, d-l Mehedinţi, zice:

„Cu fabricile şi cu vapoarele sale, apărate de o flotă de răsboiu, mai puternică decât a tuturor statelor lumei, Anglia a ajuns azi piaţa cea mai bogată din lume. Cum vine sângele spre inimă, şi apoi se împrăştie în corp, aşà intră materialele brute în Anglia şi se împrăştie din nou, ca mărfuri fabricate...".

*
* *

In ceeace privește caii, statistica din 1911, arată că se găseàu 1.600.000 cai, fără caii de reproducție și fără caii tineri.

Remonta se face de ofițeri speciali, sub direcțiunea unui inspector general al remontei.

Pentru asigurarea primului stoc de caii, necesari la mobilizare, s'a recurs la mijlocul de a se înscrie caii unor proprietari cari acceptă o convenție cu statul, obligându-se, acesta din urmă, a-i vărsà anual proprietarului o sumă oarecare, în comptul calului, ce rămâne în pensiune tot la proprietar. Din 2 în 2 ani, caii activi pot fi chemați la instrucție pentru o lună.

*
* *

Anglia are 41.980 klm. de cale ferată, ceeace dă 13,360 klm. de cale ferată, pentru 100 klm. p. de suprafață. Căile de comunicație ordinare, sunt destul de desvoltate și de bine întreținute.

*
* *

Serviciul militar nu este socotit ca o datorie. In ultimii ani, s'au ridicat discuțiuni asupra acestei chestiuni; iar acum, în timpul răsboiului, s'au pronunțat câțivà conducători ai Angliei, pentru necesitatea introducerii principiului serviciului militar personal obligatoriu.

Puterea cea mare a Angliei, este în flota ei. Se pare, însă că astăzi englezii văd că, fără o armată puternică, flota cea mai puternică, nu va puteà produce tot utilul ei, și nu va puteà apără complet interesele Angliei.

In 1900 s'a înființat o societate, care și-a pus ca scop să lupte pentru acceptarea principiului serviciului militar obligatoriu în armata teritorială, (La National service League).

In 1906 s'a înființat o altă societate, „La National defence Association", pentru a contribuì moral și material, la întreținerea forțelor necesare siguranței impériului.

In 1907 s'a constituit, prin legea specială, „Les associations des Comptes", al căror scop este: recrutarea, organizarea, administrarea armatei teritoriale, întreținerea câm-

purilor de tir şi manevre, a cazărmilor şi magaziilor, înlesnirea recrutării voluntarilor, înlesnirea operaţiunilor de remontă, etc. Tot în sarcina acestei societăţi, cade grija de interesele rezerviştilor şi ale soldaţilor armatei permanente, liberaţi din serviciu, organizarea corpurilor de cadeţi, societăţilor de tir.

Afară de aceste asociaţiuni semioficioase, în Anglia se prepară poporul pentru desvoltarea aptitudinilor fizice, a curajului şi a destoiniciei, astfel, încât, ostaşul vine în cazarmă cu multe din aptitudinile militare, desvoltate.

In fine, există societatea Boy-Scouts, (cercetaşi), care se ocupă cu desvoltarea aptitudinilor fizice şi morale ale tinerilor.

Belgia

Mai mult de jumătate din populaţiunea Belgiei, este de neam romanic, (Valoni), şi vorbeşte franţuzeşte; iar restul, de neam germanic, (Flamanzi). Cei dintâiu, stăpânesc Ardenii şi o bună parte din ţinuturile colinelor; iar ceilalţi, stăpânesc şesul de Miază-Noapte al Belgiei.

Deosebirea aceasta de neam şi limbă, nu este fără urmări. Adesea se produc certuri pentru oficialitatea limbei, cerând, flamanzii, ca limba lor să fie luată în seamă, ca şi cea franceză. Această stare de lucruri poate că ar fi produs desbinări mai regretabile, dacă religiunea nu ar face, oarecum, unire între ei, fiind catolici cea mare parte dintre ei.

Bruxelul, care stă la mijloc între aceste două neamuri, este influienţat chiar în architectură, şi în activitatea sa de aceste deosebiri de neamuri: In partea de sus, unde stă Regele, oraşul pare un mic Paris; iar în partea de jos, unde e negustorimea şi industria, oraşul este flamand, ca aspect şi activitate.

D-l Mehedinţi, zice:

„Fiind o prelungire a Franţei şi a Germaniei, au fost meniţi să atârne, după vremuri, de aceşti vecini mai mari. Dela Ducii Burgundiei, au trecut la casa domnitoare a Austriei; iar de acì, prin moştenire, la Spania. După răscoala lor contra lui Filip, şi după multe necazuri,

acest colţ de pământ, (ca şi cel din munţii Elveţiei), a fost recunoscut, prin pacea Vestfalică, neatârnat. In lupta contra spaniolilor, s'au trezit stăpânind peste mări foarte depărtate, un întins imperiu colonial".

„Mai târziu, Belgia s'a despărţit de Olanda. Acesteia din urmă, i-au rămas toate posesiunile, câte mai scăpase din mâinile englezilor, iar Belgia abiă de câţivă ani a putut să capete un ţinut peste Ocean. Congo, are de suveran pe Regele Belgiei, care, prin testament, l'a lăsat statului Belgian".

*
* *

Belgia are 7.572.000 locuitori, pe o suprafaţă totală de 29.451 klm. p., ceeace dă 257 locuitori, în mediu, pe kilometrul pătrat.

Natalitatea celor vii este de 172.000, ceeace dă 2.29 pentru 100 locuitori.

Belgia, ca şi Olanda, este o grădină cu cultură intensă, afară de regiunea Campen, unde locul e sterp şi unde se fac lucrări şi umpluturi, pentru a produce şi şi această parte.

Cărbunii, ce se găsesc în pământul belgian, a înlesnit desvoltarea unei mari industrii.

*
* *

In Belgia se găsesc până la 300.000 cai buni. Remonta de aci se face prin oameni speciali, cari cumpără cai, fie din ţară, fie din străinătate. Caii necesari la mobilizare, se rechiziţionează.

Belgienii se hrănesc bine, au locuinţe bune şi comode şi au bună stare, aşà încât, armatele găsesc pe teritoriul Belgiei, bune cantonamente şi subzistenţă suficientă.

Belgia are 9119 klm. linie ferată, ceeace dă, aproximativ, 31 klm. de linie ferată pe 100 km. p. de suprafaţă.

*
* *

Are cea mai bogată reţea de căi ferate din lume, o adevărată pânză de paianjen. Căile de comunicaţie sunt de asemeni suficiente, şi bine întreţinute, ceeace înlesneşte operaţiunile militare, şi manevrele în orice direcţiune a Belgiei.

Pentru educaţiunea militară a poporului, există uniunea societăţilor de preparaţiune militară, care a reuşit aproape, a înfiinţă în fiecare comună grupe de preparaţie militară a tinerilor dela 16—20 ani, sub direcţia institutorilor şi a militarilor în rezervă. Această uniune are dreptul de a eliberă certificate tinerilor cari au urmat regulat. Pe baza acestui certificat, tinerii se bucură de oarecari avantajii. Sunt multe societăţi de gimnastică şi sporturi, cari înlesnesc desvoltarea aptitudinilor fizice şi morale ale tineretului. Aşà se şi explică cum o ţară ca Belgia, nepregătită complet, sub raportul organizaţiei armatei, a putut, totuş, să mobilizeze valizi, cărora să le deà, într'un timp relativ scurt, o instrucţie sumară.

Franţa

Franţa, având o populaţie omogenă şi strâns legată prin evenimentele istorice, are asigurată solidaritatea ei naţională. Francezii nu au alte revendicări teritoriale în Europa, decât provinciile sale, Alsacia şi Lorena, a căror răpire a rănit adânc pe poporul francez. Dacă, în urma acestui răsboiu, se vor alipì Franţei aceste provincii, fără de a pierde cevà din imperiul ei colonial, este de prevăzut, că Franţa va puteà fi în perfectă armonie cu adversara ei de astăzi, Germania.

Nici confesiunile religioase nu sunt de natură a atinge solidaritatea naţională a Franţei. Francezii sunt mai toţi catolici. Reforma n'a prins, fiind persecutată de regi; totuş, sunt vreo 600.000 protestanţi, Evrei sunt vreo 90.000, în toată Franţa, şi vorbesc toţi franţuzeşte. Aşà că, tot poporul francez, se simte întreg la el acasă.

Diferitele dialecte, ce se vorbesc în Franţa, şi care deosebesc, oarecum, provincie de provincie, nu constituiesc un pericol pentru stat. Cel mai răspândit dialect este *„provenţala"*, din Sudul Franţei.

*
* *

Franţa are o populaţie de 39.601.509 locuitori, pentru 53.646.374 klm. p. de suprafaţă, ceeace dă 73,8 locuitori pentru 100 klm. p. de suprafaţă. Natalitatea celor vii este de 750.651, ceeace dă 2.2, pentru 100 locuitori.

Din toate geografiile şi statisticele, reiese că, nici o ţară din lume nu are, mai puţini oameni săraci, decât Franţa. Nu numai că solul fertil a înlesnit o bună stare economică, a fiecărui francez, dar, încă, o cultură economică solidă şi o educaţiune casnică şi gospodărească temeinică, a făcut ca poporul francez să steà atât de bine, sub raportul economic.

*
* *

Vite nu are prea multe, dar în schimb, sunt de rasă bună şi viguroasă. Caii de Normandia, sunt cei mai buni şi solizi pentru muncă. Francezii scot un mare câştig din cultivarea păsărilor. Statistica din 1910, arată 3.700.000 cai. Caii necesari armatei, se cumpără din Franţa.

Numărul total al cailor în armata franceză, a fost în anul 1914, în timp de pace, de 187.317; iar preţul mijlociu al unui cal a fost fixat la 1.200 lei.

In fiecare an se cheltuià, numai pentru remontă, suma de 24.500.000 lei.

Metalele şi cărbunii ce se găsesc în Franţa, au înlesnit mult desvoltarea industriei, punând-o astfel, în stare de a-şi furnizà totul pentru armată, numai din interiorul ţării.

Franţa fiind de multă vreme un stat temeinic pe acest pământ, atât de bine înzestrat, oamenii au ajuns la mare civilizaţie şi la mare avuţie. Luaţi unul câte unul, în nici o ţară locuitorii nu-şi au stare, decât în Franţa.

*
* *

Ceeace formează partea critică în Franţa, este greutatea înmulţirii populaţiei. Dela 1870 până în prezent, abià a crescut populaţia cu 3.000.000, pe când în Germania, populaţia a crescut cu 20.000.000, în acelaş timp.

*
* *

Politica de colonii a adus Franţei o mare înflorire economică. Această politică a început odată cu slăbirea hegemoniei Spaniei în Europa, pe vremea lui Ludovic al XIV-lea, Francisc I-iu şi Henric al IV-lea. Acesta din urmă a îndemnat pe francezi să se instaleze în ţinuturile

descoperite de marinarii francezi, în America de Nord, cât este bună de agricultură. Deşi sub Ludovic al XV-lea şi al XVI-lea, se pierde o parte din Colonii şi chiar Napoleon I-iu vinde Luisiana, Statelor-Unite, totuş, imperiul colonial al Franţei, atinge 12.390.900 klm. p., cu 45 milioane de locuitori. Greutatea, însă, este şi acì, că francezii, neavând prisos de populaţie, sunt siliţi a-şi populà coloniile cu străini.

* * *

Franţa mai are încă 2,87% neştiutori de carte din populaţia sa totală.

Din cauză că Franţa numără astăzi un număr foarte mare de proletari, de liberi cugetători, de socialişti, de anarchişti, etc., precum şi un număr foarte mare de femei artiste de varieteuri, care cutreeră lumea şi de femei cu moravuri uşoare[1]), mulţi sociologi şi scriitori, au spus că poporul francez este în decadenţă. Dacă, însă, merge cinevà să observe bine la poporul francez, vieaţa economică, vieaţa agricolă, vieaţa de familie, economia, tradiţiile, cultul religios, activitatea zilnică, respectul copiilor către părinţi, cultivarea sentimentelor estetice, respectul către autoritate, cultul datoriei, cultul oamenilor mari, idealul naţional, atunci observă că poporul francez este în plină vitalitate morală, şi că, sub multe raporturi, e superior celui german.

In toate timpurile, şi mai ales în toate răsboaiele, poporul francez a dat proba superiorităţii şi energiei sale morale şi intelectuale. Revoluţia franceză şi răsboiul din 1870, sunt martore ale marei vitalităţi morale ale acestui popor; iar creaţiunile sale artistice şi ştiinţifice, arată lumei că acesta e un popor creator, dela care ştiinţa, aplicată, îşi trage tot materialul, căruia îi dă formele necesare nevoilor de toate zilele.

Părţile rele, observate la poporul francez, şi menţionate mai sus, nu sunt fondul poporului francez, ci

1) Numărul este foarte mare şi prin aceea că multora din această categorie le place să se dea drept francezi chiar când sunt de altă naţionalitate.

sunt rezidurile, fatal produse în cantităţi, cu atât mai mari şi mai inferioare, cu cât extractele sunt mai mari şi mai bune în cantitate.

*
* *

Franţa are 51.431 klm. de cale ferată de interes general şi 9.600 klm. de interes particular, ceeace dă, în total, 61.031 klm. lungime de cale ferată, adică 10 klm. la 100 klm. p.

Franţa are şi o bogată reţea de căi de comunicaţie ordinare. După date, din 1911, are:

Şosele naţionale în 1911	Km.	38,239
Şosele departamentale în 1911	„	14,564
Drumuri vecinale de mare comunicaţie	„	173,362
Drumuri de interes comunal	„	75,782
Drumuri ordinare	„	289,999

In total, 591.937 klm. de căi ordinare, în bune condiţiuni, ceeace dă 100 klm. de lungime de căi ordinare, la 100 klm. p. de suprafaţă.

Mulţumită şesului, care înconjoară aproape din toate părţile podişul central al Franţei, diferitele regiuni au putut fi unite foarte uşor prin canale. Astfel, sunt: Canal du Midi, Canal du Centre, Canal de Bourgogne, Canalul ce trece din Valea Rinului prin Valea Ronului, prin poarta Belfort; canalul ce leagă Marna şi Oise cu Mosela, etc. Nevoia de aceste canaluri, s'a simţit încă de timpuriu, când căile ferate nu luase aşà mare desvoltare.

*
* *

Preparaţiunea militară şi educaţiunea fizică, sunt asigurate:

a) In stabilimentele publice de învăţământ, prin societăţile şcolare şi cari se ocupă esclusiv de educaţiunea elevilor din acele stabilimente;

b) Prin societăţile agreate de guvern, cari nu pot cuprinde, decât membrii de naţionalitate franceză;

c) Prin societăţile libere, însă, cari nu se bucură de avantagiile oficiale, acordate societăţilor agreate de minister.

Membrii aderenţi ai societăţilor agreate, sunt dintre tinerii neîncorporaţi, dintre tinerii cari au satisfăcut legea militară, precum şi dintre militari activi, de rezervă sau teritoriali.

Societăţile acestea sunt supuse controlului generalului comandant al regiunii teritoriale în care se găsesc. Pe lângă fiecare societate este acreditat un ofiţer cu titlul de consilier tehnic. Se dă acestor societăţi instructori şi oameni de trupă în măsura posibilului; iar societăţile sunt obligate a dà acestora o alocaţie oarecare. Se împrumută, de asemenea, arme şi se pune la dispoziţie localurile şi terenurile militare, în măsura posibilului; în 1913, existau 8.500 societăţi, de preparaţiune militară şi educaţiune fizică, având aproape 700.000 de aderenţi.

Aceste societăţi liberează elevilor săi un brevet dé aptitudine militară, având după urma lui oarecare beneficii, între cari dreptul de a-şi alege corpul unde voieşte a fi însumat, şi gradul de caporal cu o vechime redusă.

Există un mare număr de „*Societăţi ale vechilor miliţieni*". Aceste societăţi nu sunt controlate de minister, sunt în totdeauna prezidate de generali sau ofiţeri superiori în retragere. Ele contribuie la desvoltarea şi conservarea spiritului militar.

In fine, există societăţile veteranilor de uscat şi de apă.

Iată acì şi câtevà părerì asupra psihologiei soldatului francez[1]):

Generalul Maud'huy, zice:

„Soldatul francez, descinde din Gaulois, lui îi seamănă; el este acelaş în tot cursul istoriei sale. Inteligent, dar cu judecată, plin de amor propriu, cerând să fie văzut pentru a face bine, brav şi entuziast, repede a se descurajà, dar repede, asemenea, să-şi recapete încrederea.

Consecinţele acestui caracter pentru valoarea soldăţească, sunt următoarele: Trupa franceză, teribilă la prima ciocnire, îi lipseşte adesea tenacitatea, când ea a pierdut încrederea. Mai mult ca oricare alta, ea are o tendinţă să scape şefilor săi şi să redevie massă.

Lupta în ordine împrăştiată, în tiraliori, în bande mari, pare a fi ordinea ei naţională.

Soldatul fiind inteligent, vreà să se servească de inteligenţa sa; el tinde să lupte şi să se distingă pe comptul propriu, sustrăgându-se adesea superiorilor.

Nici o trupă nu are fapte aşà de glorioase în istoria ei; nici una n'a suferit aşà de mari înfrângeri ca armata franceză.

Trupa franceză, bine condusă, este superioară tuturor altora, pentru că ea are calităţile trupei, fără să fi pierdut pe cele ale massei, entusiasm şi devotament. Rău condusă, ea nu este decât o massă fără valoare.

Trupa franceză este mult mai greu de comandat, decât oricare alta. Soldatul, mult inteligent, judecă şefii săi; el nu le dă crezare, numai pentru că ei au titluri şi galoane, ci pentru că ei îi judecă cu adevărat superiori. In alte armate, este de ajuns ca ofiţerul, să fie ofiţer; în Franţa, trebuie ca el să fie şeful".

La 21 Septemvrie 1905, la un banchet oferit de misiunea americană trimisă în Franţa pentru a urmări manevrele, generalul Bell, şeful misiunii, se exprimă astfel pe comptul soldatului francez:

„In această frumoasă ţară, noi am admirat atâtea lucruri, că este greu de a spune ce trebuie admirat mai mult. Sentimentul respectuos, dar cordial şi amical, ce are către superiorul său, soldatul francez, m'a impresionat mult.

In termeni afectuoşi, plini de admiraţiune şi de respect, el se adresează generalilor săi şi celorlalţi şefi ai săi. Niciodată nu am remarcat la el cel mai mic semn de nemulţumire; din contră, el manifestă dorinţa de a plăceà ofiţerilor săi. Cele mai mari sforţări se obţine dela soldatul francez, fără a fi nevoie a se recurge la severitate.

Energia sa neobosită şi rezistenţa sa, m'au umplut de o astfel de admiraţie, că eu le judec demne de un omagiu special, pentru atâtea calităţi frumoase.

Este deci, pentru mine o foarte mare onoare de a beà în sănătatea unui om, care poartă, fără a se plânge, sarcina unui cal. Un om care cântă când îi este foame, totdeauna bine dispus, totdeauna mulţumit. Ridic paharul în onoarea simplului soldat francez".

Muntenegrul

Muntenegrenii sunt de rassă slavă, urmaşi ai populaţiunilor sârbeşti care au venit în secolul al VII-lea în partea Nord-Vestică a Peninsulei Balcanice.

Sârbii au considerat în totdeauna Muntenegrul ca o citadelă a rassei lor, în care s'au conservat intacţi germenii reconstituirii naţionale şi memoria independenţii lor.

După bătălia dela Cossovo, Muntenegrenii, cari, întârziaseră pentru a luptă alături cu Sârbii, adună resturile armatei sârbeşti şi se închid în nepătrunşii lor munţi, unde îşi apără, timp de secole independenţa.

Indată ce Ruşii au fost împinşi de Petru cel Mare, pe scena Europei, Muntenegrenii se aliară cu aceştia, şi aceste legături de amiciţie între Principii Muntenegreni şi familia imperială a Rusiei, s'au conservat în totdeauna solide, de atunci.

Inimicul serios al Muntenegrului este Austro-Ungaria.

D-l General Iannescu ziceà, încă din 1902:

„Statul major austriac are amintirea ocupării Bosniei şi Hertzegovinei, din 1878, când a trebuit 80.000 oameni, pentru a domolì o mână de insurgenţi. In caz de răsboiu între Austro-Ungaria şi Rusia, Muntenegrul va intrà, de sigur, în luptă. Se socoteşte la 2 corpuri de armată trupele ce va trebuì să imobilizeze Austro-Ungaria pentru menţinerea slavilor în supunere, cari, în altfel, ar găsì în Muntenegrul un refugiu şi un punct de sprijin, pentru scuturarea jugului străin.

Atitudinea ostilă a Muntenegrului, ajunge pentru a împiedicà înaintarea Austriacilor către Vardar şi Salonic. Astfel Rusia contrabalansează prin relaţiile ce ştie să întreţină cu acest mic popor, slav, politica de expanziune a Austriei în Peninsula Balcanică...".

*

Faptele se petrec azi, aşà cum au fost spuse acum 13 ani.

*

Muntenegrul are o populaţie de 400.000 locuitori pentru o suprafaţă de 9.000 klm. p., ceeace dă 40 locuitori pentru klm. pătrat. Are 18 klm. de cale ferată.

Până la pacea dela București, terenul nu-i ajungeà pentru cultura cerealelor necesare populației, așà că, mai cumpărà din alte țări. Acum, prin mărirea terenului înspre Novibazar, desigur, că va ajunge să producă cerealele de care va aveà nevoie.

Vite are destule și vinde încă în Italia. Comerțul cel mai marc îl face cu Austro-Ungaria, de unde îi vine porumb, zahăr, cafea și orez.

* * *

Tot cetățeanul muntenegrean este soldat și își face o cinste de a rămâne în cadrele armatei peste etatea prevăzută.

Apărarea Muntenegrului s'a bazat în totdeauna pe bravura populației și pe terenul său impracticabil, care a favorizat și întreținut această bravură. Cântecile, poveștile și legendele muntenegrene, sunt caracterizate prin descrierea acestor bravuri.

Fiecare muntenegrean și muntenegreancă, prețuiesc și întrețin la copiii lor curajul și spiritul răsboinic. Ei sunt singurul popor care n'a recunoscut nici odată autoritatea turcească și care și-a păstrat în totdeauna independența. Acì s'au retras sfărămăturile viteze ale armatei sârbești, după înfrângerea dela Cossovo și acì s'a plămădit spiritul de independență și idealul național sârbesc, care își face proba în răsboiul actual.

Muntenegrenii au respect pentru instituția militară și pentru obligațiunile militare. Nimeni nu este scutit de obligațiunile militare. După 7 ani de serviciu, se pot scutì de o manevră din trei, dacă însă, plătește o taxă. Rezerviștii au echipamentul, muniția și armele acasă, pe care le îngrijesc foarte bine. Ei se prezintă la viză și inspecție, odată pe an.

Toți valizii supuși serviciului militar, ieau parte la trageri, cari se fac la diferite centre, Duminica și sărbătoarea.

Rusia

Relativ la aspirațiile poporului rus, născute din istoria lui, iată ce zice d-l Colonel Teodorescu, în cursul său de geografie:

„Evenimentele istorice cari au condus la actuala desvoltare a imperiului rus, sunt cu atât mai importante, din punctul de vedere militar, cu cât ele ne pot face să cunoaştem, nu numai caracterul particular al poporului rus, dar, mai ales năzuinţele şi aspiraţiunile lui în viitor, şi să ştim la ce ne putem aşteptă dela dânsul, fie ca aliat, fie ca vrăjmaş.

Primele popoare cari locuiră ţinutul ocupat azi de Rusia în Europa, fură Sarmaţii, de unde şi numele de *Câmpia Sarmatică*, care se mai dă încă de unii geografi acestor ţinuturi. Sciţii locuiau partea meridională a imperiului actual.

Urmă apoi, năvălirile barbarilor, cari au pustiit toată Europa, timp de câtevà secole; iar ruşii fură cea din urmă ramură slavă care emigrară în Europa, fiind la început un popor nomad. Această stare nomadă i-a făcut să suporte mai uşor jugul dominaţiunei mongolice şi tătare, care a urmat mai târziu şi de care n'a scăpat decât din secolul al XV-lea.

Ruric, şeful unui trib slav, (Vareghii), puse baza imperiului rus, în secolul al XI-lea, alegând de Capitală Novgorodul şi apoi, Kiew-ul, şi cuprinzând aproape tot teritoriul ocupat azi de imperiul rus, până la Nistru şi Polonia.

După aceasta, a urmat apoi o perioadă lungă, de decădere, din cauza vrajbei şi neunirii, împărţindu-se în mai multe principate independente, astfel că, năvălirea Mongolilor şi Tătarilor, îi găsiră slabi şi îi supuseră, făcându-i tributari, totuş, le lăsă Principii domnitori şi religia.

La 1328, Marii Principi de Vladimir, reuşesc să constituie imperiul, şi strămută capitala la Moscova, care devine sâmburele puterii ruseşti; abià la 1477, reuşesc să se libereze de sub jugul Tătarilor, Vestul, însă, cade în mâinile Polonilor, şi cu toată întinderea mare a ţării, spre Est şi Sud-Est, statul nou format lâncezeşte din cauza izolării sale de Vestul cult al Europei şi depărtării de Mare.

Către finele secolului al XV-lea, suindu-se pe tron dinastia Romanoff, Rusia intră într'o eră de cuceriri şi

prosperitate, care o scoate repede din starea în care se găsea.

Petru cel Mare, care a domnit între 1682—1725, se hotărîse a scoate imperiul rus din continentalitatea lui, şi împinge puternic la cuceriri spre Vest şi Mare. El mută capitala la Mare, punând temelia Petersburg-ului, se întinse pe o mare parte pe coastele Mării Baltice şi avù multe răsboaie cu Turcii, în scopul de a-şi deschide o ieşire la Sud, spre Marea Neagră.

Urmaşii lui, până în zilele noastre, rămaseră credincioşi acestei misiuni, căutând să împingă necontenit graniţele imperiului spre Vest şi Sud, cu intenţia, bine dovedită, de a transformà Marea Neagră într'un lac rusesc.

Astfel, Rusia a devenit astăzi statul cel mai întins, de pe lume.

Polonia, care erà o piedică pentru întinderea spre Vest a imperiului rus, erà predestinată sau să supuie ea pe ruşi, sau să fie desfiinţată. La început, când ruşii erau divizaţi în mai multe state mici, polonii reuşesc uşor să se impuie, şi chiar să cucerească Kiew-ul. Această stare prosperă, însă, nu dură mult, căci atacaţi la Vest de germani, care împing pe polonezi la Oder, spre Vistula, şi la Est de ruşi, care-i împing spre Vest, polonii sunt nevoiţi a cedà, pas cu pas.

Intr'o lungă serie de răsboaie, polonii reuşesc, sub dinastia Jagelonilor, (1440), să respingă pe germani şi să ţie pe loc curentul slav. După sfârşitul dinastiei Jagelonilor, însă, începe decăderea polonilor, prin ridicarea pretenţiunilor clasei aristocratice, care reduse cu totul puterea regelui, aşà că, la 1572, Polonia nu mai erà, decât un fel de Republică sub regi aleşi de boeri.

In urma înfrângerilor succesive, ce au suferit dela Suedezi, (1656), şi dela Turci, cari, la 1672 iau Cameniţa, cetate tare pe vremuri, Polonia scade mereu, ca influienţă, şi cu toate sforţările lui Sobieski, care, la 1683, despreşură Viena, totuş, decăderea ţării făceà progrese repezi, din cauza neînţelegerilor interioare, şi a răsboaielor civile. Rusia, Prusia şi Austria, începură să se amestece în afacerile interioare ale Regatului polon, şi, la 1772, se făcù prima împărţire a Poloniei. După încercă-

rile patriotice ale lui Kosciusko, care fură înăbuşite în sânge, (1794), urmă a doua împărţire a Poloniei, în 1795, în urma căreia, dispărù de pe harta Europei. La 1846, Cracovia, care până atunci rămăsese un oraş liber sub protecţia celor 3 mari puteri, în urma unei încercări nereuşite de revoluţie, a fost încorporată la Austria.

Din desele răsboaie ce avură cu Turcii, Ruşii ocupară succesiv, Crimeea, Basarabia şi Caucazia, ajungând până la gurile Dunării.

Aşà dar, poporul rus nu a ajuns prin cultură să aibă năzuinţi şi aspiraţiuni precise, precum are astăzi poporul german, francez, belgian, englez, etc.; ci are mai mult o înclinare vagă, însoţită de o dragoste oarecare pentru emigrare şi expanziune. Aşà se explică cum s'au întins şi au colonizat continuu ţinuturi şi ţări vecine, deşi ar fi avut destul loc să trăiască în ţinuturile lor.

Conducătorii poporului rus, dându-şi seamă de lipsa unui acces la Mare, căci Marea Baltică şi Marea Neagră sunt închise prin strâmtori, aflate în mâinile altor puteri, au luptat în totdeauna spre a se aruncà către Peninsula Balcanică, chemându-şi poporul la această luptă, pe motivul moral al liberării popoarelor vecine.

Rusia europeană are aproape 50% analfabeţi.

Starea de sclavie în care a trăit poporul rus, până la 1861, a influienţat asupra stării culturale, care, se resimte şi astăzi.

Iniţiativa şi libertatea individuală, este străină ţăranului rus, el vreà să fie condus.

Religia şi fatalismul contribuie mult la unirea poporului rus, şi, acestea compensează lipsa de cultură. Biserica înlocuieşte şi lipsa de alte sentimente, necesare pentru a aveà un popor potrivit şi desvoltat în senzul modern al cuvântului. Populaţia rusă fiind de 75%, din întreaga populaţie a Rusiei, aceasta constituià încă un avantaj, în ceeace priveşte unirea.

Cazacii au o fire întreprinzătoare şi sunt curagioşi. Ei sunt un produs al stepelor, unde pirateria de uscat

şi apă, erà ocupaţia principală. Cazacilor li se datoreşte cucerirea Siberiei, ajungând până la Oceanul Pacific.

Poporul rus, obişnuit cu impresiunile în ţinuturile vecine, a contractat obiceiul pradei şi al furtului, de care încă nu s'au desvăţat.

Istoricii explică menţinerea de valuri de pământ în Sudul acestui imperiu, tocmai pentru ca popoarele dela Sud să scape de incursurile bandelor din stepe.

La 1861, desfiinţându-se sclavia, nu s'a îndrăsnit a trece direct la sistemul de libertate şi proprietate individuală din Europa, de teamă de a nu aruncà pe ţăranul rus, ignorant şi neştiutor a se conduce singur la o stare şi mai rea. Astfel, s'a luat calea de mijloc, adică s'a inaugurat administraţia şi cultivarea pământului pe comune, s'a predat comunei tot pământul cuvenit oamenilor din comună, şi aceştia sunt îndatoraţi a-l îngriji şi cultivà. Această stare dăinuieşte şi astăzi, şi ea nu pare a fi dat roadele aşteptate, ci din contră, pare a menţine pe ţăran tot în starea de semisclavie, care este o piedică pentru progresul lor cultural.

*
* *

Rusia are 138.000.000 locuitori, pe o suprafaţă de 5.900.000 klm. p., în Europa, şi 30.000.000 locuitori, pentru o suprafaţă de 16.496.000 klm. p. în Asia.

Natalitatea celor născuţi vii, este de 5.124.000, ceeace dă 4.39 pentru 100 locuitori.

Rusia, e a doua ţară din lume, dintre ţările care vând cereale.

Pământul se lucrează ca la noi. Ţăranii au o treime din pământ; iar Ţarul şi marii proprietari, au restul pământului, bun de arat. Se cultivă multă secară, ovăz, grâu şi orz. Se exportă mult grâu. Poporul se hrăneşte cu secară şi orz. Porumb se cultivă numai în Basarabia. In ţinuturile de pe lângă Baltica, se cultivă cartofi. Legumele se cultivă pe o scară foarte întinsă, ele constituind alimentul cel mai căutat vara, şi în posturi, mai ales fasolea şi ceapa.

Industria mare a luat, în ultimile decenii, o mare desvoltare, aşà că, de unde, până acum 100 de ani, ruşii

importau din străinătate obiecte de tot felul, necesare lor, astăzi, Rusia a început un însemnat export industrial. Caracteristic este că, cele mai multe fabrici sunt la ţară şi nu lucrează vara, căci ţăranii muncesc câmpul, ele lucrează numai iarna, dând de lucru la ţărani, Cu modul acesta, starea economică a ţăranului rus, a început a se îmbunătăţi, şi dacă acest popor n'ar fi atât de ignorant, dacă în ţara lui ar fi liniştea trebuincioasă şi n'ar fi atâtea sbuciumări pentru câştigarea de libertăţi, progresul Rusiei ar fi mai mare.

Starea economică a Românilor basarabeni, ca şi cea culturală, din Rusia, este înapoiată, ei fac numai agricultură. Proprietarii mari sunt mai toţi rusificaţi şi disprețuiesc limba şi neamul. Industria şi comerţul, în Basarabia, este pe mâna evreilor şi armenilor, în mare parte.

In ceeace priveşte vitele, ultimile statistici dau 341 milioane cai, 51 milioane boi, 78 milioane oi şi capre, 14 milioane porci. Caii ruseşti sunt vestiţi pentru frumuseţea şi puterea lor. Caii de Don şi Dnipru, sunt foarte iuţi.

In rezumat, starea economică a Rusiei merge crescând, în mod foarte simţitor.

*
* *

Rusia are 75.000 klm. lungime de cale ferată, ceeace dă 0.3 klm. de cale ferată pentru 100 klm. p., de suprafaţă; iar numai pentru Rusia europeană: aproape 1 klm. la 100 klm. p. Din acestea, 57.906 sunt în Europa, şi 17.000, în Asia. Abiă după războiul din Crimeea, au început a-şi construi căi ferate. Comparativ cu Germania, Rusia europeană are de 12 ori mai puţine căi ferate; dacă se socoteşte şi Asia apuseană, are de 40 de ori mai puţin.

Material rulant şi de tracţiune, are suficient şi de bună calitate. Staţiunile sunt mari şi încăpătoare, având linii şi rezerve de garaj suficiente.

Liniile care prezintă interes strategic, au fost dublate.

Depărtarea între raiuri este de 1.523 m., pe când toate celelalte linii europene au 1.434 m. Se crede că s'a făcut aceasta în scopul ca, ţările inamice ce ar atacă, să nu poată întrebuinţă materialul lor.

Şoselele din Rusia sunt de patru categorii: naţionale, judeţene, drumuri de poştă, (nu sunt împietrite, dar sunt trasate şi au şanţuri), ordinare. In general, este ţara cea mai săracă în şosele împietrite. Transporturile militare nu pot comptà decât pe drumurile de a 3-a şi a 4-a categorie.

Sunt numai trei şosele mari importante în Rusia, din care două pornesc respectiv din Petrograd şi din Mosco.a către Polonia, Mai sunt şosele şi drumuri pe care le vom studià la teatrele de operaţiuni.

. Rusia dispune, însă, mai mult ca celelalte ţări, de un mare număr de căi de comunicaţie fluviale, dar care în timpul iernii, din cauza îngheţului, nu pot fi întrebuinţate; s'au făcut lucrări pentru a unì Nistrul cu Duna, prin canalul Bereziuk, cu Niemenul, prin canalul Pripet şi cu Vistula, prin canalul Regal şi Bugul. Niemenul comunică cu Vistula prin canalul Augustowo.

* * *

Teritoriul din Rusia de Europa, este împărţit în 8 circumscripţii militare şi un guvernământ militar; iar iar cel din Rusia asiatică, în 4 circumscripţii, având fiecare circumscripţie câte un comandament militar.

Pentru recrutare, circumscripţiile se împart în brigade locale, care, la rândul lor, se împart în districte de recrutare.

Comunicaţiile rare şi distanţele mari dintre localităţi, face ca mobilizarea să se facă cu întârziere.

Tineretul se prepară pentru educaţia militară, prin batalioane şcolare, unde se înscriu tinerii dela 15 ani în sus. Aceste batalioane nu pot fi organizate decât de către anume societăţi sportive, de către pompieri şi de către generalii, amiralii şi ofiţerii în activitate, sau de rezervă, după o aprobare specială.

Iubirea pentru Ţar şi credinţa religioasă au, la Ruşi, mai multă putere, decât iubirea de patrie şi sentimentul naţional. Aşà se şi explică, cum Ruşii, în unele împrejurări, au întrebuinţat alcoolul, avantajele materiale sau credinţa religioasă, pentru a-şi duce massele de soldaţi

în răsboiu şi la lupte, în loc de a întrebuinţà cuvântul şi toate argumentele ce pot mişcà pe un patriot conştient.

In răsboiul actual, însă, au suprimat vânzarea alcoolului, ceeace se pare că a dat rezultate foarte bune.

Serbia

Sârbii sunt veniţi din părţile nordice ale Carpaţilor, pe la anul 640, stabilindu-se în Valea Mariţei şi în provinciiile de pe malul Mării Ionice şi Adriatice. Către 1165, ei deveniră independenţi; iar la 1346, Serbia stăpâneà o mare parte din Peninsula Balcanică, iar regele ei, Petre Duşan, îşi luă titlul de Ţar.

La 1367, sârbii începù să se desbine, iar la 1389, în urma bătăliei dela Cossovo, fù subjugaţi de turci, afară de o parte din vitejii cari s'au refugiat în ţinuturile de azi ale Muntenegrului.

Intre 1815—1830, în urma unor răscoale şi lupte obţinù dela Turci o autonomie oarecare.

De atunci, Serbia a fost necontenit hărţuită de certurile din interior, pentru pretenţiile la Domnie, tronul trecând dela o familie la alta, de multe ori, prin asasinate. La 1876, Serbia fù sdrobită de Turci, iar după răsboiul din 1877, deşi se mări ca teritoriu, totuş, i se puse multe piedici în drepturile de mărire şi desvoltare.

La 1882, a fost declarat ca Regat monarchic constituţional, iar la 15 Iulie 1903, în urma unei revoluţii, se puse capăt dinastiei Obrenovici, aducându-se pe tron, Regele de azi, Petru I-iu.

Sârbo-Croaţii formează, în realitate, un singur popor, care, afară de locuitorii Serbiei şi ai Croaţiei, mai cuprinde pe muntenegreni, bosniaci, hertzegovineni, dalmaţi, sloveni, şi pe sârbii din Ungaria de Sud, numiţi de unguri, Raţi. Deosebirea între sârbi şi croaţi, constă în religie, cei dintâiu fiind aproape cu toţii ortodoxi, iar cei din urmă catolici; în scris, aceia folosesc literile slavone, iar aceştia, pe cele latine.

Poporul sârbilor ocupă în masse compacte partea de Nord-Vest a Peninsulei Balcanice.

In Regatul Serbiei, ei erau în număr de 2.300.000,

după numărătoarea din 1901; în Muntenegrul vreo 250.000; în Bosnia şi Hertzegovina, (1895), 1.600.000; în Dalmaţia, 600.000; în Istria, 150.000; în Croaţia, şi Slavonia, 2.050.000 (25% sârbi, restul croaţi); în Ungaria, 650.000; în Sandgeacul Novibazar, s'au numărat vreo 200.000 de sârbi; o statistică, măcar aproximativă, pentru Macedonia, nu există. In toată sfâşierea aceasta, se poate socoti poporul sârbilor, la vreo 10 milioane, printre cari, 1/2 milion mahomedani.

Populaţia Regatului Serbiei, în nouile ei graniţe, (1914), s'a preţuit la vreo 4 1/2 milioane locuitori, adică aproape îndoit de ce erà înainte.

Tipul sârbesc s'a păstrat mai curat în Hertzegovina. Sârbul e de statură înaltă, lat în umeri, capul bine proporţionat, părul mai mult blond, ochii albaştrii sau verzi. Sunt şi numeroase tipuri mai brune.

* * *

Simţul familiar, iubirea de patrie şi demnitatea personală, sunt calităţi comune tuturor claselor poporului. Cu putere neclintită, ţine sârbul la moravurile şi obiceiurile lui vechi, fiind, în acelaş timp, faţă de alţii, tolerant şi ospitalier. E destul de sobru, dar altfel, când e vorba de bunurile lui, nu se lasă, şi trece uşor la acte de violenţă.

Simţul religios, formează, şi la el, o trăsură a caracterului sârbesc. Deosebiri de clase sociale, nu se cunosc; sârbul dela sate, în portul lui naţional, sau cel dela oraşe, în haine europeneşti, se simt şi se consideră una. De remarcat, este dispoziţia sârbilor pentru poezie, muzică şi dans. Pentru artele plastice, simt mai puţină atracţie, ca şi pentru industrie.

Iubirea de părinţi, stima celor tineri, faţă de bătrâni, sunt virtuţi practicate de sârbi mai mult decât de oricare alt popor; acolo, autoritatea părintească, exercitată, de altfel, cu dreptate şi înţelepciune nu se discută. se consideră ca cevà firesc şi sfinţit. Tot aşà se respectă sfinţenia legăturii dintre fraţi şi surori, şi nu numai dintre aceia de sânge, ci şi dintre „fraţii de cruce",

un obiceiu iarăş specific sârbesc, adică dintre aceia cari se leagă solemn şi cu slujbă religioasă, ca să-şi fie ca fraţi. Astfel de legături nu se desfac toată viaţa; „fraţii" îşi păstrează credinţă şi nu se părăsesc la nici o nevoie.

Popor cu mari calităţi, şi cu deosebire, capabil de desvoltare culturală, desigur, că sârbii sunt vrednici de o soartă cu totul alta, decât aceia pe care au avut-o până acum, sau pe care le-ar pregăti-o o nouă înfrângere şi subjugare străină.

* * *

Creşterea populaţiei e foarte pronunţată şi atingeà 45.000 (8%), suflete, înainte de 1913, adică cel mai mare spor de naşteri din Europa. Mergând tot astfel, Serbia îşi îndoieşte populaţia în 40 de ani.

Solul, producând abià cât este nevoia locală, armatele numeroase nu pot trăi, decât prin aprovizionări aduse.

Este o ţară bogată în vite de hrană şi de jug. Păşunele şi furajele se găsesc în abundenţă, astfel că, sub acest raport, armata găseşte înlesniri.

Satele fiind rare, iar casele mici şi neîncăpătoare, face ca trupele să nu steà în condiţiuni bune în cantonament. Grajduri puţine şi abià pentru 2—3 cai. Curţi şi proprietăţi boiereşti sunt foarte rare, afară de Valea Moravei şi Timok-ului, unde se prezintă mai bine.

Serbia este o ţară agricolă. Din cele 4 milioane locuitori, 90% sunt plugari.

Numărul cailor, după statistica din 1912, erau de, 160.000, ceeace este insuficient pentru o bună remontă, de aceea, Serbia îşi procură cei mai mulţi cai prin cumpărare din alte ţări. Faptul că noi, Românii, nu cumpărăm pentru armată cai suri, şi albi, a fost în avantajul Serbiei şi Bulgariei, care a putut cumpărà aceşti cai, în condiţiuni foarte avantajioase.

Oamenii mobilizabili din 1-iul ban, sunt obligaţi să întreţină un număr oarecare de cai. Rechiziţiile sunt pregătite din timp de pace.

* * *

Reţeaua totală de căi ferate atinge 1572 klm. lungime, adică 1,8 klm. pentru 100 klm. pătraţi de suprafaţă.

O parte din liniile laterale sârbeşti, sunt cu cale îngustă, ceeace produce piedici şi întârzieri transporturilor.

Artera principală de cale ferată, este aceea care leagă Belgrad-ul de Europa centrală, pe la Semlin, Peterwardein şi cu Sofia, Constantinopol, prin Valea Moravei.

Din cauza terenului muntos şi a greutăţilor de construcţie, Serbia nu este o ţară bogată în şosele împietrite. Cu deosebire este lipsită de asemenea şosele în partea de N.-E. a Regatului, vecină cu frontiera noastră, şi în partea de S.-V. Mai ales spre S.-V., între cele două Morave, nu există nici o şosea. Există numai câtevà drumuri naturale, foarte greu de străbătut.

Căi navigabile sunt, Dunărea şi Sava. Serbia dispune de o companie de navigaţiune comercială pe acest fluviu, cu un parc relativ bogat de vase şi mici vaporaşe de comerţ.

* * *

Afară de diferitele societăţi secrete sau publice, cari au luptat pentru întărirea şi desvoltarea sentimentului naţional şi al idealurilor naţionale, afară de curentul naţional, creat de presă, de poiezii şi de literatură, afară de opresiunile austro-ungare din Bosnia şi Hertzegovina, cari reamintiau continuu sârbilor că, într'acolo au revendicări de făcut, şi în afară de diferitele societăţi de gimnastică, au mai venit şi răsboaiele din 1912—13, cari au călit cu totul aptitudinile fizice ale acestui popor, au întărit, prin experienţă, calităţile militare, au obicinuit populaţia sârbă cu sacrificiul material şi moral, pentru cauza răsboiului; iar tinerelor vlăstare, le-a inoculat în sânge, dorul de reîntregire şi de mărire a Serbiei, atât cât n'ar fi putut-o face niciodată cea mai înţeleaptă şi cea mai intensă educaţiune pedagogică de catedră. Cu alte cuvinte, răsboiul a pregătit complet pentru răsboiu pe poporul sârbesc.

Austro-Ungaria

Nici un stat din Europa nu are istoria atât de felurită ca Austro-Ungaria. Peste Romanii, cari se întinsese

până la Viena şi Budapesta, au venit Avarii, iar peste aceştia, au venit Slavii, cari au supus mai tot teritoriul de azi, contopind pe Avari şi rămânând elementul precumpănitor. Ei ar fi trupul cel mai mare al Austro-Ungariei de azi, dacă Maghiarii, Germanii şi Românii, întinşi din podişul Transilvaniei, până în Alpi, şi-ar face o stavilă între Slavii de Nord şi Slavii de Sud. Ducatul Austriei a format miezul istoric al monarchiei. Acest Ducat a fost format de Carol cel Mare. Mărirea acestui Ducat s'a făcut de Casa de Habsburg. In cursul secolilor, a adăugat treptat, Carintia, Carniolia, Tirolul, Bohemia; Ungaria; Transilvania, Bucovina.

Astfel, din bucăţi neomogene, s'a născut, în mijlocul Europei, acest stat, care a produs şi produce turburări în liniştea Europei, din cauză că e clădit pe consideraţiuni politice false şi pe interese de castă, iar nu principii eterne istorice. Precum o minciună spusă odată de cinevà, îl antrenează apoi, la alta, pentru a ascunde pe cea dintâiu, tot aşà, toate combinaţiile politice ale Austro-Ungariei, şi toate măririle ei de teritoriu, au pornit dela consideraţiuni false, pentru a ascunde prima consideraţiune falşe, din care s'a creiat.

Austro-Ungaria fiind ţara cea mai puţin omogenă din Europa, şi neputându-se baza pe unitatea de simţire şi de gândire a poporului său, a recurs în totdeauna la artificii politice şi administrative, pentru a-şi menţine unitatea.

Naţionalităţile ce compun Austro-Ungaria, sunt:

Slavi[1]), 23.000.000; Germani, 12.000.000; Unguri, 8 milioane; Români, 3.600.000 (după statisticele ungureşti); Italieni, 1.000.000; Israeliţi, 1.800.000; Diverse naţionalităţi, 500.000.

Deş îslavii sunt mai numeroşi, însă, fiind risipiţi pe teritoriu, având aspiraţiuni deosebite şi vorbind alte limbi, nu pot formà o unitate tehnică.

Germanii fiind grupaţi mai strâns, fiind mai mulţi, mai conştienţi de situaţia lor şi mai energici, preponderează în Austro-Ungaria.

---

1) Cehi, Moravi, Slovaci, Ruteni, Polonezi, Croaţi, Sârbi.
2) Op. citat.

Ungurii caută să se libereze de jugul Austriei, impunând limba şi dominaţiunea lor Românilor, Croaţilor şi Sârbilor.

Deci, nu se poate vorbì, în Austro-Ungaria, despre o singură aspiraţiune şi năzuinţă a poporului. Acì naţionalităţile au caracterul şi aspiraţiunile lor,proprii, care mai adesea, sunt contrare unităţii interne.

In privinţa aspiraţiunilor şi năzuinţelor Ungurilor, iată ce spuneà d-l Colonel Teodorescu[1]), în 1912:

Primul factor dizolvant al unităţii monarchiei, îl formează ungurii, cari, deşì într'o proporţie infimă ca număr, (8.000.000, la o populaţiune totală de 50.000.000), totuş, mulţumită caracterului lor trufaş şi răsboinic, au reuşit nu numai să se despartă aproape cu totul de Austria, dar chiar să-şi însuşească şi să subjuge teritorii şi popoare întregi, în care ei abià sunt reprezentaţi, ca număr. Descendenţi ai unei rasse răsboinice şi îndrăsneaţă, ungurii şi-au păstrat caracterul semi-barbar şi tenacitatea, caracteristică rassei lor, care i-a făcut ca, deşì subjugaţi de mai bine de 300 ani, ei se răsculară în 1848, şi se luptară mai bine de un an, cu mari sorţi de isbândă, în contra armatei austriace, pe care aproape o învinse, trebuind intervenirea armatei ruse spre a-i supune din nou.

Astăzi chiar, ungurii, deşì uniţi numai de formă cu Austria, şi bucurându-se de cea mai mare influienţă şi autonomie în monarchia vecină, sunt, totuş, departe de a fi mulţumiţi şi, cu riscul chiar de a devenì o putere de al doilea ordin în Europa, caută să se scuture cu totul de ultimile legături ce o mai unesc cu Austria.

Se poate chiar că, orbiţi de un şovinism exagerat, şi de o dorinţă fără margini de mărire şi de independenţă, ungurii uită că, în ziua în care se vor despărţì de Austria, se va ivì pentru dânşii o problemă mult mai grea: aceea de a înjghebà şi menţine nedesfăcut un stat, în care ei nu formează, ca naţionalitate, decât o treime.

Din această despărţire, din punctul de vedere al omogenităţii etnice, Austria va câştigà, căci în Austria, ele-

1) Cursul de Geografie. Op. citat.

mentul german este în mare majoritate. Nu tot astfel se poate zice de Ungaria, care va devenì un stat cu o amestecătură de rasse şi naţionalităţi, cu totul diferite.

Deşì ungurii au avantajul că sunt mai bine grupaţi, formând un bloc compact în partea de Nord-Vest a Regatului, iar celelalte naţionalităţi ocupă mai mult părţile extreme, (Transilvania, Slavonia şi Croaţia), totuş, aceastǎ nu micşorează decât în parte inconvenientul de a fi în minoritate".

*

In total, Austria are o populaţie de 28.571.934 locuitori, pentru o suprafaţă de 300.000 klm. p., ceeace dă 95% locuitori pentru 100 klm. p.; iar Ungaria are o populaţie de 20.886.487 locuitori pentru o suprafaţă de 324.857 klm. p., ceeace dă 64,3 locuitori pentru 100 klm. p. Suprafaţa totală a Austro-Ungariei cu Bosnia şi Hertzegovina, este de 624.857 klm. p.[1]).

Austro-Ungaria are 9.303.954 analfabeţi, ceeace dă, aproximativ, 18% neştiutori de carte.

Natalitatea celor născuţi vii, în Austria, este de 897 mii, ceeace dă 3.22 pentru 100 locuitori; iar în Ungaria, este de 2, pentru 100 locuitori.

Deşì Austro-Ungaria are multe vite cornute, totuş, neajungându-i pentru hrana locuitorilor, cumpără din Serbia şi Ungaria. Caii Austro-Ungariei sunt de o rassă foarte bună. Ultima statistică arată 3.800.000 cai.

Clasarea animalelor pentru rechiziţiuni, este făcută din timp, de către comisii civile.

Pentru a se asigurà stocul de cai necesari, instruiţi şi dresaţi, s'au dat aproape 25.000 cai dela stat, în îngrijirea unor anume proprietari, cari, din 5—6 ani de îngrijire, deveniau stăpânii cailor. In fiecare an, aceşti proprietari erau chemaţi la o inspecţie a cailor. Se puteau luà caii şi la concentrări anuale, pentru patru săptămâni.

Industria textilă şi metalurgică a Austro-Ungariei, este

1) Intre suprafaţa şi populaţiunea dată aci şi între cea dată în tabloul următor exis'ă oarecari nepotriviri, din cauză că nu se potrivesc datele date de geografii cu cele date de almanachul Gotha după care este făcut tabloul.

foarte desvoltată şi capabilă de a face faţă tuturor nevoilor armatei sale.

Austro-Ungaria dispune de o reţeà completă de căi ferate, care corespunde bine condiţiunilor economice şi militare. Până mai anii trecuţi, traseurile liniilor ferate convergeau către Viena şi Budapesta. Cum, însă, transporturile militare, spre anume direcţiuni de fruntarii, nu erau bine servite, în ultimul timp, s'au construit numeroase linii paralele cu frontiera, arătate în majoritate la descrierea teatrelor de operaţiuni de Est.

In regiunea muntoasă a Ungariei, sunt bune căi de comunicaţie şi bine întreţinute. Ungaria de jos, (câmpia ungară), este săracă în şosele. In general, pe drumurile naturale, în Austro-Ungaria, lipsesc podurile, iar cele existente, sunt slabe, de lemn. In Austria, reţeaua de şosele şi căi de comunicaţie, este mai bogată.

Austria, graţie Dunării, care o străbate, dispune de cea mai bogată cale navigabilă din Europa.

Două societăţi de navigaţiune funcţionează la Viena şi Budapesta, având un bogat parc de vapoare şi şlepuri. Afară de Dunăre, mai sunt navigabile, Tisa, Sava şi Drava.

In total, Austro-Ungaria are, 44.820 klm. de cale ferată, ceeace dă 6.5 klm. de cale ferată pentru 100 klm. p. de suprafaţă.

Starea oamenilor din Austro-Ungaria, din punct de vedere economic, este deosebită dela o ţară la alta. In Ungaria, deşi li se pun multe piedici, Românii fac agricultură frumoasă, cresc vite, exploatează minerale, fac industrie şi comerţ, au bănci puternice, astfel că, în toate ramurile de activitate, se găsesc, Românii, la locul de cinste. In Austria, Românii sunt mai răspândiţi şi mai slabi, în starea economică. Românii din Istria, sunt amestecaţi şi pierduţi între celelalte neamuri; Românii din Bucovina se ocupă aproape numai cu agricultura, aşà că, se aseamănă, întru câtvà, cu starea Românilor din Basarabia.

Poporul are consideraţiune pentru armată, iar ostaşii, în general, se bucură de multă consideraţiune. Tinerii merg sub drapel fără groază de serviciul militar. Limba

germană este oficială în armată. In timpul din urmă, Ungurii au luptat să introducă limba lor în armata ungurească.

S'a făcut pe teritoriu şi instrucţie militară, şi anume:

a) *Uniunea societăţilor de educaţie fizică şi preparaţiune militară*, aveà 682 societăţi, în 1912, şi numărà aproape 32.000 membrii, sub patronajul Archiducelui moştenitor;

b) *Invăţământul militar în licee,* cu program facultativ, conzistând în: teorii de tragere, tragere redusă, noţiuni sumare despre chestiuni militare.

Societatea austriacă „Crucea Roşie", aveà, în 1912; un fond de peste 10.000.000 şi un material de aproape 4.000.000 lei.

Societatea ungară „Crucea Roşie" aveà, în 1912; aproape 15.000.000 coroane.

Cavalerii Teutoni, organizaţi ca să poată furnizà fiecărei divizii, o ambulanţă, un spital şi un spital de rezervă.

Cavalerul de Malta, organizaţi ca să poată evacuà bolnavii şi răniţii pe căile ferate. Au trenuri sanitare, personal, material, lucrători, etc.

Germania

Din totalul de 67.000.000 locuitori, numai vreo $1^1/_2$ milioane sunt străini, şi anume: 600.000 polonezi, 230.000 evrei. 23.000 francezi, 140.000 danezi.

Ca confesiune, sunt 63% protestanţi şi 36% catolici.

Totuş, deşi în Germania populaţia este compusă, în cea mai mare parte, de germani, ea nu este destul de unită prin unitatea de simţire, născută din aceeaş istorie naţională a poporului. Dacă asistăm azi la o solidaritate atât de măreaţă, a poporului german, este că şcoalele, pedagogii, filozofii, poeţii literaţii şi conducătorii politici, au ştiut să lege acest popor prin idei şi interese comune, compensând astfel, ceeace lipseà din creaţiunea istoriei naţionale.

Afară de Prusia, al cărui Rege este şi Impăratul întregei Germanii, mai sunt încă trei Regate, şase mari

Ducate, cari au capii lor, şi anume: Saxonia, Würtemberg, şi Bavaria, (Regate); Baden, Hessa, Oldemburg; Saxa, Weimar, Mecklemburg-Schwerin şi Mecklemburg-Strelitz. Mai sunt încă şi şapte principate.

După înfrângerile suferite de germani, pe timpul războaielor napoleoniene, filozofii, poeţii, literaţii, etc.; au început să-şi prepare poporul pentru ridicare şi unire, iar după războiul din 1870, Bismark, a unit pe toate aceste Regate, Ducate şi Principate, sub Regele Prusiei, lăsându-i, însă, pe Principi, pe tronurile lor. De atunci, încoace, s'a continuat opera educativă a poporului şi opera conducerii politice, după acelaş plan, început încă dela Frederic Wilhelm, şi astfel se explică cum azistăm astăzi la această măreaţă unitate de simţire şi de gândire.

Pentru întărirea celor zise până acì, precum şi pentru a înţelege forţa morală germană, reproducem întocmai cele spuse de d-l S. Mehedinţi[1]):

„Pe vremea Romanilor, Germanii se întindeau cam între Rin şi Elba. Cu timpul, însă, a crescut atât de mult, încât s'au întins şi la Apus, peste Rin, şi spre Răsărit de Elba, împingând acì, pas cu pas, pe Slavi şi germanizându-i. Dar, pământul ţării lor fiind îmbucătăţit, neamurile germanice, (Saxonii, Thuringii, Svabii; Bavarezii, etc.), n'au putut face un singur stat tare ci s'au împărţit sub o mulţime de stăpâni şi ajunseseră să fie umiliţi de toţi vecinii lor. In deosebi, au fost îngenunchiaţi de Napoleon, care a sdrobit Prusia, a întins graniţa Franţei până la Rin şi peste tot ţărmul de Nord al Mării, până la Lübeck, ocupând astfel, toate gurile fluviilor germane.

Din umilire, germanii s'au ridicat la 1813, 1814, şi 1815, apoi la 1866, bătând pe austriaci, şi la 1870, bătând pe francezi, şi unind toate stătuleţele lor într'un singur imperiu, cu capitala Berlin.

In deosebire de Italieni, Spanioli şi Francezi, neamuri iuţi, Germanii sunt un popor domol. Răbdarea e una din însuşirile lor de căpetenie, de aceea, şi lucrările germanului sunt adeseaori migăloase. Astfel se explică şi

1) Geografia. Op. citat.

renumele şcoalelor şi marele număr al celor ce au dat regule şi au scris cărţi pentru învăţătura copiilor.

Alături de răbdare stă, însă, şi un fel de bunătate şi veselie deosebită, pentru care ei au o vorbă aparte: „Gemütlichkeit". Din această însuşire deosebită, iese minunata lor vieaţă de familie, care strânge foarte aproape pe copii de părinţi. Nicăieri petrecerile nu sunt mai simple şi mai din inimă.

Ajută la aceasta, însă, şi marea lor dragoste pentru cântece şi pentru natură. Fiecare ştie sute de cântece mărunţele, pe cari, de copii le învaţă să le cânte în cor cu alţii. Şi cum leagă cântarea pe oameni, de asemenea, îi leagă şi dragostea pentru natură. Dumineca şi sărbătorile, lumea iese din oraş în cete mari, ca iarmaroace; pare că tot oraşul şi-a pus de gând să emigreze. Iar ţinta acestei excursiuni, e, de obiceiu, pădurea. Dela bradul care, la Crăciun, intră în orice colibă, cât de săracă, până la tei, la fag şi stejar, copacii sunt iubiţi, ca şi cum poporul şi-ar aduce aminte de vremurile, pe când trăiă în umbra pădurilor. Se păstrează încă şi azi, fagi şi tei, priviţi odinioară ca sfinţiţi. O bună parte din cântecile lor, sunt cu privire la pădure.

Cu astfel de însuşiri, poporul acesta a putut naşte filozofii cei mari mari, mari poieţi, mari muzicanţi şi mari învăţaţi. In timpurile din urmă, între toate popoarele lumii, el s'a arătat cel mai rodnic la suflet; iar de câtăvà vreme, a început a înflorì şi în bogăţie. După ce au stat împărţiţi sub zeci şi zeci de stăpâni mari şi mici, Germanii au făcut o mare împărăţie, au şters graniţele care împiedicau comerţul şi au ajuns la un spor de industrie şi negoţ, cum nimeni n'ar fi putut să bănuiască".

*
* *

Nu găsim date asupra analfabetismului, dar credem că în Germania nu vor fi existând mulţi neştiutori de carte.

Germania este ţara clasică a ştiinţei aplicate. Graţie spiritului aplicativ, a întrecut pe Franţa, în industrie şi comerţ.

Spiritul de disciplină al germanilor, întărit printr'o

serioasă cultură, a contribuit şi contribuie mult la armonizarea tuturor activităţilor şi a tuturor eforturilor germane, pentru scopul comun: menţinerea în capul tuturor popoarelor.

Şcoalele tehnice germane nu prepară teoreticiani, ci oameni pricepuţi şi hotărîţi; gata să pună în aplicare toate cunoştinţele lor de fizică, chimie, mecanică şi altele.

Ceeace Franţa creiază cu puterea ei de simţire şi dé inteligenţă, Germania aplică cu puterea ei de metodă şi de judecată rece şi calculată.

Germanul încălzeşte sufletul prin lumina ideii; pe când Francezul încălzeşte ideia prin căldura sufletului.

Germanul se mişcă şi se entuziasmează la poiezie, şi la cântece; pe când Francezul, transformă poezia şi cântecul, născute în el, în mişcări şi în entuziasm.

Germanul produce în el ceeace e determinat din afară; pe când Francezul produce afară ceeace este născut în el.

Cineva va unì la un singur popor calităţile acestor două popoare, acela va dà legea pentru binele omenirii.

*
* *

Germania are 67.812.000 populaţie pe o suprafaţă de 540.858 klm. p., ceeace dă 123 locuitori pe klm. p. Natalitatea celor vii este de 1.870.000, ceeace dă 2,86 pentru 100 de locuitori.

Locuitorii, atât cei dela ţară, cât şi cei dela oraşe, se hrănesc bine şi abondent, au locuinţe comode şi o gospodărie casnică bine întemeiată.

Cu privire la starea economică în general, d-l S. Mehedinţi, zice:

„Pe când comerţul Franţei cu ţările străine, e de abià 8 miliarde; al Germaniei e de 17 miliarde, şi stă să ajungă pe al Angliei, (22 miliarde).

Inflorirea aceasta e ajutată şi de sporul neasemănat al populaţiei. In zece ani, pe pământul german se adaogă aproape 8 milioane de suflete. Oraşele au crescut şi s'au înfrumuseţat aşà de repede, încât clădirile de acum 30—40 ani, au rămas vechi. Fiecare oraş şi-a adoptat o parte nouă cu case şi grădini frumoase: Ţara toată pare înnoită de sărbătoare".

Cu privire la Colonii, d-l S. Mehedinți, zice:

„După creiarea Imperiului, ochii germanilor s'au întors din nou către comerțul pe Mare. Bismark a luat din celelalte continente tot ce mai rămăsese neluat de alții, și astfel, lumea s'a trezit că, de azi pe mâine, Germania are și ea un imperiu colonial. In Africa: Togo, Camerum. Africa de Sud, și Africa de Est; în Oceanul Pacific: O parte din Noua Guinee, Archipeleagul Bismark, Solomon, Marschal; iar de curând, Carolinele și Marianele, (cumpărate dela Spania). In Asia, s'au amestecat în treburile Chinei, și a luat cu chirie Kiao-Ciau, cu gând ca să stăpânească bogata Peninsulă, Santung".

*
* *

După datele statistice, Germania are 4.500.000 cai, din cari își poate remonta caii necesari pentru armată. Recensământul cailor se face la fiecare zece ani, iar clasarea lor se face anual. Caii buni de călărie, sunt, mai ales în Prusia de Est; iar caii pentru toate trebuințele, sunt în toată Germania, și mai ales în Mecklemburg.

Cele mai multe vite le are Prusia, și Bavaria. Statistica din 1912, arată: 6.000.000 oi; 20.000.000 vite cornute; 3.500.000 capre și 22.000.000 porci.

Vitele, în general, sunt mari, și foarte bine îngrijite.

Producția cerealelor este foarte mare, mai ales secara și ovăzul, apoi grâul și orzul. Intre legume, cartofii se cultivă pe o întindere foarte mare, De asemeni, se cultivă cantități mari de fructe.

*
* *

Germania este țara care înaintează continuu și repede, în toate ramurile de activitate omenească. Invinsă sau învingătoare, ea va trebui să serve ca îndemn și încurajare pentru celelalte popoare.

*
* *

Căile ferate ale Germaniei sunt de 63,621 klm., ceeace dă 12 (de 12 ori mai mult ca Rusia europeană) klm. de cale ferată pentru 100 klm. p. de suprafață. Are foarte multe linii duble și triple. Toate fluviile sunt navigabile

până la Mare; iar spre Sud, are Dunărea navigabilă. Elba şi Rinul sunt străbătute zilnic de sute de vapoare.

Afară de râurile navigabile, Germania are şi numeroase canale, cari înlesnesc mult transporturile. Cele mai însemnate, sunt: Canalul Ludovic, dela Rin spre Ron, prin poarta Belfort; Canalul Ludovic, între Main şi Dunăre; Canalul dela Oder, spre Elba, prin Sprea şi Hevel; Canalul „Impăratul Wilhelm", care ajută flotele de războiu pentru a trece din Marea Baltică în Marea Nordului, şi despre care am vorbit la descrierea teatrelor de operaţie maritime.

O atenţie mare a dat Germania şi trenurilor automobile, subvenţionând pe proprietari şi fabrici; în 1913, erau înscrise în controalele armatei, 7.700 automobile; precum şi un număr destul de mare de trenuriautomobile, compuse din trăsura motrică şi o remorcă. Primele erau, în mijlociu, de 5.000 mărci, pentru camioanele ce aveau un motor de 35 cai şi o capacitate de 6.3 m.

Pentru pregătirea militară a poporului şi pentru întreţinerea spiritului militar, există în Germania foarte multe societăţi, între cari cităm:

Societatea vechilor militari. Aceste societăţi sunt foarte mult încurajate de stat, fiind socotite ca organe de propagandă politică pentru servirea intereselor statului. Scopul lor este: Azistenţa militară a membrilor lor, diverse opere de binefacere, menţinerea şi propagarea credinţei către Impărat, către Imperiu şi către patrie.

Mai toate societăţile acestea sunt grupate în federaţiuni, şi anume:

a) *Kyffhausen-Bund,* care, în 1911, cuprindeà 30,071 societăţi, cu 2.618.000 membrii. Această societate este însărcinată să administreze şi să întreţie măreţul monument ce s'a ridicat în 1906, în memoria lui Wilhelm I-iu;

b) *Deutscher Kriegerbund.* Cuprindeà, în 1909, aproape 20.000 societăţi, cu 1.700.000 membrii;

c) *Veteran und-Kriegerbund.* Compusă de Bavarezi, şi cuprinzând 3,486 societăţi cu 304.350 membrii;

d) *Militarvereinsbund.* Compusă de Saxoni şi cuprinzând 1.780 societăţi cu 218.000 membrii.

Wehrverein, liga de apărare, fondată în 1912, cu scopul

de a creiă o mişcare a opiniei publice, în favorul proiectelor de mărire a armamentului şi întărire a armatei. Numeroase conferinţe şi broşuri a răspândit această societate, în scopul de a demonstrà pericolul care ameninţă Germania, prin creşterea armatelor celorlalte ţări şi în special în Franţa.

In 1912, această societate aveà 124.142 membrii.

Bund Jung Deutschland. Gruparea societăţilor de gimnastică şi de sport, sub patronagiul mareşalului Von der Goltz. Inainte de a se grupà aceste societăţi, sub mareşalul Von der Goltz, erau suspectate de tendinţe politcie, contrare intereselor statului, însă, după gruparea lor, li s'a arătat toată solicitudinea din partea statului. In1909 existau 8.607 societăţi, cu aproape 1.000.000 membrii.

*
* *

Despre psihologia soldatului german, comparat cu cel francez, generalul Kessler, scrie:

„Soldatul german, disciplinat şi ascultător, are nevoie de a fi condus.

Pătruns de respectul pentru superiorul său, el urmăreşte, fără să devieze, direcţiunea care îi este indicată, fără să piardă din vedere pe şeful care îl comandă, fără să părăsească contactul cu vecinii săi şi fără să se creazà autorizat să schimbe drumul ordonat.

In armata franceză, ofiţerul este, de asemenea, veritabilul conducător al trupei sale; dar el nu impune respectul şi supunerea până a contramandà iniţiativa subordonaţilor săi, a căror cutezanţă şi nervozitate îi împinge des să caute contactul inimicului, înainte de a fi primit ordine precise în această privinţă.

Ce importă, dacă un soldat de a doua clasă, prin abilitatea sa, a parvenit, în drumul său, a servì de punct de legătură companiei sale. Disciplina franceză nu are a suferì. Tactica nouă, supunându-se, ca ondulaţiune, terenului, dă mijlocul de a utilizà această mândrie independentă, a caracterului francez. Această ardoare la luptă, s'a tradus adesea prin mişcări spontanee de masse, aruncându-se asupra inamicului, fără a fi primit ordine. Episoadele de răsboiu din Crimeea şi Italia, oferă numeroase exemple".

Turcia

Rassa, şi mai ales religia, au fost puterile cari au legat strâns poporul turcesc din cele două Continente. Slăbiciunea popoarelor europene în secolul al XIV-lea, şi, în special, decadenţa bizantinului, atrag pe Turci, din Asia în Europa. Succesele ce obţin acì Turcii şi mijloacele materiale ce-i atrag în Europa, le socoteşte poporul musulman ca un dar ceresc, şi astfel, ajunge a se crede chemat de Dumnezeu, pentru stăpânirea Europei.

Iată acì, pe scurt, istoria poporului turcesc, dată de d-l General Iannescu[1]):

Ultimii năvălitori turci, pătrund pentru prima dată în 1346, în Europa, chemaţi de Impăratul Cantacuzino, contra unui rival al său la tron. Din aliaţi, ei devin inamici ai imperiului. In 1357, ei ocupă Galipoli; în 1361, Adrianopoli şi Filipopoli; în 1389, (în urma bătăliei dela Cossovo), subjugă pe Sârbi. Aceste cuceriri înspăimântă Europa creştină: două cruciade sunt una după alta nimicite de Turci, la Nicopoli, (1390) şi la Varna, (1444). In 1453, se sfârşeşte Imperiul grec, cu căderea Constantinopolului. Puterea turcească contopeşte, astfel, toată Peninsula Balcanică, sub un acelaş sceptru, — otoman, — precum se găseà altădată sub sceptrul Romei. De acì, istoria Peninsulei Balcanice se confundă cu istoria puterei Turcilor în Europa. Ea atinge apogeul sub Soliman cel Mare, (1520—1566), care bate pe Unguri, la Mohaci, (1526), şi înaintează până la Viena, pe când escadrele turceşti stăpâneau toată Mediterana, Algerul şi Tunisul. Soliman intervine în politica Europei Occidentale, semnând cu Francisc I-iu, aşà numitele *Capitulaţiuni*, în puterea cărora, Franţa beneficià de preţioase avantaje în Orient. După Soliman, puterea Turcilor intră în declinul ei.

Principalele faze ale declinului sunt:

1. Alianţa creştinităţii, provocată de ocuparea Cyprului dela Veneţieni, de către Selim al III-lea, (1570): flotele combinate ale Veneţiei, Genuei şi Ispaniei, comandate de Don Juan de Austria, nimiceşte flota otomană la Lepante, (1571);

1) Vezi „Geografia Militară" Anul I studii şcoala superioară de răsboiu, de Colonel Ianescu Gheorghe.

2. Sub Mahomed al IV-lea, (1648—1687), prudența și geniul politic al vizirilor, opresc momentan decadența imperiului; armatele Sultanului înaintează din nouă până la Viena, însă, ele sunt învinse de Montecuculli, (1664); iar în 1683, reunite din nou asupra Vienei, ele sunt gonite de Ioan Sobieski și de Ducele de Lorena;

3. Din acest timp, scăderea puterii turcești se precipită. Tratatul dela Carlovitz, (1699), ieă Sultanului Ungaria, Transilvania, Podolia și Ucrania; Turcii sunt astfel aruncați către Peninsula Balcanică. Rusia, cu Petru cel Mare, apare pe scena Europei.

Desmembrarea Turciei urmează. Pacea dela Passaravitz, ieă Sultanului Belgradul și Banatul, parte din Serbia și Oltenia; tratatul dela C.-Cainargi, (1774), dă Rușilor teritoriul dintre Dnipru și Bug, dreptul protecțiunei asupra creștinilor din Imperiul Otoman, dreptul de liberă plutire în Mările otomane, pentru vasele de răsboiu și de comerț ale Rusiei.

In deșert, Mahomed al II-lea, (1808—1829), încercă a intră cu curaj în calea reformelor administrative și militare: reformele avortează. Scăderea puterii imperiului continuă: Rușii ieau Basarabia, (1812), puterile intervin în chestiunea elenică, distrug flota musulmană, (1827), și impun recunoașterea independenții Greciei; în răsboiul cu Rusia, îi impune tratatul dela Adrianopoli, în urma căruia, Turcia pierde Delta Dunării și niște teritorii în Asia.

Abdul Megid, (1838—1861), proiectează, la urcarea pe tron, un vast program de reforme: proiectul rămâne numai pe hârtie.

Chestiunea pusă de Franța, relativ la dreptul de protecțiune al locurilor sfinte ,aduce un nou conflict între Rusia și Turcia, a cărei parte o ieă Franța și Englitera. Armatele aliate învinș pe Rușî la Sevastopol și impun Rusiei tratatul dela Paris, (1856), care desființează protectoratul Rusiei asupra Principatelor Române, redă Basarabia de jos Moldovei, iar gurile Dunării, le pun sub supravegherea unei comisiuni europene, odată cu recunoașterea liberei plutiri pe Dunăre; în fine, închide strâmtorile Mării Negre vaselor de răsboiu ale tuturor puterilor și *garantează integritatea imperiului otoman.*

Domnia lui Abdul Azis, (1861—1876), e turburată prin insurecţiunile Muntenegrului, Serbiei şi Cretei; risipa Sultanului aduce falitul statului. Abdul Hamid al II-lea, ieà frânele guvernului, în mijlocul insurecţiunii provinciilor slave, care provoacă intervenţiunea armată a Rusiei, intervenţiune care are ca consecinţă tratatul dela St.-Stefano, rectificat prin tractatul dela Berlin.

Tratatul dela St.-Stefano, impune Turciei: Independenţa Serbiei şi Muntenegrului şi cesiunea de teritorii acestor state; independenţa României; constituirea unui Principat al Bulgariei pe cele două cline ale Balcanilor, până la Adrianopoli, cu Salonicul şi parte din coastele Archipelagului; cesiunea către Rusia a unei părţi din Armenia.

Congresul dela Berlin reduce pretenţiunile formulate de Rusia, căreia îi impune tratatul din 17 Iulie 1878:

1. Bulgaria constituită în Principat autonom, sub suveranitatea Sultanului, cu un guvernor creştin şi o miliţie naţională. La Sudul Balcanului se formează o nouă provincie,—Rumelia Orientală,—sub autoritatea directă a Sultanului, având *autonomia administrativă* şi un guvernator creştin;

2. A se acordà Greciei o rectificare de frontieră;

3. Ocuparea Bosniei şi Hertzegovinei, de Austria;

4. Independenţa şi cesiuni teritoriale Muntenegrului şi Serbiei; independenţa României; cesiunea Basarabiei de jos Rusiei şi alipirea Dobrogei la România;

5. Principiul liberii navigaţiuni pe Dunăre, din nou consacrat şi menţinerea comisiunii europene a Dunării;

6. Cesiune de teritorii în Asia.

Tratatul dela Berlin încearcă numeroase modificări, din cauză că Europa nu ţinuse şi nu puteà ţine seamă de dispoziţiunile de spirit foarte diverse ale populaţiunilor: Greci, Albanezi, Sârbi, Bulgari, Muntenegreni, Bosniaci şi Hertzegovineni, Austria a trebuit să imobilizeze 60.000 oameni, pentru a pune ordine în Hertzegovina şi Bosnia; teritoriile Plavei, concedate Muntenegrului, nu pot fi ocupate de acest mic stat, din cauza rezistenţei, cu mâna armată, a Albanezilor; Grecii intră în Epir, însă, nu găsesc nici un ecou în populaţiunile albaneze de acì,

cari rămân credincioase Turcilor; Rumelioţii declară anexiunea ţării lor la Bulgaria; Sârbii, Bulgarii, şi Grecii, rivalizează pentru preponderenţa în Macedonia, fiecare în numele populaţiunilor de aceeaş rassă cu ei, pe când Românii macedoneni preferă a rămâne sub Turci, în care situaţiune ei sunt mai siguri a-şi conservà individualitatea etnică.

„Chestiunea Orientului", pare astfel, a intrà într'o fază cu atât mai delicată, cu cât domeniul otoman în Europa se micşorează.

*

Ceeace spuneà d-l General Ianescu, în 1902, s'a realizat în 1913, când, în adevăr, chestiunea Orientului, nerezolvită complet în congresul dela Berlin, a primit o nouă soluţiune, prin pacea dela Bucureşti, unde, principiul naţionalităţilor a triumfat şi unde Turcia a continuat a-şi plătì poliţa către popoarele Europei, pe cari le crezuse că le poate supune cu forţa, călcând peste drepturile lor eterne.

*

Despre o pregătire militară a poporului turcesc, nu se poate vorbì. Nu a lucrat nimeni în acest sens. Afară de fanatismul religios, ce nu mai poate servì ca sprijin avântului răsboinic turcesc, nu s'a creiat nici o altă ideie sau simţire nouă despre idealul naţional, despre patrie, despre datoria sacrificiului suprem al vieţii, pentru cauza patriei, concepută în sensul modern al cuvântului.

Iată ce spune Lt.-Colonel Dabija, despre armata turcească[1]):

Până în anul 1908, armata turcă erà mai mult o armată poliţienească, destinată a ţine ordinea internă, a urmărì bandele şi a înăbuşì răscoalele.

Şefii superiori nu ieşiau din cancelarii, unde îşi consumau toată activitatea, rezolvând la hârtii; la exerciţii ei nu se vedeau niciodată, astfel că soldaţii nici nu-i cunoşteau.

Soldaţii erau în contact numai cu ofiţerii inferiori. Inspecţii, nici nu se pomeneà în armata turcă.

---

1) Vezi *„Răsboiul Bulgaro-Turc din anul 1912-1913"*.

Prin acest mod, orice progres al instrucției, educațiunii și pregătirii de războiu, eră anihilat.

Se știe că fostul Sultan, Abdul Hamid, nu permiteà ca infanteria să facă exerciții de tragere, același lucru nu-l tolerà nici artileriei, iar de manevre nici nu voià să audă. Așà că, ofițerii erau foarte slabi, iar contingentele ce serviseră sub drapel până la 1908, erau neinstruite.

Din anul 1908, odată cu răsturnarea lui Abdul Hamid și restabilirea constituției, partidul june turc dădù armatei o mare atențiune, iar instruirea începù a se face cu o mare activitate.

In primăvara anului 1909, instrucția armatei s'a oprit din nou, din cauza revoltelor din Macedonia și Albania, deabià către sfârșitul verei s'a reînceput lucrul în armată; de atunci s'a continuat cu cea mai mare activitate instrucția armatei, până la declararea războiului.

Statul major turc eră slab, în afară de câțivà ofițeri culți, majoritatea erau mediocri; în schimb, însă, aceștia din urmă, aveau mari pretenții, morgoși, plini de aere și de insuficiență, lipsiți de caracter și de educație, gata să lovească și să intrigheze contra oricui ar fi încercat să aibă o altă ideie decât aceia a lor.

In anul 1908, avù loc la Constantinopole, o revoluție, făcută de intelectuali și de tinerii ofițeri, cari au introdus imediat Constituția, ce ar fi putut să aducă numai bine Turciei, dacă acei ce o stabilise, îmbuibați de ideile socialiste ale accidentului, de: libertate, egalitate, și fraternitate, nu ar fi introdus în armată și elementul creștin, adică tocmai acel element, care de cinci secole sufereà jugul otoman, acel element, care, sub influiența națională din afară, (Bulgaria, Serbia, Muntenegrul, și Grecia), se revoltà din tată în fiu contra asupritorilor.

Utopiștii turci și evreii francmasoni, voiau regenerarea armatei, prin acest element dizolvant, fără a ține seamă că acest lucru eră imposibil în Turcia. Fapt este că Turcia, care aveà o populație de 23 milioane de locuitori, din care 7 milioane creștini, înrolă în armată 15—20.000 creștini, cari deși aveau dreptul să se scutească cu plată, nu au făcut-o, după cum credeau unii, Acum (dar prea

târziu), se ştie că soldaţii creştini, şi mai cu seamă bulgarii, au avut un rol bine definit în timp de pace, şi anume: să provoace indiscipline, insubordonanţe, dezertări individuale şi în massă, şi în fine, să facă spionaj.

După revoluţia din 1908, rolurile în armată începură a se schimbă, ofiţerii tineri, visători şi idealişti, începură a dictă celor bătrâni şi mai mari în grad, cari, în majoritate, fiind inculţi, şi neştiind nimic, primeau o situaţie cu totul anormală; nici unii nici alţii, nu-şi dădeau seama că autoritatea, bazată pe dreptate şi adevăr, este singura care poate insuflă încrederea, ce se transmite la toate treptele ierarchiei şi că fără ea, oarmareouauù la toate treptele ierarhiei şi că, fără ea, o armată nici n upoate există, nici nu poăte dobândì victoria.

O altă cauză de slăbiciune a spiritului armatei turceşti, a fost amestecul ofiţerilor în chestiunile politice. Dela revoluţia din 1908, armata devenise un sistem de guvernământ în mâinile politicianilor venali, iar ofiţerii făceau politică activă, cu un partid sau altul, lucru ce amărîse vieaţa şi omorîse camaraderia dintre ofiţeri. Istoria omenirii probează că o armată ce a ajuns într'un aşà hal, este pierdută pentru apărarea patriei sale.

Este drept că Mahmud Şefket Paşa, făcuse şi trecuse prin Parlament o lege, prin care se opreau ofiţerii de a face politică, din nenorocire, Mahmud Şefket fù nevoit să demisioneze, iar legea trebuind să fie aplicată de un alt cabinet, şi deci de un alt ministru, rămase literă moartă. Acum Turcia vine de face o tristă experienţă, pe care ar fi putut-o evità, dacă politicianii, şi mai cu seamă ofiţerii, şi-ar fi adus aminte că aceleaşi cauze produc totdeauna aceleaşi efecte".

*

Populaţiunea Turciei de Europa, este de pentru klm. p. de suprafaţă; iar în Asia, populaţiunea este de pentru o suprafaţă de klm. p.

*

Clima şi pământul bun de cultură, şi mineralele, sunt foarte mult favorabile pentru o stare economică înfloritoare a Turciei, cu toate acestea, Turcia este o ţară înapoiată, din cauza conducătorilor, cari nu numai că

n'au ştiut a răspândì cultura în poporul lor, dar au profitat de starea lor înapoiată, exploatându-i şi asuprindu-i. Starea materială a massei poporului turcesc, este foarte slabă.

5. DIFERITE COMPARAŢIUNI INTRE STATELE BELIGERANTE

TABLOUL No. 1

Suprafaţă, Populaţie, Natalitate

	Suprafaţă	Populaţie	Raportul populaţiei la suprafaţă pe Kmp.	Natalitatea diferenţa între născuţi şi morţi	Procentul de natalitate pentru 100 de locuitori
Anglia	314377	45370550	144	449449	10^{8}
Belgia	29451	7571387	257	58809	9^{8}
Franţa	536464	39602258	74	41901	1,60
Rusia cu Finlanda, Polonia şi Caucaz . . .	5859200	150755000	24	1749061	11^{4}
Serbia	87300	4700000	60	50899	3^{8}
Germania	540857	67812000	123	839887	13^{2}
Austro Ungaria	676616	51390233	76	595201	9^{4}
Turcia de Europa . .	26100	1891000	88	—	—
„ Asiatică	501400	10940765	21	—	—
Armenia şi Kurdistan.	186500	2357436	13	—	—
Arabia	441100	1050000	8	—	—
Siria şi Mesopotania .	637800	5361203	8	—	—
Japonia	382415	52985442	139	648623	—
Muntenegru	14180	435000	31	—	—

TABLOUL No. 2

Bugetul general şi militar pe 1914

	Buget general	Buget militar	Contribuţia fiecărui locuitor pentru		Proporţia la % din Bugetul general pentru militar	Datoria publică
			Buget general	Buget militar		
Rusia. . . .	9607307400	2103653700	154	42	3.05	23873400000
Germania. . .	4620041508	1215977036	100	20	6	6352242000
Franţa	4738603534	1472 75438	126	32	4^{3}	32557899787
Austro-Ungaria	5323000000	788087800	90	16	4^{4}	19993000000
Anglia	6072283950	18109 0000	150	40	3	16555600000
Belgia	770347437	118041147	101	14	9	3739133738
Serbia	130764713	30116313	27	6	4	654050500
Turcia Europa	1314782350	635891419	60	19	—	2832319494
„ Asiatică						
Japonia. . . .	1533595266	254118420	29	4^{80}	6	6434441942
Muntenegru. .	4438353	275000	10	0,63	16	10000000

TABLOUL No. 3

Căi ferate

	Lungimea căilor ferate în klm.	Raportul lungimei căilor ferate la 100 kmp.	Situația materialului rulant	Dacă liniile satisfac completeț nevoile militare	Dacă stațiile sunt dese și au linii de garaj suficiente
Anglia	41980	13,360		Da	Da
Belgia	9119	31		Da	Da
Franța	51431	9,600		Da	Da
Rusia de Europa . . .	57906	1		Nu	Nu pe toate liniile
Rusia Asiatică	17036	0,100		Nu	Nu
Serbia	1572	1,800		Da	Da
Germania.	63621	11 800		Da	Da
Austro-Ungaria	46962	6,900		Da	Da
Turcia de Europa . .	1684	8		Nu	Nu
Turcia asiatică cu Siria și Arabia	5179	0 210		Nu	Nu
Japonia	11225	3		Da	Da
Muntenegru.	18	—		—	—

Suficient

Schița D. **Țările beligerante din Europa și Asia, grupate pe alianțe**

A. Populația

Tripla înțelegere

Anglia (Metropola) . .	46.000.000
Belgia	7.500.000
Franța	39.600.000
Japonia.	63.000.000
Muntenegru	435.000
Rusia	150.000.000
Serbia	4.700.000
Total . . .	311.235.000

Dubla alianță

Austro-Ungaria	51.000.000
Germania	68.000.000
Turcia (coprinzând toate teritoriile din Europa și Asia)	20.000.000
Total . . .	139.000.000

B. Efectivul de pace.

Tripla înțelegere		*Dubla alianță*	
Anglia	245.000	Austro Ungaria	380.000
Belgia	45.000	Germania	850.000
Franța	750.000	Turcia	220.000
Japonia	250.000		
Rusia	1.420.000		
Serbia	70.000		
Muntenegru	1.500		
Total	2.781.500	Total	1.450.000

C. Efectivul de războiu conform organizației din timp de pace.

Tripla înțelegere		*Dubla alianță*	
Anglia	730.000 [1]	Austro-Ungarie	1.500.000
Belgia	330.000 [2]	Germania	3.000.000
Franța	2.000.000	Turcia	400.000
Rusia	3.500.000		
Japonia	1.250.000		
Serbia	250.000		
Muntenegru	40.000		
Total	8.100.000	Total	4.900.000

D. Efectivul probabil mobilizat.

Tripla înțelegere		*Dubla alianță*	
Anglia	2.000.000 [3]	Austro-Ungaria	4.500.000
Belgia	250.000	Germania [5]	8.500.000
Franța	4.500.000 [4]	Turcia	600.000
Japonia (numai pentru operația contra fortăreței Kiao-Tceau)	50.000		
Rusia	9.000.000		
Serbia	400.000		
Muntenegru	50.000		
Total	16.250.000	Total	13.600.000

1) Coprinzând toate trupele numai engleze ce sunt în Metropolă și colonii.

1) Coprinzând armata de operație, armata de cetate și miliții.

3) La care se adaogă contingentele mobilizate ale coloniilor: India, Canada, Australia, Noua-Zelanda, Uniunea Africană de Sud cel puțin 1.000.000 oameni.

4) La care se poate adăoga contingentele mobilizate ale coloniilor: Tunisia, Algeria, Maroco, Senegalia, Indo-China cu cel puțin 1.500.000 oameni.

5) Pentru Germania s'a socotit 12% din populație; iar pentru Rusia numai 5%.

CAPITOLUL III

DESCRIEREA TEATRELOR DE OPERAȚIUNI

Generalități. — Teatrul de războiu se întinde pe cuprinsul celor trei Continente vechi: Europa, Asia și Africa, precum și pe Mările și Oceanele care leagă aceste Continente. (A se vedeà harta generală No. 5). Insă, luptele având loc pe anume regiuni din acest imens teatru de războiu, s'a dat naștere la șease teatre de operațiuni:

a) Teatrul de operațiuni din Est. (Austro Ruso-German).
b) Teatru de operațiuni de Sud (Austro-Sârb-Muntenegrean);
c) Teatrul de operațiuni din Vest. (Franco-Anglo-Belgo German).
d) Teatrul de operațiuni din Caucaz (Ruso-Turc);
e) Teatrul de operațiuni din Egipt (Anglo Turc) [1];
f) Teatrul de operațiuni maritime și coloniale. Impărțit la rândul lor în mai mu'te teatre, cum vom vedea la capi olul respectiv.

Teatrul de operațiuni din Est[2].

(Austro-Ruso-German)

Teatrul de operație Austro-Ruso-German, se întinde dela Marea Baltică la Marea Neagră, și, aproximativ, dela linia ce ar unì Petrograd cu Odesa și Berlinul cu Dresda-Viena și Orșova.

Luând axul Marea Baltică, Marea Neagră, în lungul frontierei Germano-Austro-Romăno-Ruse, observăm, că, acest teatru este format din 3 regiuni distincte, și anume:

a) *Regiunea de Nord,* care cuprinde Prusia Orientală, Lituania, Silezia, Possen, Nordul Poloniei, Rusia, Polezia, pecum și o pate din Galiția de Vest;

1) Teatrele de operațiuni dela punctele *e* și *f* r se vedea descrise la partea 2-a a lucrării odată cu descrierea operațiunilor.
2) Vezi harta No. 3 și 3 bis.

b) *Regiunea centrală,* care cuprinde mlaştinele Minsk, Volinia, Sudul Poloniei ruse, Galiţia de Est, Transilvania de Nord-Vest şi Polonia;

c) *Regiunea de Sud,* care cuprinde Basarabia, Bucovina şi Ardealul;

Regiunea de Nord.—La Nord de linia Niemen, (Lituania), regiunea este păduroasă, băltoasă, întretăiată de râuleţe şi smârcuri, clima aspră şi nesănătoasă, ceeace face ca operaţiunile de acì să nu aibă mare importanţă.

La Sud de această linie, şi până la mlaştinele Minsk, regiunea se prezintă astfel: între Bug şi Narew, există o creastă de înălţimi, favorabilă apărării, iar regiunea în general, este viabilă, însă, între Narew şi Niemen, se întinde o regiune păduroasă şi inundabilă, care închide direcţiunile de mişcare către Moscova.

In Prusia Orientală, până la Vistula, regiunea este grea pentru operaţiunile militare, din cauza mlaştinelor Mazuriene.

Restul regiunii din Prusia, din Possen şi din Silezia, este foarte accesibilă operaţiunilor militare, dispunându-se acì de numeroase căi ferate şi de căi de comunicaţiune.

Regiunea lacurilor Mazuriene, cuprinde terenuri smârcoase, acoperite aproape în întregime cu păduri şi este străbătută peste tot locul de mici pârâiaşe, cari leagă diferitele lacuri. (A se vedeà schiţa).

Această regiune mlăştinoasă îşi scurge apele lacurilor sale, atât spre Nord, în Pregel, cât şi spre Sud, în Narew; toate râurile ce o străbat sunt tributarele acestor fluvii.

In afară de numeroasele lacuri, întreaga regiune este presărată de mici lacuri, cari se leagă între ele, astfel că se poate spune că Bobr-ul şi Narew-ul, sunt în comunicaţie cu Pregel-ul prin aceste legături.

Deşì foarte dificilă, din cauza caracterului topografic al său, această regiune este brăzdată de o mulţime de comunicaţiuni, atât şosele, cât şi căi ferate, pe cari Germanii le-au construit pentru înlesnirea populaţiunii, dar mai ales pentru apărare, în prevederea unei invazii ruseşti.

Prin dispoziţia lor, lacurile Mazuriene închid, pe o întindere de vreo 110 klm. (N. S.), spaţiul dintre Pregel

şi frontiera sudică a Prusiei Orientale, rezumând căile de invazie despre Est, numai la câtevà direcţiuni, şi acestea fiind adevărate defileuri. Aceste comunicaţiuni, care vin din Rusia în Prusia Orientală, sunt cele de mai jos, (pe crochiu):

a) Spre Koenigsberg, şosea şi linie ferată dublă, legătura cu c. f. rusească, care, dela Kowo trece prin Virbalen, unind localităţile Stalluponen, Gumbinen, Insterburg, Vehlan şi Koenigsberg;

b) Stalluponen, Goldap, o şosea şi linie ferată. De la această localitate se duce la Angerburg, — extremitatea nordică a lacurilor mazuriene, — ramificându-se, fie spre Gerdauen, prin Nordenburg, fie spre Rastenburg.

O şosea dela Marggrabova se continuă dimpreună cu o cale ferată, la Angerburg.

Goldap este legat cu Marggrabova prin şosea şi c.f., care continuă spre Lyck, astfel că paralel cu frontiera, Germanii au şosea şi linie ferată, care uneşte Tilsit-Pilkalen-Stalluponen-Goldap-Marggrabova-Lyck, Biala-Johanisburg-Ortelsburg, (extremitatea sudică a lacurilor Mazuriene);

c) Dela Lyck, şoseaua şi calea ferată dublă duce spre Litzen.

Tot dela Lyck, o şosea duce prin Klausen la Arys, iar o şosea şi cale ferată duce spre Biala, la Johanisburg, (extremitatea sudică a lacurilor), pentru ca de acolo să meargă spre Ortelsburg, adică dealungul frontierei;

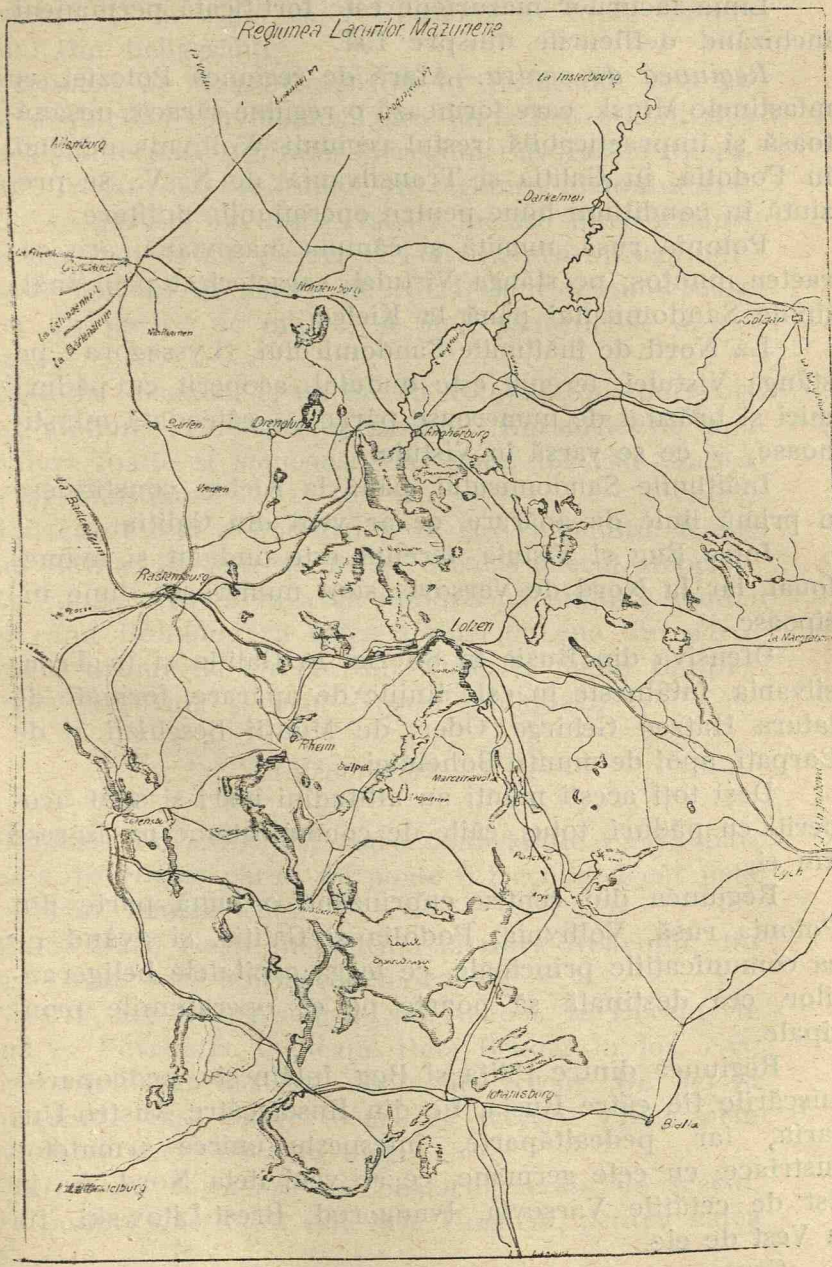
d) La Johanisburg converg comunicaţiile ce vin dinspre Narew, adică şoselele dela Lomza şi Osowiek.

In afară de linia ferată şi şoseaua dealungul frontierei, cari s'au descris mai sus, paralel cu aceste comunicaţiuni, sunt o a doua serie de comunicaţiuni, şosea şi cale ferată, care uneşte Insterburg, Nordenburg, Angerburg, Lotzen, Arys şi Johanisburg, excelentă linie de manevră, înapoia primelor lacuri şi înaintea regiunei marilor lacuri Mazuriene.

Inapoia lacurilor, de asemenea, se găseşte o altă linie paralelă cu celelalte două arătate şi care uneşte Allenburg-Gerdauen-Rastenburg-Sensburg-Johanisburg.

In fine, înapoia acestei a 3-a linie, se găseşte o a

SCHIŢA E.

Regiunea Lacurilor Mazuriene
Insterburg
Darkehmen
Goldap
Angerburg
Lötzen
Rastenburg
Orzysz
Ruciane
Mrągowo
Ełk
Olsztyn
Allenstein
Bartenstein
Heilsberg
Sensburg
Lyck
Johannisburg

4-a, către care abundă din toate direcţiunile şosele şi căi ferate.

Linia lacurilor mazuriene este fortificată permanent, închizând defileurile dinspre Est.

Regiunea de centru.—Afară de regiunea Poleziei, cu mlaştinele Minsk, care formează o regiune săracă, nesănătoasă şi impracticabilă, restul regiunii Wolhynia de Sud, în Podolia, în Galiţia şi Transilvania de N. V., se prezintă în condiţiuni bune pentru operaţiunile militare.

Polonia rusă, numită şi câmpia masoviană, are caracter muntos, pe stânga Vistulei, caracterizat prin înălţimile Sandomirului până la Kielce.

La Nord de înălţimile Sandomirului, (Lyssagora), pe stânga Vistulei, terenul este ondulat, acoperit cu păduri mici şi brăzdat de numeroase pârae, — câteodată mlăştinoase, — ce se varsă în Vistula.

Înălţimile Sandomirului, până la Kielce, constituiesc o primă linie de apărare, ce ar venì din Galiţia.

Intre Bug şi Vistula, terenul este ondulat şi mamelonat, iar la Nord de Varşovia sunt numeroase dune nisipoase.

Ofensiva din Rusia în Silezia, în Galiţia şi în Transilvania, întâlneşte în cale liniile de apărare, formate de latura Hatzen Gebirge, Oder, de Munţii Beschizii şi de Carpaţi, apoi de munţii Bohemiei.

Deşi toţi aceşti munţi au altitudini mari şi sunt acoperiţi cu păduri, totuş, căile de comunicaţiune nu lipsesc din ei.

Regiunea din centru cuprinzând o bună parte din Polonia rusă, Volhynia, Podolia şi Galiţia, şi având pe ea comunicaţiile principale, ce leagă capitalele beligeranţilor, erà destinată să poarte pe ea operaţiunile principale.

Regiunea dintre Pilita şi Bug, întâlneşte, pedeoparte, mişcările fie către Rusia, fie din Rusia către Austro-Ungaria, iar pedealtăparte, înlesneşte unirea armatelor austriace, cu cele germane, ce ar venì dela Nord, fie la Est de cetăţile Varşovia, Ivangorod, Brest-Litowski, fie la Vest de ele.

Gruparea căilor ferate şi a şoselelor, ce duc din

Austro-Ungaria către Rusia, în regiunea de mai sus, înlesneşte mult aceste operaţiuni. Această regiune are aceeaş importanţă, şi în cazul când România ar luptă alături de unul din beligeranţi.

Regiunea de Sud.—Orografia în Basarabia are aspectul dealurilor din Moldova, nu împiedică viabilitatea şi oferă numeroase poziţiuni şi regiuni favorabile operaţiunilor. In Nordul Basarabiei, în regiunea platoului Hotinului, se găsesc, ici, colea, lacuri închise între dealuri înalte, cari pot devenì piedici serioase pentru operaţiunile militare. Tot acì în partea de Nord, sunt şi numeroase păduri. In partea de mijloc, şi Sud, pădurile se împuţinează.

Podolia formând, la un loc cu Volhynia, platoul Volhyno-Podolian, are aspectul granitic. Cursurile de apă au maluri înalte şi stâncoase; iar patul lor este adesea umed şi mlaştinos.

Partea de Sud a Podoliei şi în guvernământul Kiew, terenul devine în general şes şi are caracterul stepelor.

Regiunea aceasta va aveà importanţă militară numai atunci când România va trece alături de una din părţi, de oarece drumurile directe din Rusia la Sudul Galiţiei, duc prin Bucovina şi prin Nordul Moldovei.

Hidrografia

Dunărea între Prut şi Gura Chiliei, din cauza băltilor şi a diferitelor pârae, nu poate fi trecută, decât pela Reni, Cartal, Ismail, Kilia.

Malul Mării Negre, dela Kilia la Gura Nistrului, din aceleaşi cauze, este aproape inabordabil.

Nistrul, are fundul stâncos sau nisipos. In Decemvrie şi până în Fevruarie, îngheaţă. Dela Bender în jos, Nistrul constituie un obstacol serios de trecut. De acì în sus prezintă, însă, bune locuri de trecere, chiar prin vaduri, când apele nu sunt mari.

Prutul, nu formează un obstacol serios de trecut. Nu are poduri fixe decât cele dela Ungheni, pentru calea ferată.

Bugul de Est, prin situaţiunea sa paralelă şi con-

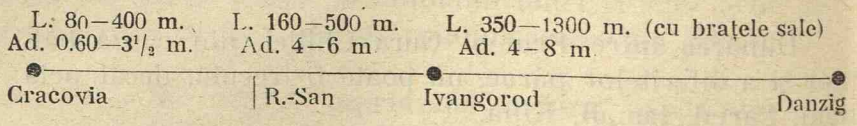
centrică cu Nistrul, formează un obstacol serios pentru ofensiva dela Sud-Vest. Dela Olviopol nu mai poate fi trecut prin vaduri, nici în timpurile secetoase. Pe Bug circulă vaporaşe pânăla Wosnosenk.

Dniprul, este al treilea fluviu mare al Europei. Are albia pietroasă sau nisipoasă cu dese praguri, ceeace face navigaţia periculoasă. Din Decemvrie până în Martie, îngheaţă mai în totdeauna. In porţiunea dintre Ecaterinoslav-Alexandrovsk, aruncarea unui pod militar este cu neputinţă, terenul fiind mlăştinos. Poduri fixe afară de ale căilor ferate, nu are, până la Kiew. Dela Orscha în jos, se face navigaţie.

Pripetul, are numeroase braţe cari acoperă mai toată regiunea Poleziei, formând o serie de lacuri şi smârcuri de nepătruns, chiar de unităţile mici. Afluienţii Pripetului: Styr, Jkwa, Gorojnşi, Slucz, sunt mlăştinoase, în cursul lor inferior, şi măresc regiunea nepracticabilă a Poleziei.

Vistula, isvorăşte din munţii Jablunka, (Vestul Galiţiei), formează frontiera între Austro-Ungaria şi Rusia, până la Savischort, de acì intră în Polonia rusă şi după ce o străbate dela S. E. către N. V., intră în Prusia, la S.-E. de Thorn şi se varsă în Marea Baltică la Danzig.

Lărgimile şi adâncimile apei se arată în schiţa de aci:

Albia neregulată. Fundul nisipos. Malurile, parte nisipoase, parte stâncoase, şi înalte de 4 m., până la Dunayeţ. Dela Dunayeţ la Narew, malul drept mai jos şi mai întins; iar de acì în jos, malul stâng este mai jos. In Decemvrie îngheaţă şi ţine până la finele lui Ianuarie.

Lărgimea văii Vistulei, atinge şi 11 klm., până la gura Skavei; iar de acì, până la Cracovia, se reduce la 4 klm., de unde iar se lărgeşte. Vistula nu poate fi trecută decât pe poduri. Navigaţia cu vapoare se face nu-

mai pentru vase mici, până la Cracovia, iar de acì în jos, şi cu vase mari.

Vistula a fost aleasă ca front strategic al armatei ruse şi ca primă linie de apărare, în cazul unui atac dela Vest. Pe Vistula sunt trei cetăţi ale cadrilaterului rus, şi anume: Varşovia, Novogeorgiewsk (Moldin) şi Ivangorod.

Wyepretz. Prin situaţiunea sa paralelă cu frontiera galiţiană şi la Nordul înălţimilor dintre Bug şi Vistula, are un important rol ca linie de rocadă sau ca linie de apărare între Ivangorod-Brest-Litowsky.

Lărgimea, între 15—20 m., şi adâncimea între 1—4 m. Se poate trece prin vaduri în cursul său superior. Are poduri, însă, slabe, de lemn.

Buqul de Vest. Are lăţimea între 30—60 m., la început, şi atinge 200 m. către cursul inferior. Adâncimea între 50 c.m.—5 m. Se trece prin vad, până la Brock.

Poate servì ca o perfectă linie de apărare între Nowo Georgiewsk şi Brest Litowsky.

Narew. Are importanţă militară, formând prima linie de apărare, faţă de ofensiva din Prusia Orientală. Lăţimea apei variază între 80—250 m.; iar după ce primeşte Bug-ul, atinge 400 m. Având multe revărsături, nu poate fi trecut, decât în anume puncte.

Piliţa. Prin situaţiunea sa, servă ca linie de apărare contra atacului germanic, şi ca linie de invazie, pentru armatele austriace. Adâncimea, între 0,50—2 m., spre cursul inferior.

Warta. Lărgimea apei, în jos de Kola, atinge 100 m.; iar adâncimea, între 1—3 m. Se poate trece prin numeroase vaduri.

Poate servì ca o primă linie de apărare contra unui atac dela Vest, iar cursul său mijlociu, legându-se cu valea Brzenei, poate servì ca o linie de invazie.

Oderul. Adună apele sudeţilor şi curge aproape paralel cu Elba, până în dreptul Berlinului. Afluentul mai însemnat al Oderului, este Wartha, care are astăzi multă importanţă în operaţiunile din Polonia.

Tisa. Lărgimea variază între 150—200 m., iar adâncimea între 4—9 m., Tisa este plutitoare pentru vase

mici, dela Sziget în jos; iar dela Solne în jos, devine navigabilă pentru vapoare mari.

Orografia

Cercetând de aproape formele terenului, găsim următoarele creste şi platouri, care formează scheletul orografic al întregei regiuni.

a) La Nord găsim o primă serie de înălţimi, pe care o vom numì *culmea Uralo-Baltică*, şi care, cu mici întreruperi, se întinde din Urali până în Baltica, cu direcţiunea generală Nord-Est spre Sud-Vest, continuându-se în Prusia de Vest.

Această culme poartă diferite numiri, între cari este şi *„Culmea Rusească de Vest"*, care se întinde şi în Prusia Orientală de Est, până în Vistula.

Caracteristica acestor înălţimi este că sunt acoperite în cea mai mare parte, de păduri, cu mici părţi descoperite, presărate în unele părţi cu lacuri şi mlaştine, care formează obstacole grele pentru mişcările de trupe;

b) La centru, a doua culme, cam paralelă cu cea precedentă, numită *„Culmea Uralo-Carpatină"*, pleacă dela Sudul munţilor Urali, de Oremburg, şi cu diferite numiri, şi ajunge pe lângă frontiera Galiţiei, unde se uneşte cu munţii Carpaţi, printre sorginţile Sanului şi cele ale Nistrului. Platoul Sandomirului, care se întinde pe stânga Vistulei, este o continuare a acestei culmi, care atinge în vârful Lyssa-Gora, 611 m., înălţime.

Intre toate aceste culmi de dealuri se desvoltă bazinurile superioare ale Volgei şi Niprului. In bazinul superior al Niprului, găsim mlaştinele Poleziei, formate din afluienţii Pripetului.

Pe culmea Uralo-Carpatină, şi în mare parte la Sudul său, în regiunea stepelor, până la ţărmurile Mării Negre şi Caspice, cu mici excepţiuni, se găseşte un strat de pământ negru, numit Cernozium, care, în partea nordică, atinge 1,20 m. grosime, iar în regiunea stepelor se subţiază uneori numai la câţiva centimetri.

Acest strat de pământ negru, este de o mare ferti-

litate, şi constituie partea cea mai productivă, nu numai din Rusia, ci din întreaga Europă.

Din punct de vedere militar, acest teren oferă bogate resurse în cereale şi mijloace de trai, în schimb, însă, din cauza lipsei aproape complete de şosele împietrite, constituie un obstacol serios pentru mişcările de trupe, întru cât drumurile naturale, din cauza ploilor, se moaie foarte mult, devin făgaşe de noroiu şi fac mersul foarte greu. Pe timpul căldurilor de vară, praful ce iese din acest teren, împiedică foarte mult trupele în mers, şi produc boale de ochi;

c) In Pomerania, Posen, şi Silezia, găsim următorul aspect orografic:

Intre Oder şi Vistula este *platoul Pomeraniei,* cu altitudini până la 350 metrii.

Intre Warta şi Oder, este *Catena, Hatzen, Gebirge,* care se leagă spre Sud cu culmea Uralo-Carpatică; iar la Nord se prelungeşte, cu platoul Pomeraniei, descris mai sus. Intre Oder şi Spreea este latura de Nord-Est a Bohemiei, cunoscută sub numele de *Riesen-Gebirge, Sudeţii şi Gesenkenland;*

d) La Sud, linia de despărţire între Galiţia, Bucovina şi Ungaria, este formată de creasta nordică a *munţilor Carpaţi, Beschizi* şi *Carpaţii mari,* sau *păduroşi,* iar latura de Est, e formată din două laturi paralele, care iea diferite numiri, cum vom vedeà mai jos.

Munţii Beschizi şi Carpaţii mari şi păduroşi, formează un imens arc de cerc, cu concavitatea spre Ungaria, care se sprijină cu un capăt pe pasul Jablunka, la Vest, şi cu celălalt capăt pe pasul Tihuţei, sau pe munţii Călimani, la Est. Grosimea acestui masiv, măsurată între cele două versante, variază între 60—120 klm., cu înălţimi între 600—1.700 m., afară de vârfuri, cari întrec aceste înălţimi.

La Estul despicăturii Dunajeţului, până la pasul Lupkow, înălţimea este mult mai mică, formele mari regulate şi descoperite, ceeace face ca ei să fie relativ cei mai practicabili, fiind trecuţi de mai multe şosele, cari converg toate la Eperieş, un centru important de comunicaţie în Ungaria de Nord.

La Est de pasul Lupkow, cea mai mare parte a munților sunt acoperiți cu păduri, iar o mică parte sunt stâncoși și greu de trecut.

O zonă a dealurilor, cari, dela linia de mai sus, s'ar mărginì la linia care ar trece la Sud de Brody, Lemberg, Przemisl, Jaroslau, Tarnov, Wieliezka, Cracovia, Bielitz, este formată din dealuri ondulate, rareori stâncoase și este străbătută de numeroase drumuri și șosele, deși înălțimile lor se mențin între 400—600 m.

Regiunea dela Nordul acestei linii, în Galiția, formează o zonă de șesuri, întrerupte prin dese cursuri de apă și prin revărsături ale Nistrului și ale Bugului, în cursul lor superior, ceeace împiedică mișcarea în afară de drumuri.

Numeroase păduri acoperă o bună parte din zona șesului Galiției.

In Bucovina nu se găsesc șesuri, decât numai pe albia râurilor ce o udă, având, în unele părți, 10—15 klm lărgime, formând foarte bune puncte de adunare, chiar pentru trupe cu efectiv mare. Astfel de șesuri sunt pe văile Prutului, Siretului, Sucevei, și Moldovei și le vom menționà cu ocazia studiului acestor râuri;

e) Latura de Est e compusă din două coame aproape paralele: una la Est, formând linia de despărțire între apele cari udă Moldova și acele cari se scurg în cursul superior al Oltului și Mureșului, și o alta cam la 50 klm. mai la Vest de cea precedentă, care închide bazinul superior al acestor două râuri, trăgându-le asupra munților de Nord și Sud ai patrulaterului Transilvan și formând, astfel, o galerie naturală de comunicațiile dealungul și înapoia imediată a laturei de Est.

Platoul Transilvan, format de o serie de dealuri, cari coboară din munții încunjurători, cu direcțiunea generală dela Nord-Est spre Sud-Vest, cu înălțime mijlocie, 100—600 m., despărțiți prin văi largi și puțin adânci. Mureșul este colectorul celor mai multe din apele cari se scurg din pereții platoului, așà că, cele mai multe văi, care brăzdează această regiune, converg în valea mijlocie a Mureșului și o mică parte din ele, în aceea a Oltului mijlociu.

Fundul mai tuturor văilor platoului transilvan, este umed, acoperit de pământ argilos, parte de pământ negru, (loes), foarte fetil şi bine cultivat.

In lungul şi paralel cu cele două creşte muntoase dela Est-ul şi Sud-ul platoului, găsim o serie de şesuri, cari au o mare însemnătate militară, ca pieţi naturale de adunare, faţă cu frontiera noastră. Acestea sunt:

Şesul Mureşului superior sau al Miclăuşului, (Gyergyo-St. Mikloş);

Şesul Cikului, compus din două expanziuni, legate între ele prin o şosea şi cale ferată, în care debuşează şi şoseaua cu calea ferată, ce vine din Moldova, pela pasul Palanka, (Ghimeş);

Şesul Secuilor, sau Haromsek, (Trei oameni), lung de 50 klm. şi larg de 15 klm., unit prin pasul Oituz cu Moldova; regiune bogată şi străbătută de mai multe drumuri şi şosele;

Şesul Bârsei, (Burzenland), în care se găseşte şi oraşul Braşov, formează o piaţă de arme naturală, faţă cu frontiera României, şi este legat prin numeroase şosele şi căi ferate, cu tot restul regiunii.

Căile ferate şi căile de comunicaţie

Linii longitudinale, cu orientarea generală Est-Vest, sau Est-Sud-Vest, cari pot servì pentru transporturile de concentrare din interiorul spre frontiera occidentală, sau pentru retragerea spre interiorul ţării, acestea sunt în număr de şapte:

a) Moscova-Riga-Libau;

b) Petrograd-Vilna-Insterburg-Koenigsberg-Mecklemburg-Landsberg-Berlin;

c) Petrograd-Dunaburg-Vilna-Grodno-Bielstock-Varşovia-Petrikow-Censtokovo-Bendzin-Oderberg-Prerau-Viena. Dela Varşovia se desface o ramură prin Thorn-Possen, la Berlin;

d) Moscova-Smolensk-Minsk-Brest-Litowsky-Ivangorod Kielce-Andreew-Mislowitz-Biala-Teschen-Kremsier-Viena, cu ramificaţiuni spre Budapesta[1]);

1). Liniile dela d, e, f, g au ramuri cari duc toate la Varşovia. Aşa că Rusia poate dispune pentru concentrarea de aci de cinci linii ferate. In ultimii ani Rusia începuse înmulţirea liniilor pentru a grăbi concentrarea în această regiune.

e) Moscova - Orel-Briansk - Gomel-Lumnetz-Rowno - Dubno-Brody-Lemberg-Przemysl-Cracovia;

f) Vorony, (pe Volga) Kursk, Kiew, Kozantin, Zmerinka, Wolocinsk, spre Lemberg, sau Zmerinka, Mohilew, Noua-Suliță, Hotin, Kolomea, Debreţin, Budapesta;

g) Pensa, Karkov, Kremenciog, Balta, Razdelaia, Odesa, cu ramificaţiuni dela Razdelaia la Bender, Reni, la Chişinău, Ungheni, Iaşi, Bucureşti, sau Iaşi, Cernăuţi.

Linii transversale, în număr de patru, cu orientarea generală Nord-Sud, sau Sud-Vest, care leagă pe cele precedente, şi cari pot servì pentru mişcările de rocadă ale armatei. însă, dealungul frontierei occidentale:

a) Libau, Vilna, de unde se despart două ramuri spre Sud: una spre Minsk, Gomel, Kremenciog, Nicolaef, şi alta spre Lumnetz, Rovno, (prin bălţile Pripetului), spre Dubno, Lemberg;

b) Königsberg, Lick, Bielostock, Brestlitowsky, Kowel, Rovno, Berdicef, Casatin, Olviopol;

c) Danzig, Varşovia, Ivangorod, Lublin, Kowel, Kiew, Poltawa;

d) Lemberg, Tarnopol, Proskurow, Smerinka, Razdelnaia, Odessa.

Mai sunt în Rusia de Vest şi alte linii transversale, însă, nu în tot lungul frontierei. Mai sunt şi câtevà linii secundare, cari duc în apropiere de frontieră.

Insă, pentru o regiune de aproape 800 klm., măsuraţi în linie dreaptă, dela Marea Baltică, la Kamenetz-Podolsk, sunt foarte puţine linii ferate, ce vin din Rusia către frontierele vecine, şi sunt absolut insuficiente liniile transversale.

Din Germania, la frontiera rusă, sunt mai multe linii ferate, şi anume:

A. — Din Prusia Orientală, sunt următoarele capete de linii ferate, în apropiere de frontieră:

a) Memel, Stalluponen;

b) Tilsit, Insterburg, Margrabova, Lyck;

c) Mecklemburg, Allenştein, Orstelburg, Johanisburg, Lyck;

d) Allenştein, Soldau;

e) Mecklemburg, Thorn;

B.—Din regiunea Posen şi Silezia germană, sunt următoarele capete de linii, ce duc la frontiera rusă:

a) Stettin, Krentz, Possen, Jaroschin, Ostrowo;

b) Lissa, Ostrowo;

c) Breslau, Kempen;

d) Oppeln, Kreusburg;

e) Leipzig, Liegnitz, Breslau, Königshütte.

Toate aceste linii ferate sunt legate transversal dela Nord la Sud, cu numeroase linii, în tot lungul frontierei ruse, la distanţe foarte apropiate unele de altele. Cele mai multe din ele sunt linii duble.

Din Galiţia mai sunt următoarele capete de linii ferate la frontiera rusă:

a) Epern, Neu-Sandek, Tarnow, Szucin;

b) Drebica, Sandomir;

c) Przemysl, Sandomir;

d) Lemberg, Tomaşov;

e) Stanislau, Husyatin.

Din Bucovina trece numai calea ferată Cernăuţi-Mohilew.

Liniile cari conduc din Viena prin valea Moraviei în Galiţia, prin Hullein, Teschen, Bielitz şi alta prin Brünn, Oderberg, Oswicin.

Linia Presburg, Sillein, (prin valea Vaagului), de unde o ramură trece în Galiţia prin pasul Iablunka, iar alta merge în Ungaria de Nord, prin Kaschau spre Sziget.

Celelalte căi ferate ar trebui să treacă prin România, ca să meargă la Ungheni şi la Reni.

Consideraţiuni generale

Privind întregul teatru de operaţiuni de Est, observăm că, pentru Rusia, frontul Bielostock-Brest-Litowsky, constituie centrul arcului de cerc, format de frontiera germană şi austriacă, aflându-se, aproximativ, la egală distanţă de Thorn şi Przemysl, puncte principale pe teritoriul german şi austriac. Către acest front, convergează şi cele mai multe linii ferate.

Pentru compensarea întârzierii mobilizării şi concentrării armatei ruseşti, (din cauza vastului său teritoriu şi

a puținelor căi ferate), s'au pregătit obstacole naturale, pentru a întârzia pe adversar, și înapoia cărora să se facă concentrarea, întărind unele puncte și mărind garnizoanele din timp de pace.

Obstacolele naturale pregătite, sunt: Niemenul, între Kovno și Grodno. Cursul mlaștinos al râului Bobr și Narew, cursul Vistulei dela Novo-Georjiewsky, la Ivangorod, câmpul retranșat dela Brest-Litowsky, regiunea dintre cursurile superioare ale râurilor Styr și Gosny, afluienți ai Prypetului, Nistrul, regiunea Chotin, Kamenetz, Podolsk, Gurile Dunării și Marea Neagră.

Aceste obstacole naturale s'au întărit prin fortificație, în punctele următoare:

1. *In Rusia.*

Kovno. Are o forțăreață de clasa a 2-a. Are o centură de lucrări noui. (Garnizoana 12 batalioane);

Olitta. Uvraj permanent;

Grodno. Are o centură de lucrări noui. Are o fortăreață de clasa a 2-a. (Garnizoana 1 batalion);

Ossovietz. Fortăreață de clasa a 2-a. (Garnizoana 4 batalioane);

Lomska-Ostrolenka, Roshan, Pultusk. (Uvraje fortificate);

Zegrje. Fortăreață de clasa a 2-a. (Garnizoana 8 batalioane);

Novo-Georgiewsky, (sau Moldin). Are 8 forturi moderne, care înconjoară și cuprind ambele maluri ale Vistulei. (Garnizoana 16 batalioane);

Varșovia. Are 15 forturi moderne. Formează un dublu cap de pod peste Vistula. Constituie centrul strategic al Poloniei, unde converg toate comunicațiile și căile ferate, ce vin de peste frontieră sau din centrul imperiului rusesc. (Garnizoana 16 batalioane);

(Aceste trei din urmă formează sistem și constituie un fel de bastion ofensiv, care permite trupelor de acî acțiuni pe flancurile atacatorilor);

Ivangorod. Are 8 forturi moderne. (Garnizoana 8 batalioane);

Cetăţile Novo-Georgiewsk, Varşovia şi Ivangorod, legate prin Vistula, constituiesc o protecţiune de mare valoare pentru armata rusă, concentrată înapoi, între Vistula şi Bug.

Din cauză că este prea mare depărtarea între punctele fortificate ale cadrilaterului din Polonia, astfel că ele nu pot formà sistem, având intervalele descoperite şi expuse, rușii au întărit încă numeroase puncte de sprijin, aflate între aceste intervale.

In partea de Sud, găsim întărite următoarele puncte de sprijin: Annapol, Zamosk, Kielce, Censtokow şi Petricov; iar în partea de Nord, afară de cele indicate mai sus, găsim: Grajevo, Wieţ, Goniund şi Bialostok.

Brest-Litowsky. Are 12 forturi moderne. (Garnizoana 3 batalioane). In partea de Est se sprijină pe bălţi, pe unde nu poate fi întors şi pe unde este legat cu o linie ferată, care străbate în lung regiunea mlăştinoasă a Pripetului.

Luzk, Rowno, şi Dubno. Cetăţi bine armate, însă, nu moderne. Aceste 3 puncte fac sistem împreună, pentru acoperirea concentrărilor ruseşti şi pentru a se opune înaintării adversarului către Kiew, fie pela Nord, fie pela Sud de acest sistem.

In regiunea de Sud sunt lucrările dela Kamenetz, Podolsk şi Hotin. In restul Basarabiei sunt: Bender, Tiraspol, (centru cu bastioane şi redute); iar mai înapoi, Nikolaiew şi Kiew. (Kiew-ul, cetate modernă, cu 20 forturi).

In fine, lucrările de fortificaţie dela Reni, Ismail şi Kilia.

2. *In Prusia.*

a) *Fortificaţiile din Prusia Orientală,* sunt compuse din cetăţile depe Vistula: Thorn, Graudentz şi Danzig, din fortificaţiile regiunii mlăştinoase, numită Mazurenland şi din cetatea Königsberg:

Danzig, o centură cu câtevà forturi, face sistem cu lucrările de coastă dela Pillau;

Graudentz, cetate mare şi modernă, formează un cap

de pod dublu. In special, are mari lucrări de fortificație la Marienburg;

Thorn, o centură de forturi, formând un cap de pod dublu, sprijină flancul drept al Vistulei.

Regiunea Mazurenland și fortificațiile depe râul Deveniz, formează un sistem de forturi de oprire și baraje de sârmă, între numeroasele strâmtori ale acestei regiuni;

Königsberg. In flancul comunicațiilor dela Vilna spre Vistula. Are numeroase forturi moderne.

b) *Fortificațiile din regiunea Possen și Silezia:*

Possen. Centură de forturi moderne. Leagă sistemul de fortificație de mai sus cu restul celor ce descriem mai jos;

Breslau. Centură de forturi. Formează un mare cap de pod. Acoperă comunicațiunile ce duc din Germania în regiunea Vistulei, sau din Bohemia în Moravia;

Glogau. Lucrări vechi, ce formează un cap de pod dublu;

Kustrin. Centură de forturi moderne;

Stettin. Impreună cu lucrările de coastă dela Swienemunde, stăpânește gura Oderului.

3. *In Austro-Ungaria.*

Teatrul de operațiuni din Galiția este stăpânit de cetățile Cracovia, Przemysl, și Lemberg, care toate au de scop a acoperì desfășurarea strategică la Nordul Carpaților.

Cetatea Olmütz din Moravia închide, împreună cu Kracovia, drumul direct Varșovia-Viena:

Lemberg, are câtevà forturi moderne;

Przemysl și Iaroslav, formează un sistem. Primul are 17, al doilea numai câtevà forturi moderne;

Kracovia, stăpânește comunicațiile cari trec printre Carpați și munții Bohemiei, are o centură de forturi moderne;

Olmütz, are o centură de 19 forturi. Prin situația sa, poate aveà, pus în legătură cu sistemul Oderului de sus, o mare importanță pentru operațiunile de mai târziu, ale armatelor austro-germane.

Dăm acî, în întregime, considerațiunile militare făcute de d-l Colonel Teodorescu, în cursul său de Geografie, în anul 1912, cu privire la această din urmă regiune:

Iată ce spune d-l Colonel Teodorescu, cu privire la „Considerațiunile militare asupra regiunei de Sud a acestui teatru de operațiune":

Linia de frontieră a Rusiei spre Austria și România, are forma unui imens arc de cerc, care înconjoară Galiția pe o lungime de peste 800 klm., începând dela Mislovitz, până la gura Podorcei, pe Nistru, de acî mărginește Bucovina, până la Noua Suliță, pe o distanță de 60 klm., și apoi România, până la gura Dunării, pe o distanță de 570 klm.

Atât prin dispoziținea geografică a frontierei, care se prezintă cu partea concavă spre Austria, cât și prin lipsa unui obstacol mai însemnat pe dânsa, se pare că este mai înlesnită o ofensivă rusă, în Austria, decât una austriacă, în Rusia.

Punctele Cracovia, Lemberg, Cernăuți, par a formă frontul strategic al armatei ruse, pe teritoriul Galiției, înainte de a pătrunde peste Carpați, în interiorul Imperiului Austriei.

O ofensivă austriacă în Rusia se găsește, îndată ce trece fruntaria, în fața regiunii mlăștinoase a Poleziei (Pripetului), și este silită, sau să se desfacă în două, sau să aleagă una din cele două direcțiuni care înconjoară această regiune, una pe la Vestul ei, prin Polonia, spre Ivangorod, Brest-Litowski și alta pe la Sud-ul ei, prin Dubno și Proskurov, spre Kiew.

Este adevărat că rușii au construit două căi ferate care taie prin centru această regiune mlăștinoasă: una pe direcțiunea Dubno, Rowno, Dombrovitza, Luminetz, spre Wilna, și alta din Brest-Litowski, prin Pinsk, la Gomel, însă, aceste căi ferate, dacă pot servì rușilor pentru legătura cu partea de Nord și Est a imperiului, sau în retragerea lor spre această parte, nu vor servì, însă, și pentru ofensiva austriacă, căci pot fi ușor interzise unor coloane inimice, atât prin distrugerile ce s'ar organizà pe dânsele, cât și prin prezența cetăților cadrilaterului polon și al triunghiului fortificat, Dubno, Lutzk, Rovno.

De asemenea, este greu de admis că coloanele, chiar victorioase, ale unei armate austriace în ofensivă, s'ar expune a urmà o asemenea direcţiune, unde ar aveà de luptat nu numai cu coloanele ruse, care s'ar folosì de orice prilej pentru a hărţuì trupele austriace, dar mai cu osebire cu un teren inospitalier acoperit de smârcuri şi obstacole[1]).

Va trebuì dar, ca austriacii să urmeze una sau cealaltă direcţiune, prin Polonia, spre Nord, sau prin Podolia şi Volhynia, spre Kiew.

Negreşit, că nu se poate deduce cu siguranţă modul de operaţiune al armatelor austriace, căci aceasta atârnă în prima linie, de atitudinea Germaniei, şi apoi de valoarea elementelor geografice, aflate în drumul lor.

In cazul că ar există o alianţă Austro-Germană, este multă probabilitate că obiectivul principal al armatelor aliate, va fi, la început, Polonia. Direcţiunea indicată pentru ofensiva armatei austriace, ar fi, în acest caz, spre inima cadrilaterului polonez, (Varşovia, Ivangorod, Brest-Litowsk, Moldin), unde s'ar unì cu armatele germane, care ar venì dinspre Nord.

Pentru a evità atacul de front al unui obstacol atât de serios, cum este Vistula cu cetăţile Varşovia şi Ivangorod, coloanele principale austriace vor aveà tot interesul să se îndrepteze prin regiunea dintre Vistula şi Viepretz, urmând cam direcţiunile: Cracovia, (sau Tarnov), spre Lublin şi din Lemberg prin Zamosc, Cholm, pe linia Bugului, spre Brest-Litowsk, direcţiuni pe care ruşii, după cum văzurăm, au organizat şi vor găsì încă la nevoie, bune poziţiuni defensive.

După trecerea Viepretzului şi întoarcerea poziţiunilor fortificate de pe Vistula, (Ivangorod şi Varşovia), austriacii vor aveà să forţeze trecerea Bugului, apărat de cetăţile Brest-Litowsk şi Moldin, şi numai după căderea acestor două linii de rezistenţă, armatele aliate, dându-şi

1) In ultimul timp ruşii au intreprins mari lucrări de asanare şi secare a bălţilor din regiunea Poleziei, totuş aceste lucrări, ori cât ar fi de bine făcute, nu vor putea schimba caracterul general al regiunei care este cu totul improprie operaţiunilor armatelor mari.

mâna, se vor puteà decide pentru o ofensivă spre Petersburg sau Moscova.

Având, însă, în vedere obiectivele mari ce vor aveà aceste două armate, şi greutatea de a se mişcà pe o singură direcţiune, se pare că armata austriacă ar alege probabil, ca linie de operaţiune, direcţiunea prin Volhynia şi Podolia, către Kiew-Moscova, iar direcţiunea de mişcare la Nordul bălţilor, ar fi urmată numai de armata germană, pentru a se unì cu armata austriacă la Estul bălţilor Poleziei.

Frontul de apărare al armatei ruseşti din Volhynia şi Podolia, destinată a se opune armatelor austriace, în cazul unei asemenea ipoteze, pare a fi indicat prin punctele Dubno, Proscurov, Cameniţa, iar prima rezistenţă va fi organizată, probabil, chiar pe linia Dubno-Kremeniţk-Proscurov-Cameniţa, puncte parte fortificate, parte tari prin poziţiunea lor tactică, cari interceptează comunicaţiile Lemberg-Kiew şi Tarnopol-Staro Konstantinow-Berdicew-Kiew.

Prima direcţiune, adică aceea care ar trece prin Dubno spre Kiew, ar fi, de sigur, cea mai bună pentru cuvântul că este cea mai scurtă, (460 klm., pe C F. şi 420 klm., pe şoseaua Brody, Dubno, Rovno, Jitomir, Kiew), şi este urmată de o cale ferată şi de o şosea bună.

Pe această direcţiune cetăţile Dubno şi Lutzk, (Mihailograd), oferă o primă linie de apărare; în a doua linie punctele Rovno, Berdicew, Nowograd, Volinsk şi Jitomir, oferă poziţiuni succesive de rezistenţă. Intre Valea Bugului şi Row, se întinde platoul păduros al Litinului, foarte propriu unei defensive hotărîte.

Rezistenţa principală, însă, va aveà loc pe linia Niprului, cu centru pe cetatea Kiew, dreapta pe extremitatea Sud-Estică a bălţilor, iar stânga spre Kremenciog.

Odată ofensiva ajunsă pe această linie, s'ar puteà pune întrebarea dacă, faţă cu imensitatea imperiului şi pericolele la cari s'ar expune o armată în centrul Rusiei, atât din cauza climei aspre, cât şi din cauza lipsei mijloacelor de aprovizionare, nu ar fi poate mai prudent ca linia Niprului să formeze obiectivul final al campaniei şi să indice limita până unde se poate împinge o ofen-

sivă rațională. (Ex.: Carol XII, în 1708—1709 și Napoleon cel Mare în 1812).

Atacatorul odată stăpân pe linia Niprului, are deja o bază solidă de rezistență și un ascendent moral suficient, pentru a se menține pe această linie într'o defensivă activă, capabilă a impune destul pentru încheierea păcei, în condițiuni avantagioase.

Cu privire la Basarabia. Este ușor de înțeles că, în cazul unui războiu Austro-Rus, România poate fi chemată de împrejurări să participe ca aliată, fie cu Austria, fie cu Rusia. In primul caz, o alianță cu Austria, Basarabia va fi negreșit un teatru de operațiune obligat.

Frontul strategic al armatei ruse în acest caz, va fi reprezentat, față de noi, prin linia Prutului, care, dela Mamornița până la Reni, are o lungime de 430 klm.

Două moduri de a operà se poate prezentà alegerii noastre, în cazul acesta:

a) Sau luptăm la aripa dreaptă a armatei austriace, având un teatru de operațiune comun cu dânsa, spre partea de Nord a Moldovei și Basarabiei;

b) Sau operăm ca un corp izolat, pe un teatru de operațiune deosebit, în Basarabia de Sud.

In primul caz, operațiunile noastre fiind legate de acele ale Austriei, va trebuì să ne îndreptăm prin Nordul Moldovei, fie pe linia Sculeni-Bălți-Mohiliew, fie pe direcțiunea Lipcani-Camenița, fie chiar prin Bucovina, spre Hotin-Camenița.

In toate aceste cazuri, trecerea Prutului se va puteà face cu ușurință, întrucât în această zonă, el nu formează un obstacol serios, și poate fi trecut pretutindeni. Obstacolul mai de seamă, ar fi format de dealurile care se interpun între Prut și Nistru, care au o înălțime destul de mare, (300—400 m.), și pot fi apărate cu ușùrință, de trupele rusești; iar Nistrul ar formà a doua linie de apărare înapoi, sprijinită pe punctele Hotin-Camenița, Mohilew și Rybnica.

In cazul al doilea, însă, când noi am operà izolat, în Basarabia de Sud, acțiunea noastră ar aveà de scop, pedeoparte, să atragă în Basarabia o parte din forțele

ruseşti, ca, astfel, să slăbească grupul principal, care ar luptă în Galiţia, pe de altă parte, să se opuie şi să împiedice o acţiune de flanc a armatei ruse, care ar puteà încercà o întoarcere a flancului armatelor austriace din Galiţia, fie prin Bucovina, fie prin Nordul Moldovei.

In ambele cazuri, acţiunea noastră va trebuì să fie ofensivă.

Pentru a silì pe ruşi să slăbească forţele lor în Galiţia, trimiţând cât mai multe trupe în Basarabia, va trebuì să pronunţăm o acţiune ofensivă puternică, prin direcţiunea Reni-Bender, care ar fi primul nostru obiectiv strategic şi geografic, întrucât, stăpânind podul de peste Nistru, dela Bender, ni se deschide drumul spre Nord, în flancul şi spatele armatei ruseşti. Această ofensivă ar puteà fi încă secundată de alte coloane paralele, care ar trece Prutul pe la Drânceni sau Ungheni-Sculeni şi s'ar îndreptà spre trecerile de peste Nistru dela Rybnicy şi Mohiliew.

In toate aceste cazuri, am aveà de învins rezistenţa pe care trupele ruseşti ar puteà-o organizà cu uşurinţă pe dealurile aproape perpendiculare direcţiuni de marş, ce se găsesc între pâraiele Gogălnicul-Botna-Răutul, etc.

Pentru a întoarce poziţiunile defensive, pe care ruşii le-ar puteà organizà pe Prut, sau pe dealurile paralele cu acest râu, ar fi încă posibilă o ofensivă a armatei române, pe la Cartal sau Ismail, în direcţiunea Căuşani-Bender. In acest caz, însă, va trebuì să ne asigurăm mai întâiu posesiunea Dunării prin executarea de baraje de torpile, care să imobilizeze flota rusească de pe acest fluviu.

Este neîndoios că, ofensiva noastră nu ar puteà să treacă de linia Nistrului, până ce nu se va fi dat o bătălie mare pe frontul din Galiţia şi numai după ce armatele ruse ar fi fost respinse de pe acel teatru principal de operaţiune, am puteà împinge operaţiunile noastre mai spre Nord şi Est în direcţiunile Bar-Winnica sau Balta-Uman sau chiar dela Bender-Tiraspol, spre linia Bugului şi al Niprului, după ce se va fi asigurat aripa dreaptă spre Odesa şi Karcow, prin puternice detaşamente de flanc.

Este încă cu putință, că România să aibă de luptat singură în contra Rusiei, în cazul când aceasta, asigurată de neutralitatea Austriei, ar mai încercà să treacă prin țara noastră, pentru a se îndreptà spre Peninsula Balcanică, cum a făcut în războaiele ce a avut cu Turcia, în secolul trecut.

In o asemenea ipoteză, este sigur că Rusia se va decide dela început pentru o ofensivă energică și în acest caz, zona sa de concentrare în Basarabia, va fi cât mai aproape de linia Prutului inferior.

Liniile de comunicațiuni, existente, cum și căile ferate din Basarabia, ne indică, în acest caz, că, capetele de coloană ruse se vor găsì chiar pe Prut în zona dela Ungheni în jos, până la Reni, iar grosul lor se va puteà concentrà, la început, în zona Chișinău-Bender, Gura Galbenă.

Teatrul de operațiuni Austro-Sârb

Teatrul de operațiuni Austro-Sârb, cuprinde: Banatul, Sirmia, Bosnia, Hertzegovina, Dalmația, Muntenegru și Albania.

Sârbii au venit din Nordul Carpaților în secolul al 17-lea și s'au stabilit în Bosnia, Hertzegovina, Muntenegru și Serbia de azi, cu autorizațiunea Impăratului Bizanțului.

La început, vasali ai Imperiului Bizantin, un moment ai Bulgarilor, șefii sârbi devin independenți către 1115; iar către 1346, Regele Petru Dușan, întinde stăpânirea peste Bulgaria de azi până la porțile Constantinopolului și se încoronează Țar.

La 1836, Sârbii încep a se desbină, Petru Dușan moare subit; iar la 1839, în urma bătăliei dela Kossovo, (câmpul Mirlei), fură subjugați de Turci, lăsându-li-se însă, dreptul de Domni naționali, până la 1859, când fură definitiv încorporați Imperiului Turc.

Parte din resturile armatei sârbe se retrag în munții Cernagorei, (Muntenegru), și nu au recunoscut niciodată supremația Porței.

La 1804, Serbia se ridică într'o formidabilă insurecție contra jugului turcesc, sub Carageorge, dar nefiind bine

susţinuţi de Ruşi, insurecţiunea nu reuşeşte. După alte lupte furioase, conduse 15 sub Miloş, la 1815 Serbia obţine recunoaşterea autonomiei sale, care i se garantează prin pacea dela 1829.

Insă, discordiile provenite din cauza diferitelor partide şi familiile pretendente la domnie, împiedică întărirea Serbiei. Tronul e trecut de mai multe ori dela o familie la alta, adesea prin asasinate.

La 1876, în urma răscoalelor din Bosnia şi Hertzegovina, Serbia declară răsboiu Turciei, însă, fù sdrobită.

La 1877—78, către finele răsboiului, Sârbii reiau armele contra Turciei, iar prin tratatul dela Berlin, li s'a recunoscut independenţa şi li s'a acordat o mărire de teritoriu la Sud[1]), dându-se, însă, drept Austriei la ocupaţiunea Bosniei şi Hertzegovinei şi de a ţine trupe în Sandgeacul Novi Bazar, care separă Serbia de Muntenegru. La 1909, Austria îşi anexează definitiv provinciile Bosnia şi Hertzegovina.

Prin această stăpânire nu numai că Austria îşi accentuiază tendinţele de acaparare economică la Sud, dar, devine o barieră puternică contra tendinţelor de unire între popoarele sârbe din Bosnia, Hertzegovina, Serbia şi Muntenegru.

Austriacii s'au opus în totdeauna la anexarea Sandgeacului la Serbia, căci aceasta puneà o piedică tendinţelor austriace de expanziune la Sud, însă, anul trecut, prin tratatul dela Bucureşti, o parte din Sandgeac s'a alipit Muntenegrului şi altă parte Serbiei, contra dorinţei Austriei.

Serbia, prin tratatul dela Bucureşti, a schimbat forma sa, dintr'un triunghiu cum erà, într'un dreptunghiu cu laturile de Vest şi Est mai lungi şi întinse, cea de Vest dela confluienţa Donei cu Sava, la lacul Orchrida; iar cea de Est, dela confluienţa Timocului cu Dunărea, pe

1) Prin tratatul dela St. Stephano se dăduse Serbiei Novi Bazar, Mitrovita şi Pristana, adică debuşeurile Albaniei, însă Austria în congresul dela Berlin reduce pretenţiunile Serbiei în această parte acordându-i compensaţiuni pe teritoriul Vranjei. Lescovaţ şi Pivotului date la început Bulgariei. Cu modul acesta pe lângă că a închis pe Sârbi din toate părţile dar le da şi un punct de continuă ceartă cu Bulgaria.

Vardar, la 50 klm. de Salonic, adică un teritoriu aproape îndoit decât aveà până la 1913.

Din cauza terenului muntos, Serbia nu are căi de comunicaţie împietrite.

Teatrul de operaţie austro-Sârb se limitează, aproximativ, la Nord cu Mureşul, cu frontiera N.-V. a Bosniei şi a Dalmaţiei; la Vest cu coasta Mării Adriatice, până la Corfu; la Sud cu frontiera albano-sârbă, şi la Răsărit, cu regiunea din Transilvania, România şi Bulgaria, mărginită, aproximativ, de Olt şi Vid.

Acest teatru de operaţiune este străbătut de următoatoarele văi principale, pornind dela Nord la Sud: Timok, Morava, Drina, Bosnia, Vrbas, Una, Nara, Zeta, Struma; Vardar şi Drina; iar dela Vest la Est: Mureş, Temeş, Sava, Morava sârbă, Nisava, Lun, Tara.

Intre Mureş, Morava, Timoc şi până la Nisava, se întinde un şir de munţi, cari fac legătura între Balcani şi Carpaţi. Acest lanţ muntos este depărtat simţitor prin strâmtul defileu al Porţilor de Fier. La Nord de Dunăre, formează sistemul munţilor Banatului; iar la Sud, formează Balcanii de Vest cu diferitele ramuri, purtând numele general de Fruka-Gora şi culmea Croato-Slavonă. Inălţimile variază între 2.100—800, din care cauză este străbătut de puţine căi de comunicaţie, cum vom vedeà mai jos.

Intre Dona, Morava sârbă, Nisava, la Nord, şi Tara prelungită de Vardar spre Sud, se întinde un alt sistem muntos, tăiat de diferite văi mai mici şi pătruns de puţine căi de comunicaţie.

Muntenegrul are o serie nesfârşită de munţi stâncoşi, despicaţi de nenumărate văi adânci, însă, despărţiţi foarte vizibil în două, de Valea râului Zetta, care se varsă în lacul Scutari. Partea de V. a acestor munţi, deşi nu are înălţimi mai mari de 900 m., însă, fiind goi şi stâncoşi, sunt greu de străbătut. Partea de N.-E. de Valea Brdei, deşi mai acoperiţi şi fertili, însă, înălţimile şi podurile îi face greu de străbătut.

In general, munţii Muntenegrului prezintă o dezor-

cine fără seamăn de munți, vai și vâlcele de toate formele și dimensiunile, și de toate aspectele și orientările[1]).

Râul Zetta constituie legătura naturală între Albania și Hertzegovina la Nord, prin defileul Duga, lung de 40 klm., care se apără prin fortărețele Rostaci și Nicsici.

La Sud, legătura cu Albania se poate apără prin fortărețele Spriz, Podgoritas, Zabliac.

Munții Albaniei formează frontiera între Albania și Muntenegru.

Muntenegrenii sunt de rasă slavă. Ei s'au retras acì în secolul 14, când n'au voit să recunoască suzeranitatea Turciei. Sârbii au considerat în totdeauna Muntenegrul ca o citadelă a rasselor, în care, s'a conservat germenul reconstituirii naționale și memoria independenții. Muntenegrul s'a alipit în totdeauna la politica Rusiei.

D-l General Ianescu ziceà, încă de acum 10—15 ani: „Inamicul serios al Muntenegrului este Austro-Ungaria, însă, statul major austriac are amintirea ocupațiunei Bosniei și Hertzegovinei, când au trebuit 80.000 oameni, pentru a domolì o mână de insurgenți. In caz de răsboiu între Austro-Ungaria și Rusia, Muntenegrul va intrà, de sigur, în luptă.

Frontiera spre Mare este foarte redusă, din cauza fășiei austriace, care se întinde până la portul Spiza, în tot lungul frontierei Muntenegrului, dinspre Mare.

Capitala Cetinge este legată cu un drum de Cataro și cu un altul de Trebinge.

Teritoriul Muntenegrului este acoperit de fortificațiuni vechi, cari, din cauza terenului, au conservat oarecare valoare.

Prin tratatul dela Berlin, Muntenegrul a dobândit dreptul de liberă navigație în lacul Scutari și Boiana, însă, n'au dreptul a ține o flotă militară.

Coastele sunt interzise bastimentelor de răsboiu ale tuturor puterilor; iar Austro-Ungaria este însărcinată cu

---

1) Există următoarea legendă: Dumnezeu când a creiat lumea a străbătut spațiul ducând un mare sac unde avea munți pe care-i aruncă ici colea.

Când ajunse deasupra Muntenegrului îi crapă sacul și munții cad grămadă.

poliția sanitară și vamală a coastelor Adriaticei. Aceste măsuri s'au luat cu scopul de a împiedică pe Rusia să-și creieze, pe aceste coaste, un punct de sprijin pentru flotele ei.

Albania, se întinde în tot lungul Adriaticei, între Grecia și Muntenegrul. Este udată de râurile Kalanas, Vovusa, Semen, Scumbi, și Drinul. Regiunea este muntoasă și prezintă spintecături, când paralele, când normale coastelor.

Albanezii sunt popor de viță Pelasgică. Se deosebesc după limbă, în două dialecte, și după religie, în trei: catolici, musulmani și ortodoxi.

La Est, lanțul de munți poartă diferite numiri: Munții Pind, Gramosta și Șai Dag.

De obiceiu, unde locuiesc Albanezii se găsesc și Români. Apele Vovuse, Semen și Scubi, curg prin sate și provincii întregi locuite de Albano-Valahi. Deși au foarte desvoltat sentimentul de libertate și patrie, totuș, dificultățile terenului, i-au predispus la diviziuni politice. Clima e dulce; iarna ninge rar. Are câtevà văi fertile, păduri.

Căi ferate și de comunicație

Din Banat și Ungaria, pe teatrul de operație duce capete de linii ferate până la Dunăre, din care 2 se prelungesc în tot lungul teatrului de operație, ducând una la Marea Adriatcià și alta la Golful Salonic.

Karansebeș-Orșova, (de acì prin Vârciorova în România), Temesvar-Bazias.

Hatzfel-Kubin, legătura la Semendria, de aci la Niș, la Vranja, Skopie și apoi pe Vardar la Golful Salonic.

Boczkerek-Panciov.

Segedin-Semlin trece la Belgrad și de acì intră în linia Semdk și Niș.

Esseg-Mitrovița.

Esseg-Brody-Serajevo-Mostor-Raguza, (Marea Adriatică).

Dela Vest la Est există: linia ferată dela Nord de Dunăre prin Segedin la Temesvar și Vârciorova.

Linia ferată din lungul Dravei dela Marburg prin Neusatz la Semlin.

Linia ferată din lungul Savei dela Vilach prin Agram la Semlin şi la Swornik.

Nu există încă linie ferată laterală, care să lege Bosnia cu Serbia.

Mai există o linie în Serbia dela Negotin la Niş, şi alta dela Mitrovitza (Sandgeac), la Uschiub.

Serbia este legată de Bulgaria prin linia Sofia-Uskub.

In Muntenegrul nu există nici o cale ferată.

Căile de comunicaţie principale, urmează direcţiunile arătate pentru căile ferate. Afară de acestea, mai sunt:

a) Şoselele construite de Austriaci, pentru a-şi asigură frontiera în Bosnia şi Hertzegovina: Raguza, Trebinge, Brlek, Kontze, Metodne, care leagă Mostar, (capitala Hertzegovinei), cu Serajevo, (capitala Bosniei).

Serajevo-Plevje-Novi-Bazar, (Sandgeac). Serajevo-Foca-Serajevo-Mostar.

b) Trebinge, Raguza, Serajevo, Svornic, pe Drina, până la confluienţa cu Sava. Serajevo-Uzice Kralievo-Kruşevaţ.

Consideraţiuni militare

Dacă privim aspectul general al teatrului de operaţie, luând seamă de căile de comunicaţie şi de direcţiile generale ale râurilor principale, ce străbat acest teatru, putem observà că se prezintă următoarele regiuni, unde pot aveà loc lupte, şi anume:

Regiunea dela Est de Morava;

Regiunea de Vest de Morava;

Regiunea din Bosnia, Hertzegovina şi Dalmaţia;

Regiunea Macedoniei sârbeşti, Albania şi Muntenegru.

Regiunea dela Est de Morava

Ea este acoperită în întregime de ultimele ramificaţiuni ale Balcanilor occidentali.

Aceasta face să fie greu de străbătut, drumurile sunt

puține, în rele condițiuni, trecând prin pasuri înalte și nepracticabile. Pantele munților la Nord de Kneajevatz, sunt, în general, repezi, populațiunea rară.

Deci, se poate spune că Serbia este bine adăpostită spre frontiera sa dinspre România și pe aceia dinspre Bulgaria, apărarea putându-se exercită cu forțe slabe, în pasurile grele ale munților.

Expanziunea Negotinului, aflată în fața frontierei dinspre România, formează o piață de arme naturală, care înlesnește concentrarea unei armate, de efectiv destul de mare, linia ferată, (parte în construcție), și șoseaua Paracin-Negotin-Radujevatz, formează arterele principale de comunicație și legătură între această expanziune și centrul Regatului.

Punctele: Kladova, Brza-Palanca și Negotin, jalonează frontul de adunare, probabil, al armatei sârbe, iar orașul Zaicear, va fi centrul de rezistență în această zonă.

Kneajevatz, de asemenea, va servì ca punct de legătură între zona dela Nord și Valea Nișavei.

Punctele de apărare pe Nișava, Pirot, Bela Palanca, Plocia și Niș, vor servì pentru a împiedică o eventuală invaziune dinspre Sofia, totuș, ele au inconvenientul că, nu sunt puncte obligate, și că atacul poate cu ușurință să le întoarcă, fie pe la Nord, prin Kneajevatz-Alexinat, fie pe la Sud, spre Lescovatz.

O invaziune peste Dunăre, din Banat, nu s'ar puteà face, decât în partea Vestică a defileului Porților de Fier, adică între Golubaci și Semendria, unde malul drept al Dunării este mai puțin ridicat și este urmat de mai multe drumuri și șosele, cari permit a luà ofensiva, fie spre Sud, în susul Moraviei, spre Kracujevatz, fie spre Vest, la Belgrad-Valjevo.

Regiunea dela Vest de Morava

Este despărțită prin cursul Moravei mici în două părți: Partea dela N.-V., cuprinsă între Dunăre, Morava-Mare, Morava-Mică și Drina, și partea dela S.-V., cuprinsă între cele două Morave.

In partea de N.-V. se deosebesc două zone: aceea

dela N., vecină cu Drina şi Sava, în care comunicaţiile sunt numeroase, localităţile populate şi dese şi aceea dela Sudul ei, dealungul Moravei mici, regiune lipsită de comunicaţiuni, unde satele sunt rare. Poziţiunile militare favorabile apărării, pe acest teatru de operaţiune, sunt foarte numeroase, şi pe ele au avut loc mai toate luptele pentru independenţă ale Serbiei.

In ce priveşte partea dintre cele două Morave, situată la Sud-Vest-ul regatului, din cauza naturii sale muntoase şi a lipsei mijloacelor de comunicaţiune, nu poate fi întrebuinţată, decât pentru operaţiuni cu efective mici, având caracterul micului războiu şi apărarea găseşte acì numeroase poziţiuni bune, pentru a oprì şi respinge orice invaziune ar venì dinspre Sud sau Vest.

Privită, dar, în general, Serbia este proprie pentru războaiele cu efective mici şi mijlocii.

Cu excepţiune de regiunile vecine cu Sava şi cursul inferior al Moravei, tot restul teritoriului este accidentat şi acoperit de numeroase obstacole, cari îngreunează cu totul mişcările şi operaţiunile armatelor mari.

Regiunea Bosnia, Hertzegovina şi Dalmaţia.

Bosnia cuprinde tot bazinul Vrbei şi al râului Bosna, întinzându-se din Drina, frontiera sârbă, până în culmea munţilor Dinarici şi râul Una spre Vest. La Nord, se limitează de râul Sava, la Sud de Hertzegovina şi Sangeacul Novibazar.

Hertzegovina, cuprinde bazinul râului Narenta şi este vecină cu frontiera de Nord a Muntenegrului.

Dalmaţia, se întinde dealungùl coastelor Mărei Adriatice, până în creasta Dinaricilor, din frontiera Muntenegrului prin Istria, până în Golful Fiume, cuprinzând litoralul şi numeroasele insule care îl însoţesc în tot acest parcurs.

Austriacii s'au ocupat continuu a-şi asigurà frontierele înspre Muntenegrul şi Serbia, construind numeroase căi de comunicaţie şi puncte întărite, pentru paza lor.

Astfel găsim, paralel cu frontiera Muntenegrului,

drumul: Ragusa, Trebinje, Bilek, Koritza, Metochia. Acest drum comunică, atât cu Mostarul, (capitala Hertzegovinei), cât şi cu Serajevo, (capitala Bosniei).

Din Serajevo sunt, de asemenea, numeroase şosele cari permit a merge, fie spre Sud, spre frontiera Muntenegrului, sau spre Novibazar, fie spre Drina, cum sunt:

Şoseaua Serajevo-Plevlje;
Şoseaua Serajevo-Foca;
Şoseaua Serajevo-Mostar-Trebinje-Ragusa;
Şoseaua Serajevo-Svornic;
Şoseaua Serajevo-Uvaţ.

De asemenea, o reţea de căi ferate, permite a debuşà dela Brod, (pe Sava), fie la frontiera Muntenegrului prin Serajevo, Mostar, Trebinje, fie pe aceea a Serbiei, fie spre Sandgeac, la Uvatz, de unde nu mai sunt decât 110 klm., până la Mitrovitza, unde este capul liniei ferate a Salonicului.

Toate aceste consideraţiuni, fac din provinciile citate, o bază de operaţiuni de mare preţ, pentru armatele Austro-Ungare, fie în cazul unui războiu cu popoarele slave dela Sud, fie pentru o invaziune spre Sud, având ca obiectiv platoul Moesei şi Salonicului.

Astfel, faţă de Serbia, Austro-Ungaria, dispune, ca bază de operaţiuni în Bosnia, de linia râului Bosna, între Brod şi Serajevo, de unde numeroase şosele permit o ofensivă înspre frontiera Serbiei, care, în această parte, nu este acoperită decât de râul Drina.

Punctele Bielina, Zvornic, Vişegrad, formează capetele de pod pe Drina şi vor fi indicate pentru trecerea coloanelor austriace în Serbia. Dintre acestea, numai Svornic-ul este fortificat. Toate aceste treceri, deschid drumurile înspre Valea Dunărei la Sabaç Valjevo şi Belgrad, sau în Valea Moravei mici, pela Uziţa-Kralievo spre Krakujevatz, sau spre Alexinatz.

Faţă cu Muntenegrul, Valea Narentei şi ţărmul Mărei Adriatice, formează baza de operaţiuni a Austro-Ungariei. Din cauza tăriei naturale a frontierelor de Nord-Vest a Muntenegrului şi a numeroaselor poziţiuni tactice, pe cari apărarea le poate opune unei invaziuni din această direcţiune, este mai probabil o invaziune pe frontul Tre-

binje, Cataro, Antivari, spre cursul inferior al Zettei, singura zonă favorabilă pentru manevra ofensivă a unei armate de invazie, zonă care conține și obiectivele principale în Muntenegru și interceptează și comunicațiile armatei muntenegrene.

Regiunea Macedoniei sârbești, Albania și Macedonia.

Macedonia sârbă de azi și Albania, sunt regiuni muntoase și lipsite de comunicațiuni bune, văile sale sunt destul de fertile, totuș, nu au mijloace de subzistență pentru armate mari, este proprie mai mult pentru lupte mici, parțiale, și va formà teatrul de răsboiu obligat, în cazul unui răsboiu sârbo-bulgar.

Priștina și Mitrovitza, centre importante din Sangeac, (vechea Serbie și actuala nouă Serbie), vor aveà încă, importanță în cazul unui conflict sârbo-bulgar.

Uskub, va luà o desvoltare mare sub stăpânirea Serbiei și va fi un centru de atracție, în caz de răsboiu.

Văile: Nișava, Vlasina, Masurica, prelungită de Erna, Krina prelungită de Struma, Bregalnița, vor fi direcții urmate de coloane inamice în caz de conflict, între Serbia și Bulgaria.

Bitolia, (Monastir), oraș cu 50.000 locuitori, este capul căii ferate dela Salonic și un centru comercial important.

In cazul alianței sârbo-grece, acì va fi concentrarea armatei grecești.

Albania, fiind în general acoperită de numeroși munți stâncoși și greu de pătruns, râurile cari o străbate, urmează văi adânci și înguste. Malul Mărei este nesănătos și sălbatec.

Apele cari o străbat, curg mai toate spre Marea Adriatică, sau Marea Ionică, adeseaori dispar fără o scurgere aparente sau formează adevărate lacuri interioare.

Orașul Valona și Durazo, vor aveà o importanță capitală în caz de noui conflicte în Peninsula Balcanică. Scutarii de asemenea, vor aveà importanță. Valea Drinul, cu ramificațiile dela Drina și Zrmi Drin, vor înlesnì mișcările din Serbia în Albania sau invers.

Durazo, port la Marea Adriatică, are însemnătate, mai ales față cu Muntenegrui.

Muntenegrul

Muntenegrul prezintă aspectul general al unei Mări agitate petrificată; o serie nesfârșită de munți stâncoși, despicată de nenumărate văi adânci. Teritoriul Muntenegrului se împarte în două părți prin valea adâncă a Zettei, afluient al Moravei, care se varsă în lacul Scutari. Partea de Vest, deși nu are înălțimi mari de 900 m., este, însă, acoperită de stânci grele și goale, partea de Nord-Est, Văile Brdei, sunt mai deschise, mai fertile și acoperite, în parte, cu păduri, însă, înconjurate de munți înalți, greu de pătruns, care se termină la Nord în vârful Dormitar (2.606 m.), la Sud, în vârful Kom, (2.436 m.) și Vizitor, (2.079 m.). Singura trecere, destul de grea, care face legătura între Sangeac-ul Novibazar și Muntenegru, este aceea, care unește Valea Limului cu aceea a Tarei și Mariței, apărată prin fortul Kolacin.

Râul Zetta, prin orientarea sa dela Nord, spre Sud, constituie legătura naturală cea mai directă între Albania și Hertzegovina. La Nord, această linie conduce în Herzegovina, prin defileul Duga, lung de 40 klm., care se poate apără, spre Nord, prin fortăreața Krstaci, iar spre Sud, prin aceea dela Nicsici. In partea dinspre Albania de Sus, sunt iarăș fortărețele Spuz, (pe Zetta), Podgorița, (la confluiența Zettei cu Mariția), și Zabliac, (aproape de gura Moravei).

Toate aceste puncte formau bazele de operațiune ale Turcilor, în luptele ce le-au avut cu Muntenegrul, și linia lor de legătură cea mai scurtă între Albania și Hertzegovina. Azi sunt toate în stăpânirea Muntenegrului.

Din cauza terenului muntos și a lipsei de mijloace, Muntenegrul este aproape cu totul lipsit de șosele împietrite; o singură șosea leagă Cetinge cu portul Cataro, peste frontieră. Căi ferate există numai între Vrpazar și Antivari.

In rezumat, apărarea Muntenegrului se bazează pe bravura populației și pe un teren impracticabil, care-l ocrotește contra oricărei invaziuni.

Teatrul de operaţiuni din Vest[1])

Teatrul de operaţie franco-anglo-german este cuprins, aproximativ, între o linie ce ar unì Cherbourg-Orleans-Bésançon, şi o alta ce ar urmà cursul fluviului Weser, prelungită prin Munţii Turingiei, Franconiei şi Jura, până în Elveţia.

Frontiera ce desparte cele două state beligerante, şi care trece, aproximativ, prin mijlocul teatrului de operaţie, este formată dintr'o linie convenţională ce pleacă dela N. de Dunkuerque, până în masivul Blanc din Alpi, după ce descrie două mari cotituri: una în împrejurimile lui Longwy; cealaltă la Donon, pe creasta Vosgilor. Măsurată în linie dreaptă, dela Mare la Elveţia, această frontieră are o întindere de 550 km.

Franţa, în această parte, nu are o frontieră naturală, şi chiar şi în această cauză se poate găsì o sămânţă a actualului răsboiu, de oarece Germania a luat în stăpânire, la diferite epoce, o largă porţiune de teren din regiunea Franco-Belgă, situate pe stânga Rinului, teritorii numite adesea în scrieri: *teritorii contestate,* de oarece au aparţinut altor state.

Aspectul general orografic şi hidrografic al acestui teatru de operaţie, se prezintă astfel:

In Franţa, toată regiunea, face parte din platoul tral al Franţei, cu bazinul Parisului, constituit din Sena şi toţi afluenţii ei.

In lungul frontierei, platoul Picardiei, Munţii Argoniei, M. Bassigny şi Vosgi, constituiesc o barieră între aeple Franţei, care se duc în basinul Parisului, între apele Escautului, care trec prin Belgia, şi apele Rinului, care se duc în Germania şi Olanda.

Aceste sisteme de munţi, indicate mai sus, deoparte, împreună cu următorii munţi din Germania: munţii Jura

[1]) Vezi harta No. 2 şi schiţa secţiuni orientale a regiunei dintre Rin şi Meusa.

Suabieni, munţii Jura Franconieni, munţii Turingiei şi Teutoniei, de altă parte, dau, în Germania, naştere bazinului Rinului, ai cărui afluienţi se întind ca rădăcinele unui pom, pe tot restul teatrului de operaţie aflat în Germania Occidentală.

Dacă privim frontiera dintre cei doi beligeranţi, observăm că la ambele extremităţi, se află câte o ţară neutră: Belgia cu Luxemburgul, la un capăt, şi Elveţia, la celălalt, rămânând o poartă deschisă între Luxemburg şi Elveţia numai de 240 km. aproximativ, din 550 km. total, măsuraţi în linie dreaptă. Aşa dar, jumătate din întinderea totală a frontierei este închisă de Belgia, Luxemburg, şi Elveţia, ţări neutre.

Privind, în total, frontiera dela Mare la Elveţia, se poate împărţi în două:

a) Frontiera de Nord;

b) Frontiera de Nord-Est.

Vom studia, dar, teatrul de operaţie în regiunile corespunzătoare acestor două frontiere, atât la Francezi cât şi la Germani.

Frontiera de Nord

Teatrul de operaţie, care corespunde frontierei de Nord, se desparte de cel dela Sud printr'o linie ce ar trece aproximativ prin: Orleans-Chalons-Longwy-Mosela inferioară-Koblentz-Cassel.

In această porţiune de Nord, nu există nici un masiv muntos în Franţa, afară de colinele Boulonnais la West şi munţii Ardeni la Est; iar în Germania, pe stânga Rinului, există masivul muntos Eifel (continuare a Ardenilor), ale cărui dealuri se leagă pe nesimţite cu câmpiile Belgiei şi munţii Hunstrut, între Mosela şi Nahe. Pe dreapta Rinului, în aceeaş porţiune, există creasta principală a munţilor Teutoni, cu ramurile Westice Haarstrung, Rothan şi Knul, între afluenţii Rinului: Lippe, Ruhz, Siez, Lahn, precum şi Mein şi Ems, care se varsă în Mare.

Privind harta generală, observăm că în Franţa, teatrul de operaţie de Nord prezintă cinci regiuni diferite: regiunea coastelor, bazinul Escautului, regiunea Ardeni, valea

Meusa şi valea Oise, iar restul teatrului de Nord, cuprinde teritoriul neutru al Belgiei, cu Luxemburg, Holanda, Hanovra, Westfalia şi ţinutul Oldemburg.

Bazinul Escaut-ului. — Acest fluviu este canalizat aproape dela origină. La Anvers atinge o adâncime de 10 m. şi lărgime de 600 m., ceeace a făcut ca Anersul să devie unul din cele mai importante porturi ale Europei. Regiunea dintre Escaut şi Sambre, în Franţa, se numeşte Hainaut şi are o mare importanţă militară din cauza liniei mari de comunicaţie a Sambrei şi a viabilităţii şi bogăţiei regiunei.

Regiunea Ardeni primeşte numirea dela Ardeni toată regiunea dela Westul Moselei până către Sambra. Ea face parte din platourile primare ale Franţei. Este o regiune aspră, neproductivă, şi cu populaţia răspândită.

Meusa împarte regiunea Ardenilor în două şi trimite o parte din ape către Semoy-Lesse-Ourth şi Rohr, Rin, Ahr şi Esft şi alta către Mosela (Sure îngroşate de Primm şi Alzetta, Tréves).

Valea Meusa şi Oise. — Cursul inferior al Meusei aparţine teatrului de Nord din Germania Occidentală şi din Belgia. Dela confluienţa cu Chiers, intră în platourile primare (Ardeni) şi iese din ele la Namur, unde primeşte pe Sambre.

Oise ia naştere din Belgia şi se varsă la West de Paris, în Sena. Prin direcţia ei, prelungeşte comunicaţiile Sambrei şi Meusei, către Paris. Afluienţii mai principali sunt: Therain pe dreapta, şi Serre, Lette şi Aisne, pe stânga.

Regiunea Hanovrei, Westfaliei şi Oldenburg face parte din câmpia septentrională a Europei, în care nu sunt de semnalat înălţimi prea mari. La Sud această regiune este închisă de crestele munţilor Teutoni; însă, trecerile prin crestele muntoase şi păduroase Teutone sunt numeroase, între care cele mai principale sunt Minden şi Bielefeld (porţile Westfaliei).

Râuri principale sunt: Ems şi Wesser, care se varsă în Mare, şi Lieppe, Ruhr, Siez, Lahn şi Nieta, cari se varsă în Rin.

Prin câmpiile Westfaliei şi Hanovrei trec liniile de

operație cele mai scurte dela Berlin la Paris[1]; iar armatele ce vor urmà acestei linii vor aveà de trecut cele mai puține obstacole naturale, în afară, bine înțeles, de neutralitatea Belgiei și Holandei, cu cetățile lor, cari constituiesc singurile obstacole mai serioase.

Geografii militari ziceau în această privință: dacă neutralitatea Belgiei și Olandei n'ar interzice Germaniei și Franței trecerea către partea de mijloc a Meuzei, s'ar puteà prezice, cu siguranță, că aceste câmpii ar fi teatrul luptelor viitoare între aceste două țări.

Germania, cu toată neutralitatea Belgiei, și-a pregătit, încà de mult timp, acest teritoriu, pentru a puteà luà ofensiva în această direcție sau pentru a-l apărà. Așà, numai între Wessel și Colonia, sunt 5 linii ferate principale, care vin din inima Germaniei către acest fluviu.

Numeroase poduri și vapoare leagă cele două maluri ale Rinului cu aceste linii ferate. Cetățile: Wesel, Colonia, Koblentz și Thionville formează, împreună cu Rinul și Meusa, o puternică linie de apărare germană.

Considerațiuni militare relative la frontiera de Nord

Ofensiva din Germania către Franța, violând neutralitatea Belgiei, are ca bază de operație Rinul cu numeroasele cetăți așezate pe el și în valea lui, iar ca linie de invazie, calea Meusei, până la Namur, apoi prelungită prin văile Sambrei și Oisei, care duc direct spre Paris.

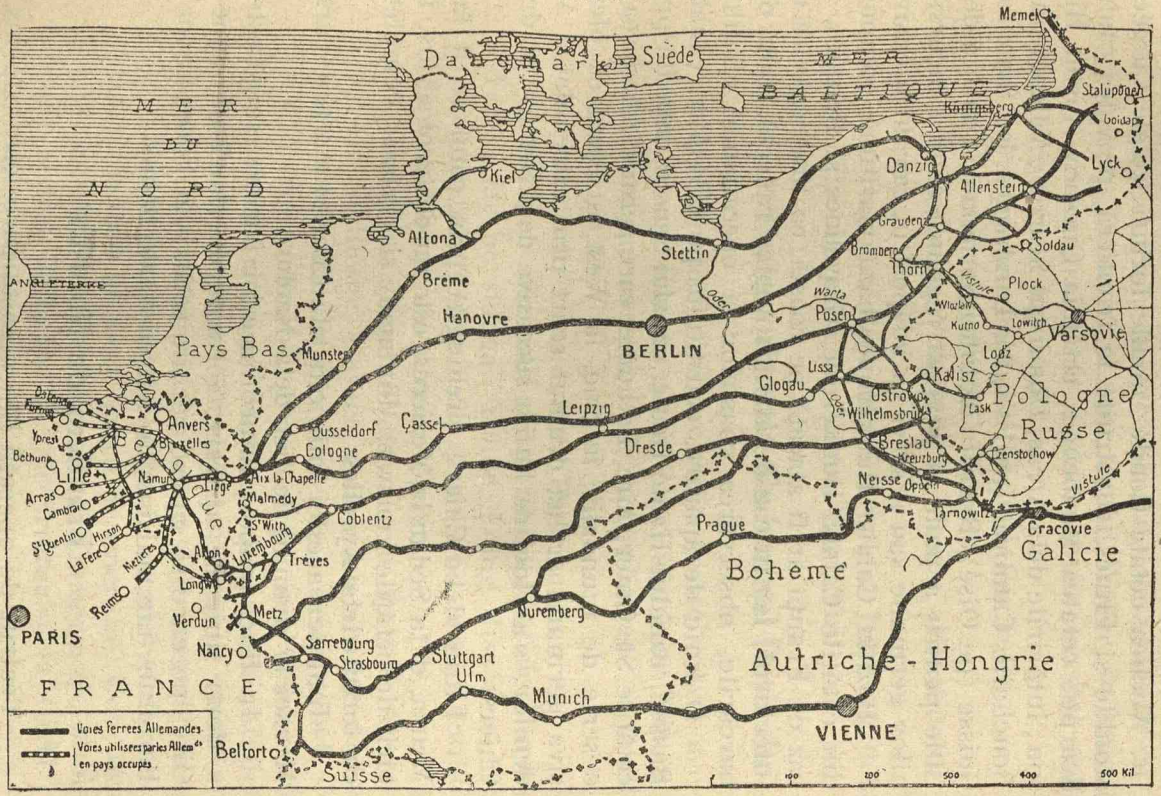
Mulți geografi miliatri au susținut întotdeauna, că invazia nu va merge nici prea mult mai spre Mare, din cauza expunerii flancului drept, și nici prea mult spre Est, către plătourile Ardeni, din cauza terenului defavorabil — așà că prin aceste părți vor fi operații secundare, și anume către Lille și Calais, la West, și către Mezieres și Meusa, la Est.

In Franța, afluenții Escautului—Rhouelle și Scarpe—precum și Grand Helpe, afluiente ale Scarpei, acoperă

1) Armatele Romane pe aci au abordat Germania. S'au găsit urme de șosele romane. Legiunea lui Varus se zice că a fost distrusă în munții Teutoni.

SCHIŢA F.

Liniile ferate principale care duc dela teatrul de operaţiuni de Vest la cel din Est.

frontul acestei regiuni. Acest front mai este acoperit de următoarele întăriri:

Vechea cetate Condé; nouile forturi izolate Curgées, Moulde şi Flines, construite la frontieră, pe valea râului Scarpe; cetatea Maubeuge; cetăţuia Quesnoy, fortul Hirson; întăririle dela Arras, Douai (pe Scarpa), Valenciennes Bouchain, Cambrai (pe Escaut), Landrecies (pe Sambra), Guisse (pe Oise), Rocroi (înaintea Sormonei); poziţia dela Lille pentru a pune la adăpost regiunea contra incursiunilor germane sau a servì ca adăpost în caz de ofensivă.

Poziţia Calais, Dunkerque, baza maritimă compusă din cetăţile Calais, Dunkerque, Gravelines şi Bergues, în caz că Franţa ar fi atacată pe coastă, ea ţine legătură cu interiorul, iar în caz de alianţă Anglo-Franceză, ajută debarcările, observarea coastelor şi operaţiunile aliaţilor.

O linie de apărare, constituită pe râul Aire, canalul Bassée, canalul Haute Deule, canalul Sensée, întărită prin cetăţile St. Omer, Aire, Bethume, care permit întinderea a o serie de inundaţii; în fine, la West, în cazul că ofensiva germană ar luà drumul scurt prin extremitatea Ardenilor, s'ar lovì de liniile succesive dela Sennoy şi dela Chiers.

Linia dela Chiers, prelungită prin cotul ce îl face Meusa, dela Sedan la Mezieres, este un obstacol serios, întărit de cetăţile Longwy, Montmedy şi Mèzieres, completat cu fortul dela Ayvelles.

Inaintea acestei linii, citadela Charlemont ţine cursul Meusei şi drumul de fier dela Namur.

In fine, înapoia tuturor acestor bariere, se găseşte o a doua linie de apărare, formată de râurile Somme şi Oise, pe care se găsesc vechile cetăţi: La Fere, Laone şi Peronne; iar mai înapoi, marea cetate Reims.

Frontiera de Nord-Est

Teatrul de operaţii din această parte este cuprins, aproximativ, între următoarele linii:

La N.-V. o linie ce ar trece prin Orleans, Chalons, Longwy, Mosela inferioară, Coblentz, Cassel;

La Vest cu Loire până la Nevers;

La Sud cu o linie ce ar trece prin Nevers, Besançon, Basel, Dunărea superioară;

La Est, prin linia ce ar unì Douanwerth cu Munţii Franken, Turingiei şi apoi fluviul Weser, în lungul lui.

Atât orografia cât şi hidrografia acestei regiuni se pot împărţì în cinci părţi:

1. Partea orientală din basinul Parisului;
2. Valea superioară a Sâonei;
3. Regiunea Vosgilor cu Alsacia, Palatinatul Renan şi Lorena;
4. Regiunea depe malul drept al Rinului, dela frontiera Elveţiei până la Marea Nordului.

1) Partea orientală din bazinul Parisului

Hidrografie. — Hidrografia acestei părţi are o tendinţă de convergenţă către Paris, afară de Meusa şi Mosela, cari fac excepţie; iar orografia are o tendinţă de concentricitate.

Apele cari au curs spre Paris sunt:

Sena, cu afluienţii săi pe dreapta: Oise, Marne, Aube, Yeres; iar pe stânga: Yonne, Loing, Essonne, Orge.

Localităţile principale de pe Sena sunt: Chatillon, Bar, Troyes, Nogent, Montreau, Melun.

Oise,—cu afluienţii săi: Serre, Lethe, Aisne, mărit cu Aire şi Biesne, — face separaţiunea nître regiunea de Nord a teatrului de operaţiune cu aceea de Sud.

Marne şi Yonne, prin direcţia lor, deschid drumuri din platoul Langres şi Morvan, către Paris. Afluienţii lor constituiesc regiunea numită Auxoirs, pe unde se făceà legătura între basinul Parisului şi drumurile Sâonei.

Meusa isvorăşte din platoul Langres şi face o importantă tăietură în acest teatru de operaţie. Udă localităţile mai importante: Neufchateau, Commercy, St. Mihiel, Verdun, Sedan, Mezieres şi taie frontiera la Givet. Are ca afluenţi pe Mouzon şi Chiers.

Mosella isvorâşte din Vosgi. Până la Epinal are o vale foarte strâmtă. Face un cot caracteristic la Toul, înfăşurând platoul Haye. Dintre afluienţii săi, au importanţă deosebită numai Meurthe şi Sarre; iar Rupt de Mad, Orne şi Fensch, brăzdează câmpia Woewre.

Orografia. — Aspectul general se prezintă astfel: două creste concentrice în regiunea Lorenei franceze şi şapte creste concentrice în regiunea basinului oriental al Parisului. Cele două creste concentrice din Lorena franceză sunt:

a) Colinele Mosellei; *b)* Dealurile Meusei, zise şi ale Lorenei.

Cele şapte creste concentrice ale basinului Parisului sunt:

a) Înălţimile dintre Meurthe şi Moselle (Virnie, Bel Champs), se prelungesc dincolo de Meurthe, către Dieuze şi Chateau Salins;

b) Partea superioară a platoului Langres, care se întinde până în Ardeni, având ca puncte importante: piscul Vandemont, Cô St. Barbe, care domină câmpia Madou, platoul Haye, înălţimile Amance şi Pont à Mousson, şi Dealul St. Quentin, care domină Metzul;

c) Incepe dela Nuits-sous-Riviers, pe Armançon, şi se termină la înălţimea oraşului Mezières; este tăiată de Meuza la Douremy, la Pucelle şi la Dun (s.) M.;

d) Înălţimile ţărmului stâng al Meuzei, cu muntele Barron, în dreptul localităţii Gondrecourt;

e) Înălţimile jalonate la Sud de cele trei: Bar-sur-Seine, S. Aube şi Le Duc. Spre Nord, aceste înălţimi alcătuiesc regiunea Argoniei, cuprinsă între Aisne şi Aire, care este o regiune păduroasă, improprie marilor operaţiuni şi cu comunicaţii relativ reduse şi îndreptate numai dela Est spre Vest. Această regiune poate fi întoarsă pela Nord de Vouzieres şi pela Sud, prin depresiune, Ornain;

f) Înălţimile cari domină văile Yonne şi Vanne şi cari dispar între Seine şi Marne, şi reapar iarăşi la Vitry le François, constituind până la Rethel o ridicătură ce domină Valea Aisne.

g) Înălţimile dintre Seine (Montreau) şi Oise (La Fère), cu altitudini de aproximativ 100 m. şi cari taie celelalte râuri: Marne şi Aisne.

Intre această ultimă creastă şi Paris se găseşte fertila regiune Brie, în care încă o serie de obstacole naturale, constituiesc o ultimă rezistenţă înainte de Paris. Acestea sunt: Podurile dintre Seine şi Marne, Armandvillers, Crecy, Ourcq, pădurile Villiers, Côtte-rets şi Compiègne.

2) Valea superioară a Sâone-i

Această regiune este închisă la Est de munții Jura, la N. de munții Faucilles, la V. de platoul Langres și Côte d'Or.

Această regiune se leagă cu valea Rinului prin depresiunea Belfort.

Platoul Langres are multe comunicațiuni, iar cetatea Langres formează nodul principal al acestor comunicațiuni. La Sud de Langres, comunicațiile devin mai rare, iar regiunea păduroasă și anevoioasă mișcărilor marilor masse.

Côte d'or închide teatrul de operație la Sud. Aceste înălțimi, deși nu au altitudini mari, totuș, prin natura solului și a escarpamentelor sale, este un obstacol serios între văile Ouche și Dheune, pe care nu-l traversează decât un singur drum.

Sâone se leagă cu basinul Loire și Seine, prin valea Ouche, pe unde trece calea ferată Paris-Lyon și prin valea Dheune, pe unde trece încă o cale ferată.

3) Regiunea Vosgilor. Palatinatul Renan. Alsacia, Lorena

Vosgii se împart în trei secțiuni: mari, mici și Hardt.

Vosgii mari, cuprinși între Belfort și Saverne, ating adesea 1000 m. Nu sunt traversați de nici o cale ferată, au însă șosele și drumuri secundare. Nu sunt proprii marilor mișcări de trupe.

Vosgii mici, dela Saverne la Bitsche, au înălțimi mult mai scăzute, nu constituiesc decât un obstacol prea greu marilor operații, și sunt traversați de numeroase șosele și de mai multe căi ferate.

Hardt, dela Bitsche la muntele Tonnerra, se ridică la înălțimi superioare Vosgilor mici, și ating adesea chiar 700 m., constituind pe alocurea un obstacol destul de serios. Comunicațiile din Hardt urmează două represiuni: una formată de văile râurilor Lauter și Schwartzbach; cealaltă, corespunde văii superioare lui Glau, afluientele lui Nahe, și mlaștinilor din Landsthul. Pozițiile dela Pir-

mansens şi Kaiserlantern comandă aceste două depresiuni.

Palatinatul Renan şi Alsacia, pe malul stâng al Rinului, se leagă cu munţii Jura prin colinele Sundgau şi cu Hardt prin platoul Alzey.

Cursurile de apă, cari se coboară din Vosgii mari, se varsă în Ill, care merge paralel cu Rinul, dela Sundgau la Strasburg.

Câmpia Rinului în această parte este foarte mult redusă, şi se întinde până la picioarele Vosgilor.

Râurile cari isvorâsc din Vosgii mici, din Hardt şi din Palatinat, se aruncă direct în Rin, formând serioase bariere pentru trupe ce ar voi să se mişte între munţi şi Rin. Cele mai importante dintre acestea sunt: Saver, Lauther şi Pfrimm, cari mărginesc cele mai bune poziţiuni defensive dela Fröeschwiller, Woerth, Wissemburg, etc.

Rinul formează în această parte, un obstacol serios, prin numărul mare de braţe şi prin mlăştinile ce sunt între aceste braţe.

Lărgimea fluviului, pentru construcţii de poduri militare, nu scoboară sub 250 m.; la Manheim are 400 m., iar la Mayenţa atinge 600 m. *Poduri fixe sunt foarte multe.*

Lorena este o regiune puţin accidentată. Se întinde dela frontiera franco-germană şi a Luxemburgului până dincolo de Sarre. Partea de Sud este mlăştinoasă şi presărată cu canaluri. La V. şi N. terenul se ridică prin dealurile Moselei şi ale Sarrei.

Regiunea dela Est de Sarre până la sorgintea lui Nahe şi Blies (Hardt), numită platoul Westrich, este foarte industrială.

Mosella şi Seille, tăiate de frontieră nu au multă valoare, ca obstacol; din contră, Sarre constituie o linie de apărare importantă pentru germani. Acest râu stă deacurmezişul liniilor de operaţie ce duc din Franţa la Rin, între Mayentza şi Strasburg.

Hunsrück este o prelungire naturală a Ardenilor. Atinge altitudini de 600 m. şi este bătut de vânturile de N., din care cauză are o climă aspră şi puţin cultivat. Apele fiind la suprafaţă au creiat numeroase mlăştini; lo-

calitățile sunt puține și depărtate; iar comunicațiile rari. Această regiune nu este proprice operațiunilor mari militare.

Valea Moselei dela Treves la Coblentz este foarte îngustă.

Eifel, are aceeaș caracteristică ca și Hunsrück și se întinde la Nord de el, de care este despărțit prin adânca tăietură a Moselei. La Nord, platoul se lasă treptat și se leagă pe nesimțite cu câmpiile Belgiei și ale Rinului.

4) Regiunea din dreapta Rinului

Incepând dela Sud, dela frontiera elvețiană, și mergând spre Nord, până la Marea Nordului, distingem următoarele regiuni:

Prima parte cuprinde Munții Pădurea Neagră, care se continuă prin Odenwald, Spessart, Vogelsberg, Rhöngebirge până către Cassel.

Pădurea Neagră, în partea Sudică, are aspectul Vosgilor mari, neputându-se trece dela un versant la altul decât prin gâturi înalte. La Nord de înălțimea Hornisgründe (1000 m.), munții scad repede, având aspectul unor coline și traversate de numeroase căi de comunicație, ceeace face ca marile operații militare să fie mult înlesnite. Aceasta se numește depresiunea Pforzheim.

Intre Mein și Neckar se întinde Odenwald, care se ridică iarăș la înălțimi mai mari, însă fiind accesibile marilor operațiuni militare.

Câmpia badeză se întinde între Pădurea Neagră, Odenwald și Rin; este ceva mai îngustă decât câmpia Alsaciei.

La Nord de Odenwald, sistemul Rinului se continuă prin înălțimile păduroase ale Spessartului, ce se întinde între cotiturile Meinului.

Munții Tamus se întind pe dreapta Rinului, la N. de Mein, simetric cu Hunsrück; la N. de Tamus se întinde Westerwald, ce corespunde cu Eifel; iar la Nord de Westerwald se întinde Sauerland, care separă valea Rinului de a Weserului.

Aceste regiuni, dela Nord de Mein, sunt mult mai

accesibile marilor operațiuni militare decât similarele lor de pe malul stâng al Rinului; din cauza direcției râurilor: Mein, Sieg și Lahn, cari au o direcție dela Est la Vest și cari, prin numeroșii lor afluienți, deschid foarte multe comunicațiuni prin regiunile citate. Mai la Nord se întinde regiunea joasă a Rinului, Westfaliei și Oldenburg. Regiunea aceasta, racordează, pe nesimțite, înălțimile Germaniei centrale cu malul Mării Nordului.

Ca orografie, în această regiune se află înălțimile Teutoburgerwald și Wichengebirge, cari nefiind prea accidentate, sunt străbătute de numeroase căi de comunicațiuni, din care aceea care duce la Minden se numește Poarta Westfaliei.

Câmpia aceasta este brăzdată de patru râuri mai principale: Rinul, Ems, Weser și Elba.

Coasta Mării Nordului, unde se varsă aceste patru fluvii, este joasă și prezintă mare analogie cu coasta Olandei. Ea are patru mari golfuri: Dollart, Iade, Gura Elbei și Gura Weserului. In fundul golfului Iade se află portul militar Wilhelmshafen; la intrarea gurei Weserului, se află portul Bremerhafen; iar la intrarea gurei Elbei, se află portul militar Cuxhafen.

In general, aspectul coastei, până mult în interior, este mlăștinos, ceeace face ca operațiile militare în această parte să fie excluse; iar debarcări, să nu se poată face.

* * *

In rezumat, întreaga această regiune, pe care se desfășoară azi lupta dintre Francezi-Englezi-Belgieni, deoparte, și Germani, de altă, se poate caracterizà în modul următor:

Gruparea armatelor este determinată de formele terenului, de liniile de apărare, ca și de direcțiile de atac față de obiectivele hotărîte.

Formele terenului nu permit mari operațiuni în Vosgii mari, în Alsacia; în Hunsrück, în Eifel și în Argonne. Aceste regiuni vor fi ocolite pela extremități, pentru a se ajunge în regiuni accesibile.

Liniile de apărare sunt, de partea Franței, întăririle artificiale dela Verdun, până la Belfort; iar de partea Germaniei, Rinul cu toate cetățile sale.

Direcţiile de atac al diferitelor armate vor urmă depresiunile: *a)* Valea Meusei, prelungită cu a Sembrei şi a Oisei; *b)* valea Moselei, prelungită cu a Chiers-ului şi apoi Aisne; *c)* depresiunea Vosgilor mici, între Donon şi Hunsrück pentru a se pătrunde prin poarta dintre Toul-Epinal. Fiecare din aceste direcţiuni de înaintare sunt brăsdate de numeroase căi de comunicaţii; în special, prima, care trece prin Belgia.

Consideraţiuni generale militare asupra întregului teatru de operaţiuni

In primul rând, trebuie observat că frontiera politică, între Franţa şi Germania, urmează o linie convenţională fără a fi sprijinită pe vre-un obstacol natural. De aceea, fiecare din aceste ţări şi-au determinat, înapoia acestei frontiere geografice, câte o frontieră militară, pe care au întărit-o cu lucrări permanente, cari să se opună primelor încercări de ofensivă ale inimicului.

De partea Franţei, frontiera militară este trasată prin o linie, care pornind dela Belfort, urcă Mosela superioară până la Toul, apoi merge pe coastele Meusei, pe dreapta Meusei, până la Verdun, apoi în lungul Meusei, până la Mezières.

Această linie a fost întărită cu uvraje permanente cari îi sporesc puterea de rezistenţă naturală; canalizează direcţiile de atac şi sprijină operaţiile ofensive ale armatei de operaţii. Patru mari cetăţi sunt aşezate pe această frontieră militară: Belfort, Epinal, Toul şi Verdun. Două câte două dintre ele sunt legate cu forturi mari de oprire: Belfort cu Epinal şi Verdun cu Toul; iar intervalul dintre Toul şi Epinal — cam 55 km. — rămâne deschis, canalizând invazia.

De partea Germaniei, frontiera militară este în apropierea imediată a frontierei politice. Ea urmează creasta Vosgilor dela Balonul Alsaciei, malul râului Seille şi apoi de Moselle trecând prin Metz, până la Thionville. Şi această frontieră militară este sprijinită de lucrări per-

manente de întăriri: Metzul şi Strasburgul — mari cetăţi tabere — alcătuiesc sprijinul acestei frontiere militare. In Alsacia, în intervalul dintre Rin şi Vosgi, în faţă de Strasburg, se află forturile dela Molsheim, care închid acest interval; iar la N. de Metz, se află Thionville, ce închide intervalul dintre Metz şi frontiera Luxemburg. Şi aci este lăsat un mare interval liber, neîntărit, intervalul dintre Metz şi Molsheim, respectiv Strasburg, pe unde ar puteà să se îndrepte o ofensivă franceză. Este, însă, de observat că înapoia acestei frontiere militare germane destul de puternice, se întinde o altă barieră naturală, foarte puternică — Rinul — şi a cărei rezistenţă naturală este mult sporită prin cetăţile ce sunt aşezate în tot lungul ei: Neu Brisach, Strasburg, Germersheim, Mayenţa, Coblentz, Colonia, cari fac, împreună cu Rinul, o barieră cu adevărat redutabilă, şi cu atât mai puternică, cu cât toate aceste mari cetăţi arătate sunt toate duble capuri de pod pe Rin.

Valoarea strategică şi tactică a cetăţilor aşezate pe cele două frontiere militare

Studiul acesta îl vom împărţi din îndoitul punct de vedere: al ofensivei şi al defensivei, şi făcându-se abstracţie de încălcarea neutralităţii Luxemburgului şi Belgiei.

Ofensiva franceză. — In acest caz, se vede, dela început, că cetăţile extreme, Verdun şi Belfort, nu au nici o valoare ofensivă, şi o spunem aceasta gândindu-ne la marile operaţiuni, nu la operaţiuni locale.

In adevăr: O ofensivă franceză pornind din Belfort, după o zi de marş, se loveşte de puternica barieră a Rinului; iar de aci, dacă va merge pe malul drept, presupunând că ar fi reuşit să treacă dincolo, va aveà un teren cu totul dificil şi impropriu marilor operaţiuni (regiunea munţilor Pădurea Neagră); iar dacă va merge pe malul stâng, va aveà în tot momentul flancul drept ameninţat de forţele germane de pe malul drept, şi înainte de a ieşì din acest sac al Alsaciei, se va lovì de întăririle dela Molsheim, şi de puternica cetate Strasburg.

In astfel de condiţii, este uşor de văzut că o ofen-

sivă pornită, în această direcţie, din regiunea Belfortului, nu se va puteà face nici cu forţe mari, fiindcă nu este spaţiul suficient de manevrarea marilor efective, şi nici terenul nu se pretează la astfel de operaţiuni. Cel mult ar puteà aveà o acţiune locală.

Acelaş lucru se petrece şi cu cetatea Verdun. Orice ofensivă pornită din această regiune, spre Est, se va lovì, chiar din prima zi de marş, de cea mai puternică cetate germană din această regiune — Metz — sprijinită la Nord de cetatea Thionville şi având drept curtină, drept legătură, obstacolul natural, adâncul râu Moselle. Inapoia acestor obstacole forţe relativ mici ar puteà ţine în loc forţe de 4—5 ori superioare.

Rămâne de văzut rolul celorlalte două cetăţi: Toul şi Epinal. Din discuţiile făcute asupra cetăţilor Belfort şi Verdun se poate deduce, că cestelalte două cetăţi: Toul şi Epinal, sunt, prin excelenţă, de natură ofensivă. Orice ofensivă franceză, făcută cu scopul de a dà o mare lovitură în inima Germaniei, nu se poate face decât pornind din regiunea cetăţilor Toul şi Epinal.

Această ofensivă, pornind dela Mourthe, ajunge mai întâi pe Seille, apoi pe Sarre, întorcând şi străpungând toată apărarea frontierei militare, fără a întâlnì vre-un obstacol de neînvins. Ofensiva va aveà înapoia ei, sprijinul acestor două mari cetăţi, de unde va primì toate aprovizionamentele şi unde va găsì un refugiu, dacă nevoe va fi. Orice încercări făcute de trupe germane, ieşite din Metz pentru a atacà flancul stâng şi spatele armatei ofensive franceze, va fi zădărnicită de trupe franceze de ajutor, sosite din Toul-Nancy; asemenea în contra acelora cari ar înaintà dinspre Strasburg, vor operà forţele eşite din Epinal. Dacă ofensiva franceză este forţată a dà înapoi, va găsì un sprijin puternic în aceste două cetăţi, cari vor acoperì flancurile armatei franceze, interzicând, în mod absolut, orice încercare de învăluire, mişcări atât de obişnuite la germani.

Defensiva franceză. — Dacă, dela început, Francezii păstrează defensivă, rolul, în general al cetăţilor este de a întârzia înaintarea inimicului. Se ştie, însă, că niciodată nu se va adoptà o defensivă pasivă. In timpul luptei se

va căutà momente prielnice pentru a se luà ofensiva. Din punctul de vedere defensiv, Verdun permite atacul în flancul şi în spatele unei ofensive Germane, pornite depe frontul Metz-Thionville şi care ar urmà linia de operaţie prin Dun şi Stenay. In cazul unei bătălii ce s'ar dà între Meusa şi Argonne, această cetate asigură flancul drept al armatei franceze, permiţându-i de a face manevre în flancul şi în spatele armatei inimice. In rezumat, cetatea Verdun este aşa fel aşezată, încât ea înlesneşte operaţiile armatelor franceze, însărcinate a luptà în regiunea de N. contra ofensivelor germane.

Belfort, are numai un rol pur defensiv. Această cetate fiind aşezată în mijlocul unei linii obligatorii de trecere, poate fi considerată ca un fort de oprire, mai ales că prin această parte nu vor trimite nici Germanii forţe prea mari.

Rolul defensiv al celorlalte două cetăţi, Toul şi Epinal, s'a văzut mai sus, că este aproape tot aşa de important, ca şi ofensiv.

Din punctul de vedere al organizării cetăţilor, ele se prezintă:

Belfort are un număr de şase mari forturi: fortul Vezelois, Bessoncourt, Roppe, Salbéet, Vandois, d'Oye. Intre aceste forturi sunt baterii intermediare tot în lucrări permanente. Diametrul între forturile extreme, de ex. între Vezelois şi Vaudois, este de 14 km.

Inapoia acestei linii de forturi se află o a doua linie de forturi şi de baterii care se întinde în partea de Est a cetăţii şi este compusă din 5 mari forturi şi o linie aproape neîntreruptă de baterii în fortificaţie permanentă.

Natura terenului pe care sunt construite aceste forturi şi baterii, şi faptul că cetatea, în ansamblul ei, este aşezată în o depresiune care este apărată în partea nordică de munţii Vosgi, cu care se leagă, iar în partea sudică, acţiunea forturilor întinzându-se până în apropierea frontierei Elveţiei, face ca cetatea să fie foarte tare.

Epinal este înconjurat cu un număr de 14 forturi mari: Bambois, Friches, Roolon, Ticha, Givancourt, Bois de l'Abbé (aci este un grup de trei mari forturi şi 6

baterii, toate în lucrări permanente), Voivre, Longchamps, Adelphes, Razimont, dela Mouche. Intre aceste forturi sunt baterii intermediare, asemenea în fortificaţie permanentă. Diametrul între forturile extreme are o lungime de 15 km.

Intervalul dintre Epinal şi Belfort, în lungul frontierii militare, este interzis de o linie de forturi: d'Arches, Remiremont, Rupt, Chateau, Lambert, Ballon de Servance, Giromagny; aşă că acest interval de aproape 60 km. dintre forturile cetăţilor Epinal şi Belfort, este închis cu 6 forturi mari, şi încă câteva baterii intermediare, ceeace revine de fiecare fort să apere un front de cel mult 5 km. la Sud şi 5 km. la Nord.

Toul. — Se găseşte aşezat la o pronunţată cotitură a Mozelei şi pe marea cale de comunicaţie ce trece dela Paris spre Est. Toul este înconjurat de 7 mari forturi, fiecare din aceste forturi având câte un grup de alte lucrări de fortificaţie cari formează pentru: Pont St. Vincent, Villey le Sec, St. Michel, Lucey, d'Ecrouves, Domgermain, Blériod. Diametrul cel mai mare este de 22 km. Intre Nancy şi Toul, în spaţiul închis de Mosela, la N. şi la S., şi de Meurthe, la Est, se află marea regiune „Haye", păduroasă şi improprie mişcărilor mari de trupe. La Sud de Moselle, asemenea regiunea este improprie mişcărilor mari de trupe, din cauza numeroaselor păduri ce se află în această regiune. Numai un interval de 50 km., între liniuţa externă a acţiunei tunurilor forturilor dela Toul şi Epinal, rămâne accesibil mişcărilor mari de trupe, fără a se ţine seamă de mişcările ofensive ale garnizoanelor mobile ale acestor cetăţi.

Intervalul acesta mai este apărat de fortul Manonviller, aşezat la E. de Luneville, pe calea ferată ce duce la Saverne; fortul de Pagny, aşezat la S.-V. de Toul, şi apoi fortul Bourlemont, aşezat înapoia intervalului, la Neufchâteau.

Verdun. Se află la încrucişarea celor două mari căi ferate: din lungul Meusei şi aceea ce dela Paris merge la Metz, şi formează extremitatea Nordică a liniei întărite. Este aşezat în faţa regiunii întărite Metz-Thionville, şi prin organizarea sa puternică, neutralizâ acţiunea o-

fensivă a forţelor germane din această parte. Verdun e înconjurat de numeroase lucrări în fortificaţie permanentă. Numărul forturilor mari se ridică la 14: Dugny, Landrecourt, Regret, des Santelles, de la Chaume, de Bois Bourrus, de Marre, de Belleville, Donaumont, Fleurry, de Vaux, de Tavanes, St. Michel, Moulainville. Numeroase baterii şi redute, toate în lucrări permanente, completează forţa acestei mari cetăţi. Diametrul între forturile extreme atinge 16 km.

Intervalul dintre Verdun şi Toul este interzis asemenea prin forturi şi lucrări permanente, aşezate în lungul Meusei, unele pe malul drept, altele pe malul stâng, după cum s'a prezentat terenul, în tot cazul căutându-se a se susţine reciproc prin focuri.

Incepând dela Toul şi mergând spre Nord, găsim: fortul Jony, fortul Gironville şi fortul Lionville, cari sunt aşezate pe dealurile Meusei şi interzic marea şosea ce duce la Commercy. Apoi vine fortul Camp des Roumains imediat la Sud de St. Michel şi interzicând şoseaua şi podul ce trece Meusa în această parte. Mai laNord găsim fortul Paroches, aşezat pe malul stâng al Meusei, care face sistem strâns cu precedentu.l Forturile Troyon, Gênicourt şi Handainville, termină seria forturilor; ele sunt aşezate pe dreapta Meusei, interzicând marile şosele ce vin spre Meusa.

Este de remarcat că primele trei sunt aşezate chiar pe creasta dealurilor Meusei (Côtes de Meuse) şi au vederea deschisă în tot lungul văei râului Rupt de Mad, ce curge direct spre Metz; celelalte sunt lângă malul râului Meusa, lăsând în faţa lor regiunea păduroasă, accidentată şi foarte puţin accesibilă a; dealurilor Meusei, şi care regiune, probabil că va fi apărată în partea sa estică prin lucrări pasagere şi de apărare mobilă.

La Nord de Verdun se află fortul Longwy care, însă, este fără mare importanţă.

Valoarea oraşului Nancy

In jurul acestei cestiuni, toţi marii scriitori militari au scris unii pro şi alţii contra întăririi oraşului Nancy şi transformarea lui în o mare cetate de frontieră. Ba

unii chiar au mers mai departe, cerând ca în locul cetăţii Toul să se ridice cetatea Nancy[1]). Generalul Langlois, în susţinerea acestei teze, spunea că o ofensivă pornită din Nancy are mai multe şanse de reuşită, fiindcă nu mai are nici un obstacol în drum decât micul râu Seille care este neglijabil, în timp ce dela Toul pornind, ofensiva, va avea de trecut mai întâi râul Meurthe care constituie un obstacol destul de serios, şi apoi Seille. In afară de aceasta, mai zice: cu cât va fi mai aproape de frontieră rezervoriul de aprovizionări al armatei ce operează ofensiv, cum şi punctul de sprijin pe care să se rezeme această armată într'un caz de înfrângere, sau retragere provizorie, cu atâta ea va fi mai liberă în mişcările sale.

Se apre, însă, că în cazul de faţă, şi având în vedere cum se prezintă terenul, precum şi cetăţile inimice vecine, Nancy nu ar corespunde tot aşà de bine menirei ce i s'ar dà, de sprijin al armatei de operaţie ofensive, cum corespunde azi cetatea Toul.

In adevăr, presupunând că nu există cetatea Toul, şi că în locul ei s'a ridicat cetatea Nancy. Orice ofensivă germană, pornită din Metz direct spre Sud, ar întoarce cetatea Nancy şi dela început ar fi izolată de restul forţelor din interior; în timp ce azi orice ofensivă germană îndreptată în această direcţie se loveşte de front de întăririle dela Toul; iar armata ce ar operà în Lorena germană ar găsì un mai sigur sprijin în Toul decât în Nancy, fiindcă în primul rând are retragerea asigurată în timp ce în al doilea caz, nu. Adică, cu ajutorul cetăţii Toul, se poate manevrà; cu cetatea Nancy, nu.

Ceeace nu împăcà pe mulţi naţionalişti, însă, erà eventualitatea ocupării oraşului Nancy, de către Germani, din primele zile ale începerii ostilităţilor. Pierderea acestui mare şi industrial oraş, acestui oraş, capitala Lorenei franceze, sediul atâtor autorităţi, şi centru de comunicaţie de cea mai mare importanţă, ar avea o mare influenţă morală asupra întregei ţări. Faptul, însă, că nu este fortificat, nu trebuie să determine pe Francezi să-l

1) General Langlois. Diverses questions de défense nationale.

părăsească fără lupte. Din contră, apărarea activă a Nancy-ului, trebuie să intre în intimă legătură cu apărarea exteriaoră a cetăţii Toul. Inainte de Nancy, spre Nord spre Pont-à-Mousson, şi spre Est în direcţia generală Château-Salins, sunt poziţiile naturale numite „Grand Couronné" ale Nancy-ului, cari permit o rezistenţă îndelungată cu forţe relativ reduse. Apărarea, dacă ar fi forţată să părăsească aceste poziţii, se va retrage pe flancurile oraşului, la Nord şi la Sud, şi sprijiniţi pe râul Meurthe şi pe forturile Frouard, pe pădurea Haye şi pe fortul Pont St. Vincent, ar puteà duce rezistenţa încă mult timp, chiar faţă de forţe cu mult superioare, mai ales că această poziţie este în legătură strânsă cu întăririle cetăţii Toul, de care n'ar puteà să fie tăiată.

*
* *

Inapoia acestor fortificaţii, se află reduitul apărării Franţei:

Parisul. — Toate cele trei mari direcţii centrale de invazii în Franţa, conduc, în mod fatal, direct spre Paris. Prima este valea Meusei prelungită cu Sembre şi Oise; a doua, valea Mosellei, prelungită cu Cihers şi Aisne; a treia este depresiunea micilor Vosgi, continuată prin Poarta dintre Toul şi Epinal, şi apoi văile Ornain-Marna sau Aube-Seina.

Toate aceste direcţii converg şi se întâlnesc la Paris.

Eră foarte natural ca Francezii să se gândească la fortificarea acestui oraş, capitala Franţei, care prin situaţia lui geografică, prin numărul mare de locuitori, prin bogăţiile imense adunate, şi prin influienţa politică internă dominantă creată, este de cea mai mare importanţă stăpânirea lui, fie pentru armata inimică, fie pentru Francezi.

Aceste trei mari direcţii de invazie înspre Franţa fiind convergente, conduc, în mod fatal, la un singur teatru de operaţie aflat în *Basinul Parisului;* şi invers, pornind din Franţa spre Germania şi fiind divergente, conduc la trei zone de invazie, şi deci la trei teatre de operaţii: Germania de Nord, centrală şi de Sud.

Parisul se află aşezat în fundul unei vechi cuvete

lacustră; marginile acestui lighian au o importanță militară considerabilă fiindcă toată apărarea Parisului depinde de stăpânirea acestei margini. In 1870, aceste înălțimi au fost dela început în mâinile Germanilor, iar toate încercările de ieșiri făcute de francezi erau dela început condamnate; dacă într'un nou războiu ele vor fi în mâinile Francezilor, aceasta le va permite să ia ofensiva în o anumită direcție și să aibă șanse de succes.

Imprejurimile Parisului sunt împărțite în trei mari sectoare prin direcția Seinei și a Marnei: Sectorul 1 este constituit de spinarea platoului Brie și se întinde dela Villeneuve, St. Georges la Noisy, în partea de Est a Parisului; sectorul al 2-lea corespunde regiunii Beauce și este tăiat de văile Yvette, Bievre și Rû de Gally. El se întinde dela Villeneuve, St. Georges la Sud și S.-V. de Paris până la Poissy, pe Seine; Sectorul al 3-lea se întinde la Nord de Paris și cuprinde două serii de înălțimi separate prin câmpia St. Denis; înălțimile dinspre Est sunt colinele Chelles și Vaujours cari se continuă prin platoul Avron și înălțimile Belleville; la Vest sunt colinele Montmorency și piscul Cormeilles.

Intăririle actuale ale Parisului sunt repartizate în conformitate cu aceste dispoziții geografice. Așa, nouile forturi și întăriri sunt împărțite pe grupe de întăriri, și anume în trei grupe, corespunzătoare celor trei zone geografice. Grupele sunt independente unele de altele, deși au putința de a se ajută.

Intărirea actuală a Parisului, cuprinde trei linii:

Linia 1-a, cea mai modernă, este formată din 32 mari forturi și numeroase baterii-fortive intermediare, precum și redute și lucrări pentru infanterie. Cele mai principale forturi sunt: Palaisseau, Villeras, de Ht. Buc, St. Cyr, Marly, Mnt. Valerien, Cormeilles, Montmorency, Montlignon, Domant, d'Ecouen, Butte, Pinçau, Stains, de l'Est, Vaujours, Chelles, Villiers, Champigny, Sucy, Villeneuve. Această linie de forturi, cu totul moderne, se află la o depărtare de marginea Parisului, de incintă, la 12—16 km., iar desfășurarea totală a circonferinței este de 140 km., măsurată pe linia forturilor.

Toate aceste forturi sunt lucrate numai în beton armat

şi cuirase; iar armamentul cuprinde guri de foc de calibre între 57 m.m., pentru flancare, şi mergând treptat la 105, 150, 210, 280, tunuri lungi, obuziere şi mortiere, toate puse în cupole cuirasate.

Inapoia acestei linii se află linia 2-a de forturi, compusă din vechile forturi ale Parisului din 1870, reparate şi modernizate. Această a doua linie se află la 3—5 km. departe de incinta oraşului, iar intervalul între ele variază între 2—3 km. Lungimea circonferinţei, măsurată pe linia forturilor din linia 2-a, este de aproape 60 km. In sfârşit, linia 3-a este incinta care este chiar la marginea oraşului.

Numărul total al gurilor de foc din toate forturile trece de 7000, de diferite calibre.

Garnizoana fiecărui fort mare este socotită, după importanţă, între 1200—3000 oameni şi un armament între 24—60 tunuri; iar bateriile-fortive intermediare au câte 200 oameni garnizoană şi în mijlociu câte 6 tunuri mari.

In acest mod socotită garnizoana Parisului, ar trebui să fie de cel puţin 350.000 de oameni, din cari, cel puţin 150.000 garnizoană fixă a forturilor, iar restul de 200.000 formând garnizoana mobilă. Dacă ne referim la lungimea circonferinţei pe linia principală de rezistenţă, vedem că este socotit cam $2^1/_2$ oameni pe metru curent. In aceeaş ordine de idei, armata asediatoare ar fi trebuit să întrebuinţeze aci cel mai puţin îndoit decât garnizoana cetăţii, adică 700.000 de oameni, pentru că desvoltarea circonferinţei asediatoare va fi de cel puţin 250 km., şi urmând a se socoti — în mijlociu — tot $2^1/_2$ oameni pe metru curent.

* * *

Mergând la frontiera de Nord a Franţei vedem că aci, faţă de neutralitatea garantată de marile puteri europene a Belgiei şi Luxemburgului, Franţa nu a dat atâta atenţie cum a dat frontierei de Est, direct ameninţate.

Singurile cetăţi mai mari din acest front sunt Lille şi Maubeuge. Cetatea Lille închide drumurile ce vin dinspre valea Escaut-ului; iar Maubeuge formează primul punct de rezistenţă la frontiera belgiană, pe marea cale

de invazie a văii Meusei, prelungită cu a Sembrei. Dacă considerăm, însă, şi Belgia intrată în acţiune, atunci trebue să ţinem seamă de cetăţile belgiene Liège şi Namur ce interzic axul marei căi de invazie — valea Meusei — precum şi cetatea Anvers, redutul apărărei belgiene.

Liège este aşezat pe Meusa la o depărtare numai de 25 km. de frontiera germană şi la 55—60 km. de marele câmp de concentrare dela Elsenborn. Este, cu alte cuvinte, *o cetate de frontieră*. Organizarea sa, însă, nu a fost făcută în felul cetăţilor de frontieră, ci în felul cetăţilor din interiorul ţării, depărtate la mai multe zile de marş, de frontieră. O cetate de frontieră trebuie să fie aşă fel organizată, din timp de pace, încât să fie susceptibilă de a respinge un atac al inimicului, chiar din prima zi a decretării mobilizării, adică să fie în tot momentul mobilizată, ca garnizoană şi ca intervale. O cetate care este departe de frontieră, are tot timpul să fie pusă în completă stare de apărare până ce inimicul se prezintă sub zidurile ei.

Liège are şase forturi şi şase baterii-fortive intermediare: fortul Barchon, Fléron, Boncelles, Flemalle, Loncin, Pontisse; între ele se află bateriile intermediare toate în fortificaţie permanentă. Intervalul dintre forturi şi baterii-fortive variază după teren, între 1645 m. şi 6400 m. cel mai mare interval; iar distanţa forturilor de centrul oraşului este cuprinsă între 7285 m. şi 9150 m. Perimetrul este de 50 km. şi are ca formă generală o elipsă. Uvrajele toate sunt betonate şi cuirasate. Cele şase forturi au armamentul identic: 2 tunuri de 15; 4 de 12; 2 mortiere de 21 şi 4 tunuri de 57 cu tragere repede. Bateriile fortive au fiecare: 2 tunuri de 15; 2 de 12; 1 mortier de 21 şi 3 de 57. Armamentul total cuprinzând şi gurile de foc de flancare se ridică la 400 guri de foc. Pe lângă acest armament, fiecare fort sau fortiv, are 2 sau mai multe obseravtoare cuirasate, precum şi un proiector electric, asemenea cuirasat.

Namur este aşezat la confluienţa Sembrei cu Meusa şi lasă între el şi Liège un interval de 55 km. închis la mijloc prin fortul izolat dela Huy care, însă, nu are mare importanţă. Namur are patru mari forturi şi cinci

fortive-baterii: Maizeret, Malourie, d'Emines, Marchovelette; între forturi se află bateriile intermediare. Atât forturile, cât şi fortivele sunt în construcţie cuirasată şi betonată. Traseul general al cetăţii are forma unui trapez regulat, cu bazele orientate dela N. V. la S.-V.; baza mică având 9 km., iar cea mare 13 km. Distanţa forturilor exterioare de centrul oraşului variază între 4 şi 8 km.; iar intervalele dintre forturi variază între 3—6 km.

In ceeace priveşte constituirea organică şi a acestei cetăţi, ea este identică cu a Liège-ului; fiecare fort sau baterie intermediară are acelaş armament. Numărul total al gurilor de foc, cuprinzând şi organele de flancare, se ridică la 530, de diferite calibre.

Anvers este considerat ca reduitul apărării Belgiei. El este aşezat pe fluviul Escaut şi foarte aproape de gura lui. La Sud de Anvers, se varsă în Escaut râul Rupel mărit cu Nèthe şi Dyle. In întărirea acestui mare oraş s'a căutat a se trage tot profitul din direcţia şi din valoarea tuturor acestor râuri, atât Escaut-ul cât şi Rupel, cu afluenţii uli.

Anvers a fost întărit întrebuinţându-se trei linii de apărare: *a)* Prima linie de apărare cuprinzând forturile moderne şi aşezate la o depărtare de 20—25 km. de centrul oraşului. Toate aceste forturi sunt aşezate pe malul stâng al râului Nèthe, apoi pe malul stâng al râului Rupel, în intervalul dintre Dyle şi Escaut, şi aceste toate fac faţă la Sud.-Nord de Nèthe şi la N. de Escaut forturile închid partea de Est şi de V. a Anvers-ului, întâlnindu-se ambele direcţii la Nordul cetăţii, foarte aproape — la 3—4 km. de frontiera olandeză. Numărul total al forturilor de pe această linie este de 24 forturi mari şi de cel puţin tot atâtea baterii-fortive intermediare. Forturile sunt: Stabroecke, Ertbrand, Braschaet, Schooten, Gravenwezel, Ooleghem, Broeckem, Kessel, Lierre, Tallaert, Köningshoyekt, Wavre, Waelhem, Heyndonek, Villebroeck, Liezelle, Bornhem, Rupelmonde, Kuaey, Doel. Distanţa între forturi variază dela 3—5 km.

Această puternică linie de apărare este completată cu lucrările pregătitoare pentru inundaţie. Aproape tot malul stâng al râului Rupel şi al lui Nèthe sunt inundabile pe

o zonă de 5—600 m.; iar la Nordul cetății, apele Escautului fac inundații pe zone de 10—15 km. pe dreapta și pe stânga lui.

b) Inapoia acestei prime linii de apărare se află a doua linie de forturi la o distanță de prima 10—12 km. Numărul forturilor de pe această linie este de 13, și un număr de aproape îndoit de baterii-fortive intermediare. Linia aceasta de forturi se află la 5—6 km. de marginea orașului și constituiește un obstacol foarte serios pentru trupele inimice care le-ar atacà fără să fi făcut să cadă cel puțin 5—6 forturi din prima linie de apărare. Și aci terenurile inundabile completează apărarea;

c) Incinta orașului, formează a treia și ultima linie de apărare.

Toate forturile și fortivele liniei 1-a și o bună parte din acelea din linia 2-a, sunt construite în beton, iar artileria cuirasată. Gurile de foc întrebuințate sunt aceleași ca și la cetatea Liège; iar numărul lor este superior lui 1000, dacă considerăm și piesele de flancare.

Așa cum erà organizată această cetate, erà considerată ca cea mai tare din lume și ca fiind în stare să reziste oricărui asediu. S'a constatat, însă, că în lupta ce de veacuri se întreprinde între cuirasă și tun, între fortificație și tun, acesta din urmă a avut câștig de cauză. Artileria grea, de asediu, germană, a putut dela distanțe foarte mari, să suprime toate obstacolele din cale-i și să deschidă drumul coloanelor sale. Indată ce s'a făcut o spărtură în linia 1-a a forturilor, iar artileria germană s'a putut apropià de cetate la 8—12 km., a bombardat orașul pe deasupra forturilor liniei a 2-a. In astfel de condițiuni, cetatea a fost forțată să se predea.

Lille este o cetate veche cu 16 forturi și fortive, construite odată cu cetățile din Estul Franței, însă, nemodernizată. A fost vorba, în ultimul timp, să fie declasată, iar materialul de artilerie al forturilor să fie ridicat. Numai intervenirile populației industriașe locale a făcut ca să nu fie declasată. De fapt, însă, nici n'a fost apărată, ci a fost dela început părăsită de către armatele franceze, tot așa cum au fost toate celelalte întăriri de pe frontul de Nord, afară de Maubeuge.

Maubeuge ca cetate, propriu zis, intră în aceeaş categorie ca şi celelalte din Nordul Franţei. Faptul, însă, că se găseşte pe axul marei linii de invazie prin Belgia, adică pe Sambre — în prelungirea Meusei — a fost apărată şi în ea s'a făcut o rezistenţă îndărătnică, fără însă să poată rezistă artileriei grele germane.

Maubeuge are 9 forturi şi baterii intermediare, iar armamentul lor nu diferă de àcela al forturilor cetăţii Namur

Frontiera Germană

Am văzut care este frontiera politică între Franţa şi Germania, precum şi care este frontiera militară atât a Franţei cât şi a Germaniei.

Pe frontiera militară germană găsim, scoborînd dela Nord spre Sud, următoarele întăriri: *a)* Sistemul Metz-Thionville (Diedenhofen); *b)* Sistemul Rinului superior Neu Brisach-Strasburg-Kéhl, şi *c)* Sistemul Rinului de mijloc şi de sus.

a) *Sistemul Metz-Thionville.* — Graţie cetăţii Metz, Germanii vor puteà duce o puternică ofensivă pela N. de Verdun, căci această cetate le va dà tot sprijinul necesar în caz de înfrângere. Armatele germane bătute în această direcţie, vor găsì foarte aproape de frontieră un solid punct de sprijin, Metz, şi o linie de apărare, Mosela, cu Thionville, înapoia căruia se pot reface. Prin urmare, sistemul Metz-Thionville cu Mosela, este o puternică regiune întărită, cu caracter ofensiv.

Din contra, în cazul unei ofensive franceze, regiunea aceasta nu o poate împiedicà de a se îndeplinì. Ceva mai mult, ofensiva franceză nici nu va trebuì să piardă oameni şi timp cu asediarea şi forţarea acestei cetăţi; un corp de observaţie, cu foarte puţin superior trupelor învestite, aşezat în partea de Răsărit a cetăţii, va fi suficient pentru a împiedicà orice veleitate de ofensivă a garnizoanei. In adevăr, garnizoana mobilă a cetăţii, nu va puteà operà decât spre Nord, spre E. şi spre Sud, căci spre Vest se va lovì de cetatea Verdun cu toată linia întărită. Dacă porneşte spre Nord sau spre Sud, acţiunea sa

nu va puteà merge departe, căci corpul de observaţie francez îi va căderà uşor în flanc şi în spate, rupându-l de cetate. Dacă va merge spre Est, se va lovì de front de corpul de observaţie.

Prin urmare această cetate, prin situaţia ei, este o cetate de natură ofensivă, fără însă, să poată jucà rolul defensiv al interzicerii unei invazii franceze, mai ales când această invazie a ocupat, prealabil, întăririle dela Thionville. Ocuparea acestor întăriri este necesară pentru a izolà Metzul şi a face ca acţiunea corpului de observaţie să fie mai eficace. Prin urmare, prima acţiune a ofensivei franceze se va îndreptà la Nord de Metz prin o acţiune puternică ofensivă spre a ocupà toate aceste întăriri şi apoi acţiunea contra Metz-ului se va transformà în acţiune defensivă, de observare, în timp ce grosul ofensivei franceze îşi continuă mersul spre Rin.

Cetatea Metz cuprinde, azi, următoarele mari şi noui forturi: Lothring, Leipzig, Kaiserin, Kronprinz, Hoesseler, d'Orny, Surbey, St. Barbe. Aceste forturi noui formează centrul unor grupe de întăriri numite „panzergruppen" şi constituie linia 1-a de rezistenţă a cetăţii. Inapoia acestei linii depărtată de marginea oraşului la 12—14 km., se află o a doua linie de forturi mai vechi, construite înainte de 1900. Numărul acestor forturi este de nouă. Numeroase alte baterii-fortive, intermediare, unele înaintate, altele retrase, completează sistemul de apărare care este transformat într'un imens câmp retranşat, cu o organizaţie cu deosebire solidă, însă cu caracter pur ofensiv, iar nici decum defensiv.

Thionville, se află pe malul stâng al Moselei, la 45 km. spre Nord de Metz. Thionville este şi el întărit tot pe sistemul grupelor de întăriri; are două grupe pe malul stâng al Moselei şi un grup pe malul drept.

Intre Metz şi Thionville, malul drept al Moselei este pregătit şi studiat pentru a fi întărit, într'un caz eventual, prin lucrări semipermanente sau pasagere.

b) *Sistemul Rinul superior cu Neu Brisach şi Strasburg-Kehl.* — Cu totul inversă este importanţa cetăţii Strasburg şi a întregului acestui sistem. Din această regiune este greu de admis că va pornì o ofensivă mare,

generală, contra Franței, pentru motivele ce am arătat la cetatea Metz, luate în sens contrar; prin urmare, nu constituie un sistem ofensiv în felul cum se prezintă Metz-Thionville. In schimb, însă, din punctul de vedere defensiv, și în special al unei defensive active, acest sistem este foarte puternic pentru simplul motiv că, în special, cetatea Strasburg nu va puteà fi izolată, în felul cum se poate izolà Metz. In adevăr, Strasburg rămâne în legătură cu inima Germaniei și orice înaintare a invaziei franceze spre Nord, în direcția Coblentz, Meintz, expune foarte mult corpul de observare ce s'ar lăsà cu fața spre Strasburg. Dacă Germanii ar aduce forțe superioare pe malul drept al Rinului și le-ar aruncà prin Strasburg în flancul și spatele armatei de invazie franceze, apoi situația acestei armate va fi foarte precară. Pentru a se izolà Strasburg în felul cum se poate izolà Metz, va trebuì ca armata franceză să treacă Rinul și să o învestească pe ambele maluri, ceeace ar constituì o operație foarte riscată și cu deosibire grea.

Strasburg, de când a intrat în mâna Germanilor, a luat cu totul o altă față, în special din punctul de vedere al fortificațiilor. Intrunind într'un acelaș sistem și localitatea Kehl, de pe maull drept, s'a alcătuit un dublu cap de pod, apărat de 13 mari forturi și de numeroase baterii-fortive intermediare.

Tot în acest sistem intră și întăririle dela Molsheim, care închid, drept la jumătate, intervalul dintre creasta Vosgilor și Rin.

Neu Brisach se află la jumătate intervalul dintre Strasburg și frontiera elvețiană. Germanii au transformat și această localitate într'un cap de pod puternic organizat și care apără podul și calea ferată care vine dela Friburg. Pe aci pot trece pe malul stâng al Rinului, în toată siguranța, forțele germane, ce ar fi chemate să opereze în Alsacia de jos.

Incă câteva forturi răslețe mai sunt, în această regiune, la Istein — 12 km. de Bâle — și un altul lângă Huningue, pe malul stâng.

Insuș situațiunea geografică a regiunii de pe malul drept al Rinului, face ca întreaga această parte a lui, cu-

prinsă între Strasburg şi Bâle, să fie susceptibilă de o acţiune defensivă ofensivă, contra forţelor franceze ce ar operă spre Nord. In această parte cu greu este de admis că se vor îndreptă forţe prea mari franceze, pentru o ofensivă în această direcţie;

c) *Sistemul Rinului de mijloc.* — Acest sistem se întinde la Nord de Strasburg, şi cuprinde cetăţile: Germesheim, Meinz, Koblentz, Köln şi Wesel.

Germersheim apără podul şi calea ferată ce trece la Landau. El formează un dublu cap de pod, întărit cu patru puternice forturi pe malul stâng al Rinului, şi două pe malul drept, precum şi mai multe alte baterii-fortive intermediare.

Meintz se află la confluienţa Meinului cu Rinul, şi prin puternicile sale lucrări, apără linia cea mai directă şi mănunchiul de drumuri ce intră în Germania prin valea Meinului.

Forturile sunt în număr de opt, din care 5 cu totul noui, pe malul stâng al Rinului, şi de două pe malul drept. Prin urmare, este organizat sub forma unui cap de pod dublu, permiţând ofensiva pe ambele maluri.

Coblentz se află la vărsarea Moselei în Rin. El este organizat ca un triplu cap de pod, permiţând ofensiva atât pe ambele maluri ale Moselei, cât şi pe ambele maluri ale Rinului. Intăririle sunt în număr de 10, din cari cinci sunt pe malul drept al Rinului, trei între Rin şi Mosela, la Nord, şi două la Sud. Această cetate păzeşte podul şi calea ferată ce vine pe valea Moselei şi merge direct spre Berlin.

Colonia, se află aşezată în faţa liniei de invazie cea mai scurtă ce duce prin valea Meusei la Liège. In adevăr, dela Colonia la Aix la Chappelle sunt numai 80 klm.; iar până la Liège nu sunt mai mult de 130 klm. Ea, prin situaţia ce are, formează, deci, punctul de concentrare al tuturor forţelor ce vor operă în direcţia Belgiei, la Nord de Eifel. Colonia apără calea ferată ce vine din Belgia şi trece Rinul ací, pentru a merge spre Berlin.

Fortificaţiile Coloniei constau din douăsprezece mari forturi şi alte 24 mai mici, sub forma bateriilor-fortive intermediare. Este o puternică cetate cap de pod şi con-

stituie reduitul apărării regiunii Rinului din această parte. Ofensiva franceză ce va înainta în direcţia Meintz-ei pentru a trece Rinul, în valea Mein-ului, va avea să se teamă de o puternică ofensivă germană, venită din această parte.

Wesel supraveghează şi stăpâneşte toate drumurile ce vin dinspre Olanda. Are câteva întăriri moderne, aşezate pe malul stâng al Rinului.

In rezumat, bariera Rinului, începând dela Bâle şi până la Mare, constituie un obstacol formidabil, mai ales prin numeroasele cetăţi cap de pod, ridicate în tot lungul lui. Ofensiva franceză care ar reuşi să ajungă până la Rin, va avea foarte mult de lucru ca să treacă şi acest obstacol, şi nu va puteà să o facă decât numai dacă va lăsà forţe suficiente ca să mascheze şi să împiedice ofensiva forţelor germane, ce ar debuşà, la un moment dat, prin aceste capuri de pod duble.

Căile ferate ale întregei regiuni dela frontiera franco-belgo-germană

Cunoştinţa căilor ferate, şi, în general, a tuturor căilor de comunicaţie ne dă măsura puterii de ofensivă şi mijloacelor de operaţie a unei armate. De aceea, este necesar să arătăm acì care sunt liniile ferate cari, pornind din Germania sau din Franţa, se îndreaptă spre frontiera dintre aceste două state; în acest mod, se poate calculà, cu o aproximaţie foarte mică, ştiindu-se efectivul armatei şi numărul unităţilor — care este timpul în care una din armate se poate concentrà şi fi gata de luarea ofensivei.

In studiul ce vom face vom împărţì frontiera în două: *a)* regiunea cuprinsă între Thionville şi Strasburg; *b)* regiunea frontierelor ducatului de Luxemburg şi Belgiei.

In prima regiune, pe un front de 150 km., Germania dispune de nouă căi ferate, toate cu cale dublă; iar între Strasburg şi Mühlhous, pe alţi 100 km., numai o singură cale, asemenea cu cale dublă. Aceste căi ferate sunt:

1. Altona-Münster-Rheinhausen-Colonia-Treves-Thionville-Metz; ea deserveşte corpul al 9-lea dela Altona;

2. Stetin şi Posen-Berlin-Magdeburg-Düsseldorf, Colonia, Coblentz, Treves, Dillingen, Courcelles; deserveşte corpurile: 2 Stetin şi 5 Posen;

3. Hanovra-Münster, Dortmund, Dentz, Mayenţa, Kaiserslantern, Sarreguemines, Sarralbe; deserveşte corpul 10 Hanovra şi 7 Münster;

4. Breslau, Berlin, Cassel, Coblentz, Kreutznache, Sarrebruck, Remilly, deserveşte corpurile 11, Cassel, şi 6, Breslau,

5. Dresda-Leipzig, Planen, Hof, Mayenţa, Lauterecken, Brebach, Bensdorf, pentru corpurile 12, Dresda, şi 19, Leipzig;

6. Francfort-Karlsruhe, Rastadt, Hagenan, Sarralbe, Berthelmug, deserveşte corpurile 18, Francfort, şi 13, Stuttgart;

7. Berlin-Magdemburg, Halle, Erfurt, Hanan, Mannheim, Sarreburg, pentru corpurile 3, Berlin, şi 4, Magdemburg;

8. Deux Ponts-Landau, Würtzburg-Nüremberg-Germersheim, Woerth, prin Strasburg; pentru corpul 2 bavarez, Würtzburg, şi al 3-lea, dela Nüremberg;

9. Münich, Offenburg, Strasburg, pentru corpul 1 Bavarez, Münich;

10. Manheim, Heidelberg, Carlsruhe, Offenburg, Neuenberg, Mülhouse, pentru corpul 14, Karlsruhe.

In a doua regiune, frontiera Luxemburg-ului şi Belgiei, sunt următoarele căi ferate:

1) Rheinhausen, Aix la Chapelle, Liège; 2) Duren, Stolberg; 3) Colonia, Gerolstein, Pronsfeld; 4) Andernach, Gerolstein, şi 5) Coblentz-Treves.

Este de remarcat că toate aceste linii, pornind dela Rin, pleacă dela localităţi arătate pentru liniile precedente. Aşà că, se poate spune, că germanii numai prin simpla modificare a itinerariilor, vor puteà face o grupare mare de forţe la frontiera Belgiei.

Această bogată răţea de căi ferate permite Germaniei să concentreze pe frontul Metz-Schirmeck, simultan, 22 corpuri de armată, şi numai într'un interval de 4 zile.

*
* *

De partea Franţei răţeaua de căi ferate este aproape tot aşa de bogată, în special în spre frontiera Lorena. In faţa celor nouă linii duble de cale ferată ale Germa-

nilor de pe frontul Metz-Strasbourg, stau cele 7 cai ferate franceze, duble, cari se opresc pe frontul Verdun-Epinal. Aceste 7 linii se termină: 1-a, la Epinal; a 2-a, la Epinal şi cu prelungire până la Charmes; a 3-a, la Mirecourt, cu prelungire pe Veselise; a 4-a, la Neufchateau, cu prelungire la Barisey; a 5-a, la Pagny, cu prelungire până la Toul şi Pont St. Vincent sau Frouard; a 6-a, la Lerouville şi Sorcy; a 7-a, la Verdun şi St. Michel.

Pe lângă aceste şapte căi ferate, se mai poate socoti o a 8-a, ca şi la Germania 1-a, din Alsacia de Sus — care dela Besançon merge la Belfort.

Toate aceste 7 căi ferate pot transportà, simultaneu, 14 corpuri de armată, cari împreună cu acelea ce formează acoperirea şi cari sunt deja la frontieră, fac un total de 19—20 corpuri de armată. Adică, în faţa celor 22 germane, se pot grupà 20 corpuri de armată franceze.

In aceeaş ordine de idei, ca şi la germani, francezii dispun de o bogată reţea de căi ferate ce duc şi spre Belgia.

Aceste căi ferate sunt: Amiens-Lille; Pontoise-Peronne-Valenciennes; Paris-Maubeuge; Paris-Laon-Hirsou şi Paris-Reims-Mezieres.

Este bine înţeles că, atât în Franţa, cât şi în Germania, toate aceste linii mari cari au direcţie generală dela V. spre E., sau invers, sunt tăiate de alte numeroase căi ferate transversale.

Teatrul de operaţie din Caucaz[1]).

Teatrul de operaţiune din Asia este limitat la Vest de Marea Neagră, la Est de Marea Caspică, la Sud de linia desemnată de portul Samsun, (Marea Neagră), şi lacul Van; iar la Nord, de Munţii Caucaz.

In toate războaiele din secolul trecut, (1828—29, 1854, 1855 şi 1877—78), au avut loc operaţiuni şi pe acest teatru secundar, cari s'au terminat în totdeauna în avantajul Rusiei. In urma acestor războaie, Rusia a cucerit

1) In anul 1877 a operat aci Generalul Loris Melicof contra armatei turceşti comandată de Muktar Paşa.

o parte din provinciile asiatice, la Sud de munții Caucaz, stăpânind Mingrelia, Daghestanul, Georgia și o bună parte din Armenia, cu cetățile Alexandropol, Kars și Batum, cari formează baza de operațiuni a Rușilor.

Acest teatru de operațiuni este străbătut de râurile Bsyd, Kador, Rion și Tschoroch (Cioroc), care se varsă în Marea Neagră. Aceasta din urmă isvorăște din Asia, intră în Caucazia, în apropiere de Artwin și se varsă în Marea Neagră, la Sud de Batum. Spre Est, e străbătut de fluviul Kura, și de afluientul său, Arras. Acesta din urmă formează frontiera de Sud între Rusia și Persia.

Frontiera de Sud între Rusia și Turcia, pornește dela 40 klm. Sud de Batum, trece pe la Sud de Artwyn și Otty, apoi urmează creasta muntelui Kara Dag până la muntele Ararat, unde se mărginește cu Persia, Această frontieră are 400 klm. între Caucazia și Turcia și 600 km. între Caucazia și Persia.

Intre râurile arătate mai sus, sunt și câteva în regiuni muntoase, foarte anevoioase, reducând trecerile între Caucaz și Armenia turcească, numai la patru comunicații principale, și anume:

a) Din valea Rion, pe litoral, către Batum, Trebizonda;

b) Din valea Rion, prin Akalzitsch, Ardahan și Otty, către Erzerum;

c) Din valea Kura, prin Alexandropol și Kars, către Erzerum sau către lacul Van;

d) Din valea Kura, prin Erivan și Bayazid, către Erzerum.

Intre căile de comunicație dela Vest, la Est, putem cită pe cea principală, care duce dela Poti la Tiflis, și de acì la Baku, în Marea Caspică.

Din porturile Trebizonda, Batum, Sf. Nicolae Potty și Sukum Kaleh, pornesc căi de comunicație către Caukaz și Ārmenia.

Toate aceste drumuri sunt barate de numeroase pozițiuni strategice defensive și de cetățile Batum, Ardahan, Kars și Bayazid.

Erzerum, capitala Armeniei, constituie cheia strategică a acestui ținut, prin faptul că este punctul de în-

tâlnire al tuturor drumurilor dela frontiera de Nord, şi este capul tuturor văilor dintre Marea Caspică, Marea Neagră şi Golful Persic. S'au construit acì 14 forturi, nu de mult.

Dela porturile Trebizonda, Batum, Sf. Nicolae, Potty şi Sukum Kaleh, merg căi de comunicaţie către Caucaz şi Armenia.

Linii ferate sunt:

a) Din Rusia de Europa, pe la Rostow, Vladi Kaucaz, la portul Petrowsk din Marea Caspică, cu o ramură dela Grigoripolisk la portul Nowo Rossiisk, în Marea Neagră şi o altă ramură, portul Welyaminowsk, tot la Marea Neagră;

b) Dela Batum, prin Tiflis, la portul Baku, în Marea Caspică, având o ramură dela Tiflis la Kars, prin Alexandropol, pe râul Arras la Arras.

Există şi drumul dela Petrowsk la Baku, pe ţărmul Caşpicei.

Ruşii, în timpul din urmă, au pus mult interes pe întărirea cetăţilor, pregătirea poziţiilor şi îmbunătăţirea căilor de comunicaţiuni.

PARTEA II

DESCRIEREA SUMARĂ A OPERAŢIUNILOR PE TOATE TEATRELE DE OPERAŢIUNI

Generalităţi.—Nu avem pretenţiunea de a descrie complet operaţiunile petrecute pe teatrele de operaţiuni, întrucât, din lipsă de acte oficiale şi acte de bună credinţă, nici nu s'ar puteà întocmì o asemenea lucrare. Dar, plecând dela dorinţa de a răspunde unei nevoi, simţită imediat de către militari şi de către amatorii cetitori, de a cunoaşte, în trăsuri generale, mersul operaţiunilor, neam dat toate silinţele de a reconstituì, în modul cel mai sincer şi mai obiectiv, mersul general al operaţiunilor. Nu ne-am mulţumit a comentà numai ştirile pornite dela un beligerant, ci am confruntat ştirile dela ambii beligeranţi, anulând ceeace nu se potriveà, reconstituind ceea ce nu reeşeà, eliminând ceeace păreà subiectiv sau exagerat. Pentru aceasta, a trebuit o muncă întreit mai grea decât ceeace se va depune pentru un asemenea tratat, când vor ieşì lucrări oficiale de consultat.

In ceeace priveşte observaţiunile, învăţămintele şi discuţiunile puse după fiecare capitol, am lucrat cu aceeaş metodă, înregistrând însă numai aceace ar puteà contribuì la luminarea noastră asupra principiilor de avut în vedere acum, în ceeace priveşte politica războiului, organizarea, pregătirea şi conducerea armatei, precum şi ceeace priveşte pe executanţi în cazul că vor fi chemaţi a luptà.

CAPITOLUL I

OPERAŢIUNILE PE TEATRUL DE OPERAŢIUNI DIN WEST

1. Concentrarea forţelor

Franţa.—Trupele de 1-ia linie au fost grupate în cinci armate:

Armata 1-ia *Dubail,* aliniată pe *Vosgi,* dela frontiera *Elveţiei* la *Donon;*

Armata a 2-a *Castelnau,* dela Donon la *Metz;*

Armata a 3-a *Ruffey* în *Woevre,* în faţa regiunei fortificate Metz-Thionville;

Armata a 4-a *Langle de Cary;* } înapoia liniei întărite
Armata a 5-a *Lanrezac.* } Verdum-Toul-Epinal

Anglia.—Cu două corpuri de armată prelungeà extrema stângă a dispozitivului francez.

Ca proiect de operaţie, nu se poate precizà ce au voit la început Francezii. Pare că au voit să ià ofensiva fără întârziere pe toată frontiera Franco-Germană, mai mult pentru sondare, spre a vedeà în ce direcţie este grosul forţelor inamicului; apoi să manevreze în consecinţă.

Germania.—Pune în 1-ia linie, nu numai corpuri active şi de rezervă, dar şi unităţi de Landwehr, dispunând astfel pentru primele operaţiuni, de o massă de aproap 45 corpuri de armată, împărţite în 9 armate. Singură armata a 8-a (Deimling),—mult mai slabă ca cealaltă, — aveà misiune defensivă înapoia Vosgilor.

Tot restul enormei maşini, *pentru invadarea frontierei de Nord-Est, s'a concentrat între Aix-la-Chapelle şi Strassbourg, în modul următor:*

Dela dreapta la stânga:

Armata 1-ia, Von Kluck;
Armata a 2-a, Von Bülow;
Armata a 3-a, Von Hausen;
Armata a 4-a, Ducele de Würtemberg;
Armata a 5-a, Prinţul moştenitor de Prusia;

CROCHIUL No. 1.

Gruparea forțelor franco-engleze la 15—20 August; Germane la 10 August.

Armata a 6-a, Prințul moștenitor de Bavaria;
Armata a 7-a, Von Heeringen.

O armată provizorie, zisă *armata de Meusa,* (Von Emmich), în avantgardă pe aripa dreaptă, are misiunea de a pătrunde în Belgia, la expirarea ultimatumului adresat regelui Albert și de a cucerì Liège printr'un atac bruscat.

Ca proiect de operație, se poate zice că Germanii au voit să obțină o deciziune fulgerătoare asupra armatei franceze, printr'o mișcare largă cu pivotul pe Donon, cu aripa ocolitoare dincolo de Sambre și Oise, păstrând defensiva în Alsacia.

2. Primele operatiuni.—Atacul frontierelor.—Invadarea Germanilor în Belgia și Luxemburg.—Ofensiva Francezilor în Alsacia și Lorena.—Luptele pe teritoriul francez.

In noaptea de 3 spre 4 August, primele trupe germane au trecut frontiera belgiană și a doua zi, 4 August, o parte din ele au ajuns în fața cetății Valone, Liège, în timp ce, la distanțe mai mult sau mai puțin mari, spre Est și Sud de Liège, se aflau forțe mari, cari înaintau în aceeaș direcție.

Garnizoana cetății Liège, mărită cu o Divizie, (3-a), și jumătate din altă Divizie, din armata de câmp, un total de 25.000 oameni garnizoană mobilă, afară de garnizoana forturilor, comandată viguros de Generalul Leman, respinge la început toate asalturile. Generalul Von Emmich, a trebuit să aștepte artileria grea, pentru a cucerì forturile.

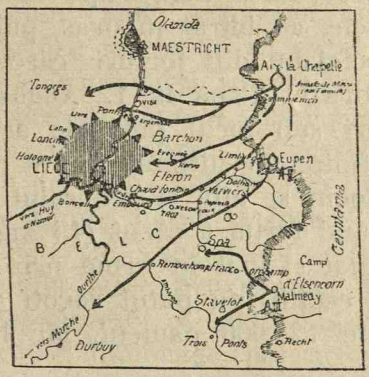
Se crede că Von Emmich a avut următoarele trupe:

6 Brigăzi de cavalerie cu artilerie, trimise înainte și urmate imediat de trupe din C. 7, 9 și 10, urmate și ele foarte aproape de restul unităților acestor corpuri de armată. Efectivul total al acestor forțe se ridică la aproximativ 125.000, (Prusieni, Hanovrieni și Meklemburgezi).

Corpul 9 înaintă pe drumul dela Eupen, corpul al 7-lea pe acela dela Aix-la-Chapelle, iar corpul al 10-lea pe drumul dela Malmédy-Stavelot, venind direct dinspre

marele câmp de instrucţie Elsenborn. Atacul asupra cetăţii trebuì să se deà concentric şi simultan, corpurile desfăşurându-se în evantaliu. (Schiţa 4).

Generalul Emmich a socotit că Liège-ul va cădeà în mâinile sale prin surprindere, din primul moment al atacului, căci a atacà în mod regulat forturile, ar fi fost o pierdere de timp, pierdere pe care Germanii nu puteau să o admită. Mai bine să se piardă oricâte vieţi, dar nu timp.

Schiţa H.

Corpul 10 a încercat să treacă Meusa pe poduri de pontoane, dar tunurile forturilor au făcut zădarnică orice încercare. Corpul al 7-lea intră şi el în acţiune şi încearcă împreună cu o parte din al 10-lea, să se strecoare printre forturile Fléron, Embourg şi Boncelles, în timp ce corpul al 9-lea pe la Nord, după ce a ocupat Visé, încearcă aacelaş lucru. Belgienii, însă, îngrămădiseră în intervalele acestor forturi tot felul de piedici şi obstacole, ca: răţele de sârmă, mine, fugase, etc. Divizia a 3-a belgiană, apără aceste intervale. Trei zile şi o noapte, luptele cari s'au dat în aceste locuri, au fost îngrozitoare. Lupta cu baioneta, mitralierele, tunurile forturilor, artileria de câmp, armele de infanterie, toate mijloacele de distrugere, intraseră în acţiune. Glacisurile forturilor erau acoperite cu grămezi de cadavre de înălţime de peste 1 m.

In noaptea de 6 spre 7 August, Corpul al 7-lea revenì la atac şi încercă a trece Meusa pe la Nord, după ce a ocupat Visé. In acel moment, garnizoana mobilă a cetăţii, făcând o ieşire, respinge pe inamic, şi face un număr mare de prizonieri.

Pierderile germanilor, în aceste trei zile, au fost de aproximativ efectivul unui corp de armată, (numai morți 20.000). Un armistițiu cerut, de 24 ore, pentru înmormântarea morților, le-a fost acordat numai pentru 2 ore.

In acest timp, un detașament mic de cavalerie germană pătrunde, prin intervalele forturilor, în oraș și produce panică, împușcând câțivă locuitori, însă, după câtvă timp, acei îndrăsneți atacatori au fost omorîți de jandarmerie și de trupele din oraș. La 8 Aug., trupe numeroase germane, forțând intervalele, au intrat în oraș, punând în situație grea artileria belgiană din forturi, care nu puteà trage în propriul ei oraș[1]). Până la 12 August, au căzut și o parte din forturi sub focul puternic al artileriei grele, sosită în acest timp, iar ultimul fort a căzut la 6 Sept.

In fortul Locin se află și generalul Leman, comandantul cetății. Când fortul a căzut (15 August), Generalul a fost găsit leșinat și luat în urmă prizonier[2]).

La căderea cetății, s'a putut socoti că Germanii au avut un total de 125.000 oameni, iar Belgienii 35.000.

*
* *

Inainte încă de căderea forturilor cetății Liegè, grosul trupelor germane, strecurându-se, înaintau în inima Belgiei, în 2 direcțiuni: o parte spre Bruxelles, capitala Belgiei, oraș nefortificat, iar o altă parte spre Namur, a doua cetate belgiană, ce stăteà în drumul liniei de operație din Valea Meusei, pentru a se puteà ajunge în Franța.

Coloanele germane, ce au înaintat spre Bruxelles, au fost mult șicanate în drum de către detașamente de cicliști belgieni și de către infanteria belgiană. La 12 August, între Drest și Haelen, au fost lupte foarte sângeroase. Mitralierele belgiene au produs mult rău atacatorilor germani. O altă luptă a fost la Tirlemonte, în ziua de 12 August. In dimineața de 21 August, un detașament de cavalerie german a intrat în Bruxelles.

---

1) Se pretinde că o parte din aceste trupe ar fi fost aduse la început. pentru a surprinde cetatea, în 2000 automobile.

2) Generalul Emmich i-a lăsat sabia ca respect pentru bravura sa. Generalul Leman a cerut și favoarea de a se consemna înscris modul cum a căzut prizonier.

Primarul a arborat drapelul alb şi a tratat cu demnitate[1]). Guvernul şi Curtea regală, părăsise Bruxelles încă dela 17 August, mergând la Anvers.

La 19 August trupele belgiene, cari operau în câmpie, sânt învinse la Aerschot şi forţate a-şi căută scăparea în câmpul întărit al Escaut-ului — Anvers —.

Celelalte forţe germane, ce înaintau spre Namur, au avut de luptat, în ziua de 20 August, la Perwez, contra unei divizii de cavalerie franceză; iar la 22, a ajuns în apropiere de Namur, unde a început bombardarea. La 23 au căzut 5 forturi, iar la 26 au căzut toate forturile. Căderea repede a Namurului se explică prin părăsirea lui de către garnizoana mobilă, fiindcă se prevedeà căderea, mai curând sau mai târziu. La aceste lupte a căzut Prinţul Frederich de Sachsen-Meiningen, cumnat al Prinţului Leopold de Lippe, căzut la Liègé.

Tot în ziua de 26 s'a petrecut şi distrugerea oraşului Louvain, situat între Bruxelles şi Namur.

După aceste succese, o parte din trupele germane se îndreptează către Maubeuge, pe care îl atacă. Coloanele trec de această cetate, lăsând trupe care o atacă şi care reuşesc a o luà la 7 Septemvrie. In luptele dela Maubeuge a căzut Generalul Steinmetz, comandantul tehnic al bombardării cetăţilor Namur şi Liège, precum şi prinţii Ernest de Lippe şi Ernest de Sachsen-Meiningen[2]).

Ofensiva stângei şi centrului francez. — Luptele pe teritoriul francez.—Retragerea francezilor spre Sud-Est de Paris.

Armata germană, de invazie în Franţa, îşi terminase, în acest timp, desfăşurarea strategică, aşà că, înspre 20 August se întindeà pe un front mare, în modul următor, socotit dela dreapta spre stânga:

Armata 1-ia, (Von Kluck), în Belgia, ajunsese, la 21 August, la N.-E. de Bruxelles, îndreptându-se către Franţa;

1) A se citi la Anexe proclamaţia dată către populaţie de către acest primar.

2) Ultima dorinţă a acestui prinţ a fost de a fi îngropat lângă soldaţii săi, iar nu în cripta princiară.

Armata a 2-a, (Von Bülow), venind din regiunea Eupen, trece Meusa, la Huy, şi se desfăşoară tot în Belgia, pe terenul campaniei din 1815; ea luptă la Namur, şi se rabate apoi, către Sambre, printre Namur şi Charleroi, către frontiera franceză;

Armata a 3-a, (Von Hausen) şi *Armata a 4-a,* (Ducele de Würtemberg), se îndreaptă, dela Malmédy—Saint-Vith, prin Ardeni, spre Dinant şi Neufchateau. (S.-Est-ul Belgiei);

Armata a 5-a, (Prinţul regal de Prusia), concentrată la început la Trèves şi Metz, înaintează prin Luxemburg;

Armata a 6-a, (Prinţul regal al Bavariei), aflată la Est de Metz, înaintează cu direcţie generală Nancy-Toul;

Armata a 7-a, (Von Heeringen), înaintă din regiunea dela N. de Strassbourg, cu flancul stâng în direcţia generală cetatea Epinal;

Armata a 8-a, (Deimling), ce venià din partea de Sud a Strassbourg-ului, înaintà cu direcţie generală Belfort-Epinal.

Forţa totală a acestor armate se poate socotì a fi, fost, aproximativ, de 2.000.000 luptători, (21—22 Corpuri active, şi tot cam atâtea Corpuri de rezervă), căci este socotit că, în intervalul 1—20 August, au trecut Rinul aproximativ, 2.300.000 de luptători.

In faţa acestor forţe colosale, Francezii aveau numai cele 5 Armate, arătate mai sus şi formate numai din Corpurile de armată active şi cu câte o brigadă de rezervă, fiecare corp de armată. (Mobilizarea au făcut-o pe eşeloane: 1-iu armata activă şi a 2-a armata de rezervă).

La început aceste 5 armate erau dispuse: Armatele 1 şi 2 în Alsacia şi Lorena; armata a 3-a spre Verdun; armatele 4 şi 5 erau înapoia centrului liniei întărite. Forţa totală a acestor armate erà de cel mult 23 corpuri de armată, fiecare corp de armată a câte 5 brigade de infanterie, iar numeric se poate socotì la, cel mult, 1.400.000.

Indată ce s'a constatat că grosul forţelor germane înaintează prin Belgia—Luxemburg, s'a luat dispoziţiuni de îndreptarea armatelor 3, 4 şi 5 în întâmpinarea lor; iar armatele 1 şi 2 să ià o ofensivă energică în Alsacia şi Lorena, pentru a fixà acì cât mai multe din forţele

inamicului, şi chiar a mai atrage din ele, dacă va fi posibil.

Din aceste mişcări şi împrejurări, iau naştere următoarele operaţiuni:

a) Generalul de Castelnau, (armata a 2-a), deşi suferise două eşecuri la Lagarde, (11 şi 14 August), ia ofensiva, şi la 18 August, intră în Lorena, trece înainte de linia Delme-Chateau-Salins-Morhange-Sarrebourg, respingând trupe din armata a 6-a germană, (Prinţul de Bavaria), şi ameninţând flancul stâng al acestei armate, de a-l tăia de Rin.

Insă, după 20 August, armata a 6-a germană reia ofensiva şi surprinzând unul din corpurile de armată francez, forţează întreaga armată a 2-a să se retragă.

Până la 24 August, Germanii, înaintând, ajung în faţă de Nancy, trec de Luneville, ocupă Donon şi continuă înaintarea;

b) Generalul Dubail intră în Alsacia şi Lorena şi după o serie de angajări victorioase, cucereşte, la 7 şi 8 August, Altkirch şi Mulhouse; la 17 câştigă o frumoasă victorie asupra unei coloane germane, la Schirmeck, unde a luat inamicului 12 tunuri.

La 11 August, însă, trupele ce ocupau Mulhouse, au fost surprinse şi respinse până aproape de Belfort. O nouă întoarcere ofensivă energică face ca acest important oraş al Alsaciei să fie din nou reocupat, la 21 August şi apoi părăsit din nou, de bună voie, la 27, din cauza evenimentelor ce se petreceau în Nordul Franţei, cum vom vedea;

c) In acest timp, armata a 3-a, Ruffey, părăseşte poziţia sa din faţa Metzului şi se ridică spre N.-V. de Verdun cu dreapta spre Longwy şi la înălţimea acestui fort; armata a 4-a, Langle de Cary, se desfăşoară la stânga acesteia; iar armata a 5-a Lanrezac şi mai spre Vest, între Meusa şi Sambre; în acest timp, armata engleză se concentră aşă fel ca să poată să se desfăşoare între Sambre şi Escaut, pe frontul Condé-Binche.

Această desfăşurare strategică franceză se făceă sub adăpostul masselor de cavalerie, trimise înainte spre Belgia şi se termină până la 21 August.

In acest timp armatele germane din Nord fiind complet concentrate şi desfăşurarea strategică terminată, luară ofensiva generală.

La 22 August, Prinţul moştenitor al Germaniei ià ofensiva la V.-N. şi E. de Longwy, în timp ce armata a 3-a franceză se mişcă tot în scop ofensiv, pe frontul Verdun-Montmédy, şi chiar în aceeaş zi, se produc lupte pe linia Wirton-Audun la Rohan. Coloanele germane ocolesc Longwy şi resping pe francezi pe linia râului Crusne până la Longuyon.

A doua zi, mişcarea de retragere a armatei a 3-a franceză continuă, ocolind Verdun-ul pela Nord. Trupe franceze din Verdun atacă stânga armatei germane, însă sânt respinse de rezervele acestei armate.

Longwy este atacat timp de trei zile, iar la 27 August, cade, după o eroică rezistenţă de 3 săptămâni.

Până la 26 August seara, armata a 3-a franceză, este respinsă peste Meusa, la Nord de Verdun.

In acest timp, cavaleria franceză, susţinută şi de o antegardă, compusă din toate armele din armata a 4-a, repurtà succese strălucite la Dinant, şi respingeà detaşamentele înaintate germane, (15 August). Dar acestea nu erau decât începuturi ,de oarece adversarul, credincios principiului de a nu angajà bătălia decât cu forţele întrunite, se acoperià cu detaşamente slabe, cari nu se angajau serios.

Bătălia dela Charleroi, (22, 23, 24 August).

Retragerea spre Marna. — (Până la 5 Septemvrie)

(Vezi crochiul No. 2)

Inaintarea armatelor germane spre Sud, pentru a intrà în Franţa, şi înaintarea armatelor franco-engleze spre Nord, după schimbarea frontului, a adus prima mare bătălie din acest îngrozitor răsboiu.

La această bătălie a luat parte:

Germani: armata 1, 2, 3, 4 şi 5;

Francezi: armata 3, 4 şi 5;

Englezi: două corpuri de armată.

Belgieni: retraşi spre Anvers, făceau apărarea exte-

rioară a acestei cetăţi şi încercau a atacà în spate liniile de comunicaţie ale armatei 1-ia germană.

Armata a 5-a germană angajează lupte cu armata a 3-a franceză, în regiunea Longwy, după cum văzurăm.

Armata a 4-a franceză, înaintà spre Nord, ca direcţie generală, pornind dinspre Sedan, înspre Namur, printre râurile Meusa şi Lesse; iar armata a 5-a, pe malul stâng al Meusei, dela Chimay şi Phillipeville cu flancul drept spre Namur.

Armata engleză pornind dela Mons, unde se concertrase, operà pe malul stâng al Sambrei.

Dispoziţiunea acestor armate aliate, erà în dimineaţa de 22 August, următoarea, dela stânga spre dreapta, cu faţa la Nord:

a) *Armata engleză:* Corpul 2 de armată ocupà sectorul Condé-Mons; Corpul 1 se întindeà la dreapta de Mons; iar Brigada a 5-a de cavalerie, la Binche, pentru a face legătură cu aripa stângă a armatei franceze. Divizia de cavalerie, strategică, fù păstrată ca rezervă, înapoia flancului stâng exterior;

b) *Armata a 5-a franceză,* sub comarda generalului Larenzac, ocupà, dela dreapta spre Stânga: Divizia Mangin care se sprijinià pe forturile Namur-ului; la stânga acestei Divizii se aflà Corpul 1-iu, (Franchet d'Esperey), la Charleroi trupele coloniale, (infanteria colonială, tiraliorii algerieni şi marocani, senegalezii şi turcoşii); la Vest de Charleroi, Corpul al 3-lea, (Sauret), şi apoi Corpul al 18-lea, care se legà spre stânga cu armata engleză;

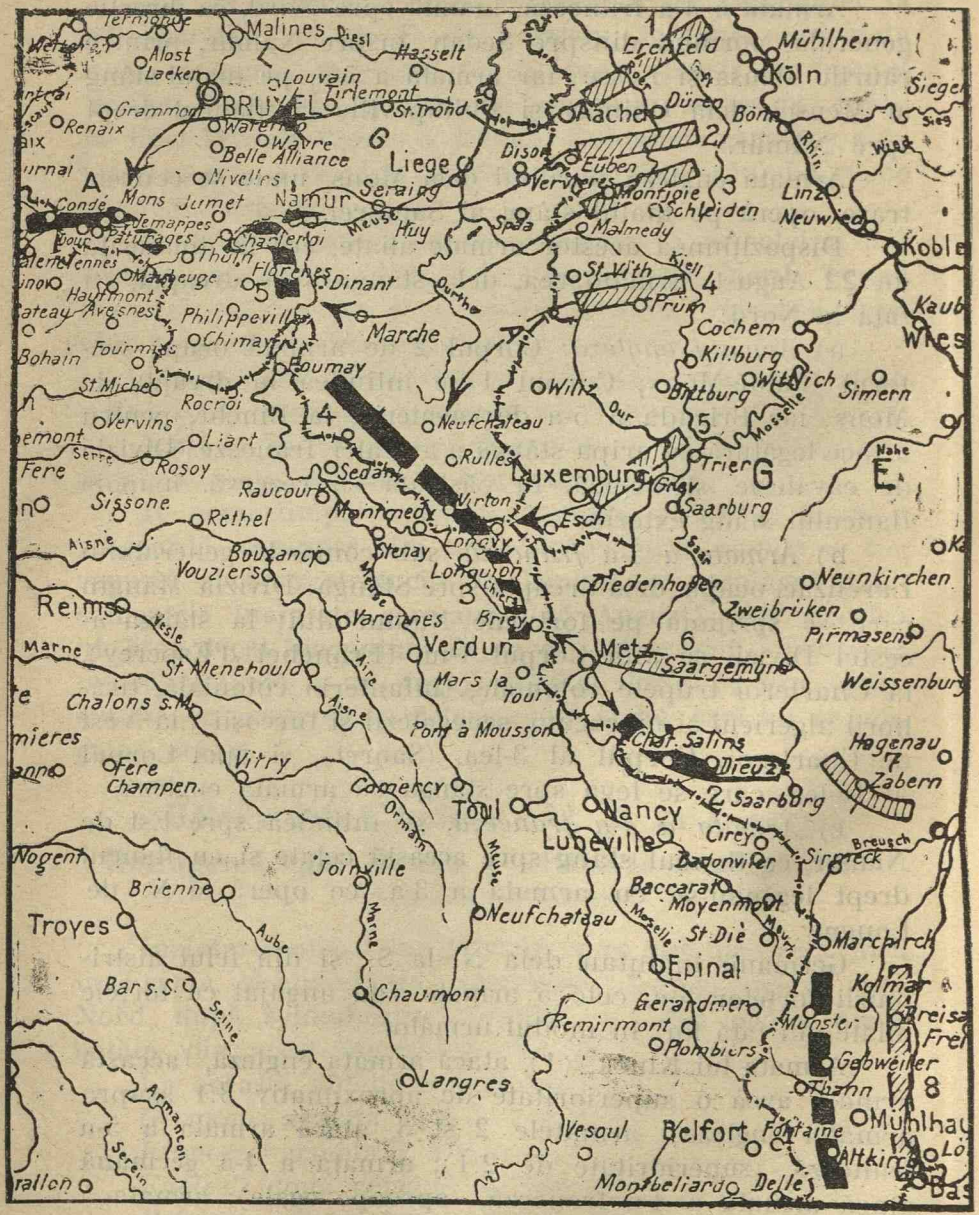
c) *Armata a 4-a franceză,* se întindeà spre Est de Namur, cu flancul stâng spre această cetate şi cu flancul drept legându-se cu armata a 3-a, ce operà la N. de Longwy.

Germanii înaintau dela N. la S., şi din felul distribuirii forţelor lor, cele 5 armate s'au angajat cu forţele aliate din faţa lor, în modul următor:

Armata lui Kluck, (1), atacà armata engleză, (această armata aveà o superioritate de aproximativ 3:1 asupra armatei engleze); armatele 2 şi 3, atacă armata a 5-a franceză, (superioritate de 2:1); armata a 4-a germană atacă armata a 4-a franceză, (aproape egale); armata à

CROCHIUL No. 2.

Operațiile până la 24 August. Dispozițiunile anglo-franceze și atacul german între 22—24 August.

5-a germană şi trupe din Metz şi Thionville, atacă armata a 3-a franceză, la N.-Est de Verdun, (superioritate de 3:2 şi chiar de 2:1).

Din această dispoziţie a trupelor se vede clar că, superioritatea numerică a germanilor erà sdrobitoare, în toate angajamentele ce au avut lor în aceste zile, în Sudul Belgiei.

Lupta începe, în cursul zilei de 22 August, la trupele franceze ce înaintau să reocupe Charleroi şi să susţină Namur-ul, care erà puternic atacat. In după-amiaza zilei de 23 August, lupta atinsese maximum de intensitate şi germanii, profitând de superiortiatea lor numerică, căutau a întoarce stânga engleză cu un corp de armată, (al 2-lea), în timp ce o atacà de front cu altele 3, (4, 9 şi unul de rezervă), şi pe când căutau a întoarce şi flancul drept al armatei a 5-a franceză, de oarece, înspre seara zilei de 23 August, au devenit stăpâni şi pe Namur, înainte ca acţiunea franceză, în această parte, să se poată pronunţà.

In seara de 23 August şi dimineaţa de 24, armata engleză şi armata a 5-a franceză, s'au retras; armatà engleză cu dreapta spre Maubeuge, şi stânga la S.-E. de Valenciennes; iar armata a 5-a spre Est, cu dreapta spre Givet şi cu stânga în legătură cu armata engleză: armata a 4-a, care rezistase foarte bine tuturor sforţărilor inamicului, a trebuit să se retragă cu direcţie generală Mezières[1]), în timp ce armata a 3-a, ţineà piept atacurilor înverşunate a forţelor superioare, ale armatei Prinţului de Coroană.

Primele lupte fiind defavorabile francezilor, s'a ordonat retragerea generală a tuturor forţelor lor, urmărite de aproape de armatele germane.

La 28, trupele germane ale armatelor a 4-a şi a 5-a, au trecut Meusa, între Sedan şi Mouzon, iar celelalte, 3, 2 şi 1, scoboară dela N. spre S. Trupele franceze obţin oarecari succese, însă sfârşesc prin a se retrage.

---

1) Faţă de succesele ce avusese a refuzat, la început, să execute retragerea şi numai în urma unui ordin repetat, şi după ce s'a îngăduit a mai sta pe poziţie 24 ore, s'a retras, părăsind avantajele ce le obţinuse; înţelesese, însă, că retragerea ordonată era o manevră.

La 28 August, aripa dreaptă a armatei a 5-a, în retragere, nu numai că rezistă cu bravură atacurilor şi urmăririi, dar obţine un strălucit succes contra corpului 10 şi gardei germane şi oarecari trupe de rezervă, impunându-le lor o retragere spre Guise.

Corpul expediţionar englez, obligat a urmà mişcarea generală şi urmărit de armata 1-ia, (Von Kluck), se găseşte, la 26 August, serios compromis între Laudrecies şi Cambrai, şi nu se poate degajà decât cu foarte mare greutate, menţinându-se însă, în legătură cu aripa stângă franceză.

La 1 Septembrie, însă, la Compiègne, îşi luară revanşă, câştigând o frumoasă victorie asupra trupelor înainte germane. Mai multe tunuri şi alte trofee le-au căzut în mână.

La aripa dreaptă a coloanelor ofensivei germane, apare cavaleria germană, în regiunea Lille-Valenciennes-Cambrai, fără a întâmpinà rezistenţă din partea francezilor. Aceasta a înlesnit mult înaintarea aripei drepte germane. Acum începe să se pronunţe bine sforţarea de înaintare a germanilor spre Paris, cari ocupă pe rând punctele St. Quentin, La Fère, Laon, Reims, Compiègne, Soissons, fără nici o rezistenţă din partea francezilor.

La Compiègne, enorme masse de cavalerie germană se năpustesc asupra francezilor, ciocnindu-se acì de trupele engleze[1]).

In faţa unei astfel de situaţiuni, generalisimul francez, Generalul Joffre, a luat o hotărîre energică: a se retrage chiar până la Sud de Paris, pe Sena şi a nu mai provocà o luptă cu inimicul decât când va fi gata, pentru a-l atacà cu toate forţele de cari ar puteà dispune.

O astfel de soluţiune, grea în concepţie, ca şi în execuţie, nu se puteà aduce la îndeplinire, decât punând cât mai mult spaţiu între armata în retragere, şi adversar, sacrificând astfel o mare zonă de teren din teritoriul naţional. Pentru a se ajunge la un astfel de rezultat, trebuià ca retragerea să se facă repede, fără însă a in-

1) In timpul acesta Francezii au trimes la Berlin 63.000 semne de identitate ale morţilor germani.

fluiență moralul trupelor, să dirijeze armata către zona cea mai favorabilă, și a o oprì, la momentul oportun, nici prea de vreme, nici prea târziu, și a reluà apoi ofensiva, la momentul voit și la locul voit, cu toată energia posibilă.

Toate aceste date ale problemii, au fost rezolvate în mod magistral, așà că germanii, nu numai că nu putură distruge armatele franceze, dar ele scăpară învăluirii, fără a fi demoralizate și păstrându-și toate legăturile tactice, deși au avut pierderi foarte serioase.

In timpul retragerii, englezii, temându-se a nu se vedeà tăiați la Havre, își duseră baza lor maritimă la Saint-Nazaire, și cu o bază înaintată la Mons.

Atât francezii, cât și englezii, s'au retras în cea mai desăvârșită ordine. In ziua de 3 Septemvrie, englezii se găseau la Sud de Marne, și își luaseră dispoziții să-i apere trecerile. Generalisimul Joffre, rugă, însă, pe French, a mai scoborî, până la Sena, ceeace s'a și făcut.

In timpul acesta, guvernul francez se remaniază, și intră în guvern, între alții: Millerand la răsboiu și Delcassé la externe, precum și doi socialiști.

Galieni, cuceritorul Madagascarului, este numit guvernator al Parisului, având pe generalul Michel, fostul guvernator, sub ordinele sale. El începe imediat pregătirea cetății, pentru a rezistà unui atac, în timp ce guvernul, bănci , ministerele, părăsiau Parisul, ducându-se la Bordeaux.

La Lorena și Alsacia, armata a 2-a a generalului Castelnau, și 1-ia, a lui Dubail, erau atacate, în acest timp, de către o parte din armata a 6-a, armata a 7-a și a 8-a, (Deimling).

Atacul se pronunță în 3 mari direcții: 1. Venind din spre Metz și având ca obiectiv orașul Nancy, trebuind să ocupe, mai întâiu, înălțimile „Grand Couronné de Nancy": 2. Cea mai importantă, pe la Sud de Nancy, venind depe frontul Morhange-Sarrebourg și cu misiunea de a forță deschizătura dintre Toul-Epinal, și a cădeà în flancul și spatele armatelor franceze, ce luptau cu fața la Nord; 3. In Alsacia, cu obiectiv Belfort.

Față de primul atac, francezii au dispus de 3 divizii de rezervă; față de aceea centrală, se opuneà armata ge-

neralului Castelnau şi o parte din armata lui Dubail; iar în Alsacia, erà restul armatei lui Dubail.

Ofensiva primei direcţii de atac, francezii au oprit-o pe linia St.-Geneviève la N. de creasta înălţimilor „Grand Couronné de Nancy", în pădurea Champenoux dela Est de Nancy; aceia principală a fost oprită pe Mosela, la înălţimea localităţii Bayon, la Sud de Nancy, după o luptă desperată timp de aproape 16 zile, dela 25 August până la 10 Septemvrie, când rezultatul bătăliei depe Marne s'a simţit, în care timp au fost întrebuinţate ultimele forţe, şi de o parte, şi de alta. Cea mai mare parte a garnizoanelor mobile ale cetăţilor Toul şi Epinal, precum şi o bună parte din armata generalului Dubail, au fost întrebuinţate în această parte.

Ofensiva în Alsacia s'a oprit la creasta Vosgilor şi în faţa Belfortului.

Bătălia dela Marna, (6—12 Sept.[1])

Sustragerea din luptă a armatei franceze, în retragerea către Paris, puneà o nouă problemă pentru planul de operaţie german, care problemă nu se prevăzuse. Acum aveau germanii în faţă două obiective: Parisul şi armata franceză şi trebuiau să se decidă pentru unul, pentru altul, sau pentru ambele.

La ce se vor hotărî germanii? Vor întrebuinţà o parte din forţe pentru atacul Capitalei, sau le va împinge pe toate pentru distrugerea armatei franceze, care continuà să se retragă spre Marna şi Ourcq?

Doctrina de răsboiu este bazată pe un număr de dogme, cari dictează totdeauna hotărîrea de luat; una din ele proclamă neglijarea obiectivelor geografice şi alegerea, ca prim obiectiv, armata inimică, căreia nu trebuie să i se lase nici un moment de repaus şi de reculegere, până la completa distrugere; după aceasta, obiectivele geografice, cad dela sine.

Ofensiva, însă, în contra armatei franceze, se prezità, de data asta, mai puţin avantajos ca în Belgia, fiindcă

1) A se citi la anexe apelul făcut de Joffre şi de Comandantul German în momentul începerii acestei bătălii.

ea trebuià urmărită având pe un flanc marea cetate Paris, iar pe celălalt, pe Verdun-ul, cu întreaga regiune întărită dela Estul Franței, care făceau imposibilă învăluirea, manevra favorită și doctrinară a germanilor.

Din contra, armata germană riscà, la rându-i, băgându-se între cetăți, să fie învăluită.

Cu toate acestea, Marele Comandament german, presupunând armata franceză cu totul demoralizată, hotărăște să înainteze pe drumul cel mai scurt, asupră-i, și ca Moltke la Sedan, să o bată, să o distrugă complet prin o victorie decizivă, și apoi o parte va atacà Parisul, iar cealaltă va face urmărirea.

Aripa lor învăluitoare de Vest, von Kluck, părăsì direcția spre Sud și se îndreaptă spre S.-E. și astfel cele 5 armate intrară, în marșuri forțate, în culuarul dintre Paris și Verdun.

La 5 Septemvrie, generalul Joffre, văzând pe inamic complet angajat între cele 2 cetăți ià deciziunea de a trece imediat la ofensivă.

Cele din urmă zile ale retragerii, au fost întrebuințate pentru sporirea forțelor în Champagne, luându-se unități din armatele de Est și aducându-se corpurile de rezervă, neîntrebuințate în Belgia și formându-se încă două armate, a 6-a, sub comanda lui Maunoury și a 7-a, sub comanda lui Foch.

Armatele adversarilor, cari au luptat pe Marna, aveau organizația și ocupau localitățile următoare:

In seara de 5 Septembrie, forțele anglo-franceze erau din nou reorganizate și ocupau următoarele poziții, dela Est spre Vest:

Armata a 3-a, comandată de generalul Sarail, ce înlocuise pe generalul Ruffey, ocupà frontul dela Meusa la Vassincourt;

Armata a 4-a, comandată de generalul Langle de Cary, la Sudul râului Ornain, dela Revigny până la Vitry-le-François;

Armata a 7-a, comandată de generalul Foch, nou formată, se întindeà dela Camp de Mailly, la Sezanne. Această armată erà compusă din următoarele unități: corpul 9, corpul 11, divizia 42, divizia marocană, diviziile 52 și 60 de rezervă și divizia a 9-a de cavalerie.

Armata a 5-a, comandată de generalul d'Esperey, se întindeà la Vest de armata generalului Foch, şi anume, dela Sezanne până la platourile dela Nord de Provins. Această armată cuprindeà: corpul 13, 3, 1, 10, 3 divizii de rezervă, şi un corp de cavalerie compus din diviziile 4, 8, 10 şi o brigadă uşoară. Acest corp de cavalerie erà sub comanda generalului Conneau, şi aveà ca sprijin un regiment de infanterie, în automobile;

Armata engleză, compusă din două corpuri de armată şi două divizii de cavalerie, în regiunea Crecy-en-Brie;

Armata a 6-a, comandată de generalul Maunoury, nou formată, se sprijină pe Paris, şi se află, în dimineaţa de 5 Septembrie, pe frontul Claye-Jouilly-Dammartin en Göele. Această armată cuprindeà, la început, numai corpul 7 activ şi un corp de rezervă (div. 45, 55, 56) şi a mai fost întărit, în timpul luptei, cu corpul 4 activ şi cu diviziile 61 şi 62 de rezervă. Sub comandamentul superior al acestei armate se mai află şi un corp de cavalerie compus din trei divizii;

Armata 1-a şi a 2-a, se găseau în Alsacia, respectiv Lorena, făcând faţă ofensivei germane din această parte[1]).

---

1) *Generalul de divizie, Joseph-Jacques-Césaire Joffre,* s'a născut la 12 Ianuarie 1852 în localitatea Rivesaltes (Pirineii orientali). La 1867 a a venit la Paris pentru a urma cursurile liceului Saint Louis. La 21 Sept. 1870 a fost înaintat sublocotenent, când Prusienii erau lângă Paris. Aci servi în trupele de geniu pe timpul campaniei

După campanie 1871 reintră în şcoală. La 1874 era locotenent. Mareşalul Mac. Mahan îl face căpitan în 1876 şi este însărcinat cu inspecţia şi studiul mai multor regiuni ale Franţei pentru a fi întărite.

In dorinţa de a învăţa şi gusta războiul, pleacă în colonii. I a început în Madagascar sub ordinele lui Courbet Apoi în Tonki unde a stat 3 ani, şi unde a organizat apărarea regiunei de Nord.

Maior, a fost director al serviciului de geniu Apoi face doi ani stagiul în regimentul de căi ferate. Profesor de fortificaţie la şc. din Fontainebleau. Datorită lui, s'a pus pe drum bun calea ferată pe Niger Maiorul Joffre în acelaş timp cu lucrările comanda şi trupe şi în Ianuarie 1894 soseşte la timp în urma a marşuri forţate extraordinare, pentru a scăpa de desastru coloana colonel Bounier înconjurată de negrii şi de Tuarezi. După câteva zile a bătut complet pe Tuarezi şi supuse mare parte din ei Datorită acestor fapte îşi câştigă gradul de colonel la 1897. El a fortificat Diego Suarez La 1901 la vârsta de 51 ani a fost înaintat general de brigadă şi comandă la Vincennes brigada 19 de artilerie Din 24 Martie 1905, a fost înaintat divizionar şi numit comandant superior în Lille; comandant al diviziei 6 de infanterie; comandant al corpului 2 armată la 1908; iar la 1910 Februarie, a fost chemat în consiliul superior de războiu.

Când, în 1905, s'a reorganizat marele comandant şi când ochii tuturor se opriseră asupra generalului Pau pentru funcţia de şef de stat

Forţele germane, cari operau contra francezilor, în această parte, erau următoarele, începând dela V. spre E.:

Armata 1-a, comandată de conolelul general von Kluck, ajunsese, în seara de 5 Septembrie, pe frontul Orcq-Coulommiers-Esternay. Această armată cuprindea: corpu-

---

major general, că cel mai vrednic dintre cei mai bătrâni, acesta a refuzat zicând că el este prea bătrân şi că în acest loc înalt trebue pus un altul mai tânăr. Pau a recomandat pe Joffre şi întregul consiliul în unanimitate l'a aprobat ca şef de stat major general şi ca generalisim, la mobilizare.

In anul 1911, Iulie 29 a fost numit în această funcţie, pe care o ocupă de trei ani, aproape zi cu zi, când s'a declarat războiul.

Generalul Pau, născut la Montelimar la 29 Dec. 1848. A eşit sublocotenent în infanterie în anul 1869 Oct. 1. In 1870 a luat parte ca locotenent. La bătălia dela Woerth, antebraţul drept fiind străpuns de un glonţ a trebuit să suporte amputare. Vindecat a intrat iarăşi în serviciu, în aceiaşi campanie şi a luptat la Orleans şi apoi sub Burbaki cu care a trecut în Elveţia.

Războiul actual îl găsise în retragere de unde a fost rechemat în activitate şi s'a încredinţat, pe rând armatele în locurile cele mai periculoase

Generalul Focch. Originar din Tarbes. S'a născut la 2 Octombrie 1851. Fost comandant al şcoalei superioare de războiu. Războiul l'a găsit comandant al corpului 20 armată din Nancy chiar la frontieră. A comandat la Marna, armata 7 a; iar azi comandă cel mai mare grup de armate, din Nord. Este vice-generalism; în caz de moartea lui Joffre el va lua comanda generală.

Generalul Maunoury s'a născut la 17 Decembrie 1847, este cel mai în vârstă dintre generali. Ultimul său serviciu activ la făcut ca guvernor al Parisului. Era în retragere de 2 ani când s'a declarat războiul; el şi cu Pau au fost cei d'întâi rechemaţi în activitate de serviciu.

In ultimul timp, pe când inspecta tranşeele a fost rănit de o spărtură de obuz care i-a rupt maxila şi i-a scos un ochiu. Poincarè, în persoană, i-a adus „Medalia Militară".

Generalul d'Amade. Născut la Toulouse la 24 Decembrie 1856. Sublocotenent în infanterie A comandat trupele din Maroc. La isbucnirea războiului comanda corpul 6 armată. la frontiera franco germană. Azi este destinat a comanda armata de debarcare în contra Turcilor.

Generalul Castelnau este născut la 24 Decembrie 1851 la Sainte Afrique. La reorganizarea marelui comandament în 1911 a fost primul subşef de statmajor al lui Joffre, la mobilizare fiind destinat a lua funcţia de şef de statmajor. A comandat la început armata 2-a, în faţa Lorenei; aci a perdut doi copii din trei ce-i are. Ordinul de zi pe armată, cu ocazia victoriei sale zice: „Dela începutul războiului armata sa a luptat fără încetare zi şi noapte, până a înfrânt pe duşman. Generalul Castelnau a avut doi băeţi, ofiţeri, ucişi şi un al treilea rănit, sub comandamentul său, fără ca aceasta să-l facă a se abate dela datoria sa şi dela comanda sa, cu cea mai mare energie".

Pe mormântul unuia din fii săi a jurat că-i va răsbuna şi va răsbuna şi ţara.

Generalul Laugle de Cary. S'a născut la 4 Iulie 1849. In campania din 1870 era locotenent şi a luptat la Paris cu atâta curaj încât a obţinut „Legiunea de onoare". Comanda armatei a 4-a franceză şi în bătălia dela Charleroi a obţinut aşa succese încât nici nu voia să creadă în posibilitatea unei retrageri şi nici nu s'a retras de cât în urma a ordine repetate.

rile: 2, 3, 4 şi 9 active, corpurile 4 şi 9 de rezervă şi un corp de cavalerie. Parte din corpul 9 de rezervă întărit cu unităţi de landwehr, asedià Maubeuge;

Armata a II-a, comandată de colonelul general von Bülow, atinsese şoseaua dela Montmirail, le Châlons-sur-Marne, între Champanbert şi Petit-Voipreux. Această armată cuprindea: corpurile 7, 10 şi garda, active, şi corpurile 7 şi 10 de rezervă, precum şi un corp de cavalerie.

Armata a III-a, comandată de colonelul general von Hausen, se întindeà pe frontul Châlons, pe Marne, până la Condé, pe Marna. Această armată aveà următoarea compunere: corpurile 12 şi 19 active (armata saxonă), şi corpul 12 de rezervă, precum şi divizia de cavalerie sacsonă;

Armata a IV-a, comandată de Ducele de Würtemberg, ajunsese pe frontul Bussy-le-Repos, până la Marna, spre Châlons. Această armată cuprindeà: corpurile 6, 8, 13 active şi corpurile 8 şi 13 de rezervă, precum şi o divizie de cavalerie;

Armata a V-a, comandată de Prinţul moştenitor Wilhelm de Prusia, atinsese frontul Julvecourt-Froides-Triancourt şi Possesse. Această armată aveà următoarele forţe: corpurile 5, 18, 16 active şi corpurile 5 şi 6 de rezervă, precum şi o divizie de cavalerie.

In Lorena şi Alsacia se aflau armatele VI şi VII, cu următoarea compunere:

Armata a VI-a, sub comanda Prinţului moştenitor Ruprecht de Bavaria, şi compusă din armata bavareză — corpurile 1, 2, 3 bavareze — şi din corpul 21 activ, precum şi din divizia de cavalerie bavareză.

Armata a VII-a, sub comanda mareşalului von Heeringen, şi compusă din corpurile 14 şi 15 active şi corpurile 14 şi 15 de rezervă.

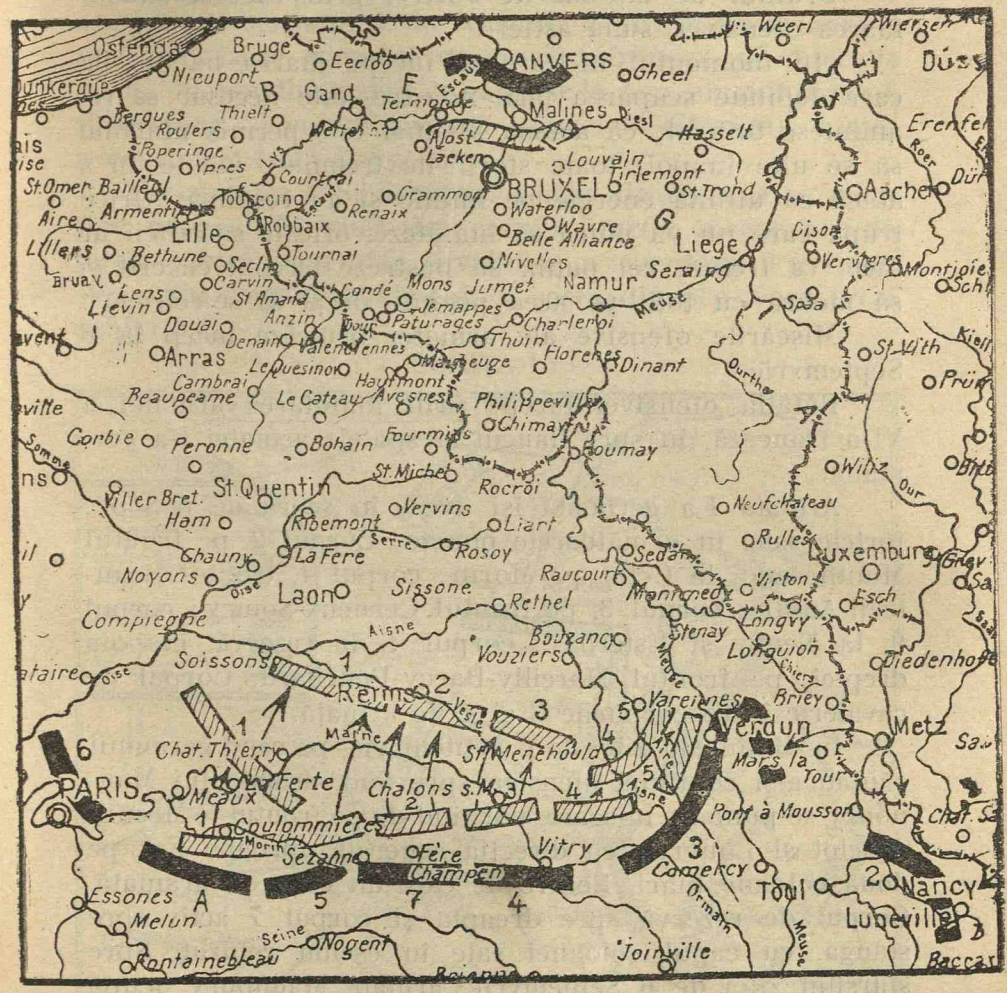
Mai spre Sud, în Alsacia, se află o armată sub comanda generalului von Deimling, care atacà în direcţia spre Belfort.

*
* *

Planul general ofensiv al generalului Joffre erà: armata a 6-a, Maunoury, sprijinită pe Paris, să facă faţă

CROCHIUL No. 3.

Bătălia de pe Marna. Retragerea Germanilor spre Aisne.

la Est și să atace cu toată energia posibilă, dreapta și spatele armatei 1-a germane, von Kluck, în lungul râului Ourq.

Armata a 3-a, la extremitatea de Est, are misiunea, ca, printr'o mișcare simetrică și în sens invers armatei Maunoury, să se sprijine pe Verdun, cu fața la Vest, și să atace flancul stâng al dispozitivului german, (armata Prințului Regal de Prusia).

Centrul compus din forțele engleze și armatele a 5-a, a 7-a și a 4-a, au misiunea de a atacà coloànele ini-

mice pe frontul Meaux—Vitry-le-François şi a le respinge.

Ordinul de zi, dat de Joffre, prin care se anunţă luarea ofensivei, sună astfel:

„In momentul în care se începe marea bătălie, de care depinde scăparea ţării noastre, este necesar să reamintesc tuturor, că acuma nu mai este permis nimănui să se uite înapoi; toate sforţările trebuiesc făcute, în a atacà cu ultima energie pe inimic şi a-l respinge. Orice trupă care nu va puteà să înainteze, oricâte sacrificii ar face, va trebuì, cel puţin, să păstreze terenul cucerit şi să moară cu toţii pe acea poziţie, decât să se retragă".

Mişcările ofensive ale armatei franceze încep la 6 Septemvrie.

Bătălia ofensivei începe prin înaintarea armatei a VI-a franceză, în spre flancul şi spatele armatei I-a germană.

Armata I-a germană îşi aveà, în seara de 5 Sept., forţele sale, în următoarele puncte: Corpul 2, pe frontul Monthérand, la Celle, pe Morin; corpul 4, frontul Beautevil-Amilis; corpul 3, pe frontul Cerneux-Somcy; corpul 9, la Neuvy şi Esternay; corpul 4, în rezervă, înapoia dreptei, pe frontul Marcilly-Barcy-Penchard. Corpul de cavalerie între corpurile 3 şi 4 de armată.

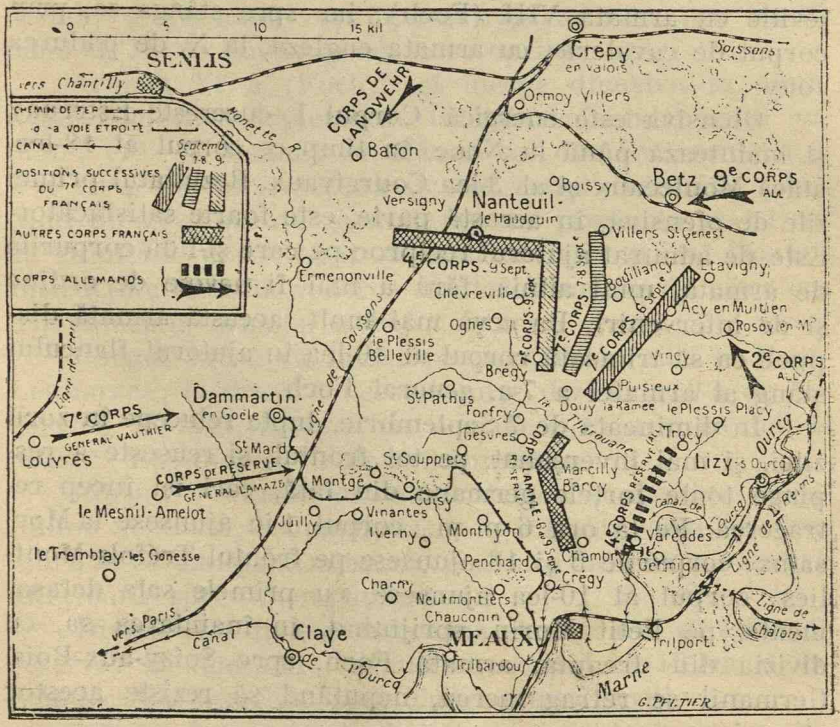
In dimineaţa zilei de 6 Septemvrie, pe când germanii căutau a-şi continuà ofensiva spre Sud, armata lui Maunoury se pune în mişcare, pornind de pe frontul le Mesnil-Amelot şi Louvres, cu direcţia generală aproape Est, pe două coloane mari, fiecare de câte un corp de aramată. Corpul de rezervă spre dreapta şi corpul 7 activ spre stânga, cu capul coloanei sale în eşelon refuzat. Spre sfârşitul zilei de 6 Septemvrie, armata Maunoury ocupă următoarele poziţii: Corpul de rezervă ajunsese pe frontul Marcilly-Barcy-Chambry, în direcţia la N. de Meaux, după ce respinsese toate forţele ce a întâlnit în cale, din corpul 4 de rezervă german. Corpul 7 activ, spre Nord, atinge frontul Puisieux-Etavigny.

In dimineaţa de 7 Septemvrie, mişcarea ofensivă continuă de partea francezilor, deşi cu mai puţin succes de înaintare. Atitudinea hotărîtoare, însă, a acestor forţe,

face ca toate corpurile lui von Kluck să se oprească şi să se întoarcă, din drumul lor spre Sud, în contra acestui nou inimic ce le apăreà în spate. In marşuri forţate, corpul 2 şi 9 german, se retrag, trec Ourcq, şi sosesc în ajutorul corpului 4 de rezervă; aceste forţe reuşesc a opri înaintarea corpului de rezervă francez, şi chiar de a-l dà înapoi din poziţia ce ocupase la Acy, ameninţându-l, spre seară, şi cu întoarcerea stângei la Etavigny. Lupta a continuat toată noaptea.

In ziua de 8 Septemvrie, corpul de rezervă se menţine pe poziţiile sale; dar corpul 7 activ începe a cedà teren contra unui atac învăluitor a corpului 9 german şi a unui corp de landwehr ce soseà dinspre Nord (vezi schiţa I.).

SCHIŢA I.

In acest timp, corpul 4 de armată activ, soseà în ajutor, împreună cu alte două divizii de rezervă, luate din garnizoana Parisului şi aduse pe poziţie cu toate automobilele găsite în Paris şi nerechiziţionate încă de armată.

Corpul 4 activ se desfăşoară la Nautenil-le-Handouin şi rezistă cu succes tuturor atacurilor îndreptate în contra-i de forţe mai mult ca îndoite.

In ziua de 9 Septemvrie, s'au dat lupte înverşunate pe tot frontul armatei Maunoury, dela Meaux până spre Ermenouville.

In ziua de 10 Septembrie, acţiunea germanilor începe să slăbească, şi începură retragerea generală spre Nord.

In acest timp, marea bătălie se dedeà pe întregul front dela Meaux şi până în Argonne.

Armata a V-a franceză, porneşte ofensiva sa în ziua de 6 Septemvrie, ora 6 a. m., şi pela ora 11 a. m. a luat contactul cu forţele inimice din faţa sa, pe frontul Cerneux, Montceaux les Provins, Courgivaux, Esternay, şi păstrând legătură, spre dreapta sa, la Villeneuve-les-Charleville cu armata VIII (Foch); iar spre stânga sa, prin corpul de cavalerie, cu armata engleză, la N. de pădurea Jony.

Ofensiva este energică. Corpul I, cucereşte Esternay şi înaintează până la Noue, în timp ce corpul al 18-lea, atacă Montceaux şi al 3-lea Courgivaux. Rezultatul primei zile de ofensivă, în această parte, este foarte satisfăcător. Este de admirat ajutorul reciproc pe care şi-l dă corpurile de armată, unul altuia, fără a mai fi nevoie de ordine şi de interveniri. Ba cevà mai mult, această armată dispune ca să trimeată corpul al 10-lea în ajutorul flancului stâng al armatei a 7-a, general Foch.

In dimineaţa de 7 Septembrie, lupta reîncepe în zorii zilei, şi mai înverşunat, pe tot frontul, şi reuşeşte a respinge toate forţele germane din faţă, cari îşi încep retragerea. Pe la ora 6 p. m., corpul 1-iu ajunsese la Morsains; corpurile 3 şi 18 ajunsese pe frontul Tréfols-Montlies; corpul al 10-lea ajunsese, cu primele sale detaşamente, pe Petit Morin, sprijinind, în înaintarea sa, cu divizia din dreapta, armata Foch, spre Soizy-aux-Bois. Germanii se retrag mereu, neputând să reziste acestor atacuri.

In dimineaţa de 8 Septemvrie, ofensiva se continuă cu aceeaş energie şi atacă viguros ariergardele germane. Germanii vor să se oprească pe Petit Morin, dar ofensiva

franceză îi respinse şi de acì, şi, spre seară, forţe franceze ocupară Marchais-en-Brie, pe platoul dela Vest de Montmirail.

In ziua de 9 Septemvrie, armata a V-a franceză, continuă urmărirea spre valea râului Surmelin, în direcţie generală Château-Thierry; dar, în seara acestei zile, armata a staţionat: cartierul general la Viels Maisons; corpul al 10-lea în regiunea St. Prix, Bayes, Fromentiérs, Corfelix, cu frontul spre N.-Est, în sprijinul flancului stâng al armatei a VII-a; corpul 1-iu, în regiunea Janvillers-Vauchamps; corpul 3, în regiunea Verdun l'Echelle, de France; corpul al 18-lea, cu grosul la Château-Thierry şi Viffort; corpul de cavalerie, cu grosul la Sud de Marna, şi cu o divizie pe malul Nordic, spre Château-Thierry.

In ziua de 10, luptele continuă tot în avantajul francezilor, şi germanii continuă retragerea lor spre Nord, până la N. de Soissons, unde se opriră.

Armata VII-a (Foch), îşi începe ofensiva în dimineaţa zilei de 6 Septemvrie. Intenţia comandamentul armatei erà: a susţine, cu stânga sa, ofensiva armatei a V-a franceză, şi a rezistà pe tot restul frontului, până când ofensiva acestei armate se va pronunţà şi îşi va dà rezultatul dorit; apoi să se ia ofensiva pe tot frontul. Instrucţiile date, în vederea acestei manevre, de către comandamentul armatei a VII-a, sunt:

Corpul 11 se va întărì pe poziţia Morains le Petit-Lenharrée; la dreapta acestui corp, divizia a 9-a de cavalerie, să facă legătură cu armata a IV-a şi să stăpânească direcţiunile Châlons-Sommesons.

Corpul 9 armată, în poziţie defensivă, pe linia mlaştinilor St. Gond, ocupând, însă, ieşirile de Nord ale drumurilor ce duc prin mlaştini, pentru a înlesnì o ofensivă ulterioară spre Champanbert.

Divizia 42, divizia marocană şi una din diviziile de rezervă, să atace, în legătură cu corpul al 10-lea al armatei a V-a franceze, spre Vanchamps-Janvillers.

Bătălia începe în dimineaţa de 6 Septemvrie.

Corpul 11 armată rezistă cu înverşunare atacurilor germanilor. Spre seară, localitatea Morains le Petit erà în flacări; iar Ecury le Repos şi Normée, bombardate şi

atacate cu o violență extraordinară, au fost evacuate de fracțiunile acestui corp, ce le ocupase, și cari s'au retras pe marginea de Nord a pădurilor aflate imediat la Sud;

Divizia 9-a de cavalerie, ce făceà legătură cu armata a IV-a, a luptat cu divizia de cavalerie saxonă;

Corpul al 9-lea de armată, a fost forțat să-și retragă avantgardele dela Nordul mlaștinilor St. Gond; însă, a apărat defileurile înapoi, interzicând, în mod absolut, înaintarea mai departe a inimicului;

Divizia marocană, divizia 42 și divizia de rezervă atacă, și respingând pe germani, ocupă înălțimea St. Prix, marginea nordică a pădurei St. Gond, Soizy-aux-Bois, la Villeneuve, les Charleville, pe care le și întărește. In acelaș timp, se face legătură cu corpul al 10-lea din armata V-a care atacă în această parte.

Pentru ziua de 7 Septemvrie, toate forțele armatei a VII-a sunt atacate violent, însă, rezistă pe pozițiile pe cari se stabilise în ajun.

In zilele de 8 și 9 Septemvrie, luptele sunt, în această parte, de o violență extremă. Germanii par a aveà intenția să rupă frontul francez, cu orice preț, pentru a puteà să-și dea mâna cu atacul ce veneà din Lorena, printre Toul și Epinal.

In seara de 9 Septembrie, după succese alternative, situația erà următoarea: La dreapta, divizia a 60-a de rezervă, la Sud de Semoine și sprijinită la dreapta ei de divizia 9-a de cavalerie, la Arbre de la Justice; corpul 11, întărit cu divizia 18-a, în pădurile dela Sud de Gourgançon; corpul al 9-lea, cu dreapta spre Connantre, iar stânga sprijinită pe pădurea dela Allemant; divizia marocană ocupà pădurea Allemant și localitatea Mardement; corpul al 10-lea, la Fromentières și Baye.

In acest timp, armata a IV-a franceză atacând, ajunsese cu capetele coloanelor în apropiere de Sompius; iar armata a V-a, cu aripa dreaptă spre St. Prix.

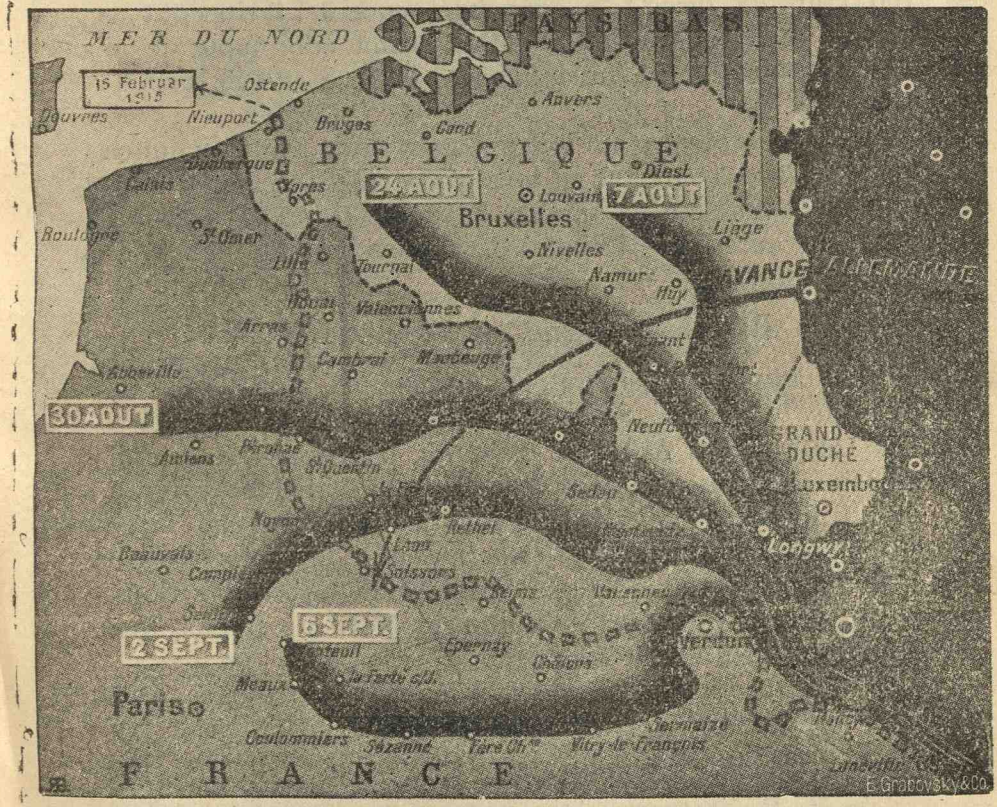
Pentru 10 Septembrie, armata a VII-a începù înaintarea, căci atacul germanilor slăbise. In urmărire, ariergardele germane opun o foarte slabă rezistență, și trupele franceze câștigă repede teren, face mulți prizonieri și ia materie de răsboiu în mare cantitate.

In ziua de 11 Septembrie, cartierul acestei armate fù mutat la Fère Champenoise; iar forţele franceze ajung pe frontul: pădurea Compiègne, Villers Cotterêt, Fêre en Tardenois, Bojoches, Epernay, Châlons.

La dreapta armatei a VII-a, corpul de cavalerie, sub comanda lui L'Espée — diviziile 6 şi 9 — urmărind, face

SCHIŢA J.

Fronturile armatelor Germane dela 7 August la 7 Septembrie 1914 şi frontul la 15 Februarie 1915.

mulţi prizonieri şi capturează mult material de răsboiu, tunuri, chesoane, trăsuri, etc.

In ziua de 12 Sept., râul Marne este trecut între Tours şi Sarry.

Intre Verdun şi Révigny, armata a 3-a, (Sarrail), cu pierderi considerabile, eroic îndurate, imobilizează armata

a 5-a germană, (Prinţul Regal de Prusia), îndoit superioară, ca număr.

La 10 Septemvrie, retragerea germanilor e generală, In graba de a scăpà cleştelui ce puteà să-i strângă, ei lasă în urmă oameni şi material.

Trupele franceze, obosite din cauza celor 3 săptămâni de marşuri şi lupte neîntrerupte, nu mai sunt în stare de a transformà insuccesul germanilor în dezastru.

Inamicul profită de aceasta şi se opreşte la înălţimea râului Aisne, organizându-se defensiv, între râul Oise şi Meusa, (în aval de Verdun), după ce a pierdut aproape 100 klm. de teren, în adâncime, cucerit la început aproape fără lupte şi pierdute în urma unor lupte de aproape 7 zile fără întrerupere, şi de o energie nemaipomenită.

Lupte violente au loc pe acest nou front; acţiunea se cristalizează, încetul cu încetul; părţile adverse îşi consolidează punctele de sprijin, adâncesc profilele, dezvoltă apărările accesorii. Răsboiul de manevră devine imposibil deocamdată.

Bătălia pe Aisne, (13 Sept.—9 Oct.)

Situaţiunea beligeranţilor, la această dată, erà cum se arată în schiţă.

Linia râului Aisne, se prezentà, pentru Germani, mai ales înspre Vest, ca o poziţie în cele mai bune condiţii de a fi întărită defensiv. Ei o fortificară în cea mai mare grabă, utilizând toate carierile regiunii. Linia lor de rezistenţă se întindeà dela pădurea Laigue, la Nord de Compiègne, către Soissons, Craonne, la Nord de Reims, Sud de Rethel, în direcţia Metz.

Flancul drept al armatei principale franceze, se sprijină pe Verdun, şi pe întăririle cari leagă această din urmă localitate, de Toul; iar flancul stâng pe Oise, Sud de Compiègne.

Germanii reculeşi, graţie faptului că francezii nu au mai urmărit, voiesc a corectà greşala, adoptând un nou proiect de operaţie.

Din modul cum s'au desfăşurat evenimentele, se pare că planul de operaţie a fost o defensivă activă la centru, şi debordarea inamicului la flancuri.

Bătălia depe Aisne, începe prin trecerea acestei ape

CROCHIUL 4.

Dispoziţiunile adversarilor pe Aisne. Prelungirea frontului spre Nord.

de către Francezi, în apropiere de Soissons, (13 Sept.). Trecerea s'a făcut cu cea mai mare greutate, şi cu pierderi enorme de ambele părţi. Lupte înverşunate, de zile şi nopţi întregi, fără întrerupere, atacuri, contra-atacuri, întoarceri ofensive dintr'o parte şi din alta, se dădeau zilnic de mai multe ori. La Sudul liniei de luptă, Germanii pierdură teren în urma acestor lupte.

In acest timp, Germanii, considerând lupta de front

destul de angajată, iar uzarea destul de complet făcută, își pronunțau atacurile la ambele aripi ale Francezilor.

Primul atac german, pornit din Metz, contra flancului drept al armatei principale franceze, se sdrobește în fața fortului Troyon.

CROCHIUL 5.

Intinderea ambelor fronturi spre mare, premergătoare bătăliei din Flandra.

Atacul e reînoit câtevà zile mai târziu, cu forțe importante,—aproape 4 corpuri de armată,—formând deta-

şamentul generalului Strautz şi graţie unei puternice artilerii de asediu, atacul cucereşte fortul Camp-des-Romains (26 Sept.), trece Meusa la Saint Mihel şi înaintează până în valea râului Aire. Acì se opreşte succesul germanilor. Trupele franceze convergând asupra coloanei, care trecuse Meusa, o asvârle înapoi, peste râu, şi dărâmă podul întins de Germani peste Meusa.

Se pare, însă, că operaţiunile contra flancului drept francez, nu erau decât simple diversiuni, comparate cu acţiunea mult mai importantă reînoită, fără întrerupere, contra flancului stâng francez.

Germanii împing spre Vest, toate trupele proaspete ce soseau din Germania, toate unităţile disponibile depe întreaga linie, mai ales din regiunea Nancy şi Alsacia. Comandamentul francez, înţelegând intenţiunile germanilor, aduce spre flancul stâng francez trupele noui formate şi toate trupele disponibile.

Luptele spre Vest au fost şi mai înverşunate, chiar decât acelea depe front şi acelea dela Camp des Roumains. Localităţile Tracy-le-Mont, Lassigy, Roye, Chaulnes, Combles, Albert, au fost luate şi pierdute de ambii adversari, de mai multe ori. Francezii pierdură Péronne, dar Germanii nu au putut să-şi ajungă scopul de a întoarce stânga franceză, sau de a rupe frontul în direcţia Paris.

Germanii au adus acì, între Somme şi Scarpe, în special în regiunea Arras, toate forţele disponibile în acel moment, luând trupe chiar din Lorena şi din Alsacia, însă nu numai că nu reuşesc a pronunţà învăluirea, dar fiind contìnu ameninţaţi cu învăluirea, frâng frontul, prelungindu-l spre Nord până la Lille, iar de acì, prelungindu-l mereu până la Marea Nordului, în Belgia, cum vom vedeà în operaţiunile ce urmează.

Bătălia din Flandra, (9 Oct.—29 Oct.) şi ultimile operaţiuni din Noemvrie, Decemvrie şi Ianuarie.

Planul iniţial strategic, bazat pe sdrobirea rezistenţei franceze, înainte de a puteà aveà Ruşii vreun succes, căzuse. Nu reuşise nici învăluirea prin Belgia, nici străpungerea pe Marna, nici întoarcerea pe Aisne, nici cea

din Picardia. Pentru a patra oară ei se hotărăsc a reluă ofensiva, şi în loc de a o limită numai pe un singur teatru de operaţiune, vor căutà deciziva în acelaş timp, la Est şi Vest, în Polonia ca şi în Flandra. Contra Ruşilor, cari fuseseră alungaţi din Prusia Orientală, ei pregătesc o invazie generală, în cinci mari coloane, cu concursul Austriacilor. Contra Francezilor şi Englezilor, ale căror întăriri de trupe, se duc spre Flandra, ei vor să încerce, înainte de a-i vedeà atingând Marea Nordului, o ultimă manevră de învăluire, cu o formidabilă massă. Dacă manevra reuşeşte, ea pune la dispoziţia învingătorului porturile Mărei Nordului şi ale Pasului de Calais, bază de operaţiune contra Angliei.

Astfel, nouile formaţiuni germane sunt îndreptate, simultan, asupra celor 2 fronturi: Rusia şi Franţa.

Pentru realizarea acestei măreţe concepţiuni, trebuià mai întâiu curăţită Belgia. Armata Regelui Albert, cu grosul la Anvers, ocupa toate trecerile Escaut-ului de mijloc şi ale râului Lys. Primul obiectiv, deci, trebuià să fie Anversul, ale cărui lucrări de apărare treceau drept un model de fortificaţie permanentă, cu centura lui dublă de uvraje, cu artilerie redutabilă, cu zone inundabile.

Căderea oraşului Maubeuge, la 7 Septemvrie, a lăsat disponibile giganticele piese de asediu, care făcuseră să cadă Liège şi Namur. La 26 Septemvrie, ele sunt în poziţie, în faţa sectorului de Sud al câmpului întărit, Anvers. Trupele belgiene susţin cu tărie bombardamentul, păstrând, însă, defensiva. Nimic nu rezistă mortierelor monstre de 305, (austriace) şi 420 m/m, (germane). Cuirasamentele şi betonagiile se topesc sub obuzele explozibile. O breşă largă se deschide în prima incintă a forturilor.

Infanteria germană pătrunde prin ea şi se menţine, cu toate întoarcerile ofensive ale Belgienilor.

Din acel moment, Anversul erà pierdut. Zadarnic o brigadă de marinari englezi venì în ajutorul cetăţii. Erà prea târziu. Bateriile de asediu, apropiindu-se, distrug şi lucrările liniei a 2-a. Sfârşitul e aproape.

La 9 Octomvrie, apărătorii părăsesc oraşul şi se retrag pe îngusta fâşie de teren, dintre Escaut şi Zelanda.

Olandeză. Când Germanii pătrund, aproape de Termonde, la Nordul fluviului, majoritatea armatei belgiene se găseà dejà în siguranță; ariergarda singură, tăiată de gros, trece în teritoriul neutru, unde e dezarmată.

Cucerind Anversul, în câtevà zile, această capodoperă a lui Brialmont și unul din câmpurile întărite, cele mai vaste și mai solide din lume, Germanii au repurtat un succes fulgerător, dar asupra operațiunilor ulterioare nu a avut influiență, precum nu a avut nici asupra armatei belgiene, care a scăpat grație împrejurării că, Germanii nu au învestit cetatea pe malul stâng al Escautului.

Germanii urmăresc armata belgiană în retràgere, și ocupă, fără rezistență, Gand, Bruges, Ostanda. La Yser, însă, sunt opriți de trupele belgiene, care reușiseră să ocupe poziția înapoia acestui râu, și să facă legătura cu armata engleză.

Pe acest râu, tăiat de diguri și canaluri, se va jucà marea carte. Pe acì, se va încercà marele atac asupra stângei aliaților.

Trupele ce vor fi întrebuințate, sunt desemnate de mai înainte și formate, în mare parte din trupe tinere și voluntari, ajutate de întreaga armată, ce a asediat Anversul.

Regimentele belge, susținute spre dreapta, la Dixmude, de infanteria de marină franceză, flancate la stânga de flota ușoară Franco-Engleză, așteaptă în liniște, atacul.

Germanii prepară atacul cu un bombardament formidabil; apoi, când au gândit că apărarea e destul de sdruncinată, infanteria germană înaintează pe tot frontul, dela Nieuport la Dixmude, în linii dese, succesive, și cu oamenii cot la cot.

De 10 ori Germanii sunt respinși și de 10 ori se reformează și revin la atac; de 10 ori regimentele lor se topesc în foc, și de 10 ori rezervele le alimentează și sunt trimise din nou în luptă. Unul din ele, mai fericit, profită de un moment de osteneală al Belgienilor, trece râul și ocupă satul Rams-Capelle, obligând linia apărării a se retrage până la calea ferată, câtevà sute de metrii spre Vest. O întoarcere ofensivă a tiraliorilor algerieni

reià, la baionetă, punctul de sprijin, cu atâta greutate cucerit de Germani.

Această acțiune pune capăt atacului german dela stânga franceză.

CROCHIUL 6

Frontul în timpul bătăliei pe Marna.

După 15 zile de lupte infructuoase, ei renunță de a mai forța trecerea. Dela 28, canonada încetează. A doua zi, Belgienii rup digurile și fac orice atac decisiv, pe aici, imposibil.

Sterilele atacuri depe Yser n'au făcut, însă, pe Germani să renunțe asupra proiectelor, privitoare la Calais. După dânșii, dezastrul se datorà, dificultăților terenului și formațiunilor greoaie ale batalioanelor de recruți.

Ei plănuiesc o nouă ofensivă în direcțiunea orașului Ypres, unde frontul francez formà un eșind înspre forțele germane.

In consecință, la sfârșitul lui Octomvrie, înainte de a se termină sângeroasele lupte pe Yser, Germanii concentrează în fața acestei regiuni forțe impunătoare, printre cari 2 corpuri de armată de elită: Corpul al 15-lea de Strassbourg și Garda, al cărui elan nu fusese slăbit, cu toate pierderile enorme suferite la Dinant, Guise și mlaștinele Saint-Gond.

La 30 Octomvrie, dela Nord, Est și Sud, coloanele de atac sunt aruncate asupra pozițiunilor aliaților. Lupta ià acelaș caracter ca pe Yser, cu aceleași rezultate; de câte ori inimicul ocupà tranșee, de atâtea ori erà gonit de întoarceri ofensive puternice.

Trupele germane, care au luptat în această parte, pe un front de aproape 40 km., au fost: corpul 3 activ, corpul 22 rezervă, corpurile: 23, 26, 27, 10, 1 și 2 bavareze și 24, toate de rezervă; corpul 15 activ. Adică, 10 corpuri de armată pe 40 km., ceeace dă o densitate de aproape 10 oameni pe metru curent, socotind corpul de armată la 40.000 oameni.

La 11 Noemvrie, un atac energic al gardei prusiene, străpunge frontul englez și ocupă liziera sudică a localității Ypres, dar nu se poate menține și cedează unui atac cu baioneta, dat de englezi. Acesta e punctul culminant al bătăliei. După eșecul gardei, criza descrește repede. La 15 Noemvrie, lupta uriașă încetează. In realitate, lupta este începută la 6 Septemvrie și terminată la 15 Nov., adică 2 luni jumătate.

* * *

Până la 1 Februarie, n'a mai fost nici o ofensivă germană. Pe tot frontul au loc numai acțiuni de detaliu, atacuri izolate, fără consecințe. Cea mai importantă

este acea îndreptată contra trupelor franceze, ce ocupau malul drept al râului Aisne, în apropiere de Soissons, unde Germanii, profitând de o creştere subită a acestui râu, au atacat forţele franceze, lipsite de legătura cu malul stâng şi le-au înfrânt. Au câştigat o adâncime de aproximativ 1800 m. Succes local.

Germanii, păstrând o atitudine defensivă, pe teatrul de Vest, îndreaptă activitatea toată în Polonia.

In Alsacia, armata franceză a luat din nou ofensiva, şi a ocupat oraşul Than şi o bună porţiune din terenul acestei provincii.

La Lorena, generalul Castelnau, a reuşit să respingă pe Germani până la frontieră.

OBSERVAŢIUNI. INVĂŢĂMINTE ŞI DISCUŢIUNI ASUPRA LUPTELOR DE PE TEATRU DE OPERAŢIUNI DIN VEST

1. La 1870, Franţa declară răsboiu Germaniei, şi hotărăşte să pornească la Berlin, pentru a pedepsi pe Germani. Nu a folosit la nimic acel entuziasm căci Franţa, fiind nepregătită, a fost ruşinos înfrântă.

De atunci, până astăzi, deşi au trecut 44 ani, şi s'a strigat într'una: „Revanşă", totuş, teama înfrângerii a fost atâta de puternică, şi conştiinţa asupra slabei pregătiri actuale, atâta de lămurită, încât, Republica Franceză, se declară gata în 1914, pentru răsboiu, însă, nu spre a merge la Berlin, ci, *spre a se apără*;

2. Incă din timp de pace, s'au făcut discuţiuni asupra frontului pe care va pune Germania, la început, mai mult interes spre a obţine deciziunea.

Mai toate scrierile germane şi franceze ajungeau la concluziunea că Germanii vor căutà deciziunea pe frontul de Vest, contra Franţei. Desfăşurarea evenimentelor, la începutul răsboiului, probează că nu s'au înşelat acei cari au susţinut aceasta.

Totuş, răsboiul Austro-Sârb, — repeziciunea neaşteptată a mobilizării Rusiei, intrarea în acţiune a Belgiei, conducerea armatei franceze, precum şi neutralitatea Ita-

liei şi a României, au modificat problema, aşà că astăzi, în situaţia actuală, îşi pun întrebarea mulţi scriitori militari, dacă nu ar fi fost mai nemerit ca Germanii să caute deciziunea, mai întâiu, contra Rusiei, pe frontul de Est.

Insă, Frederic cel Mare,—zice „România Militară,—n'a fost bucuros când a trebuit să lupte contra Rusiei. (R. M., Iulie 1914).

3. Gruparea iniţială a armatelor franceze, nu a corespuns cu situaţiunea reală. Conducătorii francezi, fiind obsedaţi de ideia invaziunii Germanilor pe frontul Verdun-Belfort, au gravitat cu concentrările către această parte. Pentru a face faţă invaziei dela Nord, au trebuit să facă o schimbare de front, dela Est spre Nord, care a reuşit, şi s'a terminat înainte de a fi atacată de forţele inamice, graţie rezistenţii armatei belgiene.

Operaţiunile ofensive ale Francezilor au început imediat după terminarea concentrărilor, în direcţiile divergente: *Belgia, Lorena, Alsacia.* Mai în urmă, realitatea a adus pe Francezi la conceperea unui plan de operaţiune mai real.

Există o perfectă asemănare între ideia ofensivă din 1870, şi ideia ofensivă din 1914, cu deosebire numai că în 1870, după isbirea Francezilor de cruda realitate, comandamentul nu a fost în stare de a corectà greşelile, pe când, acum, în 1914, aceste corectări s'au făcut la timp şi au dat rezultate foarte mari.

In 1870, Francezii aveau avânt patriotic, dar le lipseà comandamentul, precum organizarea armatei şi pregătirea alianţelor. Acum, în 1914, Francezii au acelaş avânt patriotic, au comandament, au alianţe..., dar..., nu au organizarea completă.

Poporul francez şi-a făcut datoria şi atunci şi acuma.

Soldatul, şi atunci şi acuma a fost admirabil.

Comandamentul numai acuma şi-a făcut datoria.

Politica internă, înainte de răsboiu, nu şi-a făcut-o, nici atunci, nici acuma.

După isbucnirea răsboiului, însă, cel mai frumos exemplu de unire îl dă Franţa.

Iată ce zice pseudonimul O. P. O., în Revista „România Militară", relativ la conducerea internă a Republicei Franceze:

„Politica internă a Republicei Franceze, s'a sbătut, timp de 40 ani, pentru a deslegà probleme sociale şi pentru a face ca sarcina militară să fie cât mai uşoară de suportat: cum să se rezolve chestiunea de a avea o armată care să coste mai puţini bani şi să absoarbă mai puţine energii, cu alte cuvinte, de a pregătì ţara numai pentru *apărare!*

Necesităţile vieţii naţionale au fost privite numai dintr'un singur punct de vedere, a asigurà patriotului francez, paşnica desvoltare a bunei sale stări materiale; orice măsură ce ar fi produs îndăunarea unei asemenea direcţii, erà privită ca contrară intereselor franceze.

Spiritul democratic al Republicei, desvoltându-se din ce în ce mai mult, pregătirea de răsboiu erà considerată chiar şi ca un pericol însuş pentru existenţa Republicei. Nu este încă un timp prea mult lăsat îndărăt, de când chestiunea de a se ştì, dacă interesele Patriei permit a se concentrà anual numai 3, sau numai 4 săptămâni pe an, rezerviştii şi teritorialii. Mai recent de tot s'a văzut cum parlamentele s'au succedat pe chestiunea dacă trebuià sau nu, a revenì asupra serviciului de trei ani. Senatorul Humbert a spus, înainte cu câtevà săptămâni de ivirea răsboiului, în plin Parlament francez, că armatei îi lipseşte până şi din echipament. Nu mai pomenim acì de spiritul socialistic şi antimilitaristic ce a bântuit până şi în căzărmi.

Este deci cert, că Republica Franceză nu numai că nu s'a pregătit pentru răsboiul de *revanşă,* pe care, de altfel, începuse chiar şi să o uite, dar nici pentru *apărarea* sa n'a pus toată puterea de activitate, spre a o realizà.

Şi atunci, când ora luptei a sunat mai înainte de a fi aşteptată, s'a văzut acea mare nepotrivire între *necesar* şi *existent,* între dorinţe şi posibilitatea de a le înfăptuì.

Cruda realitate a adus pe conducătorii ei la simţul pozitiv şi atunci, dispoziţii fură luate în adevăr în raport cu situaţia, adică părăsirea operaţiunilor cu caracter ofensiv, începute îndată după declaraţiunea răsboiului".

4. Din gruparea din timp de pace a corpurilor de armată germane, se puteà deduce că, statul major german

se fixaxe definitiv pentru ofensiva prin Belgia şi Luxemburg. Numai teritoriile à 8 corpuri de armată se găseau la înălţimea frontierei franceze; teritoriile celorlalte 17, se întindeau spre Nord,—şi pentru fiecare, drumul cel mai scurt,—la Paris, treceà prin Belgia, sau Luxemburg. Nici un obstacol natural în aceste regiuni. Numai trei puncte întărite, (Liège, Namur, Maubeuge), izolate, fără legătură între ele, jalonau calea Parisului prin văile largi ale Meusei şi Oisei. Germanii credeau că vor puteà repede cucerì, sau mascà aceste puncte întărite, cu puţine sforţări.

„Necesitatea nu cunoaşte lege",—trebuià să spună mai târziu un cancelar imperial; precum şi „petecul de hârtie" al unui tratat de neutralitate, nu aveà să cântărească greu, faţă de cerinţele strategice.

Odată hotărîrea luată, Germanii se pun pe lucru. După cum, timp de 20 ani, perfecţionaseră reţeaua ferată din Alsacia şi Lorena, şi liniile adiacente; dela 1893, începură refacerea căilor ferate, care, din Prusia Renană, duceau la frontiera belgiană. Prin aceasta, manifestau vădit, intenţiunea de a mută spre Nord zona de concentrare a unei părţi din forţe.

In acelaş timp, statul major german, fortifică Alsacia şi Lorena. Câmpurile întărite, Metz-Thionville, precum şi Strassbourg, sunt refăcute şi transformate dupe ultimele perfecţiuni.

5. Se poate susţine că, din momentul când Germanii au fost siliţi a se retrage depe Marna şi a cedà din terenul cucerit, s'au depărtat de şansa de a impune voinţa adversarului, şi au intrat în faza sacrificiului, pentru a-şi salvà orgoliul.

„In ofensivă strategică, nu este îngăduit nici oprirea mai prelungă,—fiindcă şi aceasta înseamnă slăbirea,—nici o retragere până la o anumită poziţiune sau regiune, căci aceasta înseamnă că *ofensiva* şi-a impus ea voinţa, *defensivei*". (R. M., pag. 621. August).

6. Dela mobilizare până la sosirea pe Marna, operaţiunile armatei germane pe frontul de Est, s'au desfăşurat în cea mai mare regulă.

Mobilizarea, concentrarea, desfăşurarea imensei masse, invadarea în Belgia, s'au executat în cele mai mici

detalii, tocmai aşà cum se prevăzuse, şi a respins pe Anglo-Francezi, pe un front de aproape 300 klm., fără o întâmpinà rezistenţe mari, ori a suferì eşecuri.

Bătălia dela Marna deranjează, însă, tot mecanismul acesta ingenios, şi pune pe Germani în situaţiuni noui, pe cari nu le prevăzuse.

7. Relativ la acţiunea Belgienilor, se poate obşervà următoarele:

a) Din punctul de vedere al idealului naţional, acţiunea de astăzi a Belgiei, care s'a sacrificat pe altarul iubirii de patrie,—opunându-se înaintării germane,—va fi poate, criticată de negustori şi de materialişti, dar istoria omenirii va ridicà la cea mai înaltă treaptă de cinste şi de eroism, pe poporul acesta, care a udat cu sângele lui ogoarele, unde vor creşte generaţiile mari ale Belgiei de mâine.

S'au sacrificat generaţiile de azi belgiene, pentru a ridicà pe cele de mâine. Şi aceasta nu o pot înţelege acei cari caută să rezolve chestiunile naţionale cu formule comerciale;

b) Din punctul de vedere al ştiinţii militare, rezistenţa de 15 zile a belgienilor, poate fi socotită ca un rol de acoperire, procurând Franţei şi Angliei timpul necesar de a se mobilizà, a se orientà şi a se adunà corespunzător sensului operaţiunilor germane;

c) Din punctul de vedere al organizării, rămâne de condamnat Belgia, că, din $7^1/_2$ milioane locuitori, nu a putut aveà la început decât 120.000 oameni organizaţi, şi că, cu toate căile sale de comunicaţii, şi cu toate fortificaţiile sale, nu a fost în stare a opune o rezistenţă mai îndelungată ca 15 zile, din cauza lipsei de pregătire din timp de pace.

8. Cezar, în comentariile sale, a spus: „Din toată Galia, cei mai vârtoşi sunt belgienii". După două mii de ani, acest adevăr se verifică: In răsboiul actual, trupele belgiene şi poporul belgian a dat naştere celor mai epice lupte, cunoscute în istoria omenirii.

9. Se zice că Bismark, fiind întrebat odinioară, ce ar face, dacă un corp de expediţie englez ar venì pe Continent, în contra Germaniei, el a răspuns: „In cazul acesta, l'am arestà". In actualul răsboiu, gluma lui Bis-

mark nu s'a putut realizà, deşi, Von Kluck, un militar de valoare, a încercat serioase manevre decisive, contra Englezilor, mai ales la N. de St.-Quentin.

10. Se pare că Germanii au comis o eroare, când au hotărît a atacà armata franceză, între Paris-Verdun. Ei au evitat invazia în Franţa, pela Est, între Verdun-Epinal, din cauză că spaţiul fiind mic, şi între două cetăţi, nu aveau putinţa manevrării şi a completei desfăşurări; cu toate acestea, de astădată, cad într'o greşală identică, atacând pe francezi într'un spaţiu tot aşa de îngust şi cu cetăţi la aripi, mai puternice. Avântul căpătat de germani, în urma marşului triumfal de până acì, precum şi convingerea că francezii se retrag, din cauza demoralizării, a contribuit la această greşală.

11. Rezistenţa generalului Castelnau, la Nancy, a servit mult francezilor, pentru pregătirea operaţiunilor depe Marna. Desigur, că şi mişcările de ofensiva franceză, în Alsacia şi Lorena, au contribuit ca germanii să nu poată aduce forţe de acì, la stânga corpurilor principale franceze, depe Marna.

12. Operaţiunile pe frontul de Vest, (Franco-Belgo-Engleze), până la finele anului 1914, s'ar puteà împărţì în patru faze:

a) Ofensiva germanilor în Belgia şi a francezilor în Alsacia şi Lorena;

b) Respingerea franco-englezilor până la Marna;

c) Respingerea germanilor spre Nordul Franţei;

d) Intinderea fronturilor de luptă şi alternativele de succes şi înfrângeri, cari aduc perioada imobilizării.

13. Generalul Joffre a aplicat, în mod judicios, *defensiva strategică de retragere cu ofensiva tactică*, principii eterne în ştiinţa militară. Precedente de defensivă în retragere, bine conduse, avem destule în istorie: *Kutusow, 1805 şi 1812,—Sârbii în răsboiul actual.*

Deci, neexagerând nimic, găsim acì caracter, cunoştinţe, curaj.

In execuţie stă adevăratul merit al generalului Joffre. Inaltele sale calităţi intelectualo-morale şi fermitatea caracterului său, sunt evidenţiate de puterea cu care a ştiut învinge toate dificultăţile unei astfel de operaţiuni, în-

greunate, dacă ne referim la *psihologia* poporului francez.

14. Cauza teroarei deslănţuită de germani, invadând Belgia, îşi are rostul, analizând-o din punctul de vedere al succesului militar şi al necesităţii ca manevra să se execute fulgerător, să înspăimânte pe toţi şi pentru a termină cât mai repede războiul. E condamnabilă, însă, din punct de vedere umanitar şi civilizator. I se găseşte rostul, analizând-o din punct de vedere al rezultatelor pozitive ce trebuiă să deà: Valuri întregi de populaţiune îngrozită, invadând frontiera Franţei, trebuiă să ducă groaza până la Paris. De acì, presiune mare morală asupra conducătorilor: insurecţiuni civile, poate, trebuiau să aducă desnodământul în folosul germanilor.

15. Presupunând,—ceeace nu este exclus,—o înfrângere a dublei alianţe, aceasta nu va fi înfrângerea celei mai formidabile şi mai bine pregătită armată din omenire, ci va fi numai înfrângerea unei diplomaţii greşite.

Va suferì Germania, cel mult, consecinţele unei proaste pregătiri politice, care a împiedecat admirabilul instrument militar de a culege fructele unei îndelungi şi perfecte organizări; va existà, poate, o cezìune sau o retrocedare teritorială şi o adăogare dincolo, dar va câştigà, punând în evidenţă *necesitatea pregătirii continue, până la sacrificiu, a armatei.*

Principiul egalităţii, al fraternităţii şi al libertăţii, pus în evidenţă de Franţa, prin înfrângerea de altădată, va fi susţinut cu acel al pregătirii forţei, pe care i-l va evidenţia Germania, prin înfrângerea de azi.

O altă naţiune, în situaţiunea actuală a Germaniei, ar fi fost de mult sdrobită. Graţie pregătirii sale militare, poate să ţie piept Europei întregi, luptând pe 2 fronturi, cari, în total, au 1200 klm.

16. Punctele Strasbourg-Molsheim, împreună cu fortificaţiile dela Neuf-Brisach şi Istein, permiteau Germanilor a economisì forţele în această parte şi a sporì massa destinată să opereze în Belgia.

Aceste diverse lucrări, au adus oarecari lumini în cercurile militare franceze şi belgiene, asupra ofensivei germane prin Belgia. O parte din scriitorii militari,—între alţii, generalii belgieni Brialmont şi Dejardin,—emiteau

părerea că, invazia germană va acoperì tot teritoriul regatului neutru, trecând la Nordul Meusei.

In Franța, mai toți scriitori militari, în special generalii Bonnal și Langlois, precum și acuma în urmă, 1914, Colonelul Boucher, credau că atacul principal va fi pronunțat tot prin Lorena, și numai o simplă armată de aripă va urmà itinerariul Sudului Belgiei, fără a traversà, nici chiar a atinge linia Liège-Namur.

Pedealtăparte, principiile ofensive, existente în armata franceză, după 1870, trebuià să silească pe francezi a dobândì inițiativa operațiunilor asupra germanilor. Or, cum francezii nu voiau violarea neutralității belgiene, nu le rămâneà decât transportarea de forțe importante la Est, către Alsacia și Lorena.

17. In 1870—71 și în 1914, răsboiul Franco-German s'a desfășurat după următoarele date. Se poate deduce, cu oarecare aproximație, rezultatul răsboiului din anul 1914—1915:

1870—71	1914—15
Germanii: Comandament, stat major, organizare, înarmare și pregătirea poporului foarte bine. Moltke, Roon, Bismarck, au pregătit răsboiul ani de zile.	*Germanii:* Comandament, stat major, organizare, înarmare și pregătirea poporului, ating perfecțiunea. Împăratul Wilhelm a fost sufletul acestei pregătiri. Răsboiul se prevedeà și se pregăteà.
Francezii: Comandament slab, stat major nul, (neexistând), organizarea, înarmarea și pregătirea poporului, cu totul mediocră. Impărăteasa Eugenia conduceà țara cu **camarila**.	*Francezii:* Comandament bun; stat major perfect; organizare și înarmare destul de bună; pregătirea poporului, în vederea răsboiului, slabă. Delcassé luptă pentru pregătirea țării, pe toate tărâmurile. Poincaré, ajută, cu toată autoritatea sa.

Mobilizarea la 15 Iulie

Prima bătălie: Wissemburg, 4 August. Victorie germană.

Woerth-Spickeren, 6 Aug. Victorie germană.

Borny, 14 Aug. Victorie germană.

Rezonville-Vionville, la 16 Aug. Victorie germană.

Saint-Privat, prima mare bătălie, 18 August. Victorie decizivă germană.

La această dată, armata cea mai bună a Franței, (170.000 oameni), este închisă în Metz, și se predă, la începutul lui Octombrie.

Beaumont, 28 August. Victorie germană.

Sedan, 2 Sept. Mare Victorie germană, întreaga arm. franceză prizonieră, împreună cu Impăratul Napoleon.

După o lună jumătate dela decretarea mobilizării, Franța nu mai are armată regulată, lupta o duce cu miliției.

Parisul începe a fi înconjurat la 18 Sept., după două luni dela începerea războiului.

Apărarea Națională a luptat cu armate improvizate, până în Martie 1871. După 7 luni, Franța era complet îngenunchiată.

Mobilizarea la 1 Aug. s. n.

Prima bătălie: Liège, 5—12 Aug. Victorie germană.

Charleroi, 22, 23, 24 Aug. Victorie germană.

Marna, 6—12 Sept. Mare victorie franceză.

Aisne, fără rezultat.

Flandra, fără rezultat.

Lorena, Victorii alternative terminate cu respingerea germanilor.

Alsacia, idem.

Prizonieri: Deoparte și de alta, în număr aproape egal, aproximativ 100.000.

Morți: Deoparte și de alta, în număr aproape egal, aproximativ 500.000.

Răniți: Idem, grav și ușor, aproxim. 1.500.000, o bună parte întorși în rânduri.

După 7 luni, Franța este în picioare și mai amenințătoare și mult mai puternică ca la începutul războiului.

18. Marile principii, ale conducerii războaielor, nu trebuiesc niciodată neglijate; contrar, ele se răsbună.

Principiul economiei forțelor, din care derivă: „Nici-

odată nu sunt prea multe forţe pentru a bate pe inimic", a fost neglijat de către germani în ofensiva întreprinsă contra Franţei.

Ei au crezut pe Franţa prea slabă şi pe ei prea tari, aşà că victoria le apăreà ca ceva de nediscutat.

Dacă, odată cu forţele germane,—7 armate,—ar fi atacat pe francezi şi 3—4 armate austriace, cu cel puţin 10 corpuri de armată, şi dacă această armată austriacă ar fi cooperat cu armatele 6 şi 7 germane, contra armatelor Castelnau şi Dubail, şi ar fi rupt frontul de Est, —ceeace erà foarte posibil,—se poate vedeà dintr'odată care ar fi fost rezultatul.

Dacă, în acest timp, armatele ruse ar fi înaintat în Prusia Orientală, şi în Galiţia, şi ar fi trecut chiar dincolo de Carpaţi, s'ar fi retras, mai iute decât înaintau, faţă de o întoarcere victorioasă a armatelor austro-germane, asupră-le.

Dorinţa, însă, a germanilor ca teritoriul lor să fie sacru; iar a austriacilor de a câştigà primele victorii asupra ruşilor, au dus pe unii la victoria dela Lacurile Mazuriene, pe ceilalţi la victoria dela Krasnic, Zamosc, etc., iar pe francezi la victoria depe Marna.

Dacă Marna ar fi fost un dezastru pentru francezi, — şi posibilitate erà, — germanii ar fi avut toată probabilitatea pentru terminarea victorioasă a răsboiului.

Prin neglijarea principiului, această posibilitate a dispărut.

19. La Sârbi, pe Kolubara Lyg, la Ruşi pe frontul de Est, la Francezi pe Marna, la Germani cu operaţiile contra Ruşilor, se aplică un principiu bine pătruns în doctrina armatei noastre, preconizat de către maeştrii noştri profesori militari: Defensiva în anume părţi şi manevra ofensivă pe ambele direcţiuni; se poate vedeà, că acest fel de manevră a reuşit acolo unde trupele şi comandanţii au fost la înălţime.

20. *Fascinarea exercitată de Paris,* — zice „România Militară",— *a făcut pe înaltul comandament german să adopte planul său de operaţie, care, neţinând seamă nici de riscurile condiţiunilor politice, (Belgia şi Anglia), s'a rezumat într'o lovitură dreaptă, mecanică, cu înaintarea*

tuturor armatelor sale aproape la aceeaş înălţime, ceeace a uşurat mult, manevrele defensive ale înaltului comandament francez.

21. S'a vorbit de o debarcare în Anglia, — zice „România Militară", — precum şi de o alta în Germania.

Putem să apreciem, că o asemenea întreprindere, aré foarte puţină probabilitate, dacă nu chiar deloc, de a se realizà. Japonezii, în 1904, au căutat să asigure, atât pe Mare, cât şi pe uscat, debarcarea trupelor lor în Manciuria; pe Mare, anihilând acţiunea flotei ruseşti; pe uscat, alegând locurile de debarcare cu totul îndepărtate şi la adăpost de orice împotrivire din partea forţelor de uscat ruseşti. Nici una din aceste două condiţiuni absolut indispensabile pentru debarcare de armate, nu le pot îndeplinì germanii în răsboiul actual, chiar dacă ar aveà o armată aeriană de zepelinuri şi aeroplane cât de puternică, pentru a susţine şi ocrotì operaţiunea.

Este, însă, cu mult probabil, că o debarcare engleză pe coastele germane, ar aveà sorţi de isbândă, numai că, şi în acest caz, trebuie de avizat la mijloace cum ar puteà să înlăture acţiunea de opunere a marinei germane, care în orice caz, va căutà să se sacrifice chiar, numai să împiedice o incursie depe Mare pe uscat.

22. S'a pretins de unii scriitori că, germanii au ţinut să ocupe Anvers-ul, pentru a-şi creeà o bază navală contra Angliei. Dacă aceasta ar fi fost, s'ar puteà observà, că nu erà cazul ca germanii să deà vrabia din mână pentru una depe gard. Ei aveau nevoie de efective mari, spré a sdrobì cât mai repede pe adversar, şi ar fi fost o greşală ruperea din aceste efective pentru o altă operaţiuné, înainte de a fi terminat cu francezii. Au fost, însă, siliţi a rupe din efectivele lor, pentru Anvers, de oarece pe acì erau ameninţate liniile lor de comunicaţie, în timpul ofensivei în Franţa.

23. In timpul înaintării germanilor pe teatrul francez, s'au dat lupte serioase, însă, trupele germane erau pline de entuziasm şi doritoare de a obţine deciziva fulgerătoare, astfel că, graţie acestei stări morale, executau marşuri de peste 40 klm. pe zi. Când au sosit pe Marna, erau complectamente sleiţi de puteri.

24. Războiul din 1870, l'au câştigat germanii prin doctrina lui Clausewitz, infiltrată în comandamentul german de către Moltke. Astăzi, această doctrină este oarecum modificată, prin unele inovaţii, pe care le-au atins germanii în ştiinţa militară, ca:

a) Acţiuni bruşte, puternice şi neaşteptate, pe toată întinderea frontului de atac. Din această cauză, nu au avut forţe suficiente pentru manevrele decizive;

b) Indrăsneala produce resurse nemăsurate şi este de preferat înţelepciunii. Din această cauză nu le-a reuşit invazia în Belgia, ruperea fronturilor dela Soisson, Reims, Varşovia, etc. Indrăsneala, pusă în serviciul înţelepciunii, eră teoria lui Claussewitz, iar nu înlocuirea înţelepciunii prin îndrăsneală.

25. Din cauza pierderilor enorme de ofiţeri de infanterie, Germanii au fost nevoiţi a trece la infanterie foarte mulţi ofiţeri de cavalerie şi a avansà pe gradaţii de infanterie meritoşi.

24. Mulţi ofiţeri de infanterie austriaci nu dau nici un impuls moral unităţilor lor pe timpul înaintării. Ei stau la 300 m. înapoia lanţului; iar pe timpul asaltului nu se văd. Unii martori oculari spun că la început dau oarecare interes, însă, către sfârşitul luptei, se desinteresează cu totul.

La germani, din contra, ofiţerii dau cel mai mare avânt; de aceea pierderile în ofiţeri sunt numeroase. Se pretinde chiar că în multe împrejurări numai exemplul ofiţerilor şi — câteodată — măsurile drastice luate de ei, duc liniile de luptători până la isbirea corp la corp.

OPERAȚIUNILE PE TEATRUL DE OPERAȚIUNE RUSO-AUSTRO-GERMAN

(A se vedea crochiurile 7, 8, 9, 10, 11, 12 și 13 din planșa separată, precum și harta 3 și 3 bis [1]).

1. Mobilizarea și concentrarea forțelor Austro-Germano-Ruse

Armata rusă. — A făcut mobilizarea în trei serii, și anume:

Seria I.—In timpul declarării războiului, a ordonat mobilizarea în 23 gubernii cu ținuturile lor, și în unele județe din celelalte gubernii, chemând toate contingentele dela 1897.

Seria II.—La 20 Septemvrie a mai chemat contingentele 1894,1895 și 1896, din toate guberniile și ținuturile de mai sus, precum și din alte câtevà gubernii și ținuturi.

Seria III.—La 30 Septemvrie a chemat milițienii din contingentele: 1909, 1910, 1911, 1912 și 1913, (întâia chemare). La 3 Octomvrie a chemat și milițienii din a 2-a chemare.

Concentrarea s'a făcut tot pe serii, formând grupele de armate, astfel:

Dreapta, formată din 2 armate, armata de Vilna și cea de Petrograd, se concentrează între Kovno și Grodno[2]).

*Centrul, f*ormat din mai multe armate, între Ploțk, pe Vistula și Piotrokow, pe Pilița, trecând prin Lodz și întinzându-se spre S.-E. până la Radom. Concentrarea acestor armate s'a făcut în rate, treptat ce soseau, așà că e terminată abià la prima jumătate a lunei Oct.[3]).

Stânga, formată din două armate, între Vistula și Bug, între Lublin și Köln.

---

1) Crochiurile 7, 8, 9 10 și 13 a se vedea în planșe separate.

2) După Illustration dela 6 Februarie drepta e formată din două armate (Rennenkampf și Samsonof) cari au avut ca puncte de plecare Vilna și Varșovia, centre de grupare a forțelor principale dintre frontiera Prusiană încă din timp de pace.

3) După l'Illustration (No. 6 Februarie) până la prima jumătate a lunei Octombrie nu găsim între Ploțk între vistula și Pietrokow, trecând prin Lodț până la Radom nici o concentrare de forțe principale ruse. La 26 August (13 st. v.), în afară de cele două armate ale dreptei, găsim la S. E. de Radom trupe de acoperire ruse și detașamente din Polonia occidentală. I a 4 Septembrie găsim la S. E. de Radom, între Vistula și Bug, detașamentul de Ivangorod și armata de Polonia ; iar prima jumătate a lui Octombrie tocmai, găsim pe această linie forțele principale ruse.

Extrema stângă, compusă din armatele de Kiew şi Odesa, între Luck, Dubno şi Proskurow.

Armata austriacă.—Mobilizarea s'a decretat la 21 Iulie, socotindu-se ca primă zi de mobilizare, ziua de 23 Iulie, s'a terminat mobilizarea la 28 Iulie, când s'au început transporturile de concentrare.

Concentrarea s'a terminat până la 9/10 August, când s'au început operaţiunile.

Gruparea armatei s'a făcut astfel:

Două armate sub Dankl[1]) şi Auffenberg, ieau poziţiune între Bug şi Vistula, la Nordul Galiţiei; înapoia lor în a doua linie la N.-E. de Jaroslav, se găseşte armata archiducelui Ioseph Ferdinand[2]); iar o a patra mare armată, având cartierul general la Stanislau, ieà poziţie la N.-E. şi S.-E. de Lemberg, între Bug şi Prut. (Armata de Galiţia).

Generalisim al trupelor austro-ungare pentru trupele ce operează contra Rusiei, ca şi contra Serbiei, a fost numit archiducele Frederic.

Armata germană.—Trimite la început o parte din diviziile de rezervă şi trupele active, (corpurile 1-iu, (Koenigsberg); 20, (Allenştein); 17, (Danzig), care aveà garnizoană acì şi cu care formează o solidă acoperire.

Mai în urmă, trimite noui trupe active şi de rezervă, constituind un grup, în forţă aproximativ, de 6 corpuri de armată. Afară de trupele de rezervă din cetăţi, pe tot lungul frontierii, germanii au icì-colea, detaşamente de 2—3 regimente, din care cele mai multe de rezervă.

---

1) *General Victor Von Dankl,* născut la 1854 era până în timpul din urmă comandant al corpului XIV din Tirol şi Vorarlberg, după ce comandase o divizie de infanterie în Croaţia (Agram) şi după ce se distinsese la manevrele din 1908, când a atras atenţia asupra lui printr'un spirit de iniţiativă şi de hotărâre repede şi clar văzătoare

2) *Archiducele Ioseph Ferdinand,* care a dat dovezi de mari dispoziţii militare în aceste lupte, este un fiu al Arhiducelui de Toscana; născut în 1872 a avut parte de o educaţie princiară, specializându se mai ales în arta militară şi urmând şcoalele cele mai bune. La 1897 căpitan, înaintează conform privilegiilor princiare şi ajunge la 1904 colonel, la 1908 general, la 1910 locotenent feldmareşal şi comandant al diviziei de infanterie din Linz. Cu puţin înainte de isbucnirea războiului a fost succesorul generalului Dankl la corpului de armată XIV din Tirol, de unde a fost chemat apoi şi el pe câmpul de luptă Arhiducele e cunoscut şi ca aviator şi chiar s'a distins de mai multe ori şi în această calitate.

2. Primele operaţiuni

a) *Operaţiunile izolate din August.*

In primele zile ale lui August, detaşamente germane de cavalerie, artilerie şi infanterie, sau numai de câte o armă, resping trupele ruse de acoperire de pe Wartha.

Detaşamente ruseşti trec frontiera prusiană, la S. de Biala şi la Johanisburg. Ruşii ocupă Bilderkaetcham.

Până la 7 August, patrule de cavalerie rusă şi austriacă, trec reciproc pe teritoriu în Galiţia sau Polonia, şi se produc mici ciocniri.

Până la 15 August, aceste trupe germane intrate în Polonia, se întăresc pe linia Kalisch, Sieradz şi Konez-nopol, distrugând trecerile de pe Wartha. Germanii aduc acì şi artileria grea.

Până la 20 August, trupe austriace din direcţia Cracoviei, trec în Polonia rusă, ocupă unele localităţi din apropierea frontierei şi înaintează până la Andreew şi împrejurimi, unde au loc diferite ciocniri.

Cavaleria austriacă trece pe la Tomaschov şi se isbeşte de cea rusă, care fiind mai tare, o respinge. Cavaleria rusă trece în Galiţia şi ocupă multe localităţi. La 21 August, apar primele trupe de cavalerie rusă, în apropiere de Lemberg.

Intre 25—28 August, trupe austriace trec frontiera pe la Vistula, la Baranow, şi împrejurimi, şi în Basarabia, la Noua Suliţă, pe care o ocupă. Trupele ruse din Basarabia reocupă Noua Suliţă; iar la 30 Iulie, austriacii o ocupă din nou. Au mai fost lupte prin împrejurimi, la Balamutovka, Rahavenzy şi Ocna. Cum se vede de acì, chiar dela începutul operaţiunilor s'au petrecut lupte în Bucovina.

De asemenea, cavaleria austriacă a încercat trecerea peste Sbrucz, în direcţia Satanow-Gorodok. La Gorodok a fost respinsă divizia a 5-a de cavalerie ungară, (Honvezi), care s a retras la Satanow, unde a fost atacată peste noapte şi respinsă.

Ruşii mai trec frontiera pe Valea Styr, şi prin diferite puncte, la E. de Bug, respingând pe austriaci, cari se retrag, făcând distrugeri în urma lor. La Socal, a fost

o luptă sângeroasă. Trupele austriace de Landsturm au fugit.

In acest timp, se produc primele operațiuni și în Prusia Orientală.

b) *Ofensiva rusă în Prusia Orientală*

Situațiunea generală a războiului actual, a silit comandamentul german să trimită, la începutul operațiilor, majoritatea trupelor în Vest, și să desfășoare contra Rusiei forțe foarte puțin slabe.

La început, au rămas în Prusia Orientală și pe frontiera de Est a Prusiei, numai formațiunile de pe teritoriu. In cursul luptelor, au mai sosit și alte trupe, cu calea ferată.

Regiunea de acoperit are o lungime de frontieră de 650. klm.

Fiecare corp de armată făceà siguranța în spațiul ce-i aparținea, din timp de pace: pe frontul de Est, corpul 1-iu; pe frontiera de Sud, dela Marggrabova până la Niedenburg, corpul al 20-lea; pe frontiera de Sud a Prusiei de Vest, corpul al 17-lea. La Stallupönen, se concentrează divizia 1-ia de cavalerie.

La începutul războiului, comandamentul armatei ruse luă ofensiva cu majoritatea forțelor, contra Austriei. In fața armatei a 8-a germane, rușii formează două armate, sub comanda superioară a generalului Jilinski: armata de Vilna sub Rennenkampf[1]), și armata de Narew, sub generalul Samsonof[2]).

---

1) *Generalul Paul de Rennenkampf.* Este unul dintre cei mai distinși ofițeri ai armatei rusești. S'a distins în luptele contra boxerilor cât și în războiul Ruso-Japonez Chinezii îi ziceau „*Generalul Tigru*". Se zice că Japonezi pusese pe capul lui 200,000 ruble. Are 60 ani A început cariera militară la 1870 ca subofițer în școala de cadeti dela Helsingfors. Sublocotenent la 1773. La 1895 colonel și șef al unui regiment de dragoni La 1899 șef de stat major al trupelor transbaicanice. După războiul Ruso Japonez, unde se zice că gelozia generalului Kuropatkin i-ar fi împiedicat mult activitatea a fost numit general comandant al corpului III de armată din Vilna; iar la 1913 Țarul îl numește comandant militar al guvernământului militar Vilna.

2) *Generalul Samsonof,* este de asemeni un ofițer apreciat al armatei ruse. In războiul Ruso-Japonez a comandat o divizie siberiană de cazaci. Mai târziu a fost numit comandant de corp de armată apoi comandant suprem al trupelor din Turkestan.

La începutul mobilizării, (2 August), trupele de acoperământ: gloate şi trupe de linia 1-ia, încă nemobilizate, se află deja de câteva zile pe poziţiile lor, aşă că avangardele ruseşti se ciocniră, la intrarea lor pe teritoriul german,—care avù loc chiar în noaptea spre prima zi de mobilizare,—de o rezistenţă serioasă.

In primele zile ale lunei August, armata a VIII-a germană, erà concentrată astfel:

Corpul XX, în regiunea Ortelsburg;

Divizia a 3-a rezervă, cu brigada a 6-a miliţie, ţine Nikolaiken-Lötzen;

Corpul I-iu de rezervă ţine linia râului Angerapp;

Corpul XVII-lea, cu trenul prin Allenştein, spre Insterburg-Bokellen şi Norkitten, merge apoi spre Darkehmen.

Corpul I-iu, la Goldap;

Rezerva mobilă din Königsberg, la Insterburg.

Până la 15 August, comandamentul german a fost informat precis că, în regiunea dela Vest de Vistula, şi Varşovia, sunt forţe slabe la Ploski, Drobin şi Racionz, şi că diviziile 15 şi 6 de cavalerie, se aflau la Est şi Vest de Mlava, divizia a 4-a de cavalerie, între Kölne şi Szezucyn, divizia a 2-a de cavalerie, la Augustovo, divizia 1-ia de cavalerie, la Suvalki, divizia a 3-a de cavalerie, la Est de Virballen, brigada 1-ia independentă de cavalerie, la Tauroggen. In fine, mai află că forţe numeroase se concentrează la Filipowo ,

La 17 August, corpurile 3 şi 20 ruse, luară ofensiva contra corpului 1-iu german dela Goldap, silind trupele germane a se retrage spre Gumbinnen-Niebudzen, în timpul nopţii; dar nu a urmărit imediat.

In seara zilei de 18 August, rușii ocupară Lyck, Marggrabovo, Kowahlen, Goldap.

Corpul 1-iu de armată german, pune divizia a 2-a în rezervă, la N. de Varnehlen şi aşează rezerva mobilă din Königsberg în golul rămas până la divizia 1-ia, divizia 1-ia de cavalerie fù, de asemeni, pusă înapoia aripei stângi, pentru a se mai reorganizà.

Germanii luară următoarele dispoziţiuni:

Divizia 1-ia de cavalerie germană, primì ordin ca

să înainteze către spatele corpului de cavalerie rus, care luptă cu brigada de miliție, la Kraupischken. Brigada a 6-a miliție, ținea poziția Nikolaiken-Lötzen; iar divizia a 3-a de rezervă, avea să ajungă la Possessern, asigurându-i dreapta. Corpul al 17-lea trebuia să înainteze cu o divizie la Pilkallen, iar cu cealaltă, la Valnehlen, în fine, corpul 1-iu de rezervă, trebuia să înainteze contra șoselei Kleszoven-Darkehmen.

In dimineața zilei de 20 August, divizia de rezervă, ajunge la Benkheim; corpul 1-iu de rezervă, la Iaggeln și Brassen; iar corpul al 17-lea, se află în marș spre Varnehlen și Angshipönen. In curând lupta se desfășoară pe tot frontul, afară de divizia a 3-a de rezervă. Pe când corpul al 17-lea luptă în condițiuni foarte grele, nereușind să câștige teren, nici chiar după ce-și băgase rezervele în luptă; toate celelalte trupe luptau cu succes.

In seara zilei de 20 August, comandamentul armatei germane, primì știri că forțe mari rusești înaintează dela Nassielk-Pultusk-Ostrolenka, și că aripa lor stângă, înaintând spre Mlava, a ajuns, pe la orele 2 p. m., la Stupsk.

Comandantul armatei a 8-a germane, se decisese să desfacă trupele armatei a 8-a de contactul cu inamicul, și să se retragă.

In cursul acestor operațiuni, armata de Vilna a înaintat în Prusia de Est și a ajuns cu avangardele pe linia Gerdauen-Angerburg-Lötzen-Lyck, cu cuartierul general la Insterburg, iar cu cavaleria până la Passarge.

In timp ce armata a 8-a își execută retragerea, marele cuartier german, nefiind de acord cu intendența comandamentului armatei a 8-a, de a părăsì, eventual, Prusia, a ordonat imediat concentrarea armatei a 8-a, contra armatei de Narew, înlocuind în comandament pe generalul Von Prittvitz, prin generalul Von Hindenburg[1]).

---

1) Generalul Hindenburg cunoștea bine regiunea lacurilor Mazuriene. El reprezinta curent I contra acelora care susțineau că Germania nu va fi atacată din această parte. Când a fost vorba în Leichstadt să se secе aceste lacuri pentru a face pământ de cultură, el nu s'a odihnit, deși bătrân, până ce nu a convins pe deputați și chiar pe împărat de a nu lua această hotărâre. Manevrele lui favorite erau aci. I artida opusă (roșu) venea cu haine impermiabile căci în totdeauna erau înfrânte aci

Şeful de stat major al generalului Hindenburg, este generalul Ludendorf, unul dintre ofiţerii cei mai preţuiţi ai armatei germane[1]).

Noul comandant a ordonat:

Corpul XX, brigada de miliţie Von der Goltz şi divizia a 3-a de rezervă, să se retragă din faţa inamicului întâiu spre Nord, încetinindu-şi marşul, apoi să se întoarcă spre N.-V., în regiunea Hohenştein-Mühlen-Tannenberg, în flancul armatei ruse, şi să se prepare de ofensivă, pe care o va începe, după ce se termină înfăşurarea completă a ruşilor, pe un arc care atingeà: Soldau-Usdau-Tannenberg-Hohenştein-Allenştein, Passenheim-Ortelsburg, şi care trebuià închis dela Sud între Villenberg şi Soldau. Trupele au făcut marşuri foarte mari şi s au transportat, parte, cu calea ferată.

Corpul 1-iu fù dus prin Marienburg-Dirschau, spre Gosslershausen-Lindenau şi Freistadt-Bischoffswerder. Divizia 1-ia de cavalerie, cu 1 batalion de vânători şi câtevà companii de biciclişti, trebuiau să ascundă mişcarea pe linia Darkehmen-Insterburg.

Debarcat, corpul 1-iu înaintează în marş forţat prin Löbau şi Gilgenburg şi se loveşte, la 26 August, de avantposturile ruseşti, la Seeben, pe care le respinge.

La 27 August, corpul 1-iu rus, care primeà necontenit ajutor prin Soldau, dela corpul de gardă rusesc, rezistă pe linia Usdau-Wasolowo, într'o poziţie foarte tare. Ofensiva corpului 1-iu german mergeà încet, la amiază se luă cu asalt Usdau, cheia poziţiei. Ruşii se retraseră în

---

în lacuri. Vacanţele şi le făcea aci generalul încercând şi meditând din ferite exerciţii. Când s'a început războiul Hindenburg era în Franţa căci era în retragere.

A fost chemat de Impărat şi i s'a spus acum să arate ce ştie.

Hindenburg s'a născut la 1847. Cel dintâi copil al unui maior din Possen. Ca sublocotenent la 20 ani a luat parte la lupta de la Konigratz contra austriacilor. Aci a fost şi rănit pe timpul când ataca o bateriei totuşi, a dus lupta până la sfârşit reuşind a captura o parte din baterie. In 1870—1871 a fost adjutant de regiment şi a luat parte la luptele de la Gravelotte, St. Privat, Sedan şi asediul Parisului, La 1877 a trecut în statul major. De aci înaintarea merge greu aşa că abea la 1891 este locotenent-colonel; iar în 1897 general maior după ce a fost şef de stat major al corpului VIII din Koblentz La 1900 comanda divizia 28 de la Karlsruhe.

1) La 1881 era Locotenent; la 1911 colonel; iar la 1914 general. 1915 General de Infanterie.

grabă, cu pierderi mari, deschizând astfel, drumul pentru lovitura în flancul corpurilor armatei de Narew.

La 28 August, corpul 1-iu urmăreşte inamicul cu o parte din forţe, până la Soldau, cu restul continuând o ofensivă energică spre Neidenburg, pentru a tăià retragerea spre Polonia; acest corp loveşte mai întâiu la N.-V. de Neidenburg, flancul armatei ruseşti, şi reuşeşte cu toată apărarea hotărîtă a ruşilor, să pătrundă până la Willenberg.

Obiectivele celorlalte corpuri erau, arcurile de N. şi E. ale cercului.

Corpul 17, susţinut de corpul 1-iu R., înaintează în marş forţat prin Bisschoffsburg, lovind, la 26 August, la Lautern; corpul al 6-lea rus, întărit cu o divizie de cavalerie.

La 27 August, corpul al XVII-lea german, urmărind, luă o mulţime de prizonieri, şi continuând marşul, cade în spatele armatei de Narew, care luptă de front cu corpul XX, divizia a 3-a de rezervă, şi divizia de miliţie, Von der Goltz.

Corpul XVII, înaintând prin Passenheim şi Ortelsburg, fù atacat în părţi de corpul VI rus, care se reconstituise, însă, care fù respins spre Sud.

Corpul 1-iu de rezervă german, ocupase, la 26 Aug., regiunea dela N. de Allenştein; oraşul erà ocupat de către ruşi, care se retrăseseră.

Acest corp îi atacă, însă, şi urmăreşte necontenit, împingându-i în cercul care acum se închideà în jurul corpurilor 13, 15 şi 23 ruse. Prin ofensiva continuă, cercul închis de germani se strânge într'una, până în seara de 29 August.

La 30 August, corpul 1-iu german, primind ştirea că forţe noui ruseşti, mai mult de 1 corp de armată, înaintează dela S. spre Neidenburg, în spatele său, face front la N.-E. şi luptă pe un spaţiu restrâns, la Neidenburg, până ce primì ajutoare dela divizia a 3-a şi divizia de rezervă şi de miliţie, care luptau lângă corpul 20 german. Ruşii fură şi acì respinşi.

Germanii, spun că ruşii au pierdut acì 100.000 prizonieri, (între cari şi 2 generali comandanţi de corpuri

de armată), 60.000 morţi şi răniţi, cea mai mare parte din morţi, s'au înecat în lacuri, 300 tunuri, numeroase mitraliere, trenuri şi convoiuri. Restul armatei se retrase spre Narew. Cavaleria s'a arătat cu totul neactivă.

Imediat după înfrângerea armatei de Narew, generalul Hindenburg se decide să atace armata de Vilna, care, prin neactivitatea sa, a contribuit mult la sdrobirea primei.

Armata de Vilna se oprise pe frontul Labinu, de-alungul râului Deime-Tapian-Vehlau-Allenburg-Gerdauen-Nordenburg-Dregfurth-Manersee şi se întărise foarte tare. Tilsit erà ocupat de o brigadă.

Desfăşurarea contra acestei armate, fù terminată la 7 Septemvrie; în acest timp, sosiserà din Vest, corpul de gardă de rezervă şi corpul al 11-lea.

Contra frontului rusesc, între Pregel şi Manerese, înaintară următoarele corpuri germane: Garda de rezervă, I de rezervă, 11 şi 20; iar la Nord de Pregel, trebuià să opereze rezerva mobilă din Königsberg, care acum se aflà la Gumbinnen şi brigada de miliţie.

Comandamentul german intenţionà, în acelaş timp, o ofensivă puternică contra aripei stângi ruse, înconjurând lacurile şi tăind comunicaţiile cu Vilna. Pentru aceasta, divizia a 3-a de rezervă, divizia de miliţie, Von der Goltz, şi corpurile 1 şi 17 erau disponibile.

Lyck, erà ocupat de forţe tari ruse.

La 9 Septemvrie, divizia a 3-a de rezervă îl atacă, rușii se retrag spre Marggrabova, iar divizia de miliţii ajunge, la 10 Septemvrie, în Lyck.

La 11 Septemvrie, corpul 3 siberian înaintează dela Sud, atacul său fù oprit şi respins spre Grajevo. După cum s'a aflat mai târziu, aceste trupe erau destinate să lovească aripa stângă a armatei a 8-a, ele ar fi oprit, desigur, mult, armata germană în marşul său, dar impresia bătăliei dela Tannenberg, oprì ofensiva rusă pe loc.

La 12 Septemvrie, divizia Von der Goltz, ocupă Marggrabova.

Corpul 1-iu german ajunsese, în ziua de 6 Septemvrie, la Johanisberg, iar la 7 Septemvrie, la Arris, unde avù

loc o luptă înverşunată, care se termină la 8 Septemvrie, cu retragerea ruşilor. La 9 şi 10 Septemvrie, corpul I-iu german, respinge din nou pe ruşi, la Soltmahnen, şi Sieven, făcând 9.000 prizonieri şi luând 74 tunuri.

Din cauza nesuccesului la aripa de Sud, generalul Rennenkampf, se decise să se retragă, deşi luptă de front abia începuse.

Urmărirea germană s'a oprit pe linia Szaki-Marianopol-Kalvarija-Suvalki-Grajevo.

Iată telegrama dată de Hindenburg, în urma acestor mari succese:

„Armata de Vilna, compusă din corpurile: 2, 3, 14, 20, diviziile 3 şi 4 de rezervă, şi 5 divizii de cavalerie, urmărită în lacurile Mazuriene şi bătută; armata de rezervă din Grodno, compusă din corpul 21, resturile corpurilor 6 şi 3. au suferit pierderi la Lyck. Frontul peste 100 klm., marşurile peste 150 klm., în 4 zile".

Comunicatele germane, mai spun, că s'ar fi făcut acì 90.000 prizonieri, şi s'ar fi scos din luptă peste 100 mii oameni.

Iată şi o parte din comunicatul rusesc:

„Neavând forţe disponibile, din cauza nevoiei ce avem în Galiţia, a trebuit să încetăm în Prusia de Est, invazia atât de bine începută. La 25, Germanii au luat ofensiva contra acestei armate şi o începere de extenziune către graniţa de Sud. La 28 August, înconjurarea stângei noastre în lacurile Mazuriene, ne-a silit la retragere. Incercările ofensive de a doua zi, ne-au făcut a constată superioritatea germanilor".

In acest timp, şi până la 10—12 Septemvrie, trupele germane din Polonia, ocupă Plosk şi Lodz, înaintau spre Skiernyevice; iar trupe auştro-ungare, venind dinspre Sudul Sileziei şi dinspre Cracovia, ajunsese până în apropiere de Radom.

In rezumat, după o lună de operaţiuni, la jumătatea lui Septemvrie, ruşii au fost obligaţi să evacueze teritoriul prusian, cu pierderi serioase. Mai mult, decât atât, germanii trec pe teritoriul rusesc, ocupând guvernământul polonez, Suvalki, supunându-le sub administraţia germană.

Dar acest sacrificiu n'a fost inutil. Dela finele lui August, toate întăririle de trupe, destinate frontului occidental, sunt îndreptate spre Est, chiar oarecari unităţi, din armatele operând în Franţa şi Belgia, sunt luate, în momentul când, pe Marna, începeà bătălia decizivă, de care depindeà soarta Parisului, şi al cărui rezultat negativ pentru prusieni, trebuià să aducă căderea planului iniţial de campanie al statului major prusian.

Ofensiva celor două armate ruse, cu tot insuccesul local, a jucat un rol capital, prin repercuţia ce a avut loc la Vest de Rin. Efectivele importante, pe care această ofensivă le-a putut sustrage de pe frontul occidental, vor fi repede întrebuinţate şi uzate, din cauza austriacilor, cari, pe timpul când germanii culegeau succese în Prusia Orientală, sufereau în Galiţia o serie de înfrângeri, evitând dezastrul total numai prin intervenţia falangelor germane.

c) *Ofensiva austro-ungară în Polonia şi Volhynia. Ofensiva rusă în Galiţia şi Bucovina. Infrângerea austriacilor în Galiţia.*

Austria, are avantajul iuţelii mobilizării, asupra ruşilor. Concentrarea lor erà uşurată prin numeroasele reţele de căi ferate, bine şi judicios construite. Astfel, în Galiţia, sunt două căi ferate paralele frontierei, una trecând prin Cracovia, Lemberg, Jaroslav şi Tarnopol, alta dealungul poalelor Carpaţilor; numeroase căi ferate le racordează cu interiorul imperiului.

Din aceste avantaje, reieşeà, pentru Austriaci, iniţiativa operaţiilor, ei putând mult mai repede, ca ruşii, să intre în campanie.

Austria se găseà deci, în măsură de a secondà intenţiunile aliatei sale, Germania, printr'o ofensivă puternică contra forţelor ruseşti, în curs de concentrare, pe frontul Varşovia, Brest-Litowski.

Trei armate, (armatele Dankl şi Auffenberg[1]), în

1) *Generalul Von Auffenberg* a fost unul din intimii asasinatului archiduce Frantz Ferdinand. Născut la 1852. locotenent la 1877 A făcut campania din Bosnia la 1778 şi a înaintat de aci în chip regulat ajungând la 1905 locotenent feldmareşal şi comandant de divizie în Agram. de unde a fost chemat în serviciul ministerului de răsboi. La 1909 a fost

prima linie, şi armata archiducelui Ioseph Ferdinand în a doua linie), trebuiau să ieă ofensiva spre N., în regiunea dintre Vistula şi Bug. Acest plan de campanie,—mai mult folositor germanilor,—lasă descoperite cele două flancuri ale armatelor austriace.

Spre Vest, pe malul stâng al Vistulei, pericolul crà mai mic, se prevedeà insuficienţa numerică de moment a adversarului.

Spre Est, din contră, ofensiva austriacă riscà să fie atacată în flanc şi chiar în spate de armatele din S.-V. ruseşti. In consecinţă, o flancgardă slabă fu detaşată pe stânga, spre Kielce, pe când forţe importante, (armata de Galiţia Orientală), sunt îndreptate la N. de Lemberg, cu misiunea de a oprì orice tentativă a inamicului în Galiţia Orientală.

Totalul forţelor din această parte, atinge 1 milion şi 2.500 tunuri.

Ruşii, în Polonia, nu aveau putinţa de a întrunì efective importante, decât la începutul lui Septemvrie; majoritatea unităţilor din circumscripţiunile Vilna şi Varşovia, fiind întrebuinţate în Prusia Orientală. Nu aveau deci la îndemână decât forţe restrânse, cu care se puteà, cel mult, întârzià atacul, în aşteptarea efectivelor din centrul şi Vestul Rusiei.

In schimb, circumscripţiunile Kiew şi Odesa, relativ mai bogate în căi de comunicaţiune, puteau trimite în Galiţia efective respectabile.

Planul rus a fost:

Defensivă în Polonia; ofensivă în Galiţia. Plan opus celui austriac.

Ofensiva austriacilor în Polonia, trebuià energic condusă, spre a dà rezultatele dorite. Or, generalii austriaci,

---

iarăşi trimes la Serajevo la comanda corpului de armată XV. In 1911 a fost numit ministru de războiu. El este a celu care a creiat în această calitate, serviciul de artilerie grea, care sub numirea de *„baterii cu motor“* austriace au ajuns la un renume aproape tot atât de mare ca şi faimoasele obuziere germane de 42 c. m. După retragerea sa din minister la 1912, a luat iarăşi comanda unui corp de armată, iar la izbucnirea războiului a fost chemat în fruntea uneia din armatele destinate a opera contra Rusiei. Mai Târziu s'a retras de la această comandă, se zice pentru ca să nu fie pus, cum se proectase, sub comanda superioară a unui general german, din moment ce au început să coopereze pe acest front trupele germane cu cele austriace.

au vrut şi de astădată să justifice tradiţionala reputaţie a încetinelii în operaţiuni a armatei austro-ungare.

Mobilizarea începe la sfârşitul lui Iulie, Forţele sunt în curs de completare, grupare şi orientare, până la 10 August. Tocmai la 25 August frontiera e trecută de grosul forţelor. Le-a trebuit, deci, austriacilor, o lună, pentru a termină preparaţiunile.

După 10 August încep mişcările cu trupele înaintate.

Intre alte trupe trimise înainte, o divizie austriacă ajunge până la Sud de Krasnik[1]), de unde reuşeşte a respinge pe ruşi. O divizie de cavalerie, susţinută de infanterie, ajunge la Vladimir Velinsky, şi îl ocupă, la 10 August.

La 26 August, grosul armatei austriace, sub generalii Dankl şi Auffenberg, (600.000), se desfăşoară între Dawichort şi Tomaschow, trece frontiera şi înaintează respectiv către Lublin şi Köln, având aripa dreaptă apărată de armata de Lemberg, (armata de Galiţia, 200 batalioane), şi aripa stângă, de trupele austro-ungare dinspre Radom.

Deşi ofensiva s'a luat cu stânga înainte, (Dankl), către Lublin, prin Krasnik, unde sosise trupe înaintate austriace şi avusese, cu alternative de succes şi înfrângere, forţele principale ofensive, (Auffenberg), gravitau către Tomaschow. Pentru a puteà înaintà respingând rezistenţa rusă, aripa dreaptă austriacă, (Auffenberg), absoarbe rezervele archiducelui Ioseph Ferdinand.

Armatele ruseşti fiind întinse prea mult nu au putut opune o rezistenţă serioasă pe tot frontul ofensiv austriac, graţie cărei împrejurări, Dankl câştigă bătălia dela Krasnik ajungând la 20 klm. de Lublin; iar armata lui Auffenberg, care înaintà între Bug şi Viepretz, ocupă Zamosk şi înaintează în direcţiunea râului Viepretz, către Lublin.

Dankl, în loc de a-şi continuà marşul, se opreşte pentru a se întărì cu un detaşament, de pe malul stâng

1) Krasnik are 8.000 locuitori, este la 30 km de graniţa austriacă Austriacii au vorbit mult despre acest succes de la Krasnik zicând: armata austriacă şi-a făcut cu strălucire botezul ei de foc în zilele de 23 şi 24 August în lupta de la Krasnik. Toate corpurile mulţumită atitudinei disprețuitoare de moarte a trupelor au silit pe inimic să se retragă luându-i 3 steaguri 23 tunuri, multe mitraliere.

al Vistulei, care trece fluviul pe 2 poduri de vase, aruncate la Iosephow.

La 4 Septemvrie, frontul austriac atinsese maximum şi se întindeà: dreapta, dela Opole şi Byschawa, până la Est de Travnik, stăpânind şi podurile dela Iosephow; stânga, stăpâneà poziţiunile dela dreapta Kransnostaw şi Grubetzow, până la Belz, pe Bug.

Ruşii, graţie căilor ferate, aduc forţe numeroase pe dreapta lor.

Austriacii, observând că armata dinspre Köln este prea mult întinsă, au îndreptat atacul în această parte cu armatele lui Auffenberg.

Trupele ruse de acì au executat un atac aproape de Komarow, ameninţând centrul armatei austriace, de sub comanda archiducelui Ioseph Ferdinand, şi generalului Boerovici, însă, la 28 şi 29 August, se oprì avântul ofensivei ruseşti.

Conform ordinului superior, aceste trupe ruse s'au retras înapoi, pe o poziţie învăluitoare, între Lublin şi Köln, silind, după câtvà timp, pe austriaci a primì lupta pe trei fronturi, după cum vom vedeà.

In acest timp, evenimente importante se petrec în Galiţia. Două armate ruse înaintează sub ordinele generalilor Russky şi Brussilow. Pe cât de moale a fost ofensiva austriacă, pe atât de repede este cea rusească. în această parte.

La 23 Aug., ruşii ocupă Brody şi Tarnopol, după oarecare luptă de avantgardă; la 26 August, ofensiva rusă atacă forţele inamice pe Zlota-Lipa, afluientul de pe stânga al Nistrului, care udă Brzezany. Două zile mai târziu, austriacii se retrag pe o poziţie tare, paralelă cu Guita-Lipa, sprijinită la stânga pe Busk şi la dreapta pe Halicz; atacaţi cu impetuozitate de fornt şi întorşi la ambele aripi prin Kamionka şi prin Valea Nistrului, austriacii se retrag într'o dezordine completă, după trei zile de luptă. Resturile austriace deabià se pot adunà la Grodek; Lem-

bergul[1]) neputând fi apărat, e ocupat de ruşi, generalul Russky intră în oraş, la 3 Septemvrie.

Luptele la N., la E. şi S. de Lemberg, s'au dat dela 26 August până la 3 Septemvrie, când rușii au ocupat Lemberg[2]).

Mii de prizonieri, mai mult de 100 tunuri, mitraliere, parcuri de artilerie şi convoiuri, cad în mâna ruşilor. Tot la aceaş dată, cade şi Cernăuţul,

La vestea acestei frumoase victorii, trupele ruse din Polonia, ieau ofensiva dela Lublin la Köln. Intărite continuu, ele parvin a rupe centrul austriac la Kransnostaw, împingând armata Dankl spre Krasnik, iar armata Auffengerg spre Tomaschow şi Rawa-Ruska. Generalul Russky venind dinspre Lemberg, atacă pe la spate Rawa-Ruska,

---

1) Despre Lemberg austriacii în comunicatul lor zic: evacuarea Lembergului a urmat din motive strategice analoge cu cele care au determinat evacuarea Prusiei Orientale de către Germani".

Armata austriacă de la Lemberg a fost rău condusă şi comandată. Iată aci un caz petrecută la un regiment.

Acest regiment în timpul marşului de apropiere, pierde legătura cu celălalt regiment. Dimineaţa el este surprins în formaţia de marş de câte-va salve de artilerie. Nu ştie ce trupe sunt în faţa lui şi nici la ce distanţă. Ofiţerii regimentului îşi pierd capul şi tot felul de ordine şi contra ordine sunt date. De aci certuri între ei, pe când trupa aşteaptă în formaţie de marş şi sub focurile artileriei inamice. In cele din urmă colonelul dă ordine ca să se ia formaţiunea de luptă.

Ofiţerul adjutant al regimentului certat cu comandantul batalionului al 2-lea, decide pe colonel ca să treacă batalionul al 3-lea în linia 1-a, atunci când el se găsea în coada coloanei. Discuţiune şi ceartă. Locotenentul-Colonel se opune şi după 2 ore se hotăreşte ca să se trimeată batalionul al 2-lea în linia 1-a, având pe flancuri batalioanele 1-iul şi al 3-lea.

Cu tot apelul făcut de regimentul alăturat, colonelul nu voeşte să înainteze în direcţiunea ce i se arată şi în care acţiunea lui ar fi fost utilă şi rămâne pe loc spunând că are alte ordine.

In cele din urmă din cauza lipsei de unitate de acţiune pe tot frontul austriacii sunt învinşi şi siliţi la retragere,

2) Austriacii spun că au părăsit Lembergul din motive strategice şi aduc mărturii că s'a pregătit aceasta cu mult înainte:

Cu mai multe zile înainte de evacuarea oraşului, autoritatea militară a făcut cunoscut primarului că Lembergul din motive strategice va fi părăsit. Generalul care a comunicat acest lucru primarului a adăogat: „Liniştiţi populaţia, mai are timp o săptămână ca să-şi ia măsurile pentru asigurarea avutului ei..." Primarul a făcut cunoscut numai de cât populaţiei că se pregăteşte evacuarea oraşului. S'a ordonat ca băncile să rămâie deschise până la miezul nopţei, ca să înlesnească circulaţia monetară Toate depozitele în bani s'au pus în dispoziţia depunătorilor care au vrut să le retragă Primarul a mai luat măsuri ca să se asigure transportul obiectelor de valoare pentru cine credea că trebue să le pună la adăpost. In deosebi s'au luat dispoziţii pentru ca să poată fi ferite obiectele de artă, tablourile preţioase, mobilele rare, etc.

pe când Brussilow imobilizează la Grodek, trupele bătute mai înainte în Estul Galiţiei. In luptele dela Grodek, (10 Septemvrie), se găseau în mijlocul trupelor austriace, generalisimul, archiducele Frederich cât şi moştenitorul tronului, Karl Frantz Ioseph.

Aceste lupte au durat 5 zile şi 5 nopţi, până ce aripa dreaptă austriacă ajunsese la 20 klm. S. de Lemberg când a trebuit să renunţe cu desăvârşire la ideia de ofensivă. Ei spun că numai în această parte au avut ruşii 17 divizii, adică 370.000 oameni şi că, încă primeau, ruşii, noui întăriri.

Ruşii continuă ofensiva; acţiunea e generală. La 12 Septemvrie ea se termină cu un complet dezastru pentru austriaci. Trupele generalului Auffenberg şi ale archiducelui, atacate din trei părţi, sunt dezorganizate, lăsând izolat pe Dankl. Acesta, abiă se poate degajà. Armatele bătute, caută refugiu înapoia Sanului, şi sub tunul cetăţii Przemysl.

Urmărirea rusă, la început viguroasă, face să cadă pradă ruşilor mulţi prizonieri şi material. După câtevà zile de marş, ea devine mai înceată, în special la stânga unde armatele Russky şi Brussilow sunt extenuate, după o serie de lupte neîntrerupte, timp de trei săptămâni, urmăresc şi într'o regiune foarte accidentată.

La 15 Septemvrie, armata de Polonia, trecù Sanul, la confluienţa acestuia cu Vistula; Russky, trece, la 22, pe la Jaroslaw; la 28 Septemvrie, Przemysl, este învăluit. La sfârşitul lui Septemvrie, aripa dreaptă rusă apare pe malul râului Wisloka; aripa stângă ţine trecătorile Carpaţilor, iar cavaleria înaintează în ţinutul ungar, prin pasul Uszok. Resturile armatelor austro-ungare se retrag spre Cracovia, pentru a se reface.

Astfel, se termină prima perioadă a operaţiunilor de pe teatrul austro-ruso-german, în care ruşii sunt bătuţi la dreapta, în Prusia Orientală, şi sunt victorioşi la stânga, în Galiţia; iar la centrul, pierde teren din Prusia, pe care nici n'au încercat a-l menţine, din cauza condiţiunilor strategice, în cari se găseau.

3. Prima ofensivă austro-germană în Polonia şi Galiţia

Faza 1-ia a cuprins primele ciocniri, pătrunderea ruşilor în Prusia Orientală şi respingerea lor de acì, precum şi succesele ruşilor în Galiţia şi Bucovina.

După înfrângerea şi respingerea armatelor ruseşti, intrate în Prusia Orientală, părţi însemnate ale forţelor de luptă germane, fură îndreptate spre Polonia, cu ordin de a susţine pe aliaţi printr'o ofensivă în Polonia, peste Vistula.

Generalul Hindenburg primise, odată cu bastonul de feldmareşal şi comanda supremă a tuturor forţelor germane şi austriace de pe frontul oriental. Forţele din Prusia Orientală, trecură sub comanda generalului Von Schubert.

Mareşalul, îşi dase seama, că armata rusă din Galiţia, pe măsură ce înaintà, îşi descopereà tot mai mult flancul drept. In consecinţă, el se decide a nu o atacà de front,—ci a transportà operaţiunile în Polonia Occidentală,—teren neatins încă de adversar, şi unde prezenţa forţelor germane ar fi împiedicat înaintarea ruşilor dela Lemberg spre Cracovia, uşurând astfel, retragerea austriacilor. El îşi mai dase, de asemenea, seamă, că nu poate întreprinde cu folos ofensiva, până ce nu va aveà o solidă bază pe Vistula.

Varşovia trebuià cucerită, deci, cu orice preţ; se puneà pe această cetate acelaş preţ ca pe Calais, pe frontul de Vest.

Trupele destinate a operà în Polonia, încep concentrarea în Silezia superioară şi împrejurimile Cracoviei.

Pentru a distrage atenţia ruşilor în altă parte, el organizează, cu forţele din Prusia Orientală, o demonstraţie asupra Niemenului, sub comanda generalului Von Schubert. Reamintim, că această armată ,după victoria dobândită la Tannenberg, asupra lui Samsonoff, constrânsese şi pe Rennenkampf să se retragă.

Forţele prusiene, din această regiune, trec pe teritoriul rus, cu grosul pe Niemen, la N. de Grodno.

Un detaşament e trimis printre lacurile Mazuriene

să atace fortăreaţa Ossovetz, în timp ce alte coloane germane înaintează în direcţia Mlava.

Condiţiunile luptei, însă, se modificaseră acum. Rennenkampf îşi sporise efectivele, pe când cele prusiene se găseau reduse, din cauza forţelor trimise în Silezia.

Toate încercările germanilor de a trece Niemenul, sunt zadarnice. La 29 Septemvrie infanteria rusă trece apa sub focul inamicului şi respinge pe adversar, până la frontieră. Ajutaţi de trupele garnizoanei, Königsberg, prusienii se opresc şi fac faţă atacului rus pe frontul Augustowo-Suvalki-Marianopol-Wladislawow; la 4 Octomvrie, sunt nevoiţi să bată în retragere, oprindu-se pe poziţiunile fortificate dela Stallupönen-Pylkallen. Coloana îndreptată contra cetăţii Ossovetz, n'a putut decât să pună în bătaie artileria grea; la 27 Septemvrie, e nevoită să se retragă, în Mazuria, părăsind o parte din tunuri în noroiurile drumurilor. Nici ofensiva germană în direcţia Mlava nu reuşeşte.

Demonstraţiunea, deci, asupra Niemenului, cade.

La 20 Septemvrie, trupele germane şi austro-ungare, destinate a operà în Polonia Occidentală, sunt concentrate pe linia Thorn-Cracovia, gata de a începe ofensiva spre E., în timp ce majoritatea armatei ruse ce operà contra austriacilor, se află cu faţa spre S. şi S.-E., în lungul munţilor.

După 20 Septemvrie, ofensiva începe pe 5 coloane în următoarele direcţiuni:

1-ia Coloană (germană): Lodz-Varşovia;

A 2-a Coloană (germană): Petrokow-V. Pilitza-Varşovia;

A 3-a Coloană (austriacă): Kielce-Radom-Ivangorod;

A 4-a Coloană (austriacă): Malul stâng al Vistulei-Iosephow;

A 5-a Coloană (austriacă): Malul drept al Vistulei, cursul inferior al Sanului.

Corpuri austriace concentrate în Ungaria, trebuiau să reocupe trecerile Carpaţilor, să despresoare Przemysl şi să recucerească Lemberg.

In acest timp, trupele ruse erau situate, aproximativ, astfel:

1. Armata de Vilna şi Petrograd, în defensiva spre Kovno şi Grodno (aceea contra căreia se făcuse demonstraţiunea cu forţele din Prusia Orientală);

2. O armată la Varşovia, o armată la Ivangorod, o armată pe Vistula până la Sandomir. (Total 21—22 corpuri de armată);

3. O armată în Galiţia, dealungul râului San, la Przemysl, la Medyka, Sambor şi Stry. (Total 8 corpuri de armată).

Eră mare distanţă între armata de Galiţia şi grupul celorlalte armate ruse. Riscau aceste grupe să fie bătute în parte. Pentru remediare, comandamentul rus se hotărăşte a renunţă la avantajiile obţinute în Galiţia, pentru a-şi constituì un front tare, de unde să profite apoi, de vreo greşală a adversarului, spre a luà contra ofensiva. In consecinţă, ruşii părăsesc linia Wisloka, creasta Carpaţilor şi despresoară Przemysl, pe partea lui de S., de Vest şi de Nord.

Ruşii, evacuând intenţionat regiunea dela Vestul Vistulei şi Sanului, ofensiva austro-germană înaintează repede în prima jumătate a lunei Octomvrie.

Luptele cu alternative de succese şi insuccese, de partea ambilor adversari, au loc în primele zile ale lunei Octomvrie, la V. de Ivangorod, până la Sandomir.

La 15 Octomvrie, capetele coloanelor austro-germane se lovesc de posturile înaintate ruse în apropierea Vistulei.

Asemeni ofensivei austriace asupra Lublinului, asemeni urmăririi ruse în Galiţia, ofensiva aliaţilor înaintează cu un flanc descoperit: cel stâng. Ruşii hotărăsc a lovì flancul stâng al germanilor.

Ei aduc rezervele înspre Varşovia, construiesc un puternic cap de pod între Lovicz-Skiernievyce şi prepară serios manevra pentru atacul deciziv asupra stângei germane.

Se crede că ruşii aveau 12—14 corpuri de armată şi câtevà divizii de rezervă pentru această manevră.

La 16 Octomvrie, trei armate ruse debuşează din Varşovia, din Goura-Calvanja şi Ivangorod; o a patra armată, formată la Novo-Georgiewski, coboară malul

drept al Vistulei, trece nu departe de confluienţa Bzurei şi se rabate spre Sud.

Cele două coloane germane dela stânga, se angajează într'o luptă disperată pe frontul Blonc-Piacezno. La un moment dat, se văd atacate în flanc şi în spate şi se sustrag învăluirii numai printr'o retragere precipitată. Mişcare de retragere se comunică repede dela stânga spre dreapta.

Germanii încep să intrevadă că ofensiva lor, peste Vistula, nu mai poate aveà loc. Afară de aceasta, din corespondenţa unui ofiţer rus, căzut în luptă, ei aflară sigur despre manevra ce proiectase rușii în stânga germană.

Situaţia germanilor mai erà îngreunată, pedeoparte prin insuccesele germanilor înspre Mlava; iar pedealtă parte, prin eşuarea ofensivei austriace în Galiţia, care fusese oprită pe San. Neputând înaintà contra flancului stâng rus, perspectiva cooperării armatelor aliate pe ţărmul drept al Vistulei, deveneà imposibilă.

La 24 Octomvrie, germanii sunt în plină retragere, hotărîţi a se oprì pe linia Rawa-Skiernievyce, în care timp trupele luate din faţa cetăţii Ivangorod, să înainteze peste râul Pilitza, spre a atacà dela S. pe ruşi, care urmăreau pe germani spre Vest. Această mişcare o credeau, germanii hotărîtoare.

Ruşii, atacară însă, puternic poziţiile germane dintre Wartha-Skiernievyce, amenințând stânga germană la Skiernievyce, în care timp, ofensiva rusă se produce puternic şi la S. de Ivangorod.

La dreapta Rennenkampf, ieà ofensiva şi ocupă Lyck şi Biala, din Prusia Orientală, iar în direcţia Mlava, trupele ruseşti resping pe germani; de astădată, ofensiva rusă în Prusia Orientală, merge mai puternic. La Przemysl şi pe San, situaţia rămâne nemişcată.

4. A doua ofensivă austro-germană

Faţă de împrejurările descrise până acì, armata austro-germană, trebuià să renunţe la întreaga operaţiune pe Vistula şi pe San, şi să se retragă faţă de numărul de aproape trei ori mai mare al inimicului.

La 26 Octombrie, ruşii ocupă Lodz; la 28, Radom; la 31, Petrokow; aripa învăluitoare câştigă teren spre V., atinge Wartha; iar cazacii pătrund pe teritoriul prusian, unde distrug gara Pleschen.

Toate forţele austriace şi germane dintre Przemysl şi Varşovia, fură retrase; până la finele lui Octomvrie, ele ajunseră spre Carpaţi şi pe linia Cracovia-Czentochau-Sieradz; în timpul retragerii, s'au distrus în mod complet comunicaţiile, căile ferate şi instalaţiile lor, drumurile şi telegrafele; astfel, massele duşmane nu putură să urmărească, decât foarte încet; aliaţii, desfăcându-se de adversari, putură să se retragă nesupăraţi şi să se concentreze, pentru executarea noului plan de operaţiune.

Ruşii ocupară Galiţia numai cu o parte din forţele lor; forţele principale înaintară în arcul Vistulei, spre S.-V. şi S.; iar forţe mai slabe, dinspre Narew, pe ambele părţi ale Vistulei, în direcţia V., spre Thorn.

La 1 Noemvrie, ruşii sunt pe frontul Stallupönen, Goldap, Johanisburg şi Soldau, la intrarea lacurilor Mazuriene. In Polonia, la frontiera germană dela Vistula la Czenstokovo, având în faţă diverse grupe germane, în tot lungul frontierei.

In direcţia Cracoviei, ruşii se apropie din ce în ce, respingând pe austriaci; în Galiţia, după o puternică rezistenţă, trupele austro-ungare au început retragerea generală, pe tot frontul, dela Sandomierz la Cernăuţi, (6 Noemvrie). Spre Carpaţi, ruşii pun stăpânire cu trupe înaintate pe versantul Sudic al acestor munţi, ocupând localităţile Bartfeld, Homonna şi drumul spre Ungvar.

Urmărirea ruşilor întârziind, s'a dat timp austro-germanilor pentru întărire şi o nouă grupare.

Austriacii se adună acum în două grupe: un grup spre Silezia de Sus şi în spatele Cracoviei, unde au venit şi trupe germane; iar altul spre Carpaţi, căutând a opune rezistenţă pe linia Jaslo-Dukla. Parte din trupe au trecut Carpaţii prin pasul Dukla, pentru a acoperi Budapesta. Przemysl este din nou înconjurat de ruşi, la 13 Nov.

Se pare că acum naşte, la marele comandament german, ideia de a obţine deciziva acì pe frontul de Est, menţinând defensiva pe cel de Vest, fiindcă o intrare a

Rușilor în Silezia îi apropie la 300 km. de Berlin și fără nici un obstacol de înfrânt. Numai așà se explică dece germanii, după această respingere a ofensivei lor, se prepară pentru o nouă ofensivă, aducând forțe nouă.

Planul de operațiune al aliaților austro-germani, pare a fi următorul: sdrobirea cu orice preț a armatelor ofensive rusești, acțiunea hotărîtoare trebuind căutată în Polonia și Galiția, adică contra forțelor principale rusești, care înaintau în arcul Vistulei și la E. de Cracovia. La aripi, (în Galiția Estică și Prusia Orientală), aliații trebuind să rămână în defensivă, față de însemnate forțe dușmane, ce se concentrau la ambele extremități.

Planul acesta pare a fi bazat pe următoarea greșală a rușilor: armata principală rusă, înaintând spre Kalisch, Czenstokow și Cracovia, a dat naștere unui gol între dreapta sa și Vistula, descoperindu-și astfel, acest flanc.

Afară de trupele din Prusia Orientală, germanii, formează trei grupe: Un grup austro-german în Sudul Sileziei, spre Cracovia; al doilea grup, (armata a 9-a), compus numai din trupe germane, sub comanda generalului Mackensen, s'a concentrat cu stânga la Vest de Nowo-Radomsk și cu dreapta la Sud de Czestokow, parte fiind transportat cu calea ferată.

Misiunea acestei armate, spun relațiunile germane, a fost: de a bate forțele rusești mai slabe, care înaintau la S. de Vistula, între râu și confluiența cu Wartha și apoi să atace din N. flancul drept al forțelor principale rusești, reținute până atunci prin acțiunea grupei germane dela S. Al treilea grup, mai slab, fusese format încă dela începutul mobilizării, pentru apărarea Prusiei de Vest, la N. Vistulei, în regiunea Strassburg-Soldau, (armata a 8-a, sub generalul Oberst Von Prittwitz).

După informațiunile germane, forțele rusești adunate la granița prusiană, în arcul Vistulei și în Galiția, erau împărțite cam în modul următor: armata a 10-a la granița Prusiei Orientale, (8—9 corpuri de armată), între Schierwindt și Biala; armata 1-ia: 3—4 corpuri de armată cu câteva divizii de cavalerie, înaintau între granița de S. a Prusiei Orientale și Vistula, contra Mlavei și

Thorn-ului la S. de Vistula, pentru observaţie între Wloklawek şi Dombie.

Alături cu armata a 10-a şi 1-ia, erau armatele 2, 5, 4 şi 9, cam 25 corpuri de armată, cu numeroase divizii de cavalerie, şi cari ajunsese în linia Uniewo-Zdunska-Wola-Nowo-Radomsk, regiunea de N. Cracovia, încercând să treacă Wartha cu primele armate.

La Sudul Vistulei, în Galiţia, înaintau celelalte armate ruseşti. Toate forţele încă disponibile în interior, în primul rând corpurile Siberiene şi Caucaziene, se concentrau în aceeaş direcţiune; astfel, efectivul total al forţelor ofensive ruseşti contra Germaniei şi Austro-Sileziei, erau poate 45 corpuri de armată cu numeroase divizii de rezervă[1]).

Scopul ofensivei ruse, după relaţiunile germane, pare a fi fost să ieà ofensiva spre Possen, Silezia şi Austria.

La începutul lunei Noemvrie, se pune în mişcare ofensiva ruşilor, producându-se golul de care am vorbit, între ofensiva rusă din Prusia Orientală şi dreapta ofensivei ruse din Polonia.

Atacurile spre graniţa Prusiei Orientale la Stallupönen-Eydkuhnen şi Soldau, fură respinse după lupte foarte violente.

Generalul Hindenburg profită de golul produs şi preîntâmpină ofensiva rusă în Polonia în direcţia Vistulei, înaintând armatele sale cu stânga înainte. La 13 şi 14 Noemvrie, un corp de armată rusesc fù bătut la Wloklawek de către avangardele armatei a 8-a germane, făcându-se numeroşi prizonieri (28.000) şi numeroase tunuri şi mitraliere.

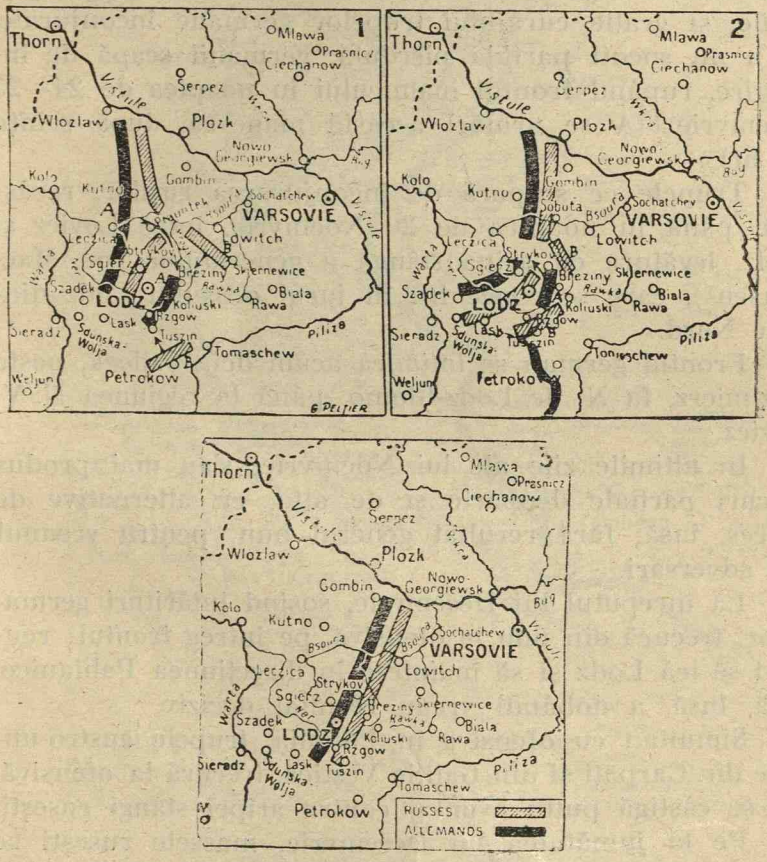
Generalul Mackensen trimite pe generalul Von Morghen în urmărire spre E. a forţelor ruse bătute, iar el se îndreaptă spre S., peste Leczica şi râul Ner, bătând un corp rusesc la Dombre. Flancul drept rusesc fiind ameninţat, ruşii retrag armata a 2-a, (aripa dreaptă), pe linia Strykow-Kazimierz-Zdunska-Wola, cu frontul spre N.-V., pe această linie fù concentrat şi grosul armatei a 5-a dinspre Sud; cu aceasta se născù în mijlocul liniei ruseşti un gol însemnat, între armata a 3-a şi a 5-a.

---

1) Germanii mai susţin că aici în Polonia era mai mult ca $1^1/_2$ milion ruşi.

Germanii, înaintând fără a fi opriți, în direcția generală Lodz, peste Ner, reușesc, la 17 Noemvrie, să ieà importantul nod de comunicațiuni, Sgierz, iar la 18 Nov., aripa dreaptă inamică fù respinsă din Strykow, până spre șoseaua Brzeziny-Lodz. Armatele a 2-a și a 5-a rusești, concentrate împrejurul Lodz-ului, pe un spațiu prea strâmt, furà înconjurate mai întâiu dinspre E. și apoi

CROCHIUL 11.

dinspre S.-E., de trupele aripei stângi germane, care înaintase prin Brzeziny spre S., apoi peste Tuszyn, spre S.-V. Fracțiuni mai slabe și cavaleria, sosită dinspre Possen și Breslau, luară parte la această operațiune înconjurătoare. In acest moment, se produce o manevră rusă, abilă prin sosirea de ajutoare dinspre E. și S., înconjurând trupele germane.

Situaţia trupelor generalului Mackensen devine critică prin această manevră de înconjurare de către trupele ruseşti, venite acì pe neaşteptate.

Generalul Von Morghen, care înaintase în direcţia Lovicz, nu puteà să vinà în ajutor, căci ele se ciocnirà după mai multe lupte norocoase la V. de Lovicz, cu un adversar cu mult mai superior. Cu toate acestea, graţie unei contra manevre, abile, executate de alte trupe germane, şi graţie curajului trupelor germane înconjurate, de a nu socotì partida pierdută, germanii scapă de învăluire, rupând frontul inamicului în noaptea de 24—25 Noemvrie. (A se urmărì această manevră, după schiţa de acì).

Trupele ce scăpară de înconjurarea ruşilor, recâştigă, până în noaptea de 26 Noemvrie, între Lovicz şi Lodz, legătura cu aripa stângă a generalului Von Mackensen[1]), care se concentrà în jurul oraşului Lodz dinspre Nord.

Frontul german se întindeà acum dela Sadeck, peste Kazimierz, la N. de Lodz-Glomo, până la regiunea N.-V. Lovicz.

In ultimile zile ale lui Noemvrie, s'au mai produs atacuri parţiale deoparte şi de alta, cu alternative de succes, însă, fără rezultat general bun, pentru vreunul din adversari.

La începutul lui Decemvrie, sosind întărituri germanilor, trecură din nou la ofensivă, pe întreg frontul; reuşind să ieà Lodz şi să înainteze în direcţiunea Pabianice, fără, însă, a dobândì vreun rezultat deciziv.

Simultan cu ofensiva în Polonia, trupele austro-ungare din Carpaţi şi din Galiţia Vestică, trecură la ofensivă, acì se câştigă puţin avantaj contra aripei stângi ruseşti.

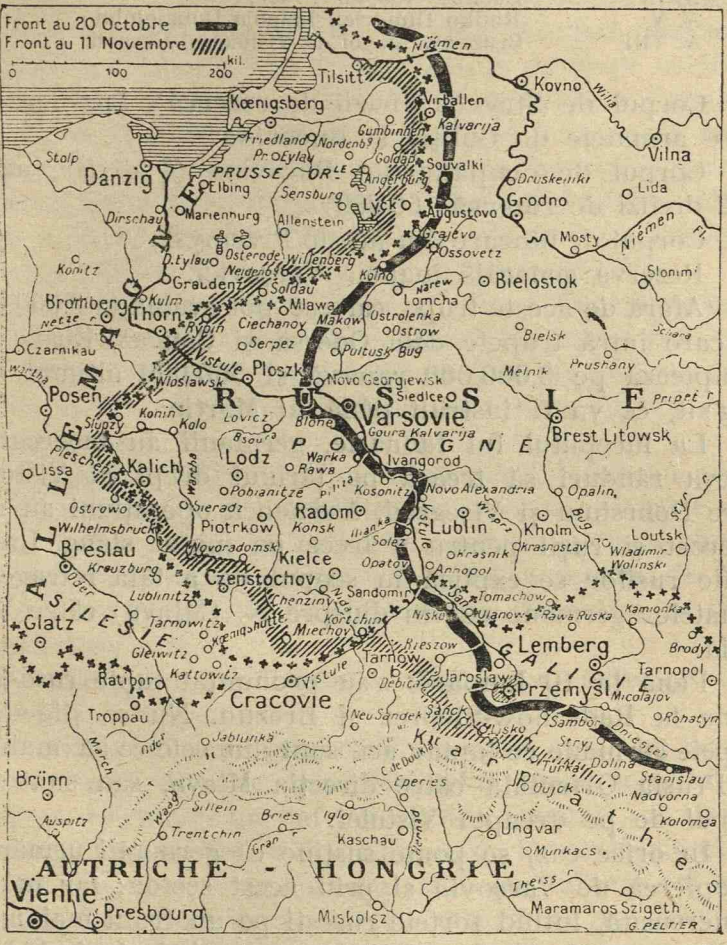
Pe la jumătatea lui Decemvrie, massele ruseşti se

---

1) *Generalul August Von Mackensen* născut la anul 1849. A fost voluntar în războiul din 1870 la Husari A fost aci înaintat Sub-Locotenent în rezervă. La 1875 intră în armata regulată i înaintează normal făcând serviciul la regiment şi la statul major. La 1894 colonel şi numit printre adjutantii Impăratului după ce comandase regimentul 1 husari. La 1900 general comandant al brigadei de husari „*Cap de mort*". De la 1908 comandant al Corpului XVII armată. El este şi un apreciat scriitor militar.

aflau în dosul Dunajeţului, Nidei, Rawkăi şi Bzurei, unde rezistă cu energie.

CROCHIUL 12.

5. Operaţiunile în luna Ianuarie

Odată cu luna Ianuarie, atacurile slăbesc de ambele părţi, iar fronturile încep a se întări prin lucrări de fortificaţie, ca şi pe teatrul de operaţie din Vest.

Forţele ruseşti care luptă pe acest teatru de operaţie pare că ar fi împărţite astfel:

A. VI General Von Fliet la Petrograd;
A. X „ Siewers în Prusia Orientală
A. I. „ Litvinov în Polonia Nordică;
A. I „ Aliew în Polonia Nord-Vestică;
A. III „ Plehve înapoia Bzurei și Rawcăi;
A. IV „ Evert înapoia Pilitzei și Drieniska;
A. IX „ Lecitzky înapoia Nidei;
A. V „ Radko Dimitrieff înapoia Dunajețului;
A. VIII „ Bruzilow înapoi de Visloka și Carpați.

Corpul de Stry (2 divizii de rezervă), face legătură între armatele de Galiția și Bucovina;

Corpul de ocupație din Bucovina (1 divizie activă și 2 diviizi de rezervă: 60.000);

Corpul de blocare din jur de Przemysl;

Rezerva generală înapoia Varșoviei.

Afară de aceste trupe, care se pot evaluà la 3.000.000, în care intră trupele dela Odessa și Caucaz, Rusia mai comptează pe 3.000.000 rezervă și 500.000 ultimul contingent, ce va fi instruit până în Martie.

La începutul lui Ianuarie, germanii au încercat în câteva rânduri să treacă pe țărmul drept al Vistulei, între Dobrshun și Vișegrad. Asemenea operațiuni au mai încercat și rușii pentru a trece pe malul stâng. Incercările rușilor se explică în scopul de a tăià retragerea armatelor germane ce vin dinspre N. (Mlava) către Varșovia.

Până la 10 Ianuarie s'au pronunțat lupte ruso-germane la Radsanow-Sieprez și Brezun. Nu se știe dacă trupele germane ce luptau aci, sunt din cele ce au înaintat în Prusia Orientală către direcția Mlava, sau sunt din grupul de pe dreapta Vistulei.

In orice caz, se poate susține că germanii urmăresc apropierea de Varșovia și prin acest sector; iar în caz de nereușită, întind forțele rusești pe un front mai mare pentru a puteà atacà pe la Vest cu sorți de isbândă Varșovia.

Până la finele lui Ianuarie, deși rușii dau serioase atacuri pe linia Mlava-Lipno-Siepretz, totuș, nu reușesc a respinge pe germani.

Spre V. de Varșovia, la începutul lui Ianuarie, rușii au dat multe atacuri pe linia Bolinow-Sucha, ocupată de germani. Germanii se întăresc solid aci, astfel că un alt

atac dat de ruşi, pe la mijlocul lui Ianuarie, către Lovicz, nu reuşeşte. In schimb, germanii, către finele lui Ianuarie, ajung cu coloanele pe linia Skiernievyce, S.-V. de Varşovia, atacând Gradisk.

Pe la 15 Ianuarie se semnalează înaintarea de trupe austro-germane în direcţiunea Radom, probabil pentru a opri pe ruşi dincolo de Lysa-Gora. Această mişcare corespunde cu bombardări şi îngrămădiri de trupe austro-germane spre Tarnow şi oarecare rezistenţă în Carpaţi Se poate deduce de aci că austro-germanii încearcă respingerea ruşilor pe un front mai întins, pentru a puteà dà atacul, cu sorţi de isbândă, în Prusia Orientală, către Varşovia. Către finele lui Ianuarie, se simte o uşoară retragere a ruşilor în sectorul Nidei, părăsind Kielce.

Garnizoana din cetatea Przemysl rezistà, executând chiar ieşiri. Ruşii au întins activitatea lor în Carpaţi pe un front de 150 klm. dela Dukla la Wikoy, însă nu fac progrese însemnate din cauza întăririlor aduse de austriaci în această parte.

In Bucovina, la începutul lui Ianuarie, ruşii au pronunţat o ofensivă mai stăruitoare, ajungând către Carlibaba, Vatra Dornei şi Iacobeni, însă, în a doua chenzină Ianuarie, după oarecari încercări nereuşite de înnaintare, ruşii încep a se retrage din Bucovina şi din Carpaţii Orientali.

La începutul lui Ianuarie, ruşii s'au retras şi din Cernăuţi.

O rezistenţă mai puternică au opus ruşii la S. de Kolomea, pe înălţimile dela Koziuwka, lângă localitatea Jablenow. Germanii au dat aci atacuri repetate, şi, după ce au reuşit să cucerească o înălţime de lângă Koziuwka, au pierdut-o apoi în urma unui atac cu baioneta al infanteriei ruse. Forţele ruseşti au fost, însă, respinse la S. de Nadvorna şi la N. de Delatyn.

In Prusia Orientală ruşii sunt ţinuţi pe loc la E. de Lötzen. Oarecari lupte se pronunţă pe linia Lasdehne-Pylkallen şi Darkehmen, la Răsărit de Gumbinnen. La lacurile Mazuriene, nici o încercare până la 20 Ianuarie.

In ultimele zile din Ianuarie şi primele din Februarie ruşii au suferit o serioasă înfrângere în Prusia Orientală.

Luptele au avut loc lângă râul Szezupa, la N. de localitatea Lasdehnen, respingând forțele ruseşti cu mari pierderi, dincolo de frontieră. Alte trupe ruseşti au fost înfrânte la râul Angerapp, şi pe linia lacurilor Mazuriene. La Lyck, ruşii au suferit serioase pierderi. Urmărirea germanilor continuă cu hotărîre între Suvalki-Wladislawow.

Observaţiuni şi învăţăminte relative la operaţiunile depe frontul de Est

1. Dela Frederic cel mare poporul german nu a fost în luptă cu cel rusesc.

2. După înfrângerile ruşilor la Wloklawec Rutno, în a 2-a ofensivă a germanilor, mulţi specialişti militari erau înclinaţi să creadă că armata rusă a fost înfrântă nu numai în ofensiva pe care o încercau, dar că şi-au pierdut şi forţa ei de-a rezistă; ceeace nu s'a confirmat ulterior. Aceasta nu s'ar fi putut întâmplă decât numai în cazul când ruşii n'ar dispune de rezerve, ceeace nu este cazul.

3. Este de întrebat de ce ruşii nu au urmărit energic după ce au respins prima ofensivă a austriacilor la Lublin şi Köln. Dacă ar fi făcut această urmărire, este de crezut că noul atac al austro-germanilor pe linia cetăţilor din centrul Poloniei, nu ar mai fi avut loc.

4. Din faptul că ocuparea Varşoviei preocupă atât de mult pe germani şi se pune atât preţ de ruşi de a nu o pierde, putem ajunge la întrebarea de ce austro-germanii nu au operat dela început aci, pentru a separă forţele ruseşti. Ambiţiunea de a nu li se călcà teritoriul i-a făcut pe germani să-şi împrăştie, la început, forţele în Prusia Orientală, lăsând un spaţiu peste 300 km. între ei şi armata austriacă.

Tot din cauza ambiţiunei de a nu li se călcà un metru din teritoriu, germanii n'au făcut manevre mai îndrăzneţe contra ruşilor.

Iată o manevră ce propune „România Militară":

In situaţia în care se găseau trupele austro-germane şi cele ruseşti, ar fi fost mult mai nimerit, ca trupele germano-austriace să ocupe defensiv frontul Wloklawek

(rezemat pe Vistula), Kutno-Kousk-Opatew (rezemat pe massivul Lysa-Gora) şi frontul din faţa lui Jaroslav-Przemysl-Sambor, luându-se o puternică ofensivă pe frontul Zawichort până la Jaroslav, combinată cu o mişcare înconjurătoare pe la flancul stâng, executat prin Kolomea şi din Bucovina către Stry şi Lemberg.

Procedându-se astfel, s'ar fi obligat aripa dreaptă rusească să nu profite de sprijinul puternic dat de cetăţile Varşovia şi Nowo-Giorgiewsk şi Ivangorod, cum şi de fluviul Vistula, şi s'ar fi luat ofensiva pe cele două porţiuni mai slabe şi mai senzibile ale frontului rusesc.

Desigur, însă, că o asemenea manevră a părut prea îndrăzneaţă, în special din cauza spectrului invaziunei ruseşti prin Silezia, în cazul unei retrageri silite a aripei stângi germane.

Dar istoria campaniilor ne arată, că marii Căpitani, Frederic cel Mare, Napoleon, Moltke, etc., au câştigat cele mai mari bătălii, numai prin manevrele cele mai îndrăsneţe şi în care prăpastia unui dezastru se deschidea alături cu orizontul luminos al victoriei desăvârşite. Căci nu trebuie, de fapt, să se uite, că îndrăsneala la războiu, înseamnă superioritatea puterii morale a aceluia care este îndrăsneţ, şi că superioritatea puterii morale are un coeficient de cel puţin 50% în câştigarea bătăliilor.

6. Scopul ofensivei a doua a lui Hindenburg, cu stânga înainte pe ambele maluri ale Vistulei, a fost, pe deoparte, de a slăbi ofensiva rusă în Prusia Orientală, iar pe de altă parte, să împiedice pe ruşi de a luà forţe dela dreapta lor pentru a le aduce în Polonia de Sud, unde voià el să producă isbirea principală.

7. Este de admirat energia comandanţilor şi trupelor germane care deşi au fost înconjurate la Lodz, totuş au scăpat făcând ei prizonieri ruşi, în loc de a fi făcuţi prizonieri de ruşi. Intr'o asemenea situaţiune s'au găsit francezii la Sedan şi au avut frumoase ocaziuni de a rupe cercul german, însă acolo lipseau comandanţii. Cu drept cuvânt, pot spune, jurnalele germane despre abila scăpare dela Lodz: Din Sedanul ce ni se pregătise la Lodz de către Ruşi, a ieşit o înfrângere pentru ei; tru-

pele noastre şi-au făcut loc cu focul şi cu baioneta printre rândurile ruseşti, rupându-le cercul. Germanii spun chiar că au reuşit a luà aci 12.000 prizonieri, precum şi numeroase tunuri şi mitraliere.

In privinţa celei de a doua invazii prusiene, în Polonia Occidentală, putem deduce că planul mareşalului Hindenburg constà dintr'un atac cu armatele eşalonate dela stânga la dreapta:

Armata VII-a, prim eşalon;

Armata IX-a (Mackensen), prelungirea dreptei a Armatei a VIII-a;

Armata X-a, al treilea eşalon;

b) După evacuarea Lodz-ului de către ruşi şi ocuparea lui de către prusieni, ruşii se opresc pe Bzura şi întăresc solid frontul, prelungindu-l spre Rawa-Tomaschow (pe Pilitza), Opotchno şi tot cursul Nidei până la Vistula.

Hindenburg trebuià să-şi deà seamă, că această poziţie defensivă, cu aripele sprijinite pe un fluviu larg şi adânc, nu se poate atacà decât cu forţe covârşitor de superioare, de care el nu dispunea. Deci, a făcut o greşală, dând loc atacurilor înverşunate ce s'au executat acolo, (bătălia dela 4 râuri: Bzura, Rawa, Pilitza, Nida) şi cari au costat pe germani tot atâtea vieţi ca şi pe Yser.

9. Este de observat că, de îndată ce armatele germane trec pe teritoriul rusesc, pierd din calitatea manevrieră şi ajung la alternative de succes între ei şi ruşi.

Aceasta s'ar puteà explicà în două moduri: pe deoparte, armata germană, pe teritoriul rusesc, nu mai dispune de mijloacele de comunicaţiune de care dispun pe teritoriul lor, iar pe de altă parte, superioritatea efectivelor ruseşti compensează inferioritatea pregătirii, şi astfel reuşesc a face echilibru. Dece, în acest timp de echilibru într'o parte, nu se produc manevre decizive de către ruşi în altă parte, aceasta nu se cunoaşte încă. Se vede, însă, că lipsesc aceste rezerve, sau lipsesc oamenii cari să le conducă, sau, în fine, nu sunt trupe capabile de asemenea operaţiuni.

10. Pe tot timpul operaţiunilor ce au avut loc până acum pe frontul de E., s'a dovedit:

a) *Rușii* au *factorul-forță* și au știut să întrețină *factorul moral,* datorită calităților admirabile. naturale ale soldatului rus. Au, însă, în dezavantajul lor, *factorul-spațiu,* din cauza vastei întinderi a teritoriului, lipsit de căi ferate, factor care, la rându-i, a influiențat în rău *asupra timpului,* (repeziciunea operațiunilor).

Din aceste dezavantaje, au tras mari foloase germanii sub abila conducere a lui Hindenburg.

Acestea sunt și cauzele, pentru cari ofensivele ruseşti n'au putut fi conduse până la sfârșit.

Austriacii n'au desmințit nici de data aceasta, tradiționala încetineală în operațiuni. Prima lor ofensiva a fost lipsită de *avânt* și *repeziciune,* condițiuni indispensabile pentru reușita unei manevre ofensive.

Au avut, la începutul războiului, toate avantajiile strategice, de partea lor: *a)* Putința mobilizării și concentrării înaintea adversarului; *b)* Mijloace de comunicație mult mai numeroase și mai sistematizate, din punct de vedere militar, ca ale adversarului; *c)* Realizarea superiorității numerice în primele 2 luni ale războiului. De toate aceste dezavantaje, *n'au știut,* sau *n'au putut* profită.

La 1866, de asemenea, au avut de partea lor toate avantagiile strategice; dacă ne gândim numai la monstruoasa concentrare prusiană la greutățile ofensivei prusiene în perioada trecerii munților Bohemiei, când massele erau separate, fără a-și puteà da o susținere reciprocă în clipe critice. Atunci, ca și acum, austriacii au pierdut aceste avantajii. Cauza? Desigur, *lipsa de omogenitate* între elementele cari compun această heteroclită armată, dela comandantul de căpetenie, până la ultimul soldat. *Neexistența ideii de patrie,* ci numai legătura stabilită șubred în numele monarchului. De acì, lipsa totală a *factorului moral,* fără de care, o armată pregătită admirabil, din punctul de vedere *tehnic,* e incapabilă de sforțările mari, cari asigură victoria.

Șeful de stat major al acestei armate, care se bucură de o bună reputațiune, și care n'a desmințit-o nici acum, nu a putut completà, prin calitățile sale, aceste lipsuri esențiale ale armatei austriace.

11. *Germanii,* au știut a utilizà toată pregătirea lor

admirabilă, sub o conducere iscusită. Au căutat şi ştiut să tragă folos din cea mai mică greşală a adversarului, au avut de partea lor, în execuţia manevrelor, *timpul* şi *spaţiul*, datorită numeroaselor mijloace de transport şi comunicaţie, dar—datorită *situaţiei generale, le-a lipsit forţa necesară în momentele decizive.* De aceea, toate încercările lor ofensive n'au putut fi conduse până la sfârşit.

Au subordonat necesităţile momentului şi dorinţa de a păstrà neatins teritoriul german,—principiile artei militare,—transportând forţe de pe un front pe celălalt, căutând deciziva pe ambele fronturi, mai mult decât i-au permis forţele. O defensivă pasivă pe frontul oriental, i-ar fi fost de mai mult folos.

La finele lui Ianuarie, avem acelaş front întins, ca şi pe frontul de Vest. Un lung cordon sinuos, dela Baltică la frontiera română, fără alt interval, decât acela al punctelor inaccesibile, ca regiunea lacurilor Mazuriene şi creştetul Carpaţilor.

Pentru ruşi, intrarea în acţiune a României, ar umple spaţiul dintre ei şi sârbi, frontul luând spre Sud, forma ameninţătoare a învăluirii dreptei şi spatelui armatelor aliate din Galiţia şi Bucovina.

12. S'a dovedit că, din cauza lipsei de căi ferate, şi a puţinelor drumuri, pe cari să poată fi întrebuinţate măcar automobilele, Rusia este în neputinţă de a băgà simultan în răsboiu, nenumăratele ei contingente. E capabilă, dimpotrivă, de a constituì succesiv armate considerabile, de a eşalonà încontinuu sforţările sale, de a *alimentà*, într'un cuvânt, *la nesfârşit răsboiul.*

13. Prima ofensivă mare a ruşilor s'a făcut asupra austriacilor; iar restul forţelor le-a trimis contra Germanilor. Aceasta erà o împărţire logică şi o aplicare judicioasă a principiului economiei forţelor. Prin această acţiune, aproape a scos din cauză pe unul din adversari—pe austriaci — care erà cel mai numeros şi mai periculos. Austriacii de atunci — Septembrie — nu mai pot ţine campania decât numai cu sprijinul germanilor. In acest mod, ruşii pot face faţă sforţărilor supraomeneşti ofensive făcute de germani, cu unităţi noui create sau aduse depe frontul de Vest.

CAPITOLUL III

OPERAŢIUNILE PE TEATRUL DE SUD-VEST

(Austro-Sârb)

1. *Forţele austro-sârbe*

Serbia, pune pe picior de războiu 11 divizii, (de 1-iul şi al 11-lea ban); 1 brigadă mixtă, 340 guri de foc; 1 regiment cetate a 4 companii; trupe de pionieri, tren, servicii, etc., aproximativ, 300.000 oameni.

Muntenegrenii, au circa 2 divizii, afară de unităţile de pe teritoriu.

Mobilizarea au declarat-o la 25 Iulie. Fusese luate mai înainte oarecari măsuri timide, însă, cum nu se aşteptau la războiu, trimisese la vatră, pentru munca câmpului, cu trei zile înainte, pe rezerviştii concentraţi.

Trupele fiind dislocate în întreaga ţară, mobilizarea nu s'a putut face repede, dar s'a făcut în ordine. La 31 Iulie, mobilizarea erà aproape terminată.

Austro-Ungaria concentrează contra Serbiei, la început, corpurile de armată: 8[1]), 4 şi 13, (a câte 3 divizii), Corpurile 15 şi 16, (a câte 2 divizii întărite), una divizie de landwehr din corpul 7 şi trupe din landsturm. In total, la început, austriacii au 13—14 divizii. Aproximativ 400.000 oameni. Vom găsì, mai în urmă, corpul 7 şi 12 iar în schimb pleacă alte trupe de acì.

Mobilizarea corpurilor de armată indicate acì, a ordonat-o la 25 Iulie; iar la 31 Iulie a ordonat mobilizarea generală.

2. *Concentrarea forţelor austro-sârbe*

Austro-Ungaria[1])).—a) O armată, (150.000), în zona Neusatz-Beckskerek-Semlin-Mitroviţa;

---

1) Din corpul 9.

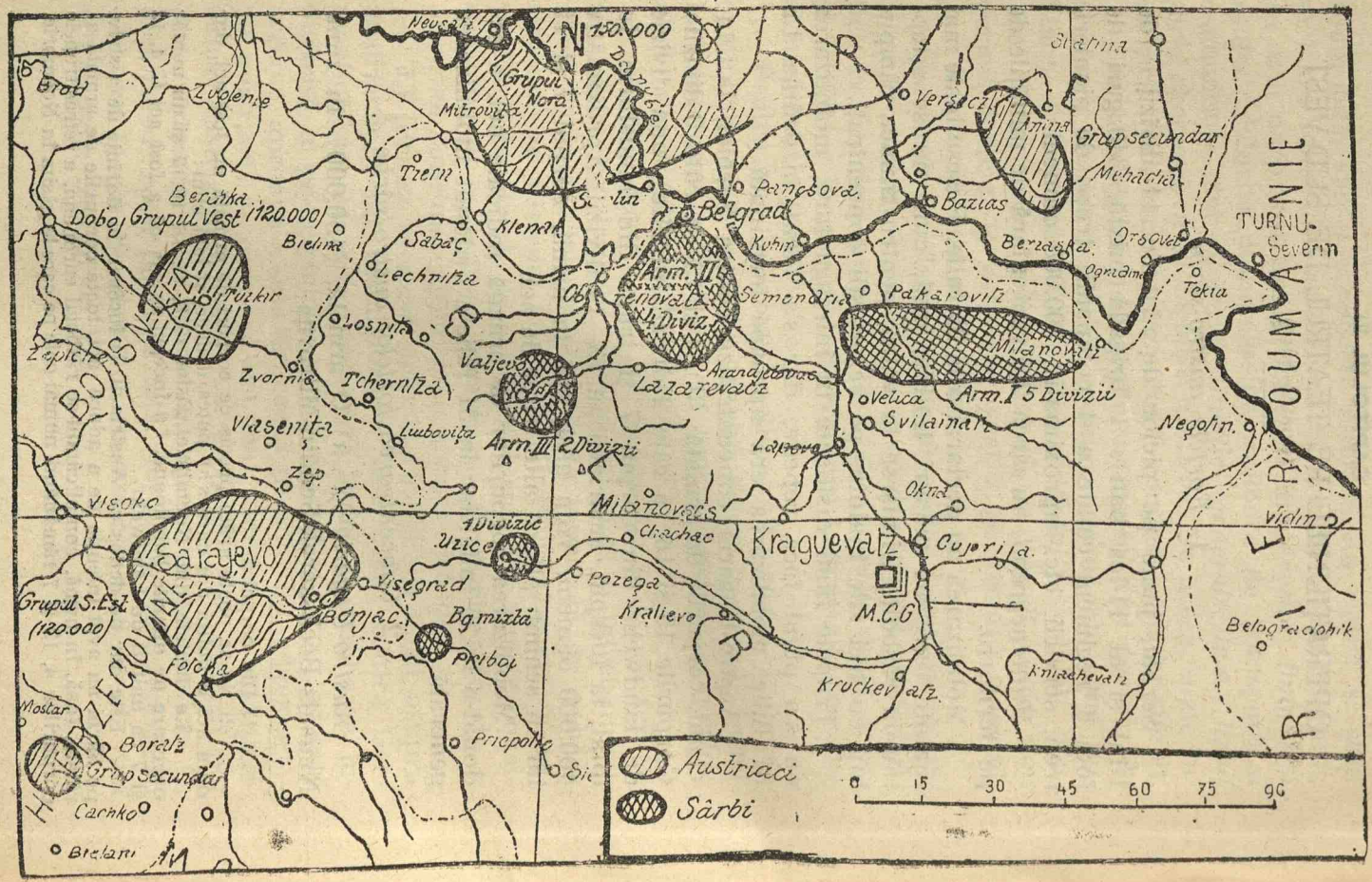
2) Nu se poate arăta precis ce corpuri de armată au fost aci, dar dăm aci o notiţă din care s'ar putea deduce, şi iată cum:

La luptele din Noembrie găsim C. 8, 13, 15, 16 17 şi un număr oarecare de diferite batalioane. I a început se ş ia că a fost aci C. 4, 12 şi 7 ca unităţi de Landwehr.

Este dar de dedus că Austriacii, la început, în dorinţa de a strivi pe Sârbi au avut intenţia de a aduce aci toate corpurile de armată arătate, însă, în urmă, complicându-se războiul european, a retras trupele corpurilor 4, 12 şi 7 rămânând numai cele pe care le găsim în Noembrie.

CROCHIUL 14.

Concentrarea forțelor Austro-Sârbe

b) O armată, (120.000), la Tuzla şi împrejurimi;

c) O armată, (120.000), în zona Serajevo-Foca-Vişegrad;

d) Un grup S.-E., de Mostar;

e) Un grup între Bazias şi Orşova.

Toate aceste grupe, numite la un loc *„Armata de Balkani"*, sub comanda generalului Potiorek, au fost concentrate cu câtevà zile înaintea Sârbilor.

Misiunea.—Din desfăşurarea operaţiunilor, pare a reieşi: Armata dela Nord, obiectiv geografic Belgrad şi apoi să atace dreapta armatei sârbe. Armata dela Tuzla să înainteze prin Losniţa şi Lubovita, şi să atace centrul armatei sârbe. Armata de Serajevo să înainteze spre Novibazar şi Mitrovita, atacând stânga armatei sârbe şi izolând pe Sârbi de Muntenegreni. Grupul din Est, (Bazias-Orşova), să acopere desfăşurarea strategică şi să ameninţe retragerea armatei sârbe spre Niş; iar grupul de Sud, (Mostar), să facă faţă armatei Muntenegrenilor.

Serbia.—a) Armata 1-a, (5 divizii), în zona: Pozarevaţ, Palanca, Milanovaţ, sub generalul Petar Bojovici;

b) Armata a 2-a, (4 divizii), în zona: Belgrad-Obrenovac-Arandjelovac, sub generalul Ştefanovici;

c) Armata a 3-a, (2 divizii), la Valievo, sub generalul Sturm;

d) Un grup de o divizie mixtă şi o brigadă mixtă, la Uzice şi Priboj, (armata a 4-a);

e) Cavaleria la Velika-Oraşa;

f) Marele cuartier la Kragujevaţ.

Concentrarea acestor trupe a fost terminată la 10 August.

Comandant suprem al armatei, este Principele Alexandru, care, deşi tânăr, este brav, priceput, şi energic.

Şef al marelui stat major, este generalul Putnik, care, deşi este bolnav, totuş, are judecata sănătoasă şi este foarte autoritar. Are încrederea Regelui şi a Prinţului moştenitor, precum şi ascendent nediscutat în armată. Mai presus de toate, a ştiut să-şi asigure colaborarea unui ofiţer de stat major de o mare valoare, colonelul Jivko Pavlovici, sub şef de stat major, fost şef al secţiei operaţiilor.

Misiunea: Armata 1-a să apere linia Moravei şi trecerile peste Dunăre, dela Semendria la Orşova;

Armata a 2-a, „rezerva strategică; iar

Armata a 3-a, să opereze cu grupul dela Uzice şi detaşamentul dela Priboj, făcând legătură cu armata muntenegreană.

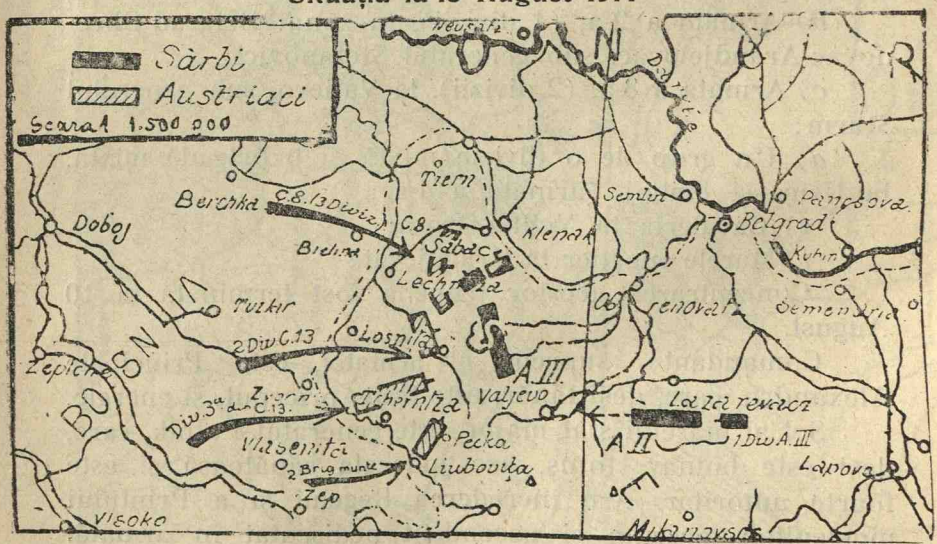
3. *Operaţiunile preliminare: Mişcările ofensive sârbeşti. — Ofensiva austriacilor*

Până la 10 August, austriacii bombardează Belgradul şi fac recunoaşteri în vederea trecerii peste Dunăre, Sava şi Drina. Bombardarea Belgrad-ului s'a făcut cu artileria de mare calibru, instalată pe creasta înălţimilor dintre Zimody-Bezamja, (Semlin). Astfel, până la 10 August, Sârbii şi austriacii stau în espectativă, mărginindu-se la demonstraţiuni pe ici pe colea.

Sârbii împing, la 10 August, grupul dela Uzice peste

CROCHIUL 15.

Situaţia la 13 August 1914

frontiera vrăjmaşe, spre Vardiste, în Bosnia, iar la 12 August, armatele sârbeşti desemnează un început de ofensiva spre Bosnia, încurajaţi de inerţia armatei austriace, şi de stăruinţele reprezentanţilor Rusiei şi Franţei.

Muntenegrenii ieau ofensiva cu grosul forţelor spre Dalmaţia, (Barza-Cattaro şi Trebinje), iar cu restul spre Cainice, în legătură cu extrema stângă sârbă, spre Vardiste şi Dobrinse, în direcţia Vişegrad.

Insă, în noaptea de 12/25 August, Austriacii simulează treceri peste Dunăre, (la Tejkia), peste Sava, (la Obrenovaţ şi Belgrad)[1]), iar grosul reuşeşte să treacă Drina, pe la Bielina-Curtovici şi peste Sava, la Sabaţ, respingând forţele sârbeşti, ce făceau faţă către aceste direcţiuni.

Podul a fost aruncat de Austriaci la Curtovița şi Amayleza.

La Şabaţ, erau trupe de al 3-lea ban, care s'au retras.

Această ofensivă austriacă a fost pornită cu 8 divizii. Trei divizii au ocupat Şabaţ, Lesniţa şi Losniţa. Toată ziua de 13 August, Austriacii trec trupe numeroase pe la Şabaţ, Lesniţa şi Liubovița. Sârbii se retrag pe înălţimile Jverak Planina.

Sârbii, cari până acum se aşteptau la o invazie prin Valea Moraviei, îndreaptă brigada de cavalerie dela Semendria spre Drina, şi armata a 3-a, dela Valievo, spre Lozniţa.

Extrema stângă sârbă, (grupul coloanei Bojanovici), înaintează în Bosnia, dela Vardişte spre Vişegrad, iar Muntenegrenii înaintează cu un grup spre Trebinje şi cu alt grup spre Gorazda.

Până în seara de 13 August, brigada de cavalerie sârbă ajunge la Kolubara, urmată de armata 1-ia. Armata dela Valjevo, este în marş spre Şabaţ. Trupe de III-lea ban, sunt în luptă cu Austriacii pe înălţimile dela Est de Lozniţa, iar armata a 2-a se află în marş spre Drina, prin Valjevo.

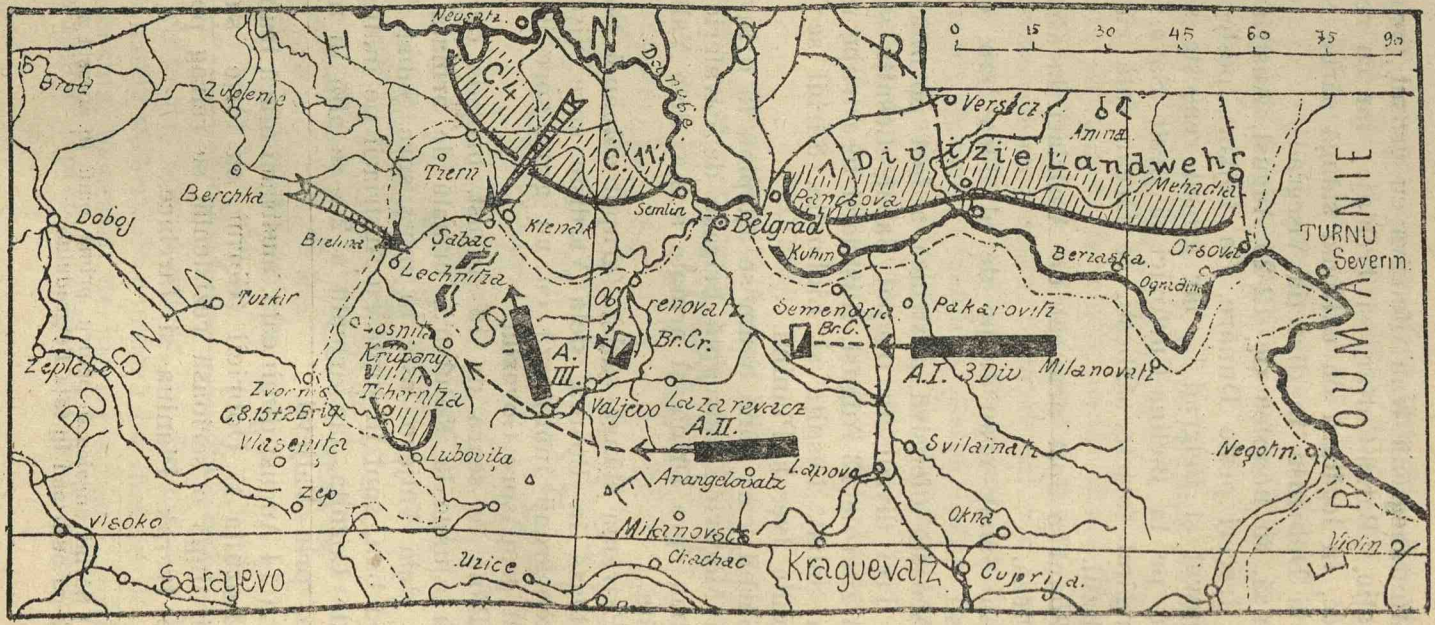
La 14 August dimineaţa, austriacii atacă trupele sârbe spre Lozniţa şi Dobricii (Gorni), cu forţe superioare. Sârbii, după o serioasă rezistenţă, se retrag pe poziţiile dintre Iverak, Planina şi Jarebice.

---

1) Sârbii angajează pentru prima oară în această zi un duel de artilerie cu austriacii în faţa Belgradului.

CROCHIUL 16.

Prima ofensivă Sârbă.

Situaţia în acea zi, este:

Sârbii: Armata a 2-a şi o divizie din armata a 3-a, în marş spre Valjevo; a doua divizie a armatei a 3-a, face faţă vrăşmaşului pe poziţia Iverak, Planina. Cavaleria divizionară sârbă, întărită cu trupe de al 3-lea ban, rezistă diviziei austro-ungare dela Şabaţ. Brigada de cavalerie ajunge pe Kolubara în Bosnia de Sud. Situaţia staţionară. Pe restul frontului, dela Dunăre şi Sava, se fac demonstraţiuni.

Austriacii: Corpul 8, (3 divizii), ocupă înălţimile Cer-Planina, cu o parte din trupe; iar altele în curs de trecere peste Drina pe frontul Ratcha Lesniţa.

Corpul al 13-lea, (2 divizii), pe frontul Lesniţa-Lubovita, atacă prin văile Jadar şi Iverak, înălţimile dela Jarebice; iar a 3-a divizie din acest corp, înaintează spre Jadar, din direcţia Krupany.

Brigăzile de munte din Corpul 15, în marş, dinspre Lubovita, către Jadar, prin Pecika.

Pe Dunăre şi Sava, demonstraţiuni, iar spre Panciova şi Fruska-Gora, oarecari mişcări de trupe.

In zilele de 15 şi 16 August, ofensiva austriacă continuă.

Sârbii rezistă, la început, pe poziţiile dintre Lozniţa şi Jarebice, însă, sunt forţaţi, la 16 August, seara, să se retragă pe poziţiile dela Zavlaka.

Prin progresarea ofensivei aripei drepte austriace, armata a 3-a sârbă îşi vede ameninţată retragerea spre Valjevo; în acelaş timp, forţele austriace dela Şabaţ, resping pe Sârbi spre Sudul acestei localităţi.

4. *Luptele dela 15—22 August. (Lupta dela Jadar)*

In zilele de 15 şi 16 August, ofensiva armatei austriace continuă cu succes. Sârbii rezistă cu multă energie, mai întâiu pe poziţiile dintre Lozniţa şi Jarebice, apoi către seara zilei de 16 August, se retrag pe poziţiunile dela Zavlaka.

Acţiunea aripei drepte austriace face progrese simţitoare şi ameninţă serios retragerea trupelor sârbe, spre Valjevo.

Detaşamentul austriac din Şabatz, respinge progresiv trupele sârbe din faţă, şi în seara de 13 August, se găsesc la 10 klm. departe de oraş, (spre Sud); în această luptă, divizia de cavalerie sârbă, sosită pe Dobrava, dă un sprijin eficace detaşamentului sârb de acì, luptând descălicat şi oprind înaintarea adversarului.

La această dată, capetele coloanelor armatei centrale sârbe sunt aproape de câmpul de luptă. Manevra propusă de Marele cuartier sârb, constă din a menţine de front forţele angajate spre Zavlaka, a oprì progresele aripei drepte austriace, cu forţe minime şi a atacà, cu grosul forţelor, aripa stângă austriacă, în direcţiunea înălţimelor Czer. Un detaşament dela aripa dreaptă trebuià să ajute detaşamentul din faţa Şabaţ-ului, pentru a oprì orice înaintare a inamicului din această direcţie, iar divizia de cavalerie trebuià să urmeze pe dreapta massei de manevră, căutând a tăià retragerea austriacilor spre Lezniţa. Această manevră se execută în timpul dela 16—22 August, şi cuprinde următoarele două faze:

Ofensiva aripei drepte sârbe şi ocuparea dealului Czer la 17 ,18 şi 19 August

In zilele de 17 şi 18 August, ofensiva aripei drepte sârbe se produce în conformitate cu planul stabilit: Toată armata a 2-a sârbă, (4 divizii), atacă de front şi de flanc în direcţia Iverak-Czer, asupra corpului 7 austriac, în timp ce armata a 3-a rezistă corpului 13, pe înălţimile Zavlaka. Divizia Sumadia a 2-a, opreşte înaintarea brigadelor de munte din corpul 15, spre Pecika.

Divizia austriacă din corpul 13, ce se luptă spre Krupany, luptă cu oarecari avantaje.

Trupele sârbe, ce fac faţă spre Şabaţ, sunt întărite de armata din centru şi opresc înaintarea austriacilor din această direcţiune.

In cursul zilei de 17 August, o divizie din corpul 8, este atacată de front şi în flancul stâng de forţe superioare sârbe şi asvârlită în dezordine spre Lesniţa şi Losniţa, după ce pierde 14 tunuri.

In cursul zilei de 18 August, luptele pe Dealul Czer

ating maximum de intensitate şi sârbii câştigă teren, respingând pe austriaci spre Lesniţa şi spre înălţimile Jverak-Planina. Cavaleria sârbă cooperează cu aripa dreaptă sârbă, dându-i un concurs foarte serios în luptele de acì.

O divizie din corpul 13, care înaintà dela Krupany Jadar, are oarecare succese.

Pe restul frontului Savei şi pe Dunăre, nici un fapt important, afară de continuarea bombardării Belgradului de către austriaci.

Continuarea luptelor la 19, 20, 21 şi 22 August.

In dimineaţa de 19 August, Sârbii înaintează spre Czer-Iverak-Planina; iar corpul 8 austriac, se retrage spre Iverak-Planina, apărându-se cu multă energie. La centru (spre Zavlaka), lupta e staţionară; iar spre stânga sârbă (Krupany), austriacii se menţin cu oarecare succese ofensive. Sârbii, primind întăriri spre Zavlaka şi spre Iverak-Planina, reuşesc în după amiaza zilei de 19 August, să respingă stânga austriacă, (corpul 8), în dezordine, spre Lesniţa şi Losniţa şi să o urmărească cu cavaleria, ocupând Krupany. In acest timp, dreapta austro-ungară este menţinută pe loc, spre Zavlaka şi Usecina.

La 20, 21 şi 22 August, sârbii urmăresc corpul 8 austriac, spre Lesniţa şi Losniţa.

La 22 August, austriacii au trecut graniţa pe stânga Drinei, iar sârbii ocupă Lesniţa, Losniţa şi Liubovita.

In timpul luptelor dela Jadar, Muntenegrenii atacă spre Cajnika, sunt respinşi către Plevlje şi Austriacii intră în Sangeac.

La 24 August, Sârbii reiau Şabaţ.

Se crede că Austriacii au avut 15—16.000 de morţi şi 4.500 prizonieri; iar Sârbii, 2.000 prizonieri şi peste 10.000 morţi şi răniţi.

Sârbii au luat dela Austriaci tunuri, chesoane, material sanitar, etc.

Forţele angajate în luptă au fost, aproximativ, 140—150.000 de fiecare parte.

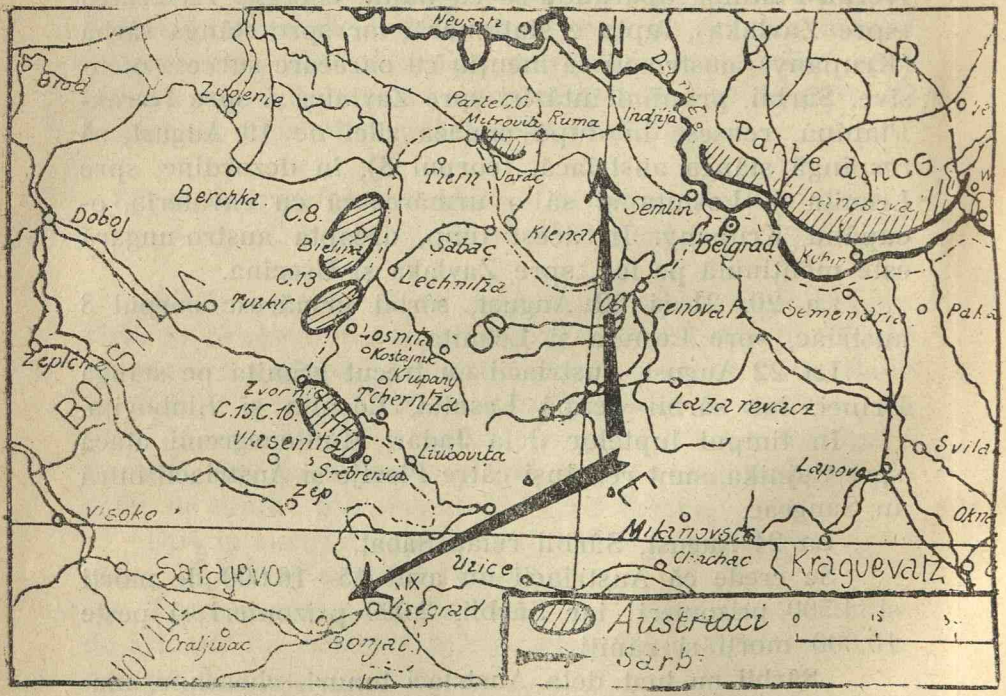
După retragerea dincolo de Drina, Austro-Ungarii se concentrează spre Tuzla. Marele cuartier general sârb, se transportă dela Kragujevaţ la Valjevo.

5. *Ofensiva sârbă în regiunea austriacă dintre Dunăre şi Sava. A 2-a ofensivă austro-ungară în Serbia, (24 August—23 Septemvrie)*

După bătălia dela Jadar, Sârbii îşi reorganizează unităţile şi se prepară pentru ofensivă în regiunea Dunăre-Sava şi în Bosnia. Mişcările ofensivei sârbe încep la 26 August, trecând Sava, cu un grup de forţe spre Ruma-Indjija şi Fruska-Gora, şi cu alt grup, în unire cu Muntenegrenii, în Bosnia, spre Foca şi Vişegrad.

CROCHIUL 17.

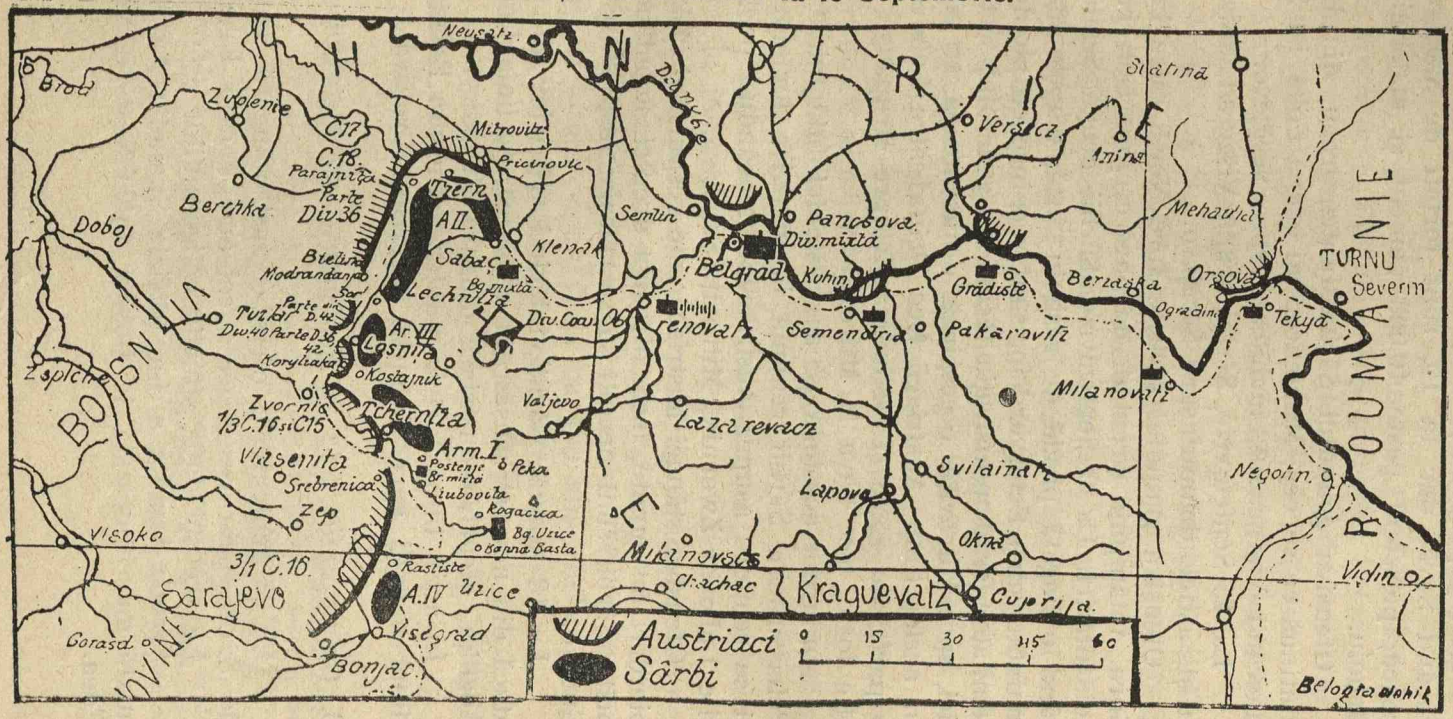
Ofensiva Serbiei în Austria.
A doua ofensivă a Austro-Ungariei în Serbia.
Dispozitivul de concentrare al armatei Austro-Ungare.

Până la 7 Septemvrie, Austriacii s'au concentrat astfel: Corpul 8, la Bijelina; corpul 13, între Lesniţa-Losniţa; corpul 15 şi 16, între Srebrenita-Zvornic; o parte din corpul 9, între Mitroviţa-Jarak, şi o divizie, între Semlin-Weisskirchen. Total: 220.000.

CROCHIUL 18.

Situația adversarilor la 10 Septembrie.

La 8 Septemvrie, Austriacii reuşesc să intre în Serbia, trecând Sava, dar la 10, sunt forţaţi de Sârbi s'o retreacă, pierzând peste 10.000 oameni şi material de răsboiu.

Ofensiva grupului Sârbo-Muntenegrean, din Bosnia, continuă cu succes: Muntenegrenii ocupă Foka, iar Sârbii, mascând Vişegradul, înaintează spre Serajevo.

La 15 Septemvrie, Sârbii ocupă Vişegrad, deschizându-şi, astfel, drumul spre Serajevo.

Ofensiva grupului sârbesc spre Nord, către Fruska-Gora, întâmpină greutăţi, de oarece, Austriacii primesc aci întăriri. La 9 Septemvrie, Sârbii ocupă Semlin, făcând o bogată pradă de răsboiu însă, trupele sârbe ce înaintau spre Petervardein, sunt respinse cu pierderi însemnate; iar demonstraţia făcută de generalul sârb Cristici, spre Mitroviţa, e respinsă, de asemenea, cu pierderi. In acelaş timp, Austriacii trec Drina către Lubovita, cu o parte din forţe şi se îndreaptă spre Krupany, iar cu alte forţe, trec Sava la Mitroviţa.

In urma acestora, şi a rezistenţei întâmpinată spre Petervardein, Sârbii renunţă la ofensiva lor din Nord şi se reîntorc asupra Austriacilor, atacându-i pe frontu-rile Lubovita-Zwornik, Mitroviţa-Sabaţ.

Ofensiva stângei austriace este respinsă de Sârbi, cu pierderi însemnate, însă, ofensiva dreptei, neputând fi oprită, Sârbii sunt nevoiţi să se retragă înspre Kostajnik-Gucevo.

La 18 August, Sârbii, întărind aripa lor din stânga, atacă din nou, şi reuşesc să oprească, pe linia Lubovita-Loznita, ofensiva austriacă dinspre Krupany.

In acest timp, forţele muntenegrene din Bosnia, continuă marşul spre Serajevo, ocupând Craljivaţ.

6. *Operaţiunile dela 23 Septemvrie—27 Octomvrie 1914.*

La 23 Septemvrie, ofensiva austro-ungară este oprită de Sârbi, prin respingerea coloanelor dela Krupany.

La această dată, situaţia beligeranţilor este:

Sârbii: Armata a 4-a, (divizia Sumadia 2 şi brigada mixtă macedoneană), în Bosnia, între Raştişte, Vişegrad, Foca.

Un detaşament, (brigada mixtă de Uzice), spre Bajina-Basta.

Armata a 2-a, (divizia Dunăre 1 şi 2, Morava 2), între Kostajnic şi Postejnic, sub generalul Petar Bojovici, sub al cărui ordine s'a pus şi detaşamentul Lubovița, (1 brigadă mixtă), aflat între Postenje şi Lubovița.

Armata 1-ia are frontul de 194 klm., iar detaşamentul Lubovița, front de 12 klm.

Armata a 3-a, (divizia Drina 1, Drina 2 şi Drina mixtă), sub generalul Sturm[1]), pe frontul Kostajnik-Şor, (Nord de Losnița), pe întindere de 25 klm.

Armata a 2-a, (Timok 1, Morava 1 şi Sumadia 1), pe dreapta Drinei şi a Savei, frontul în unghiul ascuțit Şor-Parajnița-Şabaț, 72 klm., sub generalul Ştefanovici, având sub comandamentul său şi „detaşamentul de Şabaț", (circa 1 brigadă mixtă), care ocupă Şabaț şi țărmul drept al Savei, (la Vestul şi Estul oraşului).

Divizia de cavalerie în zona Loznița-Şabaț, în raza de acțiune a armatei a 2-a.

Un detaşament de trei regimente şi trei baterii, în observație la Obrenovaț.

O divizie mixtă, zisă „de Belgrad", cu artilerie de cetate, la Belgrad.

Alte detaşamente la Semendria, Grădişte, Milanovaț şi Tejka, constituite sau întărite cu trupe de al treilea ban al Macedoniei. Total, aproximativ, 230.000 oameni[2]). Sârbii se întind pe un front de 130 klm., dela Lubovița la Şabaț, (10 divizii—2 detaşamente mixta).

Marele cuartier sârb este la Valjevo.

Austriacii: Au, aproximativ, 5 corpuri de armată[3]), (250.000), dispuse astfel:

O treime din corpul 16 armată, în Bosnia, în faţa

1) Sau „Jurisci".

2) Efectivul unei divizii de 1-iul ban circa 18 000 oameni cu 8 baterii t. r. şi 2—3 escadroane; iar al unei divizii de al 2-lea ban 14.000 oameni, 6 baterii tragere înceată şi 2 escadroane. Detaşamentele mixte au 6—8000 oameni cu 1—3 baterii cu t. r. sau Debauge. Insă din cauza perderilor suferite şi a noilor detaşamente create, efectiaele de mai sus ale diviziilor au scăzut simțitor în cursul acestei perioade de operațiuni.

3) C. 8, 13 15, 16, 17. Total 127 batalioane, 65—80 baterii, 20—35 escadroane. A mai fost un număr oarecare de diferite batalioane a căror denumire nu se cunoaşte.

armatei a 4-a sârbe şi a detaşamentelor de Uzice şi Lubovița, ocupă poziția dintre Lubovița-Srebrenița-Vişegrad.

Restul corpului 16 şi corpul 15, pe dreapta Drinei, între Rovasici şi Kostajnik, în faţa armatei 1-a sârbe.

Divizia 40, parte din divizia 36 şi din divizia 42, între Kostajnik-Korilyaca, pe dreapta Drinei, iar parte din divizia 42, pe stânga Drinei, între Losnița şi Modran-Janja, în faţa armatei a 3-a sârbe.

Parte din divizia 36: corpul 8 A. şi corpul 17, ocupă frontul între Modran-Janja-Parajrița-Zasovica-Pricinoviț, făcând faţă armatei a 2-a sârbe.

Intre 29 Septemvrie şi 6 Octomvrie, se pronunță mişcările de înaintare ale armatei austriace, către Gucevo, Roviacița şi Ada-Tinganlia, însă, fără rezultat, fiind respinse de Sârbi.

Acì, au ajuns Austriacii, în unele puncte, la 50 m. de întăririle Sârbilor. Rezultatul acestor atacuri, se poate zice, că a avut avantajul de a menține moralul trupelor austriace, dar încolo, ele au produs pierderi simțitoare, fără nici un folos.

La 14 Octomvrie, armata a 2-a sârbă, ce ocupă un front, intrând în pozițiile austriace, fiind bătută cu focuri încrucişate, de către trupele austriace şi de monitoarele austriace de pe Sava, se retrag între Lozniţa-Şabaţ, peste colinele de Nord ale înălțimilor Czer şi peste râul Dumaca.

Prin această retragere, frontul armatei a 2-a, se reduce dela 72 klm., la 40 klm. şi îşi poate constituì o rezervă, (divizia Sumadia 1).

Se pare, că dela început n'ar fi ocupat Sârbii acest front, şi intrând în pozițiile ocupate de Austriaci, însă, s'a pretins aceasta de către guvernul sârb, pentru a proteja teritoriul, în contra trupelor austriace, cari ,la prima ofensivă, a săvârşit orori asupra populației.

Austriacii ocupă Glusje, Pricinovici, Badinovici, Cernabora.

Intre 18—23 Octomvrie, Austriacii atacă aripa dreaptă a armatei a 2-a, însă, nu reuşesc.

La 22 Octomvrie, Austriacii văzând că nu reuşesc asupra dreptei sârbeşti, atacă centrul şi stânga sârbă, având, însă, succes, numai contra aripei stângi, graţie

unei masse de manevră, compusă din corpul 16, întărit cu mai multe formaţiuni de Landsturm şi cu un detaşament, venit dinspre Vlasceniţa, cu care atacă şi cuceresc Gucevo, luând, la 25 Octomvrie, Kostajnik şi ameninţând astfel, retragerea armatei sârbeşti din direcţia Lubovita-Pecika.

Atacurile Austriacilor între 14—25 Octomvrie, reuşesc şi graţie unei simţitoare lipse de muniţiuni la Sârbi.

In Bosnia, forţele sârbo-muntenegrene, care reuşiseră să ocupe înălţimea Romanina-Planina, sunt atacate de Austriaci între 6—15 Octomvrie şi respinse spre Rojacsa, Višegrad şi Gorazd.

Ameninţarea liniei de retragere şi spatele aripei stângi sârbeşti, în urma cuceririi celor două puncte de mai sus, precum şi înaintarea Austriacilor spre Peka, au ca consecinţă, retragerea generală a armatelor sârbe, spre Est, către Valjevo, în vederea unor noi operaţiuni.

Astfel, lipsurile de tot felul, imposibilitatea înlocuirii acestor lipsuri, precum şi motivele strategice, obligă pe Sârbi a abandonà puternicile poziţiuni din N.-Vestul Serbiei, unde au luptat aproape 4 luni. Această retragere trebuie considerată ca o măsură strategică foarte înţeleaptă, cum, de altfel, reiese din comunicatul dat de guvernul sârb:

„Din cauza superiorităţii, cu care inamicul a invadat ţara noastră, s'a ordonat retragerea armatei noastre, până se va puteà acceptà o luptă în condiţiuni favorabile.".

7. *Retragerea Sârbilor pe Kolubara-Lyg*
(24 Octomvrie—1 Noemvrie 1914)

La 26 Octomvrie, Sârbii încep retragerea cu aripa dreaptă şi centrul, (a 2-a şi a 3-a), apoi, cu stânga (1-a), spre Kolubara-Valjevo, fără a fi urmăriţi energic de Austriaci.

La 1 Noemvrie, armatele sârbe, în scop de a câştigà timp pentru evacuarea depozitelor din zona etapelor şi mai cu seamă dela Valjevo[1]), se desfăşoară, pe o poziţiune defensivă la Vest de Valjevo, astfel:

Armata 1-ia, la Vest de Valjevo;

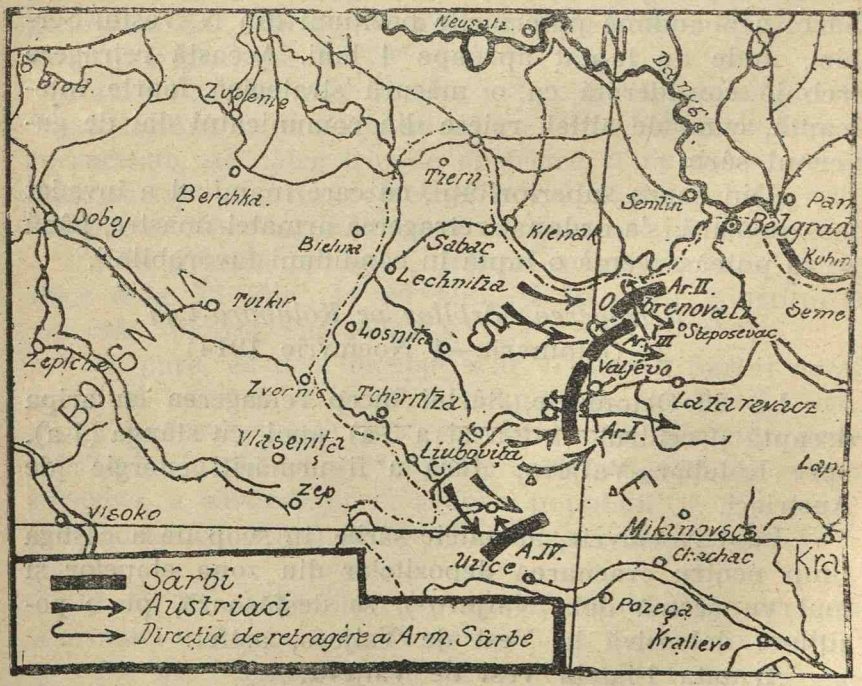
1) Cap de etapă ferată.

Armata a 2-a, pe râul Târnava;
Armata a 3-a, pe dreapta râului Ub;
Armata a 4-a, spre Uzice.

La 2 Noemvrie, avantgărzile austriace, ce înaintau dinspre Kocelyevo-Ub, se isbesc de Sârbi şi sunt respinse cu pierderi mari, însă, armata 1-a sârbă, ameninţată pe stânga sa de corpul 16 austro-ungar, ce veneà dinspre Sud şi Sud-Est, din direcţiunea Vilovica-Moghes, părăseşte poziţia. Această retragere atrage şi celelalte armate sârbe, înapoia liniilor râurilor Kolubara-Lyg, până la 3 Noemvrie 1914; iar Austriacii ocup Valjevo. Marele cuartier general sârb, se stabileşte dela Valjevo la Krakujevaţ. Austriacii fac urmărirea cu greutate, din cauza timpului rău, a relei stări a comunicaţiilor, a distrugerii podurilor de pe Târnava-Ub şi Kolubara, precum şi din cauza rezistenţii înverşunate, ce Sârbii opun pas cu pas[2]).

CROCHIUL 19.

Situaţia la 1 şi 2 Noemvrie.

1. Populaţiunea sârbă înspăimântată de ororurile anterioare din regiunea Saba Jadar, părăseşte în masă regiunile evacuate de armata sârbă, Mai bine de 100.000 oameni, femei şi copii precedau ariergardele spre Lazarevaţ—Gorni—Milanovaţ.

La 3 Noemvrie, avantgărzile austro-ungare ajung la Lyg.

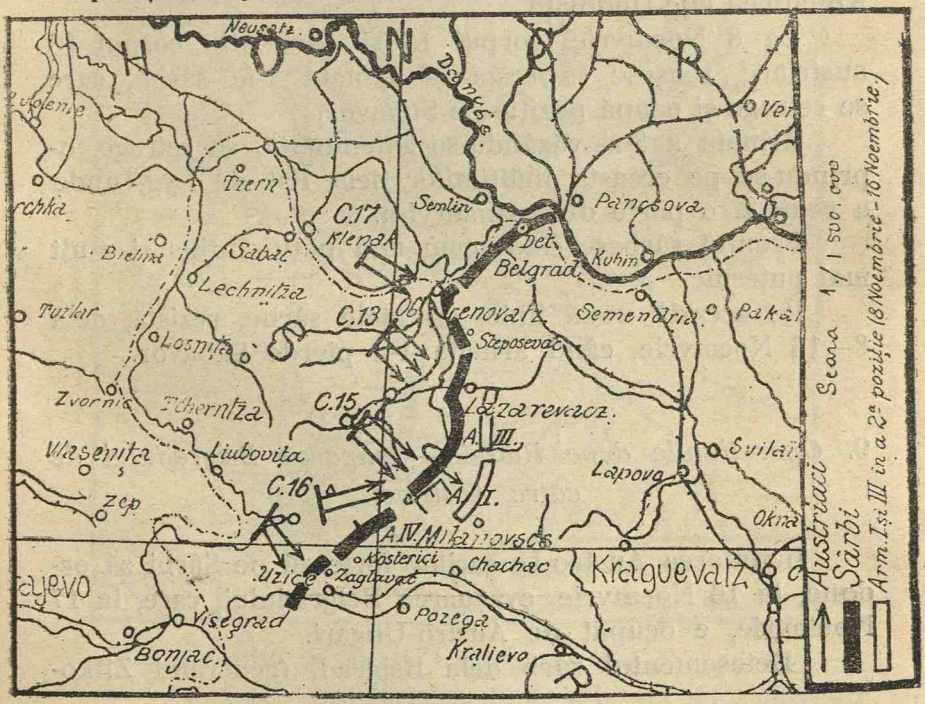
Dela Lubovița la Lazarevaț, sunt 80 klm., pe care Austriacii, în urmărire, îi fac în 8 zile, ceeace a fost prea încet. Grație, însă, oboselii și descurajării armatei sârbești, tot reușesc, Austriacii, a luà mulți prizonieri, tunuri, muniținni, materiale de răsboiu, etc.

8. *Operațiunile pe Kolubara-Lyg.*

La 3 Noemvrie, armatele sârbe sunt în poziție pe dreapta râurilor Kolubara-Lyg, astfel:

CROCHIUL 20.

Operațiunile pe Kolubra-Lyg. Situația la 3 Noembrie 1914.

Detașamentul de Obrenovaț, dela Obrenovaț la Șteposevaț.

Armata a 2-a, armata a 3-a și armata a 1-ià, delà Șteposevaț, la Maljen-Planina, (90 klm.), Armata a 3-a este întărită spre Ciubotkowița cu divizia Timok a 2-a.

Armata a 4-a şi brigada de Uzice, spre N.-V. de Uzice, pe frontul Kosterici-Zaglavak-Bukoviţ.

La Belgrad e „Detaşamentul de Belgrad". Aripa dreaptă şi centrul poziţiilor ocupate de armatele sârbe, sunt foarte tari, aripa stângă, însă, (armata 1-ia), unde se grupează forţe mai importante austro-ungare, este mai slabă.

Deşi armata sârbă erà întinsă pe un front prea mare, faţă de moralul ei scăzut şi faţă de superioritatea adversarului, totuş, a trebuit să se oprească aci, pentru a acoperì cât mai mult Belgradul, a cărui evacuare ar fi avut o influienţă în rău asupra moralului Sârbilor[1]).

Dela 3—7 Noemvrie, Austro-Ungarii atacă peste tot, dar sunt respinşi de Sârbi, mai ales spre centru, către Konatice-Celje-Dudoviţa.

La 8 Noemvrie, corpul 15 şi parte din corpul 16 austriace, reuşesc să respingă armata 1-ia sârbă, care se retrage şi ocupă poziţie pe Subavor.

Armata a 3-a, văzându-se ameninţată, se retrage, oprindu-se pe creasta înălţimilor dela Est de Lyg, unde a venit şi o parte din armata 1-a.

Frontul sârbesc este acum mai puţin întins şi mult mai puternic.

Pe această nouă linie, armatele sârbe, rezistă, dela 8—16 Noemvrie, când armata 1-a pierde Subavor.

9. *Operaţiunile depe Rudnic.—Ocuparea Belgradului de către Austriaci.*

Inaintarea Austro-Ungarilor forţează pe Sârbi să ordone, la 16 Noemvrie, evacuarea Belgradului, care, la 17 Noemvrie, e ocupat de Austro-Ungari.

Detaşamentul sârb dela Belgrad, (generalul Zifko-

---

1) Se crede însă că s'a oprit aci armata sârbă şi pentru următoarele motive:

a) Se mărea zilnic numărul refugiaţilor din regiunile părăsite;

b) Prizonierii austriaci spuneau că armata austro-ungară este demoralizată.

c) Poziţiile de apărat erau bune.

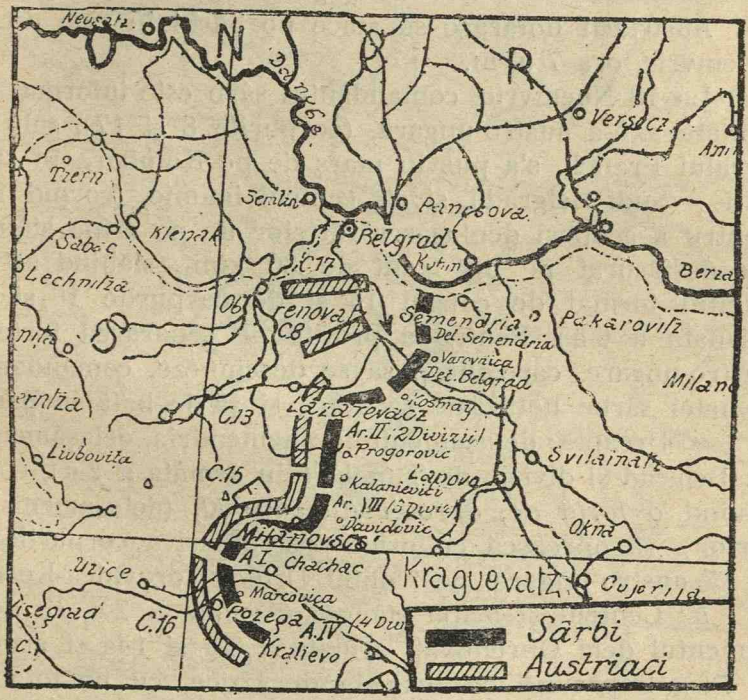
vici), se retrage dela Varovnica-Kosmay, călare pe C. F. Belgrad-Niş[1]).

Divizia de cavalerie pe Kolubara se retrage progresiv spre Sud.

Armatele 1-ia, a 2-a şi a 3-a sârbe, se retrag, la 17 Noemvrie, pe linia Sibnica-Progorevic-Vencani-Calanievici-Davidovica-Silopaj-Ovkar-Markovica. Detaşamentele Obrenovaţ intră în compunerea armatei a 2-a, iar divizia 1 Drina, din armata a 2-a, întăreşte armata 1-ia.

CROCHIUL 21.

Situaţia adversarilor la 17—18 Noembrie.

Comandantul armatei 1-a, (generalul Bojovici), este înlocuit cu generalul Missici, fost sub şef al Marelui stat major.

Armata a 4-a, călare pe Morava sârbă şi în le-

1) Austriacii încă dela 9 Septembrie au cerut garnizoanei sârbe din Belgrad să se predea, însă propunerea a fost respinsă. De aci înnainte austriacii au bombardat continuu Belgradul,

gătură cu armata 1-a. Frontul armatei sârbeşti, se reduse dela 90 klm., la 62 klm. Ambele aripi şi frontul sunt sprijinite de poziţiuni naturale.

Poziţia, deşi tare dela natură, e întărită prin lucrări de fortificaţie. In faţa armatelor sârbe, Austriacii au aproximativ, 10 divizii şi 2 brigade mixte, afară de un nou grup, zis armata a 5-a, constituit din trupe din corpul 8 şi corpul 17.

10. *Ofensiva armatei sârbe, (20 Noemvrie—3 Decemvrie). Operaţiunile contra corpurilor 8 şi 17 austro-ungar*

Austriacii hotărăsc să atace pe Sârbi în ziua de 20 Noemvrie, ora 7 a. m.

La 18 Noemvrie, comandantul sârb este informat că, armata a 5-a austro-ungară, (corpurile 8 şi 17), sub generalul Franck, s'a pus în marş de pe Kolubara în spre N.-E., (Sud. Belgrad), şi că, centrul inamic, (corpul 13), pentru a acoperì deplasarea forţelor de pe aripa stângă, s'a desfăşurat pe un front de 30 klm., slăbind astfel, frontul format de corpul 13 şi de corpurile 16 şi 15, (armata a 6-a). Pentru a profità de separarea forţelor austro-ungare, care încep să se desemneze, comandantul armatei sârbe hotărăşte să atace şi să le bată în parte:

a) Dreapta: detaşamentul de Semendria, detaşamentul de Belgrad şi divizia de Timok, (din armata a 2-a), constituind *o forţă de, aproximativ, 40.000,* (detaşament inferior), să oprească cu orice preţ ofensiva corpurilor 8 şi 17 austro-ungare, pe frontul Driney-Vorovnica-Kosmy.

b) Centrul şi aripa stângă: (Armata a 2-a, cu detaşamentul dela Obrenovaţ, armata a 3-a şi 1-ia şi armata a 4-a), împreună cu brigada de Uzice, cu un total de 10 divizii şi 2 brigade mixte, (180.000), să atace forţele austriace din faţa lor şi dela aripa dreaptă, (corpurile 16, 15 şi 13 austro-ungare).

Atacul Sârbilor începe la 20 Noemvrie, orele 3 a. m., pentru a surprinde corpurile de armată austro-ungare în plină mişcare, de oarece ele porneau pentru atac la ora 7 a. m.

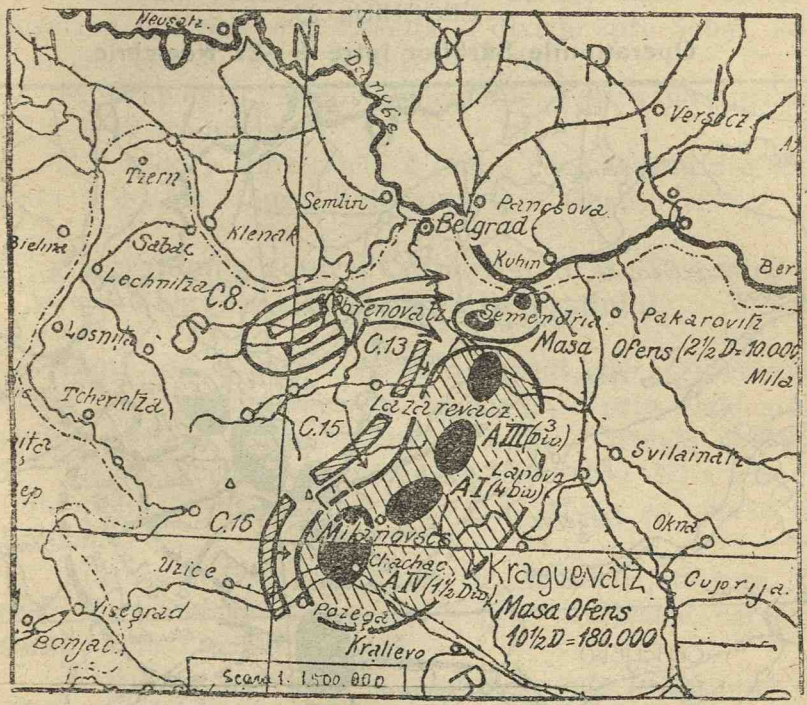
Armata 1-ia sârbă, (comandant generalul Missici), fost

sub şef de stat major, atacă, cu mare avânt şi respinge corpul 15 austro-ungar şi o mare parte din corpul 16, pe o distanţă de 10 klm.

La 21 şi 22 Noemvrie, armata 1-ia continuă ofensiva pe Prostruga, şi la 23, cucereşte Subavor, distrugând aproape complet brigada a 8-a din corpul 16 austriac şi aproape întreg corpul 15, (mai puţin brigadele 11 şi 12, aflate în faţa armatei a 3-a).

CROCHIUL 22.

Situaţia între 18—22 Noembrie.

Resturile acelor corpuri de armată se retrag spre Valjevo, în dezordine şi panică, lăsând o pradă de răsboiu bogată, în mâinele Sârbilor. Se crede că s'au luat, în 3 zile, 12.000 prizonieri.

In acest timp, corpul 16 austriac atacă armata a 4-a sârbă, iar corpul 13 atacă armata a 3-a, fără rezultat.

In noaptea de 22—23 Noemvrie, corpul 13 austriac este respins de armata a 3-a la Lipet-Smirliecova şi forţat să se retragă în dezordine spre Valjevo.

La 23 Noemvrie, are aceeaş soartă şi corpul 16, la Marcoviţa, pe dreapta Moravei sârbe.

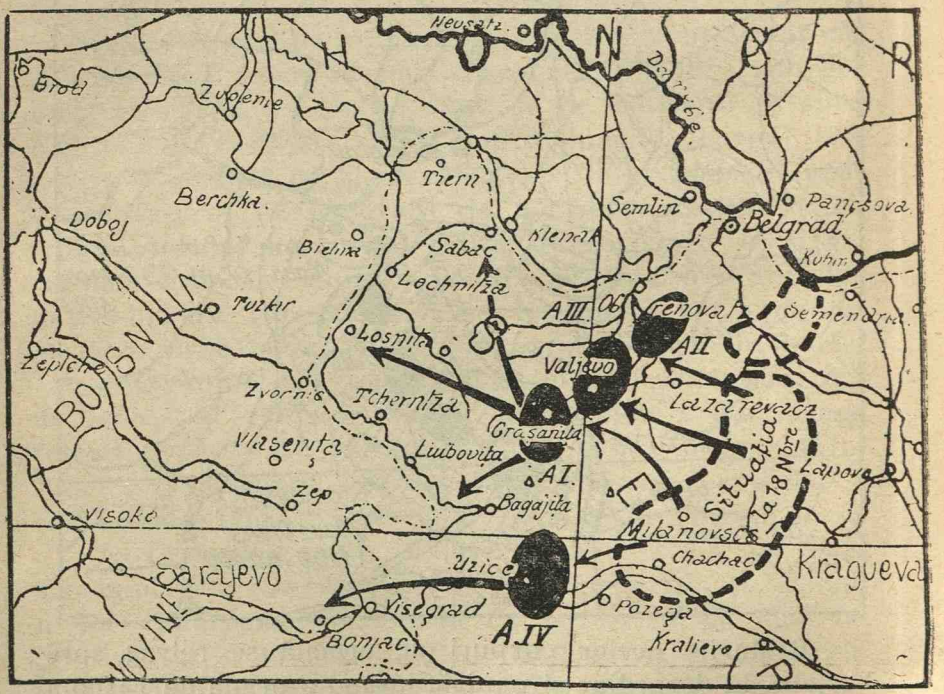
Armata a 2-a sârbă, (2 divizii), respinge toate atacurile unei părţi din corpul 13 austriac.

Centrul şi dreapta armatei, (corpurile 16 şi 15 şi parte din corpul 13 austriac), complet înfrânte, sunt în retragere spre Valjevo, urmărite de armata 1-ia, a 3-a şi a 4-a sârbă.

Armata a 5-a austro-ungară, (corpurile 8 şi 17), este în marş către poziţiile ocupate de detaşamentul defensiv sârbesc.

CROCHIUL 23.

Operaţiunile Sârbilor între 18—22 Noembrie.

La 21 Noemvrie, armata 1-ia, a 3-a şi a 4-a, ocupă Uzice-Valjevo-Lazarevaţ, în timp ce corpurile 17 şi 8 austriace atacă, fără succes, detaşamentul inferior sârbesc dela aripa dreaptă.

La 25 Noemvrie, armata a 5-a austriacă reîncearcă atacul, însă, tot fără succes.

In toate aceste lupte, Sârbii au făcut prizonieri 20.000 soldaţi şi 100 ofiţeri, luând 70 tunuri, 50 mitraliere.

Situaţiunea la 25 Noemvrie 1914, este:

Majoritatea trupelor austro-ungare bătute în retragere, la Vest de Valjevo şi urmărite de Sârbi. Corpurile austro-ungare, (17 şi 8), la Estul Kolubarei, spre Varovnica, atacând pe Sârbi.

Comandamentul sârb dispune, la 26 Noemvrie:

a) Urmărirea forţelor bătute cu armata a 4-a şi armata 1-ia. Armata a 4-a (de Uzice), în direcţiunea Mokra-Gora-Vişegrad. Armata 1-ia, cu o divizie spre Tecka-Rogacika, o divizie spre Lesniţa, o divizie spre Şabaţ, iar o divizie este în rezervă spre Valjevo;

b) Gruparea forţelor disponibile contra corpurilor 17 şi 8 austro-ungare;

c) Legătura între acele 2 grupe cu o divizie din armata a 3-a pe stânga Kolubarei spre Obrenovaţ.

II. Operaţiunile contra Corpurilor 8 şi 17 Austro-Ungare. Reocuparea Belgradului

După sdrobirea dreptei şi centrului advers, manevra sârbă, pe linii interioare, se desăvârşeşte prin noua grupare şi acţiune contra stângei inamice, (armata a 5-a).

La 26 Noemvrie armatele a II-a şi a III-a sârbă, (mai puţin o divizie din armata a III-a), se opresc la Kolubara.

Aceste armate, la 27 Noemvrie, sunt dirijate spre N. şi N.-E., în contra corpurilor 8 şi 17 austriace, care se crede că au 125.000 oameni.

Marşul şi concentrarea acestor armate se termină la 30 Noemvrie, având 7 divizii şi divizia de cavalerie, plus detaşamentele de Semendria şi Obrenovaţ, în total 100—120.000 oameni[1]). In intervalul dela 26—30 Noemvrie, grupa lăsată de Sârbi în faţa armatei a 5-a austro-ungară

1) Detaşamentul Semedria 1 brigadă mixtă.
Detaşamentul Obrenovaţ, 1 brigadă mixtă.
Detaşamentul Belgrad (1 divizie circa).
Armata II-a: 3 divizii.
Armata II'-a: 3 divizii din care una pe stânga Kolubear.
Divizia Cavalerie.

pierde puțin teren, însă, îl reià pe măsură ce sosesc diviziile armatei a 2-a.

Forțele austriace se rezemau pe poziția Zarcovo-Torlak, având multe trupe înainte, pe direcțiile principale.

Armatele sârbe atacă pe direcțiile Stepojevaț-Borak-Lisoviț-Parcani-Grocka, respingând pe austriaci în pozițiile ocupate pe linia Zarcova-Barda-Torlak. (S.-E. de Belgrad).

Sârbii au făcut acì 10.000 prizonieri, tunuri, muniții, etc., etc.

La 2 Decemvrie, austriacii încep retragerea peste Sava, pe poduri, și peste Dunăre, (pe ambarcațiuni), către Ivanova. In aceeaș zi, sârbii reocupă Belgradul. La 3 Decemvrie intră în Belgrad și Suveranul Serbiei.

Aproape 15.000 prizonieri cad acì în mâinile sârbilor, cu un bogat material de răsboiu, afară de tunuri și alte materiale, asvârlite de austriaci în Sava și Dunăre, pentru a nu le lăsà să cadă în mâinile sârbilor.

După această strălucită victorie, armatele sârbe se dispun astfel:

Armata I-ia, în jur de Valjevo;

Armata a II-a, în jur de Mladenovaț;

Armata a III-a, în jur de Sapot;

Armata a IV-a, (de Uzice), la Uzice și Vișegrad.

In general, compunerea armatei, efectivul și materialul, la 1 Ianuarie, se prezintă astfel:

Șase divizii de 1-iul ban, (84.000 oameni), 1 brigadă mixtă de Uzice, (7.000), 1 brigadă macedoneană, (7.000), trupe retrașe din Macedonia, (15.000), 5 divizii (a 12.000: 60.000). Total 173.000. La acestea, dacă mai adăugăm jandarmii și grănicerii, (10.000), și 1 brigadă muntenegreană, ce cooperează cu armata a 4-a, spre Vișegrad-Foca, (7.000), avem un total de 190.000, fără trupele de al 3-lea ban, (circa 40.000), cari formează detașamente de pază dealungul frontierei, și trupe de etape în vechiul Regat și în Macedonia.

In fine, s'ar puteà crede că mai există în țară 50.000 recruți și răniți vindecați

Perioada de liniște dela 2 Decemvrie până acum, a fost întrebuințată de sârbi în scopul de a repauzà tru-

pele şi mai ales de a prevede armata cu cele necesare pentru o nouă luptă.

Se zice că Franţa şi Anglia, i-au trimis numeroase transporturi de materiale de răsboiu, mai ales medicamente şi muniţiuni pentru artilerie, iar ruşii au trimis şi continuă a trimite Serbiei, pe Dunăre, puşti şi tunuri, muniţiuni şi echipamente. Chiar zilele acestea a votat Franţa un ajutor de câtevà sute de milioane pentru Serbia.

Discuţiuni şi observaţiuni asupra operaţiunilor pe teatrul Austro-Sârb

1. Forma frontierei Austro-Ungare, (unghiu drept), faţă de Serbia, şi starea precară în care se găsià armata sârbă, au impus Serbiei, la început, o concentrare mai spre interiorul ţării.

Aceasta se impuneà, mai ales faţă de probabilitatea ce erà pe atunci, că Austro-Ungarea va aduce acì forţe numeroase şi va luà ofensiva cu mult înaintea armatei sârbe.

2. Răsboiul poporului sârbesc având la bază un element moral, (demnitatea şi idealul naţional), a putut fi dus cu atâta bravură şi împins până la cel mai înalt sacrificiu ce s'a văzut în istoria popoarelor. De îndată ce au fost în joc demnitatea şi idealul naţional al poporului sârbesc, nu a mai ţinut nimeni seamă de lipsuri, de probabilităţi de succes, de conservarea a ceeace există, de interesul prezent, etc., ci toţi—într'un gând şi o simţire,—au hotărît să sacrifice totul pentru a câştigà totul, sau, în caz de îngenunchiere, a înscrie în istoria omenirii dreptul său la vieaţă completă naţională, pentru a nu fi socotiţi ca o Polonie de altă dată, nici ca o Turcie de azi.

3. La 13 August, retragerea stângii armatelor sârbe, erà ameninţată de înaintarea dreptei austriace. Cavaleria sârbă, venind dinspre Dombrava, a descălicat şi a luptat pe jos, oprind ofensiva dreptei austriace.

4. Reiesă că un stat nu trebuie să-şi aşeze reşedinţa guvernului şi a activităţii sale principale în centre apropiate de frontieră. Cazul de azi al Belgradului. Mâine poate fi cazul Londrei, al Petrogradului, al Constantinopolului, etc.

5. După victoriile dela Jadar, Sârbii nu au făcut o urmărire energică. Poate că, graţie unei urmăriri energice, încă de atunci, ar fi avut o victorie strălucită precum au avut în urmă, la luptele dela Kolubara Lyg. Desigur, însă, că diferitele lipsuri materiale au împiedicat această urmărire, mai mult decât oboseala trupelor.

6. După ocuparea Belgradului, ziarele austro-germane spuneau că această ocupare s'a făcut la data fixată, cu mult înainte, (a 66-a aniversare a suirii pe tron a Monarchului), mai spuneau că de aci înainte va fi ocupată toată Serbia de Nord şi că, astfel armata austriacă va ajunge la frontiera româno-bulgară, tăind sârbilor orice legătură cu exteriorul şi influienţând în acelaş timp politica româno-bulgară, în sensul cum va convenì intereselor austriace. In acelaş timp, ziarele bulgare scriau: „S'a isprăvit cu acest cuib de tâlhari, etc.".

7. După respingerea celei de a doua ofensive austriace şi după nereuşita ofensivei sârbe spre Fruska-Gora, trupele beligerante se întind pe fronturi enorme în lungul frontierii, din care cauză le este imposibil a-şi mai constituì rezerve pentru a se încercà noui manevre. Din această cauză, precum şi din cauza pierderilor şi a oboselilor, beligeranţii stau faţă în faţă dela 10 Septemvrie până la 14 Octomvrie, mulţumindu-se cu demonstraţiuni şi cu lupte de uzură pe ici-colea. Aşà pare a se explicà şi situaţiunea de pe frontul de Vest (Franco-Anglo-German), unde întinderea enormă a fronturilor a împiedicat formarea de rezerve, fără de care nu se pot executà manevre decizive.

8. In timpul succeselor austriace din Octomvrie şi Noemvrie, presa înregistrà că se găsesc alături de armata austriacă şi 30.000 bavarezi. După înfrângerea austriacilor, însă, nu au mai primit ştiri sigure pentru a puteà verificà această versiune!!?

9. In timpul retragerii sârbeşti înapoi de Kolubara Lyg, se produc pierderi, panici, defecţiuni, demoralizare între rândurile armatelor sârbeşti şi se repercurtează această stare chiar printre ofiţeri şi comandamente. Insăş guvernul plănuieşte strămutarea dela Niş la Uskub.

Insă, graţie energiei şi curajului fără seamă a Re-

gelui Petru şi a auxiliarilor săi, precum şi graţie repedei completări a diferitelor lipsuri, ca prin farmec se pătrunde armata sârbă de un curent eroic, fără seamă, de un spirit de sacrificiu al vieţii soldaţilor, pentru reînvierea vieţii marii Serbii, şi astfel se produce faptul miraculos al distrugerii armatei austriace, de două ori mai numeroasă.

Regele Petru, în preziua bătălii, s'a arătat în rândurile armatei şi a făcut să se audă şi să se ştie de către fiecare soldat cuvintele:

„Copii, aţi jurat să apăraţi pe Regele Vostru şi Patria voastră. Vă desleg de prima parte a jurământului, acea privitoare la mine; vieaţa mea şi a voastră aparţine însă Serbiei şi pentru Serbia noi trebuie să murim ori să triumfăm. Eu vin acì pentru a murì în orice mod, împreună cu acei dintre voi, care preferă moartea decât sperjurul faţă de patrie".

10. In timpul executării marşurilor spre Drina, de către armata a 2-a sârbă şi armata de rezervă, s'a utilizat calea ferată, transportându-se oamenii mai slabi, echipamentul trupelor de infanterie şi muniţiunile. Armata de rezervă a transportat şi trupe dela Palanca la Valievo.

11. Se zice că Regele Petru, ştiind că această descurajare vine şi din cauza lipsei de muniţiuni, pentru a convinge pe soldaţi că a venit muniţie suficientă, a pus să se execute trageri fără ţintă.

Pe lângă această măsură pentru cei buni, a luat şi pe următoarea pentru cei răi: a înlocuit pe comandanţii îndoielnici, iar pe capii instigatori şi pe laşi i-a executat.

Se mai ieau următoarele măsuri: *a)* Comandanţilor de regimente li se interzice a întrebuinţà telefoanele în luptă; ei trebuind să se găsească în mijlocul batalioanelor; iar pe timpul acţiunilor mai grele, să se găsească lângă batalioanele angajate mai greu; *b)* Comandanţii de divizii să se folosească mai puţin de telefoane, trebuind să se găsească în mijlocul regimentelor lor.

12. Se pare că armata austro-ungară, crezând pe sârbi cu totul slăbiţi, după retragerea la Rudnic, a voit a execută o dublă învăluire: cu armata a 5-a în direcţia Morava, întrunită; iar cu armata a 6-a în direcţia Morava

sârbă, pentru a întoarce Rudnic şi Kragujevaţ. Dar tocmai această manevră, concepută fără a se ţine seamă de adversar, a adus comandamentului sârb ocaziunea de a face o frumoasă manevră pe linii interioare, condusă cu măiestrie de comandanţi şi executată cu energie de trupe.

13. Se calculează că austriacii au pierdut aproximativ 100.000 oameni în luptele din Serbia, până la 1 Decemvrie.

14. In tot cursul lunei Decemvrie şi Ianuarie, presa austro-germană şi presa mondială, anunţă pregătirea unei noui armate austro-germane, care va operă contra sârbilor. Până în momentul de faţă, se pare însă că aceste svonuri au fost răspândite intenţionat de austro-germani pentru a nu atrage atenţiunea în alte direcţiuni, către care se pregătesc.

15. Din cuprinsul ordinelor austriace, găsite de sârbi, se observă că în general comandamentele nu dau lămuriri destule asupra situaţiunii inamicului şi nu fixează bine misiunea trupelor, dând adesea atacuri de poziţii, închipuit ocupate de inamic, ceeace produce desfăşurări zadarnice.

16. La începutul războiului, sârbii puteau opune invaziei bulgarilor, în Macedonia, până la 50 batalioane de al 3-lea ban, socotind între ele şi recruţii din acea regiune. Se zice că mai există aci şi câtevă baterii cu tragere repede, artilerie de munte, şi artilerie model véchiu.

17. Ultima victorie a sârbilor, s'a câştigat mai ales prin bravura personală a tuturor ofiţerilor, cari, înţeleseseră, că o bătălie pierdută pe Rudnic, aduce pierderea patriei; ací s'a sacrificat floarea ofiţerimii sârbeşti. Văzând pe comandanţii lor pierind, soldaţii sârbi nu şi-au precupeţit vieaţa şi au câştigat victoria şi cu ea independenţa şi poate mărirea patriei lor.

18. Despre cele trei arme şi despre serviciile armatei sârbeşti, se poate spune următoarele, cu privire la operaţiunile de până acum:

a) *Infanteria*, este bine condusă, bine instruită la şcoala războiului şi foarte bravă.

Este impresionabilă în restrişte, se reface însă, repede şi poate fi capabilă de mari eforturi. Mânuieşte

bine bombele de mână, cu care adesea, a semănat teroarea în rândurile austriacilor;

b) *Artileria,* este cea mai frumoasă, mai reputată şi mai de valoare armă, temută şi respectată chiar de inamici, precum se constată din instrucţiunile date de austriaci, pentru artileria lor;

c) *Cavaleria,* foarte puţină, a ştiut, mai ales prin lupta pe jos, să fie folositoare în momentele critice armelor surori;

d) *Serviciul intendenţei,* condus de ofiţeri combatanţi de toate armele, lucrează cu multă pricepere, deşi mijloacele le sunt foarte reduse. Acest serviciu a satisfăcut destul de bine nevoile armatei.

Coloanele de subzistenţă şi convoiurile armatei, compuse din *care mari,* trase de puternici boi de Colubara, (mai buni ca boii noştrii moldoveneşti), sunt conduse de miliţienii de al 3-lea ban, în perpetuă mişcare prin noroaiele grele ale drumurilor Serbiei. Rezultatele daté de aceste coloane, au întrecut cu mult teoretica formaţiune a unităţilor de tren, austriace.

19. Despre armata austro-ungară, de Balcani, criticii militari spun următoarele:

Infanteria.—Imbrăcămintea, armamentul şi muniţiunile complete.

Incepeà focul la maximum 1.400 m. Nu întrebuinţà focul de salvă, ci numai focul individual şi cel colectiv, de voie şi repede. La început, focul erà eficace şi bine regulat, însă, de îndată ce intrà în zona eficace a focului infanteriei sârbe, efectul scădeà considerabil. Deci, sub presiunea pericolului material, infanteria austro-ungară nu lucrà liniştit.

In timpul luptei se produceau pauze, (unele de 2—3 ore), provenite din greutatea aprovizionării cu muniţiuni şi din cauza oboselii. In asemenea cazuri, se făceau imediat întăriri.

Infanteria întrebuinţà rar bombele de mână. Aveà câte o secţie de mitraliere la fiecare batalion şi întrebuinţà bine focul mitralierelor, de preferinţă la distanţele mijlocii şi mici.

Cu privire la luptă, constată următoarele:

Tendința de a învălui linia de foc adversă. Trăgătorii din linia I-ia la 2—3 pași interval. Salturile pe eșaloane și cât mai lungi posibil. Păstrează o rezervă până în ultimul moment. Utilizează bine terenul. Sub focul artileriei, formațiuni subțiri prin flanc.

A întrebuințat rar luptele de noapte. Se explică de unii că, infanteria slavă, în timpul nopții, treceà la sârbi, ca prizonieri, ceeace a făcut pe comandamentul austro-ungar să renunțe la aceste lupte.

La începutul campaniei, înainte de a porni la atacuri, se obicinuià a se dà soldaților băuturi alcoolice. Mai în urmă s'a renunțat la acest obiceiu, care dădeà rezultate rele.

Coloanele se acopăr bine în timpul marșului și în timpul staționării, cu serviciul de siguranță.

Cavaleria.—Aaustriacii au avut, la armata de Balcàni, numai două regimente de cavalerie, afară de cavaleria divizionară.

Nu a avut ocaziune să șarjeze. Patrulele de cavalerie nu au părut prea iscusite. Pentru recunoașteri, în cursul războiului actual, serviciile aduse de cavalerie au fost destul de restrânse, isbindu-se peste tot de infanteria adversă, peste care nu puteau trece.

Artileria.—La început mai slabă, a devenit, în urmă, mai dibace la tragere și mai numeroasă. S'a întrebuințat și artilerie grea și obuzierele de munte. Din cauza drumurilor grele, parte din bateriile grele le-a transportat cu boi, deși aveau cai buni și în număr suficient. Se întrebuințează, în general, tragerea indirectă, din poziții bine alese, la 3.000—5.000 m. Se întrebuințează fortificația de câmp, pentru tunuri și pentru servanți. Nu schimbă din poziție, decât când artileria inamică forțează la aceasta.

In cursul luptei, infanteria, în genere, nu răspunde artileriei adverse, ce trage de preferință contra infanteriei. Din contră, sârbii lasă infanteria la propriile ei mijloace și trage contra artileriei adverse, pentru a o neutralizà, iar după ce obține un rezultat bun, în total sau în parte, atacă coloanele sau linia de trăgători adversă, după care susține invariabil acțiunea infanteriei, când aceasta intră în zona eficace a focurilor infanteriei inamice.

Ca concluziuni generale, armata austro-ungară este disciplinată şi bine instruită: dispoziţiunile în vederea luptei şi până în zona eficace a focurilor adverse, se execută cu multă metodă şi în ordine, admirată adesea şi de sârbi; de îndată ce pericolul material devine din ce în ce mai mare, dezordinea şi dezorientarea, confuziuni şi flotări, se observă în ordinea de luptă austro-ungară, într'o măsură mai mare, ca în armata sârbă.

Sârbii, explică aceasta prin lipsă de avânt şi spirit de sacrificiu, datorit iubirii de patrie; prin moralul lor (austro-ungarii) scăzut şi mai ales prin lipsa de coheziune morală şi solidaritate între luptătorii de diferite naţionalităţi, (slavi, italieni, unguri, austriaci, români), şi între luptători şi şefii lor imediaţi, (ofiţerii fiind în marea lor majoritate, austriaci sau unguri). Toate acestea, precum şi lipsa de încredere şi încriminările reciproce, fac ca efortul unităţilor austro-ungare, în luptă, să fie mai mic decât al sârbilor; şi totuş. armata austro-ungară opusă Serbiei, s'a bătut binişor şi eră pe punctul de a învinge, datorită superiorităţii numerice şi mijloacelor de organizare, mai complete.

CAPITOLUL IV

OPERAŢIUNILE PE TEATRUL DE OPERAŢIUNI DIN CAUCAZ [1])

Turcia, deşi nu se găseà în răsboiu cu nici un stat şi nici nu se declarase pentru vreunul din beligeranţi, totuş, la începutul lui Iulie, a început mobilizarea.

La 25 Iulie, a început transporturile de concentrare, însă, către finele Iulie, a încetat transporturile, din cauza intervenţiei unor puteri.

La 5 August, corpurile de armată turceşti, mobilizate, se aflau dislocate astfel:

Corpul 1 Armată, la Constantinopol (cu divizia a 3-a la Scutari);

Corpul 2 Armată, având diviziile la Adrianopole, Dimotika şi Kirkilisse;

1) Vezi harta.

Corpul 3 Armată, având diviziile la Rodosto, Panderma, Galipoli;

Corpul 4 Armată, pe punctul de a se concentrà la Smirna, (diviziile Smirna, Denisli, Butnar);

Corpul 5 Armată, pe punctul de a se concentrà la Angora, (diviziile la Angora, Castamuni şi Losgot);

Corpul 6 A. la Alep, C. 7 A., la Iemen, C. 8 A. la Damasc, C. 9, 10 şi 11, adunându-se spre frontiera Caucaziană;

C. 12 A. la Mossul şi C. 13 A. la Bagdat.

La această dată, Turcia a reluat mişcările de concentrare, executându-le cu oarecare circumspecţiune.

Primul plan de concentrare erà să se formeze o grupă de două armate în Europa (Adrianopol şi Constantinopol) şi o a doua grupă în Caucaz, pe care sperau turcii să o poată aduce tot în Europa.

Insă evenimentele politice şi chiar greutăţile politice şi materiale interne, au făcut ca să se revină asupra primului plan de concentrare, producându-se diferite dislocări şi transporturi, astfel că în Noembrie găsim concentrarea aproximativă astfel:

In Europa, 5 corpuri de armată (1, 2, 3, 5 şi 6);

La Smirna, corpul 4, (având o divizie trimeasă în spre Egipt);

In Caucaz, corpurile 9, 10 şi 11. Se zice că s'ar fi adus aci şi corpul 12, ce erà concentrat la Mosul;

In peninsula Sinai, C. 7 şi 8;

Pe fluviul Tigru, C. 13 A., făcând faţă trupelor engleze, debarcate spre Basorach.

Desfăşurarea cronologică a operaţiunilor

După modul cum s'au anunţat diferitele operaţiuni pe acest teatru, pare că Ruşii au luat ofensiva cu stânga înainte, în regiunea dela Sud de Karakilisa, până în Van, pentru a ameninţà dreapta turcilor, iar turcii au luat ofensiva cu stânga înainte, pentru a pătrunde pe teritoriul rusesc din Kaucaz, unde, poate, sperau să aibă şi populaţiunea de partea lor.

La finele lui Octombrie, flota rusă a făcut demonstrații spre Trebizunda, iar trupele ruse, luând ofensiva, au ocupat Alikilisa, Karakilisa, Diadin și Bayazid, înaintând cu o coloană pe Valea Aras, în direcția Erzerum.

In acest timp, turcii au luat ofensiva în direcțiile Batum, Artiou, Olty, Saricamis, opunându-se, în acelaș timp, și înaintării ofensive a rușilor.

Intre 5 și 10 Noembrie, înaintarea rușilor pe valea Aras și pe frontul Karakilisa, Alikilisa, Diadin și Bayazid a fost oprită în loc. Coloanele turcești spre Batum, Olty progresează cu alternative de succes și înfrângere.

In a doua jumătate a lunei Noembrie, armata turcă, întărită, a luat ofensiva pe Valea Alaskert, în direcția Karakilisa și spre trecătorile munților Persieni, în direcția generală Choi și Dilman.

Coloanele turcești, ce înaintau în direcția Alaskert, au dat naștere luptei dela Suverdi și Sabie Dutacha.

Ofensiva turcă a fost respinsă în dezordine. Această mișcare nu a fost în legătură cu mișcarea generală dela Nord și dela Sud[1]).

Tot în acest timp, rușii anunță că au putut ocupă Kapikrioi, la Est de Erzerum, prin valea râului Mehmed și au ajuns la satele Sarai și Asurli.

Nici mișcarea ofensivă către Munții Persiani nu a reușit. Turcii respinși de aci, au suferit mari pierderi de oameni, material și muniții.

Câteva unități turcești, reconstituite în împrejurimi de Van și întărite cu unități de redifi aduse din Bitlis, au reînceput ofensiva, însă, la 7 Decembrie, au fost înfrânți, având mulți morți și răniți, iar rușii, până la 20 Decemvrie, înaintează și ajung în apropiere de Van.

Armata turcă, destinată a operà în Caucazia, se compuneà, la început, din C. 9 și 11. Mai în urmă a fost adus aci și corpul 10, concentrat la Samsun, cu scopul de a fi transportat, pe mare, în Europa. Sunt știri cari spun că ulterior s'ar fi adus aci, o divizie din corpul 13, concentrat la Bagdat și destinat a operà pe Tigru, în Mesopotania, contra trupelor engleze, și tot C. 12 ce erà concentrat la Mosul.

1) Pe crochiu este însemnat cu litera K.

Pe la jumătatea lunei Noembrie, aceste forțe întărîte și cu trupe de a doua linie, erau concentrate cu un grup, în apropiere de frontieră, la Vest de Olty și Saricamas și cu un alt grup în zona Erzerum și Hasan Cala. O întindere de peste 50 verste și o adâncime de aproape 100 verste. Afară de acele grupe, erau câteva detașamente spre Nord, pe valea Tchorok (Cioroc) și aproximativ un corp de armată pe Valea Murad (Eufratul superior) la Karakilise și mai spre Sud. Turcii mai aveau o divizie de Nizami întărită cu unități de redîfi și de cavalerie Curdă la Meleazghert și împrejurimi; iar trupe de rezervă la Van și împrejurimi, cu destinațiunea să opereze în direcțiunea frontierei Persane.

Armata rusă, sub numele de armata Caucaziană, este compusă, din: Corpul 2 de Caucaz, $^1/_2$ din Corpul Siberian, Corpul 2 de Turkestan, 1 divizie de cavalerie de Cazaci, 1 regiment de cavalerie Nijegorodsko și 1 regiment de infanterie siberian.

In luna Decembrie și Ianuarie, știrile aduc următoarele vești principale, ce par întemeiate.

Până la 20 Decemvrie turcii au ocupat Ardahan, iar la 23, au fost siliți a-l părăsi.

Până la 2 Ianuarie, turcii au fost bătuți la Olty și rușii dau diferite lupte cu succes în regiunea Tschorok.

Rușii aduc noui forțe în caucaz, odată cu trimiterea aci a generalului Rennenkampf.

In ținuturile Persane, deși turcii avusese succese și ocupase Tebris, Sofian și Salmas, totuș, până în prima jumătate Ianuarie, sunt respinși de aci de către ruși.

La 17 Ianuarie, se dă din Petrograd următorul comunicat, relativ la succesele rușilor în cursul lunei Ianuarie, și în special, relativ la înfrângerea turcilor la Saricamis:

„In regiunea fluviului Sorog, niște coloane dușmane au fost respinse din satul Roșkoi și s'au retras în grabă.

In Valea Aleaskert, suntem în contact cu dușmanul și au fost câteva ciocniri. Una din coloanele noastre a cucerit Sofian după o luptă crâncenă, capturând un steag, un tun și o cantitate de proviziuni. Dușmanul s'a retras

prin Taebris, părăsind câmpul de luptă, unde am găsit multe sute de cadavre.

„A patra coloană de învăluire turcească a fost cu totul înfrântă la Sarykamis, unde corpul al 9-lea, înconjurat, s'a constituit prizonier, pe când resturile celui al 10-lea, părăsind muniţiuni şi convoiuri, se retrăgeau pe un larg front spre graniţa turcă, energic urmărit de trupele noastre, cu toate că erà un ger aspru. Victoria dela Sarykamis, n'a fost, cu toate acestea, deplină, de oarece corpul al 11-lea otoman, ale cărui efective au fost îndoite şi prevăzute cu multă artilerie din Erzerum, a continuat a atacà avantgardele noastre în regiunea Karangan şi Khorungan. Inainte de înfrângerea acestei coloane turce, corpul al 11-lea s'a silit a frânge avantgardele noastre şi a le desface separat, şi a unì corpul 9 cu 10 la Sarykamis, însă, după înfrângerea coloanei menţionate, elementele corpului al 11-lea s'au repezit cu nouă îndârjire la atac, căutând a acoperì retragerea corpului al 10-lea.

După înfrângerea dela Sarykamis, Enver paşa a sosit la corpul 11 şi a dirijat în persoană operaţiunile. Din această cauză s'a impus necesitatea trupelor noastre de a bate corpul al 11-lea şi a completà înfrângerea celui al 10-lea, care se retrăgeà. In consecinţă, trupele noastre, respingând atacurile furioase ale corpului al 11-lea, au luat în regiunea Karangan ofensiva decisivă, căutând să învăluiască pe turci.

Cu toate viscolele de zăpadă din zilele de 8, 11, 12, 14, 15 şi 16 Ianuarie, care făceau comunicaţiile imposibile, trupele noastre, făcând sforţări eroice şi dând dovadă de o tenacitate extraordinară, au progresat continu, operând atac după atac. Lângă Altunbulag, un regiment turcesc a fost în întregime distrus, iar rămăşiţele lui, capturate. Puternica poziţiune din Zivine a fost cucerită după un atac al unei coloane ruse, care a luat 2 companii cu tunuri şi apoi, după un singur asalt, a cucerit castelul, socotit inexpugnabil, din Zivine".

Comunicatul acesta nu a fost desmințit de ştirile ulterioare ale turcilor, aşa că suntem îndreptăţiţi a crede că el este complet adevărat.

Discuțiuni și observațiuni

Până în prezent, adică după trei luni de zile, nu se manifestă cu nimic important ofensiva turcă în Caucaz, din contră, s'a uzat armata fără nici un scop.

Turcii n'au o superioritate atât de evidentă în forțele lor de uscat încât ofensiva ce au început în două direcțiuni cu totul opuse, să fie capabilă de a dà lovituri mari și cu efecte hotărîtoare cel puțin într'o parte. Natura teatrului de operațiuni din Caucaz i-a dus la sacrificii inutile. Mai de preferat ar fi fost ca toată sforțarea lor, sau cea mai importantă, să o fi îndreptat contra englezilor, pentru a fi intrat în Egipt, devenind astfel stăpâni și pe Canalul de Suez.

Războiul *sfânt* proclamat de Padișah, până în prezent, n'a produs efectul așteptat. Musulmanii din Asia și din Africa par că se dezinteresează de ce se va întâmplà Kalifatului. Timpurile au schimbat încă de mult ideile musulmanilor în privința fanatismului pentru războiu în numele Profetului.

— Turcii n'au putut face nimica în războiul balcanic, când aveau de adversari pe Bulgari, pe Sârbi, pe Greci și vor să se războiască cu Rusia, Franța, Anglia!?

— A duce un războiu pe patru fronturi — Caucazia, Europa—Suez și Golful Persic, cu intervale de 1500-2000 km., cu o armată desorganizată, cu ofițeri inculți, fără căi ferate, fără bani, fără muniții și echipamente, nu însemnează altceva decât iscălirea sentinței de moarte.

— Enver Pașa scosese la pensie, cu un an înainte de războiu, aproape 2.000 ofițeri de diferite grade, ca absolut nepregătiți, din toate punctele de vedere. Acuma i-a chemat pe toți și i-a reintegrat.

CAPITOLUL V

OPERAŢIUNILE IN EGIPT, CANALUL DE SUEZ ŞI GOLFUL PERSIC.

Forţele turce, chemate a operà în contra Suez-ului şi a intrà în Egipt, s'au grupat împrejurul formaţiunilor corpului VIII de armată turc din Damasc.

Acest corp de armată compus, azi, din 5 divizii, numără aproape 50.000 de oameni. La aceste forţe se mai pot adăogà şi părţi din corpul VII şi din diviziile independente 21-a şi a 22-a, aflate în Arabia, pe coasta Mării Roşii, între Hodeida şi Meca. Asemenea se mai poate comptà pe un oarecare număr de voluntari din triburile Arabiei şi din interiorul Asiei mici, ridicaţi în urma „războiului sfânt".

In tot cazul, forţele turce chemate să opereze în această parte, nu pot depăşì de 100.000 oameni, din cari numai trei părţi luptători.

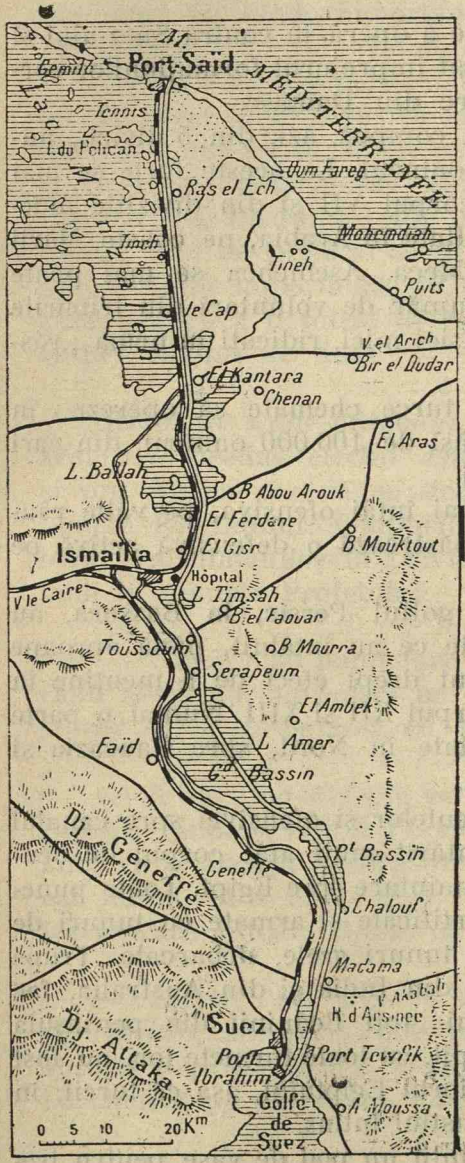
Englezii au luat ei mai întâi ofensiva, pe văile râurilor Tigru şi Eufrat şi păstrează o defensivă activă pe canalul de Suez.

Debarcând forţe, în golful Persic, la Bassora, au înaintat, respingând forţele ce au întâlnit, până aproape de Bagdad. Aceasta a avut drept efect de a menţine în aceste regiuni forţe din corpul XII şi XIII. Numai o parte din ele au fost transportate în Nord, spre Caucazia şi spre Vest, spre Palestina.

In aşteptarea evenimentelor şi ofensivei spre canalul de Suez, englezii şi-au întărit mult atât corpul de ocupaţie, cât şi direcţiile de înaintare spre Egipt. Toate punctele de trecere au fost fortificate şi armate cu tunuri de câmp, pe alocurea şi cu tunuri grele, debarcate. Trupe din cele mai bune, aduse din India şi din Australia, fac pază imediată a canalului; toţi Beduinii din peninsula Sinaï, bărbaţi, femei şi copii, cu toate turmele lor, au fost ridicaţi şi trimişi în interiorul Egiptului, aşa că turcii, în înaintarea lor, vor găsì pustiul întins.

La El Khubri s'a stabilit un pod de vase pentru trecerea artileriei şi trupelor. Podul îşi poate desface o por-

tiță pentru trecerea vaselor. Un tren blindat circulă în tot lungul canalului; automobilele asemenea îl secondează; iar la ambele capete sunt vase de războiu franceze și engleze, cari fac pază.

Până la sfârșitul lui Ianuarie nu a fost nici o încercare de trecere sau de forțare din partea turcilor. La 2 Februarie, însă, coloane inimice se apropiară de canal și încercară să-l treacă. Ei au atacat canalul între lacul Timsah și marele lac Amar, pentru a trece la Toussoum. Turcii au voit să întindă un pod cu pontoane din aluminium, construite special pentru această operație. Tunurile englezilor și ale vaselor, însă, i-au respins cu pierderi.

In timpul pe când se făcù această încercare acì, în regiunea Ismailia, alte lupte se dădeau mai la N., unde turcii au voit să se întărească prin lucrări de sapă, lângă El Kantara, dar de unde au fost respinși cu pierderi mari, cari au trecut, în total, de 1.200 morți și tot cam atâția răniți și prizonieri.

Efectivul total al coloanelor turce a fost de 12.000, cu șase baterii de artilerie; iar pentru traversarea deșertului au întrebuințat 12.000 cămile.

Această primă încercare a dat un fiasc complet şi acţiunea „unei armate de 150.000 de turci, sub conducerea nominală a fostului Kediv şi reală a lui Djemal Paşa", după cum au anunţat-o turcii şi germanii, rămâne încă a se vedeà în viitor; este însă îndoială.

*
* *

— Dela intrarea în răsboiu a Turciei au trecut aproape 5 luni, şi în tot acest timp nu s'a semnalat nici o mare operaţie contra Egiptului, cum erà anunţată cu atâta sgomot.

— Se poate deduce că o armată, azi, nu se poate improvizà ca acuma 2.000 de ani, numai prin strângerea drept credincioşilor sub cutele steagului profetului.

— Turcii au anunţat că adevăratul conducător al trupelor de operaţie contra Egiptului, va fi fostul Kediv, sperând prin aceasta la o răscoală a populaţiei băstinaşe, ceeace nu s'a realizat, de oarece englezii au proclamat autonomia Egiptului şi au numit un Sultan din vechea familie domnitoare a Egiptului, independent de Turcia.

— Operaţiile în pustiul Sinaï cer o pregătire cu totul specială, ceeace turcii nu au avut-o şi nu o pot face aşa curând.

— Canalul neputându-se trece decât prin câteva puncte, Englezii pot să-i interzică trecerea foarte uşor, supraveghind unele părţi, şi luptând în altele. Trenul şi automobilele de pe malul vestic le sunt de mare folos, ca şi vasele de răsboiu, ce ajută la pază şi chiar la luptă.

CAPITOLUL VI

DISCUŢIUNI ŞI OBSERVAŢIUNI GENERALE ASUPRA RASBOIULUI EUROPEAN.

1. Este de gândit mult asupra fenomenului că: fiecare dintre beligeranţi caută a aruncà răspunderea răsboiului, pe celalt. Acest fenomen s'a observat în răsboaiele contemporane, însă, niciodată, nu a fost atât de pronunţat ca astăzi.

De ce se caută scuze? De cine se tem beligeranții? Ce urmăresc prin aceste scuze?

Discursurile în parlamente, cărțile diplomatice publicate, literatura, universitățile și presa au desfășurat cea mai mare activitate pentru a stabili răspunderea războiului. Toți caută răspunderea în deschiderea ostilităților; iar nu în tendințele, cu mult mai vechi, de armare și de pregătire. Tuturora pare că le este teamă a nu fi acuzați că au pus piedică civilizației, că au turburat liniștea omenirii, prin acest război.

Cum, însă, pregătirea de a se turbură această liniște durează de zeci de ani, nu înțelegem de ce nu se duc cercetările către origina înarmării? De ce se opresc aci la deschiderea ostilităților? Desigur, de teama că ducându-se cercetările către origina înarmării, procesul răspunderii acestui război, ar luà altă față; atunci ar fi lupta între cei ce susțin că războiul este etern ca omenirea și între cei ce pretind că el este o urmă a timpurilor barbare.

Dar atunci nu s'ar mai puteà acuzà o partidă pe alta, căci, și unul și altul s'au pregătit de război, cu deosebire numai că unii s'au pregătit complet, iar alții mai puțin.

Credem că actualul război nu va servì ca să găsim pe vinovatul care l-a provocat, ci, va servì, ca să găsim pe vinovatul care nu a știut a-l preparà, pe acela care a crezut că războiul nu este compatibil cu civilizația; va servì încă, pe deoparte, pentru a se demonstrà că dreptul de a trăì al națiunilor nu poate fi înăbușit cu forța; iar, pe de altă parte, că națiunile nu pot trăì dacă nu știu să se apere cu forța. Va servì, așà dar, pentru sociologi, spre a găsì formula necesară a desvoltării paralele a forțelor intelectuale, fizice și morale ale poporului; pentru a găsì legile după care popoarele să știe a-și pregătì și organizà paralel instituțiile corespunzătoare celor trei elemente ale progresului: știința, simțirea, forța. Va servì pentru a se afirmà încă odată că instituția militară constituie o față principală din viața unui popor și din principiile de progres.

In fine, metodologiei militare, îi va servì ca să-și întărească și să completeze principiile științei războiului;

iar fiecărui militar şi cetăţean, în parte, îi va servì ca să ştie că meseria armelor trebuie învăţată şi practicată ca orice ramură de activitate omenească, deci, în cazarmă sub drapel, care formează marea şcoală a naţiunii, pe unde trebuie să treacă toate elementele valide ale ţării.

2. Cum îşi explică umanitariştii şi pacifiştii următoarele fenomene constatate în acest războiu?

a) Teoriile socialiste, pacifiste, umanitariste, nu au temperat spiritul războinic. Din contră, se desfăşoară astăzi acte de eroism, pe care nu le găsim nici în istoria veche;

b) Formele de guvernământ şi chiar politica internă oricât ar fi fost de viciată la unele dintre statele în luptă, nu a slăbit spiritul războinic; ele au influenţat în rău sau în bine numai asupra organizării şi pregătirii materiale a armatei;

c) Distrugerile de obiecte de artă, capturările, impunerile de războiu, sunt mai numeroase şi mai grele astăzi decât în războaiele vechi;

d) Războiul pe timpul iernei este mai pronunţat astăzi în plină civilizaţie — decât în războaiele vechi — când nu erà atâta civilizaţie şi când războiul încetà iarna pentru a conservà sănătatea luptătorilor;

e) Pregătirea războiului implică şi grija de cei rămaşi acasă, de îngrijirea familiilor celor căzuţi în luptă, etc., preocupaţiune ce nu există în războaiele mai vechi;

f) Teoria veche a întrebuinţării armelor numai pentru scoaterea omului din luptă erà mai respectată în războaiele vechi, decât în cele actuale.

In războiul actual pe Mare, în războiul cu mine terestre, şi chiar în lupta de câmp a dispărut această teorie umanitară şi s'a înlocuit cu teoria distrugerii;

g) Ţările care nu se pregătesc de războiu, oricât ar fi de înaintate în celelalte ramuri de activitate, sau oricât ar fi de înapoiate ca cultură şi civilizaţie, sunt mai ameninţate să dispară acum — în plină civilizaţie — decât în timpurile vechi.

3. Civilizaţia a dat naştere unei prejudecăţi la al cărui

proces asistăm acum, cu ocaziunea acestui războiu european. Prejudecata este aceea că războiul a fost considerat ca o urmă a barbariei. La această judecată a urmat fatal o formulă corespunzătoare: pentru a obține pacea, trebuie a te pregăti de războiu".

Acum, când s'a produs războiul, fiecare beligerant caută a aruncà vina pe celălalt, și aceasta, din cauza formulei falșe, admisă de civilizația care a spus că armarea este pentru pace, iar nu pentru războiu.

Asistăm acum la procesul acestei prejudecăți, care, desigur, se va terminà prin a se redactà o altă formulă: războiul este o necesitate a condițiunilor pământești... cum e omul, așa va fi și omenirea...

Inteligența, generozitatea, arta, etc., n'au nici o înrâurire asupra spiritului războinic; din contră, sosesc momente când se alimentează din el. Așa dar, civilizația să-și prepare războiul ca și pe celelalte ramuri de activitate, și să fie în stare să facă războiul, căci nevoile civilizatoare i-l vor cere, în unele momente când morala și diplomația nu vor aveà argumente suficiente.

4. Ce vor mai spune astăzi acei pedagogi militari sau acei rutiniști cari s'au pronunțat întotdeauna contra pregătirii ostășești prin știință și cultură cât mai întinsă:

Se ziceà: Ofițerul austriac nu are nici o cunoștință generală; el își cunoaște însă bine atribuțiunile militare și atâta tot; el este un perfect om de războiu. Cu toate acestea, războiul a probat contrariul.

Ofițerul francez este cărturar, el nu e om de acțiune, deci nu e om de războiu. S'a probat din contra, că tocmai cultura i-a întărit aptitudinile de războiu.

Negreșit că nu trebuie a cădeà nici în extremitatea cealaltă, adică numai a culturei fără pregătire practică. In această greșală căzuse ofițerul francez în 1870, dar s'a corectat în urmă, practicând, fără a condamnà știința.

5. Războiul de astăzi pare a fi caracterizat printr'un fenomen nou, acela al întrebuințării presei în mod cu totul neobișnuit, pentru a atrage deoparte sau de alta, puterile neutrale. Sistemul acesta face impresia procedeului

de bâlciu de a atrage vizitatori. Se întrebuinţează ştiri falşe, ziare plătite, agenţi speciali, intervievuri, etc., şi pare a dà rezultate. In războiul din 1912—1913 l-a întrebuinţat Bulgaria într'o foarte largă măsură, dar, din cauza politicei ei externe, nu i-a folosit mult acest procedeu.

6. Din cauza lungimii enorme a fronturilor şi din cauza imposibilităţii manevrelor decisive pe flancuri, pare că se iveşte în ştiinţa militară o tendinţă de ruperea frontului: Lodz, Varşovia, Jadar, Reims, Soissons, Marna, Tormachow, etc.

7. Operaţiunile în timpul iernii nu încetează cu desăvârşire, totuş, ele nu pot aveà un caracter deciziv acolo unde sunt efective mari, ca în războiul actual.

8. Credem că între preocupaţiunile viitoarei conferinţe dela Haga, vor fi şi următoarele:

a) Pierderile de oameni fiind foarte mari în timpul iernei, din cauza degerărilor, pneumoniilor, etc., va dà naştere unor discuţiuni dacă timpul iernii nu s'ar puteà respectà printr'un armistiţiu. De altfel, ştiinţa militară a fost mai umană decât umanitariştii, de oarece, ea nu s'a ocupat prea mult de războiu, pe timpul iernii, admiţând că este greu de executat şi că se produc pierderi zadarnice în efectiv, ceeace nu convine ştiinţei militare;

b) Limita întrebuinţării avioanelor în războiu;

c) Limita procentului de soldaţi înarmaţi, în raport cu populaţia;

d) Proporţia între arme;

e) Impunerea cremaţiunii pentru morţi;

f) Respectarea proprietăţii particulare, a stabilimentelor şi a averii publice, precum şi a obiectelor de artă;

g) Interzicerea distrugerilor lucrărilor de artă;

h) Discuţiunile diplomatice în şedinţe deschise, ca şi discuţiile pentru legi;

i) Proporţia între budgetul militar şi bugetul general.

9[1]). Războiul, ca să fie dus cu sorți de reușită, trebuie să fie pregătit politicește, adică să se prepare alianțele, să se fixeze neutrii, să se cunoască starea de pregătire a adversarului.

Germania nu numai că n'a pregătit bine alianțele și neutralitățile, dar încă nu a cunoscut bine starea de pregătire a adversarilor. A comptat pe desbinările politice dintre Franța și Rusia, precum și pe luptele dintre clase, și pe cea dintre capital și muncă, crezând că acestea vor aduce revolte, greve, etc.

10. Războiul trebuie să aibă la bază un element moral, adică un ideal al neamului, sau apărarea teritoriului încălcat. El nu poate reuși când se face pentru ridicarea prestigiului monarchiei, cum este cazul războiului Austro-Ungariei în contra Serbiei, sau pentru dictatură, astfel cum a voit Impăratul Germaniei.

11. *Telegrafia fără fir, telegrafia ordinară și telefonia* au luat o mare întrebuințare în operațiunile strategice și tactice. Din timp de pace conducătorii să deà fondurile necesare pentru înființarea lor, în cea mai largă măsură; iar militarii să nu înceteze a face practica întrebuințării lor.

12. *Rolul armelor nu s'a schimbat,* dar a luat mai multă importanță legătura dintre artilerie și infanterie. Desigur că și proporția artileriei, în raport cu infanteria, se va mări, dacă, principiile umanitare nu vor intervenì la Haga pentru a stabilì o proporție. Cavaleria nu a jucat roluri mari în aceste războaie, însă, de acì, nu trebuie trasă învățătura că i s'a micșorat rolul. De altfel, pe toate teatrele de operațiuni s'au petrecut lupte de cavalerie de care vor ține seama știința militară.

Germanii au desființat cavaleria divizionară și acea de corp de armată, transformând-o în infanterie. Au menținut numai diviziile de cavalerie.

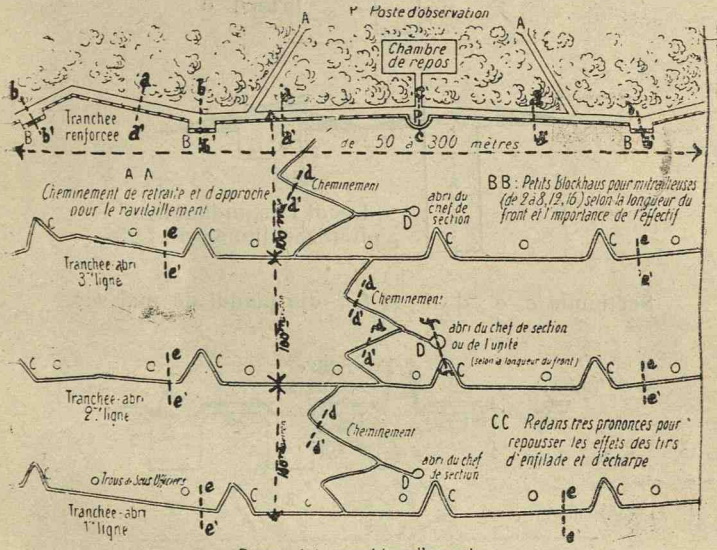
---

1) Punctele dela 9—18 sunt luate și prefăcute după lucrarea maiorului de statmajor, în rezervă Pietraru „Fazele războiului actual".

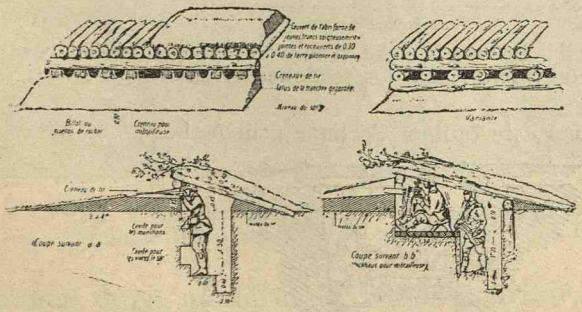
13. *Rolul fortificațiilor pare a se mări.* Va fi influiențat, desigur, profilul, modul de construcție, traseul, suprafețele de acoperit, etc. Uneltele de săpat vor deveni necesare pentru fiecare soldat.

Dăm aci mai multe schițe de tranșeele germane pe frontul de Vest. Ele pot servi de directive și nouă.

14. *Rolul și acțiunea marinei în războiu* s'a mărit. Asistăm, pentru prima oară, la lupta vaselor mici și, în

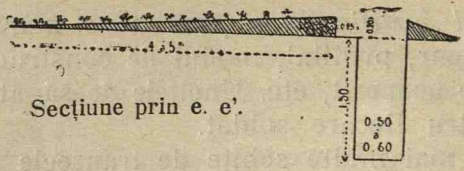

Întăriri germane văzute în plan, cu secțiunile lor, prin a. a; b. b; e. e'; d. d'; și f. f'.

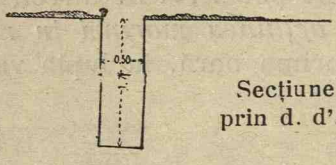

Modul de acoperire al tranșeelor

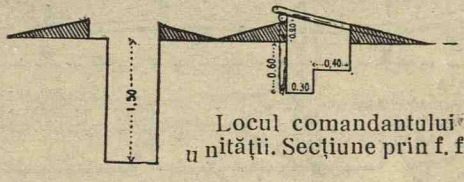
Acelaș, în secțiune

Secțiune prin e. e'.

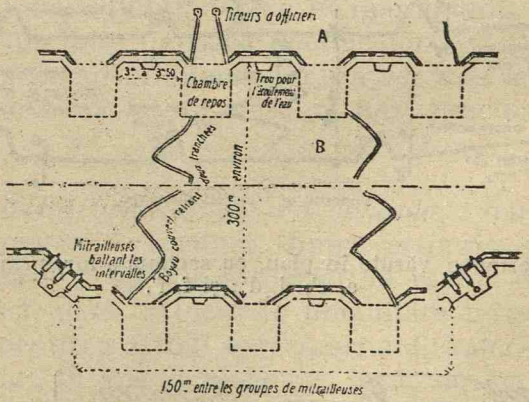

Secțiune
prin d. d'.

Locul comandantului
unității. Secțiune prin f. f'.

Secțiunile e. e; d. d; și f. f. din planul de mai sus.

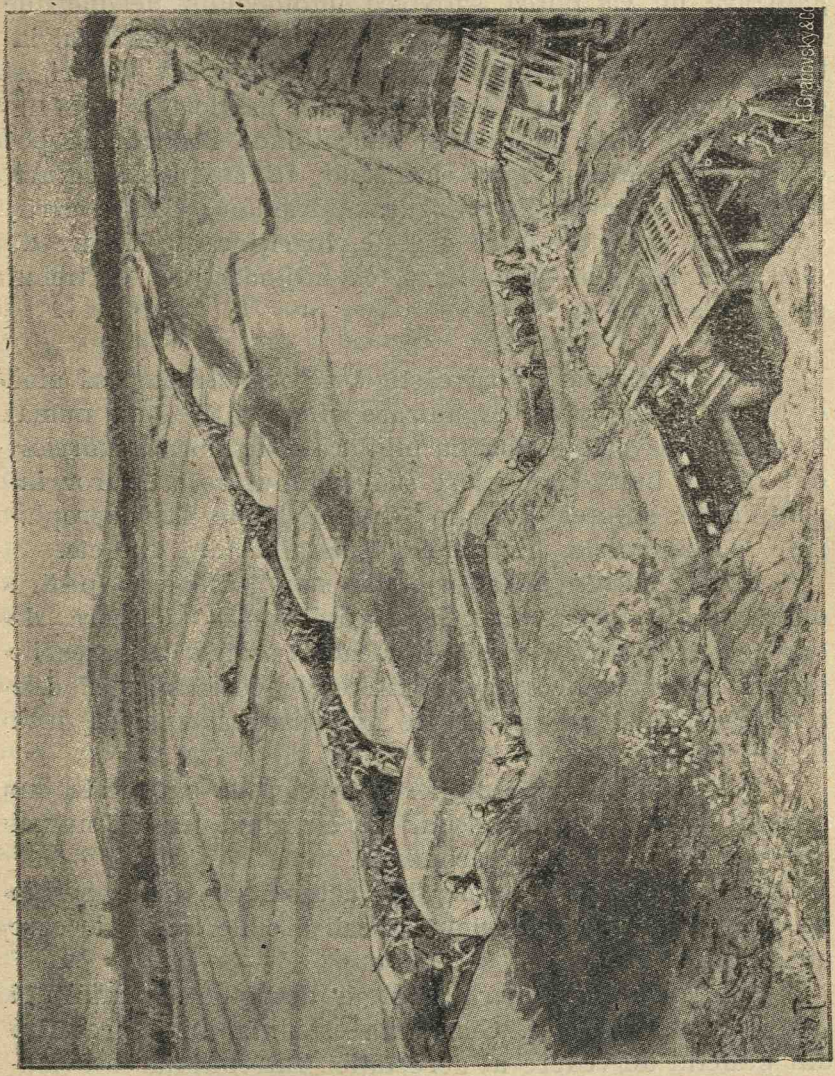
Planul altei întăriri, în care se văd și mitralierele pentru bateren intervalelor. Mai jos secțiunea A B.

Camera de odihnă Secțiune prin A. B.

special, a submarinelor şi la adevărata lor întrebuinţare, ce le fusese cu testată până acum.

De aci înainte, valoarea unei flote se va măsură nu

Perspectiva aceloraşi întăriri germane.
O parte din „camerile de odihnă“ nu sunt încă acoperite.

numai după numărul Dreagnouth-urilor, ci şi după proporţia de submarine ce are faţă de vasele mari.

15. *Serviciul de aprovizionare şi cel sanitar au atins cea mai mare întrebuinţare;* deci, vor luà o mare desvoltare în viitor.

Răsboiul acesta va demonstrà că cea mai ideală organizare nu va puteà satisface întotdeauna nevoile de aprovizionare şi cele sanitare ale trupei. In mod fatal intervin zile când trupele sunt lipsite de aprovizionări, şi când oamenii nu pot aveà azistenţa medicală.

Numai forţa morală şi educaţiunea individuală pot compensà aceste lipsuri utilizând, în asemenea cazuri, hrana de rezervă, cu chibzueală, răbdând fără a cârtì, când nici aceasta nu se găseşte, îngrijindu-se fiecare de starea sa igienică şi sanitară, cu mijloacele ce va trebuì să aibă asupra sa.

16. O armată, ca să câştige victoria, trebuie să aibă o bună şi completă organizare şi pregătire, nu numai în ceeace priveşte instrucţia militară şi formarea cadrelor, dar încă o bună cunoaştere şi întrebuinţare a tuturor invenţiunilor ştiinţei, precum: drumurile de fier, aeroplanele, automobilele, bicicletele, telegrafia fără fir, etc.

Liniile ferate din Germania sunt suficiente pentru operaţiuni în orice direcţie şi către orice frontieră, de oarece Germanii, au ţinut întotdeauna seamă ca traseurile lor să satisfacă deopotrivă interesele economice şi cele strategice. Austro-Ungaria are un traseu avantagios, însă insuficient.

Belgia, deşì are o numeroasă reţea de căi ferate, nu a putut trage tot utilul militar din ele, fiind trasate numai din punctul de vedere economic.

Franţa şi Rusia au neglijat această chestiune. Serbia nu a avut putinţa materială a realizà căile ferate de care au avut nevoie.

Avioanele, în general, nu au desvoltarea suficientă la nici un beligerant. Germania este mai bine pregătită din punctul de vedere al aerostaţiei. Intrebuinţarea avioanelor, în actualul răsboiu, a întrecut cu mult prevederile şi a contrariat cu totul pe acei cari le contestà valoarea militară.

Artileria a tras mult profit de întrebuinţarea lor.

Nu sunt încă date suficiente asupra valorii lor în recunoaşteri. Au o influenţă considerabilă pentru menţinerea moralului trupelor amice şi pentru demoralizarea populaţiunii adverse. Ele par a devenì un fel de talisman al întreţinerii mândriei naţionale.

Automobilele şi *autocamioanele* au luat cea mai mare întrebuinţare în Germania, Franţa, Anglia şi Austria pentru aprovizionări şi reaprovizionări, pentru serviciul sanitar, iar în câmpul de luptă pentru recunoaşteri, ştiri, comandamente, legături, etc. şi pentru transport de trupe.

In viitor ştiinţa militară va trage principii pentru utilizarea lor în operaţiunile strategice şi tactice. Au avut chiar în operaţiunile de până acum o întrebuinţare folositoare în luptă: Atacul prin surprindere în Belgia, şi atacul armatei de Paris în flancul drept german, pe Marna, pare a se datorì, în parte, şi întrebuinţării automobilelor.

Bicicletele şi *motocicletele* au întrecut utilizarea ce se aşteptă dela ele, mai ales, în ceeace priveşte detaşamentele, susţinerea cavaleriei, a artileriei, telegrafişti, pionieri, recunoaşteri pe timpul luptelor şi cercetări înaintea luptelor.

17. Abnegaţiunea, tăcerea şi spiritul de sacrificiu, personal, sunt necesare pentru victorii.

Se simte nevoia, din ce în ce mai mult, ca atât militarii, în cercul lor de activitate, atât cetăţenii în rolul lor, cât şi conducătorii politici ai ţărilor, să-şi calce pe resentimentele sau pornirile personale şi să-şi deà ajutor reciproc, în interesul superior al ţării şi al neamului.

In această privinţă, Serbia a dat probe de înaltă putere morală. De altfel, în Anglia, în Germania, în Rusia şi în Franţa, s'a produs fenomenul acesta al abnegaţiunii, însă, s'au ivit, pe ici, coleà, şi animozităţi. In Austro-Ungaria s'au pronunţat grave abateri, atât în cercurile sociale, cât şi în rândurile armatei.

18. *Serviciul de informaţiuni înaintea frontului şi de legătură între unităţi* a luat o mare întrebuinţare din cauza enormei întinderi a fronturilor. Unităţi întregi s'au văzut distruse sau rătăcite din cauza lipsei de serviciu de cercetare şi de legătură. Cercetările şi recunoaşterile ge-

nerale nu sunt suficiente; ele pot folosì comandamentului, dar trupelor nu, din cauza depărtării lor de locul comandamentului. Se impune organizarea de mijloace proprii pentru cercetare şi legătură la fiecare unitate.

19. Pregătirea trupelor pentru operaţiuni de noapte şi operaţiuni în munţi, se impune din ce în ce mai mult.

20. Organizarea spionajului şi a informaţiunilor pe căi particulare a luat cea mai mare întrebuinţare şi se impune să i se deà o mare desvoltare. Germania şi Rusia au avut cel mai desvoltat serviciu de spionaj şi informaţiuni. Comisionari de mărfuri, amploiaţi de industrii, intelectuali, pictorii cari cutreerau ţara şi porturile, pictând şi spionând, industriaşi, lucrători, funcţionari comerciali, etc., au fost întrebuinţaţi pe o scară întinsă.

Femeea, întrebuinţată altădată pentru acest scop, a fost întrebuinţată şi de astădată, însă serviciile ei nu erau de ajuns; a trebuit încă o armată de informatori şi spioni.

De aci se trage învăţătura ca, pe deoparte, fiecare stat să-şi organizeze acest sistem de informaţiuni; iar pe de altă parte, educaţiunea să lucreze astfel încât populaţiunea să ştie a se păzì a dà informaţiuni discrete, pentru a-şi păzì ţara de nenorociri.

21. Se zice că lipsa de solidaritate între ofiţerii austriaci şi afinitatea slavă dintre Cehi şi Croaţi cu Sârbii a grăbit dezastrul armatei austriace din Balcani.

22. In cadrele armatei mobilizate intrând foarte mulţi ofiţeri de rezervă, atât în trupele combatante cât şi în trupele şi serviciile auxiliare, se simte multă nevoie ca aceştia să cunoască chestiunile militare şi modul de funcţionare al armatei. Reiese, dar, în mod lămurit, că vulgarizarea ştiinţei militare este o chestiune care va trebuì să preocupe pe conducători, de oarece, durata concentrărilor în timp de pace nu este suficientă pentru a-i pune pe aceştia în cunoştinţă cu tot ceeace le este necesar din chestiunile militare. Afară de aceasta, concentrările nu trebuie să servească pentru a dà noţiuni despre armată

şi despre ştiinţa militară, ci numai de a împrospăta şi practică cunoştinţele, ce se presupun cunoscute de mai înainte.

23. Judecând după numărul intelectualilor, al celor din clasele superioare, al aristocraţilor şi al prinţilor căzuţi în luptele din acest războiu, este uşor de recunoscut că Austria a dat cel mai mic procent, deci, Austria se găseşte în decădere sub aecst raport. Se scrie pe ici, colea, că intelectualii, aristocraţii, bogătaşii şi prinţii Austro-Ungariei sunt presăraţi pe la toate serviciile auxiliare, pe la toate părţile sedentare şi pe la diferite însărcinări şi misiuni speciale în alte ţări.

24. In războiul actual s'au produs multe retrageri executate după toate regulile ştiinţei militare şi multe ruperi de luptă executate cu măestrie. Intre acestea, reamintim retragerea francezilor pe Marna, în urma bătăliei dela Charleroi, epuizând forţele adversarului prin dese lupte de ariergarde şi prin ruperi de luptă dibace. Ruperea luptei executată de Hindenburg, retragerea sârbilor pe Kolubara-Lyg, etc.

25. Mulţi ofiţeri de infanterie austriaci nu dau nici un impuls moral unităţilor lor pe timpul înaintării. Ei stau la 300 m. înapoia lanţului; iar pe timpul asaltului nu se văd. Unii martori oculari spun că la început dau oarecare interes, însă, către sfârşitul luptei se dezinteresează cu totul.

La Germani, din contra, ofiţerii dau cel mai mare avânt; de aceea pierderile în ofiţeri sunt numeroase. Se pretinde chiar că în multe împrejurări numai exemplul ofiţerilor şi — câteodată — măsurile drastice luate de ei, duc liniile de luptători până la isbirea corp la corp.

25. Din cauza pierderilor enorme de ofiţeri de infanterie, Germanii au fost nevoiţi a trece la infanterie foarte mulţi ofiţeri de cavalerie şi a avansà ofiţeri pe gradaţii de infanterie meritoşi.

27. Nevoia de a se întrebuința cele mai drastice măsuri contra populației inimice care deservește operațiunile, și chiar contra celei amice, care nu dă tot concursul necesar armatei, a mers crescând. Se pare că vom ajunge la legea că: această nevoie merge în raport direct cu efectivele și cu cheltuelile enorme cauzate de războiu. Aceeaș lege pare a se constată și în aplicarea sancțiunilor în ceeace privește respectul proprietății particulare, al lucrărilor de artă, al averii generale, etc.

28. Intrebuințarea semnelor de identitate cu numele omului, cu numărul sau și cu corpul din care face parte; aduce multe servicii pentru stabilirea identității.

29. Să se observe că în momentul când germanii pătrunsese în Franța, când o parte din opinia publică franceză se descurajase, crezând că germanii intră în Paris și ca de aci înainte să scape cine va puteà, atunci, apare două știri de efect și de reculegere:

a) Guvernele Angliei, Franței și Rusiei, se angajează a nu intrà în tratative de pace separat în cursul acestui războiu. Cele trei guverne au convenit ca, atunci când vor aveà loc discuțiile de pace, nici o putere aliată nu va puteà pune condițiuni de pace fără acordul prealabil al fiecăruia dintre aliați.

b) America declară că va atacà, dacă se va atinge vreun obiect de artă din Paris.

30. Imediat după Mukden, când Rusia erà înfrântă, diplomația germană a început să înțepe pe Franța și să provoace diferite incidente, pentru a o târî într'un războiu, pe care, însă, nu voia să se zică că l-a provocat.

Telegramele diplomatice din acel timp pot proba aceasta în deajuns.

Dacă a renunțat atunci Germania la războiu, a făcut-o numai de teama Angliei, care erà gata să sară în ajutorul Franței.

De atunci au început marile înarmări în Europa.

31. A se observà că luptele de uzură ale aliaților

contra armatei germane, tind a o epuizà, întocmai precum în istoria veche au epuizat romanii pe Anibal şi pe armatele lui.

32. La 1812 au început luptele contra lui Napoleon cel Mare, au continuat în 1813, 1814 şi s'au terminat în 1815. Tot aşa au început acum luptele în 1912, au continuat în 1913 şi 1914. Probabil se vor terminà în 1915, adică exact la 100 de ani.

33. Până în prezent nu avem date asupra funcţionării diferitelor servicii ale armatelor. Din ceeace s'a putut deduce până acum din ziare, pare că serviciul poştal a lăsat de dorit atât la francezi, cât şi la germani. Poate să fie aci şi pretenţiunile prea mari ale publicului, care crede că acest serviciu poate funcţionà la răsboiu tot aşà de exact ca în timp de pace.

34. Un om de metodă şi de ordine împinse până la pedantism, rămâne adesea contrariat când se ivesc incidente neprevăzute cari îl contrariază. S'ar puteà aplicà această constatare la conducătorii germani, obişnuiţi cu spiritul de ordine şi de metodă necontrariată: rezistenţa Belgienilor, intrarea în acţiune a Angliei, neutralitatea Italiei, declararea de răsboiu a Japoniei, înfrângerea depe Marna, şi concentrarea Rusiei mai de vreme decât fusese prevăzută, au contrariat atât de mult pe conducătorii germani, încât se poate susţine că de aci înainte măsurile luate de ei sunt în mare parte influienţate de această stare de enervare.

Moltke, în 1870, contrariat de incidentul dela Sarrebrück, a modificat transporturile armatei a 2-a, şi nu a putut corectà greşala decât după oarecari incidente neplăcute între A. I şi A. II, precum şi după o scurgere de timp de 6—7 zile. Este sigur că de ar fi fost în stare armatele franceze să profite de această perturbare, greşala ar fi avut consecinţe neplăcute pentru armatele germane.

De astădată, armatele triplei înţelegeri au ştiut să profite de primele perturbări făcute în proiectele germane şi de aceea, nici azi, nu s'au putut reculege germanii.

Dacă la această stare de enervare mai adăogăm şi orgoliul naţional german exagerat, că nici un picior de soldat inimic să nu calce teritoriul german, este uşor de înţeles pentru ce se sbat armatele germane de opt luni de zile, fără nici un rezultat pozitiv din punct de vedere militar şi nici un rezultat practic din punct de vedere social.

Ştiinţa militară nu poate dà rezultate, oricât de bine ar fi pregătită armata, dacă politica cu tendinţele ei de efect, nu o lasă să-şi aplice principiile în întregime.

Armatele germane consumate în zadar pentru a oprì pe ruşi să calce pe teritoriul german, aduceau victorii sigure pe frontul de Vest, dacă ar fi fost duse acolo. In acest timp, ruşii nu aveau vreme să ajungă nici pe linia Danzig, Breslau, Cracovia şi Carpaţi.

De altfel, iată cum se verifică cele ce spunem aci:

In 1869, Moltke scria în proiectul său de operaţie contra Franţei, supozând că Austria va luà partea Franţei, pentru a se răsbunà pe 1866:

„Vom merge mai întâi contra Franţei, contra Franţei singure, *cu toate forţele noastre*, chiar când, în acest timp, Austria va invadà teritoriul prusian, fără să întâlnească nici un obstacol în cale-i, şi chiar dacă ar voì să meargă până la Berlin, şi să se stabilească în capitala noastră; Cu armatele noastre victorioase, după ce am zdrobit Franţa, vom revenì în ţară, traversând întreaga Germanie, entusiastă şi înălţată prin spiritul victoriei naţionale, şi vom câştigà, în aplauzele unanime, o a doua mare victorie asupra austriacilor".

In 1913, Wehrverein, (Liga apărării germane), cea mai mare societate din Germania, care numără membrii cu milioanele şi care aproape îşi dictează programele militare, cereà, între altele, relativ la sporirea armatei, ca într'un caz de răsboiu *„nici un soldat inimic să nu calce sfântul pământ al patriei"*.

Oare, această cerinţă să fi influenţat pe conducători în atât, încât să fi uitat marele principiu pus înainte de Moltke, în 1869?

In tot cazul, principiul a fost călcat şi se afirmă, nu ştim pentru a câta oară, că: politica trebuie să se

păzească de a influienţà operaţiunile militare. Politica să aleagă momentul şi să deà *mijloace, mijloace* şi iar *mijloace;* lăsând armata să opereze cum va crede, pentru a realizà victoria.

CAPITOLUL VII

RASBOIUL PE APA

Consideraţiuni generale

Răsboiul pe apă, privit în mod general, se deosibeşte de răsboiul de uscat, prin o serie întreagă de consideraţii din cari vom arătà o parte, în câteva cuvinte:

a) Mersul flotelor se face în tot lungul şi largul mărlior — excepţii cu totul reduse — fără a lăsà nici o urmă. Nu este nevoe de a se urmà, ca la armata de uscat, o anumită linie de operaţie, un anumit drum, o anumită cale ferată. Se poate întâmplà, din această cauză, ca două flote, cari merg una spre alta pentru a luptà, să treacă pe alături, la o depărtare de 20—30 mile şi să nu se întâlnească; dacă este ceaţă pe apă, atunci, întâlnirile sunt cu totul problematice;

b) Pe timpuri de ceaţă, operaţiile sunt cu totul reduse; iar dacă ceaţa este mare vasele se imobilizează, de teamă de a nu se ciocnì între ele;

c) In răsboiul de uscat, una din grijele cele mai mari este aprovizionarea şi hrănirea trupelor; la armata de apă, fiecare vas îşi are hrana şi tot felul de aprovizionamente, cu el;

d) La armata de uscat, baza de aprovizionare rămâne totdeauna în urmă; la armata de apă, în special în executarea unui mare drum — exemplu flota rusă din Europa trimisă în Extremul Orient în 1904—1905 — are baza de aprovizionare înaintea sa. Pe măsură ce a isprăvit aprovizionamentele, va trebui să-şi ia altele dela depozitele din drumul său;

e) Numărul vaselor, forţa şi silueta lor, constituirea escadrelor, numărul tunurilor şi al echipajiului sunt cu-

noscute, de toți, din timp de pace; o mică variație în constituirea escadrelor, nu schimbă nimica în fondul organizației. La armatele de uscat, se pot mobilizà mult mai multe unități decât există în timp de pace și care unități au aproape aceeaș valoare ca și celelalte;

f) Napoleon a zis, între altele: „Un amiral nu are nevoie să ghicească ceva despre inimic; el îl știe unde se găsește, care-i este forța, care-i sunt tunurile, etc.; apoi Marea Indiilor, Oceanul, Marea Nordului, canalul Mânecei, etc., în toate părțile nu este decât o *câmpie întinsă*, netedă, de apă, în timp ce pe uscat nu se petrece acelaș lucru". In adevăr, bătălia navală, din cauza acestor cunoștințe ce se are, în prealabil, asupra forțelor inimicului, poate fi considerată ca o partidă jucată pe față,— cărțile jos.

In armata de uscat, intră o serie întreagă de necunoscute;

g) Rezultatul unei bătălii navale iese în evidență aproape dela primele lovituri de tun; iar sfârșitul urmează foarte repede și hotărîtor, deoparte sau de alta. Togo, a putut anunțà la Tokio, după o jumătate de oră dela angajarea bătăliei dela Tsuschima, că victoria este de partea sa. După două ore de luptă, flota rusă erà distrusă; resturile ei au fost culese până a doua zi dimineața; adică în 17—18 ore — cu totul — nu mai eixstà flotă rusă;

h) In o luptă navală se angajează dela început totalitatea forțelor, fără a se mai oprì rezerve. Orice păstrare de forțe navale, ca rezervă, poate să aducă un dezastru; în timp ce la armata de uscat, păstrarea unei rezerve este recomandată și impusă de felul luptei;

i) După o luptă navală, vasele avariate merg în porturile de răsboiu — baze de operații — pentru a se repară, aprovizionà și pentru a-și completà echipajul; armata de uscat, primește dinapoi toate întăririle, ce-i vin dela baza de aprovizionare;

j) O singură mină poate scufundà un cuirasat în câteva minute; iar un cuirasat în o escadră, poate fi asemuit unui corp de armată, în armata de uscat.

k) In bătăliile terestre, rezultatul se capată, mai în totdeauna, prin lupte piept la piept cu infanteria. Ea

este regina bătăliilor. In bătăliile navale, rezultatul îl dă numai tunul; el este totul, şi cu cât este mai puternic şi cu bătaie mai mare, cu atâta este mai hotărîtor.

*
* *

Dar, dacă acestea sunt deosebirile, apoi se pot găsi şi asemănări.

Aşà: *a)* In timpul înaintării flotelor adverse pentru luptă, este absolut necesar ca marşul să le fie acoperit de o siguranţă care să meargă la distanţa corespunzătoare spaţiului, pentru luarea dispoziţiunilor de luptă; iar inimicul trebuie să fie cercetat şi găsit cât mai departe posibil, dând flotei amice timpul necesar. Aceste două elemente ar constitui serviciul de cercetare şi de siguranţă, comparată cu operaţiile armatei de uscat, adică spaţiul şi timpul necesar operaţiunilor.

b) In timpul angajării bătăliei, manevra este totul, ca şi la armata de uscat. Alegerea unui punct slab al flotei inimice, sau gruparea a forţe mult superioare asupra unui punct tare, rupe echilibrul şi face ca victoria să se încline în partea celui care manevrează. Insuş lumina puternică a soarelui poate fi întrebuinţată în manevrare; acela din adversari care are soarele în faţă, este mai desavantajat.

„Frappez fort, frappez tous ensemble, et frappez à la tête!

Surtout: frappez trois contre un; du fort au faible"[1]).

c) In timpul unei bătălii navale, vasele mici, torpiloare, contratorpiloare, submarine, se ţin deoparte, apărând flancurile flotei amice; după bătălie, joacă rolul cavaleriei în urmărire. Ele, prin loviturile cu torpile, dau lovitura de graţie marilor cuirasate sau crucişătoare, nescufundate, dar care au avut artileria scoasă afară din serviciu, în timpul luptei.

d) Flota se împarte în escadre, iar o escadră cuprinde mai multe vase. O flotă este considerată ca o armată sau chiar un grup de armate — cum au Englezii —; iar o escadră este o armată sau un corp de armată. In

1) Lieutenant de Vaisseau Bomdry, Tsachschina.

o bătălie navală, escadrele luptă individual — ca şi armatele sau corpurile de armată — coordonându-şi, însă, acţiunea între ele, fără a se mai primi ordine de detaliu, pentru atingerea scopului colectiv;

e) Nu se angajează niciodată lupta, fără un plan, care plan se comunică tuturor comandanţilor de escadre, iar aceştia îl transmit mai departe tuturor vaselor de sub comanda lor. Acest plan este conceput pe baza ştirilor primite dela escadrele de cercetare şi de siguranţă, trimise înainte. Fiecare escadră şi în escadră fiecare vas, îşi are rolul său;

f) *Forţele morale* joacă un rol tot aşa de mare în luptele de apă, ca şi în acelea de uscat. Prin instrucţie, prin educaţie, prin iniţiativa mişcărilor, prin convingerea deplină a tuturor în câştigarea victoriei, şi prin încrederea tuturor în şeful suprem, moralul este, la cel mai înalt punct, ridicat. O asemenea armată, de uscat sau apă, trebuie să învingă;

g) Spiritul ofensiv câştigă victoria.

Teatrul de războiu. Teatre de operaţii

Teatrul de războiu maritim. — Ca şi în războiul de uscat, aceeaş definiţie are şi teatrul de războiu maritim, adică: Toate apele pe cari ar puteà aveà loc întâlniri între adversari şi lupte, precum şi de unde adversarii îşi pot aduce toate cele necesare pentru aprovizionare şi întreţinerea armatei.

In *războiul cel mare,* teatrul de războiu maritim, cuprinde toate apele globului, toate mările şi toate oceanele. Aceste ape sunt azi în stăpânirea deplină a marei alianţe, afară de Marea Baltică şi Marea de Marmara, care sunt stăpânite: prima de Germania, iar a doua de Turcia.

Teatre de operaţii maritime. — In acest mare, imens, teatru de războiu, sunt mai multe teatre de operaţii, navale, maritime, pe cari s'au desfăşurat lupte navale, sau pe cari se vor desfăşurà în viitor.

Aceste teatre de operaţii sunt: Marea Baltică, Marea Nordului, Canalul Mânecei; Marea Mediterană, cu Marea Adriatică; Dardanelele, cu Marea de Marmara; Marea

Neagră; Oceanul Indian (în regiunea insulelor Falkland), şi Oceanul Pacific (coastele Kili).

In lungul coastelor acestor teatre de operaţii, statele riverane, au o serie de cetăţi maritime, puncte de sprijin, mari ateliere de construcţiune şi reparaţiune, cari servesc, toate, ca baze de operaţii ale flotelor amice. Toate aceste puncte de sprijin sunt întărite, sau sunt mult retrase în fundul golfurilor sau în gura marilor fluvii, pentru a nu fi expuse bombardărilor vaselor inimice.

Organizarea coastelor şi crearea porturilor militare şi a punctelor de sprijin

Un port militar este considerat ca un centru important de mobilizare, ca o bază de operaţie de aşà natură, încât răsboiul maritim nici nu s'ar puteà face fără existenţa lui. Marile porturi de răsboiu, dispun de mijloace numeroase de reparaţii şi chiar de construcţii de vase şi de foarte multe aprovizionări de tot felul.

Porturile militare, sunt, de obiceiu, stabilite în puncte importante strategice şi accesibile cu uşurinţă vaselor de tonajul cel mai mare. In acelaş timp flota, în interiorul portului, trebuie să fie în mod absolut la adăpostul unui bombardament inimic.

Punctele de sprijin sunt porturi cu mai puţine mijloace de aprovizionare şi de reparaţii. In special, le lipseşte marile docuri, pentru a puteà face reparaţiile unor stricăciuni de aşà natură sau numărul lor este mai redus.

Ele, însă, îşi au importanţa lor, şi adesea o flotă nu poate operà fără un punct de sprijin în apropiere. Flota franco-engleză a voit să pună mâna pe Cataro, spre a aveà un punct de sprijin, în apropierea bazei navale austriace. Neputând să-l ia, a fost nevoită să se aşeze tocmai la Malta.

Flota anglo-franceză, ce operează contra Dardanelelor, şi-a stabilit punctul de sprijin în golfurile insulelor Tenedos, Lemnos, etc., pentru a fi în apropierea zonei de operaţii. Vasele mai rău avariate sunt duse tocmai la Malta pentru reparaţii.

Porturile maritime şi punctele de sprijin ale diferitelor state pe coastele teatrelor de operaţii maritime, sunt:

Rusia. Se pare că situaţia geografică a acestei ţări, se opune ca să devină o mare putere maritimă. Coastele Rusiei răspund în trei mări, cari nu sunt mări libere, cari sunt ca nişte mari saci, păzite la gură de către alte state. Aşa: Marea Baltică, păzită de strâmtorile dintre Danemarca, Suedia şi Norvegia; Marea Neagră, păzită de strâmtoarea Bosforul şi Dardanele, a Turciei; şi Marea Japoniei, păzită de strâmtorile La Pérouse, Tsungaru şi Coreea, a Japoniei. Ea, prin urmare, este nevoită să întreţie trei flote, şi la aşà distanţă una de alta, încât ajutorul reciproc este iluzoriu; în special, distanţa Baltica-Vladivostock este de aproape cât meridianul pământesc, socotind mersul pela Sudul Africei.

Cu toate acestea, Rusia, după dezastrul naval în războiul cu Japonia, s'a pus în mod serios pe lucru, atât pentru reconstituirea flotelor sale, cât şi pentru stabilirea unor puternice porturi maritime şi puncte de sprijin, pentru flotele viitoare.

In Marea Baltică, Rusia are următoarele porturi de războiu, aşezate toate în golful Finlandic: Reval, Helsingfors, Viborg şi Kronstadt; iar Riga, în fundul golfului Riga; în Marea Neagră are: Sevastopol şi Nicolayew; iar în Extremul Orient are: Vladivostok.

Germania.—Desvoltarea coastelor este de 1470 km. Apărarea coastelor este împărţită în două: *a)* partea dela Vest de Kiel, adică Marea Nordului cu canalul de Kiel, şi apoi, *b)* partea Mării Baltice .Prima parte atârnă direct de ministerul marinei; iar a doua de ministerul de războiu al Prusiei.

Germania a redus la minimum posibil numărul porturilor sale militare, dându-le, însă, celor existente, o desvoltare cât mai mare posibil. Pentru adăpostirea flotelor, ca baze de operaţii, ei utilizează şi porturile mari de comerţ, punându-le, însă, la adăpost de orice bombardări inimice. Cele mai importante din acestea ,sunt: Brema şi Hamburg. Apărarea efectivă a coastelor şi-o bazează, în primul rând, pe o flotă puternică şi pe concursul submarinelor.

c) Bazele navale germane cele mai principale, sunt: Cuxhaven, pe Elba, staţiune de submarine, mare de-

pozit de mine, hangare pentru aeronautică. Se află la 15 mile de Brunsbutell, punct tare fortificat la intrarea canalului de Kiel.

Wilhemshaven, mare arsenal, situat la 12 mile în interior pe râul Iada.

Helgoland, pe care germanii îl numesc şi Gibraltarul Mării de Nord, bază navală puternic întărită, având un port artificial, bogat înzestrat, şi în care se pot refugia multe vase.

Emden, la 11 mile în interiorul gurei râului Ems, minunat port pentru armarea de numeroase vase mici, pe cari englezii îl tem ca punct de plecare pentru o expediţie germanică în Anglia.

Lehe, Bremerhaven şi Geestemde, la gurile Vezer-ului, protejând cu puternice baterii portul comercial Brema.

Insulele Borkum, Juist, Norderney, Langeroog şi Wangeroog sunt fortificate. Din dosul acestei perdele de insule fortificate, flota de torpiloare poate să iasă neobservată în Marea Nordului, sau prin spatele lor să se retragă la Wilhelmshafen.

Prin construirea canalului de Kiel, între Kiel şi Brunsbutell, se poate spune că coasta germană formează o bază navală neîntreruptă între Marea Nordului şi Marea Baltică.

Prin faptul superiorităţii flotei germane asupra celei ruse, Marea Baltică poate fi considerată ca o Mare închisă germană, în care ea are bazele navale: Kiel, Friederichsort, Dantzig, Pillau, Memel, Svinemunde.

Canalul „Impăratul Wilhelm", Kiel, a fost lucrat în anii 1887—1895, în urma enormelor stăruinţe ale lui Moltke, Bismark şi ale Impăratului Wilhelm şi în contra voinţei opoziţiei, care, faţă de marile cheltuieli „neproductive", nici nu voiă să audă de aşà cevà.

Azi. se văd marile foloase ale acestui canal „neproductiv", negustoreşte vorbind, însă, foarte extrem de productiv milităreşte şi naţionalicește vorbind. Flota de răsboiu este liberă să treacă din Marea Nordului în Marea Baltică, cu totul nesupărată, fără a fi expusă. El permite concentrarea tuturor forţelor navale pe un singur teatru de operaţiune naval, şi în afara loviturilor inimicului, şi prezintă cel mai sigur adăpost pentru flotă.

Are o lungime de 98,7 klm.; este transversat de 2 poduri de cale ferată, înalte, deasupra apei, de 42 m.; şi de 2 poduri pentru şosele. Iuţeala vaselor, în canal, poate fi de 10 mile, pentru vasele mari, şi de 15 mile, pentru cele mici.

Construirea lui a costat 156 milioane mărci. Lărgimea canalului, la suprafaţa apei, erà de 67 m., şi adâncimea de 9 m.; în urmă, cu nouile mari cuirasate, s'a constatat că trebuie mărită. Din 1907 s'a început lărgirea şi adâncirea lui. Cheltuielile prevăzute, sunt de 223 milioane mărci, şi lucrul trebuià să fie gata în 8 ani, 1915. Astăzi, canalul are 101,75 m. lărgime, la suprafaţă, şi 11 m. adâncime.

Insula Helgoland, formează santinela înaintată a gurii canalului. Această insulă, puternic fortificată, cuprinde un port pentru torpiloare, submarine, şi un mare depozil de materiale de răsboiu, special pentru marină. Această insulă a fost a Englezilor, şi au cedat-o Germanilor, în schimbul Zanzibarului. Germanii au întărit-o şi au mărit-o prin lucrări artificiale, unind cu ea chiar „Dunele" ce se aflau în apropiere, şi unde erau locurile de preumblare şi de băi ale populaţiunii alese. Azi, constituie, în întregime, cu „Dunele", un fort, o cetate maritimă, de 1-iul ordin, care apără intrarea în Elba şi Canalul Kiel.

Dintre acestea: Kiel are 6 docuri plutitoare şi 6 docuri uscate, cu o lungime ce variază între 120—180 metri; Wilhelmshaven are 5 docuri plutitoare, 7 docuri uscate, cu o lungime între 120—200 m. Un mare doc se află în construcţie; Dantzig, are trei docuri plutitoare, un doc uscat, de aceeaş mărime cu precedentele.

In celelalte mări Germania dispune: Tsingtau, cu un doc plutitor de 16.000 tone; Daresalam (Africa de răsărit), cu un doc plutitor şi cu mari instalaţiuni de reparaţii; Duala (Kamerun), cu un doc plutitor şi cu ateliere de reparaţii.

Anglia.—Pe întreaga coastă şi în toate coloniile mai principale, Anglia şi-a ridicat multe porturi de răsboiu şi numeroase puncte de sprijin.

In metropolă, cele mai importante porturi de răsboiu sunt: In canalul Mânecei, Plymouth, Portland, Portsmouth

şi Dover; Pe coasta de Răsărit, Sheerness, Neuw Castle, Rosyth; Pembroke, pe coasta de Vest; pe coasta Irlandei, Queenstown.

In Marea Mediterană are: Malta şi Gibraltar-ul.

In afară din Europa are: Kaptown, Aden, Bombay, Hongkong, şi Sidney.

Toate aceste mari porturi de răsboiu sunt prevăzute cu numeroase docuri plutitoare, pentru vasele de cel mai mare tonaj, şi cu numeroase ateliere de construcţii de vase.

Puncte de sprijin, fortificate, are: In Anglia, Falmouth, Southampton, Chatam, London, Harwich, Hul, Hartlepool, Sunderland, Dundee, Invergordoon, Greenwich, Lamlash, Liverpool, Bristol, Belfast, Cook, etc.; iar afară din Europa are: Singapur, Colombo, Auckland, Bermuda, Halifax, şi Esquimalt, în Canada; Simonsbay (colonia Cap), Freetown, în Africa de Vest.

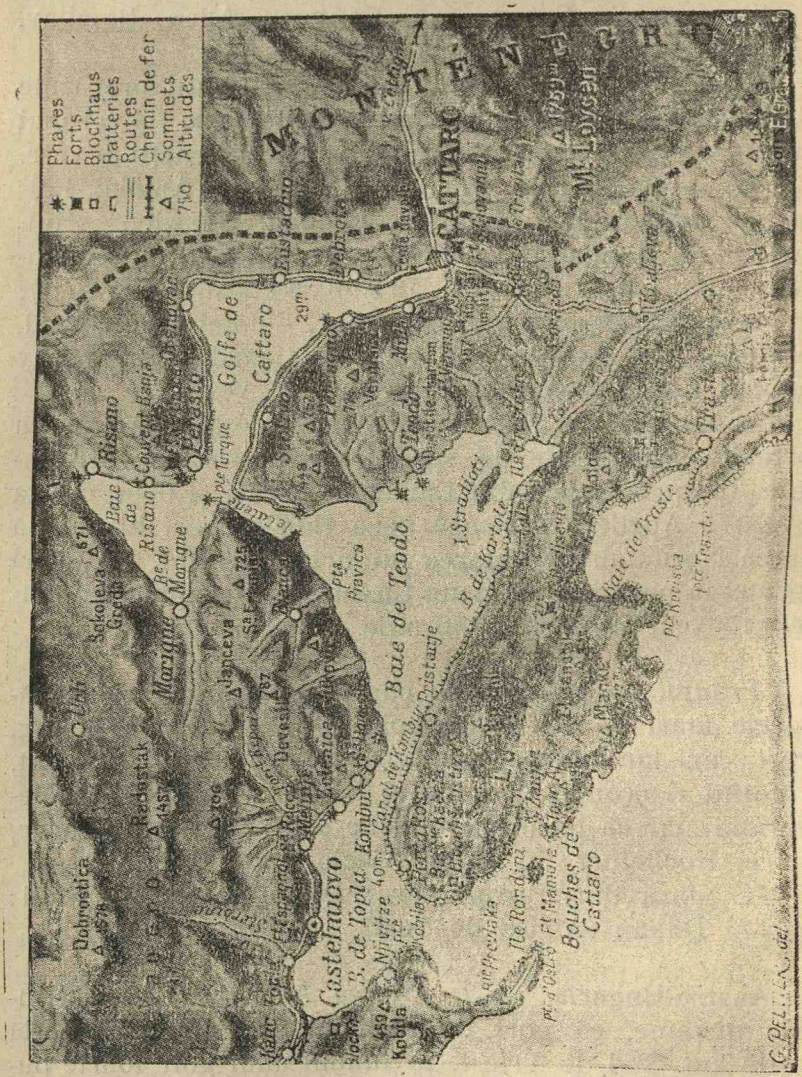
După cum se vede, întreg globul este presărat cu porturile şi punctele de sprijin ale flotelor imense engleze. In special, cele din Canalul Mânecei şi depe coasta de Est a Angliei, formează baza flotelor cari blochează Marea Nordului. Depărtarea mijlocie a acestor din urmă porturi la porturile germane Cuxhaven, Helgoland şi Wilhelmshaven, nu întrece 450 mile.

Franţa. — Pe coastele europene, Franţa are următoarele mari porturi de răsboiu: Dunkerque, Cherbourg, Brest, cari fac faţă pe coasta canalului Mânecei; Lorient, în golful Gasconiei; Toulon şi Bizerta (Tunisia), în Mediterana; iar ca localităţi întărite sunt: Calais, Boulogne, Havre, Rochefort, St. Malo, Ajacio.

In afară din Europa, are: Diego Juarez, în Indii; Oran şi Dakan (Africa de Vest).

Austro-Ungaria. — In Marea Adriatică, Austro-Ungaria dispune, ca port de răsboiu, de Pola. El se află la 100 km. Sud de Triest, în fundul unui golf foarte puternic, prin situaţia geografică şi prin lucrările de fortificaţie. Triestul, Fiume şi Cataro, sunt puncte de sprijin

din cari ultimul este foarte puternic, atât prin situaţia sa geografică, cât şi prin fortificaţiile de cari dispune.

Japonia. — Are ca porturi mari de războiu: Kure, Jokosuka, Sasebo, Maizuru, Masampo (Coreea); iar ca puncte de sprijin, numeroasele golfuri şi strâmtori aflate

printre insulele sale, cari pot fi foarte uşor interzise, prin instalări de mine şi prin baterii de coastă.

Turcia. — Turcia nu dispune de porturi de războiu. Pentru a se ajunge, însă, în Marea de Marmara, şi deci pentru a se atinge Constantinopolul, Turcia, prin situaţia sa geografică naturală, are în stăpânire cele două strâmtori: Dardanelele şi Bosforul, cari pun în legătură Marea Neagră cu Archipelagul şi deci cu Mediterana.

Marea Mediterană

Marea Mediterană nu este o singură mare, ci mai degrabă un şir de mări, unele mai mici, altele mai mari, rezultate din prăbuşirile ce au urmat rând pe rând.

Marea Mediterană este împărţită aproape în două părţi egale, prin peninsula italică, prelungită cu Sicilia.

Mulţumită căldurii acestei mări, ţinuturile ce o brăzdează au o iarnă blândă — clima mediteraniană;—iar zăpada nu se vede decât pe vârfurile munţilor vecini. Graţie acestei clime, ţărmurile Mediteranei, din timpurile cele mai vechi, au fost căutate de diferitele popoare cari s'au îngrămădit în decursul tuturor timpurilor. Plato ziceà: „popoarele s'au adunat în jurul Mediteranei, ca broaştele în jurul unui lac"; iar acuma, în timpurile mai noui, desigur, că tot aceasta a făcut ca puterile europene, să graviteze în această parte, şi să-şi pună piedici unele altora, prin toate căile, pentru ca stăpânirea acestei mări să nu fie numai într'o singură mână.

De fapt, Anglia posedà intrările în această Mare: Gibraltar-ul şi Canalul de Suez. Acestea sunt două mari porţi, prin cari trec vasele ce fac comerţul cu întreaga lume.

Legătura Mediteranei cu Marea Neagră, se face prin Dardanelele, Marea de Marmara şi Bosforul; aceste două strâmtori sunt în mâinile Turcilor.

In mijlocul Mediteranei, se află insula Malta, tot în stăpânirea Englezilor, şi care constituie una din cele mai tari cetăţi maritime din lume.

Dardanelele, este strâmtoarea care leagă Marea de Marmara cu Archipelagul. Lungimea Dardanelelor este

de 67 km. şi cu o lărgime care variazăîntre 1350—7600 m Adâncimea obişnuită se menţine aproape peste tot între 50—60 m. Din cauza marilor fluvii cari se varsă în Marea Neagră, apele acestei Mări se scurg prin Marea de Marmara şi Dardanelele în Marea Mediterană, formând un curent continuu, cu o iuţeală de 4 mile pe oră.

Coastele sunt formate deoparte de peninsula Galipoli, de cealaltă, de coasta Asiei mici. Peninsula Galipoli are o lărgime, în partea sa centrală — cea mai largă — de aproape 10 km.; iar istmul care o leagă de Europa— Playari—la Bulair are numai 4 km. Terenul peninsulei este accidentat, escarpat şi stâncos. Are înălţimi până la 348 m.; în istm, înălţimile scad la 100 m. Golful de Saros are adâncimi mari, permiţând apropierea de coastă a vaselor de tonaj mare; iar uscatul are numeroase puncte bune de debarcare.

Apărarea Dardanelelor este dublă: fixă şi mobilă. Apărarea fixă este formată din o serie de forturi aşezate pe ambele maluri ale strâmtorii. Cele mai principale sunt: coasta Europeană: Sedul-Bahr, Namazieh (Kilid-Bahr), Deimen Burun, Tham Burun, Bokali-Kaleh; iar pe coasta asiatică: Kum-Kaleh, Hamidie, Chanak Kalesi, Medjidie, Keose-Kalesi, Nagara Kalesi.

Numărul total al forturilor şi al numeroaselor baterii este de 17 pe coasta europeană şi de 13 pe coasta asiatică, cu un număr tottal de aproape 7—800 guri de foc de calibre diferite — între 2.10 şi 3.50 —. Această artilerie este dublată de mai multe baraje de torpile, aşezate, în special, în locurile cele mai strâmpte şi după încovoieturile strâmtorii.

Partea cea mai critică a forţării Dardanelelor, este partea centrală între Hamidie şi Nagara. Dela Nagara înainte, strâmtoarea se lărgeşte şi nu mai este apărată de forturi sau baterii.

La Bulair sunt câteva forturi moderne, făcute în 1912. Numai o şosea deserveşte forturile.

Garnizoana forturilor şi apărării exterioare se compune din: 15—20.000 de oameni pe coasta asiatică, şi de 50.000 pe coasta europeană.

Apărarea mobilă, formată din flotă, este neglijabilă

faţă de forţele mari ale aliaţilor. In tot cazul, forţarea Dardanelelor, constituie una din operaţiile cele mai remarcabile de marină.

Marea de Marmara are o lungime de 277 km. şi o lărgime de 74 km., fără nici un obstacol natural până la la Constantinopol. In faţa Constantinopolului se află grupul insulelor Princhip, fortificate în ultimul timp.

Bosforul uneşte Marea Neagră cu Marea de Marmara. Are o lungime de 30 km. şi cu o lărgime care variază între 600—3.200 m., şi cu o adâncime aproape constantă între 30—35 m. Curentul de apă, venit din Marea Neagră, are aci o iuţeală mai mare — 5 mile pe oră. Bosforul se pretează şi mai bine la apărare decât Dardanelele, fiindcă în spatele întăririlor se întinde întregul teritoriu turcesc, de unde pot veni forţe suficiente pentru a se opune debarcărilor eventuale.

Pe coasta europeană sunt 13 forturi şi baterii; iar pe coasta asiatică opt forturi, toate tăiate în stâncă şi cari bat canalul în toate părţile. Numărul total al tunurilor este de, aproximativ, 400 de calibre, între 210 şi 305. La intrare se află două mari forturi: Kilio în Europa, şi Riva în Asia, cari interzic intrarea. Atacul în această parte s'ar puteà face prin o debarcare chiar între Tchataldja şi linia fortificată — interval 28 km. — şi în acest mod se poate obţine două succese: întoarcerea liniei fortificate şi atacarea imediată a forturilor. Chiar la Apus de Tchataldja o debarcare are sorţi de isbândă, fiindcă linia va fi bătută în flanc de forţele navale ruse din Marea Neagră.

Canalul de Suez. Canalul de Suez uneşte apele Mării Mediterane cu acelea ale Mării Roşii. El este în mâna Englezilor, cari stăpânesc astfel poarta drumului celui mai direct la Indii. Lungimea totală este de aproape 160 km., iar lărgimea de aproape 100 m. şi adâncimea nedepăşind de 9 m. Incepând dela dela golful de Suez, din Marea Roşie, canalul merge pe lângă marginea unui mic lac, apoi la localitatea Chaluf intră în marele bazin sau lacul Amar, din care iese la Serapeum. La localitatea El Ferdane intră în L. Ballah, iar la El Kantara o mică limbă de pământ separă acest lac de L. Menzaleh, pe marginea orientală a căruia merge canalul până la Port Said (v. schiţă, p. 396).

Drumurile cari din Est duc spre Vest, trec prin limbile de pământ ce sunt între diferitele lacuri; iar traversarea canalului se face prin mari bărci-pontoane, pe cari se pot îmbarcà şi vehiculele cele mai mari. O cale ferată, pornind dela Suez, merge în tot lungul canalului, pe ţărmul vestic, până la Port-Said; dela Ismaïlia o ramură duce la Cairo.

Direcţiile pe cari ar puteà înaintà o armată sunt: El Kantara, Ismaïlia, Toussoum şi Suez.

Canalul nu este fortificat; în urma intrării şi Turciei în răsboiu, englezii au întărit, prin lucrări pasagere şi chiar semi-permanente, toate direcţiile de înaintare probabile.

Gibrialtarul. Oraşul Gibrialtar aparţine Angliei dela 1704. El a fost ocupat prin surprindere de către amiralul Rooke, în timpul răsboiului de succesiune al Spaniei. El este clădit pe coasta şi la baza unei stânci înalte de 425 m. Această stâncă se numeşte „Punta de Europa". Această stâncă este brăzdată de numeroase forturi şi baterii, tăiate toate în stânci de granit; apoi galerii, depozite, ateliere de reparaţii şi de construcţii, etc., din abundenţă şi de toate felurile. Cetatea se pare că este una din cele mai puternice din lume şi chiar se zice că nu s'ar puteà luà.

Garnizoana obişnuită se ridică la 12—14.000 oameni. Portul, deşi este cam expus vânturilor de S.-V., este destul de bun; foarte multe diguri s'au făcut în timpurile din urmă pentru a-l ameliorà. Portul are o mişcare comercială care apropie pe a Marsiliei.

Strâmtoarea Gibrialtar uneşte apele Oceanului Pacific cu acelea ale Mediteranei. In punctul cel mai puţin îngust are 13 km. lărgime, iar cel mai larg nu depăşeşte de 19 km., aşà că tunurile bateriilor din Gibrialtar stăpânesc, în mod necondiţionat, şi această mare şi importantă poartă, care duce la coastele tuturor ţărilor riverane cu Marea Mediterană, sau la coastele Sudice ale Asiei.

In strâmtoare este un curent destul de tare, de $2^1/_2$ mile, şi care vine din Atlantic spre Mediterană — la suprafaţă — şi un altul din Mediterana spre Atlantic — la fund. Adâncimea strâmtorii variază între 300—900 m.

şi această adâncime minimă se menţine, cu foarte mici variaţiuni, până lângă coastă.

Pe coasta africană, în faţa Gibrialtar-ului, se află posesiunea spaniolă, Centa.

Operaţiunile maritime

Generalităţi

Stăpânirea mării. In limbajul obişnuit marin este această expresiune: Stăpânirea mării. A fi stăpân pe Mare, însemnează a aveà completa libertate de navigaţie, siguranţa transacţiilor comerciale, circulaţia liberă a pavilioanelor: în sfârşit, libertatea deplină a tot ceeace reprezintă viaţa unei naţiuni. In timp de pace, această stăpânire a mării, se capătă prin marile transacţii comerciale, urmate de imense transporturi pe apă, dela un cap al lumii la celălalt.

In timp de răsboiu, siguranţa acestui comerţ, această stăpânire a mării, este dată de flota de răsboiu, şi cu cât ea este mai puternică şi mai numeroasă, cu atât şi comerţul se desvoltă mai în voie, la adăpostul stăpânirii mării.

Când Impăratul Wilhelm a zis: „Viitorul nostru este pe mare", s'a gândit la o marină comercială care să poată duce în toată lumea imensa industrie naţională, şi s'a gândit apoi ca această flotă comercială să fie adăpostită de puterea tunurilor unei mari flote de răsboiu. Când a spus aceste cuvinte, el arată: „Qu'un peuple ne saurait prétendre à absorber l'empire économique mondiale s'il n'était en mesure, avec la maîtrise industrielle et pacifique des flottes commerciales, d'imposer par la force la maîtrisse des flottes militaires"[1]).

Aci este tot secretul sforţărilor extraordinare germane, pentru alcătuirea unei puternice marine de răsboiu.

Stăpânirea mării se capătă prin două mijloace: *a)* blocusul forţelor adverse în porturile unde s'au refugiat;

1) Capitaine de Vaisseau Gabriels Darrieus. La Guerre sur mer. Stratégie et tactique.

b) o bătălie navală care să distrugă forţele active adverse.

In răsboiul actual, stăpânirea mării, în mod absolut, este astăzi de partea marei alianţe. Toate mările şi oceanele sunt curăţate de vasele de răsboiu germane; iar vasele de comerţ s'au refugiat, fie în porturile străine, sau sunt capturate.

Considerând numai o comparaţie anglo-germană, între flotele de comerţ existente şi vasele pierdute sau capturate, avem:

Germania aveà 3.000.000 tone vase de comerţ; Anglia 12.404.000 tone.

Germania a pierdut: 1.400.000 tone vase de comerţ; Anglia 500.000 tone.

Pierderile se împart astfel:

Germane	102	vase reţinute în porturile engleze.
	100	capturate sau înecate de vasele engleze.
	200	capturate sau înecate de aliaţi.
	29	mari steamer, reţinute în Statele-Unite.
	431	cu 1 400 000 tone.
Anglia	74	vase reţinute în porturile germane.
	40	vase capturate s'au scufundate de armatele germane.
	114	cu aproape 500.000 tonaj.

Dacă se adaogă aci şi vasele franceze, ruse, japoneze, belgiene şi austro-ungare, se poate deduce felul cum ar creşte diferenţa.

Blocusul. Prin blocus trebuie înţeleasă acţiunea îndreptată contra unui port sau contra coastelor inimice, prin care acţiune se interzice, fie ieşirea la larg a flotelor adverse, fie chiar intrarea vreunui vas străin, de răsboiu sau de comerţ, în acel port sau spre acea coastă.

Blocusul are avantajul că face stăpânirea mării în mod indirect şi fără luptă; are desavantajul, însă, al obosirii atât a echipajelor, cât şi a vaselor, căci necontenit trebuiesc ţinute sub presiune şi în veghere, fiindcă nu se ştie ziua şi ora când escadra inimică îşi va face apariţia.

Pentru executarea blocusului, forţa navală însărcinată cu aceasta, ocupă un punct de sprijin sau un port, în apropierea portului blocat, aşa fel încât să poată supra-

vegheà în tot momentul intrarea şi ieşirea oricăror nàvi, şi putând să intervină cu toate forţele la momentul voit. Nu trebuie, însă, crezut că un blocus, oricât ar fi de puternic, va puteà interzice cu totul ieşirea sau intrarea navilor izolate. Marea nu poate să fie întotdeauna şi în tot momentul stăpânită, căci sunt adesea furtuni mari, ceţuri, etc., cari fac ca blocusul să fie mult slăbit.

In răsboiul actual, marea alianţă a declarat blocusul coastelor Germaniei, Austro-Ungariei şi Turciei; iar Germania a declarat blocusul coastelor Angliei şi coastei de Nord a Franţei.

Marea alianţă, având stăpânirea mării prin numeroasele şi puternicele lor escadre, face un blocus, s'ar puteà zice, aproape absolut, fiindcă nici o navă, de nici un soiu, venită din Apus, nu poate intrà spre coastele germane, şi cu atâta mai puţin, spre acelea ale Austro-Ungariei şi Turciei, spre cari duc porţile Gibraltar şi Suez. Inspre Germania singurele vase de comerţ cari mai pot, cu oarecare teamă, să vie, sunt acelea ale Danemarcei, Suediei şi Norvegiei.

Aşa că în definitiv, comerţul şi toate relaţiunile cu tot restul lumii sunt, de fapt, tăiate de către marea alianţă.

Anglia, în executarea acestui blocus, îşi ţine majoritatea forţelor navale în porturile de răsboiu depe coasta de Est a ei şi în acelea de pe coasta Mânecei. Marea Nordului, însă, este supravegheată de servicii continue de cercetare, făcute de vasele mici şi iuţi, contra-torpiloare, vase eclerori, torpiloare, submarine şi chiar Hidroplane. Aceste mici escadrile înaintează până departe spre coastele Germaniei, şi când se înapoiază, întâlnesc altele cari le iau locul. In sprijinul acestor vase de cercetători sunt marile crucişătoare cuirasate de tip Dreadnougth, cari sunt de asemenea împărţite în escadre de serviciu, pe anume zone. Grosul forţelor de luptă sunt în tot momentul gata de a ieşì la larg, când vor fi anunţate de vasele eclerori.

Strâmtoarea Gibrialtar şi canalul de Suez sunt în modul cel mai riguros păzite, aşa că se poate zice că pe aceste porţi nu pot intrà decât vasele cari au învoirea Angliei. Pe tot restul Oceanului şi mărilor, nu mai există vas german.

Blocusul declarat de Germania are intenţia să-l execute cu ajutorul submarinelor. Şi în acest caz, însă, aceste mici vase trebuie să aibă o bază de operaţie, un punct de sprijin, unde să se odihnească şi să se reaprovizioneze.

Raza de acţiune a celor mai mari submarine germane, cele mai noui, nu întrece de 2.000 de mile, aşa că după ce au ţinut marea câtva timp forţamente vor trebui să se înapoieze la baza lor. Numărul submarinelor germane capabile de astfel de acţiuni, fiind foarte redus (cel mult 20), faţă de întinderea mării, faţă de numărul de porturi de păzit, faţă de lungimea coastelor engleze şi franceze, faţă de numărul covârşitor al vaselor anglo-franceze, cari urmăresc submarinele germane, se poate spune că nici pe departe nu poate fi vorba de o realitate cât de slabă a unui blocus al coastelor engleze. A scufundă, prin noroc, 2-3 vase de comerţ pe săptămână, când în porturile engleze intră, în mijlociu, 1400 de vase, aceasta nu se poate spune blocus. In afară de aceasta, conform regulelor stabilite la Haga şi admise de toate ţările din lume, vasele cari execută blocusul nu au dreptul să scufunde vasele ce atacă — vase de comerţ — ci să le captureze şi să le ducă în porturile proprii, pentru a fi judecate de tribunalele de priză, instituite ad-hoc. A le scufundă pentru că nu le poate captură, este o acţiune care se aseamănă cu pirateria, chiar dacă echipajul a fost îngăduit să coboare în bărci

Prin urmare, blocusul trebuie să fie real, ceeace nu este cazul decât de partea marei alianţe.

Războiul de cursă. Prin războiul de cursă—corsari— se înţelege înarmarea unor vase, în general, de comerţ, cari atacă şi capturează vasele de comerţ inimice.

Origina războiului de cursă se ridică până în evul mediu. El a fost început chiar de marii neguţători, cari îşi înarmau vasele pentru a şi le apără contra piraţilor şi hoţilor de mare. Inarmarea se făceà cu învoirea tacită a guvernului respectiv. Adesea se făceau expediţiuni pentru prinderea şi stârpirea piraţilor. Şi adesea piraţii operau sub pretextul că sunt corsari.

La 1400, Franţa interzise corsarilor săi de a-şi armà vasele şi de a luptà — chiar contra vaselor inimice —

fără a avea o autorizaţie scrisă din partea Regelui. Aceasta pentru a evită pirateria.

După un secol, celelalte ţări imitară exemplul Franţei. Nu s'a mai dat învoire de cursă, decât numai în timp de răsboiu şi la persoane bine cunoscute. In astfel de condiţii, corsarii deveniră auxiliarii vaselor de răsboiu, destinaţi, în mod special, numai pentru distrugerea şi capturarea vaselor de comerţ inimice.

Plenipotenţiarii puterilor se întruniră la Paris, în congres, la 1856, şi au adoptat, în mod solemn, următoarea hotărîre: 1) Cursa se desfiinţează; 2) Pavilionul acoperă mărfurile inimice, afară de contrabanda de răsboiu; 3) Mărfurile neutre, exceptându-se contrabanda de răsboiu, nu se poate capturà, chiar sub pavilion inimic; 4) **Blocusul, pentru a fi obligatoriu,** trebuie să fie efectiv, adică menţinut de o forţă suficientă, pentru a puteà interzice, în mod real, accesul la coasta mării inimicului.

Toate statele au iscălit aceste hotărîri, afară de Spania, Statele-Unite şi Mexicul.

Cursa nu poate fi făcută decât în largul mării sau în apele teritoriale ale beligeranţilor. In fluvii sau râuri, cursa este considerată ca piraterie.

Scrisoarea patentă ce se dădeà corsarilor, îi deosibeau dintre piraţi, şi îi puneà în rândul luptătorilor „franc-tireuri", cari duceau pe apă, răsboiul de partizani sau micul răsboiu.

In timpul lui Napoleon, Franţa, fiind în luptă, fără întrerupere, cu Anglia, a organizat corsarii şi a parvenit ca, în intervalul dela 1793—1815, să captureze sau să scufunde 10.871 nâvi engleze, din cari, numai în anul 1797, au fost 949 de vase.

In declaraţiunea făcută în congresul din 1856, s'a mai adăogat: „desfiinţarea cursei, nu împiedică, însă, pe beligeranţi a organizà o marină voluntară; dar această marină va trebuì să fie organizată milităreşte, şi comandată de ofiţeri din marina militară şi încorporată în flota militară; ea va aveà aceleaşi drepturi şi îndatoriri ca şi flota de răsboiu".

In răsboiul actual, Germania a avut pregătite dinnainte anume vase, pentru a duce lupta contra comerţului englez şi francez.

In general, toate vasele marinei militare, aflate în apele străine, trebuiau să ducă lupta contra tuturor năvilor, de orice categorie, aparţinând adversarilor; iar vasele neutre să fie vizitate, capturate sau, la nevoie, scufundate.

La declaraţia de războiu, Germania aveà următoarele vase de războiu, în apele străine:

1. *Staţiunea din Asia de răsărit,* cu reşedinţa în Kia-Tschao: *comandant,* contra-amiral Von Spee. Vasele: Scharnhorst, Gneisenau, crucişătoare-cuirasate, — Nürnberg, Leipzig, **Emden,** crucişătoare protejate. Apoi alte vase mai mici, torpiloare, canoniere, etc.

2. *Staţiunea din Australia:* crucişătoarele neprotejate Condor, Cormoran;

3. *Staţiunea din Africa de răsărit:* crucişătoarele neprotejate Geier, Seeadler;

4. *Africa de Vest:* canonierele: Panther, Eber;

5. *America,* crucişătorul protejat Bremen;

6. *Marea Mediterană.* Crucişătorul cuirasat Goeben; protejat, Breslau, Strasburg, Dresden.

Din această răspândire a forţei navale, pe întregul apelor pământului, se poate vedeà grija ce aveà Germania, ca în tot locul să se găsească în stare de a atacà şi a distruge comerţul adversar.

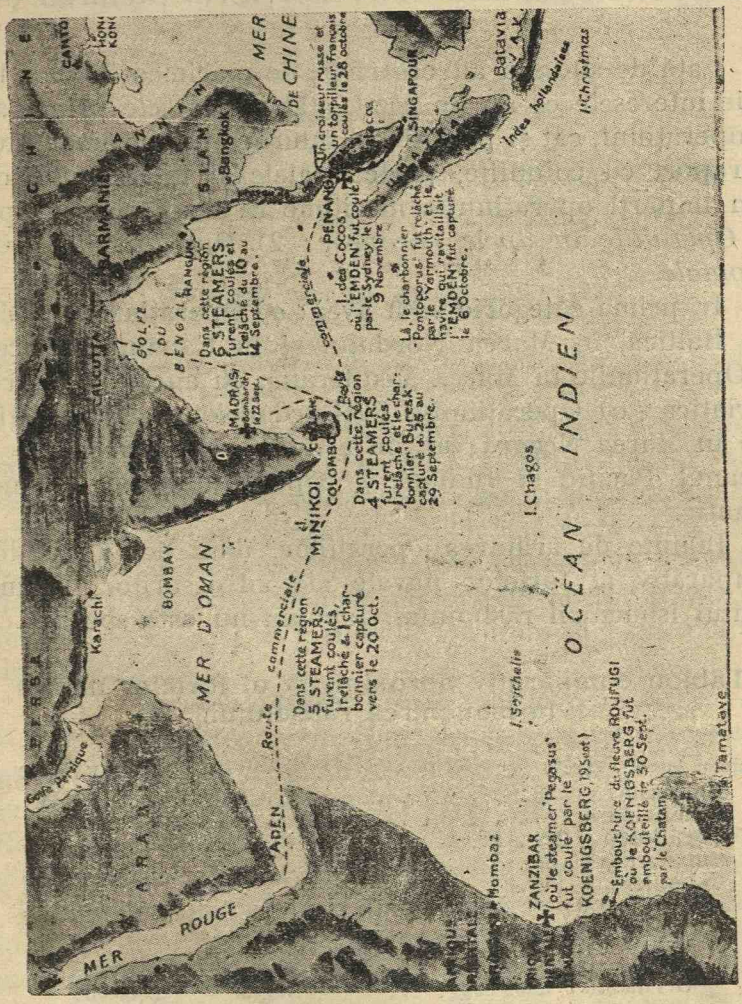
Curând după isbucnirea războiului, s'a şi început, de către aceste vase, goana contra vaselor de comerţ, în prima linie, contra farurilor, contra staţiunilor de telegrafie fără fir şi contra porturilor. In special, în Oceanul Indian, au fost făcute cele mai multe ravagii.

Acela dintre vase care a operat în acest ocean, a fost vasul Emden. (Crucişător protejat; construit în 1907-1908; tonajul 3.650, lungime 119 m., lăţime 13,5 m., pescajul 5,1; 13.500 cai putere; 24,5 mile pe oră. Armat: 12 t./10.5; 4 t./5.2; 2 tuburi pentru lansat torpile; cărbuni 790-850 tone; echipajul, 361 oameni).

Emden, părăsind Kiao-Tschao, odată cu celelalte crucişătoare, germane, pentru a nu fi atacate de flota japoneză, se îndreaptă spre Oceanul Indian şi îşi alese loc de operaţii chiar marea cale comercială a Indiilor şi a Indochinei.

Din alăturata fotografie, se vede vasele ce a înecat şi locurile unde le-a înecat.

Un total de 15 mari vase de comerț; un crucișător rus și un torpilor francez; 3 mari vase de cărbuni și multe altele mai mici au fost scufundate; porturile Madras și Penang, bombardate.

Emden a operat dela jumătatea lunei August până la 9 Noembrie, când a fost surprins, lângă insulele Cocos, la N.-V. insula Sumatra, de către crucișătorul australian Sidney, și scufundat.

Operațiile acestui vas contra comerțului inimic, sunt cele mai remarcabile cari au avut loc în acest răsboiu.

CAPITOLUL VIII

DESCRIEREA SUMARĂ A OPERAȚIUNILOR MARITIME

Față de situația adversarilor, de mărimea flotelor lor și de interesele ce au de păzit, atât pe teatrele principale de operațiuni, cât și pe întinsul tuturor apelor pământului, în raport cu coloniile, protectoratele și intențiunile lor, vom împărți operațiunile maritime în două mari grupe: 1) *Operațiile în apele europene;* 2) *Operațiile în apele coloniale.*

In prima categorie vom aveà: *a)* Operațiunile în Marea Baltică, în Marea Nordului și în Canalul Mânecei; *b)* Operațiunile în Marea Mediterană, cu anexa sa: Marea Adriatică; *c)* Operațiunile în Dardanelele; *d)* Operațiunile în Marea Neagră iar în a doua: *e)* Operațiunile în Oceanul Pacific și Indian; *f)* Operațiunile în Oceanul Atlantic.

Inainte de arătarea operațiilor, dăm aci un tablou comparativ al forțelor navale ale adversarilor, în momentul isbucnirii războiului. Japonia nu este socotită.

Tablou comparativ aproximativ al forțelor navale la isbucnirea războiului.

Germania, Austria, Turcia		Anglia, Franța, Rusia
Cuirasate	58	118
Crucișetoare	54	144
Torpiloare	222	507
Submarine	56	183
Canoniere	35	67

Tonaj

Germania	1.200 000	Anglia	2.500.000
Austria	360.000	Franța	800.000
Turcia	46.000	Rusia	650.000
	1.506.000		3.950.000

Echipaj

Germania	60.000	Anglia	150.000
Austria	25.000	Franța	50.000
Turcia	15 000	Rusia	50.000
	100.000		250.000

Numărul de tunuri de peste 10 ctm.

Germania	1330	Anglia	2877
Austria	750	Franța	1200
Turcia	100	Rusia	1000
	2153		5077

Tuburi de lansat torpile

Germania	950	Anglia	1350
Austria	200	Franța	840
Turcia	50	Rusia	450
	1200		2640

Operațiuni în apele europene

A. *Operațiunile în Marea Nordului, Baltică și Can. Mânecii*

La început, flota rusă, inferioară celei germane, s'a retras în Golful Finlandic, la adăpostul bazelor navale descrise. Această retragere s'a impus și prin aceea că legătura cu Marea Nordului erà închisă prin cele 12.0000 mine, ce se zice că le-ar fi pus englezii în strâmtorile daneze. Flota rusă închise intrarea în portul Hanja, prin înecări de vase și de pontoane, precum și prin distrugeri de cheiuri, etc.

Flota germană, inferioară în număr celei engleze, n'ar fi putut să încerce, la început, decât o operațiune de surprindere a flotei engleze și să debarce în Anglia trupe, înainte ca aceasta din urmă să-și poată mobilizà toată flota. Nu a putut, însă, face aceasta de oarece flota engleză avusese în cursul lunei Iulie o serie de manevre.

Marea manevră anuală, care se terminase la jumătatea lui Iulie, întrunise, la 18 Iulie, pentru o revistă a Regelui, un număr de peste 170 de vase, din cari 24 de tip Dreadnougth și 35 mari cuirasate. Revista avù loc în apele Spithead; apoi, din cauza tensiunilor politice, flota nu a mai fost desconcentrată, ci din contra, sporită.

Nu rămânea flotei germane decât uzarea adversarului prin atacuri zilnice și neprevăzute, făcute în special de submarine.

Flota germană s'a retras la adăpostul bazelor navale, ceeace a lăsat pe Anglia stăpână mărilor.

Operaţiuni în August şi Septembrie

La 4 August, crucişetorul protejat german „Augsburg"[1]), bombardă portul rusesc Libau; rezultat aproape nul. Tot în aceeaş zi, germanii ocupă insula Aland, la intrarea în golful Finlandic, blochează şi minează diferitele intrări în Golf, pentru a interzice ieşirea forţelor navale ruse.

La 15 August, parte din trupele engleze dela Southampton au fost transportate în Franţa, la Boulogne, fără nici o piedică din partea inimicului. Transporturile s'au urmat apoi regulat, atât între Anglia şi Franţa-Belgia, cât şi între Anglia şi Canada, Australia, etc., de unde soseau ajutoare.

Lupta dela Helgoland (28 Septembrie)

Până la finele lunei Septembrie, singura acţiune navală importantă este cea dela Helgoland.

Forţele în prezenţă, par a fi fost:

Germane: Cinci crucişătoare protejate şi 18—20 contra-torpiloare şi submarine.

Engleze: Două escadre de crucişătoare cuirasate, o flotilă de submarine, patru flotile de contra-torpiloare.

La lupta propriu zisă, nu au luat parte toate aceste vase, ci se aflau numai pe teatrul de operaţie, în apropierea locului de luptă.

Graţie cercetării de aproape trei săptămâni a vaselor engleze, s'a descoperit o flotă germană în apropiere de Helgoland.

Flota engleză voia să atragă pe cea germană în luptă la larg, pentru a o depărta de tunurile dela Helgoland.

Flota germană, deşi inferioară, s'a arătat foarte întreprinzătoare şi a produs câteva avarii serioase la câteva vase engleze, totuş, Englezii, fiind superiori, au înecat 5 vase germane, trei încrucişătoare: Köln, Maintz, Ariadne şi două contra-torpiloare.

Din echipajele germane afundate, au pierit 900 de

1) 4.500 tone, 12 tunuri de 105 m/m, 27 m. viteză.

oameni, din 1.200, câţi aveau, afară de pierderile suferite de vasele ce au scăpat.

Englezii au avut 60 morţi şi răniţi.

* * *

In speranţa de a şterge efectul produs de pierderea dela Falkland, (vom vedea-o la operaţiunile coloniale), flota germană proiectă o revanşă.

In ziua de 16 Decembrie dimineaţa, pe o ceaţă mare, o escadră de crucişătoare mari cuirasate, germane, putură să se strecoare înspre coastele de Răsărit ale Angliei şi să bombardeze oraşele Saarborough, Hartlepool şi Whitby, cauzând următoarele pagube: 110 morţi, 405 răniţi grav şi uşor şi distrugerea a peste 300 de clădiri.

La zgomotul bombardamentului, două mici vase eclerori engleze, alergară cu toată viteza şi angajară lupta, în urmărire, cu vasele germane. Aceste mici vase erau: eclerorul Patrol, de 3.000 tone, şi contra-torpilorul Doon, de 1.200 tone, cari s'au ales, în timpul urmăririi, cu câţiva morţi şi răniţi.

Timpul cât vasele germane au stat în apele engleze nu a depăşit de o oră şi apoi, cu toată viteza, luând un drum mai spre Nord, s'au refugiat la baza lor dela Helgoland.

* * *

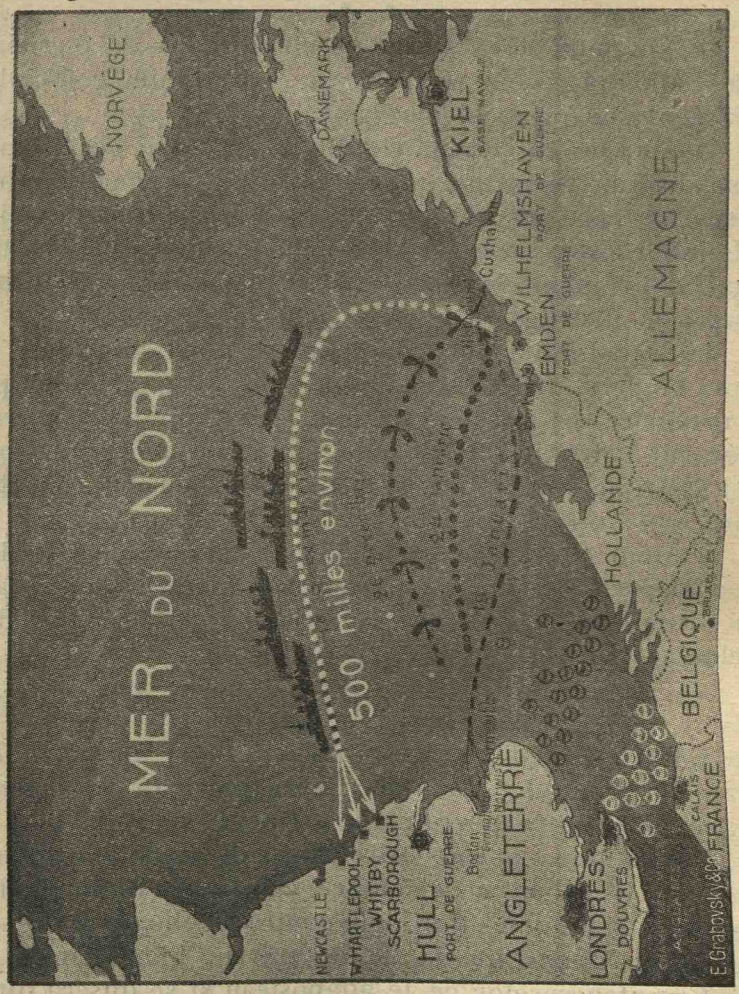
Câteva zile după acest atac al flotei germane, Englezii au pronunţat un atac asupra coastelor germane, şi în special, asupra portului dela Cuxhaven.

Operaţiunea a fost întreprinsă de şapte hidroplane, escortate de două crucişătoare cuirasate (Undaunted şi Arethusa) şi de două flotile de contra-torpiloare şi de submarine. In dimineaţa de 25 Decemvrie, hidroplanele părăsiră puntea vaselor ce le adăposteau şi se duseră direct la gura Elbei, de unde aruncară bombe asupra oraşului, întăririlor, asupra năvilor din port, uzina de gaz, hangarul unui zeppelin.

Germanii ieşiră în întâmpinarea atacatorului, cu 2 zeppelinuri, mai multe aeroplane, câteva vase de răsboiu, submarine şi contratorpiloare. Lupta eră angajată în aer,

pe suprafața apei, și pe sub apă. Cel mai măreț spectacol, pe care mintea omenească, numai în descrierile fantaziste l-a imaginat, s'a văzut în acea zi.

Dintre avioanele engleze, trei au fost părăsite în mare,

ca fiind stricate; un aviator nu s'a mai găsit, toate celelalte vase s'au înapoiat la porturile lor.

* * *

Pela jumătatea lunei Ianuarie, o activitate deosebită a fost anunțată spre insula Helgoland. S'a bănuit că ger-

manii prepară un nou atac asupra coastelor engleze. Supravegherea s'a îndoit. In adevăr, în dimineaţa de 24 Ianuarie, o escadră germană compusă din: crucişătoarele cuirasate, tip Dreadnought: Derflinger, Seydletz, Moltke, şi crucişătorul cuirasat Blucher, de 15.800 tone, şi din alte crucişătoare protejate, uşoare, contratorpiloare, etc., a fost zărită de escadra engleză de patrulă de sub comanda vice-amiralului Beatty, îndreptându-se spre coasta engleză. Escadra engleză cuprindeà crucişătoarele cuirasate de tip Dreadnought: Tiger, New-Zealand, Lion, Indomitable, şi Princess-Royal, însoţită de escadre de contratorpiloare şi crucişătoare uşoare.

Escadra germană, a încercat să se retragă, şi bazându-se pe iuţeala cea mare, să iasă din raza de acţiune a escadrei engleze. Crucişătorul german Blücher, având însă viteza numai de 25 mile, a rămas mai în urmă, şi, după o goană de aproape patru ore, a fost ajuns şi scufundat prin lovituri de tun; echipajul, în mare parte, a fost salvat de vasele engleze. Celelalte vase germane au avut avarii mari; iar englezii au avut avarii mai însemnate la vasul Lion şi Tiger. Englezii nu au putut duce urmărirea mai departe, de teama minelor submarine şi chiar a submarinelor.

*
* *

In acest timp, dela începutul războiului şi până acuma, germanii au dat o desvoltare mare atacului prin submarine, fie atacând vasele de războiu, fie pe acelea de comerţ, cari vin în Anglia sau Franţa.

Acţiunea cea mai frumoasă este aceea a submarinului U 9, care a scufundat prin torpile-automobile, în apropierea coastei Olandei, trei crucişătoare cuirasate engleze: Abukir, Hogue şi Cressy, la 22 Sept. 1914; şi cuirasatul Formidable, de 15.000 tone, torpilat la 1 Ianuarie, lângă Plymouth, asemenea de un submarin.

Incă multe alte vase engleze şi franceze au aceeaş soartă. Până în luna Decemvrie, Anglia şi Franţa au pierdut 19 vase de războiu, din cari majoritatea sunt vase mici, crucişătoare protejate, torpiloare, contra-torpiloare submarine, etc.; iar germanii au pierdut, în total, 28 de vase, în aceeaş categorie.

In acelaş timp, războiul cu mine submarine fixe, capătă o desvoltare din ce în ce mai mare.

La 19 Ianuarie, mai multe Zeppelin-uri, venind dela Cuxhaven, au apărut asupra coastelor engleze, d'asupra oraşelor Yarmouth, Gromer, Kings-Lynn, şi au aruncat bombe fără a face prea mari stricăciuni.

Se pare că această acţiune aeriană trebuia să se pronunţe, în acelaş timp, cu noua acţiune a flotei dela 24 Ianuarie.

B. *Operaţiunile în Mediterana şi Adriatica*

Nu se poate fixà bine locul flotei anglo-franceze la începutul ostilităţilor. Se pare că umblà să-şi asigure o bază în Adriatica. Malta este o excelentă bază navală, însă se află la 335 mile. Porturile greceşti ar puteà constituì o bază foarte bună, însă aliaţii s'au ferit de a-i atinge neutralitatea. Valona îndeplineşte toate condiţiunile, dar pentru chestiuni de politică internaţională, nu s'au servit de ea aliaţii. Către Cataro se îndreptează atenţia lor.

Flota Austro-Ungară, mult inferioară flotei aliate, s'a închis în puternica bază navală dela Pola şi a lăsat numai trei vase tip vechiu la Catarro (Vienne, Szegetwar şi Aspern).

La 4 August, crucişetoarele germane *Goeben* (de tip Dreadnought) şi *Breslau* (crucişător protejat), au bombardat porturile comerciale depe coasta Africei franceze, Filipville şi Bonne. Se crede că bombardarea a făcut-o în scopul de a împiedicà îmbarcarea trupelor franceze Africane, pentru Franţa.

Această bombardare nu a avut nici un efect, mai ales că după bombardare, vasele au părăsit bazinul Mediteran, îndreptându-se către Baleare şi Messina.

Ar fi fost mai practic să împiedice transportul, mai ales noaptea, aducându-i pagube şi întârziere în timpul mersului.

La 7 August, vasele Goeben şi Breslau simţind că sunt urmărite la Nord de Messina de către vasele engleze „Invincible", „Infatigable" şi „Gloucester", iar la Sudul strâmtoarei de alte vase, plecă spre Catania, iar de aci spre

Archipelag. După ce luă cărbuni la Syra, la 10 August, intră în Dardanele, având câteva avarii vasul Breslau. Aci au trecut asupra Turciei ca vândute, schimbându-li-se şi numele[1]).

Dela această dată, vasele engleze, unite cu vasele franceze, încrucişează în faţa Dardanelelor.

Până la 10 August, flota anglo-franceză au executat şi asigurat transportul corpului francez din Algeria şi a tuturor trupelor din Tunisia şi Maroc, în Franţa.

După terminarea acestor transporturi, au blocat canalul de Otranto, închizând Austro-Ungariei orice ieşire din Adriatica.

La 17 August, vasul austriac *Zenta*, împreună cu două torpiloare, explorând în faţa Antivarilor, fù descoperit de forţele navale franceze, care îi taie retragerea. Nevrând a se predà, fù dat la fund. 150 oameni au scăpat pe coasta muntenegreană, unde au fost făcuţi prizonieri, alţi oameni au fost salvaţi de francezi.

Cu această ocaziune a fost afundat şi un torpilor.

După această operaţie s'a început bombardarea Cataro-ului, însă, după câtva timp, văzându-se dificultăţile prea mari, s'a abandonat această operaţie, îndreptându-se toată atenţia spre Dardanele şi coasta Turciei, care părea a se prezentà în mai bune condiţii pentru atac.

C. *Operaţiunile în Dardanele*

La 16 Noembrie, vasele aliaţilor au început bombardarea Dardanelelor, iar forturile turceşti au răspuns. In Decembrie, un submarin englez s'a strecurat în Dardanele şi a scufundat vasul turcesc *Mesudieh*.

La 17 Ianuarie, un vas francez, „Saphir", a încercat pătrunderea în Dardanele, fără a reuşì; a fost scufundat, apoi, de propriul echipaj.

La 12 Fevruarie (comunicat englez), vasele flotei anglo-franceze: Queen Elisabeth, Agamemnon, Vengence, Cornwallis, Allwyon, Gaulois, Suffren şi Charlemagne, au

1) Goeben ca: Javuz Sultan Selim.
Breslau ca: Midilli.

bombardat cele patru forturi dela intrarea strâmtorii, reducându-le la tăcere şi putând începe pescuirea minelor.

La 13 Februarie, după ce au curăţat intrarea de mine, vasele Allwyon, Majestic şi Vengence au înaintat şi au bombardat fortul Dardanos şi nişte baterii de pe coasta asiatică.

Vasul englez Agamemnon a fost atins de un obuz. Câteva unităţi de marinari depe vasele Vengence, Iresistible, au debarcat la forturile dela intrare, unde au distrus totul din ceeace mai rămăsese după urma bombardărilor flotei.

D. *Operaţiunile din Marea Neagră*

Până la 15 Oct. 1914, nu s'au petrecut deloc acţiuni în Marea Neagră. Telegramele anunţau numai din când în când apariţia flotei ruse în apropierea coastelor turceşti şi bulgăreşti.

La 15 Octombrie, flota turcă, a înecat în apropierea Bosforului vasul rusesc „Prut", puitor de mine, şi a avariat două contra-torpiloare ce-l escortă.

A doua zi, vase turceşti au bombardat: Teodosia, de pe coasta Crimeei; oraşul Noworossysk a fost impus cu dări; Sebastopol; Odessa, unde au scufundat un vas mic de războiu şi a avariat alte vase. Bateriile de aci au ripostat şi vasele turceşti s'au depărtat.

În acest mod s'a început războiul cu Turcii.

A urmat o pauză de linişte; după care flota rusă a ieşit la larg şi a bombardat porturile depe coasta de Nord a Asiei Mici; pe când se înapoia, fiind ceaţă, a surprins vasul Goeben şi Breslau la 25 mile de farul Herson. Lupta n'a durat decât câteva minute şi crucişătorul Goeben fiind avariat, a putut scăpă graţie marei lui iuţeli.

Vasele ruseşti, au bombardat, apoi, la diferite date porturile turceşti. Astfel: la 16 Noembrie au bombardat Trepizonda; la 7 Ianuarie, Sinope. Alte operaţii maritime nu au mai avut loc.

Operaţiunile în apele coloniale

Coloniile germane s'au resimţit mult din cauza acestui războiu, ne mai putând fi ajutaţi de metropolă.

Aliaţii au căutat ca dela început să taie orice legătură între coloniile germane cu patria lor, şi în foarte scurt timp au reuşit.

Primul pas fù distrugerea staţiunilor de telegrafie fără fir bombardând şi distrugând postul de telegrafie fără fir dela Dar-Es-Salaams, pe coasta orientală a Africei.

Trupele coloniale franceze au reocupat o parte din Congo francez, pe care în 1911 francezii îl cedase Germaniei, pentru ca aceasta din urmă să-i recunoască protectoratul asupra Marocului.

De asemenea, trupele aliate franco-engleze au ocupat teritoriul german colonial ce se află între colonia franceză Dahomei şi colonia engleză Coasta de Azur, punând stăpânire pe staţiunea de telegrafie fără fir Togo, care puteà comunicà până la 3.000 km., adică direct cu Berlinul.

E. *Operaţiunile în Oceanul Indian şi Pacific*

In Africa de Est, germanii ,la 30 August, au ocupat capitala Taveta a coloniilor engleze de aci, precum şi alte două localităţi.

La începutul lui Noembrie, crucişătorul german Königsberg a fost blocat pe râul Rufidgi de către crucişătorul englez Chataia (vezi harta cu operaţiile lui Emden).

La 29 August, un corp de expediţie pornit din Noua Zelanda a ocupat portul Apia, al insulei Upolu, care, împreună cu multe alte insule din acest Archipelag, au trecut sub protectoratul german încă dela 1899[1]).

Germanii aveau în Pacific crucişetoarele *Nürenberg, Leipzig* şi *Emden*.

Emden, care a făcut serioase operaţiuni şi a adus servicii reale, în luna Septembrie, a fost dat la fund de către englezi — vasul australian Sidney l-a scufundat. Germanii spun că n'a fost scufundat, ci aruncat pe ţărm de propriul său echipaj.

La 7 Septembrie, crucişetorul german „Nürenberg"

1) Suprafaţa insulelor germane din această parte este de 2690 k.p. cu 35.000 locuitori din cari 500 albi.

purtând pavilion francez, a debarcat în voie marinari pe insula Fanning, posesiune engleză, şi a tăiat cablul dela Vancuveer, la Australia, care trece prin aceste insule.

Aceste două vase, Nürenberg şi Leipzig, s'au întrunit, apoi, pe coastele Chiliene cu crucişătoarele cuirasate Sharnhorst şi Gneisenau, şi cu crucişătorul protejat Dresden. Această escadră, sub comanda vice-amiralului Von Spee, a surprins, la 5 Noembrie, şi a atacat crucişătoarele cuirasate engleze Monmouth, Good Hope şi încă alte două mai mici, şi a scufundat pe primele.

Această primă bătălie navală, terminată cu victorie germană a fost foarte mult cântată de ei.

Englezii, însă, au ripostat în Europa; iar în urmărirea vaselor germane, au îndreptat forţe suficiente ca să le distrugă. Ele le-au întâlnit în apele Oceanului Atlantic, cum vom vedeà.

F. *Operaţiunile în Oceanul Atlantic*

Operaţiunea cea mai importantă din această parte este bătălia navală dela Falkland.

După victoria din apele Kiliene, vasele germane au trecut în Oceanul Atlantic, pela Sudul Americei, şi ajunseră la insulele Falkland, în dimineaţa de 8 Decembrie, fără să ştie ceva de forţele engleze sosite deja în acea regiune.

Forţele germane erau: Sharnhorst, Gneisenau, Leipzig, Dresden şi Nürenberg şi crucişătorul auxiliar Printz-Eitel-Friederic, sub comanda lui Von Spee; iar forţele engleze erau: cuirasatul Canopus, (13.160 tone), două crucişătoare mari cuirasate, Glascow şi Invincible şi alte vase mai mici.

Lupta s'a terminat cu o victorie completă de partea englezilor. Vasele Sharnhorst, Gneisenau, Leipzig şi Nürenberg au fost scufundate. Dresden şi Printz-Eitel au scăpat cu fugă. Au fost însă mai târziu scufundate.

G. *Operaţiunile în apele Australiene şi în apele Chinei*

In Archipelagul Bismark. — Acest Archipelag şi cu o bună parte din insula Noua Guinee, se află sub protectoratul german încă dla 1884.

La 11 Septembrie, escadra australiană, după o luptă de 18 ore, a ocupat capitala acestui archipelag, „Gerbertshöhe", punând stăpânire pe staţiunea de telegrafie fără fir.

Protectoratul german din Kiao-Ciao. In 1897, chinezii omorînd doi misionari germani, fură constrânşi să dea oarecare satisfacţiuni şi să închirieze germanilor, pentru 99 ani, Baia Kiao-Ciao şi un teritoriu împrejur de 552.000 km. p. (patru ori ţara românească), cu o populaţie de 161.000 indigeni. Aci, Germania aveà, în ultimul timp, o garnizoană de 7.000 oameni. In acest protectorat China nu puteà luà nici o dispoziţie legislativă fără consimţământul Germaniei.

In 1895, după victoria Japoniei contra Chinei, Japonia a fost împiedicată de Rusia, Franţa şi Germania să ocupe Port-Arthur. Japonia n'a uitat acest lucru, şi a plătit Rusiei în 1904.

Acum, profitând de situaţiunea Germaniei, a căutat să-i plătească, obligând-o să părăsească Kiao-Ciao şi parafrazând chiar nota ce i-a dat-o Germania în 1905, în senzul următor: Dacă până la 12 ore noaptea de 23 August, teritoriul Kiao-Ciao nu este restituit Chinei, atunci Japonia este nevoită să ia dispoziţiunile pe care i le dictează situaţiunea.

In adevăr, Germania făcând cunoscut că n'are nimic de răspuns, Japonia a ocupat Kiao-Ciao. Se zice că s'a găsit aci telegrama Impăratului Germaniei către comandantul de aci, prin care-i spune că priveşte ca o chestiune de onoare rezistenţa până în primăvară a posesiunii şi că preferă ca Berlinul să fie ocupat de ruşi, decât Kiao-Ciao de japonezi.

Atacul începù la 24 August, de un corp japonez, ajutat de trupe engleze, debarcate la 25 Septembrie. Apărarea, ca şi atacul, au fost foarte energic conduse; dar, la 7 Noembrie, au fost forţaţi să se predeà. Garnizoana erà de 7.000 de oameni.

Învățăminte din războiul maritim

Englezii, plecând dela afirmațiunea că „cine domină marea, domină lumea", au dărâmat, rând pe rând, egemonia maritimă a Spaniei, Olandei și a Franței.

De astădată desvoltarea maritimă germană, obligându-i la sforțări și cheltueli enorme, au conceput alianța sau înțelegerea maritimă franco-engleză, pentru a domină marea și a duce astfel contra blocului Austro-German un războiu comercial, pe lângă celălalt.

Industria germană, având de suferit în războiul actual, între altele, din cauza materialelor prime ce trebuie să importe și a produselor industriale ce trebuie să exporte, va aduce la lipsă pe milioane de lucrători și va ruină foarte multe capitaluri.

— Blocarea golfului Finlandic de către germani, se pare că a servit flotei ruse, care tocmai dorea acest lucru, întrucât nici până azi nu a încercat a se debloca.

— Submarinele, pentru prima dată în războiul acesta, intră în acțiune. Rezultatele obținute sunt mai mult decât frumoase, pentru vase așa de mici și cari atâția ani, dela introducerea lor, nu au avut ocazie să se manifeste.

Oricât ar fi, însă, de frumoase rezultatele obținute de submarine, ele nu formează decât un accesoriu al marilor vase de luptă — marile cuirasate — care singure hotărăsc de rezultatul unei bătălii navale.

Submarinele nu pot să acționeze decât asupra vaselor ce stau, sau cari merg foarte încet, fiindcă și viteza submarinului, sub apă, nu întrece de 12—14 mile, pentru cele mai moderne; așa că într'o luptă unde vasele evoluează repede, acțiunea lor este aproape nulă.

Submarinele sunt urmărite cu mult succes de către contra-torpiloarele cu viteze mari și cari adesea preferă să le lovească cu prora, din iuțeala cea mare, decât să le mai bombardeze.

Asemenea ele sunt ușor văzute din aeroplane, cari pot astfel comunică prezența lor și încercă să le distrugă.

— Vasele de comerț ce au o iuțeală de peste 20 mile, pot ușor scăpă de acțiunea submarinelor, cu fuga.

— Foarte multe vase de comerț engleze, franceze și

ruse, au fost înarmate cu câte 2—4 tunuri mici cu tragere repede, pentru a se apără şi chiar a vână submarinele.

Un singur proiectil, chiar de 37, îl poate scufundà.

— Mai multe vase de pescari olandezi, pe când ridicau marile lor plăşi cu peşti, au întâmpinat o mare rezistenţă, şi au văzut prora unui submarin care se agăţase în răţeaua de sfoară.

Aceasta ne arată cum s'ar puteà pescuì submarinele.

— Submarinul Curie, în încercarea sa de a intrà în Pola, s'a agăţat în răţeaua metalică ce erà pusă la intrarea portului, şi n'a putut să se mai degajeze, deşì a muncit aproape 7 ore.

— Torpilele de blocus sunt cele mai puternice arme de apărare. Un vas care a lovit o asemenea mină — 150 kgr. explosibil — cu siguranţă va merge la fund.

— Mijloacele principale de acţiune, în luptele navale sunt tunul, cuirasa şi viteza. In primul rând tunul, fiindcă poate începe lupta cât mai de departe şi având un calibru mare, poate scufundà cel mai mare vas. Blücher, în lupta din Marea Nordului, a fost scufundat cu o lovitură bună, trasă de Tiger,de calibru 343, la o depărtare de 12—13 km.

Aceste tunuri, de 45 calibre, trimit proiectile de 800 kgr., cu o iuţeală iniţială de aproape 900 m.

Cuirasa, trebuie să fie destul de puternică, pentru a suportà loviturile cele mai mari. Ca regulă generală, o grosime de cuirasă egală cu calibrul tunului se egalează ca rezistenţă.

Iuţeala vasului, este asemenea necesară, în special pentru a fugì, când nu se voieşte să se primească lupta.

Goeben nu a putut stà la luptă cu cuirasatele ruseşti, deşì el aveà tunuri de 28 ctm.; cuirasatele ruseşti având tunuri mai mari (305) şi cuirasă mai puternică, nu au avut a suferì aşà mult depe urma focurilor lui Goeben (280); a putut, însă, fugì graţie vitezei de 28 mile. In luptă a fost aşà de avariat încât nici n'a mai ieşit până acuma din Bosfor.

— Marile cuirasate se apără contra submarinelor, când sunt în staţie, întinzându-şi, dejurîmprejur plăşi metalice în cari să se oprească torpila; iar contra torpilelor

de blocus, prin construirea unui fund dublu şi cu diferite despărţituri, pentru a limită efectul unei lovituri.

— Cele mai mari tunuri întrebuinţate azi sunt de calibru 385; cu lungime de 45—50 calibru; cu iuţeală iniţială de 900 m. pe secundă; iar vitezele cele mai mari apropie 40 mile — unele contratorpiloare.

— Submarinele cele noui sunt armate şi cu 1—2 tunuri de calibru mic, 57—75, contra vaselor de comerţ ce ar întâlnì în cale şi au o viteză de 14 mile sub apă şi de 20—22 la suprafaţă; iar capacitatea întrece de 1.000 tone.

ANEXA A.

Nota Austro-Ungariei către Serbia

In ziua de 10/23 Iulie 1914, ministrul austriac din Belgrad a înmânat guvernului sârbesc următoarea notă diplomatică:

La 31 Martie (st. n.), 1909, ministrul Serbiei la Viena, din ordinul guvernului său, a făcut, guvernului austro-ungar, declarațiunea următoare: „Serbia recunoaște că nu a fost atinsă în drepturile sale, prin faptul împlinit, creiat în Bosnia și Hertzegovina, și că se va conformă, în consecință ,la hotărîrea ce Puterile vor luà, cu privire la art. 25 din tratatul de Berlin. Ascultând de sfaturile puterilor, Serbia ieà angajamentul, de pe acum, să părăsească atitudinea ei de protestare și opoziție, pe care a avut-o până acum, față de anexare, și ea se angajează, în afară de aceasta, să schimbe cursul politicei sale actuale, față de Austro-Ungaria, spre a trăì, pe viitor, cu aceasta, pe un picior de bună vecinătate.

Ori, cele întâmplate în ultimii ani, și în special evenimentele dureroase din 15/28 Iunie, au dovedit că, există în Serbia, o mișcare subversivă, al cărei scop este de a detașà de Monarchia Austro-Ungară, anume părți din teritoriile ei. Această mișcare, care a luat naștere sub ochii guvernului sârbesc, a ajuns să se manifeste până și dincolo de teritoriul Regatului, prin acte de terorism, printr'o serie de atentate și chiar prin crime. Guvernul regal sârbesc, departe de a se ține de angajamentul formal, luat în declarațiunea din 18/31 Martie 1909, n'a făcut nimic, spre a suprimà această mișcare, el a tolerat activitatea criminală a diferitelor societăți și afiliațiuni, îndreptate contra Monarchiei, a tolerat limbajul desmățat al presei, glorificarea autorilor atentatelor, participarea ofițerilor și funcționarilor, în încercările subversive, o propagandă nesănătoasă în instrucția publică; a tolerat, într'un cuvânt,

toate manifestările, care puteau aduce populaţia sârbească la ura contra Monarchiei şi la dispreţul instituţiunilor ei. Această toleranţă vinovată a guvernului regal sârbesc, n'a încetat nici în clipa când, evenimentele din 28 Iulie trecut, a dovedit lumei întregi consecinţele funeste ale acestei atitudini. Rezultă, din depunerile şi mărturisirile autorilor criminali ai atentatului din 28 Iulie, că asasinatul din Serajevo a fost pus la cale la Belgrad, că armele şi explozibilele ce le aveau asasinii, le-au fost date de ofiţeri şi funcţionari sârbi, membrii în Narodna Odbrana şi, în sfârşit, că trecerea în Bosnia a criminalilor şi armelor lor, a fost pusă la cale şi înlesnită de şefii serviciului de graniţă sârbească.

Acest rezultat al instrucţiunii deschise, nu îngăduie guvernului austro-ungar să observe mai departe atitudinea de longanimitate espectativă ce a avut-o, timp de ani de zile, faţă de agitările concentrate la Belgrad şi propagate de acì pe teritoriul monarchiei. Aceste rezultate îi impun dimpotrivă datoria de a pune capăt acestor agitaţiuni, cari formează o ameninţare perpetuă pentru liniştea monarchiei.

Spre a atinge acest scop, guvernul austro-ungar se vede obligat să ceară guvernului sârbesc să declare oficial, că condamnă propaganda îndreptată contra monarchiei austro-ungare şi anume, totalul tendinţelor care aspiră în ultim loc să deslipească de monarchie teritoriile care fac parte dintr'însa, şi că ieà angajamentul de a suprimà, prin toate chipurile, posibile, această propagandă criminală şi teroristă.

Spre a dà un caracter solemn acestui angajament, guvernul regal al Serbiei va face să apară, în prima pagină a „Monitorului Oficial", cu data de 26 Iulie st. n., următoarea declaraţie:

Guvernul regal al Serbiei condamnă propaganda îndreptată în contra Austro-Ungariei, şi anume, ansamblul tendinţelor cari aspiră ca ultimă ţintă să rupă din monarchia Austro-Ungară, teritoriile cari fac parte dintr'însa; el deploră sincer consecinţele funeste ale acestor acţiuni criminale.

Guvernul regal regretă că ofiţerii şi funcţionarii sârbi au participat la propaganda sus menţionată, compromiţând astfel, relaţiile de bună vecinătate, la care guvernul regal se angajase solemn, prin declaraţiunea sa din 31 Martie 1909.

Guvernul regal, care desaprobă şi repudiază verice gând sau tentativă de amestec în destinele locuitorilor din verice parte a Austro-Ungariei, consideră de datoria sa de a înştiinţà formal pe ofiţeri şi funcţionari, ca şi

întreaga populaţie a regatului, că, pe viitor, va procedà cu ultima rigoare, contra persoanelor ce se vor face vinovate de atari agitaţiuni, că-şi va dà toate silinţele pentru a le prevenì şi reprimà.

Această enunţare va fi adusă simultan la cunoştinţa armatei regale, printr'un ordin de zi, al M. S. Regelui, şi se va publicà în „Monitorul Oastei".

In afară de aceasta, guvernul regal, ieà următoarele angajamente:

1. Va suprimà verice publicaţiune care excità ura şi disprețul monarchiei şi ale căror tendinţe generale sunt îndreptate contra integrităţii sale teritoriale;

2. Va dizolvà imediat societatea zisă „Narodna Odbrana", va confiscà toate mijloacele sale de propagandă şi va procedà la fel contra altor societăţi şi afiliaţi, din Serbia, care se dedau la propagandă contra monarchiei Austro-Ungare. Guvernul regal va luà toate măsurile necesare, pentru ca societăţile dizolvate să nu-şi poată continuà activitatea sub alt nume sau altă formă;

3. Va elimină fără întârziere din instrucţia publică în Serbia, atât privitor la corpul profesoral, cât şi la mijloacele de instrucţiune, verice slujeşte sau ar puteà slujì să deà loc la o propagandă contra Austro-Ungariei:

4. Va îndepărtà din serviciul militar şi din administraţie, în general, pe toţi ofiţerii şi funcţionarii vinovaţi de propagandă contra monarchiei Austro-Ungare, şi cu privire la care, guvernul austro-ungar, îşi rezervă să comunice numele şi faptele guvernului regal;

5. Va primì colaborarea în Serbia a organelor guvernului austro-ungar, în suprimarea mişcării subversive, îndreptată contra integrităţii teritoriale a monarchiei;

6. Va deschide o anchetă judiciară contra partizanilor complotului din 28 Iunie, care se află pe teritoriul sârbesc. Organe delegate de guvernul austro-ungar, vor participà la aceste demersuri;

7. Va procedà de urgenţă la arestarea maiorului Voija Tanksici şi a numitului Milan Ţiganovici, funcţionar al statului sârbesc, compromişi prin rezultatele instrucţiunii din Serajevo;

8. Va împiedicà prin măsuri eficace concursul autorităţilor sârbeşti, în traficul ilicit al armelor şi explozibilelor peste graniţă; va destituì şi pedepsì cu asprime pe funcţionarii serviciului dela graniţa Şabaţ şi Lozinca, vinovaţi de a fi ajutat pe autorii crimei din Serajevo, uşurându-le trecerea graniţei;

9. Va dà guvernului austro-ungar, explicaţiuni asupra cuvintelor de nejustificat ale înalţilor funcţionari sârbi, atât din Serbia, cât şi din străinătate, cari, cu toată po-

ziţia lor oficială, nu au ezitat, după atentatul din 15/28 Iunie, să exprime, în interwiev-uri, păreri ostile monarchiei austro-ungare, şi, în fine

10. Va încunoştiinţă neîntârziat pe guvernul austro-ungar, de executarea măsurilor enunţate în punctele precedente.

Guvernul austro-ungar aşteaptă răspunsul guvernului regal, cel mai târziu până Sâmbătă 12/25 ale acestei luni, ora 6 seara.

ANEXA B.

Răspunsul Serbiei la nota Austro-Ungariei

Guvernul regal sârbesc a primit comunicarea guvernului imperial şi regal, din 10 ale acestei luni, şi este convins că răspunsul său va înlătură orice neînţelegere, care ameninţă să dăuneze bunele raporturi de vecinătate între monarchia Austro-Ungară şi regatul Serbiei.

Guvernul regal este conştient că protestările care au avut loc, atât dela tribuna Şkupştinei naţionale, cât şi declaraţiunile şi actele reprezentanţilor responsabili ai statului, protestări cari au fost tăiate scurt, prin declaraţia guvernului, făcută în 18/31 Martie 1909, nu s'a mai reînoit faţă de marea monarchie vecină, cu nici un prilej, şi că, de atunci, atât din partea guvernelor regatului, cari s au succedat, ca şi din partea organelor lor, nici o tentativă n'a fost făcută, în scop de a schimbă starea de lucruri politică şi juridică, creată în Bosnia şi Hertzegovina.

Guvernul regal constată, că sub acest raport, guvernul imperial şi regal, n'a făcut nici o reprezentaţiune, afară de aceea ce priveşte o carte şcolară, şi în privinţa căreia guvernul imperial şi regal a primit o explicaţiune cu totul satisfăcătoare.

Serbia a dat, de nenumărate ori dovezi de politica sa pacifistă şi moderată, în tot timpul crizei balcanice, şi este numai mulţumită Serbiei şi sacrificiului făcut, în interesul excluziv al păcii europene, că această pace a fost menţinută.

Guvernul regal nu poate fi făcut răspunzător pentru manifestaţiuni cu un caracter privat, cum sunt: articole de ziare şi activitatea tacită a societăţilor cu manifestări cari se produc aproape în toate ţările, ca un lucru obicinuit, şi care scapă, în regulă generală, controlului oficial, cu atât mai puţin, cu cât guvernul regal, în timpul soluţiunii unei întregi serii de chestiuni, cari s'au prezentat între Serbia şi Austro-Ungaria, a arătat o mare

prevenienţă şi a reuşit, în acest chip, să reguleze cele mai multe dintre ele, în folosul progresului celor doi vecini.

Iată de ce guvernul regal a fost penibil surprins de afirmaţiunile, după care, persoane din regatul sârbesc, ar fi participat la pregătirea atentatului din Serajevo.

El s'a aşteptat ca să fie invitat la colaborare, într'o cercetare, la tot ce se referă la această crimă, şi, ca să dovedească prin acte întreaga sa corectitudine şi de a lucrà contra oricărei persoane, împotriva căreia i s'ar fi făcut comunicări.

Conformându-se, deci, dorinţei guvernului imperial şi regal, guvernul regal este dispus a dà în judecată orice supus sârb, fără deosebire de situaţie şi rang, şi a cărei complicitate în crima dela Serajevo i-ar fi dovedită, şi se angajează, în mod special, să publice în prima pagină a „Monitorului Oficial", cu data de 13/26 Iulie, următoarea enunţare:

„Guvernul regal al Serbiei condamnă orice propagandă, care ar fi îndreptată contra Austro-Ungariei, adică ansamblul tendinţelor, cari aspiră, ca ultim scop, la deslipirea de monarchia Austro-ungară a teritoriilor ei, şi deplânge în mod sincer consecinţele funeste ale acestor agitaţiuni criminale".

„Guvernul regal regretă, că oarecari ofiţeri şi funcţionari sârbi ar fi participat, după comunicarea guvernului imperial şi regal, la propaganda sus menţionată, şi care a compromis relaţiile de bună vecinătate, la care guvernul regal se angajase în mod solemn, prin declaraţia sa dela 31 Martie 1909. Guvernul, care dezaprobă şi repudiază orice ideie sau încercare de vreun amestec în destinele locuitorilor din orice parte din Austro-Ungaria, consideră de datoria sa, să avertizeze formal pe ofiţerii, funcţionarii şi întreaga populaţie a regatului, că, de-acum înainte, va procedà cu ultima rigoare contra persoanelor, cari s'ar face vinovate de asemenea uneltiri, îşi va da toate silinţele ca să le previe şi să le reprime".

Această enunţare va fi adusă la cunoştinţa armatei regale, printr'un ordin de zi, în numele M. S. Regelui, de către A. S. R. Prinţul moştenitor, Alexandru, şi va fi publicat în apropiatul Buletin Oficial al armatei.

Guvernul regal se angajează, de asemenea:

1. Să introducă, îndată după prima convocare regulată a Şkupştinei, o dispoziţie în legea presei, prin care se va pedepsì, în modul cel mai sever, provocarea la ură şi la dispreţ către monarchia Austro-Ungară, precum şi orice publicaţiune, a cărei tendinţă generală s'ar îndreptà contra integrităţii teritoriale a Austro-Ungariei;

se însărcinează ca, la revizuirea constituţiei, care e apropiată, să introducă în art. 22 al constituţiei, un astfel de amendament, ca publicaţiile de mai sus să poată fi confiscate, ceeace acum, după termenii categorici ai art. 22 al constituţiei, e imposibil;

2. Guvernul nu are nici o dovadă, — şi nota guvernului austro-ungar nu-i dă, de asemenea, nici una, — că societatea „Narodna Odbrana", şi alte societăţi similare, ar fi comis, până la această zi. vreun act criminal din acest fel, prin faptul unuia singur din membrii lor; totuş, guvernul regal va acceptă cererea guvernului imperial şi regal, şi va dizolvă societatea „Narodna Odbrana", şi orice altă societate va lucrà contra Austro-Ungariei;

3. Guvernul regal sârbesc se angajează să elimineze fără termen, din instrucţia publică a Serbiei, tot ce serveşte, sau ar puteà servì, ca să întreţie propaganda contra Austro-Ungariei, când guvernul imperial şi regal îi va da fapte şi dovezi despre această propagandă;

4. Guvernul regal acceptă, de asemenea, să îndepărteze din serviciul militar şi din administraţie, pe ofiţerii şi funcţionarii, pentru cari ancheta judiciară va dovedì că sunt vinovaţi de acte îndreptate contra integrităţii teritoriului monarchiei Austro-Ungare, şi aşteaptă ca, guvernul imperial şi regal să-i comunice ulterior numele şi faptele acestor ofiţeri şi funcţionari, în vederea procedurii ce trebuie să urmeze;

5. Guvernul regal mărturiseşte că nu-şi dă seama lămurit de sensul şi de însemnătatea cererii guvernului imperial şi regal, ca Serbia să se angajeze să accepte pe teritoriul ei colaborarea organelor guvernului imperial şi regal, dar declară că va admite o colaborare, care ar corespunde principiilor de drept internaţional, şi procedurii criminale, precum şi raporturilor de bună vecinătate;

6. Guvernul regal, se înţelege, consideră de datoria sa, să deschidă o anchetă contra tuturor acelora cari sunt sau cari, eventual, ar fi amestecaţi în complotul dela 28 Iunie, şi cari s'ar găsì pe teritoriul regatului.

Cât despre participarea la această anchetă a agenţilor autorităţilor austro-ungare, cari ar fi delegaţi în acest scop de guvernul cezaro-crăesc, guvernul regal nu poate acceptà, pentru că ar fi o violare a constituţiei şi a legii asupra procedurii criminale, totuş, în cazuri concrete, s'ar puteà da comunicări asupra rezultatelor instrucţiunii în chestiune, organelor ungare;

7. Guvernul regal a procedat chiar în aceeaş seară la remiterea notei asupra arestării comandantului Voislav

Tankosici; cât despre Milan Ţiganovici, care este supus al monarchiei Austro-Ungare, şi care, până la 15 Iunie, eră ca aspirant în serviciul direcţiei căilor ferate, n'a putut fi contra lui, guvernul imperial şi regal să binevoiască a face cunoscut, în forma obicinuită, cât mai curând posibil, prezumpţiile de culpabilitate, cari au fost adunate, până la acea dată, prin ancheta dela Serajevo, la finele anchetelor ulterioare;

8. Guvernul sârb va întări şi va întinde măsurile luate pentru a împiedică traficul ilicit de arme şi explozibile prin frontieră; se înţelege dela sine, că va ordonă în urmă o anchetă şi va pedepsi cu severitate pe funcţionarii de frontieră de pe linia Şabaţ-Loznița, cari nu şi-au făcut datoria, lăsând să treacă autorii crimei din Serajevo;

9. Guvernul regal va dà cu plăcere lămuriri asupra declaraţiilor, pe cari funcţionarii, atât în Serbia, cât şi în străinătate, le-au făcut după atentat, în interwiev-uri, şi cari, după afirmaţia guvernului imperial şi regal, au fost ostile monarchiei, îndată ce guvernul imperial şi regal îi va fi indicat pasagiile în chestiune, din aceste declaraţii, şi va fi dovedit, că declaraţiile întrebuinţate, au fost de fapt făcute de către cei 10 (zece?), funcţionari, asupra căror declaraţii, guvernul regal însuş va aveà grija să adune probe şi convingeri;

10. Guvernul regal va informà guvernul imperial şi regal, de executarea măsurilor în punctele precedente, întrucât aceasta n'a fost dejà făcută prin nota prezentă, imediat ce fiecare măsură a fost ordonată şi executată.

In cazul când guvernul imperial şi regal, nu va fi satisfăcut de acest răspuns, guvernul regal sârb, considerând că este în interesul comun de a nu se precipità soluţiunea în această chestiune, este gata, ca în totdeauna, să accepte o înţelegere pacifică, fie remiţând chestiunea la deciziunea tribunalului internaţional din Haga, fie marilor puteri, cari au luat parte la elaborarea declaraţiunii pe care guvernul sârb a făcut-o la 18/31 Martie 1909.

ANEXA C.

Calculul făcut de Revista „România Militară" asupra resurselor de soldaţi ai ţărilor în luptă

Cari sunt resursele de soldaţi, de cari poate dispune o ţară?

Resursele produse de legile militare:

Germania, dă o resursă de oameni mobilizabili de 13%; Franţa, 13%; Rusia şi Austria, dă 10%, din populaţiunea totală.

Ar rezultà dar, că Germania are o resursă de oameni mobilizabili de 9 milioane, Franța de 5 milioane, Rusia de 17 milioane și Austria de 5 milioane.

Dar, dela resursa în oameni mobilizabili, până la oamenii cari pot fi întrebuințați ca combatanți pe câmpul de luptă, este o deosebire enormă, căci trebuie ca oamenii mobilizabili să fi primit o instrucție militară, apoi trebuie ca ei să fie încadrați în unități constituite de cele trei arme, încadrare care cere cadre, (ofițeri, grade inferioare), care cere material de artilerie, care ceré trăsuri și cai pentru diferite servicii, care cere înjghebarea diferitelor servicii de stat major, sanitar, de artilerie, etc.

Afară de aceasta, din cauze budgetare, nu toți oamenii disponibili au putut primì instrucția completă, așà că nu se poate comptà pe toți, înainte de a li se dà o instrucție oarecare.

Din toate acestea, se admite, cu oarecare bună-voință, la mobilizare, dublarea unităților constituite din timp de pace. Dacă, pornind dela dublarea unităților din timp de pace, vom admite, că unitățile de infanterie constituite, dublate la mobilizare, pot fi încă sporite cu o jumătate, adică întreite, aceasta constituie, desigur, maximul forțelor pur combatante, ce poate fi ridicat de o putere militară.

Dacă, însă, admitem dublarea unităților constituite, aceasta nu însemnează că admitem dublarea bateriilor din timp de pace, ceeace constituie o imposibilitate, atât din cauză că nici o putere nu are în magazii o rezervă de tunuri egală cu tunurile afectate unităților din timp de pace, cât și din cauza personalului de artilerie, care nu se poate improvizà.

Față de toate acestea, iată cum vom procedà pentru evaluarea forțelor combatante. Vom considerà numărul batalioanelor, bateriilor și escadroanelor, care pot intrà în compunerea maximului unităților constituite la mobilizare.

La totalul astfel aflat, vom adăugà 20%, reprezentând serviciile imediate ale unităților constituite, adică trenul de luptă al marilor unități, (divizii sau corpuri de armată), parcuri, etc., pe cari le considerăm, bine-înțeles, tot ca forțe combatante. In sfârșit, la acest total, vom socotì încă un adaus de 10% din efectivul total, pentru trupele de etapă, pe cari, însă, firește, le vom considerà necombatante.

Din toate acestea rezultă, că resursele în oameni mobilizabili, de cari poate dispune o țară, nu indică numărul combatanților ce pot fi întrebuințați pe câmpul de luptă, acest din urmă număr rezultând inclusiv din numărul

maximum de unităţi constituite, ce pot fi formate la mobilizare.

Restul oamenilor mobilizabili cari rezultă, serveşte, fie ca trupe de etape, fie ca trupe însărcinate cu paza teritoriilor cucerite, fie ca un rezervoriu, menit să menţină, unităţilor constituite, acelaş efectiv în tot timpul campaniei.

Toate aceste explicaţiuni fiind date, să vedem cari sunt forţele ce pot fi ridicate de diferite puteri beligerante.

Germania are 25 corpuri de armată din timp de pace, cu 510 escadroane, cu 666 baterii de câmp, cuprinzând 3.996 tunuri cu tragere repede, cu 25 divizioane de obuziere, cuprinzând 450 obuziere uşoare, cu 25 regimente de artilerie pedestră, (190 baterii), cuprinzând obuziere grele de 15 cm., tunuri lungi de 10 cm., şi 13 cm., mortiere de 21 cm., şi 28 cm., trupe al căror efectiv se ridică, în timp de pace, la 866.000 oameni, în cari intră 48.000 ofiţeri şi asimilaţi, 110.000 subofiţeri reangajaţi şi 8.000 soldaţi reangajaţi. Armata germană mai dispune de 25.000 ofiţeri de rezervă şi 11.000 ofiţeri de Landwehr. Din cei 9 milioane mobilizabili, Germania are 5 milioane, cari au primit o instrucţiune militară, şi 4 milioane cari n'au primit nici o instrucţiune. Armaţi cu aceste date, putem afirmă, că armata germană şi-a dublat corpurile de armată din timp de pace, ca unităţi constituite, fiecare corp de armată având cel mult 6 brigade de infanterie, adică regimentele de infanterie din timp de pace s'au întreit la mobilizare. In consecinţă, putem admite, că Germania dispune actualmente de 300 brigade infanterie, sau 1.800 batalioane, adică 1.800.000 infanterişti La această cifră, să adăugăm 200 batalioane de landsturm, de prin cetăţi, cari au fost scoase şi vârîte în foc, ceeace ne dă un total general de 2 milioane infanterişti.

In ceeace priveşte cavaleria, să admitem, că la mobilizare se îndoieşte, adică formează 1.020 escadroane, (evaluare absolut largă), ceeace ar reprezentă 153.000 călăreţi. Pentru artilerie, este greu de precizat, totuş, dacă admitem efectivul întregei artilerii, la 250.000 tunari, evaluarea este largă.

Trupele de geniu a armatelor de câmp şi de cetate, poate urcă la maximum 100.000 soldaţi.

Prin urmare, totalul general în oameni, este de 2.500.000 combatanţi, la cari, adăugând 20% pentru trupele combatante ale serviciilor, adică 500.000 soldaţi, ajungem la cifra de 3.000.000 combatanţi.

La această cifră să adăugăm, în larg, maximum 500 batalioane de depozit, rămase în garnizoană, pentru a

primì instrucțiunea, pentru a fi încorporate succesiv, și 10% din efectivul combatanților, adică 300.000 soldați trupe de etapă. Prin urmare, din resursa de 9 milioane mobilizabili, armata germană a mobilizat, aproximativ, 3.800.000 soldați.

Franța are, din timp de pace, 21 corpuri de armată (un corp de armată colonial), cu 404 escadroane, 625 baterii, (15 algeriene), cuprinzând 2.608 tunuri cu tragere repede, 21 divizioane obuziere grele, 18 baterii de munte, 11 regimente de artilerie pedestră, cu tunuri lungi de 120, cu obuziere și mortiere de asediu, al căror efectiv de pace se ridică la 725.000 oameni, în cari intră 32.000 ofițeri activi, (4.130 ofițeri coloniali), 12.578 subofițeri reangajați, 2.440 caporali și 1.990 soldați reangajați.

Armata franceză mobilizată cuprinde: 172 regimente infanterie active, (din cari 163 a 3 batalioane, 8 a 4 batalioane), 172 regimente de rezervă, 12 regimente infanterie colonială, de rezervă, 4 regimente infanterie de zuavi, 31 batalioane, la care adăugând trupele teritoriale: 145 regimente a 2 batalioane, 7 batalioane de vânători și 17 batalioane zuavi, ceeace dă un total general de 1.400 batalioane, adică, în cifră rotundă, 1.500.000 infanteriști. Să admitem, că cavaleria la mobilizare se mărește cu jumătate, (pentru Germania am îndoit-o), adică se ridică la 606 escadroane, ceeace ne dă 90.000 călăreți. Pentru artilerie să admitem 150.000 tunari și pentru trupele de geniu 70.000.

In total, avem, dar, 1.800.000 combatanți, la cari, adăugând 20% pentru trupele combatante ale serviciilor, adică 360.000 soldați, ajungem la cifra de 2.170.000 combatanți. La această cifră, adăugând 300 batalioane de depozit, rămase în garnizoană și 10% din efectivul combatanților, adică 217.000, trupe de etapă, vom constată că, din resursa de 5.200.000 mobilizabili, armata franceză a mobilizat, aproximativ, 2.687.000 oameni.

Rusia are, din timp de pace, 40 corpuri de armată, 11 divizii de tiraliori siberiane, 17 brigăzi de vânători, 38 divizii de rezervă, (cadre, ofițeri și trupă), 23 divizii de cavalerie, 3 brigăzi de cavalerie de gardă, 1 brigadă cavalerie, 1 divizie cavalerie Turkestan, 4 brigăzi Siberiane, afară de trupele de cazaci, ce se formează la mobilizare.

Efectivul de pace se ridică la 1½ milion soldați, (456.000 contingentul 1912, 481.000 contingentul 1913, 565.000 contingentul 1914), la care se adaugă, aproximativ, 53.000 ofițeri activi. Armata rusă dispune de 875 baterii de câmp cu tragere repede, 47 baterii de munte cu tragere repede, toate bateriile fiind a 8 tunuri, 47

baterii călăreţe căzăceşti, a 6 tunuri de baterie, 107 baterii obuziere uşoare, a 6 obuziere de baterie, şi 31 baterii obuziere grele, a 4 obuziere de baterie, adică un total de 8.050 tunuri, 642 obuziere uşoare şi 124 obuziere grele. Afară de aceasta, dânsa mai are un mare parc de artilerie de asediu, cu tunuri de asediu, cu tunuri de 106 m.m. şi de 152 m.m., cu obuziere de 152 m.m., şi mortiere de 213 m.m., 228 m.m., şi 280 m.m.

Forţele totale, ce le poate ridică Rusia, la mobilizare, sunt de 3.082 batalioane, adică 3.082.000 infanterişti, 1.452 escadroane, (840 escadroane active, 347 escadroane cazaci şi 265 escadroane rezervă de 1-ia chemare), adică 217.800 călăreţi, 1.161 baterii de câmp şi trupe de artilerie de asediu, reprezentând cel puţin 350 mii soldaţi, în fine, trupe de geniu, 150.000 soldaţi.

In total, avem dar, 3.800.000 combatanţi, la cari adăugând 20% pentru trupele combatante ale serviciilor, adică 760.000, ajungem la cifra de 4.560.000 combatanţi.

La această cifră se adaugă 347.000 trupe de depozit şi 10% din efectivul combatant, reprezentând trupele de etapă, adică 456.000 soldaţi.

Prin urmare, din resursa de 17.000.000 mobilizabili, armata rusă a mobilizat, aproximativ, 5.316.000 oameni.

Austria are, din timp de pace, 16 corpuri de armată a 2 divizii active şi una de Landwehr, (afară de corpurile 15 şi 16, cari n'au decât 2 divizii), cu un efectiv de 380.000 oameni, în care intră 34.000 ofiţeri.

Infanteria, la mobilizare, cuprinde 467 batalioane active, 217 batalioane Landwehr, 329 batalioane Landsturm, adică, în total, 1.070 batal. sau 1.070.000 infanterişti.

Cavaleria, la mobilizare, cuprinde 353 escadroane active şi Landwehri, şi 90 escadroane de Landsturm, adică 443 escadroane, sau 66.450 călăreţi.

Artileria are, 210 baterii. cu 6 tunuri de câmp, (1.260 tunuri), 60 baterii artilerie de munte (240 tunuri), 10 divizioane călăreţe, 4 tunuri, (120 tunuri), şi 48 baterii de Landwehr (288 tunuri), adică, în total 1.098 tunuri, la cari se adaugă 432 obuziere uşoare şi 168 obuziere grele.

Artileria mobilizată se ridică, la maximum, 100.000 tunari, iar trupele de geniu, la 50.000 soldaţi.

In total, avem dar, 1.286.450 combatanţi, la cari, adăugând 20% trupele combatante ale serviciilor, adică 228.645 soldaţi şi vreo 100.000 trupe de cetăţi, ceeace însemnează că, din resursa de 5 milioane mobilizabili, Austria a mobilizat, aproximativ, 1.756.000 oameni.

In ceeace priveşte Anglia, armata mobilizată se compune din armata de Belgia, cu 6 divizii, (diviziile, 1—6), armata 1-ia, (diviziile, 9—14), 6 divizii, armata a 2-a, cu

6 divizii, (diviziile 15—20), armata a 3-a, cu 6 divizii, (diviziile 21—26), armata a 4-a, cu 4 divizii, (No. 27—80). Diviziile 7 şi 8 sunt păstrate ca cadre, pentru formarea armatei teritoriale. Admiţând efectivul unei divizii la 18.000 combatanţi, cele 38 divizii reprezintă 684.000 combatanţi. Este greu de precizat, la cât se va ridică restul forţelor ce vor fi ridicate de Anglia.

ANEXA D.

Manifestul Impăratului Wilhelm, către armata şi marina germană

„După un răstimp de pace de 43 ani, chem la arme pe oamenii valizi ai Germaniei.

„Bunurile noastre cele mai sfinte, patria, căminul propriu, trebuie să le apărăm împotriva unor atacuri infame.

„Duşmani de jur împrejur! Aceasta e situaţia. O luptă grea, jertfe grele ne stau înainte.

„Am credinţa, că vechiul spirit războinic trăieşte încă în poporul german, — acel puternic spirit războinic, care atacă pe duşman acolo unde îl găseşte, orice l-ar costă, şi care a fost, în totdeauna, spaima şi groaza duşmanilor noştri.

„Am încredere în voi, soldaţi germani! In fiecare din voi trăieşte arzătoarea şi neînfrânta voinţă de a învinge. Fiecare din voi ştie, dacă va trebui, să moară ca un erou.

„Gândiţi-vă la marele şi gloriosul nostru trecut!

„Gândiţi-vă că sunteţi germani!

„Dumnezeu să ne ajute!".

Manifestul Impăratului Wilhelm către poporul german

„Dela întemeierea Imperiului, timp de 43 ani, eu şi predeccesorii mei, ne-am dat toată silinţa să păstrăm pacea şi în pace să dăm avânt puternicei noastre desvoltări. Dar vrăjmaşii invidiază succesele muncii noastre.

„Până acuma am suportat toate duşmăniile, pe faţă, sau ascunse, dela Răsărit sau Apus, de peste Mări, în conştiinţa răspunderii şi puterii noastre. Acuma, însă, voiesc să ne umilească. Ni se pretinde ca să privim cu braţele încrucişate, cum duşmanii noştri se pregătesc să ne atace în chip perfid; nu ni se tolerează ca să stăm cu credinţă hotărîtă alătureà de aliatul nostru, care luptă pentru prestigiul lui de mare putere, şi cu înjosirea căruia ar fi pierdută şi puterea şi onoarea noastră.

„Sabia, deci, trebuie să decidă. Vrăjmaşul ne atacă

în mijlocul păcii. De aceea, la arme! Orice şovăire, orice îndoială, ar fi o trădare de patrie.

„E vorba de a fi, sau a nu fi, pentru Imperiul nostru pe care părinţii noştri şi l-au reclădit. E vorba de existenţa puterii germane şi a fiinţii germane.

„Ne vom apără până la ultima suflare, a ultimului om şi cal. Şi vom purtà această luptă şi împotriva unei lumi întregi de duşmani. Niciodată, până acuma, Germania, când a fost unită, n'a fost învinsă.

„Înainte cu Dumnezeu, care va fi cu noi, aşà cum a fost cu părinţii noştri!".

Manifestul Ţarului Rusiei

Iată manifestul dat de Impărat: „Prin graţia lui Dumnezeu, Noi, Nicolae al II-lea, Impărat şi autocrat al tuturor ruşilor, Rege al Poloniei, Mare Duce al Finlandei, etc., etc., către toţi credincioşii noştri supuşi, aduce spre ştire cele ce urmează:

„Rusia, rudă de credinţă şi sânge popoarelor slave, şi credincioasă tradiţiilor sale istorice, nu a privit niciodată soarta lor cu indiferenţă, dar sentimentele de frăţie ale poporului rus, pentru slavi, s'au deşteptat cu o unanimitate perfectă şi o forţă extraordinară, în ultimile zile, când Austro-Ungaria a adresat Serbiei reclamaţiuni neacceptabile pentru un stat independent.

„Trecând peste răspunsul pacific şi condescendent al guvernului sârbesc, respingând intervenţia bine-voitoare a Rusiei, Austria s'a grăbit să treacă la atacul cu armele, şi a început să bombardeze Belgradul deschis. Am fost siliţi, de situaţiunea aceasta, de a pune pe picior de războiu, armata şi flota, făcând, în acelaş timp, silinţe de pacificare, căci sângele şi avutul supuşilor noştri, ne este scump. Germania, aliata Austriei, contrar speranţelor noastre şi a relaţiunilor de bună vecinătate seculare, neţinând seamă de asigurările noastre, că măsurile luate, nu urmăresc nici un scop ostil, a început să reclame suprimarea lor imediată. Fiind refuzată, ea a declarat pe neaşteptate, războiu Rusiei, şi azi, avem datoria, nu numai să apărăm o ţară înrudită, şi ofensată pe nedrept, dar avem datoria de a salvgardà onoarea, demnitatea, integritatea şi locul Rusiei, printre marile puteri. Credem cu toată tăria, că toţi credincioşii noştri supuşi se vor ridicà cu unanimitate şi devotament, spre apărarea pământului rus. Discordiile trebuiesc să fie uitate în acest ceas de ameninţătoare încercări; fie ca unitatea dintre Ţar şi poporul său să devină şi mai strânsă, şi ca, Rusia, ridicându-se ca un singur om, să respingă atacul obraznic

al dușmanului, cu încrederea adâncă în dreptatea operei noastre și cu umilă nădejde în providența atotputernică. Așteptăm rugându-ne, bine-cuvântarea lui Dumnezeu asupra sfintei Rusii și vitezei sale armate".

Proclamația Primarului Max al Bruxelului către cetățenii săi

„Nu este nevoie ca să amintesc concetățenilor mei datoriile pe cari cu toții le-au luat față de patrie. Legile războiului opresc pe inimic ca să silească populația să deà informațiuni asupra armatei naționale și asupra mijloacelor sale de apărare. Locuitorii orașului Bruxelles, trebuie să știe că au dreptul de a refuzà năvălitorilor orice știre în această privință. Acest refuz le este impus de interesele patriei. Nici unul din voi să nu primească a servì drept călăuză inimicului, fiecare din voi să se ferească de spionii și de agenții străini, cari caută să adune informațiuni sau să provoace manifestațiuni într'un sens oarecare. Inimicul nu poate, în chip legitim, să se atingă nici de onoarea familiilor, nici de vieața cetățenilor, nici de proprietatea particulară, nici de convingerile religioase, sau filozofice, nici de exercitarea liberă a cultelor. Orice abuz, săvârșit de năvălitori, să mi se facă cunoscut imediat, mie. Câtă vreme voiu trăì și voiu fi liber, voiu ocrotì, din toate puterile mele, drepturile și demnitatea concetățenilor mei. Rog locuitorii să-mi ușureze sarcina, ferindu-se de orice act de ostilitate, de orice folosință de arme, de orice intervenire în lupte sau încăierări. Concetățeni! Intâmplă-se orișice, ascultați glasul primarului vostru și păstrați-i încrederea voastră. El nu vă va trădà. Trăiască Belgia liberă și neatârnată! Trăiască orașul Bruxelles!".

Ordinul de zi al generalului Joffre, în ajunul bătăliei dela Marna și al unui comandant de corp de armată german, dat cu aceeaș ocazie

„In clipa în care se pornește o bătălie, dela care atârnă salvarea țării, e nevoie să se reamîntească tuturor că nu mai este momentul de a privì înapoi; toate sforțările trebuie să fie îndreptate spre atacarea și respingerea inimicului.

„O trupă care nu mai poate să înainteze, va trebuì cu orice preț să păstreze terenul cucerit, și, mai de grabă să se lase ucisă pe loc, decât să deà îndărăt. In împrejurările de acuma, nici o slăbire nu poate să fie tolerată".

Un manifest, aproape analog, se răspândeà printre ostaşii germani. Se vede, de acì, cum, şi unii, şi alţii, dădeau o mare, o extraordinară însemnătate luptelor dela Marna. Iată un pasagiu din ordinul de zi, adresat de comandantul general al corpului 8 de armată german, în ziua de 7 Septemvrie: „...Mâine, totalitatea forţelor armatei germane, precum şi cele ale corpului nostru de armată, vor trebuì să fie angajaţe pe toată linia, dela Paris la Verdun. spre salvarea binelui şi onoarei Germaniei. Astept, din partea fiecărui ofiţer, şi soldat, cu toate luptele grele şi eroice din aceste din urmă zile, ca să-şi îndeplinească datoria, întreagă şi până la ultima suflare. Totul atârnă dela rezultatul zilei de mâine".

*
* *

Generalul Galieni, numit guvernator al Parisului, la 26 August, atunci când germanii începuseră să treacă frontiera de N. a Franţei, a dat următoarea proclamaţiune: „Am primit mandatul de a apărà Parisul contra năvălitorului. Acest mandat îl voiu împlinì până la capăt".

Admirabil prin puterea lui şi concisiunea lui.

ANEXA E.

Crâmpeie din două scrisori, relative la greutăţile din răsboiul actual, date spre citire elevilor din Şcoalele Militare de Infanterie

Din scrisoarea întâia:

„In fine, cucerisem Keyem. Două companii din Regimentul X ocupau localitatea. Noi eram adăpostiţi în şanţuri, la Nordul satului.

De acì înainte, nu mai puteà fi vorba de a înaintà, ca până acum, căci dincolo de Keyem, începeà regiunea îngrozitoare, pentru care ne muncim şi ne luptăm de atâtea zile, cu atâta greutate. Terenul apare şes, ca pânza apei, nici o sprinceană, nici o movilă; brăzdat, însă, pretutindeni, de canaluri, sau şanţuri de scurgere mlăştinoasă. La doi klm. depărtare de Keyem, curge râul Yser, între două maluri canalizate; dincolo de apă, sunt întăririle inimicului, eşalonate în mai multe rânduri şi foarte puternice.

In zilele următoare s'a încins o luptă crâncenă de artilerie, în timpul căreia nu am avut o clipă de odihnă, căci proiectilele cădeau împrejurul nostru. Stăteam culcaţi, aproape nemişcaţi, în şanţurile şi adăposturile noastre, acoperite; mâncare slabă, somn puţin.

A treia zi, către ora 9 p. m., soseşte ştirea că, inimicul înaintează. Trebuià, deci, să ieşim şi să atăcăm. Erà întuneric besnă, umezeală şi frig. La dreapta şi la stânga şoselei noroioase, pe care înaintăm, se întindeau, până la orizont, imaşuri pline de apă. Cu cât ne apropiem mai mult de râu, cu atât mai dese şuerau gloanţele peste capetele noastre; din când, în când, vaiete, dovadă că, nu toate se pierdeau. După un timp, numai ni-a fost cu putinţă să înaintăm; dar a trebuit să mergem de-alungul şanţurilor laterale, cu picioarele până peste glesne în mlaştină. Apoi, o oprire lungă.

Erà lucru groasnic, cum şuierau gloanţele prin întuneric, unele intrau în copaci, cu sgomotul unui sfârc de biciu, împrăştiind crăcile, altele se isbeau de vreo piatră, şi apoi, cu un sgomot ce semănà cu glasul unui copil din alte lumi, îşi urmau drumul înainte, ricoşeşte. După un timp, coloana se pune iarăş în mişcare. Trebuià să trecem peste un fel de pod, o corabie de transport, — un fel de şlep, — erà deacurmezişul, între malurile apei; câtevà scânduri, aruncate peste borduri şi rezemate de maluri, improvizau un podeţ, plin de noroiu, şi alunecos; trebuià să trecem pe brânci, pentru a nu cădeà în apă. Dincolo, pe celălalt mal, o santinelă ne primià, şoptindu-ne: „La stânga, de-alungul apei prelungirea aripei stângi!". Nu se zărià nimic, afară de apa, care curgeà liniştită. Peste capetele noastre vâjâiau gloanţele.

In sfârşit, ochii noştri se obişnuiră cu întunericul, se zărià un dig, destul de lat, ocupat de ai noştri. Acoperiţi de el, înaintam pitulaţi. In acest moment, simţii, cu mâna, ceva moale şi umed; mă atinsesem de obrazul plin de sânge al unui soldat mort. Morţii şi răniţii zăceau la 3 paşi, unii de alţii; înaintând, ne împiedicam de ei. Şi, în mijlocul acestor mizerii, gloanţele loviau cu plesnituri de biciu, sau se pierdeau în văzduh, fluierând şi cântând. Din când, în când, se auziau comenzi, şoptite. In fine, sosim la aripa stângă a trupelor noastre. Aici, lucrurile stau urât de tot: morţii zăceau rânduri-rânduri, focul inimicului ciuruià ca grindina pe un acoperiş de tinichea.

In mijlocul acestui sgomot, se auzì, prin întuneric, un glas mai tare: „Inimicul caută să ne întoarcă aripa!". Ne suim repede pe dig. La doi paşi în faţa noastră, răsar nişte figuri în umbră; ele se apropiau mereu. Ce dracu, dar atunci lucrurile stau prost! „Foc repede, cât puteţi de repede, băieţi!". Peng, peng, ping, ping!...

Dar, şi de dincolo sclipesc focurile împuşcătorilor; nici nasul să nu-l arătăm, că ne-am dus!

Fără întrerupere, inimicul se trage spre aripa noastră, spre a o încunjurà.

După un timp, cartuşele încep a ne lipsì, şi strigăm spre dreapta: „Muniţiuni, şi întăriri, trimeteţi spre stânga, repede!". Tată, în fine, sosesc cunoscuteie cutii de mucavà. cu încărcătoare. Şi, din nou, deschidem foc repede asupra inimicului. Aerul mirosià a praf de puşcă, sgomotul erà asurzitor.

In fine, vin şi rezervele; dar prea puţine, pentru a împiedicà întoarcerea inimicului, care se adună în direcţiunea aripei noastre, tot mai numeros şi acoperit de întunericul nopţii, se tot apropie.

De cealaltă parte a digului, nişte umbre răsar, ca din pământ; ele sunt la cinci paşi de noi; una din ele, mai înaltă ca cealaltă, răcneşte, în limba noastră: „Predaţi-vă, că sunteţi pierduţi!". Primejdia este cât se poate de mare; lângă mine, unul dă foc; umbra se prăbuşeşte la pământ.

„Puneţi baioneta!" Ele sboară din teacă, şi se întăresc la gura ţevilor. Toată lumea se scoală, se suie pe dig şi aleargă de cealaltă parte a lui. Umbrele dispar şi se împrăştiè.

Ca un nour furtunos, gonit de vânturi, ne aruncăm după ele.

După un minut, inimicul a şi dispărut. „Inapoi, culcaţi pe dig; băgaţi de seamă!". Lanţul de trăgători ocupă vechea linie de foc; ochii sunt aţintiţi drept înainte, degetele arătătoare gata pe trăgaciu. „Domnule plutonier, primim focuri din flanc, dela stânga depe dig!". „Doamne, dar rezervele, când vor mai sosì?". De nicăieri nu se văd întăriri noui. In schimb, gloanţele şuierau acum, şi din jumătate la stânga: se pare că inimicul ar fi trecut râul la stânga noastră, căci de acolo se văd licărind focuri de puşcă Nu, slavă Domnului! sunt puşti de ale noastre; ele sună altfel ca cele ale duşmanului. Un glas ne prevesteşte: „Un batalion din Regimentul X la stânga voastră, după canal, înaintează şi trage asupra aripei drepte inimice; inimicul se retrage!". Legătura între batalioane erà făcută. Intr'adevăr, umbrele din faţă primesc către stânga şi dispar; am scăpat de primejdia întoarcerii.

Slavă Domnului, batalionul sosise la timp!

Din nou tragem foc repede; dincolo la inimic împuşcăturile se răresc. De astădată, am câştigat. „Incetarea!". Nimeni să nu mai tragă, că nu se mai vede nimic! Scoateţi lopeţile! Fiecare să-şi facă repede un adăpost şi să doarmă. Din fiecare pluton o grupă, ca post mic, păzeşte. Luasem comanda asupra întregii aripi la stânga, căci ofiţeri nu mai erau; doi locotenenţi căzuţi, unul rănit; eu eram cel

mai vechiu. In întuneric, toate unităţile se amestecase. Oamenii executau ordinele date; după un timp, fiecare îşi făcuse un adăpost şi se culcase în şanţul său, săpat în grabă; linişte pe toată linia; dar numai în aparenţă, căci nervii erau încă în plină încordare şi svâcneau nebuneşte.

Se crapă de ziuă. O dimineaţă tristă; o ceaţă cenuşie, care, după un timp, se ridică puţin. Apare atunci o scenă plină de jale: iată cum zac rânduri-rânduri, săracii băieţi; cei mai mulţi cu o rană la cap; la doi paşi înaintea mea, zace mort soldatul meu de ordonanţă, un flăcău bun şi cinstit, care nu mă părăsise de loc, de credincios ce era; glonţul i-a intrat în tâmplă.

Mai groasnică, însă, e privelişte a de cealaltă parte a digului; acolo morţii se grămădesc, şanţurile-adăpost ale inimicului sunt pline.

După un timp, vedem sosind un trist convoiu: o coloană lungă de prizonieri răniţi şi neraniţi; oameni istoviţi, murdari de noroi, uniformele rupte. Grupuri, cari nu s'au predat încă, ies din ascunzătoare, ridicând braţele în sus, parcă şi-ar acuză soarta, prin acest gest de îndurare. Mărturisesc, că mulţi din ai noştri, îi aşteptau cu degetul pe trăgaciu, căci spiritul răsbunării mai clocotia în noi, după o noapte atât de grozavă.

Totuş, mila ne cuprinde, privind aceste chipuri mizerabile, cari căutau scăparea în captivitate. Ei fură adunaţi în detaşamente şi conduşi în spatele frontului.

In aceeaş dimineaţă, ceva mai târziu, ne soseşte ştirea că, la dreapta noastră, divizia X, forţase trecerea peste râul Yser, şi că, inimicul se retrăsese pe toată linia, la o depărtare de 2 klm. de noi. Am terminat atunci şanţurile, ne-am culcat şi am dormit câtevà ceasuri, sub paza avantposturilor, care nici acum nu se puteau să se gândească încă la odihnă, ci veghiau la siguranţa noastră. De câtvà timp, ziua şi noaptea, o duceau cum puteau, în şanţuri-adăpost, pline de apă, sub o ploaie torenţială, tremurând şi dormind numai pe apucatele. Noaptea următoare erà ca şi cele trecute. Mulţi din noi, înaintând, intrase în apă până la pântece. La 3 ore a. m., soseşte ordin de a atacà; la 4,30' a. m., după apel, desfăşurându-ne într'un lanţ lung şi des, de trăgători, pornind drept înainte, înspre o linie ferată, punctul general de direcţie fiind turnul bisericii unui sat, la 1 klm., înapoia căii ferate, Lanţul părea o massă neagră, neregulată, care lunecà fără nici un sgomot peste şesul întins, ca un şarpe uriaş, care fuge pe coastă. Trecem peste şanţuri de drenaj, pline de mlaştină, şi ne apropiem de linia ferată. Ne găsim acum la 500 metri de linia ferată. Ea apare ca o dungă neagră, dreaptă. Incă 300 metri, şi.

ne oprim, întâlnind un şanţ de scurgere mai larg; se trec 10', până ce se strecoară tot lanţul, şi începem să înaintăm iarăş. Incă 200 metri. Deodată, scapără focul dincolo de inimic; gloanţele încep a şuierà şi loviturile a biciuì aerul. Se aude sgomotul mitralierelor. Nu mai putem înaintà: „culcaţi!". Ne alipim cu burta pe pământ, lopeţile sar din tocuri, şi fiecare din noi sapă o groapă..., pentru a-şi adăpostì vieaţa sau a-şi odihnì moartea. Eu nu aveam lopată, dar rupeam, cât puteam, cu degetele, pământ cu iarbă şi rădăcini. Vecinul meu din dreapta, cade, lovit; îi ieau lopata. In acel moment, simţ, ca o lovitură de pumn peste coif; care erà să-mi cadă: un glonţ lovise părţile de metal. Mă grăbesc, căci răsare lumina zilei. Alt glonte mă nimereşte în raniţă. In fine, am săpat destul de adânc. Incă un glonte în raniţă, atunci fac o săpătură mică, în apropierea adăpostului meu, şi împing în ea raniţa, aşà ca să iasă puţin la iveală. După câtevà secunde, raniţa este din nou „împuşcată". De pe calea ferată isbucneşte un adevărat iad de focuri. Uite, mă!... Ei s'au suit acum şi pe acoperişuri, atunci trebuic să săpăm mai adânc...

In această situaţiune am aşteptat, culcaţi, dela ora 6 a. m., până la amiazi, când a sosit artileria să ne uşureze. In fine, primele noastre obuze, cad asupra satului. Către ora 4 p. m., el nu mai erà decât o grămadă de pietre, şi biserica o ruină. Dar, depe rambleul căii ferate, inimicul nu ne slăbià cu focul, şi, vai, de acela care ar fi ridicat capul de după adăpost.

Deodată, pământul lângă mine împroaşcă în toate părţile. O detunătură parcă ar fi crăpat cevà. Raniţa mea „exploadează" şi sfărămăturile ei sunt aruncate în vânt. Simt că piciorul meu drept, a fost lovit, parcă ar fi dat cinevà în el cu o bară de fier. Miroase a fum; mă întorc şi văd cum arde o bucată din sărmana mea raniţă. Mă fac ghem şi mă pitesc în adăpost. Piciorul meu parcă e de lemn; simt numai că se prelinge sângele prin pantalon. Cisma mea are câte o gaură de fiecare parte a carâmbului, pe unde picură sângele...".

Scriitorul povesteşte, pe urmă, cum este transportat la un adăpost de prim ajutor, precum şi greutăţile nenumărate ale transportului până la ambulanţă şi suferinţele sale în timpul evacuării, cu trenul, spre spitalul mobil, instalat în oraşul B.

Din scrisoarea a doua:

„...Ia să vedem, cum se desfăşoară o zi de luptă în răsboiul de poziţiune. Am să mă folosesc, în descrierea mea, de ştirile primite din regiunea oraşului Arras, unde

stau față 'n față, trupele engleze și franceze ale generalilor French și Maud'huy, cu germanii, de sub comanda Ducelui de Würthemberg. Caracterul topografic al acestei regiuni, este așà, că ni se înfățișează acolo războiul de pozițiune, în forma sa cea mai curată.

Dacă am privì, din aeroplan, peste regiunea numită. am vedeà că nu s'au grămădit față 'n față, masse mari de oști, eșalonate în adâncime. Adversarii sunt răsfirați pe două linii; frontul șanțurilor ocupate de dânșii, este apărat de ambele părți, cu rețele de sârmă. Un atac prin câmpul deschis, nu ar isbutì, decât cu pierderi însemnate. Singurul mod rațional de a câștigà teren, este sapa. Posibilitatea de a pregătì atacul prin focul artileriei, se micșorează în raport cu distanța care desparte pe amândoi adversarii: dacă depărtarea dintre ei este mai mare ca 100 m., lucrul mai merge, dar când este mai mică, proiectilele, cari plesnesc la inimic, vatămă trupele proprii; apoi, oricât de bine ar lucrà ochitorii artileriei, tot se întâmplă greșeli la tragere, independente de voința lor, și, atunci, cele mai mici deviațiuni ale proiectilelor, împrăștie gloanțele și sfărămăturile de obuze, în propriile noastre trupe. Artileria franceză obișnuiește a însoți cu focul ei atacul infanteriei, până ce ea ajunge la 100 m. de adăposturile inimicului; scopul focului ei bine nutrit, este atunci, de a distruge tranșeele și rețelele de sârmă. Cum a ajuns infanteria franceză la 100 m. de dușman, focul artileriei se îndreaptă peste tranșee, asupra șanțurilor de comunicație, spre a nimicì rezervele cari trebuie să se scurgă prin ele, sau, spre a o oprì înaintarea lor. Această metodă, nu numai că s'a simțit la trupele germane, dar se pot vedeà și urmele ei: după un atac, regiunea prin care șerpuiesc zigzagurile comunicațiilor, este presărată cu schije de șrapnele și, în unele locuri, proiectilele nesparte, au intrat în țărâna moale.

În general, prima linie de șanțuri, ziua, nu este ocupată, decât cu un lanț subțire de trăgători. Restul oamenilor, se ascunde în adăposturi. Astfel, se rèduc pierderile inutile. Noaptea, lanțul se întărește și se trimit patrule înainte, spre a vestì la timp, dacă inimicul se mișcă. Și rețeaua de sârmă prezintă oarecari garanții în contra surprinderilor; căci inimicul care a pornit la atac, trebuie să distrugă mai întâiu acest obstacol, sub focul apărătorului, înainte de a dà asalt, (un obstacol care nu este bătut cu focuri, nu folosește). Când inimicul atacă, apărătorul aprinde rachete și focuri luminoase de artificii, trase în aer și în direcția atacului cu un fel de pistoale, pentru a luminà câmpul de tragere. Când distanța între adversari este mai mică, se asvârle „*harpune*" în sâr-

mele inimicului, un fel de ancoră cu cârlige, cum întrebuințează pe Ocean vânătorii de balene: ancora, care este mică, dar grea, are la un capăt o funie; prin mijlocul unui tun mic special, ancora este aruncată în rețeaua inimicului; iar capătul funiei rămâne pe loc; dacă cârligele au prins, toată lumea trage de funie; rețelele de sârmă se rup, și așà se poate strică obstacolul. Dar, în rândurile inimicului, se găsesc câțivà oameni de inimă, cari sar din tranșee și taie funia ancorei, cu ferăstraie sau clești, speciale.

Serviciul zilnic în tranșee, când soldații nu sunt în repaus, sau alarmați și gata de a porni, se desfășoară cam în modul următor:

Să presupunem că vine din spate un batalion, pentru a schimbà trupa care a stat mai multe zile în șanțurile liniei 1-ia. Companiile pe flanc, înaintează prin zigzaguri; disciplina marșului trebuie să fie perfectă, mai cu seamă distanțele trebuie păstrate nemărite, spre a nu se lungì coloana. Companiile pot înaintà pe zigzaguri paralele, dacă sunt mai multe comunicațiuni. Când coloanele au ajuns, companiile se împart pe sectoare; comandanții de companii împart, în acelaș fel, plutoanele, secțiile și grupele; fiecare soldat trebuie să știe exact locul lui, sau scutul de oțel, (numerotat), după care va stà la pândă, sau la care va alergà, când va fi nevoie. Este necesar de a organizà metodic, până în cele mai mici amănunte, ocuparea liniei de foc, pentru ca, în caz de atac, să nu fie încurcătură, și focul repede să se deschidă fără cea mai micà întârziere, pe toată linia; vom vedeà, de ce secundele sunt prețioase în asemenea momente.

Apoi, se arată oamenilor linia inimicului, distanțele și se instruiesc patrulele, sentinelele și gărzile, așezate deosebit. Se pun mitraliere în poziție, muniția lor se așează la îndemână.

Din cauza focului adversarului, schimbarea unităților se face noaptea. Ora acestei operațiuni nu este aceeaș în fiecare zi, se înțelege ușor dece.

După ce gărzile și sentinelele sunt la locul lor, restul oamenilor se duc în repaus în adăposturi. Atârnă de intențiile ambilor adversari, cum se scurge noaptea până la sfârșit. Dacă șanțurile se împing mai înainte, se lucrează cu schimbul, pe echipe. Mai trebuie, de obiceiu, lucrători, pentru a drege stricăciunile făcute în ajun de artileria dușmană, fie în tranșee, fie la comunicațiuni sau în rețeaua de sârmă; obstacolul se mai întărește, sau se mai adaugă înaintea lui câtevà sârme izolate, pentru ca să potihnească, cine s'ar apropià; în fine, se lucrează tot ce nu se poate face ziua din cauza focului.

Francezii, ştiind prea bine, că, germanii procedează în felul descris, nu încetează toată noaptea cu focul.

Când artileria inimicului începe a trage cu repeziciune, acesta este semnul aproape sigur, că vine un atac. Francezii, adeseaori, nu bombardează punctul unde vor atacà, ci îndreaptă focul cu totul în altă direcţie, spre a mascà adevărata lor intenţie.

Din cauza aceasta, de îndată ce începe focul descris, germanii ocupă întreaga linie, nu numai o parte din ea; sectoarele lor nebombardate, se alarmează şi ele, având atenţia încordată.

Francezii, când atacă, ies din tranşee cu lanţuri dese de trăgători şi se repăd asupra şanţurilor germane. Dacă germanii înaintează prin lucrări de sapă, atacul francez se îndreaptă asupra capetelor acestor lucrări, pentru a se folosì în urmă de ele, spre a înaintà acoperiţi, până în tranşeele germane.

Când s'a semnalat atacul adversarului, măsurile de luat trebuie să fie repezi, căci distanţa fiind mică, rămâne un timp foarte scurt, pentru a-l respinge; de aceea, focul este cât se poate de viu, puşti şi mitraliere trag până se roşeşte oţelul ţevilor.

Poziţiunea bavarezilor, în regiunea Arras, are avantajul că, s'a putut frânge în mai multe locuri, păstrând însă, pretutindenea, un câmp de tragere bun, astfel ca să fie flancate prin focuri fronturile atacabile; atacul inimicului trebuie, prin urmare, să intre în focurile încrucişate ale apărătorului şi asaltul devine aproape imposibil.

Dacă atacul isbuteşte a se apropià de şanţurile adverse, apărătorii depun armele, când inimicul a ajuns la 10—15 m., şi apucă câte un târnăcop, o lopată, sau un maiu; pentru a luà poziţia cu asalt, inimicul trebuie să sară în tranşeele adversarului; atunci se încinge o luptă corp la corp; apărătorul a dresat pe oamenii săi, ca fiecare să ià în primire pe câte un adversar, spre a-l ucide cu uneltele numite mai sus. Rămân învingători acei cari au ciolane mai mari şi mai vârtoase, şi muşchii mai tari şi cari sunt mai crunţi.

. . . . . .

. . . . . .

In asemenea momente, artileria apărătorului începe să acopere cu focul ei toată regiunea înaintea frontului tranşeelor adversarului, pentru ca, în retragere, inimicul să intre în grindina proiectilelor ei. In acelaş timp, se trage şi în artileria sa, pentru a distrage focul ei dela infanteria proprie. Vine apoi un contra atac, sau nu, după situaţiunea tactică.

Bavarezii, la Arras, din principiu, nu atacă peste câmpul deschis, ei înaintează numai cu sape, şi anume, simultan, din mai multe puncte. Când sapele lor, ceeace s'a şi întâmplat, în diferite rânduri, au spart escarpa tranşeelor franceze, pionierii, pregătiţi dinainte, sar cu grenade de mână, în şanţurile adversarului, urmaţi de infanterişti, gata să cucerească poziţia cu baionetele. Dacă asaltul reuşeşte, tranşeea trebuie organizată în cea mai mare grabă, pentru apărare spre celalt front. Şi această este plină de primejdii, din cauza artileriei. Totuş, ea poate reuşi. Dovadă, că bavarezii, cu timpul, au înaintat astfel, până la înălţimile numite d'Ecurie.

Noaptea este timpul propice pentru asemenea lupte. Ziua, în general, nu sunt atacuri; prin urmare, ea se destină odihnei. Ziua, însă, se desfăşoară activitatea principală a artileriei; ea începe să tragă îndată ce lumina este suficientă. Artileriile trag astfel, până în noapte: unele baterii trag asupra poziţiei infanteriei, asupra şanţurilor de comunicaţiune sau asupra drumurilor şi şoselelor, pe unde inimicul poate înainta.

Depeşele pe cari le citim în ziare, anunţă, uneori: „In cutare punct am dobândit succese simţitoare, reducând la tăcere bateriile duşmanului". Asemenea ştiri nu însemnează nimic; adversarul, la războiul de poziţiune, schimbă, uneori, în taină locul bateriilor, sau mitralierelor sale, bănuind că inimicul l'a recunoscut, ori l'a aflat prin spioni. Celălalt continuă a trage asupra locului părăsit şi observă, după un timp, că inimicul nu mai răspunde; tirul fiind indirect, nu se vede nimic cu ochiul; şi astfel, el deduce că tragerea sa a distrus artileria adversă.

*
* *

Cam astfel se petrec lucrurile în regiunea Arras.

Din descrierea de faţă, veţi vedeà, odată mai mult, că, luptele moderne, uneori sângeroase, nu seamănă de loc cu scenele dramelor războinice sau romanelor istorice, pe cari le citim. Nu se mai văd, în asemenea situaţiuni, fâlfâind drapelele; săbiile ofiţereşti rămân în teacă, (la asalt tragem cu revolverele); goarne şi tobe, nu se văd, nici nu se aud; vechile atitudini eroice şi gesturile teatrale, nu mai au rostul lor; în locul lor, se cere încăpăţânare, voinţă de fier, nervi de oţel, răbdare şi atenţiune încordată.

Dar, mai am de zugrăvit o scenă, care, din când în când, se reprezintă în primile linii. Câteodată apare din tranşeele inimicului, un steag alb. Aceasta însem-

nează că el vreà să parlamenteze; de obiceiu, asupra îngropării morților, cari zac între ambele linii de foc.

La aceste semne de dincolo, focul dincoace încetează; aceasta însemnează: „Am înțeles". Atunci, ofițerul, care a scop drapelul, iese din tranșee și înaintează până la jumătate drum între cele două linii, acolo el se oprește. Celălalt partid îi trimite, asemenea, pe un ofițer înainte. Cel care a venit întâiu, comunică celuilalt cererea de armistițiu, și scopul; acesta din urmă, se întoarce, pentru a raportă superiorului său direct, despre ce e vorba; camaradul dela inimic așteaptă. Comandantul sectorului solicitat, hotărăște și deciziunea se comunică dincolo. Dacă ea este afirmativă, parlamentarii își potrivesc ceasornicele și se înștiințează toate trupele sectoarelor dincoace și dincolo, se înțelege, și artileriile, precizându-se durata și întinderea armistițiului. Soldații partidului, care a făcut cererea, înaintează fără arme și se grăbesc să care răniții și morții. In timpul armistițiului, nu este voie să se tragă și oamenii pot ieși din șanțuri. Este, însă, interzis de a face vizite inimicului, sau de a intrà în tranșeele sale. La ora hotărîtă, lupta începe din nou.

In răsboiul de pozițiune, asemenea armistiții scurte nu sunt rare, fiindcă, la un atac respins, morții și răniții partidului care s'a retras, rămân în cea mai mare parte, între liniile tranșeelor ambelor partide. Dar, în răsboiul de câmp, când trupele sunt în mișcare, sarcina de a îngropà morții, cum și cea de a culege și îngrijì răniții ambelor partide, rămâne asupra învingătorului.

In general, armistițiile cerute în acest răsboiu, s'au acordat. Dar, s'au ivit cazuri, când unul din adversari a refuzat, sperând că mirosul descompunerii cadavrelor și înfățișarea lor aproape de frontul inimicului, va contribuì a-l exasperà și a-i reduce puterea de rezistență.

ANEXA .F

Constatări și învățăminte trase până acum, cu privire la tactica de luptă a armelor, la întrebuințarea diferitelor lucrări de pământ, la noutățile tehnice, etc.

1. *Infanteria.*

— Rușii, la atac nu poartă raniță. Sunt și trupe care nu au raniță chiar în echipament.

— Infanteria austro-ungară, din cauza raniței, întrebuințează rău focul.

— Pe câmpul de luptă, brancardierii merg foarte greu pentru adunarea de răniți. Răniții se târăsc singuri

la ambulanță, sau așteaptă sfârșitul luptei; cei mai mulți întrebuințează singuri pansamentul, ceeace folosește mult.

— Infanteria rusă face șanțurile adăpost cu un parapet foarte mic, sau de loc; linia de luptă are 2—3 șanțuri cu drumuri între ele. Mitraliera este pusă în rândul al 2-lea sau al 3-lea. Din distanță în distanță, șanțurile sunt blindate cu lemn și acoperite cu pământ, unde se adăpostește infanteria, pe timpul focurilor artileriei.

— In Rusia, s'a aplicat la arma infanteriei un aparat pentru distrugerea abatizelor și rețelelor de sârmă.

— La austriaci, se face cu folos împrospătarea de muniții, prin patrule, compuse din oamenii ce nu știu a trage, și prin întăririle dela rezervă. Patrulele de împrospătare fac dute vin'o. Împrospătarea se face, mai ales în timpul nopții. Fiecare soldat are, la pornirea în luptă, 300 cartușe în cartușiere, raniță și buzunare.

— Infanteria austriacă trage bine și întrebuințează mitralierele cu pricepere, pe o scară întinsă.

— Infanteria ungară se bate bine; cehii și croații, nu.

— Arme cu lunete puternice, date bunilor trăgători, câte 5—6 de companie, cari trag asupra ofițerilor și țintelor importante, mai ales la Ruși.

— Când se luptă până în noapte, infanteriștii își fac imediat un adăpost pe liniile de luptă, și apoi se culcă, fiind păziți înainte de câte o grupă de 8—15 oameni, din fiecare pluton.

— Sub focul eficace al artileriei, se adăpostesc sau înaintează în formațiuni subțiri prin flanc. Când focul artileriei este cu totul eficace, infanteria scapă de el, fugind către adversar.

— Prima linie de șanțuri, ziua nu e ocupată, decât de un lanț subțire de trăgători; restul oamenilor se ascund în adăposturi.

— Noaptea, linia 1-ia se întărește și trimite patrule spre inimic, pentru a observă mișcările lui.

— După o zi, două sau trei, de stat în tranșee, trupele se schimbă noaptea în felul următor:

Unitățile de schimb înaintează prin flanc, pe drumurile de comunicații lucrate în zigzag. Coloana prin flanc, foarte strânsă. Când coloanele ajung în apropiere, fac împărțirea pe sectoare, subsectoare, secții, grupe, etc. Se explică fiecărui soldat în parte locul ce va ocupă, sau numărul scutului de oțel, înapoia căruia va prândi. Apoi, se arată oamenilor linia de luptă a inimicului și distanțele, dându-se instrucțiuni patrulelor, santinelelor și gărzilor speciale. Se așează mitralierele în poziție cu muniția lângă ele.

Unitățile nu se schimbă la aceeaș oră și la perioade fixe, pentru a induce pe adversar în eroare.

După ce unităţile şi oamenii ocupă locurile lor, restul oamenilor trec la adăposturi, în repaus.

— In timpul nopţii, se trage asupra poziţiunilor adversarului, pentru a împiedică lucrările.

— Distanţele între tranşeele adversarilor fiind mici, se impun măsuri serioase, ca să se facă faţă repede şi complet, oricărui atac. Se trag focuri intense şi repezi până la roşitul ţevilor.

— In lupta corp la corp, în tranşee, s'au întrebuinţat cu folos uneltele, topoarele, maiurile pentru a ucide pe adversari. Fiecare soldat eră dresat şi preparat din vreme pentru a-şi luà un adversar în primire. Reuşeşte cine este mai vânjos şi mai curagios.

— Când atacul unei tranşee reuşeşte, se ieau măsuri imediate pentru organizarea tranşeelor cu faţa la adversar.

— La trecerea de obstacole, după primul pluton trece şi o parte din mitraliere, pentru a formà un început de cap de pod, capabil de orice rezistenţă.

— Dacă putem ajunge acoperiţi până la distanţa eficace de tragere, atunci se pot formà imediat linii de trăgători cât mai dese. Din contră, pe un teren puternic bătut de focuri, să nu înaintăm cu linii dese de trăgători, (afară de cazul când situaţia ar cere aceasta), ci numai în grupuri mici, sau cu mai multe linii de trăgători rărite, cari, mai pe urmă, se vor reunì toate într'o singură linie deasă şi puternică.

Salturile liniilor de tiraliori, trebuie să fie sprijinite prin focurile repezi ale altor unităţi, de infanterie sau mitraliere; la nevoie, se va cere ajutorul artileriei. Momentele cele mai potrivite pentru înaintare, sunt după ce artileria duşmană a tras o salvă de focuri, şi-i trebuie un anumit timp pentru a reîncărcà. Rezerveie vor înaintà în acelaş mod, ca şi linia de trăgători, ele trebuie să fie bine ţinute în mână, de comandanţi.

—Efectul focurilor inimicului şi terenul, influienţează asupra ruperii ordinei de luptă; în cursul înaintării, se impune, dar ca toţi comandanţii să caute de a restabilì neîncetat, ordinea de luptă.

—Punctele de direcţie ordonate, şi sectoarele de înaintare, destinate fiecărei unităţi, se vor păstrà cu multă atenţie.

— Trebuie să ne silim, să obţinem un front de luptă unitar; aceasta nu împiedică, însă, ca unele părţi ale frontului de luptă să se găsească mai înaintate ca altele. Nu trebuie să se admită înaintarea unor părţi izolate ale frontului de luptă, în faţa unei întinse linii de foc duşmane.

—Pentru a se puteà menţine continuu direcţiunea or-

donată, trebuie să studiem mai întâiu terenul de înaintare şi apoi să ne alegem puncte, linii şi obiecte intermediare, bine marcate. Inainte de a intră într'un teren acoperit, pentru a nu pierde direcţiunea, mai cu seamă pe timp ploios, noaptea şi în zilele de ceaţă, se va procedă cu multă precauţiune, în alegerea mijloacelor ajutătoare, (busolă, etc.). Legătura între trupe, trebuie menţinută şi în timpul nopţii.

—Să evităm îngrămădiri mari pe linia de foc; fiecare trăgător să aibă loc pentru a executà tragerea. Când, în timpul înaintării, se face o oprire mai îndelungată, se va întrebuinţà imediat lopata, (din poziţia culcat).

—Pildele personale de curaj, au mare valoare; adeseori ele fac minuni. Fiecare superior să fie fără cruţare, faţă de cei fricoşi.

—Batalioanele, precum şi fracţiunile de trupe, ce sunt în contact cu duşmanul, să nu aştepte necontenit rapoarte asupra situaţiunii, pentru a acţionà. In orice caz, aceste rapoarte nu trebuie să cuprindă numai gruparea trupelor noastre, ci, mai cu seamă, să arate gruparea inimicului, situaţia muniţiunilor, starea morală a trupelor, natura terenului învecinat, etc.

—Menţinerea unei continui legături între batalioane şi baterii, cu statul major al brigadei respective, are o mare importanţă.

— Telefonul este de folos, dar de multe ori nu se poate întrebuinţà, nefiind sigur; de aceea, se impune a se instalà totdeauna staţiuni de semnalizare optică, (cât mai acoperite).

—Semnalul de recunoaştere al fiecărui batalion, baterii şi al statului major al brigadei, trebuie să fie cunoscute de fiecare post de semnalizare.

—Postul de semnalizare dela statul major al brigadei, nu va puteà să răspundă în totdeauna, căci de multe ori se poate trădà, neputându-se instalà totdeauna acoperit.

Posturile de semnalizare ale trupelor din prima linie, pot să semnalizeze, însă, totdeauna înapoi, căci statul major al brigadei va fi atent. (Se zice la noi, de către mulţi, că nu avem ocaziunea a semnalizà în lupte. Iată dar, proba că se înşeală acei ce cred aceasta).

—Cercetarea apropiată aparţine corpurilor de trupă; ea se va executà fără a se mai aşteptà ordine superioare.

Cercetarea se va împinge cât mai departe de trupe.

Se va dà o mare atenţie, siguranţei pe aripi.

Trebuie să căutăm să ne convingem, dacă patrulele s'au dus în adevăr acolo unde le-am trimis, sau dacă s'au oprit înaintea unei piedici, ce nu se poate înlăturà.

Patrulele, şi uneori chiar posturile mici, (în serviciul de anteposturi), vor fi nevoite să înainteze prin salturi, până la locurile lor de destinaţie.

— Să ne silim a face cât mai mulţi prizonieri, dela cari putem afla multe ştiri folositoare.

—Atacurile învăluitoare, executate chiar cu mici fracţiuni de trupe, impresionează foarte mult pe inimic.

—S'a dovedit că rapoartele transmise verbal, prin soldaţi, de multe ori sunt falşe sau de nepriceput, astfel că, în totdeauna şi pe cât posibil, rapoartele trebuie trimise în scris.

—Trebuie a se dà o mare atenţiune citirii corecte a hărţilor, căci greşelile pot aduce mari neajunsuri; nu trebuie să ne grăbim, ci este preferabil a întârzià câtevà minute, pentru a ne orientà mai bine înaintea executării unei însărcinări. Oridecâteori ni se dă o însărcinare, este bine să cerem toate explicaţiile de cari am aveà nevoie, astfel ca să nu mai avem nici o îndoială, sau să ne scape lucruri pe cari trebuie să le cunoaştem înaintea executării misiunii.

In chestiune de orientare personală, cât de multă curiozitate, nu strică.

—Să ne silim, a nu fi nervoşi *în cursul luptelor*. Să arătăm linişte şi *tărie de caracter*.

Ofiţerii între ei să nu se plângă, în auzul trupei, cu privire la lipsurile de diferite categorii, asupra timpului defavorabil, etc., căci toate acestea impresionează în rău trupele.

2. *Artileria*

— Artileria franceză obicinueşte a însoţì infanteria cu focul ei, până la 100 m., pentru a distruge tranşeele inimice.

— Intensitatea focului artileriei asupra unor anume puncte şi direcţiuni, au fost, adesea, indiciul că se va pronunţà în curând un atac în acea direcţiune. S'a recurs şi la trucul de a dà intensitatea focurilor în alte direcţiuni, decât cele de atac. Pentru a se face faţă unor asemenea cazuri, se luase măsuri de prevedere pe tot frontul, de îndată ce se pronunţau focuri intense.

— In momentul când inimicul atacă tranşeele, artileria amică acoperă zona dinapoi cu grindina de proiectile, pentru ca inimicul, în retragere, să intre în această zonă de foc şi pentru ca rezervele să nu poată veni în ajutorul trupelor din linia I-a.

— Artileria trage până în noapte; iar unele baterii trag chiar noaptea asupra poziţiei infanteriei, asupra şan-

ţurilor de comunicaţie, sau drumurilor şi şoselelor, pe unde inimicul poate înaintà.

— Sârbii au întrebuinţat, la mijlocul şi aripile unei linii de artilerie, tunuri falşe.

— Servanţii sârbi se adăpostesc în şanţuri speciale, pe timpul când se găsesc sub focul artileriei.

— Sârbii au împins, de multe ori, tunuri izolate pe linia trăgătorilor, trăgând cu şrapnele cu durata la zero sau cu mitralii.

— In răsboiul acesta, s'a accentuat foarte mult capturarea de tunuri şi mitraliere. De acì se poate deduce că, infanteria, ne putându-se dispensà de ele, le aduce până în liniile de luptă, şi, la cea dintâiu retragere, acestea sunt expuse.

— Necesitatea materialului de artilerie şi mitralierelor speciale pentru tragerea în avioane, se simte din ce în ce mai mult.

— Sculurile artileriei şi ale mitralierelor, folosesc foarte mult.

— Artileria de calibru mare, 42 germană şi 305 austriacă, a dat rezultate uimitoare; francezii, pentru a le neutralizà, au adus artilerie de marină şi de coastă.

Relativ la artilerie.—Din instrucţiunile date armatei austro-ungare, de pe teatrul de operaţiune de Sud.

Trebuie să existe o conlucrare continuă, şi cât mai strânsă, între artilerie şi infanterie.

Artileria nu poate să observe şi să discearnă totdeauna singură obiectivele, cerute de infanteria amică, a fi bătute de artilerie.

De aceea, infanteria trebuie să comunice artileriei toate datele de cari aceasta are nevoie, pentru a trage cu efect. Aceste date se vor transmite prin ordonanţe, telefon, semnalizare, etc., şi se vor referì asupra poziţiei infanteriei şi artileriei inimice, ce trebuie bătută, indicându-se, în special, părţile mai periculoase, pentru infanteria amică; asemenea, se vor dà şi indicaţiuni asupra preciziunii tragerii artileriei amice, uşurându-se astfel, regularea tragerii. Oridecâteori infanteria trebuie să execute un salt mai însemnat, să avizeze artileria amică, pentru a o sprijinì cu focurile sale.

Este de dorit, ca atacul infanteriei să fie preparat din timp, prin focul artileriei amice; de multe ori, însă, infanteria inimică nu se va descoperì, decât numai prin înaintarea infanteriei noastre, care, mişcându-se înainte, va silì infanteria inimică să se descopere şi deci, să fie bătută de focurile artileriei amice.

Extras din raportul unui comandant superior de artilerie:

Artileria noastră va puteà să obțină efecte hotărîtoare, numai lucrând mână în mână cu infanteria. De aceea, este necesar, ca ambele arme să se găsească în strâns contact și să se ajute reciproc.

Este de cea mai mare necesitate, ca comandamentul superior, să informeze totdeauna pe comandantul artileriei, despre intențiunile sale, precum și despre modul cum voiește a rezolvì misiunea ce are; de asemenea, trebuie să-i aducă la cunoștință, din vreme, și toate schimbările ce ar survenì ulterior în planul unei acțiuni.

Datoria comandantului artileriei este de a prevenì intențiunilor comandantului, ținându-se continuu în legătură, atât cu comandanții superiori, precum și cu linia de foc cea mai înaintată.

Toți comandanții trebuie să fie animați de îndatorirea de a-și comunicà reciproc toate știrile aflate despre dușman.

Trebuie să ne folosim de toate mijloacele, pentru a comunicà la timp, artileriei, toate observațiunile făcute de infanteria noastră, asupra tragerii artilerii proprii și inimice, precum și următoarele: situația frontului de luptă, a infanteriei amice, în diferite momente ale luptelor, poziția inimicului, ținte bine vizibile, și bune de bătut, și mai ales, punctele de pe frontul de luptă inimic, asupra cărora ar fi necesar a se executà o concentrare a focului artileriei. Artileria nu poate observà toate, deci o completare a serviciului de observare al tragerii, prin concursul infanteriei, este foarte necesară, și va contribuì a mărì efectul focului artileriei și se vor evità erorile.

Peste tot să se observe cel mai mare zel, de a înaintà.

Să nu se risipească muniținea, trăgând intenziv, contra unor ținte neînsemnate. Artileria să tragă acolo unde efectul ce trebuie a se obține, va corespunde muniținei consumate; risipind chiar muniținni, acolo unde trebuie să se obțină efecte repezi și sdrobitoare, este câștig.

Se recomandă a se organizà cât mai des trageri de noapte.

Se observă că artileria noastră, întrebuințează prea puțin bateriile false și adăposturile pentru tunuri și servanți. Acestea trebuiesc imediat construite, după intrarea în poziție.

Se recomandă comandanților de baterii și ofițerilor, să se comporte cu mai multă precauțiune în cursul récunoașterilor și în conducerea focului.

Să se întrebuințeze cât mai rar tragerile de secerare; în schimb, executarea unui foc rar, în cursul nopții,

asupra zonelor de teren, ocupate de inimic, este de mare folos; asemenea, este foarte eficace o tragere regulată, chiar deasupra crestelor, care se va lungi apoi, treptat înapoia lor; să ne silim a executà concentrări de focuri, oridecâteori situaţiunea va cere a sdrobì repede anumite obiective periculoase.

DIVERSE

Armistiţiu la luptele în tranşee

Pentru ridicarea de răniţi şi de morţi, din terenul dintre tranşeele adversarilor, s'a procedat astfel:

Se ridică un steag alb de una din părţi. Partea opusă încetează focul. După aceasta, ofiţerul care a scos steagul alb, iese afară şi înaintează până la jumătate distanţă între adversari. Celălalt partid, trimite un ofiţer înainte. Acesta, după ce întreabă pe cel dintâiu despre ce este vorba, se înapoiază şi raportează, în care timp celălalt aşteaptă.

Dacă se admite cererea, parlamentarii îşi potrivesc ceasornicile, se fixează ora începerii şi terminării, se anunţă sectoarele respective.

Soldaţii partidului care a făcut cererea, înaintează fără arme şi grăbesc ridicarea. Se interzice intrarea în tranşeele inimicului şi convorbirea cu soldaţii inimici.

Ţinuturi ocupate.—Reorganizarea ţinuturilor ocupate este o chestiune foarte delicată, ea cade în sarcina comandamentului armatei.

Pentru aprovizionare, s'au înfiinţat comisii economice pe regiuni, cari cumpără cu bani sau bonuri. Aceste comisii deschid hale şi vând la populaţie, pentru a evità abuzul.

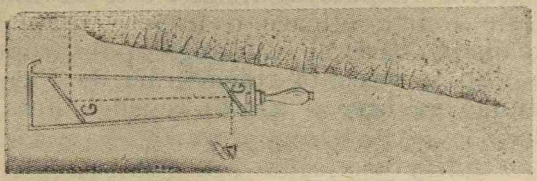
Tot comisiile acestea îngrijesc şi de câmp.

Lucrările de sapă.—Lucrările de sapă au căpătat mare importanţă. Se fac lucrările şi de către gradaţi, şi chiar de ofiţeri. Cine apucă o unealtă nu o mai dă din mână; de aci nevoia de a se înmulţì uneltele la unităţi, chiar una de fiecare soldat.

— Şanţurile fără adăposturi de odihnă, nu folosesc contra frigului şi a umezelii.

— Căptuşirea fundului şi a pereţilor, cu paie, înlătură umezeala şi frigul. Corturile, prelaturile, servesc a închide părţile deschise.

— Lucrările se fac seara, când încetează focul artileriei şi al infanteriei duşmane. Patrulele înaintează în întuneric şi asigură lucrările. Pionierii merg în urma patrulelor, încep lucrarea şi apoi, urmează infanteria. Când

Un periscop
G G. prisme oglinzi

Perspectiva unei tranșee; ofițerul privește afară cu periscopul.

ajunge între 40—60—100 m., se procedează, de regulă, la asalt, infanteria având două bombe de mână.

Atacurile se dau în zorii zilei, pe ceaţă sau semiîntuneric.

— Englezii întăresc şanţurile cu scuturi de oţel şi garduri de sârmă, prin care conduc electricitate.

— Tot infanteristul devine pionier. Noaptea lucrează, ziua se odihneşte.

— Observările din tranşee se fac cu aparate speciale „periscop". Acest aparat este o transformare a periscopului marin (vezi fig. pag. 480).

Relativ la operaţiile în munţi.—Zăpada umple văile, astupă trecătorile şi potecile pentru cai, îngroapă isvoarele de apă sub zăpadă, face şi vieaţa şi operaţiunile grele.

S'au construit adăposturi de zăpadă, pentru oameni, însă, este nevoie de paie, ceeace lipseşte în munţi. Se pune cetină şi muşchiu, în loc de paie, dar acestea nu au avantajul paielor.

S'au construit şanţuri şi adăposturi de zăpadă de oarecare valoare.

Nu numai zăpada este piedica în munţi, ci şi frigul, vântul, etc.

Unde zăpada este tare, se merge bine deasupra ei.

Skyurile n'au fost un lux: au adus folos, însă, nu sunt infailibile. S'a întrebuinţat cu folos de trupele alpine; artileria, însă, a mers greu peste altitudini de 1.500 m. Catârul suferă chiar dincolo de 1.000 m.

Artileria de câmp nu poate merge decât pe drumuri. Cavaleria nu se poate aventurà peste 1.200 m. altitudine.

Zilele în munţi, în timpul iernii, fiind foarte scurte, şi noaptea neputându-se luà odihnă completă, oboselile descurajează trupele.

Unităţile mari nu pot urmà acelaş drum.

Coloanele de marş se alungesc foarte mult.

Legăturile se fac greu.

Vremea rea şi ceaţa, în munţi, sunt duşmanii puternici ai legăturilor între coloane şi între unităţi.

Detaşamentele mici pot face oarecari operaţii pentru 2—3 zile în munţi, pe timpul iernii.

Operaţiile în munţi, iarna, nu sunt imposibile, dar se fac cu atâta greutate, încât nu rămân decât nişte episoade de răsboiu.

Asupra asemănării uniformelor. — Din cauza asemănării uniformelor, se întâmplă foarte des ca, trupele amice să se împuşte între ele. Mai ales artileria, trage adesea în trupele amice. Pentru a se evità inconvenientul acesta, unele armate au întrebuinţat fanioane desfăşurate,

cari arătau locurile trupelor amice. Se propune a se deosebì trupele prin coifuri deosebite, sau a se admite unele semne bine distincte.

Păstrarea secretului și concursul populației. — Dăm acì două anunciuri foarte importante, afișate pe căile ferate germane:

I.—„Călători! Ajutați și voi ca să ne păzim podurile și viaductele. In mai multe locuri, s'au făcut încercări să ne distrugă lucrările de artă, aruncând bombe din tren. De aceea, acolo unde personalul trenului vă face atenți, închideți ferestrele vagoanelor, nu umblați pe coridoare și aveți grijă, ca să ne putem păstrà lucrările de artă".

II.—Ca să ne putem ferì de spioni și ajutătorii lor, ministrul de războiu interzice oricărui soldat, care aparține armatei, precum și răniților, de a vorbì despre mișcările, formațiunile noui, sau despre chestiunile militare. Spionii aceștia se află, de regulă, prin gări, de aceea, nu este iertat să se vorbească nimic despre lucrările militare, mai cu seamă când, în apropierea noastră, se află o femeie sau un bărbat.

Ostași! Fiți cu băgare de seamă, și atunci când petreceți, nu vă destăinuiți străinilor. O vorbă neprecugetată, de a voastră, poate să contribuie la pieirea multor camarazi de-ai voștrii. Pe orice străin, care vă ispitește, predați-l autorităților. Soldatul german trebuie nu numai să știe să lupte pentru patrie, dar să și tacă".

Copie de pe instrucțiunile date de comandantul armatei I-ia franceză, generalul Dubail, relativ la lupte și la lucrările de fortificațiune

Experiența câștigată după trei luni de războiu, ne permite a dà următoarele principii de luptă:

1. Acțiunile ofensive singure dau rezultate, dar trebuiesc pregătite cu îngrijire;

2. Se poate, întotdeauna, prin formațiuni cari scap vederii și prin întrebuințarea terenului, a ne ferì de focul artileriei adverse, cu toată bătaia ei lungă, cu toată valoarea proiectilelor de mare calibru, la cele mai mari distanțe, și numeroasele ei mijloace de observațiune a câmpului de bătaie;

3. Puterea de rezistență a fronturilor bine organizate, ține pe adversari în contact, aproape imediat, săptămâni întregi și transformă adesea, războiul de câmp, într'un fel de războiu de asediu;

4. Fortificațiunea câmpului de luptă permite:

a) A pune trupele la adăpostul focului artileriei și infanteriei inimice;

b) A face economie de forţe pe fronturile defensive, în scopul de a dispune de forţe cât mai numeroase, în acţiunile ofensive.

Se ajunge, adesea, la lupte de uzură, în care schimbarea trupelor devine o necesitate.

Trebuie a instrui, fără răgaz, trupele cari nu sunt în linie, de îndată ce recruţii şi rezerviştii sosesc dela depozite.

Instrucţiunile de faţă, cuprind un număr oarecare de procedeie, cari trebuie cât mai des utilizate.

Cea mai mare parte, au fost dejà indicate prin instrucţiunile particulare.

Ofiţerii şi gradele inferioare trebuie să le aducă la cunoştinţă trupei lor, în toate ocaziunile favorabile.

Procedeiele de luptă ale infanteriei. — In principiu, infanteria trebuie să părăsească coloana de marş, de îndată ce a ajuns la 10 sau 13 klm. de poziţiunile probabile ale artileriei inimice. Aceste poziţiuni trebuiesc semnalate de comandament.

Şeful are îndatorirea de a cere această informaţiune.

Adesea, vederea baloanelor observatoare inimice, indică că coloana de marş este susceptibilă a fi atinsă de inimic.

Batalionul caută, în acest moment, în zona de marş care îi este afectată, a-şi mascà înaintarea, utilizând pădurile şi cutele terenului.

Dacă nu, ià formaţia în coloană de batalion prin flanc, companiile în coloane mici, cu intervale largi.

Trenurile de luptă merg şi staţionează în coloană, în lungul drumului, evitând, pe cât posibil, formaţiunile prea vizibile.

A fi cu atenţiune la trecerea crestelor, sau când se ajunge la înălţimea unui punct al terenului, care poate servì de reper; în aceste cazuri, trebuie a accelerà iuţeala marşului sau a mărì distanţele.

Atacul în teren descoperit.—A se apropià cât mai mult posibil de adversar, în coloane mici şi cu intervale largi.

A desfăşurà două companii în linia I-ia.

A instalà pe celelalte două la aproape 500 m., înapoià şi în partea în care terenul înlesneşte o mişcare de învăluire. Şeful de batalion înaintează cu aceasta din urmă.

Companiile din prima linie câştigă teren în direcţiunea obiectivului. Ele sunt precedate, mult înaintea fiecăreia, de către o secţie în linie de grupe, la 50 paşi; acestea nu se opresc, pentru a trage, decât când ajung sub focul infanteriei inimice, sau când ajung la bătaia eficace a armei.

Comandantul companiei conduce secţiile din linia a 2-a, împingându-le succesiv, la înălţimea secţiei de avantgardă, căutând a formă un lanţ.

De îndată ce lanţul nu mai poate înaintă, trebuie a se face adăposturile, şi, în timp ce un om îşi face adăpostul, tovarăşul său de şir, continuă a trage.

In principiu, companiile din linia a 2-a, vor luà aceleaşi informaţiuni, ca şi cele din linia 1-a.

A se adăpostì, folosindu-se de toate adăposturile şi accidentele terenului, a creià, la nevoie, adăposturi sau şanţuri-adăpost, ca şi în linia 1-ia.

In orice caz, a evità cu îngrijire formaţiuni dese, la cel puţin 9—10 klm. de poziţiunile probabile ale artileriei inimice.

Comandantul de batalion, cu ajutorul companiilor sale, prelungeşte sau alimentează lanţul, după trebuinţă.

El are îndatorirea de a angajà rezervele sale, fără precupeţire.

De îndată ce inimicul este gonit din poziţiune, a garantà stăpânirea ei şi a o pune în stare de apărare.

Lanţul de trăgători îşi sapă şanţuri-adăpost, cu uneltele portative, pe locul unde au ajuns, înaintea poziţiunii cucerite.

Acelea cari ocup poziţiunea cucerită, sunt companiile de susţinere.

La o distanţă mai mult sau mai puţin mică, înapoià lanţului şi sub protecţiunea sa, comandanţii de companii sau comandantul de batalion, trasează repede linia de apărare; traseul, foarte simplu, trebuie să permită, întotdeauna, o încrucişare de focuri.

Şanţurile-adăpost sunt executate cu uneltele portative şi cu uneltele din trăsuri.

O echipă, hotărîtă dinainte, instalează de îndată apărările accesorii, de obiceiu răţelele de sârmă.

Mitralierele sunt instalate ca să poată flancà şi bine adăpostite.

Când lucrul este îndeajuns de înaintat şi şanţurile adăpost ocupate, lanţul se poate retrage şi trece în rezervă lăsând numai câtevà posturi în adăposturile sale de trăgători.

III. *Atacul în teren descoperit, pe ceaţă, pe ploaie.*— A profità de acoperirile terenului, pentru a câştigà teren în direcţia inimicului.

A se ferì de surprinderi.

O companie în avantgardă, la 200 sau 300 m.

Două companii eşelonate pe aripi, gata a sprijinì sau a contrà-atacà.

Comandantul de batalion înapoia dispozitivului, cu compania de rezervă.

A întări serviciul de patrulare, înainte şi pe flancul exterior.

A asigură direcţiunea de marş, printr'un ofiţer dela avantgardă, (la nevoie busola).

A mări numărul coloanelor, şi, dacă e nevoie, a pune un gradat înapoia fiecărei coloane.

Pe ceaţă sau pe ploaie, a înaintà în acelaş fel, şi a se apropià cât mai mult posibil, de poziţiunea inimicului.

A micşorà distanţele între companiile din linia 1-ia şi rezerve, a menţine intervalele, (ceaţa putându-se ridicà brusc), dar a mări legătura.

A asigurà direcţia, cu ajutorul busolei şi al liniilor vizibile de pe teren.

IV. *Atacul pădurilor.* — In păduri, batalionul adoptă un dispozitiv analog celui admis în terenul acoperit, dar, adesea, cu două companii în linia 1-a.

Companiile merg în linie de coloane prin flanc, (câte 4, câte 2, câte 1), cu un conducător în cap, şi un gradat, în coadă, coloanele bine legate între ele; înainte câtevà patrule.

1. In ce priveşte tragerea, a căutà să se tragă jos, pentru a combate tendinţa bine-cunoscută a infanteriei franceze de a trage prea sus. Comandanţii de compănii pot, fără inconveniente, odată distanţa apreciată, a dà secţiilor lor înălţătoare mai mici decât înălţătoare mai mari.

2. A întrebuinţà rachete de semnal, pentru a permite artileriei de a le sprijinì înaintarea.

A orientà pe comandanţii de companii pe direcţiuni bine jalonate, fie prin drumuri, fie prin forme ale terenului uşor de recunoscut.

Ofiţerii cari comandă secţiile de avantgardă, controlează direcţia, prin ajutorul busolei.

In caz de întâlnire a inimicului, companiile din linia 1-ia, atacă drept înaintea lor, comandantul de batalion cu companiile din linia a 2-a, caută imediat a le debordà.

Dacă se ştie că inimicul ocupă poziţie în pădure, se trimit patrule şi recunoaşteri, pe un front larg, pentru a determinà poziţiile ocupate şi apărările accesorii; se stabileşte o legătură strânsă cu patrulele cari continuă a înaintà, până primesc focuri, sau aşteaptă, alături sau înapoia poziţiunilor inimice, dacă le-a depăşit, căutând organele de flancare.

Când patrulele au ajuns în contact cu poziţiunile inimice, se formează un lanţ de trăgători la înălţimea lor, şi se împing secţiile în golurile linii inimice, sau asupra organelor de flancare.

Cu companiile din linia a 2-a se sprijină mişcarea debordantă a acestor secţii, şi se ţine gata a face faţă contra atacurilor.

Dacă pădurile atacate sunt de dimensiuni restrânse, se tratează ca un punct de sprijin ordinar şi se organizează pe dată ce se ocupă.

Dacă pădurile sunt vaste, se creiază, pe măsură ce se înaintează, şanţuri-adăpost, cu mici câmpuri de tragere şi apărări accesorii, pentru a întări terenul câştigat şi a opri orice contra-atac.

Se stabilesc, de preferinţă, şanţuri-adăpost, în apropierea drumurilor ce duc către inimic, constituind astfel, începuturi de centre de rezistenţă.

V. *Atac de noapte.* — Intunericul nopţii trebuie utilizat, pentru a ataca un punct de sprijin bine recunoscut sau pierdut în timpul zilii, sau, pentru a împinge linia 1-ia până la contactul şanţului-adăpost al inimicului:

a) Se execută atacul de trupele cari ocupase înainte poziţiunea ce se atacă, sau care ar recunoscut-o, dându-li-se foarfeci, şi, dacă este posibil, granate de mână.

Se jalonează direcţiunile de marş, prin puncte lesne de văzut pe teren.

Companiile, precedate de patrule, la distanţe mici, înaintează în linia de coloane de secţii prin flanc.

Dacă inimicul înalţă rachete luminoase sau proiectoare, trebuie a se culcà la pământ, atât timp cât înaintarea ar puteà fi descoperită.

Se împing două companii direct la obiectiv, debordând, în acelaş timp, cu o companie, de partea cea mai favorabilă.

Comandantul de batalion păstrează o companie în rezervă, el merge cu ea înapoia unei aripi, sau în dreptul unui interval şi la mică distanţă; el se serveşte de aceastà companie, pentru a face faţă unui contra-atac, sau pentru a reînnoì atacul.

Dacă atacul reuşeşte, trupele de atac ocupă poziţia imediat.

Trupele aflate încă în rezervă, întăresc ocuparea poziţiunei, formând ambuscade înainte.

b) In primele ore ale nopţii, companiile din linia 1-ia, expediază patrule până ià contactul cu linia inimică.

Când aceste patrule primesc focuri, ele se opresc, sapă şanţuri de adăpost şi raportează.

Companiile pornesc, în urmă, pe drumul patrulelor şi încep a săpà şanţuri adăpost la înălţimea lor, pe care le împreună cu ale patrulelor. Aceşte şanţuri-adăpost, sunt mărite, în urmă, şi prevăzute cu apărări accesorii.

VI. *Atacuri contra poziţiilor întărite.* — *a)* O po-

ziție întărită este mai întâiu învestită printr'o puternică linie de foc, bine organizată, în stare de a rezistà unei contra-ofensive, și legată direct cu artileria amică.

Pozițiile întărite germane, sunt, mai totdeauna, precedate de apărări accesorii, rețele de sârmă, (cu ghimpi sau fără), abatise, palance, gropi de lup, pe cari artileria le distruge foarte greu.

Trebuie prevăzute mijloace de distrugerea acestor apărări, deci, trebuie recunoscut înainte și minuțios terenurile de atacat, traseul și organizațiunea șanțurilor-adăpost inimice, organele lor de flancare, cu focuri de armă și mitraliere, și a reperà cu îngrijire rețele de sârmă, sau alte apărări accesorii.

A cercetà dacă se poate instalà mitraliere pe flancuri.

A verificà legătura cu artileria.

A recunoaște, asemenea, sectoarele ce trebuiesc date trupelor de atac, și a le ocupà în timpul nopții.

Pentru atac a desfășurà, contra șanțurilor-adăpost, o linie numeroasă de trăgători, în mijlocul cărora sunt soldații pionieri sau purtători de foarfeci, unelte, petarde de melinită, de granate și de cartușe producătoare de fum. Această linie se apropie cât mai mult posibil de apărările accesorii. Pe când oamenii destinați, (pionierii), lucrează pentru a tăià sau a distruge rețelele de sârmă; trăgătorii, ascunși în dosul scuturilor sau sacilor cu pământ, îndreaptă, contra șanțurilor-adăpost, un foc bine nutrit.

Această primă linie de trăgători, e prevăzută cu unelte și tot felul de scule și trebuie să se agațe pe teren, creindu-și repede adăposturi.

A întări mereu linia de atac, cu trăgători și cu pionieri, până ce zona apărărilor accesorii e pătrunsă; o ultimă sforțare, aduce linia până la șanțurile-adăpost inimice, în cari se aruncă la lupta cu baioneta.

La atac, toate unitățile batalionului trebuie să fie angajate. Locul comandantului de batalion este cu ultimul element de ajutor, pe care-l conduce la asalt.

Imediat ce unul din elementele șanțului-adăpost e cucerit, se întorc sumar parapetele, spre inimic, se instalează o garnizoană; iar restul trupelor caută să lărgească spărtura, în dreapta sau în stânga, și a dà zor înainte, în urmărirea inimicului.

Oamenii desemnați, în lipsă de pionieri, pentru a face distrugerea apărărilor accesorii, trebuie să aibă o instrucție specială în acest scop.

VII. *Intrebuințarea fortificației pasagere.* — Orice poziție ocupată, trebuie să fie imediat întărită, prin lucrări de fortificație.

Traseul: Un adăpost complet trebuie să aibă lucrări de flancare şi apărări accesorii.

Ofiţerii trebuie să se obicinuiască cu această regulă în trasarea unei linii de apărare. Traseul e o operaţie din cele mai importante, el trebuie să permită încrucişarea focurilor.

Şanţurile adăpost: Şanţurile adăpost trebuie să fie înguste, adânci şi bine defilate de vedere, dânduli-se, în acest scop, un relief foarte redus. Rând pe rând, se construiesc cu scânduri sau cu gratii, acoperite cu pământ, adăposturi contra gloanţelor de puşcă sau de şrapnele.

A nu se face şanţuri adăpost prea lungi.

Cel mai bun sistem pare a fi şanţul-adăpost pentru o secţie.

Când sunt mai lungi, se fac traverse.

Inapoi şi către centrul şanţului adăpost de secţie se stabileşte locul şefului secţiei, care trebuie să fie săpat în pământ, adăpostit cu îngrijire şi legat prin şanţuri de comunicaţie de şanţul adăpost al secţiei.

De asemenea, trebuie un post de comandă, organizat, pentru căpitan, în dosul adăposturilor companiei sale, şi tot astfel pentru comandantul de batalion, în apropierea imediată a rezervei sale.

In urmă, sunt instalate adăposturi pentru rezerve, şi altele pe flancuri, pentru observatori şi oamenii de legătură.

Sate.—A face creneluri în zidurile din liziera exterioară, a le căptuşi cu paie şi perine, pentru a evită spărturile.

A aşezà ca apărări accesorii instrumentele de arat ca: căruţe, pluguri răsturnate, etc.

In timpul bombardării, a lăsà câţivà observatori pe linia de foc, în adăposturi făcute cu uşi, saltele. A se adăpostì, în pivniţele din apropierea locului de luptă, gata a sărì la primul apel al supraveghetorilor.

Păduri.—A creià centre de rezistenţă, cu un scurt câmp de tragere, însă, cu apărări accesorii.

A le întărì, în special cu lucrări de flancare.

A închide intervalele prin şanţuri adăposturi simple, cari permit debuşeul contra-atacurilor, a tăià pădurea, pentru a constituì abatise în diferite puncte; dacă pădurea e deasă tare, a face mici deschizături, cari să permită a supraveghià apropierea inimicului. Se pot face mai multe deschizături, cari să pornească dela acelaş punct de observaţie.

A perfecţionà, în urmă, făcând o întrebuinţare deasă de traverse şi parà eclaturi, adăposturi şi drumuri acoperite.

VIII. *Apărarea contra avioanelor (aeroplanelor).* — A nu trage asupra aeroplanelor decât când sboară foarte jos, şi când e certitudinea că sunt inimice.

Când se aude motorul unui aeroplan, trebuie evitată orice mişcare.

In cantonamente, a reintrà în case.

Lângă o pădure, a reintrà în ea.

Lângă un deluşor, un gard, un perete, a se lipì, dacă e posibil, în partea umbrită.

In marş, a se oprì întâiu, şi pe o şosea, a-i degajà centrul şi a se culcà în şanţuri.

Dat la Cuartierul g-ral al Arm. I-ia, în 17 Nov. 1914.

(ss) *General Dubail*

Oarecari constatări de pe teatrul de operaţiuni din Franţa, cu privire la importanţa întăririlor

Bătăliile ce s'au dat dejà în cursul prezentului răsboiu, în Franţa, au făcut să reiasă importanţa, cu totul deosebită, a întăririlor pe câmpul de luptă.

In multe părţi ale frontului, lupta a luat caracterul unui adevărat răsboiu de cetate.

Această importanţă se datoreşte necesităţii de a se apărà contra efectelor puternicelor tunuri, întrebuinţate de adversari.

Germanii, au făcut dela începutul răsboiului o întrebuinţare judicioasă şi constantă a fortificaţiei, pe câmpul de luptă, şi au putut, din această cauză, să evite pierderi importante.

Pe de altă parte, experienţa căpătată de francezi, i-au convins că trebuiau aduse oarecari modificări la dispoziţiunile regulamentare în vigoare, pentru executarea lucrărilor de campanie.

Se dă acum o instrucţie amănunţită cadrelor şi oamenilor, în ceeace priveşte organizaţiile defensive, şi, astfel de exerciţii se fac pretutindeni, şi anume cu trupele ce se pregătesc în depozitele din interiorul ţării.

De următoarele principii se călăuzesc francezii actualmente, în executarea acestor lucrări:

I. *Organizarea poziţiunilor.*

I. *Organizarea poziţiunilor.*—In general, în organizarea unei poziţiuni, trebuie a se avea în vedere următoarele:

1. *Să fie cât se poate de greu de recunoscut cu ochianul, şi din aeroplan,* şi, în acest scop:

a) Trebuie redusă înălțimea fortificațiunii de-asupra pământului, cu condițiunea neapărată a se avea vederi suficiente;

b) Traseul șanțurilor adăpost și al elementelor lor, trebuie adaptate la teren;

c) Șanțurile adăpost trebuiesc ascunse, redând pământului aspectul lui primitiv; spre exemplu în vii punându-se la loc haracii; în pădurile plantate, replantându-se culturile; etc. In unele cazuri se recurge la frunziș, la pânze, având culoarea solului, la buruieni, etc.

Dacă nu se pot face cele arătate mai sus, trebuie schimbat aspectul solului pe o mare întindere, arând pământul, simulând șanțuri adăpost false;

2. *Să fie construită în așă fel, ca efectul distrugător, precum și efectului exploziunilor obuzelor de mare calibru, să fie limitat,* în acest scop:

a) Trebuie a se micșorà lărgimea șanțurilor-adăpost:

b) A se înființà în uvraje mai multe despărțiri, înmulțindu-se numărul traverselor și al adăposturilor în contra sfărămăturilor de obuze.

c) Trebuiesc înființate numeroase adăposturi, atât în uvrajele pentru trupele de întâia linie, cât și înapoia lor, pentru rezerve, cu șanțuri de comunicație, adânci și defilate, pentru a legà adăposturile cu șanțurile adăpost.

3. *Să fie completată, dacă timpul permite, în vederea unei lungi ocupațiuni.*—In acest scop, trebuie să se înființeze observatoare, dispozitive pentru scurgerea apei, latrine, încăperi (găuri) pentru păstrarea hranei, lemnelor, pachetajelor, hărților, ocheanelor, proiectoarelor, munițiunilor, etc.; de asemenea, trebuiesc înființate bucătării și de sigur și contloane pentru dormit.

II. *Detalii asupra organizării șanțurilor-adăpost*[1])

1. *Profilul șanțurilor-adăpost*

a) Șanțurile-adăpost, pentru trăgători, au următoarele caracteristice:

Șanțul-adăpost îngust, adânc, având cel mai mic re-

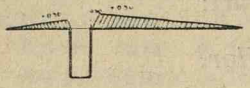

Fig. 1

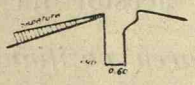

Fig. 2

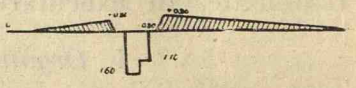

Fig. 3

lief posibil cu parapetul de o grosime suficientă pentru a protejà contra sfărămăturilor; racorduri lungi ale săpăturilor cu terenul, sau pământul aruncat în afară;

b) Șanțurile-adăpost, pentru adăpostirea rezervelor, au următoarele caracteristice: Figurile 1, 2 și 3.

1) A se vedea și schițele dela paginele 403—405.

Sunt destul de adânci şi de largi, pentru a adăposti în picioare efectivul necesar.

Protecţiune prin acoperişuri cu lemne groase, şi acoperite cu un strat de pământ până la 50 cm. grosime.

Inclinaţiunea acoperişului, în aşà mod, încât ricoşetul obuzelor să fie favorizat.

Se întrebuinţează lemne destul de lungi, pentru ca, în caz de rupere, acoperişul să nu se prăbuşească.

Figura No. 4, 5 şi 5 bis, ne arată adăposturi în afară de şanţuri-adăpost, pentru rezerve.

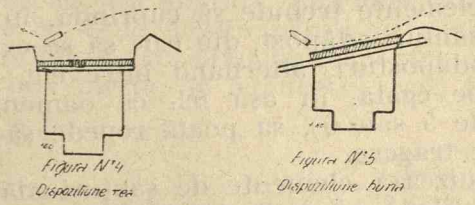

Figura No. 6, adăpost în şanţurile-adăpost, pentru linia de trăgători.

Un adăpost perfect, poate fi obţinut în modul următor:

Se sapă în pământ un şanţ de o lungime şi de o adâncime suficientă, se acoperă acest şanţ cu un prim strat de lemne, dispuse perpendicular celor din primul strat, şi cu un al doilea strat de pământ de 30 c.m. (Figura No. 5 bis).

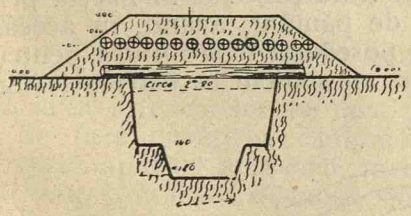

Fig. 5 bis

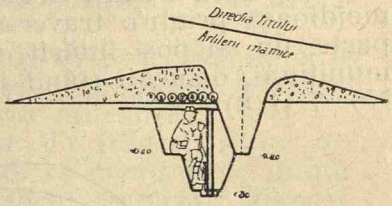

Fig. 6

Efectele asupra acestui adăpost se poate vedeà din următoarea întâmplare:

Un obuz german de 15 c.m., căzând pe un astfel de adăpost, lemnele cari alcătuiau stratul superior, au fost dislocate şi unele rupte, dar proiectilul nu a străpuns acoperişul, şi, vreo zece oameni, ce luau masa sub acest adăpost, au fost neatinşi.

c) Şanţurile de comunicaţie au următoarele caracteristice: Trebuie să fie destul de adânci şi destul de largi, pentru ca un om să poată circulà uşor în ele, în pi-

cioare, fără dificultate; de asemenea, trebuie să fie protejate în aceleaşi condiţiuni ca adăposturile;

d) Intrebuinţarea taluzurilor şoselelor, săpând în ele scobituri, redanuri sau adăposturi sunt folositoare.

2. *Traseul şanţurilor-adăpost.*

Caracteristicele traseului şanţurilor-adăpost, sunt:

Liniile de apărare sunt constituite, nu prin şanţuri-adăpost în linie dreaptă, ci prin elemente alăturate, cu singura grije de a se urmă formele terenului de bătut.

Aceste elemente trebuie să cuprindă, în acelaş timp, porţiuni de şanţuri-adăpost, din cari să se execute trageri, precum şi adăposturi, alternând între ele, şi de o lungime aproape egală, în aşă fel, ca oamenii adăpostiţi. (în număr de 5 sau 6), să poată repede să-şi ocupe poziţiile lor de tragere.

Se organizează elemente de şanţuri-adăpost, expuse tirului de anfiladă al artileriei inimice, pentru doi sau

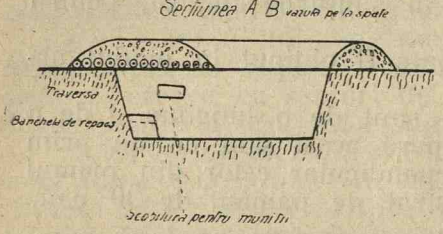

Fig. 7

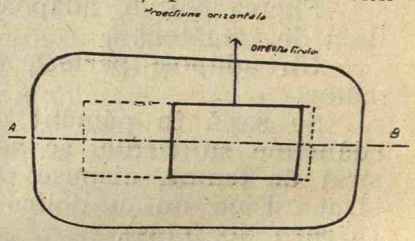

Fig. 8

trei trăgători, fiecare element fiind protejat în partea primejdioasă printr'o traversă de pământ, având, în aceeaş parte, un adăpost întărit, şi posedând o scobitură pentru muniţiuni, oamenii stând jos, cu spatele la traverse, (fig. No. 7 şi 8).

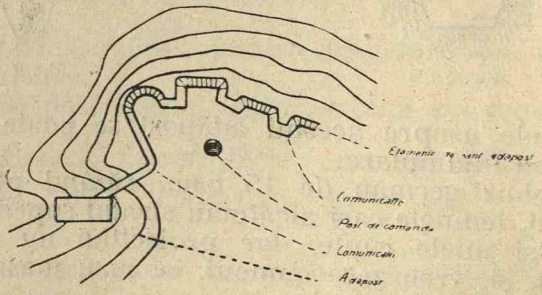

Fig. 9

In figura dela pag. 403—405, se arată elemente de şanţuri-adăpost legate între ele prin comunicaţii.

Eşirile comunicaţiilor se fac în punctele adăpostite de vederile inimicului.

La fiecare 4—5 metri, sunt traverse ale căror taluzuri sunt îmbrăcate cu scânduri, sau garduri susţinute pe ţăruşi.

Taluzurile terminale şi laterale, se fac în pantă ştearsă, pentru a indică limita fronturilor.

III. *Adăposturi pentru mitraliere*

Organizarea acestor apărări, coprinde câte două adăposturi, pentru o secţie, legate printr'un şanţ de comunicaţie. Mai întâiu se fac adăposturi pentru servanţi, în genunchi; iar mai târziu, se adâncesc, (vezi figurile No. 10 şi 11).

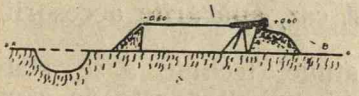

Fig. 10

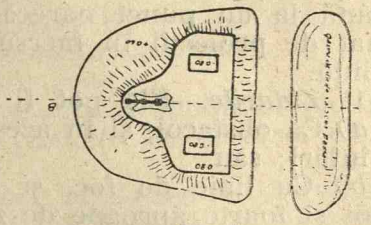

Fig. 11

IV. *Organizarea unei poziţiuni.*

Caracteristica organizării unei poziţiuni, este următoarea:

Grupe de elemente de şanţuri-adăpost, adaptate la formele terenului şi executate în condiţiunile de mai sus. Flancarea intervalelor se face prin mitraliere.

Se face curăţirea câmpurilor de tragere şi se organizează apărări accesorii, menite să menţină pe inimic mult timp şi la bună distanţă, sub focul şanţurilor-adăpost.

Se construieşte o linie de abatise, sau de reţele de sârmă îngropate, într'un şanţ, la circa 25 sau 30 m., înaintea crestei de foc.

La 100—120 m. de creastă, se fac 2 linii de câte 5—6 m. adâncime de sârmă, depărtate între ele de 10 m.

Toate apărările accesorii trebuie să fie bătute fie prin focuri directe, fie prin focuri de flanc; o apărare accesorie nebătută de focuri nu este bună.

Când nu se dispune decât de o mică cantitate de sârmă, ea va puteà fi întrebuinţată, întinzându-se o simplă sârmă, de circa 20 c.m. înălţime dela pământ, legată de ţăruşi dispuşi fără ordine.

Invizibilă, chiar la distanță mică, această sârmă va provocà căzături, cari vor întârzià pe atacători și vor produce, asupra lui, un efect moral deprimant.

Intre grupele de uvraje, vor trebuì lăsate intervale libere, pentru a se permite trecerea ofensivei.

Dispozitivele de ieșire ale uvrajelor, trebuiesc astfel amenajate, încât să poată permite adunarea cât mai repede a unităților însărcinate a executà atacul, în spațiurile libere și la adăpostul vederilor dușmanului.

V. *Punerea în stare de apărare a localităților sau a pădurilor.*

Adăpostirea personalului, dacă nu în contra obuzelor, cari traversează zidurile, dar al sfărămăturilor de obuze, și de pietre, provenind dela zidurile caselor bombardate, și până la un punct oarecare, chiar contra curentului format de proiectil în mersul său, poate să se facă cu ușurință.

1. *Zidurile.*—Ele pot fi considerate:

a) Ca obstacol, și în acest caz, apărările accesorii le vor întărì; sau

b) Ca linie de foc, și atunci trebuie a se stabilì înapoi și foarte aproape de zid, un alt perete de căptușeală; cărămizile, constituind peretele, vor fi așezate pe muche, una lângă alta.

Grupurile de trăgători vor fi despărțite prin saci sau butoaie umplute cu pământ, așezate din 5 în 5 m., și servind de traverse.

2. *Casele.*—In casele cari au trei ziduri paralele cu frontul, oamenii vor fi, în general, adăpostiți înapoia zidului al doilea sau al treilea; trebuie, însă, făcute acoperișuri, pentru a-i adăpostì în contra sfărămăturilor de pietre sau de cărămizi, scoțându-se, totdeodată, și toate materiile inflamabile, cari s'ar găsì acolo, deschizându-se ușile interioare, pentru a se micșorà efectele curentului proiectilelor.

Se vor protejà trăgătorii așezați înapoia întâiului zid, în contra sfărămăturilor de piatră, cu ajutorul saltelelor, scândurilor, etc.

3. *Păduri.*—Copacii de 80 cm., până la 1 m., sunt tăiați de către proiectile.

Copacii, a căror cădere ar puteà fi primejdioasă, pentru trăgători, precum și copacii cari vor servì ca adăposturi pentru șanțurile adăpost, se vor tăià cam 1,50 m. dela pământ.

Adăposturile se vor construì, astfel, ca parapetul să aibă două rânduri de trunchiuri de copaci, despărțite printr'un strat de 2 metrii de pământ. Cu crăcile se vor face traverse și acoperișuri.

VI. *Organizarea defensivă a satelor.*

Rezultatul, care trebuie căutat în această organizare, este de a se apropia, cât mai mult posibil, de principiile fortificaţiei permanente, constituind:

1. O linie de obstacole, (împrejurimile exterioare a satului), întărite prin apărări accesorii;

2. O linie de foc, bătând bine linia de obstacole, precum şi terenul înainte, Pe această linie, se construiesc adăposturi, anume întărite, pentru santinele, prin organizarea caselor bine alese, pe lizieră, etc.

3. Focurile de flanc, în special cele de mitraliere, să bată de anfiladă terenul înaintea liniei de obstacole;

4. Adăposturi înapoi, legate cu linia de foc prin bune comunicaţiuni defilate:

a) In apropierea acestei linii, pentru trupele destinate liniei de foc, în momentul atacului;

b) Mai înapoi, pentru rezerve.

5. Comunicaţiuni, permiţând unităţilor de pe linia de foc să ocupe repede poziţiile lor şi rezervele să manevreze.

Ele trebuie să fie duse în zigzaguri, — evitând străzile mari, cari sunt în linie dreaptă, şi au putut fi reperate de inimic.

6. Adesea, organizarea întăririlor înaintea localităţii. In cazul acesta, trebuiesc amenajate şanţurile adăpost, casele, etc., astfel ca inimicul să nu se poată menţine în posturile întărite, instalate înaintea liniei de foc, iar comunicaţiunile trebuiesc stabilite astfel, ca să poată fi întrebuinţate, fără a împiedică focurile ce se trag din sat.

VII. *Apărări accesorii*

Reţelele de sârmă, înalte de vreo 2 m., (modelul care este întrebuinţat foarte mult în Franţa, pentru împrejmuirea proprietăţilor), constituie un excelent obstacol susceptibil pentru a mări foarte mult, în unele cazuri, valoarea defensivă a lucrărilor de campanie. Fixate puternic cu cuie de copaci în păduri sau la lizierele satelor, ele nu pot fi distruse nici prin melinită chiar, şi nici smulse cu cârlige.

Ca mijloace de distrugere sunt: foarfecile, cârligele agăţătoare şi aruncate cu arcul; şi focul mitralierei, secerat.

ANEXA G.

Lupta în Flandra. Victoria câştigată prin inundaţii

In timpul ultimelor zile ale lunei Octombrie, germanii voiau să ajungă la Calais, cu orice preţ, mergând în lungul coastei mării. Extrema dreaptă germană se pregăteà, adunând toate trupele ce soseau din Germania, să atace în această direcţie.

In acest timp, un inginer belgian dela marile ecluse dela Nieuport, cari regulează intrarea apei mării pe canalul Iser, ca şi în canalurile afluienţi ai canalului principal, concepù planul de apărare al regiunii, prin inundaţii.

Planul a fost prezentat Statului-major belgian şi aprobat chiar de ministrul de răsboiu, D-l de Broqueville.

In trăsături generale, acest plan constà: a transformà în dig talusul căei ferate Nieuport-Bains-Dixmude, care merge în lungul canalului Iser; apoi, dărâmându-se marginile canalului în mai multe locuri, prin lovituri de tun, să se provoace inundaţia, care se va întinde numai la Nord, unde erau germanii, la Sud fiind împiedicată de talusul căei ferate.

Planul s'a pus în aplicare, astupându-se toate rigolele şi trecerile pe sub digul căei ferate; apoi, baterii puternice au fost aşezate chiar pe taluzul căei ferate, pentru a puteà bate, cu lovituri directe, malurile şi cheiul canalului.

Toate pregătirile au scăpat cu totul vigilenţei germanilor. S'au găsit în carnetul unui ofiţer german următoarele scrise: „Belgienii, desigur, sunt foarte înapoiaţi milităreşte; ei îşi aşează bateriile pe taluzul căei ferate, fără să se gândească că ni le oferă ca cele mai bune ţinute"; iar relativ la bombardarea canalului, un alt ofiţer german scria: „Tunurile belgienilor sunt ochite de şcolari; ei au risipit, azi, muniţia lor, în vânt, fără alt rezultat decât să-şi sfărâme singuri cheiul frumosului lor canal de pe Iser".

Aceasta, chiar, erà scopul lor.

Inundaţia începù să se întindă. La început, germanii, nu i-au dat mare atenţie. Când au primit, însă, ordin să retragă artileria, erà prea târziu. In zadar oameni şi cai se înhămară la ele. Majoritatea rămaseră înămolite; iar infanteriştii din şanţurile-adăpost, cari au întârziat cu fuga, s'au înecat.

Necunoscând cauza acestor inundaţii, şi crezând-o provizorie şi trecătoare, regimentele au primit, la început, ordine de a stà pe loc, în câmpie; când apa ajunsese până la brâu, şi ameninţà încă să mai crească, s'a dat ordinul să se părăsească câmpia şi să vină toţi pe şoselele, cari fiind în umplutură, nu erau inundate.

Acest moment, aşteptat de belgieni, a fost întrebuinţat pentru a bate şoselele în tot lungul lor cu tunuri, dinainte aşezate pe digul căei ferate, sau cu mitraliere aşezate în bărci sau pontoane, cari se apropiau pe flancurile şoselelor.

In prima zi a fost un adevărat masacru. Numai în triunghiul Pervyse-Ramscapelle-Schoore, au pierit peste 12.000 germani.

*
* *

Când trupele aliate au fost respinse din Dixmude, aceştia au imaginat şi aci ajutorul inundaţiilor. Un ofiţer francez, în asociaţie cu un funcţionar belgian, au înlesnit ruperea digurilor, şi în mai puţin de 10' dela ruperea lor, apa ajunsese la înălţimea singurei şosele, care mergeà la capul de pod ocupat la Sud de Dixmude, de germani. Apa ajunsese foarte repede la înălţimea podului peste Iser, şi ameninţà să taie retragerea tuturor apărătorilor germani aflaţi dincoace. In acest moment, un atac belgo-francez, îndreptat contra acestor apărători, a avut drept rezultat uciderea lor, a tuturor, fiindcă nu au voit să se predea. S'au găsit peste 1.000 de cadavre germane numai în Dixmude.

Şi aci inundaţia s'a întins la Nord, înecând toate lucrările germanilor şi un numeros material, tunuri, mitraliere, etc.

Singurile drumurile şi şoselele înalte mai puteau fi întrebuinţate în această regiune.

Atacurile, cu orice preţ, fiind, însă, poruncite, s'au îndreptat în lungul şoselelor, în formaţiuni strânse, masse enorme de germani, regimente după regimente, în speranţa că vor puteà rupe frontul belgian sau francez. In această massă, artileria şi mitralierele belgiene şi franceze, făcură ravagii.

Un ofiţer belgian povesteşte: „Erà la N.-V. de Dixmude. Ocupasem poziţie cu două tunuri şi patru mitraliere pe o şosea largă de 8 m., când, deodată, văzurăm venind spre noi o massă compactă de germani. Ei aveau armele pe umăr, după curea, se ţineau de braţ şi înaintau cu un pas de atac, cântând cântece răsboinice.

„La 2.000 m. cele două tunuri deschiseră focul. Inimicii cădeau cu grămada; dar golurile se completară imediat şi massa înaintează mereu. Mitralierele începură focul şi secerară. Coloana inimică bate în retragere.

„După o oră, cântecile şi strigătele răsboinice se aud din nou. Coloana germană înaintà, purtând înainte saltele. La 500 m. focul mitralierelor face ravagii; coloana inimică cântă, urlă şi înaintează; ofiţerii, o parte în cap,

alţii cu revolverul în mână, conduc coloana. Totul este, însă, în zadar. Atacul este respins cu pierderi enorme".

S'a imaginat apoi atacul, traversând câmpiile inundate şi ducând fiecare soldat mici podeţe, portiţe, care să le arunce deasupra şanţurilor, pentru a puteà trece înainte. Francezii şi englezii, în bărci cu motor, şi în pontoane, mergeau în tot lungul şi largul câmpiei inundate şi atacau cu mitralierele coloanele inimice.

Germanii au adus, apoi, 7.000 de pontonieri din regiunea Rin-ului, pentru a face podurile peste toate canalurile şi părţile inundate. Bărcile cu motor franceze şi engleze, armate cu mitraliere, intrară în acţiune; dar germanii puseseră tunuri de câmp pe pontoane şi primiră bărcile franco-engleze cu o ploaie de proiectile de tun. Riposta, însă, de partea acestora, nu s'a lăsat aşteptată; au înarmat şi ei astfel de pontoane cu tunuri de câmp franceze, şi chiar în prima zi, zece din îmbarcaţiile germane, din 12, au fost înecate.

Lupta, treptat-treptat, încetează în această parte.

Germanii, se zice că, au pierdut aci peste 100.000 de luptători, şi un imens material înecat.

Victoria a fost obţinută prin mijlocul inundaţiilor.

NOUTĂŢI TEHNICE

— Ruşii, au tren baie cu vagon bucătărie şi vagon ceainărie. In timp de 24 ore, fac baie 3.000 oameni.

— Automobilele cuirasate şi armate cu tunuri sau mitraliere, pare a-şi găsi o mare întrebuinţare în războiul modern. Sârbii, spun că automobilele mitraliere ale austriacilor, produceà şi un efect moral puternic.

— S'au întrebuinţat autobuzele mari, de piaţă, pentru aprovizionări. Unele din ele s'au amenajat pentru transportul cărnii proaspete.

—Obuzierele germane de 42 cm.[1]), cari au nimicit pe rând cetăţile belgiene Liège, Namur, Anvers. Se pun în mişcare pe şine, anume aşezate. Trage o lovitură la 10' minute. Descărcarea se face prin scânteie electrică. Din cauza violentei deplasări de aier ce produce la fiecare lovitură, servanţii trebuie să fie la oarecare distanţă. O lovitură costă 32 mii lei. Are pe lângă el tunuri de calibru mai mic, cari ajută la regularea tragerii. Baloane captive sau aeroplane, ajută la dirigerea focului. Se aruncă din acestea din urmă, un fel de bombe, cari, la căderea pe pământ, înalţă o coloană de fum, cre arată ţinta.

Are şi inconveniente: Greu de transportat; greu de aprovizionat cu muniţie; la distanţe mici, pot fi uşor

1) Vezi şi pag. 129.

capturate; personalul (civil), de conducere, odată rănit, este greu de înlocuit.

— S'au întrebuinţat rachete luminoase, asvârlite cu arme sau arcuri speciale, pentru a lumină terenul când adversarul atacă.

— La distanţe, s'au asvârlit cârligi legate cu sfoară, în sârmele inimicului. Când s'au prins cârligele, luptătorii trag de sfoară pentru a rupe sârma. Acest sistem este asemănător cu acela al vânătorilor de balene pe Oceane. Aceste cârlige se asvârle şi cu un tun special.

— S'au întrebuinţat reţele de sârmă cu curenţi electrici, cari omorau pe atacatori în momentul atingerii de ele.

— S'au întrebuinţat scuturi de oţel în tranşeele de linia I-ia, înapoia cărora soldaţii observau pe inimic, sau trăgeau.

— Mitralierele au fost, adesea, urcate în pomi; iar altele au fost montate pe motociclete.

— S'au întrebuinţat maşini de asvârlit bombele în tranşeele inimicului. Astfel de maşini mai întâlnim în istoria veche, numite bombarde.

Lupte cu automobilul. — Una din caracteristicele războiului actual, este şi întrebuinţarea automobilelor pe o scară foarte întinsă, în tot felul de operaţii.

In 1914, la manevrele ruseşti, ataşatul militar german, văzând o lungă coloană de camioane-automobile defilând, ar fi zis unui general rus: „Nu înţeleg nevoia acestor vehicule în Rusia; şoselele sunt într'o stare aşa de rea!". Generalul rus, i-ar fi răspuns: „Sunt, însă, şosele foarte bune în Germania".

La începutul războiului, cele cinci mari ţări intrate în luptă, au dispus de 250.000 camioane-automobile, capabile de a luà fiecare dela 2—4 tone.

Franţa erà în cap, cu 90.000 de trăsuri; apoi Germania, cu 70.000; Anglia 55.000; Austria 25.000; şi Rusia cu 10.000.

Automobilele au fost întrebuinţate de francezi, în intervalul dela 5—8 August, să transporte trupe spre frontiera belgiană; 60.000 oameni, au fost transportaţi în 24 ore dela Paris înspre Maubeuge, întrebuinţându-se 1500 automobile, câte 40 luptători de automobil.

In bătălia dela Marna, generalul Galieni trimite ajutor lui Maunoury mai mult de o divizie cu ajutorul automobilelor-taximetre, nerechiziţionate încă de armată. Ajutorul a sosit în câteva ore.

La declaraţia de războiu, Germania posedà peste 1000 de automobile blindate şi armate cu două mitraliere şi cu 8—10 soldaţi; ele precedau coloanele armatelor şi în

timpul nopţii, străbătând 50—60 km., surprindeà localităţi şi regiuni, cari se credeau în afară din sfera de acţiune a năvălitorilor, surprindeà santinelele şi răspândeà frica şi groaza în întreaga regiune.

Convoiurile de muniţiuni şi de aprovizionamente urgente, atât la aliaţi, cât şi la germani, se fac numai cu camioane-automobile, cari, pe frumoasele şosele din Belgia, Franţa şi Germania, merg cu o iuţeală mijlocie de 25—30 km. pe oră.

Există automobile amenajate în săli de operaţii chirurgicale; altele auto-distilerii, unde se sterilizează instantaneu apa pentru trupă. Automobile-bucătării; automobile-tunuri, în special pentru a urmări avioanele duşmane sau dirijabilele; automobile-pluguri, pentru săpat şanţurile-adăpost, conduse de un singur om, şi care poate face, în 24 ore, un şanţ lung de 2.400 m. şi adânc de 1 m., şi larg de 1 m.; automobile-frigorifere pentru carne proaspătă; auto-foarfeci pentru tăiatul sârmelor, etc.

Se poate spune, aşa dar, că automobilul este azi un mijloc de luptă foarte important.

Serviciul aprovizionării la germani.

Soldaţi, ofiţeri, funcţionari, toţi au porţiunea de războiu, sporită, faţă de cea de pace, şi constă din: 750 grame pâine, sau 500 grame pesmeţ; 375 grame carne proaspătă, sau sărată; ce poate fi înlocuită prin 200 gr. carne afumată, slănină, salam sau conserve de carne; 125 grame orez sau grişi, ori 250 grame de leguminoase, (fasole, mazăre, linte), sau 1.500 grame cartofi, sau 150 grame de conserve de legume, (conserve uscate 60 gr.); (acestea toate se pot dà şi în parte, întregindu-se, de ex.: numai 500 grame cartofi şi pentru rest echivalentul de legume, etc.); apoi: 25 grame cafea prăjită sau 3 gr. ceai, cu 17 grame zahăr; 25 grame sare.

Această porţie poate fi sporită, în ţară inimică, după ordinul generalului comandant, pentru două zile, iar pentru mai mult timp, după ordinul comandamentului suprem al armatei, prin adausuri de băuturi şi ţigări.

Greutatea mijlocie a unei porţiuni de războiu, e de 1.100 grame.

Pentru caii de călărie, se socoteşte raţia de războiu la 6 kgr. ovăz, 2,5 kgr. fân şi 1,5 kgr. paie tocate; pentru caii de tras ai artileriei grele, îndoit.

In afară de aprovizionarea regulată, trupa duce cu sine provizii de rezervă, în caz de lipsă, constând din: 250 grame pesmet cu ou; 200 grame conserve de carne; 150 grame conserve de legume; 25 grame sare şi 25 gr.

cafea, o greutate, care va să zică, de 750 grame, împreună cu împachetarea, de fiecare om.

O parte din proviziile de rezervă, le poartă soldatul în raniță, altă parte o duce cu sine, la bucătăria de câmp, în care sau pe vite de transport. Ofițerii au să vegheze ca aceste provizii de rezervă să nu se întrebuințeze decât cu adevărat în caz de nevoie imperioasă, adică atunci când lipsesc cu totul orice alte provizii.

Rezerva este socotită pentru trei rații. Superiorii când dau voie ca să fie întrebuințată, trebuie să anunțe imediat, ca acest stoc de provizii să fie reînoit, pe cât cu putință mai curând.

Acestea se numesc „rațiile de fier", și sunt bine închise în cutii. Rații de rezervă se duc în permanență și pentru cai; în schimb, cavaleria n'are decât două rații de rezervă.

Fiecare corp de armată are, afară de coloanele lui de aprovizionare, și câte două coloane de brutării de câmp. Coloanele de aprovizionare duc cu ele proviziuni ce se pot păstrà mai mult timp, de pildă: slănină, pesmeți, conserve de carne, cum și ovăz, — dar nu pâine, nici carne proaspătă, — și se țin în rezervă, după putință, adică atâta timp cât celelalte provizii sunt suficiente. O coloană de aprovizionare duce proviziile îndestulătoare unei divizii de infanterie, pentru o zi. Fiind 13 astfel de coloane de fiecare corp de armată, ele satisfac la nevoie, necesitățile de aprovizionare a unui corp, pentru patru zile; așà că, prin toate aceste măsuri, armata e în totdeauna asigurată de o rezervă de provizii pentru 8—9 zile, (4 zile coloanele de aprovizionare, 1—2 zile carele cu alimente, 3 zile „rațiile de fier").

De cea mai mare importanță sunt coloanele de brutării, căci pâinea e alimentul de care soldatul se poate poate lipsì mai cu greu. O astfel de coloană cu 12 cuptoare portative, poate să coacă în 24 ore, 23 mii de pâini de câte 1 kgr. și jumătate. Dacă e nevoită să se deplaseze în acest timp, numai 13 mii de pâini.

CAROLI FUNDATIUNEA UNIVERSITARIA

CUPRINSUL

PARTEA I

CAPITOLUL I

Chestiuni generale introductive

Pagina

1. Pretextele și cauzele războiului european 3
2. Pretextele apropiate ale războiului 4
3. Cauzele depărtate ale războiului. Inarmarea exagerată a puterilor europene; combinațiile politice de alianțe și contra alianțe; tendințele de individualizare și independență a naționalităților; revendicări teritoriale, reabilitări morale; tendința Rusiei către Mediterana în conflict cu interesele economice Austro-Germane; interesele economice ale Angliei în conflict cu acelea ale Germaniei; interesele economice ale puterilor europene în colonii; tratatul dela București; lupta pentru existență 9

Declarațiile de războiu și de neutralitate 20

Invinovățiri și desvinovățiri asupra provocării războiului european 22

Ce spune dubla alianță: presa politică; economiștii și sociologii; diplomația germano-austriacă; filosofii și intelectualii . . . 23

Ce spune tripla înțelegere 31

CAPITOLUL II

Pregătirea de războiu a beligeranților

Generalități 41

Pregătirea armatelor de uscat

Armata Engleză. Recrutarea. Armata activă: Infanteria, Cavaleria, Artileria, Trupe tehnice. Impărțirea armatei active în comandamente 43

Armata teritorială 53

Armata de India, de Canada, de Australia, de Africa de Sud, de Noua Zeelandă 54

Efectivul total de mobilizare al arm. engleze în războiul actual 59

Armata Belgiană: Recrutarea. Organizarea marelui comandament 60

Armata activă: Infanteria, Cavaleria, Artileria, Trupe tehnice 64

Impărțirea armatei active în comandamente 66

Armata Franceză: Recrutarea. Organizarea marelui comandament

Armata activă: Infanteria, Cavaleria, Artileria, Trupe tehice 74

Impărțirea armatei active în comandamente 75

Trupele franceze din colonii 76

Trupele de rezervă și armata teritorială . . . . .

Pagina

Armata Japoneză: Recrutarea, Organizarea marelui comandament Armata activă: Infanteria, Cavaleria, Artileria, Trupe tehnice Impărțirea armatei în comandamente Armata de rezervă. 78
Armata Muntenegreană: Recrutarea. Organizarea marelui comandament. Unitățile și împărțirea lor în comandamente . . . 88
Armata Rusă: Recrutarea, Organizarea marelui comandament Compunerea armatei active: Infanteria, Cavaleria, Artileria . . 91
Impărțirea armatei în comandamente 99
Armata Sârbă: Recrutarea. Organizarea marelui comandament. Compunerea armatei: Inf., Cavaleria, Artileria, Trupe tehnice Impărțirea armatei în comandamente 105
Armata Austro.Ungară: Recrutarea. Organizarea marelui comandament. Compunerea armatei: Infanterie, Cavalerie, Artilerie, Trupe tehnice. Impărțirea armatei în comandamente . . . 109
Armata Germană: Recrutarea. Organizarea marelui comandament Compunerea armatei. Armata activă: Infanteria, Cavaleria, Artileria. Trupe tehnice. Imp. armatei în comandamente 118
Armata de Landwehr. Armate de Landsturm 133
Efectivul total de mobilizare al armatei germane 135
Armata Turcă: Recrutarea. Organizarea: Infanteriei, Cavaleriei, Artileriei. Trupe tehnice. Organizarea armatei active în comandamente. Armata de rezervă (redifi) și armata de miliții (mustafizi) 137

Armatele de apă și armatele de aer

Anglia Armata de apă și armata de aer 143
Franța Armata de apă și armata de aer 149
Japonia Armata de apă și armata de aer 152
Rusia Armata de apă și armata de aer 154
Austro-Ungaria Armata de apă și armata de aer 157
Germania Armata de apă și armata de aer 159
Turcia Armata de apă și armata de aer 166

Pregătirea de războiu a poporului și a teritoriului

Anglia 167
Belgia 172
Franța 174
Muntenegrul 180
Rusia 181
Serbia 188
Austro-Ungaria 191
Germania 196
Turcia 203

Diferite comparații între statele beligerante

Tablouri: Suprafață, populație, natalitate. Bugetul general și militar pe 1914. Căi ferate. Efectivul de războiu conform organizației din timp de pace. Efecttvul probabil mobilizat 209

CAPITOLUL III

Descrierea teatrelor de operațiuni

Generalități.
Teatrul de operațiuni din Est: Hidrografie, orografie, Căi ferate și căi de comunicațiuni, Considerațiuni generale 212
Teatrul de operațiuni Austro-Ungar-Sârb 234
Teatrul de operațiuni din Vest: Frontiera de Nord, Frontiera de Nord-Est 245

Pagina

Considerațiuni generale militare asupra întregului teatru de operațiuni 257
Valoarea strategică și tactică a cetăților așezate pe cele două fronturi militare: frontiera franceză și frontiera germană . 258
Teatrul de operațiuni din Caucaz 276

PARTEA II

Descrierea sumară a operațiunilor pe toate teatrele de operațiuni

Generalități 279

CAPITOLUL I

Operațiunile pe teatrul de operațiuni din Vest

Concentrareà forțelor franceze, germane 280
Primele operațiuni: Atacul frontierelor, Invadarea germanilor în Belgia și Luxemburg. Ofensiva francezilor în Alsacia și Lorena. Luptele pe teritoriul francez 282
Ofensiva stângei și centrului francez. Luptele pe teritoriul francez «Retragerea francezilor spre S. E. de Paris 285
Bătălia dela Charleroi. Retragerea spre Marna 288
Bătălia depe Marna 294
Bătălia depe Aisne 306
Bătălia din Flandra și ultimele operații până în Ianuarie 309
Observațiuni, învățăminte și discuțiuni asupra luptelor depe teatrul de operațiuni din Vest 314

CAPITOLUL II

Operațiunile pe teatrul de operațiuni ruso-austro-german

Mobilizarea și concentrarea forțelor 326
Primele operațiuni. Operațiunile izolate în luna August 328
Ofensiva rusă în Prusia Orientală 329
Ofensiva Austro-Ungară în Polonia și Wolhinia. Ofensiva rusă în Galiția și Bucovina. Infrângerea austriacilor în Galiția . . . 336
Prima ofensivă austro-germană în Polonia și Galiția 342
A doua ofensivă austro-germană 345
Operațiile până în luna Ianuarie 1915 351
Observațiuni și învățăminte relative la operațiunile de pe frontul de Est 354

CAPITOLUL III

Operațiunile pe teatrul de Sud-Vest (Austro-Sârb)

Forțele austro-sârbe. Concentrarea forțelor austro-sârbe 359
Operațiunile preliminare. Mișcările ofensive sârbești; ofensiva austriacă 362
Lupta dela Jadar și dela Czer (15—22 August) 365
Ofensiva sârbă în regiunea austriacă dintre Dunăre și Sava. A doua ofensivă austro ungară în Serbia 368
Operațiile dela 23—27 Octombrie 1914. Retragerea sârbilor pe Colubara-Lyg. Operațiunile pe Colubara-Lyg. Operațiile depe Rudnic. Ocuparea Belgradului de Austriaci. Ofensiva armatei Sârbe dela 20 Noembrie—3 Dec. Reocuparea Belgradului . 370
Discuțiuni și observațiuni asupra operațiunilor depe teatrul de operații Austro-Sârb 382

Pagina

CAPITOLUL IV

Operațiunile pe teatrul de operații din Caucaz 389
Discuții și observații 394

CAPITOLUL V

Operațiunile în Egipt, Canalul de Suez și Golful Persic 395

CAPITOLUL VI

Discuții și observațiuni generale asupra războiului european . . 397

CAPITOLUL VII

Războiul pe apă

Considerațiuni generale 413
Teatrul de război. — Teatre de operații 416
Organizarea coastelor și crearea porturilor militare și a punctelor de sprijin pentru flote la diferite state 418
Marea Mediterană, Dardanelele, Bosforul, Canalul de Suez, Gibraltarul 423
Operațiunile Maritime. Generalități. Stăpânirea Mării. Blocusul. Războiul de cursă. Cursele lui Emden 427

CAPITOLUL VIII

Descrierea sumară a operațiunilor maritime 439
Tablou comparativ al forțelor navale, la isbucnirea războiului . . 434
Operațiuni în apele europene: Lupta dela Helgoland; Bombardarea coastelor Angliei; Bombardarea portului Cuxhaven, lupta dela 24 Ianuarie în Marea Nordului, operațiile cu submarinele 435
Operațiile în Mediterana și Adriatica. Operațiile în Dardanele. Operațiile în Marea Neagră 440
Operațiile în apele coloniale: în oceanul Indian și Pacific, în oceanul Atlantic, în apele Australiene și ale Chinei 442
Învățăminte din războiul maritim 446

ANEXE

Anexa A. — Nota Austro-Ungară către Serbia 449
„ *B.* — Răspunsul Serbiei la nota Austro-Ungariei. 452
„ *C.* — Calculul făcut de revista „România Militară“ asupra resurselor de soldați ai țărilor în luptă 455
Anexa D. — Manifestul împăratului Wilhelm către armată; „ „ „ „ poporul german 460
„ Țarului Rusiei 461
Proclamația Primarului Max al Bruxelului către cetățenii săi 462
Ordinul de zi al lui Joffre și al Comandantului corp. 8 German la Marna. — Ordinul de zi al lui Galieni 462
Anexa E. — Crâmpee din două scrisori relative la greutățile din războiul actual, date spre cetire elevilor din școalele militare de infanterie 463
Anexa F. — Constatări și învățăminte trase până acum cu privire la tactica de luptă a armelor; la întrebuințarea diferitelor lucrări de pământ, lupta prin înundații etc.:
Infanteria 472
Artileria 476

nstrucţii date armatei austro-ungare de pe teatrul de operaţii din sud 477
Armistiţiu în tranşee. — Lucrări de sapă 479
Operaţii în munţi 481
Copie după instrucţiile date de comandantul arm. I franceze, generalul Dubail, relativ la lupte şi la lucrările de fortificaţie 482
Constatări cu privire la importanţa întăririlor, organizării poziţiilor, a şanţurilor adăpost, traseul, adăposturi pentru mitraliere, localităţi 489
Anexa G. — Lupta în Flandra. Victorie câştigată prin inundaţii . 496
Noutăţi tehnice. — Lupta cu automobilul 498
Serviciul organizării la Germani 499

SCHIŢE ŞI CROCHIURI IN TEXT

Schiţa coloniilor engleze 17
„ „ franceze 18
„ „ germane 19
„ Europei, arătând ţările beligerante 210
„ Regiunei lacurilor Mazuriene 215
Schiţa liniilor ferate duble, cari duc direct dela frontul de Vest la cel de Est şi pe cari le utilizează Germanii pentru deplasarea forţelor de pe un front pe altul 249
Crochiul grupării forţelor franco-engleze la 20 August şi al celor germane la 10 August 281
Crochiul atacului dela Liège 283
Crochiul operaţiilor pe frontul de Vest până la 24 August. Ofensiva germană până la 24 August 290
Crochiul bătăliei de pe Marna şi începutul retragerei spre Aisne 299
Schiţa operaţiilor armatei a 6-a franceze, Maunoury, la Marna . . 301
Schiţa arătând frontul de operaţii al armatelor germane la 2, 24, 30 August, la 2, 6 Septembrie şi frontul la 15 Februarie 1915 305
Crochiul operaţiile pe Aisne 307
„ prelungirei fronturilor adversarilor spre mare 308
„ frontului în timpul ofensivei Germane în Flandra . . . 312
„ operaţiilor Ruso-Germane în regiunea Lodz-ului 349
„ arătând frontul Ruso-Germano-Austriac la 20 Octombrie şi la 11 Noembrie 1914 351
Crochiul arătând concentrarea forţelor Austro-Sârbe 360
Situaţia forţelor Austro-Sârbe la 13 August 1914 362
Prima ofensivă Sârbă. — Bătălia dela Iadar şi Czer 364
Crochiul ofensivei Sârbe în Austria. — Dispozitivul de concentrare al armatei Austro-Ungare 368
Crochiul cu situaţia Austro-Sârbilor la 10 Septembrie 369
Situaţia Austro-Sârbă la 1, 2 şi 3 Noembrie . . . . . 374—375
„ „ „ „ 17—18 Noembrie 377
„ „ „ „ 18—22 „ 379
Operaţiile Sârbilor între 18—22 Noembrie 380
Schiţa în plan, a Canalului de Suez, cu împrejurimile 396
Schiţe arătând lucrările de întărire ale Germanilor pe frontul de Vest . . . . . 403—405
Perspectiva portului Cataro cu împrejurimile 422
Operaţiunile Crucişătorului Emden în Oceanul Indian 433
Operaţiile în Marea Nordului: bombardarea coastelor engleze; atacul dela Cuhaven de către Englezi şi direcţia urmată de Zeppelin-uri în spre Anglia 438
Pespectiva unei trasee: ofiţerul privind afară cu periscopul. Un periscop 480
Schiţe arătând lucrările de şanţuri adăpost la francezi 490—491—492—493

HĂRȚI AFARĂ DIN TEXT

Harta generală a Teatrului de războiu european (No. 1).
" " " " de operație Franco-German (No. 2).
" " " " " " din Est Germano-Austro-Rus (No. 3)
" " " " " " " " " " (No. 3 bis)
" " " " " " Austro Sârb (No. 4)
" " " " " războiu maritim (No. 5)
" " " " " operație maritim din M. Medit. și M. Neagră
" " " " " " din Caucaz (No. 7).
Schița în perspectivă a Dardanelelor, a Canalului de Suez și în plan a întăririlor din Dardanele.
Cinci Crochiuri reprezentând operațiile pe frontul de Est, Germano-Austro-Rus (No. 7, 8, 9, 10 și 13).
Secțiune orizontală a regiunei dintre Rin și Paris și o secțiune verticală pe linia Paris-Nancy-Strasburg.

VERIFICAT
1987

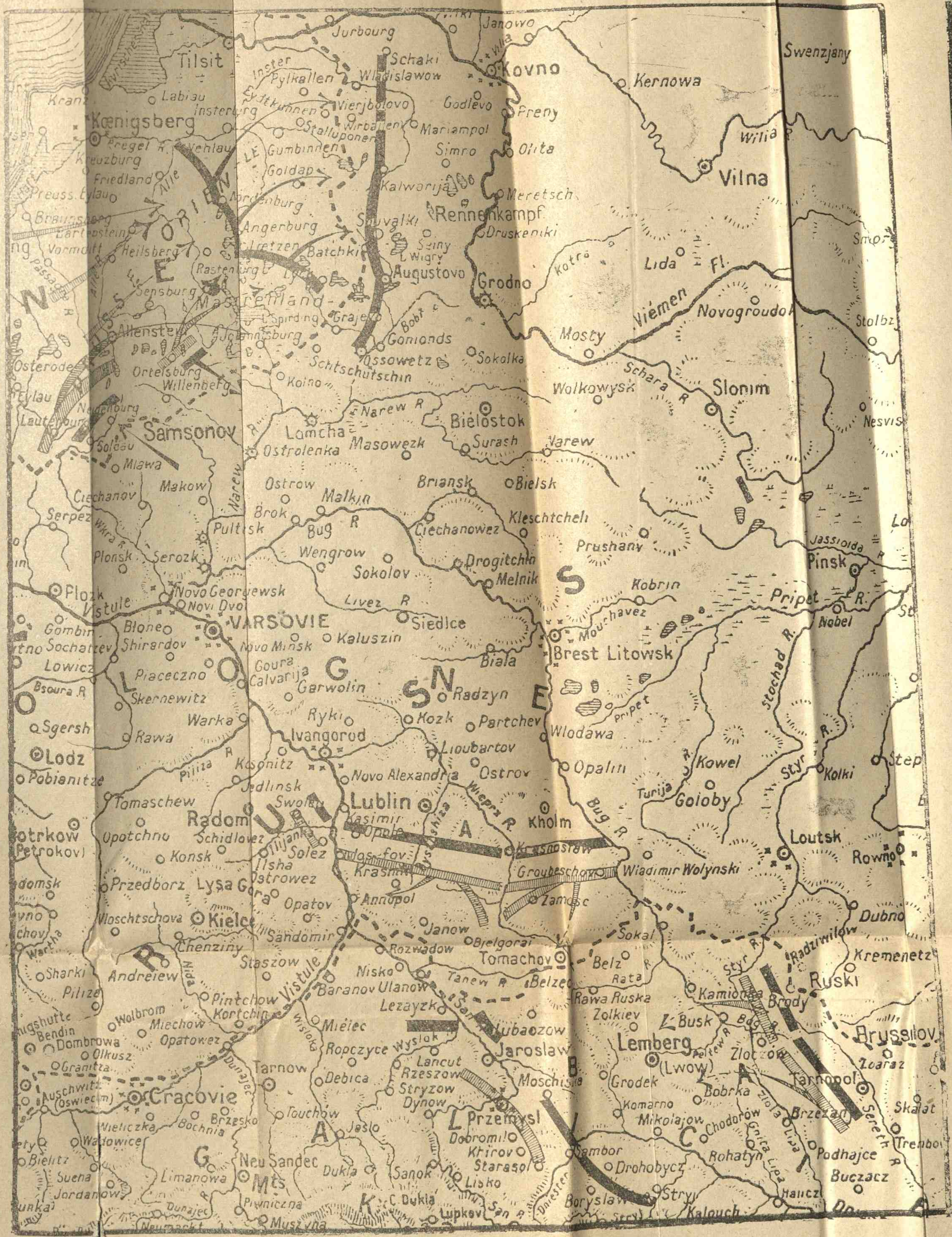
BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ "CAROL I"
BUCUREȘTI

CROCHIURILE OPERAŢIUNILO

CROCHIUL No. 7.

CROCHIUL No. 8.

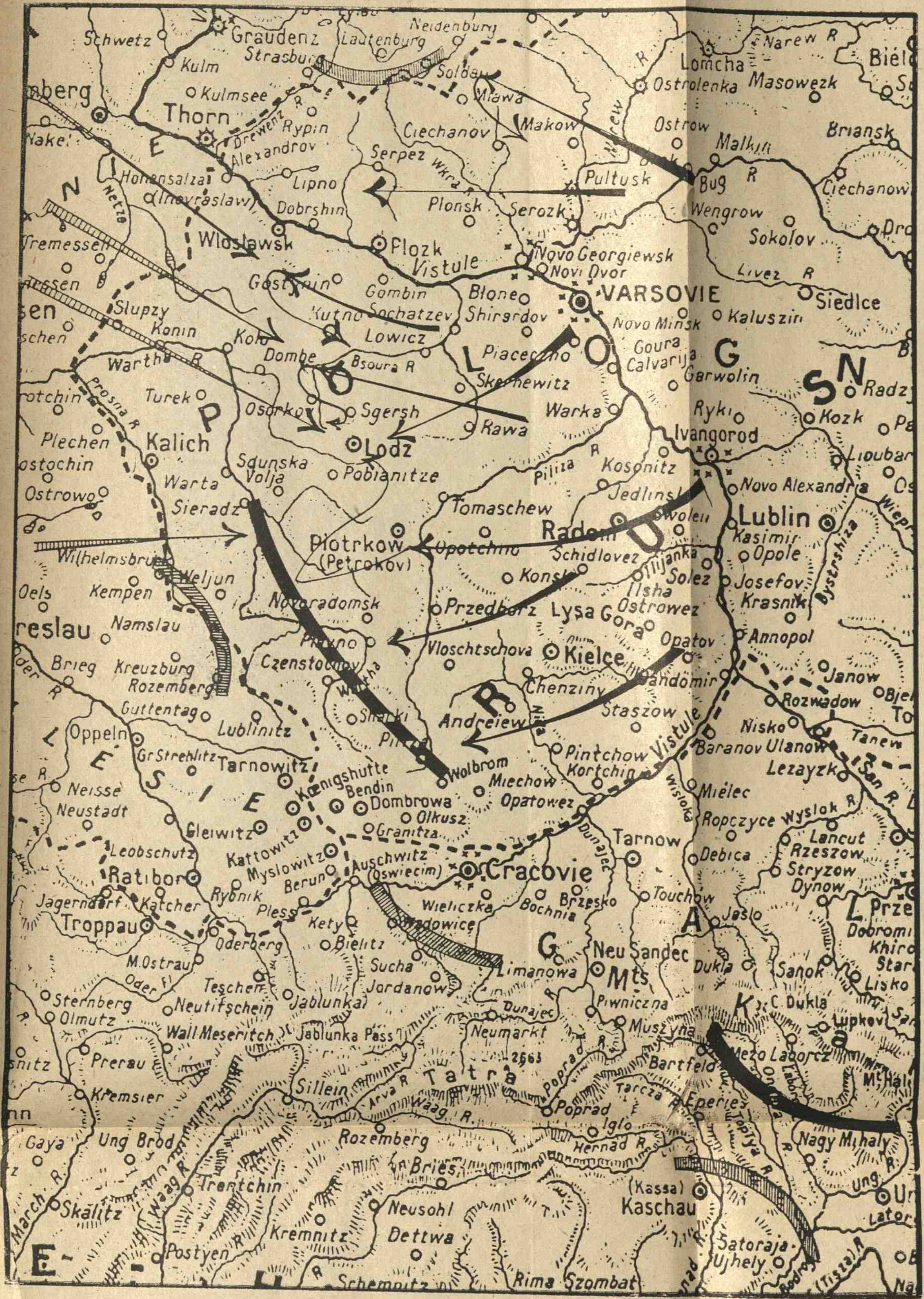

…LOR DEPE TEATRU AUSTRO-GERMANO-RUS

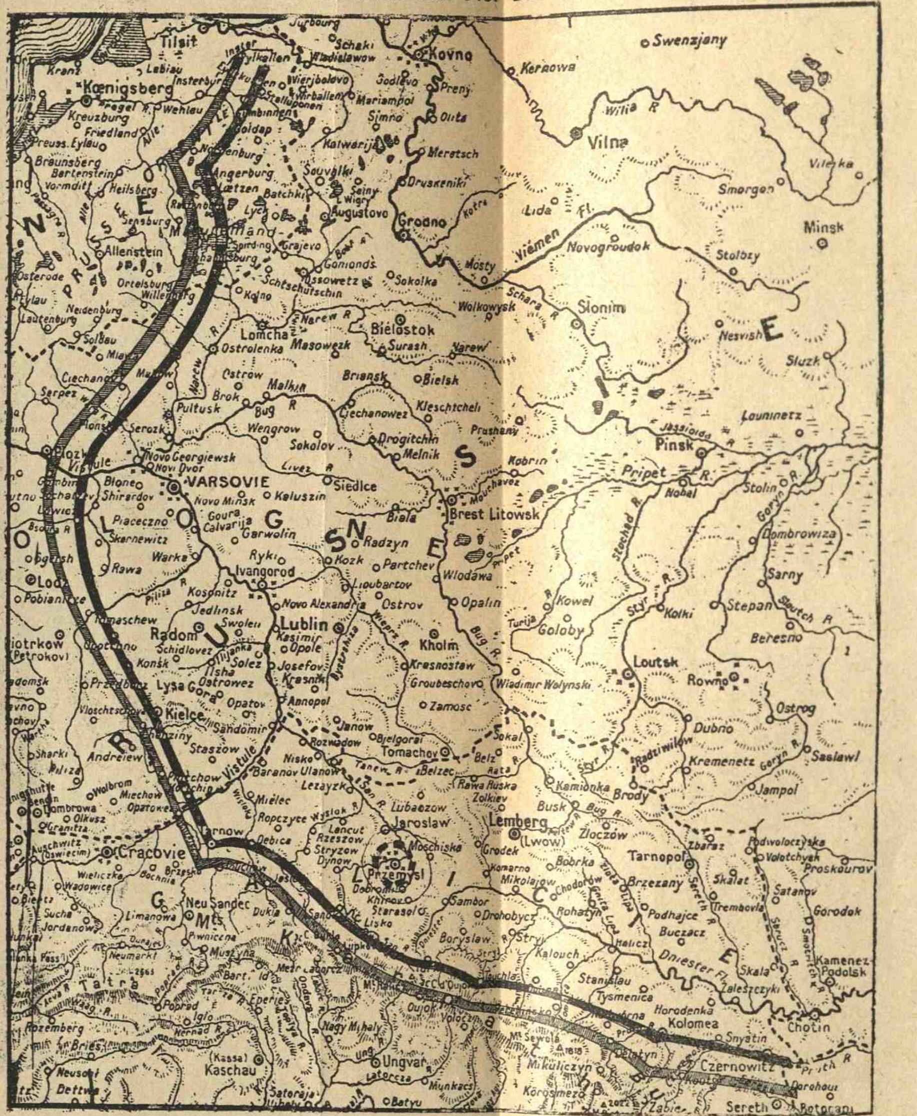
CROCHIUL No. 9.

CROCHIUL No. 10.

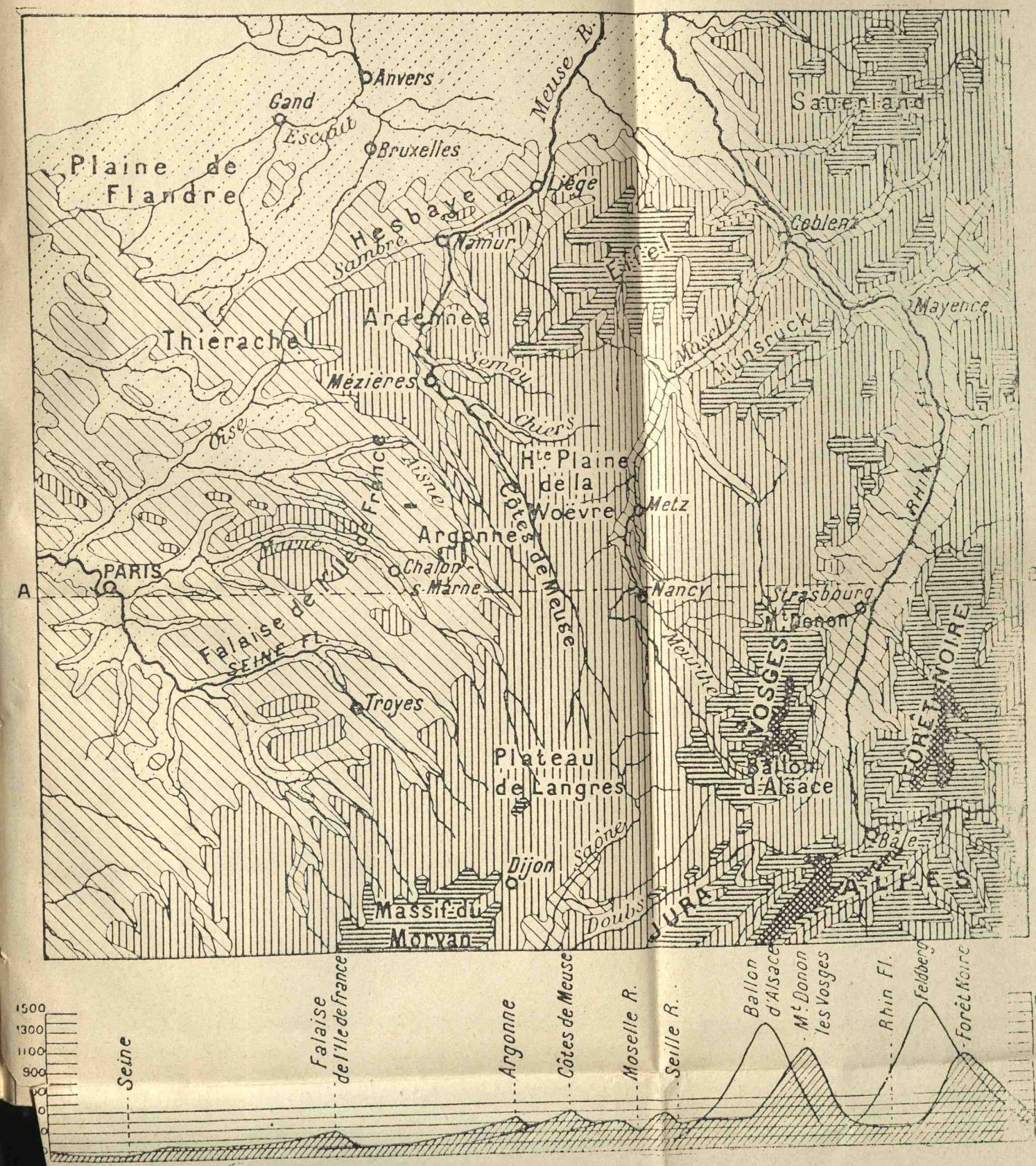

CROCHIUL No. 13.

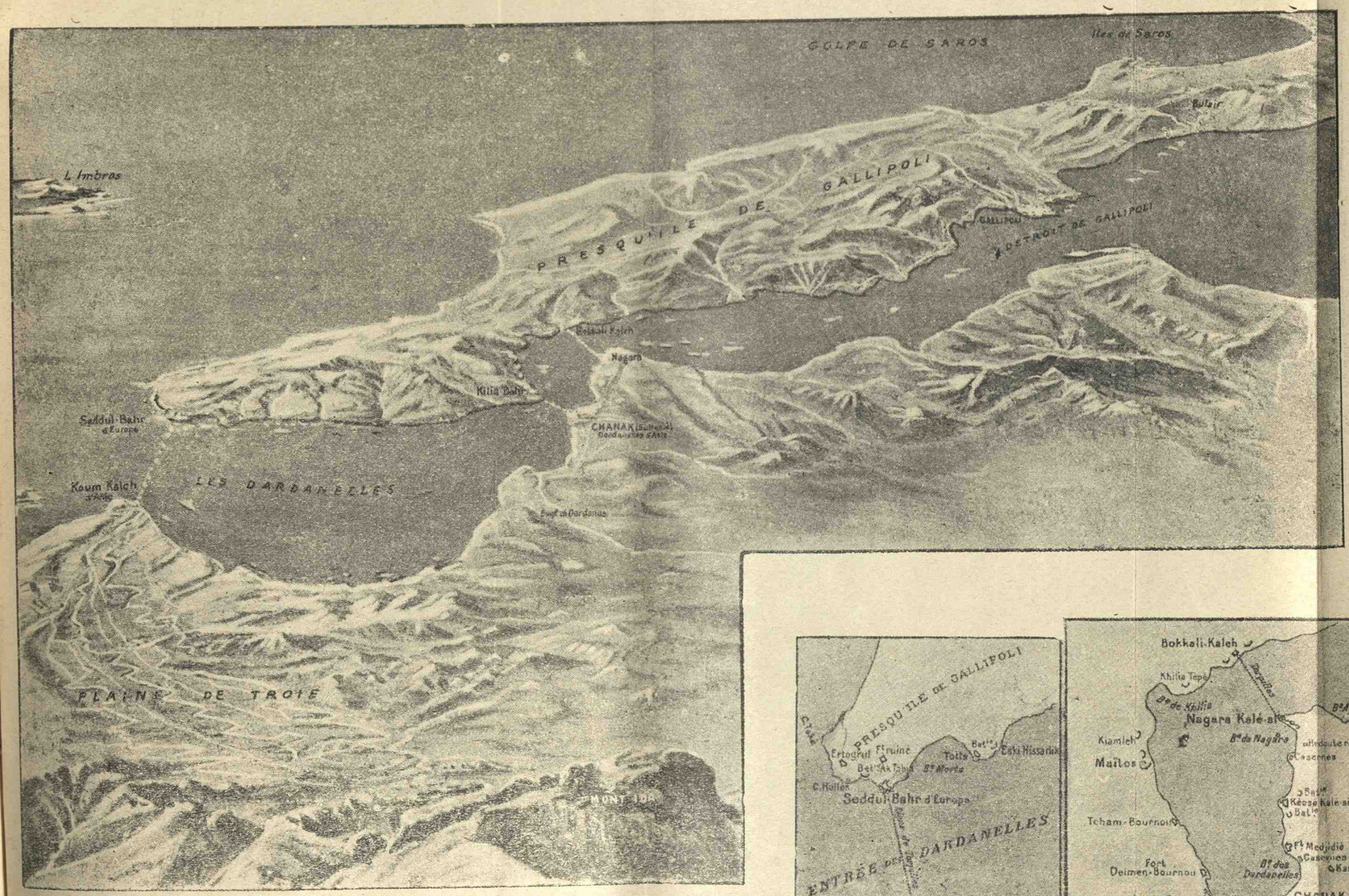
Secțiunea orizontală a regiunei dintre Rin și Meusa.

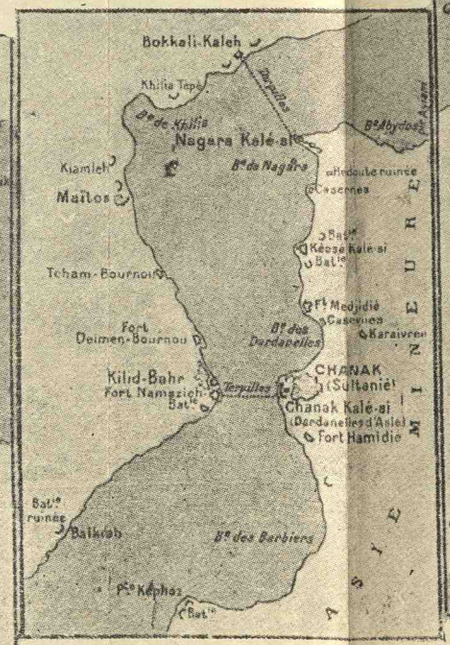
(Vezi și H. rta Teatrului de operațiuni Franco-German).

Schița panoramică a Dardanelelor și proecțiunea celor trei gâturi strimte din Dardanele.

(Vezi și Harta No. 6).

Schița panoramică a Canalului de Suez și a împrejurimilor.

(Vezi și harta No. 6).

HARTA No. 3. — TEATRU DE OPERAȚIUNI DIN EST

HARTA No. 3 BIS. — TEATRU DE OPERAȚIUNI DIN EST.

(Austro-Germano-Rus).

HARTA No. 4. — TEATRU DE OPERAȚIUNI DIN SUD

(AUSTRO-UNGARO-SÂRBO-MUNTENEGREAN)

HARTA No 6. — TEATRU DE OPERAŢIUNI MARITIME DIN M. MEDITERANA ŞI M. NEAGRA

HARTA No. 7. — TEATRU DE OPERAȚIUNI DIN CAUCAZ
(RUSO-TURC)

